תוספתא

ע"פ כתב יד ווינה

ושנויי נוסחאות מכתב יד ערפורט כתב יד לונדון
קטעים מן הגניזה ודפוס ויניציאה רפ"א

בצרוף מסורת התוספתא ופרוש קצר

מאת

שאול בהר"ר משה ז"ל ליברמן

הועתק והוכנס לאינטרנט
www.hebrewbooks.org
ע"י חיים תש"ע

הוצאת בית המדרש לרבנים שבאמריקה
בסיוע קרן משה (גוסטאוו) ווירצווייליער

נויארק תשכ"ב

ספרית אנ"ת חסידי חב"ד
אהל[illegible] יצחק
ל[illegible]ויטש

סדר מועד

כי״ו כי״ע וכי״ל	באלפס ד״ו
שבת	שבת
עירובין	עירובין
פיסחא (כי״ע וכי״ל: פסחים)	פסחים
שקלים (בכי״ל הסדר הוא: כפורים, שקלים)	תעניות
כפורים (כי״ע: יום הכיפורים)	יום טוב
סוכה	ראש השנה
יום טוב (כי״ל: ביצה)	יומא
ראש השנה	סוכה
תעניות (כי״ל תענית)	מגילה
מגלה	מועד קטן
מועד (כי״ע: מועד קטן, כי״ל: מסכת משקין מועד קטן)	חגיגה
חגיגה (כי״ע: ראייה)	שקלים

הקדמה

בעה״י.

סדר מועד של התוספתא כלולות בו הלכות מרובות התלויות בשערה, ורובן ככולן נוגעות בהלכה למעשה. רבותינו הראשונים והאחרונים עסקו וטפלו בו והרבו להביא פיסקאות ממנו. למזלנו זכינו עכשיו לכ״י שלם של כל הסדר שלא נדפס מעולם, והוא כ״י לונדון, ומקצת נוסחאות משובחות שבו הובאו בספרי תוספת ראשונים ח״א. יתר על כן בסדר זה נתברכנו בהרבה קטעים מן הגניזה שבקהיר של מצרים, קטעים שנתפזרו לספריות שונות, ובהם כדי חומש של כל סדר מועד, עיין להלן. כ״י ווינה וכ״י ערפורט לסדר זה הם שלמים לגמרי. וכל מה שכתבנו על שני כתה״י הללו בהקדמה לסדר זרעים קיים גם עכשיו, עיי״ש בהקדמה, עמ׳ ח׳ ואילך, ואין צורך לחזור על מה שנאמר שם.

כ״י לונדון הנ״ל שמור בבריטיש מוזיאום ומסומן במספר Add. 27.296. לדעת מרגליות בקטלוג שלו, עמ׳ 76, הוא מן המאה הט״ו למניין הרגיל, ונכתב בכ״י ספרדי אפריקני. כתה״י היה, כנראה, בידי רמ״ש גירונדי, עיין אגרות שד״ל ח״ז, עמ׳ 1070, והשוה תס״ר ח״ב, עמ׳ 227. ואשר לטיבו נ״ל שהוא קרוב קצת לכי״ע, אבל אין ספק שהוא ממשפחה אחרת, והגירסאות שלו שוות תכופות לגירסת הדפוסים ולכ״י ווינה, ופעמים אנו מוצאים בו נוסחאות שאינן בנוסח הדפוסים, כי״ע וכי״ו, אבל הן מצויות בקטעי הגניזה ובראשונים, או שאינן בשום נוסח. בדרך כלל הוא כ״י משובח מאד.

בספרית קנטבריא שבאנגליה נמצא קטע מן הגניזה (Box E2, II) למס׳ שבת פי״ג מאמצע ה״ה עד סמוך לסוף הפרק (עמ׳ 59, שו׳ 28 — עמ׳ 63, שו׳ 79). הקטע הוא כמעט שלם. בספריה של ביה״מ שלנו שמורים שרידים לעירובין פ״א מאמצע הי״ג עד פ״ג אמצע הי״ג (סוף עמ׳ 90, שו׳ 40 — עמ׳ 101, שו׳ 45). הם קטועים בהרבה מקומות ותצלום מהם ניתן לעיל בראש הספר. כיוצא בו ישנו כאן קטע למסכת הנ״ל מפ״ה אמצע ה״י עד פ״ו אמצע ה״ו (עמ׳ 113, שו׳ 27 — עמ׳ 120, שו׳ 18), אלא שהוא קטוע בזוית. בספרית קנטבריא הנ״ל (Box E2, II) נשתמרו דפים שלמים מן הגניזה למסכת זו מתחילת פ״ח עד פסחים פ״ד אמצע ה״ב (ריש עמ׳ 132 — סוף עמ׳ 159). מצב הדפים הוא מצויין, הכתב ברור ואין שם לא קרעים ולא טשטושים. עוד נמצאים בספריה שלנו שני עלים מן הגניזה מיומא פ״ב אמצע ה״י עד פ״ג סה״י (עמ׳ 235, שו׳ 87 — עמ׳ 247, שו׳ 85). העלים קטועים במדה מרובה בקצוותיהם. וכן מצאתי כאן בצילומים שבביה״מ שלנו של שרידי הירושלמי שצולמו בשביל פרופ׳ ר׳ לוי גינצבורג ז״ל קטעים של כל פ״ד ממס׳ ביצה (עמ׳ 299—304). מצבם אינו רע. למס׳ חגיגה פ״ג מאמצע ה״ט עד סוף המסכת (עמ׳ 390, שו׳ 40—394) נמצא קטע מן הגניזה בביה״מ שלנו כאן, הוא קטוע במקצת בזויות. הקטעים שבביה״מ כאן (חוץ מן הצילום לביצה הנ״ל) נתגלו מקצתם ע״י הפרופ׳ ר״ש אברמסון ומקצתם ע״י הפרופ׳ ר״מ מרגליות, והם בטובם מסרו אותם לידי. וברוכים יהיו.

בדרך כלל נהגתי כאן כשם שנהגתי בסדר זרעים, אלא מחמת הקובלנות שקבלתי הקלתי כאן במקצת. במקום שהיה ברור לי שהנוסח בכ״י ווינה משובש נתתי בפנים נוסח של כ״י אחר (או נוסח הדפוסים), והעירותי על כך בשנו״ס. ע״פ רוב נהגתי כן בשעה ששאר כל הנוסחאות היו שוות, או דומות, ובעיני היה נראה וודאי שהגירסא בכי״ו לקויה בחסרון. במקום שהדבר נ״ל ״קרוב״ לוודאי הכנסתי את הנוסח של כ״י אחר (או הדפוס) בפנים והסגרתי אותו במרובעים. הנימוקים שלי ימצא הקורא בבאור הארוך. במקום

שהנוסח המשובש של כי״ו לא יפריע ללומד (כגון שיבוש בין זכר לנקבה) הנחתיו ע״פ רוב כמות שהוא. לא הכנסתי לתוך הפנים נוסח שאינו נמצא בשום כ״י של התוספתא (או בדפוסים), ואפילו אם לפנינו שיבוש ברור, ואפילו אם נשתמר בגירסא מתוקנת בספרי הראשונים, עיין, לדוגמא, להלן, עמ׳ 358, שו׳ 60, ובפירוש הקצר שם, עמ׳ 390, שו׳ 39, ובפירוש הקצר שם ועוד בכ״מ. היוצא מן הכלל היחידי בכל הספר הוא להלן, עמ׳ 243, שו׳ 36, שהכנסתי בפנים ״[כו׳]״, עיי״ש. שם הויה נכתב בכי״ו בג׳ יודי״ן כמין סיגול הפוך, וכע״ז אף בכי״ע ובכי״ל. בכל מקום הדפסנו: ה׳.

בשנו״ס ניתנו כל השינויים בלי יוצא מן הכלל, אלא שלא סימנתי בשנו״ס של סדר זה את הפתוחות ואת הסתומות של ההלכות, מפני שוודאי גמור הוא שהחלוקה היא מאוחרת, והסופרים חילקו את ההלכות ע״פ הסברא. במקום שהדבר חשוב להבנת העניין (עיין לדוגמא בתוספות חגיגה י׳ ב׳ ד״ה מעילות) סומן חילוק ההלכות בשנו״ס. בפנים נהגתי כשם שנהגתי בסדר זרעים, וחילקתי את ההלכות רובן ככולן כבהוצאת צוקרמנדל, כדי לחסוך זמן למעיין בספרי החכמים האחרונים המציינים את סימני ההלכות ע״פ ההוצאה הנ״ל וכדי להקל על המשתמש בקונקורדנציא של הרב רח״י קוסובסקי זצ״ל שסימן את ההלכות ע״פ הוצאת צוקרמנדל. כיוצא בו הוספתי סימני הפסק בתוך ההלכות עצמן, ופשיטא שהסימנים הללו פעמים פירושים הם.

במסורת התוספתא השמטתי פעמים מקבילות שאינן חשובות במדרשי אגדה ובמסכתות קטנות. המעוניין בהן ימצא אותן בבאור הארוך.

ותן דעתך: בכל מקום שכתבתי בשנו״ס ״כ״ה ד״, או ״כ״ה א״, וכדומה, הכוונה היא שכ״ה בדיוק באותו מקום, אבל עיקר הדברים נמצא גם בשאר הנוסחאות, אם לא כתבתי בפירוש שבשאר נוסחאות חסר. במקום שכתבתי: תקנתי ע״פ ד, או: תקנתי ע״פ א, וכדומה, כוונתי שרק חלק מן הגירסא הוא שם, והשאר הוא מכי״ו, או מכ״י אחר, כפי שסומן בשנו״ס במקומו. על הקורא לדייק ולעיין היטב בשנו״ס בכמה מלים לפני התיבה שהוא מעוניין בה ולאחריה, שמא צויין לפני כן (או אחר כך) שישנה השמטה בכ״י, או בדפוסים.

לבסוף אני חוזר על מה שכתבתי בהקדמה לסדר זרעים: בהוצאה זו חשבתי בראשונה על בני תורה המצויים הרבה אצל הספרות הרבנית, ולפיכך בחרתי בסימניות המקובלות בספרות זו, כדי לסמן בהן את החסרונות ואת ההוספות. בפירוש הקצר צויין תכופות: עיין בבה״א (= בבאור הארוך), מפני שלעתים קרובות הפירוש הקצר הוא בבחינת ״מאי קא משמע לן״, או ״מנא הני מילי״, ואין לסמוך עליו מבלי לעיין בבאור הארוך, ולא חברנוהו אלא למי שירצה לעבור על התוספתא בקופיא בעלמא.

ש. ל.

הסימניות והקיצורים בשנויי הנוסחאות

א	כ״י ערפורט.
ב	כ״י ווינה.
ג	קטעי הגניזה ממצרים.
ד	תוספתא דפוס ראשון.
ל	כ״י לונדון.
פ	פסוק.

°	— גליון.
[ ][1]	— הוספה.
( )[2]	— מחיקה.
ח׳	— חסר, כלומר התיבה (התיבות) אינה (אינן) במקור שצויין.
ב״פ	— ב׳ פעמים.
ג״פ	— ג׳ פעמים.

[1] סוגרים מרובעים בפנים הנוסח מסמנים שהסוגר חסר בכי״ו, ונוסף ע״פ מקור אחר; בשנו״ס הם משמשים סימן שהסוגר נמצא במקורות, פרט לנוסח שהדפסתי בפנים.

[2] בפנים הנוסח כוונתו שהמוקף הוא מיותר, ובשנו״ס אני מכניס פעמים לתוך המוקף דברי עצמי.

ראשי תיבות וקיצורים במסורת התוספתא ובפירוש הקצר

או"ח — אורח חיים.
אח"כ — אחר כך.
א"י — ארץ ישראל.
איכ"ר — איכה רבה.
אעפ"י — אף על פי.

ב"ב — בבא בתרא.
בבה"א — בבאור הארוך (בתוספתא כפשוטה).
בר"א — במה דברים אמורים.
בה"א — הבאור הארוך (בתוספתא כפשוטה).
בכ"מ — בכמה מקומות.
ב"מ — בבא מציעא.
במ"ר — במדבר רבה.
בע"ה — בעל הבית.
ב"ק — בבא קמא.
ב"ר — בראשית רבה.
בר"נ — (ר' יונה) בר' נרשון.

גי' — גירסא, גירסת.

ד"א — דרך ארץ.
דב"ר — דברים רבה.
דה"א, דה"ב — דברי הימים א', ב'.
דר"א — דר' אליעזר (פרקים).
דר"ן — דר' נתן (אבות).

ה"א, ה"ב — הלכה א', הלכה ב' וכו'.
הוצ' — הוצאת.
הנ"ל — הנזכר לעיל.
הע' — הערה.

וי"ר — ויקרא רבה.
וכס"ז — וכסיגנון זה.
וכע"ז — וכעין זה.
ומ"ש — ומה שכתבתי (שכתוב).
ומש"ש — ומה שכתבתי (שכתוב) שם.
וש"נ — ושם נסמן.

ח"א, ח"ב וכו' — חלק א', חלק ב' וכו'.
ח"ד — חסדי דוד.
חוה"מ — חול המועד.
חו"ל — חוץ לארץ.

טאו"ח — טור אורח חיים.

כגי' — כגירסא, כגירסת.
כי"ו — כתב יד ווינה.
כי"ל — כתב יד לונדון.
כי"ע — כתב יד ערפורט.
כ"מ — כמה מקומות.
כנ"ל — כמו שנזכר לעיל, כן נראה לי.
כס"ז — כסיגנון זה.
כע"ז — כעין זה.
כצ"ל — כן צריך לומר.

מ"א, מ"ב — מלכים א', ב'.
מ"א, מ"ב — משנה א', משנה ב' וכו'.
מ"ב — מנחת בכורים.
מו"ק — מועד קטן.
מו"ש — מוצאי שבת, מוצאי שביעית.
מלא"ש — מלאכת שלמה.
מ"מ — מכל מקום.
מסה"ת — מסורת התוספתא.
מע"ש — מעשר שני.
מ"ש — מה שכתבתי (שכתוב).
מש"ש — מה שכתבתי (שכתוב) שם.

נו"א, נו"ב — נוסחא א', נוסחא ב'.

סה"א, סה"ב — סוף הלכה א', סוף הלכה ב' וכו'.
ס"ז — ספרי זוטא.
סי' — סימן.
סמ"א, סמ"ב וכו' — סוף משנה א', סוף משנה ב' וכו'.
סע"א, סע"ב וכו' — סוף עמוד א', סוף עמוד ב' וכו'.
ספ"א, ספ"ב וכו' — סוף פרק א', סוף פרק ב' וכו'.
ס"ק — סעיף קטן.

ע"ה — עם הארץ.
ע"ז — עבודה זרה, על זה.
ע"י — על ידי.
עי"ש — עיין שם.
עמ' — עמוד.
ע"מ — על מנת.
ע"פ — על פי.

פ"א, פ"ב וכו' — פרק א', פרק ב' וכו'.
פי' — פיסקא, פירוש.
פיה"מ — פירוש המשניות.
פיס' — פיסקא.
פסי"ר — פסיקתא רבתי.

צוק' — צוקרמנדל.
צ'ל — צריך לומר.

קנ'נ — קטעים מן הגניזה.
קה'ז — קהלת זוטא.
קה'ר — קהלת רבה.
ק'ש — קריאת שמע.

ר'ה — ראש השנה.
רה'א, רה'ב וכו' — ראש הלכה א', ראש הלכה ב' וכו'.
רו'ר — רות רבה.
ר'ח — ראש חודש, רבינו חננאל.
רמ'א, רמ'ב וכו' — ראש משנה א', ראש משנה ב' וכו'.
רע'א, רע'ב וכו' — ראש עמוד א', ראש עמוד ב' וכו'.

רפ'א, רפ'ב וכו' — ראש פרק א', ראש פרק ב' וכו'.
רש'ס — רבינו שלמה סיריליאו.

ש'א, ש'ב — שמואל א', שמואל ב'.
שהש'ר — שיר השירים רבה.
שו' — שורה.
שו'ת — שאלות ותשובות.
שמו'ר — שמות רבה.
שנו'א — שנות אליהו.
שנו'ס — שינויי נוסחאות.

תו'כ — תורת כהנים.
תוס'ב — תוספות בכורים.
תכ'מ — תכלת מרדכי.
תס'ר — תוספת ראשונים.
ת'ק — תנא קמא.

הוצאות המקורות שעל פיהם סומנו העמודים

אבות דר' נתן. הוצ' רש'ז שכטר, ווינה תרמ'ז.
בראשית רבה, הוצ' תיאודור־אלבק, ברלין תרס'ג–תרפ'ט.
ויקרא רבה. הוצ' ר'מ מרגליות, ירושלים תשי'ג–תשי'ח.
מגילת תענית. הוצ' ליכטנשטיין (תוצאה מיוחדת מן השנתון של צינצינטי, 1931–1932, עמ' 318 ואילך. בתוצאה המיוחדת, עמ' 63 ואילך).
מכילתא. הוצ' רח'ש האראוויטץ, פרנקפורט תרצ'א.
מכילתא דרשב'י. הוצ' מהרי'ן אפשטין־מלמד, ירושלים תשט'ו.
מסכתות קטנות. הוצאות ר'מ היגר.
סדר אליהו רבה. הוצ' ר'מ איש שלום, ווינה תרס'ב.
סדר עולם. הוצ' ר'ב ראטנער, ווילנא תרנ'ז.
ספרי במדבר. הוצ' רח'ש האראוויטץ, לייפציג תרע'ז.
ספרי דברים. הוצ' ר'א הלוי פינקלשטין, ברלין ת'ש.
ספרי זוטא. נספח לספרי במדבר הנ'ל.
פסיקתא רבתי. הוצ' ר'מ איש שלום, ווינה תר'מ.
תורת כהנים. הוצ' ר'ה וייס, ווינה תרכ'ב.

סדר מועד

[מסכת שבת פרק א׳]

1. ארבע רשויות רשות היחיד ורשות הרבים. אי זהו רשות היחיד, חריץ שעמוק עשרה ורחב ארבעה, וכן גדר שגבוה עשרה ורחב ארבעה, זהו רשות היחיד גמורה. 2. אי זהו רשות הרבים, סרטיה ופלטיה גדולה, ומבואות המפולשין. זו היא רשות הרבים גמורה. 3. אין מוציאין מרשות היחיד זו לרשות הרבים זו, ואין מכניסין מרשות הרבים זו לרשות היחיד זו, ואם הוציא והכניס בשוגג חייב חטאת, במזיד ענוש כרת, ונסקל. אחד המוציא ואחד המכניס, אחד המושיט ואחד הזורק חייב. 4. אבל הים והבקעה והכרמלית והאסטונית והאסקופה אינן לא רשות היחיד ולא רשות הרבים. אין נושאין ונותנין לתוכן, ואם נשא ונתן פטור. אין מוציאין לא מתוכן לרשות הרבים ולא מרשות הרבים לתוכן, ואין מכניסין לא מתוכן לרשות היחיד ולא מרשות היחיד לתוכן, ואם הוציא והכניס פטור. 5. חצר של רבים ומבואות שאין

1 מלבע לשויות וכו׳. ירוש׳ פ״ק ה״ל, 3׳ ע״ב; 33בלי ו׳ ל׳. 7 מלבל היס וכו׳. ירוש׳ ו33בלי הכ״ל.

1 ארבע | א ארבעה. רשויות | ד רשויות [לשבת] א ל רשויות [שבת]. ורשות | א ורש׳. הרבים | א הרבים [וכרמלית ומקום פטור]. אי זהו | ד א איזהו ל אי זו היא. חריץ | ל [היתה] חריץ. 2 עשרה | ד עשר׳ ב עשרה [עשרה]. ורחב | ד א ורוחב. ארבעה | ד ארבע׳. וכן גדר | א ל וגדר. שגבוה | ד שגבו׳. ורחב | ד א ורוחב. זהו | ד א ל זו היא ב [אי] זהו. רשות | כ״ה ד א ל. ב ח׳. 3 אי זהו | ד א איזו היא ל אי זו. רשות הרבים | ד ר״ה. סרטיה ופלטיה | ד א סרטיא ופלטיא. גדולה | ד א ל חסר. ומבואות | ד ומבואו׳. 4 המפולשין | ל המפולשים. רשות הרבים גמורה | ד ר״ה גמור׳. מרשות | ד מרשו׳. 5 מרשות הרבים | א מרשו׳ הרב׳. לרשות | ד לרשו׳. היחיד | א היח׳. זו | ל ח׳. 5–6 הוציא והכניס | ל הכניס והוציא. 6 בשוגג | א ל שוגג. במזיד | א ל מזיד. ענוש | ל חייב. המוציא | ד המוצי׳. 7 המכניס | ד המכני׳. אחד | ד ואחד. המושיט | כ״ה ד א ל. ב המוציא. חייב | א ל ח׳. אבל | א ח׳. הים וכו׳ | ד הי׳ והבקע׳ והכרמלי׳. 8 והאסטונית | ד והאסטווני׳ א והאיסטוונית. והאסקופה | א והאיסקופה. רשות היחיד | א כרש׳ הרבים ל ברשות (ותוקן: כרשות) היחיד. רשות הרבים אין | א כרש׳ היח׳ ואין. 9 ונותנין | ל [ואין] נותנין. לתוכן | א ל בתוכן. ואם | ל אם. לא | א ל ח׳. לרשות | א לרש׳. 10 מרשות הרבים | א מרש׳ הרב׳. ואין | ל אין. לא | ד א ל ח׳. לרשות | א לרש׳. ולא מרשות | ד ומרשות א ולא מרש׳. 11 היחיד | א היח׳. שאין | א ל שאינן.

1. ורשות הרבים. כלומר, רשות היחיד ורשות הרבים הן באמת ארבע רשויות, שתי רשויות יחיד ושתי רשויות רבים, כמפורש להלן. 2. וכן גדר וכו׳. כלומר, תל, עיין בבה״א. 7. אחד המושיט וכו׳. כלומר, המושיט מרשות היחיד לרשות היחיד דרך רשות הרבים. 7–8. והבקעה והכרמלית והאסטונית וכו׳. כלומר, בקעה בלי מחיצות, וגינה בלי מחיצה, או שדה עבודה (עיין רש״י ג׳ ב׳), ומקום מוקף עמודים שהפרוץ מרובה בו על העומד וכו׳. והיא רשות שלישית רשות הרבים שאינה רשות הרבים, עיין בבה״א. 8. אין נושאין וכו׳. פירש״י שאין מטלטלין שם אלא בתוך ד׳ אמות. 11. חצר של רבים וכו׳. כלומר שיש לה ד׳ מחיצות, וכן מבואות שיש להם ג׳ מחיצות ולחי, או קורה. והיא רשות רביעית, רשות היחיד שאינה רשות היחיד, ואסור לטלטל מן הבתים לתוכה, עיין בבה״א.

מפולשין עיריבו מותרין, לא עיריבו אסורין. 6. אדם עומד על האיסקופא נותן לבעל הבית ובעל הבית נותן לו, נותן לעני והעני נותן לו, נוטל מבעל הבית ונותן לעני, מן העני ונותן לבעל הבית שלשתן פטורין. אחרים אומ' אסקופא משמשת שתי רשויות, וכל זמן שפתח פתוח כלפנים, פתח נעול כלחוץ. היתה גבוהה עשרה טפחים הרי זו רשות לעצמה. 7. כשם שמפסיקין לקרית שמע כך מפסיקין לקרית מגלה ולקריית ההלל ולתקיעת שופר ולנטילת לולב ולכל מצות האמורות בתורה. 8. לא יצא החייט במחטו ערב שבת סמוך לחשיכה, שמא ישכח ויצא. ולא נגר בקיסם שבצוארו, ולא צבע בדגמא שבאזנו, ולא שלחני בדינר שבאזנו, ולא סורק במשיחה שבצוארו. אם יצאו, כולן פטורין דברי ר' מאיר. ר' יהודה אומ' אומן דרך אומנותו חייב, ושאר כל אדם פטורין. 9. הסוחר כסות לא יצא בכסות המקופלת ומונחת על

12 מלמ עומד וכו'. ג3גלי ר מ', ועיין בתמכי רפ"ל. 14 מחניס לומ' וכו'. יכוס' פ"ל ה"ל, ג' רע"ל; ג3גלי הכ"ל. 16 כשם שמפסיקין וכו'. עיין לעיל בזכות פ"ג ה"ו ומש"ם. 18 לא יצא החייט וכו'. מתכי פ"ל מ"ג; יכוס' פ"ל ה"ג, ג' ע"ג; ג3גלי י"ל ג'. 19 ולא נגר וכו'. יכוס' וג3גלי הכ"ל. 22 הסוחר כסות וכו'. עיין להלן פ"ח, סור 40, ומש"ם.

12 עיריבו | ד א ל עירבו. עיריבו | ד ערבו ל עירבו. האיסקופא | ד ל האסקופה א האיסקופה.
13 הבית2 | ד הבי'. והעני | א ל ועני. נוטל | א נטל. 14 ונותן | א ונתן. מן העני ונותן | א מעני ונתן. אומ' | ד אומרים. 15 אסקופא | ד ל אסקופה א איסקופה. וכל | ד א ל כל. שפתח | א ל שהפתח. כלפנים . . . כלחוץ | א ל [הרי הוא] כלפנים . . . [הרי הוא] כלחוץ.
16 היתה | א ל [אם] היתה. זו | ד זה. כשם | ל וכשם. 17 לקרית מגלה | א לקריית המגילה ל לקריאת המגלה. ולקריית | ד ולקרי' ל ולקריאת. ולתקיעת | ל ולתקוע. 18 מצות | א מצוות.
19 לחשיכה | ד לחשכה. נגר | א ל הנגר. שבצוארו | א ל שבאזנו. צבע | א ל הצבע. בדגמא | ד בדגמ' א ל בדומא. 20 שלחני | א השולחני ל השלחני. בדינר | ד בדינ'. סורק | א הסורק ל הסרוק. במשיחה | ד במשיח' א במשיחא. אם | א ואם. יצאו | ל יצא. 21 ר' מאיר | ד ר"מ. אומ' | ל או'. אומן דרך | ל כדרך. 22 פטורין | א פטור. כסות | ל בכסות. ד ח'. המקופלת | ל מקופלת.

12. אדם עומד על האיסקופא וכו'. כלומר, על איסקופת חצר, ואין באיסקופה רוחב ד' טפחים, נותן לבעל הבית לכתחילה שהרי אי אפשר לבוא לידי חיוב חטאת. ובריייתא זו נסמכה למשנתנו רמ"א, עיין בבה"א. 13–14. נוטל מבעל הבית וכו'. בכי"ע: נטל מבעל הבית ונתן וכו', ואף לפנינו הסירוש הוא שאם עשה כן בדיעבד וכו'. ונקטו ,נוטל' באשגרה מן הרישא. 15. אסקופא משמשת וכו'. אנו חוזרים לסתם אסקופא שיש בה רוחב ד', עיין בבה"א. 16. כשם שמפסיקין וכו'. כלומר, מסעודה או מעשיית מלאכה, עיין בבה"א. 18. לא יצא החייט וכו'. פיסקא ממשנתנו פ"א מ"ג, והוסיפה התוספתא דוגמאות של שאר אומנים, עיין בבה"א. 20. אם יצאו וכו'. כלומר, אם שכחו ויצאו משחשיכה יש כאן מחלוקת של ר"מ ור' יהודה, ומשנתנו כר' יהודה, ולפיכך אסרו להם לצאת בע"ש, עיין בבה"א. 21–22. ושאר כל אדם וכו'. כלומר, אם יצאו בשבת. ובבא זו היא מדברי ר' יהודה. ובירושלמי מפורש שבערב שבת מותרים לצאת אפילו בדברים שחייבים עליהם חטאת, שלא גזרו אלא על האומנים שרגילים בדוגמאותיהם בקביעות, במשך כל השבוע, עיין בבה"א. 22. הסוחר כסות וכו'. כלומר, לא יצא בערב שבת וכו', אבל שאר כל אדם שאין דרכן בכך יוצאין בערב שבת, אעפ"י שאף הם חייבים חטאת אם יצאו בשבת, עיין מ"ש לעיל, ובבה"א.

כתיפו לרשות הרבים, ואם יצא הרי זה חייב. 10. לא יצא אדם במעות הצרורין לו בסדינו לרשות הרבים, ואם יצא הרי זה חייב. 11. יוצאין בתפלין עם חשיכה. וקורין בכתבי הקדש עם חשיכה, אבל אין קורין בלילי שבת. לאור הנר. אפי' גבוה ממנו, ואפי' בית אחר, ואפי' עשרה בתים זה לפנים מזה. אבל מסתכל הוא לתוך הכוס, או לתוך הקערה, ואינו חושש. 12. רבן שמעון בן גמליאל או' תינוקות מתקנין פרשיותיהן בלילי שבת לאור הנר. 13. אמ' ר' ישמעאל פעם אחת קראתי לאור הנר ובקשתי להטותו, אמרתי כמה גדולים דברי חכמי' שאומרין אין קורין בלילי שבת לאור הנר. ר' נתן או' הטהו ודיי, וכתוב על פנקסו ישמעאל בן אלישע הטה את הנר בשבת, לכשיבנה בית המקדש יביא חטאת. 14. אמ' ר' שמעון בן לעזר בוא וראה עד היכן פרצה טהרה, שלא גזרו הראשונים לומר לא יאכל טהור עם הנדה, שהראשונים לא

23 לא יצא אדם במעות וכו'. עיין בגלי קמ"ז ס'. 24 יולחין בתפלין וכו'. ירוש' פ"ו ה"ב, מ' ע"ב; בגלי י"ב ס'. 25 בלילי שבת. מתני' רפע"ז. 25—26 לאור הנר. מתני' פ"ב מ"ב. 26 אפי' גבוה וכו'. ירוש' פ"ב ה"ג, ג' ע"ב; בגלי י"ב ס'. 27 בין שמעון וכו'. ירוש' פ"ב ה"ג, ג' ע"ב; בגלי י"ב ס'. 28—29 אמ' ר' ישמעאל וכו'. ירוש' פ"ב ה"ג, ג' ע"ב; בגלי י"ב ס'. 32 ר' שמעון בן לעזר וכו'. ירוש' פ"ב ה"ג, ג' סע"ב; בגלי י"ג ס'.

23 כתיפו | ד כתפו. ואם | א ל אם. במעות | ל ח'. 24 הצרורין | א ל הצרורות. לו | ל ח'. בתפלין | ד א בתפילין. 25 חשיכה (ב'פ) | ד ל חשכה. הקודש | א הקודש. 25–26 אבל אין קורין בלילי שבת לאור הנר | א אבל לא בלילי שבת. אין קורין לאור הנר. 26 אפי' גבוה ממנו ואפי' בית אחר | ד אפילו גבו' ממנו ואפילו בבי' אחר א ל אפילו (ל אפלו) הוא בבית אחר ואפי' גבוה (א ואפילו היא גבוהה) הימנו. ואפי' | ד א ואפילו ל ואפלו. 27 לתוך הכוס או | ד ח'. 28 נמליאל | א נמל'. או' | ד ל אומר א אומ'. תינוקות | ל חסר. מתקנין | א ל מתקינין. בלילי | א לילי. 29 קראתי | ל קריתי א קראתי [והיטיתי] (ונמחקה .והיטיתי' ע"י נקודות). לאור | ד לאו'. כמה | א ח'. 30 חכמי' | א ל חכמים. שאומרין | א שהיו אומ' ל שאמרו. בלילי | א לילי. לאור | ד לאו'. או' | ד א אומ'. הטהו | א היטהו. ודיי | ד א ל ודאי. 31 וכתוב | ד א ל וכתב. פנקסו | ד א פינקסו. ישמעאל | א [אני] ישמעאל. הטה | ד היט' א [קראתי] והיטיתי. את | א ח'. בשבת | ד בשב' א [בלילי] שבת. 32 יביא חטאת | א אביא חטאת [שמינה]. אמ' | ד אמר א א'. לעזר | ד א ל אלעזר. בוא וראה | ד בא וראה. א ח'. 33 טהרה | א טהרה [בישראל]. שלא גזרו | א לא הורו. הנדה | א הנידה. שהראשונים | ד שהראשוני'.

23. לא יצא אדם וכו'. כלומר כל אדם, שכן דרכו של כל אדם במעות, עיין בבה"א. 24. יוצאין בתפלין וכו'. כלומר, יוצאין לחצר ולרשות הרבים וכו', והיינו מותר להניח תפילין בערב שבת עם חשיכה, ואין לחשוש שמא יצא בהן לר"ה משחשיכה, שכן דרכו בכל יום לחולצן עד שלא חשך עליו היום, עיין בבה"א. ומכאן ואילך מתחילה הלכה חדשה, עיין להלן בסמוך. 25. אבל אין קורין בלילי שבת. כמשנתנו רפט"ז. ועיין גירסת כי"ע. 25–26. לאור הנר. פיסקא ממשנתנו פ"א מ"ג: ולא יקרא לאור הנר. 26. גבוה ממנו. כלומר, שאינו יכול להשיגו בידיו, כדי להטותו, או לתקנו, שלא יכבה. 28. מתקנין פרשיותיהן וכו'. כלומר, מכינין את פרשיותיהן וכו'. שהרי רוב התינוקות רוצים שיכבה הנר ולא יצטרכו ללמוד, ואם השקדנים שבהם ירצו להטות, יכירו להם השאר ששבת היום, ולא יניחו להם להטות את הנר על צדו, כדי להביא שמן על הפתילה.

היו אוכלין עם הנדות, אלא אמרו לא יאכל הזב עם הזבה מפני הרגל עבירה.
15. שבית שמיי אומ' לא יאכל זב פרוש עם זב עם הארץ ובית הלל מתירין.
16. אלו מן ההלכות שאמרו בעליית חניה בן חזקיהו בן גרון כשעלו לבקרו, נמנו ורבו בית שמיי על בית הלל. שמונה עשר דבר גזרו בו ביום, והיה אותו היום קשה להם לישראל כיום שנעשה בו העגל. 17. ר' אליעזר אומ' בו ביום גדשו סאה, ר' יהושע אומ' בו ביום מחקו סאה, שכל זמן שהמדה מלאה ואדם נותן לתוכה לסוף מוציאה ממה שבתוכה. 18. בו ביום אמרו כל המטלטלין מביאין את הטומאה בעובי המרדע, ונמנו ורבו בית שמיי על בית הלל.
19. בו ביום אמרו השוכח כלים בערב שבת עם חשיכה תחת הצנור, ונמנו ורבו בית שמיי על בית הלל. 20. אמרו בית שמיי לבית הלל, אין אתם מודין

34 לא יאכל הזב וכו'. מסכ' פ"ח מ"ג. 35 שבית שמיי אומ' וכו'. יכומ' הכ"ל, ג' טע"ג, ועיין בגלי הכ"ל. 36 אלו מן ההלכות וכו'. מסכ' פ"ח מ"ל. 37—38 ועיש לותו היום וכו'. יכומ' פ"ל הכ"ל, ג' ע"ג; בגלי י"ז ח'. 38 כ' אליעזר אומ' וכו'. יכומ' הכ"ל; בגלי קכ"ג ג'. 40 כל המטלטלין וכו'. מסכ' תהלות סע"ז מ"ל; יכומ' הכ"ל; בגלי ט"ז קע"ב. 42 השוכח כלים וכו'. מסכ' מקוואות רפ"ד; יכומ' ובגלי הכ"ל.

34 הנדות | א הנידות. הזבח | ד הזב'. עבירה | ד ל עברה. 35 שבית | ד שבי' א בית. שמיי | ד א ל שמאי. אומ' | ד או'. פרוש | ד פרו'. ובית הלל | ד וב"ה א ובית הילל. 36 אלו מן ההלכות | א אילו מהלכות ל אלו מן הלכות. בעליית חניה | ד בעליי' חנני'. חזקיהו | א חזקיה. כשעלו | א שעלו. 37 נמנו | א ונימנו. בית שמיי על בית הלל | ד ב"ש על ב"ה א בית שמאי על בית הילל ל בית שמאי על בית שמא «ונמחק שמא') הלל. שמונה | ד שמונ'. עשר | ל עשרה. ביום | ד ביו'. והיה | ד והי'. א ח'. 38 היום | ד היו'. קשה | א [היה] קשה. להם | ל להן. א ח'. לישראל | ד לישרא'. כיום | ד כיו'. שנעשה | ד שנעש' א ל שעשו. העגל | ל ענל. אליעזר | ד אליעז'. אומ' | ד ל או'. ביום | ד ביו'. 39 יהושע | ד יהוש'. אומ' | ד ל או'. ביום | ד ביו'. שכל זמן | א שבזמן. שהמדה | ד א שהמידה. מלאה | א מליאה וארם | ד אד' א ל אדם. 40 לתוכה | ד לתוכ'. לסוף | א ל סוף. מוציאה | א שמוציאין ל שמוציאה. ממה | ד ל מה. ביום | ד ביו'. 41 הטומאה | ד הטומא'. ונמנו | א נימנו ל נמנו. שמיי | ד א ל שמאי. בית הלל | ד ב"ה א בית הילל. 42 בו | ב [אמרו בית שמיי לבית הלל] בו. ביום | ד ביו'. השוכח | ל [כל] השוכח. כלים בערב שבת עם חשיכה תחת הצנור | ד כלי' תחת הצנו' בער' שב' עם חשכ' א כלי תחת הצינור ל כלי תחת הצינור ערב שבת עם חשכה. ונמנו | א נימנו ל נמנו. 43 בית | ד בי'. שמיי (ב"ש) | ד א ל שמאי. בית הלל | ד ב"ה א בית הילל. הלל | א הילל. אין | ד א ל אי. מודין | ד ל מודים.

35. שבית שמיי אומ' וכו'. כלומר, אעפ"י שב"ה מתירין שיאכל זב פרוש עם זב עם הארץ, שהרי שניהם טמאים, מ"מ אף הם מודים שלא יאכל זב עם הובה שהיא באיסור כרת, ויש כאן המשך של ההלכה הראשונה. ועיין בבה"א. 36. אלו מן ההלכות וכו'. כלומר, עיקר ההלכה, והיינו שלא יאכל הזב עם הובה, והיא נשנית אחרי שנמנו ורבו ב"ש על ב"ה, ועיין בבה"א. 37. בו ביום. כלומר, באותו יום שבאו לבקרו. עיין בבה"א. 38. קשה להם לישראל וכו'. מפני שהשליטו את ההלכה בכח הורוע, עיין בבה"א. 39. גדשו סאה. כלומר, מלאו אותה יותר מן המדה. מחקו סאה. מלאו אותה עם שפתה, ומן הראוי היה שלא למלא אותה בצמצום, עיין בבה"א. 41. מביאין את הטומאה וכו'. כלומר, על האדם הנושאן. 42. השוכח כלים בערב שבת וכו'. כלומר, שסידר את כליו ע"מ להכניסן לביתו, וכיוון לפנות את החצר, ובסידורו הניח כלים תחת הצינור, ושכח להכניסן, ובנתים ירדו גשמים וכו', ולא נתכוין כלל למלאן אפילו בשעה שהניחן, עיין בבה"א. 42–43. ונמנו ורבו וכו'. שהמים שבכלים דינם כשאובין, משום שנזרו שוכח אטו מניח (רמב"ם).

שאין צולין בשר בצל וביצה בערב שבת עם חשיכה אלא כדי שיצולו, אף דיו סמנין וכרשנין כיוצא בהן. 21. אמרו להן בית הלל, אי אתם מודין שטוענין קורות בית הבד ותולין עגולי הגת ערב שבת עם חשיכה, אף דיו סמנין וכרשנין כיוצא בהן. אילו עמדו בתשובתן ואילו עמדו בתשובתן, אלא שבית שמיי אומ' ששת ימים תעבוד ועשית כל מלאכתך שתהא כל מלאכתך גמורה מערב שבת, ובית הלל או' ששת ימים תעבד, מלאכה עושה אתה כל ששה. 22. בית שמיי או' אין מוכרין לנכרי ולא טוענין עמו ולא מגביהין עליו אלא כדי שיגיע למקום קרוב. ואי זהו מקום קרוב [עד שיגיע לבית הסמוך לחומה]. ר' עקיבא או' כדי שיצא מן הפתח ויקדש עליו היום. אמ' ר' לעזר בי ר' צדוק של בית רבן גמליאל היו מוליכין כלי לבן שלהן לכובס נכרי שלשה ימים קודם לשבת, וצבועים בערב שבת. לפי דרכנו למדנו שהלבנים קשין להעשות יתר מן הצבועין. 23. פותקין מים לגנה בערב שבת עם חשיכה והיא שותה והולכת

44 שאין צולין וכו'. מסכ' פ"ח מ"י; ירוס' פ"ח ה"ה, ד' ע"ח; בבלי י"ח ב'; ועיין מכילתא דרשב"י, עמ' 149. 44—45 דיו סמנין וכו'. מסכ' פ"ח מ"ה; ירוס' ומכילתא הכ"ל. 45—46 שטוענין קורות וכו'. מסכ' פ"ח מ"ע; מקורות הכ"ל. 47 שלו עמדו וכו'. ירוס' הכ"ל. 48 שם ימים וכו'. שמות כ', ט', ועיין ירוס' פ"ח ה"ה, ג' קע"ד; מכילתא הכ"ל. ועיין בבלי י"ט ח'. 49 בית שמיי וכו'. מסכ' פ"ח מ"ז. 51 ולי זמו מקום וכו'. ירוס' פ"ח ה"ח, ד' ע"ח; בבלי י"ח ב'. 52 של בית רבן וכו'. מסכ' פ"ח מ"ע; בבלי י"ע ח'. 54 שהלבנים קשים וכו'. ירוס' פ"ח ה"ע, ד' ע"ב; בבלי הכ"ל. 55 פותקין מים וכו'. ירוס' פ"ח ה"ה, ג' קע"ד; בבלי י"ח ח'. ועיין מכילתא דרשב"י, עמ' 149.

44 בצל | ד ח'. וביצה | ל ובצה. בערב | א ל ערב. חשיכה | ד חשכ' ל חשכה. שיצולו | א שיצלו. 45 סמנין | א וסמנים. וכרשנין | ד א ל וכרשינין. כיוצא | ד וכיוצא. להן | ד להם. הלל | א הילל. מודין | ד מודי' א ל מודים. שטוענין | ד שטועני'. 46 קורות | ד קורו' א בקורות ל קורת. עגולי | ד ל עינולי א בעינולי. חשיכה | ד חשכ'. סמנין | א וסמנין. וכרשנין | ד וכרשינן א ל וכרשינין. 47 אילו | ד ל אלו. ואילו | ד ל ואלו. בתשובתן[2] | כ"ה ד א ל. ב בתשובתו. שבית | ד שבי'. שמיי | ד א ל שמאי. אומ' | ד אומר' ל או'. 48 ימים | ד ימי'. תעבוד | ד תעבו' א ל פ תעבד. ועשית | ד ועשי'. שתהא כל מלאכתך | א ל חסר. 49 ובית | ל בית. או' | ד אומר' א ל אום'. תעבד | ד א ל תעשה. עושה | א עשה. אתה | א ל אותה. בית | ד ובית. שמיי | ד א ל שמאי. 50 או' | ד אומר' א ל אום'. טוענין | ד טועני'. מגביהין | ד מגביה'. 51 קרוב | ד ל קרוב [ובית הלל מתירין]. ואי זהו | ד איזהו א איזה הוא ל אי זה הוא. [עד . . . לחומה] | השלמתי ע"פ ד ל. א ב ח'. ר' | ד רבי. עקיבא | א עקי'. או' | ד אומר. 52 כדי שיצא | א כשיצא ל כדי שיוצא. ויקדש | ד וקדש ל ויקדיש. אמ' | ד אמר. לעזר | ד א ל אלעזר. בי ר' | ד ברבי א ל בר'. רבן | ד ר'. 53 שלהן | א שלהם. לכובס | ד לכבס. 54 וצבועים בערב | א ל וצבועין מערב. לפי דרכנו | א ולפי דרכינו. קשין | ד ל קשים. להעשות | ד לכבסו א ל לכבסן. יתר | א ל יותר. 55 הצבועין | ד הצנועים. פותקין | ד פתקין. לגנה | א לגינה. בערב א ל ערב. חשיכה | ד חשיכ' ל חשכה.

44. שאין צולין וכו'. כמפורש במשנתנו פ"א מ"י. 44—45. אף דיו סמנין וכו'. כלומר, שאתם חולקים בהם, כמשנתנו פ"א מ"ה. 45—46. שטוענין קורות וכו'. כמפורש במשנתנו פ"א מ"ט. 49. מלאכה עושה אתה וכו'. עיין בשנ"ס, ומסתבר שהמלה מלאכה באה מן הגליון כנוסחה אחרת, עיין בבה"א.

בשבת. נותנין קילור לעין ואספלנית למכה בערב שבת עם חשיכה והן מתרפין והולכין כל השבת כולה. נותנין גפרית תחת הכלים בערב שבת עם חשיכה והן מתגפרין והולכין בשבת. נותנין מגמר על גבי גחלים בערב שבת עם חשכה, ואין נותנין חטים לרחים של מים אלא כדי שייטחנו.

פרק ב׳

1. מדליקין בפתילה מחורכת, ולא בסמרטוטין ואע״פ מחורכין. כל אילו שאמרו אין מדליקין בשבת מדליקין בהן ביום טוב, חוץ משמן שריפה. מפני מה אמרו אין מדליקין בשמן שריפה ביום טוב, לפי שאין שורפין לא תרומות ולא קדשים ולא חמץ ביום טוב. 2. כל אילו שאמרו אין מדליקין בהן בשבת מותר לעשותן מדורה, בין על גבי הארץ בין על גבי מנורה, בין להתחמם כנגדן בין להשתמש לאורן, ולא אמרו אלא לעשותן פתילה לנר בלבד. 3. ר׳ שמעון בן לעזר אומ׳ אין מדליקין בצרי. ר׳ ישמעאל או׳ כל היוצא מן העץ אין מדליקין בו. ר׳ ישמעאל בי ר׳ יוחנן בן ברוקה או׳ אין

1 מדליקין וכו׳. ג׳בלי כ״ט ע״ב; ועיין במסכתא פ״ב מ״ב. 2 ניוס טוב. ג׳בלי כ״ד ע״ב; ועיין יומ׳ פ״ב דף ס״ג, ד׳ ע״ב. 4 ולא חמץ וכו׳. עיין יומ׳ פ״ב ה״ל, ד׳ ע״ג, פסחים פ״ז ה״ט, ל״ח ע״ב. 5 לעשותן מדורה וכו׳. ג׳בלי כ״ע ע״ב. ועיין במסכ׳ פפ״ל. 7 ר׳ שמעון בן לעזר וכו׳. יומ׳ פ״ב ה״ל, ד׳ ע״ד; ג׳בלי כ״ה ג׳, כ״ו ע״ב. ר׳ ישמעאל אר וכו׳. ג׳בלי כ״ו ע״ב.

56 לעין | ד לעיין. ואספלנית | ד ואיספלנית ל וספלנות. למכה | ד על גב המכ׳ א ל על גבי סכה. בערב | ד בער׳ א ל ערב. חשיכה | ד חשיכ׳ ל חשכה. 57 מתרפין | ד מתרפאי׳ א ל מתרפאין. כל השבת כולה | ד בשב׳ א ל בשבת. נפרית תחת הכלים | ד נפרי׳ תח׳ הכלי׳. בערב שבת | ד בע״ש א ל ערב שבת. עם | ד ח׳. 58 חשיכה | ל חשכה. ד חסר. 58–59 והן . . . חשיכה | השלמתי ע״פ ד. ב ח׳. והן מתגפרין | א ומתגפרין. נותנין | ל חסר. מגמר | א ל מוגמר. בערב | א ערב ל [בשבת] (נמחק ע״י נקודה) ערב. 59 חשכה | א חשיכה. ואין | ל אין. חטים | ל חטין. לרחים | ד לרחיים א [לתוך] הריחים. שייטחנו | א שיטחנו ל שיטחנו [הלכות ט׳].

1 מחורכת | א ל המחורכת. ואע״פ | ד ואף על פי ל אע״פ. א ח׳. מחורכין | ד שמחורכין. א ח׳. 2 אילו | ד ל אלו. מדליקין | ד מדליקי׳. בשבת | ד ל [בהן] בשבת א [בהם] בשבת. מדליקין$_2$ | א [אין] מדליקין. ביום | ד ביו׳. שריפה | ד שרפ׳ ל שרפה. 3 מפני | ל ומפני. בשמן שריפה ביום טוב | ד שמן שרפה ביום טו׳. 4 אילו | ד ל אלו. 5 בהן | א בהם. בשבת | א ביום טוב. ל ח׳. מדורה | ד מדור׳. בין$_2$ | ד ל ובין. 6 בין | א ל ובין. לאורן | ד לאורה א [כנגדן] לאורן. ולא אמרו | ד ל לא אמרו. 7 לעזר | ד אלעז׳ א ל אלעזר. אומ׳ | ד או׳. או׳ | ד א אומ׳. 8 היוצא | ד היוצ׳. אין . . . או׳ | א ח׳. בו | ד ח׳. בי ר׳ | ד ל בר׳. או׳ | ד אומר.

59. לרחים של מים וכו׳. ופירשו בירושלמי ובבבלי, מפני שהן משמיעות את הקול. ועיין בבה״א.

1. מחורכת. כלומר, מחורכת ומהובהבת דווקא, אבל אין מדליקין בפתילה שלא הבהבה, כר״א בפ״ב מ״ג. ואע״פ מחורכין. מפני שאין הדלק נמשך אחריהם בקלות. 2. משמן שריפה. שמן תרומה שנטמא (בבלי כ״ג ב׳). 4. אין מדליקין וכו׳. כלומר, משום פסול פתילות.

מדליקין אלא ביוצא מן הפרי. ר' טרפון אומ' אין מדליקין אלא בשמן זית בלבד. עמד ר' יוחנן בן נורי על רגליו ואמ', מה יעשו אנשי בבל שאין להן אלא שמן שמשמין, מה יעשו אנשי מדי שאין להם אלא שמן אגוזים בלבד, מה יעשו אנשי אלכסנדריא שאין להם אלא שמן צנונות, מה יעשו אנשי קפוטקיא שאין להם לא זה ולא זה, אין לך אלא מה שאמרו. 4. מדליקין בשמן פקועות ובנפט. ר' שמעון שיזורי או' מדליקין בשמן דגים ובעטרן. סומכוס אומ' כל היוצא מן הבשר אין מדליקין בו, חוץ משמן דגין. ר' שמעון בן לעזר אומ' כל היוצא מן העץ אין בו משום שלש על שלש, ומסככין בו, חוץ מן הפשתן. כרך דבר שמדליקין על גבי דבר שאין מדליקין, אין מדליקין בו. רבן שמעון בן גמליאל או' של בית אבה היו כורכין פתילה על גבי אגוז ומדליקין בה. 5. אמ' ר' יהודה כשהיינו שרוין בעלית בית נתזה בלוד, היו נוקבין שפופרת של ביצה וממלאין אותה שמן ונותנין אותה על פי הנר בערב שבת עם חשיכה, כדי שיהא דולק ושוהא בלילי שבת, והיו שם זקנים ולא אמר אחד מהן דבר. 6. אם חברה בסיד ובגפסוס בערב שבת מותר. 7. נותנין טיט וחרסית תחת

9 כ' טרפון לומ' וכו'. מסכ' פ"ב מ"ב; ירוש' ובבלי הכ"ל. 10 עמד כ' יוחנן וכו'. ירוש' ובבלי הכ"ל. 13 בשמן פקועות וכו'. מסכ' פ"ב מ"ב; בבלי הכ"ל. 14 קומכוס לומ' וכו'. בבלי הכ"ל. 15 כ' שמעון בן לעזר וכו'. בבלי כ"ו קע"ח הכ"ל. 17 כרך דבר וכו'. בבלי כ"ח ח'. 19 לומ' כ' יהודה וכו'. בבלי כ"ט ב'. ועיין במסכ' פ"ב מ"ד. 22 לס חברה וכו'. בבלי כ"ע ב'. ועיין במסכ' הכ"ל וביהוסלמי פ"ב ה"ד, ה' ע"ח. כותבין עיט וכו'. בבלי ק"ז ב'.

9 ביוצא | ד ביוצ'. אומ' | ל או'. 11 להן | א ל להם. שמשמין | ד א ל שומשמין. להם | א ל להן. אנחים | ד אנחי' א ל אנחין. בלבד | ד א ל ח'. 12 להם | ד א ל להן. צנונות | ד צנונו' א צנונות [בלבד]. 13 להם לא זה ולא זה | א ל להן לא כך ולא כך. אין | א [אלא] אין. מה | ל ח'. מדליקין | א ומדליקין ל [אין] מדליקין. 14 שיזורי | ד א שזורי ל השזורי. או' | ד אומר א ל אומ'. דגים | ל דגין. ובעטרן | ד ובעטר' א ל ובעיטרן. אומ' | ד אומר. 15 דגין | ד א דגים. לעזר | ד א ל אלעזר. אומ' | ד אומר. 16 משום | ד משו'. 17 שמדליקין | ד א ל שמדליקין [בו]. על גבי | א ל ח'. דבר | ד דב' א ל בדבר. מדליקין | ד א ל מדליקין [בו]. רבן | א [אמ'] רבן. 18 או' | ד אומר. א ח'. אבה | ד א ל אבא. על גבי אגוז | א ל באגוז. 19 אמ' | ד אמר א א'. יהודה כשהיינו שרוין | ד יהוד' כשהיינו שרויין א יהודה שרויין ל יהודה שרויין היינו. בעלית | א ל בעלייה. נתזה | ד ניתז' א ניתזה. היו | ד היינו א ל והיו. 20 וממלאין | ל ומלינן. ונותנין | ל ונתננו. פי | ד ח'. בערב | א ל ערב. חשיכה | ד ל חשכה. 21 כדי | ד ח'. דולק ושוהא | ד ל שוהה ודולק א שוהא ומדליק. והיו | ד היו. זקנים | ד זקני'. אמר | ל אמ'. מהן | א מהם. 22 חברה | א חיברה. ובגפסוס | א [או] בגובסס ל [או] בגיפסוס. בערב | א ערב ל מערב. מותר | א ל [הרי זה] מותר. וחרסית | א ל [או] חרסית.

16. משום שלש על שלש. כלומר, מקבלין טומאה (משרץ וכדומה) כשיש בהן שלשה טפחים על שלשה טפחים, אבל אין בהן טומאה הנוהגת בשלש אצבעות על שלש אצבעות. ועיין בבה"א. 22. אם חברה וכו'. כלומר מותר לכולי עלמא, עיין במשנתנו פ"ב מ"ד. טיט וחרסית. פירש"י שהן מצנין את השמן, ואינו דולק מהר.

הנר בערב שבת עם חשיכה כדי שיהא שוהא ודולק בלילי שבת. נותנין גרגר של מלח וגריס של פול על פי הנר בערב שבת עם חשכה כדי שיהא שוהה ודולק בלילי שבת. מעלין בדיופי ומטיפין מן הארק לחולה בשבת. 8. החותה בגחלים חייב חטאת. ר' שמעון בן לעזר או' משם ר' לעזר בי ר' צדוק חייב שתי חטאות, מפני שמכבה את העליונות ומבעיר את התחתונות. החותה גחלים להתחמם כנגדן פטור. 9. כלים שניטמאו באב הטומאה אין מטבילין אותן בין השמשות. ר' שמעון שיזורי אומ' אף בחול אין מטבילין אותן בין השמשות, מפני שצריכין הערב שמש, ושנטמאו בולד הטומאה מטבילין אותן בין השמשות. כלל אמ' ר' שמעון בן לעזר דבר שחייבין על זדונו כרת ועל שגגתו חטאת אין עושין אותו בין השמשות, ודבר שאין חייבין על זדונו כרת ועל שגגתו חטאת עושין אותו בין השמשות. 10. ר' נתן או' אף

25 מעלין בדיופי וכו'. ירוש' עירובין פ"י ה"ג, כ"ו ע"ל; בבלי שם ק"ל ע'. 26 החותה בגחלים וכו'. ירוש' פ"ב ה"ח, ה' ע"ח; בבלי כריתות כ' ע'. 28 כלים שניטמאו וכו'. בבלי זבחים י"ט ע'. ועיין במסכ' פ"ג מ"ז, ירוש' שם, ה' רע"ג, תרומות פ"ג ה"ב, מ"ח ע"ב; בילמ פ"ג ה"ב, ק"ח ע"ב. 33 בין השמשות. עיין בבבלי מ' ב', עירובין ל' ב', ל"ג ב', ל"ד ב', ל"ח ע', ע"ח ב'. כי כתן לחר וכר. בבלי ל"ב רע"ב. ועיין ירוש' פ"ב ה"ן, ה' ע"ב.

23 בערב | א ל ערב. חשיכה | ד ל חשכה. שוהא | ד ל שוהה. 23–25 נותנין . . . בלילי שבת | השלמתי ע"פ ד. ב ח'. נרגר | א ל גרניר. 24 וגריס | א ל או גריס. 24–25 על . . . בלילי שבת | א ח'. בערב | ל ערב. 25 מעלין | כ"ה ד א ל. ב מדליקין. הארק | ד האדק א [הערק מן] אדק ל הערק. בשבת | ד בשב'. 26 החותה בגחלים | ד החות' בגחלי' א ל והחותה נחלים. ר' | ד רבי ל רבן. לעזר | ד אלעז' א אלעזר ל נפליאל. או' | ד אומר א אום'. משם | א ל משום. ר' | ד רבי. לעזר | ד אלעז' א ל אלעזר. בי ר' | ד ברבי א ל בר'. 27 צדוק | ד יצחק. חייב שתי חטאות | ד חיי' שתי חטאת. שמכבה | ל מכבה (ושי"ן תלויה). העליונות ומבעיר את התחתונות | ד העיונו' ומבעי' את התחתונו'. 28 החותה | א והחותה. נחלים | א בנחלים (ונמחקה הבי"ת). שניטמאו | ד שנטמאו. 29 בין | ל בית. השמשות | ב השמשות [מפני שצריכין הערב]. שיזורי | א שזורי. ל חסר. אומ' | ד ל או'. 30 הערב | ב הערב [הערב]. ושנטמאו | ד [בכלים] שנטמאו א ושניטמאו ל [כלים] שנטמאו. הטומאה | ד הטמאה. 31 אמ' | ד אמר א א'. ר' | ד רבי. לעזר | ד א ל אלעזר. שחייבין | ל [שאין] חייבין. 32–33 ודבר . . . השמשות | השלמתי ע"פ ד א. ב ל ח'. 33 או' | ד א ל אום'. אף | א ח'.

25. מעלין בדיופי וכו'. כלומר, מעלין מן הסיפון לתוך הארק (והוא כלי שיש לו נקבים קטנים בקרקעיתו), כדי שיוריד טיפין טיפין, והזמום יישן את החולה והברייתא נסמכה למשנתנו (פ"א מ"ה): בשביל החולה שיישן. עיין בבה"א. 26. בגחלים חייב וכו'. בירושלמי: נחלים מתחת הקדירה וכו', כלומר, שחתה מתחת הקדירה לתוך התנור עצמו סמוך לאויר, כדי שיבערו מהר, ולא יצטרך לחתייה אחרת, שלא יקדיחו את תבשילו, וחייב משום הבערה, אבל לא משום כיבוי, משום שהיא מלאכה שאינה צריכה לגופה. עיין בבה"א. 27. שתי חטאות וכו'. שהרי בחתייה נעשו הגחלים העליונות תחתונות, וכשנותן עליהם את הגחלים האחרות הן נכבות, והוא מחייב במלאכה שאינה צריכה לגופה, עיין לעיל. 28 להתחמם כנגדן פטור. שהרי אינו רוצה בהבערתן (שיכלו מהר), והוא מקלקל נמור בהבערה, ואינו רוצה שיכבו, שרוצה להתחמם כנגדם. עיין בבה"א. 30. בולד הטומאה וכו'. שהרי מדאורייתא אינם צריכים טבילה כלל, ואינו מתקן כלל בטבילתו, ולפיכך לא מרו עליה בין השמשות. ועיין בבה"א. 32. שאין חייבין וכו'. כלומר, כל דבר שאינו אלא משום שבות לא מרו עליו בין השמשות.

מפני נדרים נשים מתות בשעת לידתן. ר' יוסה או' שלשה הן דבקי
35 מיתה מסורין לנשים. רבן שמעון בן גמליאל או' הלכות הקדש וחטאות
ומעשרות הן הן גופי תורה מסורין הן לעם הארץ. היו שלשתן להעשות
מדליקין את הנר מערבין וטומנין את החמין.

(פ"נ בד ובכי"ל)

11. כירה שהסיקוה בגפת ובעצים סומכין לה, ואין מקיימין עליה עד
שתהא גרופה וקטומה. 12. גחלים שעממו, או שהדליק עליהם נעורת של
40 פשתן, הרי הן כקטומות. 13. שתי כירים המתאימות, אחת גרופה וקטומה
ואחת שאינה גרופה וקטומה, מקיימין על גבי גרופה וקטומה, [ואין מקימין על
גבי שאינה גרופה וקטומה]. ומה הן מקיימין עליה, בית שמיי או' אין מקיימין
עליה כלום, ובית הלל או' חמין, אבל לא תבשיל. עקר את המחם, הכל
מודים שלא יחזיר דברי ר' מאיר. ר' יהודה אומ' בית שמיי אומ' חמין אבל

34 כ' יוסף לור וכר. יכוס' פ"ב סס"ו, ס' ע"ב; בבלי ל"ב ל', נכלות ל"ח ב'. 35 רבן שמעון
וכר. יכוס' פ"ב רס"ז. ס' ע"ב; בבלי ל"ב ל'. 38 כירס שסקיקוס וכר. בבלי ל"ז סע"ח.
ועיין בשסכי רפ"ג. 39 שהדליק עליהס וכר. יכוס' פ"ג ס"ח, ס' סע"ג; בבלי סכ"ל. 40 שתי
כירים וכר. יכוס' ובבלי סכ"ל (לעיל שס).

34 מפני | ל מן. נדרים | א ל הנדרים. ר' | ד רבי. יוסה | ד א ל יוסי. או' | ד אומר
א אומ'. הן | א ל ח'. דבקי | ד דיבק א דיבקי. 35 גמליאל | ל [אלע']
(ונמחק) גמליאל. או' | ד אומר ל אומ'. הלכות הקדש | א הילכות הקודש. וחטאות |
א תרומה ל חטאות. 36 ומעשרות | ד ומעשר. הן | ד ח'. מסורין הן | ד ומסורין
הם א ונמסרו ל ומסורין. לעם | א ל לעמי. היו | ד ח'. שלשתן | ל [לע]
(ונמחק) שלשתן. להעשות | א ליעשות ל לעשות. 37 החמין | ל החמין [הל' ה']. 38 מקיימין |
ל מקימין. עליה | א לה. 39 שהדליק | א שהדליקו. עליהם | ד א ל עליהן. 40 המתאימות |
ד המתאימו'. 41 וקטומה | ד [ואינ'] קטומ'. מקיימין | ל מקימין. 41–42 ואין . . .
וקטומה | השלמתי ע"פ ל. ב ח'. מקימין | א מקיימין. ד ח'. 42 וקטומה | א [ושאינה] קטומה. ומה |
א מה. מקיימין | ל מקימין. בית שמיי | ד ב"ש א ל בית שמאי. או' | ד אומר א אומ'. מקיימין |
ל מקימין. 43 ובית | ד ובי'. הלל | א הילל. או' | ד אומר א ל אומ'. המחם | ד המח'
א ל המיחם. 44 מודים | ד מודי'. ר' מאיר | ד ר"מ. ר' יהודה | ד רבי יהוד'. אומ' | ד א ל או'.
בית שמיי | ד ב"ש א ל בית שמאי. אומ' | ד אומר'.

34–35. דבקי מיתה. פירש"י: שמדבקין ומקרבין מיתה לפני זמנה (כלומר, אם אינן נזהרות בהן).
35. מסורין לנשים. כלומר, והן נאמנות עליהם, עיין בבה"א. 36. ומעשרות. כלומר, בערב
שבת בין השמשות, ובאותו ומן אף ע"ה נאמן לסעודת שבת. עיין בבה"א. שלשתן להעשות.
כלומר, שהזמן מצומצם, ואין בו יותר אלא להדליק את הנר, לערב ולהטמין את החמים בדבר
שאינו מוסיף הבל, הנר קודם לכולם. עיין בבה"א. 38. סומכין לה. כלומר, מותר לסמוך
הקדירה מערב שבת לדופני הכירה, אעפ"י שאינה גרופה וקטומה. 39. וקטומה. כלומר, או שיתן
קטמא (אפר) על גבי הגחלים שלא יתלקחו. 43. חמין וכו'. ופירש"י: דלא צריכי לבשולי, דליכא
למגר שמא יחתה.

לא תבשיל, ובית הלל או' חמין ותבשיל. עקר, בית שמיי או' לא יחזיר, ובית הלל אומ' יחזיר. 14. השכח תבשיל על גבי כירה וקדש עליו היום, בשוגג יאכל, במזיד לא יאכל. במי דברים אמורי' בתבשיל שלא בשל כל צרכו, וחמין שלא הוחמו כל צרכן, אבל תבשיל שבשל כל צרכו, וחמין שהוחמו כל צרכן, הרי אילו מותרין. ר' יהודה אומ' חמין שהוחמו כל צרכן הרי אילו מותרין, מפני שרע להם, אבל תבשיל שבשל כל צרכו, כל המצטמק ויפה לו, כגון כרוב ופול ובשר טרוף, אסור, וכל המצטמק ורע לו מותר. 15. המבשל בשבת בשוגג, יאכל. במזיד, לא יאכל דברי ר' מאיר. ר' יהודה או' בשוגג, יאכל למוצאי שבת, במזיד, לא יאכל. ר' יוחנן הסנדלר אומ' בשוגג, יאכל למוצאי שבת לאחרי' ולא לו, במזיד, לא יאכל לא לו ולא לאחרים. 16. כלל אמ' ר' ישמעאל בי ר' יוחנן בן ברוקה דבר שחייבין על זדונו כרת ועל שגגתו חטאת ועשאו בשבת בין בשוגג בין במזיד אסור לו ולאחרים, ודבר שאין חייבין על זדונו כרת ועל שגגתו חטאת ועשאו בשבת בשוגג, יאכל למוצאי שבת לאחרים ולא לו, במזיד, לא לו ולא לאחרים. 17. השוחט בשבת בשוגג, יאכל למוצאי שבת. במזיד, לא יאכל. 18. פירות שלקטן בשבת בשוגג, יאכלו למוצאי שבת, במזיד לא יאכלו. 19. התורם והמעשר בשבת, בין בשוגג בין במזיד, מעשרותיו מעשר. 20. המטביל כלים בשבת, בין

46 סמכס תמסיל וכו'. נזלי ל"מ ח'. ועיין יכוס' פ"ג ס"ח, ס' ע"ל, תכומות פ"ג ס"ג, מ"ח ע"ג. 51 המסמל וכו'. מסכ' תכומות פ"ג מ"ב. 52 דזכי כ' מחיב וכו'. יכוס' פ"ג ס"ח, ס' ע"ל; נזלי כתובות ל"ד ח', ומ"כ. 55 כלל אמ' וכו'. יכוס' הכ"ל. 58 סשומט נסמת וכו'. עיין נזלי חולין ע"ו ח', ונמסכ' סס פ"ח מ"ח. 60 התולס וכו'. לעיל תכומות כפ"ל, עמ' 122, ומ"כ.

45 הלל | א היללי. או' | ד אומר א ל אומ'. שמיי | ד א ל שמאי. או' | ד אומר א ל אומ'.
46 הלל | א היללי. אומ' | ד אומר. השכח | ד א ל השוכח. בשוגג | ל שוגג. 47 במזיד | ל מזיד. במי דברים אמורי' | ד בד"א א ל במה דברים אמורים. בשל | א ל בישל. צרכו | א צורכו. 48 צרכן | א ל צורכן. שבשל | א שבישל. צרכו | א צורכו. 49 צרכן | א צורכן. הרי | א ל ח'. אילו | ד אלו. א ל ח'. סותרין | ד ל מותרין [מפני שרע להן]. ר' | ד רבי. אומ' | ד אומר ל או'. צרכן | א צורכן. הרי אילו$_2$ | ד הרי אלו. א ח'.
49–50 הרי . . . אבל | ל ח'. 50 סותרין | ד מותרי'. להם | ד לה' א להן. אבל | א ח'. תבשיל | א ל ותבשיל. שבשל | א ל שבישל. צרכו | א צורכו. כל | א ל וכל. 52 במזיד | ל מזיד. ר' (ב"פ) | ד רבי. או' | ד א אומ'. בשוגג | ל שוגג. 53 לסוצאי | ד במוצאי. במזיד | ל ומזיד. ר' | ד רבי. הסנדלר | ל [בן] הסנדלר. אומ' | ד אומר. בשוגג | ל שוגג. 54 למוצאי | ד במוצאי. וכן היה בב (ותוקנה הבי"ת ללמי"ד). לאחרי' | ד א ל לאחרים. במזיד | ל מזיד. לא יאכל | א לא יאכל [עולמית]. ל ח'. 55 אמ' | ד אמר א א'. ר' | ד רבי. בי ר' | ד ברבי א בנו של ר' | ל בר'. שחייבין | א שחייב'. 56 בין$_2$ | ל ובין. 57 ועשאו | ד ועשאה. בשוגג | ל שוגג. 58 במזיד | ל מזיד. בשבת | ד בשב'. 59 בשוגג | ל שוגג. במזיד | ל מזיד. שלקטן | ב של קטן. 60 בשוגג | ל שוגג ב בשוגג. למוצאי שבת | א ח'. במזיד | ל מזיד. 61 בין$_2$ | א ובין. מעשרותיו מעשר | א [תרומתו תרומה] ומעשרותיו מעשרות ל מעשרותיו מעשרות. המטביל | ד המטיל.

46. על גבי כירה. כלומר, שאינה גרופה.

בשוגג בין במזיד, עלו ידי טבילה. 21. הנוטע בשבת בשוגג, יקיים, במזיד, יעקור. בשביעית, בין בשוגג בין במזיד, יעקור. מפני מה אמרו הנוטע בשבת בשוגג, יקיים, במזיד, יעקור, ובשביעית בין בשוגג בין במזיד, יעקור, מפני
65 שמונין לשביעיות ואין מונין לשבתות. דבר אחר, נחשדו ישראל על השביעיות ולא נחשדו על השבתות. ר' יהודה אומ' חלוף הן דברים, בשבת בין בשוגג בין במזיד, יעקור, בשביעית, בשוגג, יקיים, במזיד, יעקור. 22. רבן שמעון בן גמליאל אומ' מגלגלין בצים על גבי גג של סיד רותח, ואין מגלגלין ביצים על גבי עפר רותח.

פרק ג' (פ"ד בד ובכי"ל)

1. לא תמלא אשה קדרה ותרמוסין ועסיות ותתן לתוך התנור בערב שבת עם חשיכה, אם נתנה למוצאי שבת אסורין עד כדי שייעשו. 2. לא ימלא נחתום חבית מים ויתן לתוך התנור בערב שבת עם חשיכה, אם נתן, למוצאי שבת אסורין עד כדי שייחמו. 3. מרחץ שסתמו נקבין שלו מערב

62 הנוטע וכו'. משכ' תכומות פ"ג מ"ג. ועיין יכוס' שם וכמן פ"ג ה"ל, ה' ע"ל; צצלי גיטין כ"ג ג'. 63 מפני מה וכו'. יכוס' וצצלי הכ"ל. 67 רבן שמעון וכו'. יכוס' פ"ג ה"ג, ו' ע"ל; צצלי ל"ט ל'.

1 לא תמלא וכו'. יכוס' פ"ג ה"ל, ה' ע"ל, תכומות פ"ג ה"ג, מ"ל ע"ג; צצלי י"ח ג'. 2—3 לא ימלא נחתום וכו'. צצלי הכ"ל. 4 מרחץ שסתמו וכו'. צצלי מ' ל' (כל הצרייתא). ועיין יכוס' פ"ג ה"ג, ו' ע"ל.

62 בין | ל ובין. 63 יעקור (ב'פ) | א יעקר. בשביעית | א ובשביעית. בין2 | ל ובין. מפני | ל ומפני. 63–64 מפני . . . . . יעקור2 | א ח'. 64 ובשביעית | ל בשביעית. בין2 | ל ובין. 65 לשביעיות | א ל לשביעית. ישראל | א ישר'. ל ח'. על | ד ח'. השביעיות | ד א ל השביעית. 66 יהודה | ד יהוד'. אומ' | ד אומר ל או'. חלוף | א חילוף. הן דברים | ד א ל הדברים. 67 יעקור (ב'פ) | א יעקר. בשביעית | ד בשביעי' ל ובשביעית. 68 אומ' | ד אומר ל או'. בצים | א ל ביצים. נבי | א נבי [נפסיס רותח] (ונמחק ע"י נקודות). נג | ד א ל ח'. של | א ח'. רותח | א רותיח ל הרותח. ואין | א [אבל] אין. ביצים | א [את] הביצים. ל ח'. 69 רותח | א ל הרותח.

1 קדרה | א קדירה. ותרמוסין ועסיות | ד א ל עסיות ותורמוסין (ד ותרמוסין). ותתן | ב ויתן. לתוך | ל בתוך. בערב | א ל ערב. 2 חשיכה | ד א ל חשכה. אם | א ואם ב את. שייעשו | ד א ל שיעשו. 3 מים | א ח'. לתוך | ל בתוך. התנור | ד התנו'. בערב | ד בער' א ל ערב. חשיכה | ד חשכ' ל חשכה. אם | ד א ואם. 4 למוצאי שבת | א ח'. שייחמו | א שיעשו ל שיחמו. נקבין | א נקבים. שלו | ל שלה. מערב | ד מער'.

65. שמונין לשביעיות וכו'. כלומר, שמונין שנים בנטיעות לעניין ערלה ורבעי, ואם לא יעקור ידעו גם אחרי שביעית שנטע בשביעית. 68. של סיד רותח. משום שהחום שלו אינו תולדות האש, עיין בבה"א. 69. עפר רותח. משום שעושה חריץ, עיין בבה"א.

1. ועסיות. פירשו הגאונים מיני קטניות שגדלים בא"י. ועיין בבה"א. 4. שסתמו נקבין וכו'. כדי שלא יכנס החום למרחץ.

5 שבת, למוצאי שבת רוחץ בו מיד, סתמו נקבין שלו מערב יום טוב, נכנס ביום טוב ומזיע, ויוצא ורוחץ בצונן. אמ' ר' יהודה מעשה במרחץ של בני ברק שסתמו נקבין שלו מערב יום טוב, והיה ר' עקיבא ור' אלעזר בן עזריה נכנסין ומזיעין בתוכו, ויוצאין ורוחצין בצונן, אלא שהיו חמין שלו מחופין בנסרין. משרבו עוברי עבירה, חזרו לאסר. האבטאות שבכרכין מטילין בהן 10 בשבת. 4. אין משתטפין לא בחמין ולא בצונן דברי ר' מאיר, ור' שמעון מתיר. ר' יהודה או' בצונן, אבל לא בחמין. אמ' ר' יהודה מעשה בביתוס בן זונן שהיו ממלין לו דלי של צונן מערב שבת ונותן עליו בשבת, כדי שייקר. 5. ממלא אדם חבית מים ונותנה כנגד המדורה, לא שתחם, אלא שתפוג צנתה. [ממלא אדם צלוחית של שמן ונותנו כנגד המדורה, ולא כדי שייחם, אלא כדי 15 שתפוג צינתו]. רבן שמעון בן גמליאל אומ' האשה מדיחה ידה בשמן, ומחממתה כנגד הנר, וסכה את בנה. סך אדם את עצמו שמן ומתחמם כנגד המדורה, ואינו חושש. 6. סכין כל מיני סכות, אבל אין משמשין את המעיין,

9 האבטאות וכו'. צצלי הכ"ל. ועיין להלן פט"ז ה"ח, סו' 41. 10 לין משתטפין וכו'. צצלי ל"ע 3', קמ"ז 3'. ועיין יהוס' פ"ג ה"ב, ו' ע"ח. 13 ממלא לדס וכו'. יהוס' פ"ג ס"ל, ו' ע"ב; צצלי מ' 3'. 14 ללוחית וכו'. צצלי הכ"ל. 17 סכין וכו'. עיין מסכ' פ"ד קמ"ג ולהלן, יהוס' פ"ד ה"ל, י"ב ע"ח. לין משמשין וכו'. עיין בזמסכ' קסכ"ב, צצלי קמ"ז 3', קכהלכין ק"ח ח'.

5 בו | א ל בה. סתמו | א ושסתמו ל שסתמו. נקבין | א נקבים. שלו | ל שלה. 6 ורוחץ | ד ומשתטף. בצונן | א בצונין. אמ' | א אמר. ר' יהודה | ד רבי יהודה. בני | ל ח'. 7 נקבין | א נקבים. שלו | ל שלה. והיה | א והיו. ור' . . . עזריה | ד ורבי . . . עזרי'. 8 בתוכו | א בו ל בתוכה. שלו | ל שלה. 9 בנסרין | א ל בנסרים. עבירה | ד עבר'. לאסר | ד לאס' א ל לאסור. האבטאות | ד האמבטאו' ל האסבטאות. שבכרכין | ד שבכרכי'. מטילין בהן | א מטיילין. 10 משתטפין | ד ל משתתפין. לא . . . ולא | א בין . . . בין. ר' . . . ור' | ד רבי . . . ורבי. שמעון | א שמע'. 11 ר' | ד רבי. או' | ד אומר א אומ'. אמ' | ד אמר. ר' | ד רבי. 12 בן | ד בין. זונן | ד זינין א זונון. ממלין | ד א ממלאין. דלי | ד ל כלי. זונתן | ד זונתני' א ל וזותנין. 13 מים | ד ל [של] מים ב מית. זונתנה | ד זונתנ'. כנגד | ב [לתוך] כנגד. לא | א ולא. שתחם | ד שייחמו א [כדי] שייחמו ל שיחמו. שתפוג | ד א ל [כדי] שתפוג. צנתה | ד צינתו א צינתן ל צונן. 14 ממלא | א [ר' יהודה אומ'] ממלא. 14–15 ממלא . . . צינתו | השלמתי ע"פ א. ב ל ח'. זונתנו | ד ונתנה. המדורה | ד המדור'. ולא | ד לא. כדי | ד ח'. שייחם | ד שתח'. כדי | ד ח'. 15 צינתו | ד צינו. שמעון | א שמע'. נמליאל | א נמל'. אומ' | ד אומר. ידה | ל ידן. בשמן | ד א ל שמן. ומחממתה | ל ומתחממתה. 16 את$_2$ | ל ח'. 17 סכות | ד א ל סיכות. אין | ל ח'. משמשין | ד משחין א מושחין ל ממשחין. המעיין | א המעיים ל המעין.

6. ויוצא ורוחץ וכו'. כלומר, יוצא לבית החיצון, אבל במרחץ עצמו אסור. 8. חמין שלו מחופין וכו'. כלומר, ולא יחשדו בהם שרחצו בחמין. 10. אין משתטפין וכו'. כלומר, כל הנף. 13. לא שתחם וכו'. כלומר, לא יקרב אותה למדורה שתוכל להתחמם. עיין בבה"א. 15. מדיחה ידה וכו'. כלומר, דווקא בכגון דא מותר, אבל להפשיר בכלי אסור. (בבלי). 16. סך אדם וכו'. שאין אדם עשוי לצלות עצמו באור, ואין כאן חשש בישול, ואפילו להחם עצמו מותר. 17. מיני סכות. ואפילו הן מרפאות, ואפילו בסיכה שאינה של תענוג. אין משמשין וכו'. צ"ל: אין ממשין, כלומר אין נוררים ומושכים, אין מעמלין וכו'. עיין בבה"א.

ואין חונקין בשבת. 7. מחים אדם אילונתית ונותן על מעיו, ולא יתן עדשה מלאה חמין על מעיו. ממלא אדם כוס של יין ונותנו על פי מיחם, לא שיחם אלא כדי שתפוג צנתו. 8. ממלא אדם כוס מים ונותן לתוך הספל, בין להחים לו את הצונן, בין לצנן לו את החמין. 9. המערה ממיחם למיחם ומאלפס לאלפס ומקדירה לקדירה מותר ליתן לשני, ואסור ליתן לראש. חבית של טבל שנשברה מביא כלי ונותן תחתיה. נתמלא אסור לטלטלו. עביט של ענבים ומעטן של זתים שמשכו, אין מסתפקין בהן ביום טוב, ואין צריך לומר בשבת. 10. חבית שנשברה בראש הגג, מביא כלי ומניח תחתיה, ולא יהא מביא כלי אחר וקולט, כלי אחר ומסלק. אם יש שם אורחין, מביא כלי אחר וקולט, כלי אחר ומסלק. 11. נותן אדם כלי תחת הדלף בשבת, נתמלא שופך ושונה ואינו חושש. 12. גרף של רעי ושל מימי רגלים נוטלו ושופכו,

18 מחים חלם וכו'. יכוס' ס"ט ה"ב, י"ג ע"ח, פ"ט ה"ב, י"ז ע"ח; ג"כ ס"ם, ט', עמ' 963; ג33לי מ' ג'. 19 ממלא וכו'. עיין ג33לי מ' ג'. 20 כוס מים וכו'. ג33לי מ"ג ח'. ועיין ג2מכ' סכ"ג מ"ד, יכוס' ס"ב ה"ד, ו' ע"ג. 21 המערה וכו'. עיין ג2מכ' ס"ב מ"ם, ולעיל מעשרות ס"ח ה"ט, עמ' 230, וג2מקס"ת סם. 22—23 חבית של עבל וכו'. יכוס' בילה ס"ס ה"ח, ס"ג ע"ד; ג33לי כאן מ"ב ח'. 23 עביט וכו'. יכוס' הכ"ל. ועיין יכוס' ס"ח ה"ט, ד' ע"ג, וג33לי י"ט ג'. 25 חבית שנשברה וכו'. כל הצבייתא ג33לי ק"ז ג'. ועיין מ"ג ג' (לפי גי' הרחסוכים). 27 נותן חדם וכו'. מכ' בילה ס"ח מ"ח. 27—28 נתמלא שופך וכו'. יכוס' בילה ס"ה ה"ח, ס"ג סע"ד; ג33לי סם ל"ו ג'. 28 גרף וכו'. ג33לי הכ"ל (לפי גירסת הרחסוכים).

18 מחים | א מייחם. אילונתית | ד א אלונתית ל לונטית. ונותן | א ונותנה. מעיו | ד מעין. ולא | א ל לא. עדשה | ד עדש'. 19 מיחם | א חמים. לא | א ל ולא. שיחם | א [כדי] שייחם. 20 כדי שתפוג | ב שתפוג כדי (ותוקן כלפנינו). צנתו | ד צינתו א צינתן. אדם | ד ח'. ונותן | א ל ונותנו. לתוך | א על. הספל | ב הספר (ותוקן כלפנינו). להחים | א להחם. 21 לו (ב"ם) | א ל ח'. את (ב"ם) | א ח'. בין לצנן | א ל ובין להצין. החמין | א החמים. ממיחם | ב ממיחל (ותוקן כלפנינו). ומאלפס | ד מאלפס א ומאילפס. 22 לאלפס | א לאילפס. ומקדירה | ד ומקדרה. לקדירה | ד ל לקדרה. ליתן | ד ח'. לשני | א לשיני. לראש' | ד א ל לראשון. 24 ומעטן | א ומעוטן. זתים | ד ל זיתים. מסתפקין | ד מסתפקי'. בהן | ד א ל מהן. 25 ומניח | א ל ונותן. תחתיה | ד תחתי'. ולא | ל לא. 26 ומסלק | א ומצרף (ובוליון: ומסלק). 26—27 אם . . . ומסלק | ל ח'. אם | א ואם. שם | א ח'. אורחין | ד אורחי' א כלים. 27 נותן אדם | א נותנין. הדלף | ל הדלק (? ותוקן: הדלף). נתמלא | א [ואם] נתמלא. 28 חושש | א נמנע.

18. ואין חונקין וכו'. כלומר, אין מלפפין את הכרס בהידוק ובדוחק, עיין בבה"א. ולא יתן עדשה וכו'. שמא יכוזה, ואף בחול אסור, מפני הסכנה. (בבלי). 22. ליתן לשני וכו'. כלומר, מותר ליתן חבלין לכלי שעירה לתוכו, אבל לא לכלי שעירה מתוכו. ועיין בבה"א. 23. מביא כלי וכו'. פירשו בבבלי שטבל מוכן הוא אצל שבת, משום שאם עבר ותיקנו מתוקן. ועיין בבה"א. 24. שמשכו אין מסתפקין וכו'. שהרי המשקה שוב ומשך בשבת הוא מוקצה ממש, עיין בבה"א. 26. ומסלק וכו'. כלומר, שלא יביא כלי אחר ויקלוט מן האויר, או שיסלק את הראשן, ויניח אחר במקומו, משום שאדם בהול על ממונו, ואם נתיר לו להביא יותר מכלי אחד, יש לחשוש שמא יביא כלים מרשות הרבים. יש שם אורחין וכו'. כלומר, שאינו מציל להכין, אלא לאכילה באותה שבת.

ונותן לתוכו מים, ומחזירו למקומו. 13. מטלטלין נר חדש, אבל לא ישן דברי
30 ר' יהודה. ר' מאיר אומ' כל הנרות מטלטלין, חוץ מן הנר שהדליקו באותה
שבת. ר' שמעון או' כל הנרות מטלטלין, חוץ מן הנר הדולק בשבת. כבה,
מותר לטלטלו, אבל כוס וקערה ועששית שכבו לא יזיזם ממקומן. 14. ר'
לעזר בי ר' שמעון או' מסתפקין מנר הכבה, ומנר המנטף. נר שעל גבי
הטבלה, מטה את הטבלה, והנר נופל, ומחזיר את הטבלה למקומה. 15. אין
35 מטלטלין את המנורה בשבת, ר' לעזר בי ר' שמעון מתיר. אין מגרדין לא
מנעלים ישנים ולא סנדלים ישנים, אבל סכין ומקנחין אותן. 16. אין סכין
לא מנעלים חדשים ולא סנדלים חדשים, ולא יסוך את רגלו והיא בתוך
המנעל, ולא יסוך את רגלו והיא בתוך סנדל, אבל סך הוא את רגלו ונותנה

29 מטלטלין וכו'. מסכ' פ"ג מ"ו. 29—30 דצבי ר' יהושע וכו'. יכוס' פ"ג ה"ז, ו' ע"ג; צצלי מ"ד ל'. ועיין מולין י"ל ב'. 31 ר' שמעון וכו'. מסכ' פ"ג מ"ו. 32 לצל כוס וכו'. יכוס' פ"ג ה"ז, ו' ע"ג; צצלי הכ"ל. 32—33 ר' לעזר וכו'. צצלי הכ"ל. 33 כל שעל גבי וכו'. יכוס' פ"ג ה"ז, ו' ענ"; צצלי ק"כ ב'. ועיין להלן פ"ח ה"ד. 34—35 לין מטלטלין וכו'. עיין צצלי מ"ם קע"ב ולילך, ויכוס' פ"ג ה"ז, ו' ע"ג. 35 ר' לעזר וכו'. עיין צצלי מ"ד ל'. לין מגרדין וכו'. יכוס' פ"ו ה"ב, ח' ע"ל, קכהדרין פ"י ה"ל; צצלי קמ"ל ל'; צצלי קמ"ל ל', ב'. 36 ומקנחין לותן. עיין צמקוות הכ"ל, צמסכ' פכ"ל מ"ב, צצלי זצחים ל"ד ל', ב'. 37 ולא יסוך וכו'. עיין לעיל תכוות פ"י ה"ל, עמ' 162, וצמסק"ת שם.

29 לתוכו | ל עליו. ישן | א [נר] ישן. 30 ר' (ב"פ) | ד רבי. אומ' | ד אומר ל או'. הנרות | ד הנירות. מטלטלין | א מיטלטלין. באותה | ד ל [בו] באותה א אותה. 31 ר' | ד רבי. שמעון | א שמע'. או' | ד אומר א אומ'. מטלטלין | א ל מיטלטלין. הדולק | ד הדלוק א ל הדלק. בשבת | ל ח'. 32 וקערה | ד וקערות א עששית ל קערה. ועששית | א וקערה. שכבו | א ח'. ר' | ד רבי. 33 לעזר | ד א ל אלעזר. בי ר' | ד ברבי א ל בר'. או' | ד אומר א ל אום'. מנר | א מן הנר. המנטף | א המוסף. שעל | א [שנתון] על ל [שנתון] על. 34 הטבלה, | ד הטבלא א טבלא ל טבלה. הטבלה (ב"פ) | ד הטבלא. 35 ר' | ד רבי א ור'. לעזר | ד ל אלעזר א אלע'. בי ר' | ד ברבי א ל בר'. שמעון | א שמע'. 36 מנעלים | ל מנעלין. ישנים | ד ישני' א חדשים ל ישנין. סנדלים | ד ל סנדלין א מנעלים. ישנים | ד ישנין. ומקנחין | ד ומקנחי'. א ח'. 37 מנעלים חדשים ולא סנדלים חדשים | ד מנעלי' חדשי' ולא סנדלי' חדשי'. ולא | א ל לא. והיא | ד והוא. 38 המנעל . . . בתוך | ל ח'. ולא | א לא. את | ד ח'. והיא | ד והוא. סנדל | ד א ל הסנדל. הוא | א ל ח'. את | א ח'.

29. לתוכו מים וכו'. פירש"י שלא התירו אלא להוציאו, משום כבודו, אבל אין מחזירו אלא אם כן מטלטלו אגב המים. אבל לא ישן. משום שנר של חרס ישן הוא מוקצה מחמת מיאוס. 30. שהדליקו וכו'. כלומר, אעפ"י שעכשיו כבה, משום שר"מ אוסר מוקצה מחמת איסור, אבל לא מוקצה מחמת מיאוס. 31. הדולק בשבת. שמא יטה את השמן אגב טילטולו, ונמצא מבעיר (או מכבה), אבל מוקצה לית ליה. 32. אבל כוס וקערה וכו'. כלומר, שהם כלים גדולים, ולא עלה על דעתו שיכבו בשבת, והקצה את דעתו מהם, אף ר"ש אוסר (בבלי). ועיין בבה"א. 33. מנר הכבה וכו'. כלומר, שהוא הולך וכבה, וכן מסתפק מן הטפטוף אע"פ דלק, ועיין בבה"א. 33—34. שעל גבי הטבלה וכו'. כלומר, נר כבה שע"ג הטבלה, מותר להזיז את הטבלה אפילו לר' יהודה לעיל, משום שהנר הוא מאוס, אבל הטבלה אינה מאוסה. ועיין בבה"א. 36. מנעלים ישנים וכו'. ומכל שכן חדשים, אבל סכין את הישנים, ולא את החדשים, שסיכתן היא עיבודן.

ספרייה אגודת חסידי חב"ד
אהל יצחק

למנעל, סך את רגלו ונותנה לסנדל. 17. סך אדם את עצמו שמן ומתעגל על גבי קטבליא חדשה. 18. סכין ומדיחין ומפרכין באדם, אבל לא בבהמה, זה חומר בבהמה שאין באדם. מפספסין את הכיפין, ובלבד שלא יתלוש. 19. גזי צמר שבהפתיק אין מטלטלין אותן. אם התקינן בעל הבית להיות משתמש בהן, מטלטלין אותן. 20. אין טומנין את החמין כתחלה בשבת, אבל מוסיפין עליהן כלים. רבן שמעון בן גמליאל או' נוטל את הסדין ונותן את הגלופקרין, נוטל את הגלופקרין ונותן את הסדין. וכן היה רבן שמעון בן גמליאל או' לא אסרו להטמין אלא מיחם שחמו בו מערב שבת, אבל מפנה הוא לתוך מיחם אחר, או לתוך קיתון אחר, ומטמין. 21. הטמין וכסה בדבר הנוטל בשבת, או שהטמין בדבר שאין ניטל בשבת וכסה בדבר הניטל בשבת, הרי זה נוטל ומחזיר. 22. הטמין וכסה בדבר שאין ניטל בשבת, או שהטמין בדבר הניטל בשבת וכסה בדבר שאין ניטל בשבת, אם מגולה מקצתו נוטל, ואם לאו אין נוטל. ר' יהודה אומ' נעורת של פשתן דקה הרי הן כזבל. 23. טומנין מיחם על גבי מיחם, וקדירה על גבי קדירה,

40 סכין ומדיחין וכו'. 33בי כ"ג ב'. 41 מפספסין וכו'. מסכ' פכ"ד מ"ג. 42 גזי למ' וכו'. 33בי כ' ח'. ועיין במסכ' פ"ד מ"ב וביומ' סט, ו' קנ"ד. 43 לין טומנין וכו'. 33בי כ"ח ח' וחילך (כל הבבייתות עד סוף פירקין); יומ' קפ"ד, ז' ע"ח. 51 כ' יסולס וכו'. 33בי כ"ל; סט מ"ט ח'. ועיין במסכ' פ"ד קמ"ח.

39 למנעל | א במנעל. לסנדל | ל ח'. ונותנה | ל ח'. ונותנ'. לסנדל | א ל בסנדל. את | ד ל ח'. 40 קטבליא | ד טבלא א קיטבליא ב קטבלי'). חדשה | ד א ל חדשה [ואינו חושש]. סכין | ל ח'. ומפרכין | ד ומפרכסין ל מפרכין. באדם | ד באד'. 41 זה חומר בבהמה שאין | א חה בבהמה מה שאין כן. הכיפין | א ד הכפין. 42 גזין | א ל ניזי. שבהפתיק | ד שבהפתי' א של הפתק ל שבאפתק. אם | א ואם. התקינן | ד התקינו. הבית | ד הבי'. 43 טומנין | ב טומנין [טומנין]. כתחלה | ד בתחלה א כתחילה. 44 עליהן | ל עליהם. כלים | א [עוד] כלים. שמעון בן נמליאל | א שמע' בן נמל'. או' | ד ל אומ'. הסרין | א הסדינין. 45 הסדין | א הסדינין. וכן | ל וכך. 45–46 רבן שמעון בן נמליאל | א רבן שמע' בן נמל' ל רשב"ג. 46 או' | ד אומר א אומ'. אסרו | א אמרו. מיחם | א ל במיחם. שחמו | א שהוחמו. 47 הטמין | א הטמן. 48 וכסה | א וכיסה. הנוטל | ד ל הניטל א שלא ניטל (נמחק ,לא'). שאין | א שאינו ניטל | ד נוטל. וכסה | א וכיסה. 49 הטמין | ל והטמין. וכסה | א וכיסה. שאין | א שאינו ניטל | ד נוטל. 50 וכסה | ד א ל וכיסה. שאין ניטל | א הניטל (ותוקן בגליון: שאין). 51 נוטל | ד נטל. אין | א ל אינו. ר' | ד רבי. אומ' | ד אומר ל או'. של פשתן | ל הפשתן. 52 הן | א ל היא. וקדירה | ד וקדרה. קדירה | ד ל קדרה.

40. קטבליא וכו'. כלומר, על גבי עור שמציע תחתיו, והעמידוה בבבלי, בשאין עליו הרבה שמן, בכדי לעבד את העור. ומפרכין וכו'. כלומר, משברין ומעמלין, עיין בבה"א. 41. מפספסין וכו'. כלומר, מפרכין את הפקיעין, כדי שתריח ותאכל בתאבון, ובלבד שלא יתלוש ממקום הקשר. 42. שבהפתיק וכו'. כלומר, שבאוצר, משום מוקצה. 43. אין טומנין וכו'. כלומר, בדבר שאינו מוסיף הבל. 45. את הגלופקרין. כלומר, כר חם, ואפילו לא היה אלא סדין גרידא מותר להוסיף עליו גלופקרין. ועיין בבה"א. ונותן את הסדין. אם הוא חושש לקלקול התבשיל. 47. אבל מפנה וכו'. שהרי מעשיו מוכיחין שרוצה להקר ולא לחמם.

ומיחם על גבי קדירה, וקדירה על גבי מיחם, וטח פיהם בבצק, לא שייחמו, אלא כדי שיהו שמורין. וכשם שאין טומנין את החמין בתחילה בשבת, כך אין
55 טומנין לא את השלג ולא את הצנון. אין מרסקין את השלג שיזובו מימיו, אבל מרסק הוא לתוך הכוס, או לתוך הקערה, ואינו חושש.

פרק ד' (פ"ה בד ובכי"ל)

1. ר' ישמעאל בי ר' יוסה אומ' משם אביו הסוס והפרד והדלובקס והגמל נמשכין באפסר. רחלות יוצאות כבונות למילת, שחוזית שיעלה עליהן זכר, כבולות שלא יעלה עליהן זכר. 2. לא יצא חמור באיכוף שלו אע"פ שקשור בו. רבן שמעון בן גמליאל אומ' יוצא חמור באיכוף שלו בזמן
5 שקשור בו לחממו, ובלבד שלא יקשור בו את המסורכו ויפשיל את הרצועה לתחת זנבו. 3. לא יצא גמל במטוטלת התלויה בחטרתו, שלא יכנס בו הרוח, אבל יוצא הוא בזנבו הקשורה בחטרתו, שתכנס בו הרוח. עקוד, שלא

54 וכשם שמין וכו'. ירוש' קס"ד, ז' ע"ח; ב"ב ה,כ"ל.
1 כי' ישמעאל וכו'. ירוש' רס"ה, ז' ע"ג; ב"ב כ"ח ג', כ"ג ח'. ועיין במסכ' רס"ה. 2 רחלות וכו'. ירוש' ס"ה ה"ג; ב"ב כ"ד ח'. ועיין במסכ' ס"ה ו"ג. 3 לא יצא וכו'. ב"ב כ"ג ח'. כגון שמעון וכו'. ב"ב ה,כ"ל. ועיין ירוש' ס"ה ה"ל, ז' סע"ג. 4 לא יצא וכו'. מסכ' ס"ה ו"ג. ועיין ב"ב כ"ד ח'. 5 עקוד וכו'. ירוש' ס"ה ה"ג, ז' ע"ג; ב"ב כ"ד ח'. ועיין במסכ' ס"ה ו"ג.

53 ומיחם | ל מיחם. קדירה | ד ל קדרה. וקדירה | ד וקדרה. פיהם | א [את] פיהם. לא | א ולא. שייחמו | א ל שיחמו. 54 שמורין | ל שמורים. את | ד ח'. בתחילה | ד בתחלה | א כתחילה ל כתחלה. בשבת | ד בשב'. 55 הצנון | ד ל הצנן א הצונין. אין | א ואין.
56 חושש | ל חושש [הלכות ז'].
1 ר' | ד רבי. בי ר' יוסה | ד א ל בר' יוסי. אומ' | ד אמר א או'. ל ח'. משם | א ל משום. והדלובקס | א והלובדקיס ל הליבדקס. 2 רחלות | ד רחילות א ל רחלים. יוצאות | ל יוצאין. שחזית | ד א ל שחזות. שיעלה | א שעולות. 3 באיכוף | ד ל באוכף א באוכיף. 4 אע"פ | ד אף על פי א ואף על פי ל ואע"פ. רבן שמעון בן גמליאל | ד רבן גמליאל א רבן שמע' בן גמל' ל רשב"ג. אומ' | ד אומר. באיכוף | ד א ל באוכף. שלו | א ח'. 5 בו$_2$ | ד בה. א ל ח'. המסורכו | ד המסרו א ל המסרכו. הרצועה | כ"ה ד א ל. ב הרעועה. 6 לתחת | א תחת. בחטרתו | ל בחוטרתו. שלא | א ח'. יכנס | א שתיכנס ל תכנס. 7 אבל . . . הרוח | ל ח'. בזנבו | ד ח'. הקשורה | א הקשורה [לו]. שתכנס | א [שלא] תיכנס.

55. אין מרסקין וכו'. פירש"י משום דקא מוליד מים בשבת ונראה כמלאכה.
1. והדלובקס. חמור לובי. 2. כבונות וכו'. עטופות, כדי שיעשו צמר לבן ונקי. שחוזית וכו'. וגבותיהן קשורים למעלה. 3. כבולות. וגבותיהן קשורים למטה. 5. המסורכו. רצועה שחוגרים בה את החמור, כדי להחזיק את המשא שעליו. 6. במטוטלת. חתיכת בגד שהיתה תלויה בדבשתו ויורדת לאחוריו להגן עליו שלא תכנס בו הרוח.

יכוף ידו אחת ורגלו אחת ויקשור, רגול, שלא יכוף שתי ידיו זו לזו, שתי רגליו זו לזו, ויקשרנו. 4. הסוס יוצא בשיר, וכל בעלי השיר יוצאין בשיר, ונמשכין בשיר, ומזין עליהן וטובלין במקומן, ובלבד שיהו מחולחלין. ומכניס אפי' עשרה חבלים לתוך ידו, ובלבד שלא יכרוך על גבי ידו, ולא ישלשל חבלים על ידו יותר מטפח. 5. לא יצא הסוס בזנב שועל, ולא בזהורית שבין עיניו. לא תצא פרה בחוסם שלה, ולא סייחין בקרטלין שלהן, ולא עזין בכיסין של דדיהן. לא תצא בהמה בסנדל, ולא בקמיע אע"פ מומחה, זה חומר בבהמה שאין באדם. אבל יוצא היא באיגד שעל גבי מכה, ובקשישין שעל גבי שבר, ובשליה המדולדלת, ופוקקין לה זוג, ומטיילת בו בחצר. 6. לא תצא אשה בעיר של זהב, ואם יצאת חייב' חטאת דברי ר' מאיר. וחכמים אומ' לא תצא, ואם יצאת פטורה. ר' ליעזר אומ' יוצאה אשה בעיר

9 סחוס וכו'. מסכ' ס"ס מ"ל. 10 ונלבד וכו'. ג"כ ג'. ועיין יכוס' ס"ס סס"ל, ז' ע"ב. 10—11 ומכניס לפי' וכו'. מסכ' ס"ס מ"ב. 11 ולא יסלסל וכו'. עיין יכוס' ס"ס ס"ב, ז' ע"ב; ג"כ ל"ד ל'. 12 לא יצא הסוס וכו'. ג"כ כ"ג ל' (כל הסנייתא). 13 בקרטלין וכו'. עיין יכוס' ס"ס ס"ב, ז' ע"ב. 14 ולא בקמיע וכו'. יכוס' ס"ס ס"ל, ז' ע"ב. ועיין ג"כ סכ"ל. 15 יוצא היא באיגד וכו'. עיין ביכוס' סכ"ל. 16 ופוקקין לה וכו'. ג"כ סכ"ל; סס ס"ל ג'. 17 בעיר של זהב וכו'. יכוס' ס"ו ס"ל, ז' ע"ל; ג"כ כ"ע ג'. קל"ח ל'. ועיין במסכ' ס"ו מ"ל. 18 ר' ליעזר אומ' וכו'. מסכ' עדיות ס"ב מ"ז; יכוס' וג"כ סכ"ל.

8 ידו אחת ורגלו אחת | א שתי ידיו זו לזו ל שתי ידיו זו לזו ושתי רגליו זו לזו. ויקשור | ד ויקשור [ורגלו אחת]. א ח'. יכוף | א יכוף [ורגלו] (ומחק ע"י נקודות). 8–9 שתי ידיו זו לזו שתי רגליו זו לזו | א ל ידו אחת ורגלו אחת. 9 וכל | ל וכן. בשיר | ד בשי'. 10 ומשכין בשיר | ד ומשכי' בשיר'. עליהן | ל עליו. ובלבד | ד ובלב'. שיהו | א [שלא] יהו. מחולחלין | ד מחולחלי'. ומכניס | ל המכניס. 11 אפי' | ד א אפילו. חבלים | ד חבלי'. ידו[2] | א ידיו. 12 על ידו | ד א ל מידו. יותר | ד ל יתר. מטפח | א ל על מטפח. שועל | א ל השועל. 13 לא | א ולא. בחוסם | ל בחוסס. סייחין | ל סיחין. בקרטלין | ד א ל בקרסטלין. שלהן | ד א שלהם. עזין | ד עזים א עיזים ל עיזין. 14 של דדיהן | א שבדדיהן ל שבדדיהם. לא | א ולא. בהמה | ל ח'. בסנדל | ב בסנדל [מסומר]. אע"פ | ד א אף על פי. מומחה | ד ל שמומחה א שהוא מומחא. זה | א חה. 15 חומר בבהמה | ד חומ' בבהמ'. יוצא | ד א יוצאה. היא | ב הוא. באיגד | א באגד. מכה | א המכה. ובקשישין | א ובקשקשין. 16 שבר | א ל השבר. ובשליה | א ל ובשיליא. ומטיילת | ל ומטילת. בו | א ל ח'. 17 חייב' | ד א ל חייבת. ר' | ד רבי. 18 וחכמים | א וחכמ'. אומ' | ד אומרים ל או'. ואם | ב ואת. יצאת פטורה | ל יצתה [יצאת הרי זו] פטורה. ר' | ד רבי. ליעזר | ד א ל אליעזר. אומ' | ד אומר.

9. בשיר. כעין אצעדה שבצוארו, וטבעת קבועה בה לחבל, כדי למושכו. (רש"י). 10. מחולחלין. רפין, ולא יהוא מהודק לצוארו. 12. ולא בזהורית וכו'. לשון של צמר (או משי) צבועה אדום, ותלו אותה בסוס לשם סגולה, ובהמה אינה יוצאת בקמיע אפילו מומחה, כמפורש להלן בסמוך. 13. בקרטלין. בסל. 15. ובקשישין וכו'. קנים רכים שנתקשו, קשים רחבים. עיין בבה"א. 16. המדולדלת. פירש"י: שיצאה מקצתה. ופוקקין לה זוג וכו'. אבל אם לא מקצו אפילו בחצר אסור, משום שמשמיע קול, ונראה כאילו מוליכה לשוק למכירה. 17. בעיר של זהב. תכשיט של זהב שירושלים מצוירת עליו, ור"מ סובר שתכשיט אינו מלבוש, וחייבת משום מוציאה משא.

של זהב, בטוטפת ובסרביטין, בזמן שהן תפורין. לא תצא אשה באצטמא, ואם יצאת הרי זו חייבת. 7. שלשה דברים נאמרו באצטמא. אין בה משום כלאים, ואין מיטמאה בנגעים, ואין יוצאין בה בשבת. ר' שמעון בן לעזר או' אף אין בה משם עטרה לכלות. כלל אמ' ר' שמעון בן לעזר כל חפוי מלמטה משערה יוצאה בו, למעלה משערה אין יוצאה בו. 8. לא ינעול אדם סנדל מסומר ויטייל בתוך הבית, אפי' ממטה למטה, אבל נוטלו ומכסה בו את הכלים. ר' לעזר בי ר' שמעון אוסר. נשרו רוב מסמרותיו ונשתיירו בו ארבע וחמש, ר' או' עד שבע, או שחפהו בעור מלמעלה, או שעשה לו מסמרין הרבה מלמטה, או שעשה לו טס, או יתד, כדי שיהלך עליו ולא תהא הארץ אוכלתו, מותר. 9. אי זהו קמיע מומחה, כל שריפא ושנה ושלש. אחד קמיע של כתב, ואחד קמיע של עיקרין יוצאין בו, ואין צריך לומ'

19 בטוטפת וכו'. מסכ' פ"ו מ"ח. לא תלמ' וכו'. ירוש' פ"ו ה"ח, ז' ע"ד. ועיין בגלי כ"ז 3. 20 שלשה דברים וכו'. ירוש' ובגלי הכ"ל. 20—21 ומשוש כלמיס. מקוואות הכ"ל; תוספ' כלמיס פ"ה הכ"ו, קוף עמ' 225. 22 כלל אמ' וכו'. בגלי כ"ז 3'. ועיין ירוש' פ"ו ה"ח, ז' ע"ד. 23 לא ינעול וכו'. בגלי ס' 3'. ועיין במסכ' פ"ו מ"ג. 26 ר' חו' עד שבע. בגלי הכ"ל. ועיין ירוש' פ"ו ה"ג, ח' ע"ח, סנהדרין פ"י ה"ח, כ"ח ע"ח. חו שחפהו וכו'. בגלי הכ"ל. ועיין ירוש' הכ"ל. 28 קמיע מומחה וכו'. בגלי ס"ח ח'. ועיין ירוש' פ"ו ה"ג, ח' ע"ג.

19 בטוטפת | ד בטוטפ' א ובטוטפת. ובסרביטין | ל ובסרבוטין. באצטמא | ד ל באסטמא א באיסטמא. 20 יצאת | ל יצאתה. זו | ד זה. חייבת | א ל פטורה. באצטמא | ד באסטמא א באיסטמא ל באסטמ'. 21 מיטמאה | ד א מטמאה ל מיטמא. ר' | ד רבי. שמעון בן | א ח'. לעזר | ד אליעזר א ל אלעזר. 22 או' | ד אומר א אומ'. משם | ד א ל משום. אמ' | ד אמר א א'. ר' | ד רבי. לעזר | ד ל אלעזר א אלע'. חפוי | ד נוי א ל חיפוי. 23 מלמטה | ד א ל שלמטה. יוצאה (ב"פ) | ד ל יוצאין. בו (ב"פ) | א בו [בשבת] ל בה [בשבת]. 24 מסומר | א ל המסומר. בתוך | א [בו] בתוך ל [בו] בתו'. אפי' | ד א אפילו. 25 ר' לעזר בי ר' | ד רבי אלעז' ברבי א ור' אלעזר בר' ל ר' שמעון בן. שמעון | ל אלעזר. אוסר | כ"ה ד א ל. ב אומ'. ונשתיירו | ד ונשתיר ל נשתיירו. 26 ר' | ד רבי. או' | ד א אומר. או | א ל ח'. שחפהו | א ל חיפהו. בעור | ל עור. מלמעלה | א שלמטה ל מלמטה. או שעשה לו | א ל ועשה. 27 מסמרין | א ל מסמרות. מלמטה | א ל מלמעלה. עליו | א בו. 28 אוכלתו | א אוכלת. מותר | ל [הרי זה] מותר. אי זהו | ד אי זה א איזה הוא. קמיע | א קמע (ויו"ד תלויה). מומחה | א מומחא. שריפא | ד שרפא ל שריפה. ושנה | ד ושנ'. ושלש | א ושילש. 29 אחד | א בין. של כתב ואחד | א שבכתב ובין. של עיקרין | א שבעיקרין. ואין | ל אין. לומ' | ד א ל לומר.

19. בטוטפת ובסרביטין. תכשיטים שטיבם המדוייק אינו ברור, עיין בבה"א. באצטמא. זר שעל גבי הראש. 20. חייבת. צ"ל: פטורה, כמו שהוא בכי"ע ובכי"ל. 21. בנגעים. משום שהיא צבועה, כנגעים פי"א מ"ג, עיין בבה"א. 23. מלמטה משערה וכו'. כלומר, כל דבר שאינה יכולה לשולפו מבלי לגלות את שערה מותרת לצאת בו, שהרי אשה לא תגלה את שערה ברשות הרבים, ואין לחשוש שמא תעבירנו ד' אמות ברה"ר. 24. סנדל מסומר וכו'. מרו עליו, משום שהנשים שהיו שומעות את קולו היו נבהלות, והמעוברות מפילות, ועיין בבה"א. 24—25. ומכסה בו וכו'. שהרי יש עליו תואר כלי. 25. אוסר. שמא ישכח וילבשנו. 28. קמיע מומחה. שמותר לצאת בו בשבת.

שניכפה, אלא אפלו שלא יכפה, ואין צריך לומר דבר שיש בו סכנה, אלא אפי' דבר שאין בו סכנה, קושרו ומתירו בשבת, ובלבד שלא יתננו לתוך השיר, או לתוך הטבעת, ויוצא בו, מפני מראית העין. 10. קמיע שאין מומחה, אע"פ שאין יוצאין בו בשבת, מטלטלין אותו בשבת. 11. לא תצא אשה במפתח שבאצבעה לרשות הרבים, ואם יצאת הרי זו חייבת. ר' ליעזר פוטר בכובלת, וחכמים פוטרין בצלוחית של פלייטין, בזמן שאין בה בוסם, הא אם יש בה בוסם הרי זו חייבת. כללו של דבר, כל שהו משום תכשיט לא תצא, ואם יצאת הרי זו פטורה, כל שאינו משם תכשיט, לא תצא, ואם יצאת הרי זו חייבת. אבל יוצאה היא בספכה מוזהבת ובטסין ובצפויין ובחליות שלה, במנעלים ובקורדוקיסין המוזהבין. 12. יוצאה באבן תקומה, אם נפלה תחזיר. 13. פורפת כתחילה בדבר הניטל בשבת.

32 שחין מומחה וכו'. עיין בשבת פ"ו מ"ג. 34 בשפתח וכו'. בבלי ק"ג לע"ב. ועיין ירוש' פ"ו ה"ח, ח' ע"ח. 35—34 פוטר בכובלת וכו'. בבלי ק"ג ב'. ועיין בשבת פ"ו מ"ג, בבלי ק"ג ח'. 38 בספכה וכו'. בבלי כ"ז ב'. 39 באבן התקומה וכו'. בבלי ק"ו ב'. 40 פורפת וכו'. עיין בשבת פ"ו מ"ז, ירוש' פ"ו ה"ז, ח' ע"ג, בבלי ק"ס ב'.

30 שניכפה | ד ל שנכפה ב (קמיע) שניכפה. אפלו | ד אפילו ל אע"פ. א ח'. יכפה | ד יכפ' ל נכפה. ואין | ל אין. לומר | א לאמר. 31 אפי' | ד א אפילו. ל ח'. דבר | ל ח' (ותלוי בין השורות). סכנה | ד סכנ'. בשבת | ד בשב'. 32 הטבעת | ל הטבע'. ויוצא בו | א ויוציאנו ל ויצא. שאין מומחה | א שאינו מומחא. 33 אע"פ | ד א אף על פי. בשבת (ב"פ) | ד בשב'. אותו | כ"ה ד א ל. ב בו. 34 חייבת | ד ל חייבת (חטאת). ר' | ד רבי א ור'. ליעזר | ד ל אליעזר א אליע'. 35 בכובלת וחכמים | א בכוכלת וחכמ'. בצלוחית | ד בצלוחי'. פלייטין | ד ל פליטון א פיליטון. שאין | ד א ל שיש. בה | ד בה'. בוסם | א ל בושם. 36 אם | א ח'. יש | ד א ל אין. בה | ל ח'. בוסם | א ל בושם. שהו | ד ל שהוא. 36—38 כללו . . . חייבת | א ח'. 37 הרי זו | ל ח'. פטורה | ד פטור'. כל | ל וכל. משם | ד ל משום. תכשיט | ד תכשי'. 38 הרי זו | ד הרי היא. ל ח'. בספכה | ד ל בספכא א בסבכא. מוזהבת | ד מזוהב' א המחבבת ל המוזהבת. ובטסין | ד ל בטסין. ובצפויין | א ובציפייין. 39 במנעלים | א ל במנעלין. ובקורדוקיסין | א ובקורדקייסין ל ובקורדסין. המוזהבין | ל המוזהבין. יוצאה | ל יוצא. אם | ד א ל ואם. נפלה | ל תפלה (ותוקן: נפלה). 40 כתחילה | ד לכתחלה ל כתחלה. בשבת | ל בשבת (והלכו' ז').

30. שלא יכפה. כלומר, שמעולם לא נכפה, אלא שדואג שמא יכפה, שבא ממשפחת נכפים. 35. בכובלת. צ"ל: בכוכלת, כבכי"ע ועוד (עיין בבה"א), והוא כלי עשוי מקליפת הצב. של פלייטין. שמן שכובשים בו עלי ורד, וכדומה. בזמן שאין בה בוסם וכו'. צ"ל כבשאר נוסחאות: בזמן שיש בה וכו', הא אם אין בה וכו'. 38. בספכה מוזהבת ובטסין וכו'. כלומר, בספכה מוזהבת ובטסין וכו' של הספכה, והיינו בשביס הספכה, עיין בבה"א. 39. ובקורדוקיסין. נעלים העשויים מקליפות צמחים, ובעיקר מקליפת האלון. באבן תקומה. פירש"י: אבן שנושאות אותה מעוברות שלא יפילו (לשם קיום הוולד).

פרק ה' (פ"ו בד ובכי"ל)

1. יוצא אדם בקיסם שבשנץ שבסנדלו לרשות הרבים, אם נפל לא יחזיר, ואין צריך לומר שלא יתן כתחלה בשבת. ר' לעזר אומ' קב של קיטע, אם יש בו בית קבול כתיתין, יוצאין בו, ואם לאו אין יוצאין בו. 2. הגדמין טמאין, אין יוצאין בהן. יוצאין בפיקרין ובצופא. אימתי, בזמן שצבען בשמן וכרכן במשיחה, לא צבען בשמן, ולא כרכן במשיח', אין יוצאין בהן, ואם יצאו בהן מערב שבת, אע"פ שלא צבען בשמן ולא כרכן במשיחה, יוצאין בהן. 3. יוצאין במוך ובספוג שעל גבי מכה, ובלבד שלא יכרוך עליהן חוט, או משיחה. יוצאין בקליפת השום, ובקליפת הבצל, שעל גבי מכה. אם נפל, לא יחזיר, ואין צריך לומר שלא יתן כתחלה בשבת. 4. יוצאין באיגד שעל גבי מכה, וקושרו ומתירו בשבת. ואספלנית שפרשה מן האגד מחזירה. 5. יוצאין באספלנית, ובמלוגמא, וברטייה, שעל גבי המכה, ואם נפל לא יחזיר, ואין צריך לומר שלא יתן כתחלה בשבת. 6. נוטלה ומכסה בה את הכלים. לא יתקיננה משבת למוצאי שבת, שאין מתקינין מקדש לחול.

1 יולמ וכר. עיין בתמכ' ס"ו מ"ח. 2 קב של קיטע וכר. עיין בתמכ' ס"ו מ"ח. 4 יולמין בפיקרין וכר. בבלי כ' ח'. 12 כפל לא יחזיר וכר. תמכ' עירובין פ"י מ"ג. ועיין בבלי שם ק"ג ב'.

1 שבשנץ | ד ל שבשניו א שבשיניו. שבסנדלו | ל ושבסנדלו. לרשות הרבים | א לרש' הרב'. אם | א ל ואם. 2 לומר | ל לום'. כתחלה | א לכתחילה. ר' | ד רבי. לעזר | ד אליעז' א אליע' ל אלעזר. אומ' | א ל או'. 3 בו | א ל לו. קבול | א קיבול. הגדמין | א הנקטמין. 4 אין | א ל ואין. בפיקרין | א ל בפוקרין. ובצופא | א ובציפי [צפר] ל ובצפה. בשמן | א לשמן. 5 בשמיחה | ד במשיח' א בסשיחא. בשמן | א לשמן. בשמיח' | ד ל במשיחה א בסשיחא. בהן | א בהן [בשבת]. 6 יצאו | א ל יצא. מערב | א בערב. אע"פ | ד א אף על פי. בשמן | א לשמן. בשמיחה | א בסשיחא. 7 בהן | ל בהן [בשבת]. סכה | א המכה. עליהן | א עליהם ל עליה. 8 משיחה | א משיחא. בקליפת | ד בקלים'. הבצל | ל בצל ב רבצל. סכה | א המכה. 9 אם | א ל ואם. צריך | א צורך ל צרך. לומר | ד לום'. ל ח'. יתן | ל יאמר. כתחלה | א לכתחילה. בשבת | ד בשב'. 10 באיגד | א באגד. סכה | א המכה. וקושרו | ל קושרו. בשבת | ל [אפילו] בשבת. ואספלנית | א ל איספלנית. 11 מחזירה | א מחזירה [עם האגד] ל מחזירה [מן האגד]. באספלנית | א באיספלנית. ובמלוגמא וברטייה | ד ובמלוגם' וברטיי' ל ומלוגמה וברטיעה. המכה | ד הסכ' ל מכה. 11–12 ואם נפל | ד ואספלנית. 12 לומר | ל לום'. שלא יתן | א שיתן. כתחלה | א כתחילה. 13 את | ד ח'. יתקיננה | א יתקננה. שאין מתקינין מקדש | א ל מפני שהוא מתקן (ל כמתקן) מקודש.

1. בקיסם שבשנץ וכו'. כלומר, בקיסם שנותן בתוך השנץ (הרצועה) שלא ישמט מתוך הלולאה, עיין בבה"א. 2. קב וכו'. רגל של עץ. 3. כתיתין. בליות או מוכין. 3–4. הגדמין טמאין וכו'. כגראה שצ"ל: הנגקטמין), חמור של נדמין, יד של עץ. ועיין בשנ"ס ובבה"א. 4. בפיקרין ובצופא. בגיוי צמר ובמוכי צמר. שצבען בשמן. שטבלן בשמן. 10. ואספלנית וכו'. תחבושת של חלב ושעוה, שפירשו מן המטלית שנמרחו עליה (אחרי שנתקשו), מחזירה עם האגד, עיין בבה"א. 11. ובמלוגמא וברטייה. כלומר בתחבושת של קמח וכדומה, ובתחבושת של סממני רפואות.

ר' יודה אומ' אם החליקה מלמטה מחליק' מלמעלה, ואם החליקה מלמעלה מחליקה מלמטה. מגלה מקצת אספלינית מכן, ומקנח את המכה, וחוזר ומגלה מקצת אספלונית מכן, ומקנח את המכה. לא יקנח באספלונית, מפני שבא לידי מרוח, והממרח בשבת חייב חטאת. 7. לא יצא אדם בזוג שבצוארו, אבל יוצא הוא בזוג שבכסותו, וזה וזה אין מקבלין טומאה. לא יצא אדם בחותם שבצוארו ולא בחותם שבכסותו, זה וזה מקבלין טומאה. 8. לא תצא בהמה בזוג שבצוארה, אבל יוצאה היא בזוג שבכסותה, וזה וזה מקבלין טומאה, זה חומר בבהמה שאין באדם. לא תצא בהמה בחותם שבצוארה, ולא בחותם שבכסותה, וזה וזה אין מקבלין טומאה. 9. מטלטלין עצי בשמים להניף ולהריח בהם לחולה, מוללו ומריח בו, לא יקטמנו להריח בו, ואם קטמו פטור. 10. לא יקטמנו לחצות בו שניו, ולא לפתוח בו את הדלת, מפני שהוא כמתקין כלי, ואם קטמו חייב חטאת. 11. הרטנין יוצאין בסודרין שלהן, ולא הרטנין בלבד אמרו אלא כל אדם, אלא שדברו חכמים בהוה.

14 לס מחליקס וכר'. יכוס' עירובין פ"י ה"ח, כ"ו ע"ג; 33בלי הכ"ל. 17 והממרח וכר'. להלן פסחים פ"ז, סו' 4. לס ילס וכו'. יכוס' פ"ו ה"ט, ח' ע"ב; 33בלי כ"ח ח'. ועיין במסכ' פ"ו מ"ט. 18 חס חס וכו' יכוס' פ"ו ה"ח, ז' ע"ד; 33בלי הכ"ל. 18—19 לס ילס לחס וכו'. עיין 33בלי הכ"ל. 19—20 לס חלס בחמס וכו'. 33בלי כ"ח ח'. 21 לס חלס וכו'. 33בלי הכ"ל. 22 מטלטלין וכו'. יכוס' קוכס פ"ג ה"ו, כ"ד ע"ח; 33בלי בילס ל"ג ג'. 23 להריח וכו'. 33בלי הכ"ל. ועיין יכוס' בילס פ"ד ה"ב, פ"ב ע"ב. 24 לס יקטמנו וכו'. עיין 33בלי הכ"ל, ולהלן בילס פ"ב ה"ח. 25 הרטנין וכו'. 33בלי כלן קמ"ז ח'.

14 ר' | ד רבי. יודה | א ל יהודה. אומ' | ד אומר. מלמטה . . . החליקה | א ח'. מלמטה | ל למטה. מחליק' | ד ל מחליקה. מלמעלה (ב"פ) | ל למעלה. 15 מחליקה | ל ח'. מלמטה | א ל למטה. אספלינית | ד ל אספלנית א איספלנית. מכן | ד מכאן א ל מיכן. וחוזר | ל חוזר. 15—16 וחוזר . . . המכה | א ח'. 16 אספלונית | ד ל אספלנית. מכן | ד מכאן ל מיכן. באספלונית | ד האספלני' א את האספלנית ל את אספלנית. 17 מרוח | ד א מירוח. 18 יוצא הוא | ל יצא. חה חה | ד זה חה ל חה בזה. אין | ד אינו. א ל ח'. טומאה | א ח'. 18—19 לא . . . טומאה | א ל ח'. מקבלין | ד [אינו] מקבלין. 20 בהמה | א אשה ל בהם'. בזוג | א ל [לא] בזוג. אבל יוצאה היא | א ל ולא. חה חה | ד זה חה. מקבלין | ל [אין] מקבלין. 21 זה חומר | א חה חומר ל והחומר. בחותם | א ל [לא] בחותם. 22 בחותם שבכסותה | ד בחות' שבכסות'. חה חה | ד זה חה. 23 בהם | א ל בהן. לא | א ולא. 24 קטמו | ל קיטמו. פטור | ד פטו' א ל [הרי זה] פטור. לא | א ולא. לחצות | ד לחצו'. שניו | א שיניו (ובל נראית יו"ד תלויה). ולא . . . הדלת | ל ח'. ולא לפתוח | א ולפתוח. את הדלת | א דלת. 25 מפני שהוא כמתקין כלי ואם קטמו חייב חטאת | א ל ואם (ל ח') קטמו (ל קיטמו) הרי זה חייב מפני שהוא כמתקן כלי (א ח'). כמתקין | ד כמתקן. הרטנין | ל הרטנין. בסודרין | א בסודר. 26 הרטנין | ל הרטנין. בהוה | ד א ל בהווה.

18. בזוג שבכסותו. שכל המחובר לכסות ככסות, בכגון דא. 20. אבל יוצאה היא בזוג וכו'. צ"ל: ולא בזוג וכו', כמ' כי"י. 22. אין מקבלין וכו'. שאינו כלי, אלא סימן, אבל באדם הוא תכשיט. 25. הרטנין וכו'. כלומר, הרהטנין, הרצין, יוצאין בסודרין המקופלין והמונחין על הכתף, שכן נוהגין בסודר אף בחול.

12. אמ' ר' יהודה מעשה בהורקנוס בנו של ר' ליעזר שיצא בסודר שלו לרשות הרבים, אלא שהיתה נימא כרוכה לו על אצבעו, אמרו חכמים לא היה צריך. 13. הרועין יוצאין בסקין שלהן. ולא הרועין בלבד אמרו אלא כל אדם, אלא שדברו חכמים בהוה. אמ' ר' יהוד' מעשה בר' טרפון שיצא בלילי שבת לבית המדרש, ונתנו לו סדין ואחזו בשתי ידיו ויצא בו מפני הגשמים. 14. יוצאין בסניס, ביריעה, ובהמלא, בסקורטיא, ובקטבוליא, מפני הגשמים, אבל לא בתיבה, ולא בקופה, ולא במחצלת, מפני הגשמים.

פרק ו' (פ"ז בד ובכי"ל)

1. אילו דברים מדרכי האמורי, המספר קומי, והעושה בלרית, והמגבה לגודגדון, והמגוררת בנה בין המתים, והקושר מטוטלת על יריכו, וחוט אדום על אצבעו, והמונה ומשליך צרורות לים, או לנהר, הרי זה מדרכי האמורי. 2. והמספק והמטפח והמרקד לשלהבת, הרי זה מדרכי האמורי. נפלה פת ממנו, אמר החזירה לי, שלא תאבד ברכתי, הניחו נר על הארץ, שיצטערו המתים, אל תניחו נר על הארץ, שלא יצטערו המתים, נפלו ממנו ניצוצות

29 הרועין וכו'. 33לי ס"ג ל'; כלכיס כ"ס ג'. 32 יולמין בקגים וכו'. 33לי כלכיס סכ"ל.
1 המספר קומי וכו'. מכילתא דעריות (במ"כ הול' וויים, פ"ו ע"ח); 33לי קוטס מ"ט ג' וג"ק ס"ג ל'; 37"כ פ"ג, י"ח.

27 אמ' | ד אמר א א'. ר' (כ"פ) | ד רבי. ליעזר | ד אליעזר א ל אליעזר [בן הורקנוס]. 28 נימא | ד ניסה א [ו]ן נימא [אחת] ל נימא [אחת]. לו | א ח'. על אצבעו | ל באצבעו. אמרו חכמים | א ואמרו חכמ'. 29 הרועין | א הרועים. בסקין | ל בשקים. שלהן | א ח'. הרועין | ד א הרועים. 30 בהוה | ד א ל בהווה. אמ' ר' | ד אמר רבי. יהוד' | א ל יהודה. בר' | ד ברבי. 31 לבית | ד לבי' ל מבית. בו | א ח'. 32 בסניס וכו' | ד בסנו' בירע' ובחמלא בסקרוטי' ובקטבולי' א בסנוס וביריעה ובמילא ובסקורטיא ובקיטבליא ל בסנוס ובריעה ובסקורטיא ובקוטבליא. 33 הנשמים$_2$ | ל הגשמים [והלכות ה']).

1 אילו | ד ל אלו. האמורי | א האמרי. ל ח'. המספר קומי | ל המספק רמזי. בלרית | א ל בלורית. והמגבה | א והמגבח. 2 לגודגדון | ד לגורנרון א לגודנדין. והמגוררת | ד והמגורר' ל והמגרדת. בין | א לבין. המתים | ד המתי'. והקושר | ל הקושר. יריכו | ד ירכו ב יריבו. אדום | ד אדו'. 3 והמונה | ד והמונ' ל המונה. ומשליך | ל ומשלך. לים | ד לי'. האמורי | ד ל האמרי. 4 והמספק | ד א ל המספק. לשלהבת | ד לשלהב'. האמורי | א האמרי. נפלה | א ניטלה. פת | ל פתו. 5 סמנו | א ל הימנו. אמר | א ואמ' ל ואמר. החזירה | ד החזירו א ל החזירוה. לי | ל לו. ברכתי | ל ברכתו. שיצטערו | א [כדי] שיצטערו. 6 המתים (כ"פ) | ל מתים. סמנו | א הימנו.

28. כרוכה לו וכו'. כלומר, כדי שיראה כמלבוש ממש שעל גופו. 32. בסניס. סניס (סנוס) הוא ארינ עבה שהשתמשו בו בעיקר בלילה. ובהמלא. אריג עבה משערות הגמל. בסקורטיא. כתונת של עור. ובקטבוליא. עור שמציע תחתיו.

1. המספר קומי והעושה וכו'. כלומר המספר את השער מן הקדקד השופע לפניו, ומגדל את השער השופע לאחוריו, וכן המגדל את השער שלפניו ומספר מאחוריו, עיין בבה"א. 1–2. והמגבה לגודגדון. בכי"ע: והמגבח לגודנדין, כלומר שעושה גבחת למול המולות (גד נדין). ועיין בה"א.

ואמר אורחין לנו היום, הרי זה מדרכי האמורי. 3. היה מתחיל במלאכה, ואמ' יבוא פלוני שידיו קלות ויתחיל בה, יבא זה שרגליו קלות ויעבור לפניו, הרי זה מדרכי האמורי. האומ' בחבית או בעיסה, יבוא פלוני שידיו קלות ויתחיל בה, הרי זה מדרכי האמורי. 4. הפוקק את החלון בסירה, והקושר ברזל בכרעי המטה של חיה, והעורך לפניה שלחן, הרי זה מדרכי האמורי. אבל פוקקין את החלון בגלופקרין, או בעמיר, ונותנין לפניה ספל של מים, וקושרין לה תרנגולת, שתהא לה לצית, ולא מדרכי האמרי. 5. האומר שחטו תרנגול זה שקרא בערב, שחטו תרנגולת זו שהיא קורא כזכר, האכילוה כרבלתא, שהיא קורא כזכר, הרי זה מדרכי האמורי. 6. קרא עורב, ואמ' לו צרח, קרא עורב ואמ' לו חזור לאחוריך, הרי זה מדרכי האמורי. 7. האומר אכול תמרה, חזרת זו, שתהא זכרני בה, אל תאכילני פני ברקית, השוק בארונו של מת, שתראנו בלילה, אל תישק בארונו של מת, שלא תראנו בלילה, הפוך את חלוקך, שתהא חולם חלומות, אל תהפוך את חלוקך, שלא תהא חולם חלומות, שב על המכביד, שתהא חולם חלומות, אל תשב על המכביד, שלא תהא חולם חלומות, הרי זה מדרכי האמורי. 8. האומר

14 שחטו תרנגול וכו'. 33גלי ק"ז 3'. 16 ואמ' לו לקח וכו'. 33גלי סכ"ל.

7 ואמר | א ואמ'. היום | ד היו'. האמורי | א האמרי. 8 ואמ' | ד ל ואמר. יבוא פלוני | ד ל יבא פלני א יבוא [איש] פלוני. יבא זה | א ל פלוני. לפניו | ד א ל לפנינו. 9 האמורי | א האמרי. 9–10 האומ' . . . האמורי | ל ח'. האומ' | ד האומר. א ח'. בחבית או בעיסה | ד בחבי' או בעסה. יבוא | ד יבא א [אמ'] יבוא. פלוני | ד פלני. קלות | ד א מבורכות. 10 בה | א ח'. האמורי | ד א האמרי. בסירה | א ל בסירא. 11 המטה | א המיטה ל מטה. של חיה | כ"ה ד א ל. ב ח'. שלחן | ד א שולחן. האמורי | ד א האמרי. 12 בגלופקרין | ל בקלופקרין. ונותנין | א ונותן. 13 לה^{2} | ב לה [לה]. לצית | ד א לצות ל לצואת. האמרי | א ל האמורי. 14 שחטו | א סקלו ל סיקלו. תרנגול | א תרנגולת. שקרא | ד שקר' ל שקורא. בערב | ל מבערב [שחטו תרנגול זה שקורא מבערב]. שחטו | א ח'. זו | ל זה. שהיא קורא | א שקראה ל שקוראה. האכילוה | ד האכילו' ב האכילה «בין השורות תלויה וי"ו». 15 כרבלתא | ד כרבלת' א ל כרבלתה. שהיא קורא | א ל שקוראה. מדרכי האמורי | א מדר' הא'. 16 ואמ' | ד ל ואמר א ואו'. לו (ב"פ) | ל ח'. צרח | ל צרה. ואמ' | ד ל ואמר א ואו'. זה מדרכי האמורי | א זו מדר' האמ'. 17 האומר | א האו'. תמרה חזרת | ד תמר' חזרת א ל תמרת החזרת. שתהא [חזרני בה] «ונסחק ע"י נקודות». זכרני | ד א ל זוכרני. תאכילני | א תאכלנה ל תאכילנו. פני | א ל מפני. ברקית | ד ברקי'. 18 השוק | ד חשוך א נשוק ל חשוק. שתראנו | א [כדי] שתראנו ב שתראני. בלילה | א ח'. תישק | ד תישן ל תחשוק. 19 חלומות | ד חלומות [טובות]. תהפוך | א תהפיך. 20 חלומות | ד חלומו'. 20–21 שב . . . חלומות | ל ח'. על | כ"ה ד א. ב אל. המכביד | א המכבד. 21 על | כ"ה ד א. ב אל. המכביד | א המכבד.

12. בגלופקרין וכו'. כלומר, סוכר את החלון בכר, כדי שלא יעלה מות בחלון, עיין בבה"א. 13. לצית. בד ובכי"ע: לצות, כלומר, לצוותא, לחברותא, שלא תרגיש בדידות. 14. שקרא בערב. לפני חצות. 15. כרבלתא. בכי"ע ובכי"ל: כרבלתה, כלומר, את הכרבולת של אותה התרנגולת עצמה שקראה כוכר. 17. פני ברקית. כלומר, אל תאכילני חזרת מפני (כמפורש בשאר כל הנוסחאות) ברקית, שלא אחלה במחלת העינים ששמה ברקית, עיין בבה"א. 18. השוק בארונו וכו'. כלומר, חשוק, נשוק ודבוק, עיין בבה"א. 20. המכביד. על המכבדת, על המטאטא.

אל תשב על המחרישה, שלא תכבד עלינו מלאכה, אל תשב על המחרישה שלא תישבר, הרי זה מדרכי האמורי, ואם בשביל שלא תשבר ודיי, הרי זה מותר. 9. האומר אל תפשיל ידך לאחורך, שלא תאסר עלינו מלאכה, הרי זה מדרכי האמורי. 10. התוסם אור בכותל, ואמ' חדא, הרי זה מדרכי האמורי. אם מפני ניצוצות הרי זה מותר. 11. השופך מים לרשות הרבים, ואמ' חדא, הרי זה מדרכי האמרי. אם מפני עוברין ושבין, הרי זה מותר. 12. הזורק ברזל לבית הקברות, ואמ' חדא, הרי זה מדרכי האמורי. ואם מפני חרשין, הרי זה מותר. 13. הנותן מקל של אוד וברזל תחת ראשו, הרי זה מדרכי האמורי. אם בשביל לשמרן הרי זה מותר. 14. המצווחת לתנור, שלא תנפול הפת, והנותנת קסמין באזני קדירה, שלא תהא מרתחת ושופעת לאחוריה, הרי זה מדרכי האמרי. אבל נותנת קסמים של תות וזכוכית בקדירה, בשביל שתבשל מהרה, אבל אמרו חכמים בזכוכית לא יעשה, מפני סכנת נפשות. 15. המשתקת לעדשים, והמוצצת [לאורז], והמטפחת

22 נותנת קסמים וכו'. 33גלי ק"ז ג'. 34 המשתקת וכו'. 33גלי תכ"ל.

22 המחרישה | ד המחרשה. שלא | א [כדי] שלא. תכבד | א תכביד ל תגבר. מלאכה | א ל מלאכה [הרי זה מדרכי האמרי (ל האמורי)]. 23 תישבר | ד ל תשבר. מדרכי | ד משום דרכי. האמורי | א האמרי. ואם | א ל אם. תשבר | א תישבר. ודיי | ד א ל ודאי'. 24 האומר | א האום'. תפשיל | ד ל תפשל. לאחורך | א ל לאחוריך. תאסר | ד תאס'. 25 האמורי | ד א האמרי. התוסם אור | א האום' חתום אור ל החוסם אוד. ואמ' | ד ואמר א ואו'. חדא | ד חדה א ל הדה. מדרכי | א מדר'. 26 האמורי | ד האמרי א האם'. 27–26 אם . . . האמרי | השלמתי ע"פ ד. ב ח'. אם | א ל ואם. מפני | א בשביל. לרשות | א ל ברשות. הרבים | א ח'. 27 ואמ' | א ואו'. חדא | א ל הדה. מדרכי | א מדר'. האמרי | ל האמורי א האם'. אם | א ואם [אמ']. עוברין ושבין | א ל עוברים ושבים. פותר | ד פות'. 28 לבית | ד לבין א מפני ל מן [תוקן: בין]. ואמ' חדא | א ח'. ואמ' | ד ואמר. ואם | ד ל אם. 29 חרשין | ל חרשים. הנותן | ד הנות'. 30 האמורי | ד האמרי. אם | א ל ואם. לשמרן | ד לשמר'. המצווחת | ד המצוחת. 31 שלא | א [בשביל] שלא. תנפול | ד תנפל א ל תינפל. והנותנת | א הנותן. קסמין | א קיסמין ל קוסמין. קדירה | ד ל קדרה. מרתחת | א מרתעת. 32 לאחוריה | ד לאחורי'. האמרי | ל האמורי. נותנת | ד נותנ' א ל נותנין. קסמים | ד קסמין א ל קיסם. חכוכית | ד חכוכי'. 33 בקדירה | ד בקדר' א לתוך הקדירה ל בתוך הקברות. שתבשל | א ל שתחבשל. מהרה | ד מהר' ל בסהרה. אמרו | ד א ל אסרו. חכמים | ד א חכמי'. לא יעשה | ד א ל ח'. 34 סכנת | ד סכנה. המשתקת | א ל השותקת. והמוצצת | ד ל והמצננת א והמציצת. לאורז | כ"ה ד. א לאוזן ל לאורז [לאוזן]. ב ח'. והמטפחת | א והמטפת.

22–23. המחרישה שלא תישבר. כלומר, שלא תשבר את"כ בשעת מלאכתנו. 23. שלא תשבר ודיי. כלומר, מחמת כובדו של הישב, שהוא כגון ממא בר אבא. 24. שלא תאסר וכו'. שלא תכבול ותקשור עיין בבה"א. 25. התוסם אור וכו'. צ"ל: התוסם (כגי' כי"ל) אוד (כגי' כי"ע) וכו', שהוא מחסם ומחסן אוד, וסתו בכותל כדי להעביר ממנו את הנחלים הלוחשות, ולוחש עליו ,חדא'. עיין בבה"א. 26. מפני ניצוצות. כלומר, שהוא משמיע קול וצווח ,חדא' שישמעו בני הבית ויזהרו מן הניצוצות. 34. והמוצצת [לאורז]. עיין בשנ"ס. והכוותה שהיא מוצצת בשפתיה ומשמיע קול, כדי שהאורז יתבשל מהר. ועיין בבה"א.

35 לנר, הרי זה מדרכי האמורי. 16. נפל נחש על גבי מטה, ואמ', עני הוא וסופו להעשיר, עברה היא, יולדת זכר, בתולה היא, לאדם גדול נשאת, הרי זה מדרכי האמורי. 17. המושבת אפרוחין, ואמרה, איני מושבתן אלא בבתולה, איני מושבתן אלא ערומה, איני מושבתן אלא בשמאל, איני מושבתן אלא ביתרי, והמקדש ביתרי, והמשלח ביתרי, והאומר, הוסיפו על השלחן, 40 הרי זה מדרכי האמורי. 18. הנותנת ביצים ועשבי' בכותל, וטחה בפניהם, ומונה שבעה ואחד, הרי זה מדרכי האמורי. 19. הכוברת אפרוחים בכברה, והנותנת ברזל בין האפרוחים, הרי זה מדרכי האמורי. אם מפני הרעמים, ואם מפני הברק, הרי זה מותר.

פרק ז' (פ"ח בד ובכי"ל)

1. האומר ימיא וביציא, הרי זה מדרכי האמורי. ר' יהודה או' אומרי' ימיא וביציא. 2. האומר דגן, קרדן, הרי זה מדרכי האמרי. ר' יהודה אומ' דגן על שם דגון ע"ז, שנאמ' לדגון אלהיהם ולשמחה. 3. האומ'

40 סכותכת צילים וכר. 33גלי תכ"ל.
2 סלומל לגן וכר. ילוש' פ"ו ס"ע, ח' ע"ג. 3 סנאמ' לדגון וכר. סופטים ע"ז, כ"ג.

35 מדרכי | א מדר'. האמורי | ד האמרי א האמ'. גבי מטה | א גבי מיטה. ל ח' (בין השורות: על המטה). ואמ' | ד ל ואמר. 36 וסופו להעשיר | ל סופו לעשיר. עברה | ד עובר' ל עוברה. יולדת זכר | א ל זכר יולדת. לאדם גדול נשאת | ד נשאת לאדם גדול. נשאת | א נישאת. 37 מדרכי | א מדר'. האמורי | ד האמרי א האמ'. המושבת | ל המישבת (יכן חוקן בא). אפרוחין | א ל אפרוחים. ואמרה | א אמרה. 37–38 איני . . . בבתולה | ל ח'. 38–39 בבתולה . . . אלא | א ח'. 38 ערומה | ל בערומה. מושבתן | ל מישבתן. 39 ביתרי | ד בי תרי א בחרי ל בבתרי. והמקדש | א ל המקדיש. ביתרי (ב"מ) | ד א ל בתרי. והמשלח | א והמשליח. והאומר | א ואומ' ל האומר. 40 ועשבי' | ד א ל ועשבים. 41 ואחד | א ח'. מדרכי האמורי | א מדר' האמ'. אפרוחים | ל אפרוחין. 42 הרי . . . אם | א ל ח'. 43 ואם מפני | א ל ומפני. הרי זה | ל ח'. מותר | ל מותר להלכות ה').

1 ימיא | ד א יממיא. וביציא | ד ומציא. האמורי | א האמ'. ר' | ד רבי. או' | ד אומר א ל אומ'. אומרי' | ד אומרין. א ל ח'. 2 ימיא | א יממיא. וביציא | ד ומציא א ובוצציא. האומר | א האו' ב האומן. קרדן | ד קררן א ל וקדרין. האמרי | ד ל האמורי א האמ'. ר' | ד רבי. 3 אומ' | ד אומר ל או'. דגן | ל ח'. דגון | כ"ה ד ל. ב דגנן. א ח'. ע"ז | א ל עבודה זרה. שנאמ' | ד שנאמר א ל שנ'. לדגון אלהיהם | א ל דגון אלהיהן (א אלהיהם). ולשמחה | ד א ל ח'. האומ' | ד האומר א האו'.

39. והמקדש ביתרי והמשלח וכו'. כלומר שנותן כסף (או שטר) הקידושין בשתי ידיו, וכן הנותן גט בשתי ידיו, משום שנוהר שלא לתת בשמאל גרידא, או בימין גרידא. ועיין בבה"א.

1. האומ' ימיא וכו'. מכאן אנו דנים בעיקר בהשבעות ובנוסחאות אמנשיות, בניחושים וכדומה. ורוב הפירושים בעניין זה אינו יוצא מגדר השערה. ועיין על כ"ז בבה"א.

דני, דנו, הרי זה מדרכי האמורי. ר' יהודה אומ' על שם דן ע"ז, שנ' חי אליך דן וחי דרך באר שבע. 4. השואל במקלו, ואומ' אם אלך, ואם לא אלך, הרי זה מדרכי האמורי, אע"פ שאין ראיה לדבר, זכר לדבר, עמי בעצו ישאל ומקלו יגיד לו. 5. האומ' מרפא, הרי זה מדרכי האמרי. ר' לעזר בי ר' צדוק או' אין או' מרפא, מפני בטול תורה. של בית רבן גמליאל לא היו או' מרפא, מפני דרכי האמורי. 6. האומר יתיר ונותר, הרי זה מדרכי האמורי. ר' יהודה או' לא יהא לו בביתו יתיר ונותר. 7. האומ' שתו והותירו הרי זה מדרכי האמרי. שתו והותירו לא מדרכי האמורי. 8. שתו והותירו, חמרא לחייכון, לא מדרכי האמרי. 9. מעשה בר' עקיבא שעשה משתה לבנו, על כל חבית וחבית שפתח, אמר לחיי רבנא ולחיי תלמידיהון. 10. האומ' לאו, לאו, הרי זה מדרכי האמרי, אע"פ שאין ראיה לדבר זכר לדבר, ויאמרו לאל סור ממנו וגו'. 11. הקושר חוט על גבי אדום, רבן גמליאל או' אינו מדרכי

4 לכי לכו וכו'. ירוש' סכ"ל; בבלי ס"ז ב'. 4–5 שכ' חי אליך וכו'. עמוס ח', י"ד. 7 עמי בעלו וכו'. הושע ד', י"ב. האומ' מרפא וכו'. עיין ירוש' נכרות פ"ו ה"ו, י' ע"ד; בבלי שם כ"ג ח' (כל הנכייתא). 11 שתו והותירו וכו'. בבלי ס"ז ב'. 14 האומ' לאו וכו'. ירוש' פ"ו ה"ט, ח' ע"ב. 15 ויאמרו לאל וכו'. מיוב כ"ל, י"ד.

4 דנו | ד א ל דני. האמורי | א האמרי. ר' | ד רבי. אומ' | ד אומר. ל ח'. על שם דן | א דן על שם. שם | ל שום. ע"ז | א ל עבודה (א עבו') זרה. שנ' | ד שנאמר. חי | א (ואמרו) חי. 5 אליך | ד א ל אלהיך. וחי . . . שבע | א ח'. ואומ' | ד ואומר א ל ואו'. 6 ואם | א ל אם. אע"פ | ד א אף (א ואף) על פי. 7 עמי | ד [שנאמר] עמי ל [שנ'] עמי. ישאל | ד ישאלו ב ושאל. האומ' | ד האומר. 8 מדרכי | א מדר'. האמרי | ד ל האמורי א האמ'. ר' | ד רבי. לעזר | ד ל אלעזר א אלע'. בי ר' | ד ברבי א ל בר'. או' | ד אומר א לא. אין | א ח'. או' | ד אומר א א' ל אום'. בטול | א בטל ל ביטול. 9 נמליאל | א נמל'. לא היו | ל ח'. או' | ד אומר' א אום'. מפני . . . האמורי | א ל ח'. האמורי | ד האמרי. האומר | א האום' ל האו'. 10 יתיר | ל יתר. מדרכי האמורי | א מדר' האמ'. ר' | ד רבי. או' | ד אומר. 10–11 לא יהא לו בביתו יתיר ונותר | א יתיר ונותר אל יהא בביתי ל אל יהי בביתו יתר ונותר. 11 האומ' | ד ל האומר א האו'. שתו | ד ל אשתה. והותירו | ד ואתיר' ל ואתרי. מדרכי | א מדר'. האמרי | ד ל האמורי א האמ'. 11–12 שתו2 . . . האמורי | א ח'. 12 שתו והותירו | ל אשתו ואתרוו. חמרא | ד הסרא א וחסרא. האמרי | ד א ל האמורי. 13 בר' | ד ברבי. על | א ועל. שפתח | א ל שהיה פותח. 14 אמר | ד א ל אומר (ל אום') [חמרא]. רבנא | א ל רבנן. האומ' | ד ל האומר. לאו | א ל לא לא. 15 האמרי | א האמ' ל האמורי. אע"פ | ד א אף (א ואף) על פי. ראיה | ד ראייה. ויאמרו | א ויא'. 16 וגו' | ד וגומר א [ודעת דרכיך לא חמצנו]. ל ח'. נמליאל | א נמל'. או' | ד אומר א אום'. מדרכי | א מדר'.

7. האומ' מרפא וכו'. כלומר, האומר ,אסותא' לאדם בשעה שהוא מתעטש. 10. יתיר ונותר וכו'. כלומר, כל התבואה שיש לי הוא ,יתיר ונותר' מהשנה שעברה, ושנה זו לא הצליחה כלל. עיין בבה"א. 11–12. לא מדרכי וכו'. נוסחא כפולה, עיין בבה"א. 14. לאו לאו. הוא לחש שהיה ידוע להם, עיין בבה"א. 15. ויאמרו לאל וכו'. והאומר לאו לאו (בבת אחת) נשמע כאילו אומר לְאל (לא אל).

האמרי, ר' לעזר בי ר' צדוק או' הרי זה מדרכי האמורי. 12. האומר אל תעבר בינותינו, שלא תפסק אהבתנו, הרי זה מדרכי האמרי. ואם מפני כבוד הרי זה מותר. 13. אי זהו מנחש, האומר נפלה מקלי מידי, נפלה פתי מפי, קרא לי איש פלני מאחרי, קרא לי עורב, נבח בי כלב, עבר נחש מימיני, ושועל משמאלי, ופסק צבי את הדרך לפני, אל תתחיל בי, שהרי שחרית היא, וראש חדש היא, ומוצאי שבת היא. 14. אי זהו מעונן, ר' ישמעאל או' זה המעביר על העין. ר' עקיבא או' אילו נותני עתים, כגון אילו שאומ' היום יפה לצאת, היום יפה ליקח, היום חמה נחפית, למחר גשמים יורדין, כגון אילו שהן אומ' למודי ערבי שביעיות להיות יפות ועקידות, קטניות להיות רעות. וחכמים אומ' אילו אוחזי העינים. 15. סוקרין את האילן בסקרה, וטוענין אותו באבנים, ואין חוששין לא משם שביעית ולא משם דרכי האמורי. 16. ממשיכין יין ושמן בצינורות לפני חתנים ולפני

19 לי זהו מנחש וכו'. ספרי סופרים פיס' קע"ח, עמ' 219, 33בלי קהלכין ס"ס קע"ג. 22—23 לי זהו מעונן וכו'. ספרי ובבלי הל"ל; תו"כ קדושים פ"ו ה"ג, ל' ע"ג. 25 עבדי שביעיות וכו'. המקוטות הל"ל. 26 לוחזי העיניים. המקוטות הל"ל. ועיין במסכ' קהלכין קפ"ז. 26—27 סוקרין לת האילן וכו'. לעיל שביעית פ"ח ה"י, עמ' 168, ובמקו"ת שם. 28 ממשיכין יין וכו'. 33בלי נזקות כ' 3'; מס' שמחות פ"ח ה"ד, עמ' 150.

17 האמרי | א האמ' ל האמורי. ר' | ד ורבי ל ור'. לעזר | ד אלעזר א אלע'. ל ח'. בי ר' | ד ברבי א בר'. ל ח'. או' | ד אומר ל אומ'. האמורי | ד האמרי א האמ'. האומר | ד ח'. 18 תעבר | ד א ל תעבור. בינותינו | ד ח'. תפסק | ד ל תפסוק א תפסיק. אהבתנו | ד א אהבתינו. האמרי | ד ל האמורי. 19 אי זהו | א איזהו ל איזה הוא. האומר | א ל האומ'. מקלי | ל מקל. 20 נפלה | ל ונפלה. פתי | ל פתו (?). מפי | ל מידי. קרא לי | א ל וקרא. פלני מאחרי | א פלוני מאחריי ל פלוני אחרי. קרא$_2$ | א ל וקרא. לי | ל בי. נבח | א ל ונבח. 21 כלב | ל הכלב. עבר . . . מימיני | א ל ועבר . . . לימיני. משמאלי | א ל לשמאלי. ופסק | ד ופס'. 22 בי | ד בו. שהרי | ל ח'. היא$_1$ | ד א הוא. וראש | א ל ראש. חדש | א חורש ל החדש. ומוצאי | א מוצאי. היא$_2$, 3 | ד א ל הוא. 22—23 אי זהו | א [מעונן] איזהו. 23 ר' | ד רבי. או' | ד אום'. המעביר | א מעביר. או'$_2$ | ד אומר א אום'. אילו | ד ל אלו. נותני | א נותנין. 24 עתים | ד עתי' ל העתים. כגון . . . שאום' | ל ח'. אילו | ד אלו. שאום' | ד שאומרי' | א אומרין. לצאת | ל לעשות. היום$_2$ | א ל מחר. נחפית | א ל נחפת. 25 למחר | א ל מחר. כגון | ד כדון. אילו | ד ל אלו. שהן | א ל ח'. אום' | ד אומרין א ל האומרין. למודי | א ל ליסודי. שביעיות | ד ל שביעית. 26 ועקידות | ד ועקודות א ועקורות. קטניות | א קיטניות. וחכמים | א וחכמ'. אום' | ד אומרין ל או'. אילו | ד ל אלו. 27 בסקרה | ד א ל בסיקרא. אותו | א ח'. ואין | א ואינו ל אינו. חוששין | א ל חושש. משם | ד א ל משום. שביעית | א שביע'. 28 משם | ד א ל משום. האמורי | ד א האמרי. בצינורות | ד בצנורות. ולפני | א ח'.

21—22. א ל תתחיל וכו'. פירש"י: כשבא הגבאי לגבות מס וכו'. 23. המעביר על העין. מעונן' פירושו שמעביר כלים על העין בצרוף לחשים, עיין בבה"א. 25—26. יפות ועקידות. בכי"ע: ועקורות, כלומר, השנים הללו תבואתן יפה, אבל עקרה, אינה מוריעה יפה, עיין בבה"א. 26. סוקרין וכו'. כלומר בקו אדום, סימן שהאילן מנחר את פירותיו, ושמא יתפללו עליו עוברי דרך. 27. וטוענין וכו'. להכחיש את כוחו שלא יגבל את פירותיו מרוב השומן שבו. 28. ממשיכין יין וכו'. משום שמחת חתן וכלה.

כלות, ולא משם דרכי האמורי. מעשה ביהודה והלל בניו של רבן גמליאל שנכנסו לכבול, והמשיכו אנשי העיר לפניהם בצנורות יין ושמן. 18. שורפין את המלכים ולא מדרכי האמרי, שנ' בשלום תמות ובמשרפות וגו'. כשם ששורפין על המלכים כך שורפין על הנשיאים, אבל לא על הדיוטות. ומה הן שורפין עליו מטתו וכלי תשמישו. מעשה שמת רבן גמליאל הזקן, ושרף עליו אנקלוס הגר יתר משבעים מנה. 19. עוקרין על המלכים, ולא משם דרכי האמורי. 20. כל עקור שיש בו טריפה אסור באכילה, ומותר בהנאה, שאין בו טריפה, מותר באכילה, ואין צריך לומר בהנאה. אי זהו עקור שיש בו טריפה, מן הארכובה ולמעלה, שאין בו טריפה, מן הארכובה ולמטה. 21. מבעיתין לעוות ולפוקה, ולא מדרכי האמורי. עמד עצם בגרונו נותן על ראשו מאותו המין. 22. אילו דברים המותרין, היה מתחיל במלאכה נותן הודאה ושבח לפני המקום. בחבית, או בעיסה, מתפלל הוא שתכנס בהן ברכה, ואל תכנס בהן מאירה. 23. מעבירין על גבי מעין בשבת. רבן שמעון בן גמליאל אומ' בדבר הניטל בשבת. לוחשין על העין,

29 מעשה ביהודה וכו'. מס' שמחות הכ"ל. 30 שנכנסו וכו'. צנלי קנהלין כ"ג ג', ע"ז י"ל ח'. 31 שכ' ג ס ל ו ס וכו'. ירמי' ל"ל, ס'. 32 כשם שמושפין וכו'. להלן קנהלין ס"ד ס"ג; צנלי ע"ז הכ"ל. ועיין מס' שמחות פ"ח ה"ו. 33 מעשה שמת וכו'. צנלי ומס' שמחות הכ"ל. 34 עוקרין וכו'. צנלי הכ"ל; מס' שמחות פ"ח ה"ח. 37 מן המלכות וכו'. מסי חולין פ"ד מ"ו. 38 עומד עלס וכו'. ירוס' פ"ו ה"ע, ח' ע"ג; צנלי ס"ז ל'. 41 מעבירין וכו'. עיין ירוס' פי"ד ה"ב, י"ד ע"ג; צנלי קנהלין ק"ל ל'.

29 כלות | כ"ה ד ל. א וכלות ב קלות. משם דרכי | ד א ל מדרכי. האמורי | ד האמרי א האס'. והלל | א והילל. גמליאל | א גמל'. 30 שנכנסו . . . והמשיכו | ל [לר] שנכנסו [לרחוץ] בכבול המשיכו. אנשי | ל ח'. העיר | א ל [אותה] העיר. לפניהם | ד לפניה' ל בפניהם. בצנורות | ד בצנורו' א בצינורות. 31 את | ד א ל על. מדרכי | א מדר'. האמרי | א האמ' ל האמורי. שנ' | ד שנאמר. וגו' | ד וגומר א [אבותיך הראש'] וגו' ל אבותיך. 32 כשם | א ל וכשם. הדיוטות | ל ההדיוטות. 33 ומה | א ל מה. וכלי | א ל [וכל] כלי. שמת | א כשמת. הזקן | ל ח'. 34 אנקלוס | א אתקלוס. יתר | ד א יותר. עוקרין | ל מעקרין. המלכים | ד המלכי'. 35 משם | ד משום. א ל ח'. דרכי | א ל מדרכי. האמורי | ד האמרי. עקור | א ל עיקור. טריפה | ד א טרפה. 36 שאין | א ל ושאין. טריפה | ד א טרפה. 36–37 מותר . . . טריפה$_2$ | ל ח'. צריך | א צורך. אי זהו | א איהו. 37 עקור | א עיקור. טריפה (ב"פ) | ד טרפה. מן . . . טריפה | א ח'. 38 לעוות ולפוקה | ד לעוו' ולפוק' א לעוית ולפיקה. האמורי | ד האמרי א האס'. 39 נותן | ל נותנין. אילו | ד ל אלו א ואילו. המותרין | א ל מותרין. 40 הודאה ושבח | ד שבח והודאה א הודייה ושבח. הוא | א ח'. 41 שתכנס | א שתיכנס. בהן (ב"פ) | א בהם. ואל | א ל ולא. תכנס | ד א תיכנס ל שתכנס. 41–43 מעבירין . . . הניטל בשבת לוחשין . . . העקרב | א ל לוחשין . . . העקרב. מעבירין . . . הניטל בשבת «ועיין בשנו"ס להלן». מעבירין | א ומעבירין ב מעבירין [מעין] «תמחק המוסגר בנקודות». על גבי | א את ל על. מעין | ד מעיין א ל העין. 42 גמליאל | א גמל'. אומ' | ד אומר ל או'. הניטל | א שניטל. העין | ל המעים.

34. עוקרין וכו'. את הגידין שעל מרסותיה. 38. לעוות ולפוקה וכו'. כלומר, אדם שאחזתו עוית (חלחלה) או פהוקה (שיהוק), מבהילים ומפחידים אותו, כדי שהעווע יפסיק את החלחלה, או את הפהוקה. עיין בבה"א. 41. על גבי מעין וכו'. כלומר, מעבירין כלים על גבי המעים ולוחשין. עיין בבה"א.

ועל הנחש, ועל העקרב, ואין לוחשין בדבר שדים, ר' יוסה אומ' אף בחול אין לוחשין בדבר שדים. וכן היה ר' יוסה או' אין לך בכל הכרכים רע יותר מסודמיון, שכל זמן שאדם רע קורין אותו סילמי, אין לך בכל העממים קשה יתר מאמרי, שכל זמן שאדם קשה קורין אותו אמורי. 24. ר' נהוריי אומ' אין לך בכל הכרכים מתון יתר מסודמיים, וכן מצינו שחזר לוט בכל המקומות ולא מצא מתונא כסדום, שנ' אברם ישב בארץ כנען. 25. ורבן שמעון בן גמליאל אומ' אין לך בכל עממין מתון יותר מאמוריים, וכן מצינו שהאמינו במקום וגלו לאפרקי, ונתן להם המקום ארץ שיפה כארצם, והיתה ארץ ישראל נקראת על שמן.

43 וחין לוחשין וכו'. בבלי הכ"ל. 44 בכל הכרכים וכו'. ב"כ פ"ח (מ"ל), ז', עמ' 394. 48 כי' ל בדרס וכו'. בראשית י"ג, י"ב. 50 שהאמינו וכו'. עיין מכילתא בא דפי"ח, עמ' 69, יוסי' בשירתא פ"ו ה"ל, ל"ו ע"ב.

43 העקרב | ל העקרב [ולא מדרכי האמורי]. ואין | א ל אין. שדים | א ח'. ר' | ד רבי. יוסה | ד א ל יוסי. אומ' | ד אומר א או'. 44 ר' | ד רבי. יוסה | ד א ל יוסי או' | ד אומר. בכל | א מן. הכרכים | ד הכרכי' א ל הכרכין. רע | ד רעים. 45 יותר | ל יתיר. ד ח'. מסודמיון | ד מסודמיין א ל מן הסודמי «ובגליון א: סדומי». שאדם | ד שאד'. סילמי | ד א ל סודמי. אין | א ואין. העממים | א העממין ל עממין. 46 יתר | א יותר. מאמרי | ד מאמורים א ל מן האמורי. שכל זמן שאדם | ד שאכל האדם. אותו | א אתו. ר' | ד רבי. נהוריי | ד א ל נהוראי. 47 אומ' | ד אומר. לך | ד לך [אדם]. הכרכים | א ל הכרכין. מתון | א ח'. יתר | א יותר ל יתיר. מסודמיים | ד מסדומיים א ל מן הסודמי. וכן | א שכן. שחזר | א שחזר [לו] ל שהחזיר. בכל | ד א ל על כל. 48 מתונא | ד א ל מתונה. שנ' | ד שנאמר. כנען | ד כנען [ונומר] א כנען [ולוט ישב בערי הככר] ל כנען [ולוט ישב בערי הככר ויאהל עד סדום]. 49 ורבן . . . נמליאל | ד א רבן . . . נמליאל (א נמל') ל רשב"נ. אומ' | ד אומר. עממין | א העממין. יותר | ל ח'. מאמוריים | א ל מן האמרי (ל האמורי). 50 וכן | א שכן. במקום | א בהקב"ה. וגלו | ד דגלו. לאפרקי | א לאפריקי. להם | ל להן. שיפה | א ל יפה. כארצם | ד כארצ'. 51 ישראל | א ישר'. נקראת | ד נקריית. שמן | א שמם ל שמם [והלכות ד']

44. וכן היה ר' יוסה וכו'. כלומר, וכן היה דורש בשותם של שבעת העממים, והגרוע שבכולם הוא אמורי, והוהר מדרכי האמורי. 45. מסודמיון. מסודמיין, מן הסדומיים. סילמי. צ"ל: סודמי (=סדומי), כבשאר נוסחאות. 47. מתון יתר מסודמיים וכו'. ומעשה סדום אנו מכירים, עכשיו צא ולמד מה היו מעשיהם של שאר הכרכים. 49. מתון יותר מאמוריים וכו'. ודרכיהם אנו מכירים וכו', כלעיל בסמוך. 51. על שמן. כמפורש בעמוס ב', י'.

פרק ח' (פ"ט בד ובכי"ל)

1. הגוזז מן הבהמה, מן החיה, ומן העופות, אפי' מן השלח, מלוא הסיט כפול, הרי זה חייב. יש חולקין בחזיר בין חטרתו לשאר גופו. 2. המיסיך שלשה חוטין כתחילה, הרי זה חייב. ר' יהודה או' אף השוביט, והמדקדק, על גבי אריג כל שהוא, הרי זה חייב. הצד חלזון והפוצעו הרי זה חייב שתי חטאות. 3. כל אבות מלאכות שבתורה עשאן כולן בהעלם אחד, חייב על כל אחת ואחת. 4. כל המקלקלין פטורין, חוץ מן החובל והמבעיר בשבת. 5. גר שנתגייר בין הגוים, ועשה מלאכה בשבת, ר' עקיבא מחייב, ומונבז פוטר. והדין נותן שיהא פטור, הואיל ושוגג חייב חטאת, ומזיד חייב כרת, מה מזיד אינו חייב עד שיבא לכלל ידיעה, אף שוגג לא יהא חייב עד שיבא לכלל ידיעה. אמ' לו ר' עקיבא מוסיף אני על דבריך, מה מזיד אינו חייב עד שיבא לכלל ידיעה בשעת מעשה, אף שוגג לא יהא חייב עד שיבא לכלל

2 יש חולקין וכו'. עיין להלן פ"ע, סוף 3. 2—3 המיסך שלשה וכו'. עיין במשכ' ס"ז מ"ג וכפי"ג ולהלן פי"ג סה"ל, סוף 4—5, ומש"ם. 3 ר' יהודה לוי וכו'. ירוש' פי"ג סה"ל, י"ג ע"ג ומקבילות, בבלי ע"ח ב', ל"ז ב'. 4 הלל חלזון וכו'. ירוש' פ"ז ה"ב, י' ע"ג; בבלי ע"ה ו'. 5 כל חבות וכו'. משכ' כפ"ז, כריתות פ"ג מ"י. 6 כל המקלקלין וכו'. ירוש' פ"ב ה"ה, ה' ע"ל, ומקבילות; בבלי ק"ו ו', ג"ק ל"ד ו'. ועיין במשכ' פי"ב מ"ב. 7 גר שנתגייר וכו'. בבלי ס"ח ב'. ועיין במשכ' כפ"ז, ירוש' שם, שו' ע"ל, בבלי ק"ח ו' וחילך.

1 ומן | ל מן. העופות | ד העופו'. אפי' | ד א אפילו ל אפלו. מן3 | כ"ה ד א ל. ב מלא. מלוא | א ל מלא. 2 חולקין | ד חולקי' א שחולקין. בחזיר | ד בחזי'. בין | ל מבין (ונמחקה הפי"ם). חטרתו | ד חטטרתו. לשאר | ל לשאר [כל]. המיסיך | א המוסיך. 3 שלשה | ד שלש'. כתחילה | ד ל בתחלה. ר' | ד רבי. או' | ד אוסר א אום'. השוביט | ד השרביט א השובט. והמדקדק | ל ומדקדק. 4 אריג | א ארץ ל הארינ. שהוא | ד שהו. והפוצעו | ד והפצעו א לפצעו ל ופצעו. 5 מלאכות | ל מלאכה. עשאן | א ל שעשאן. כולן | ד א ל כולם. בהעלם אחד | א בהיעלם אחת. 6 מן החובל | א מהחובל. והמבעיר | ד ומבעיר. 7 ר' | ד רבי. מחייב | ל אומ' חייב (ותוקן ,מחייב'). 8 והדין | ל הדין. פטור | ד פוטר. חייב2 | א ענוש. 9 שיבא | א שיבוא. ידיעה | ד ידיע'. לא יהא | ל אינו. 10 אמ' | ד אמר א א'. ר' | ד רבי. 11 שיבא1 | ל שיבוא.

1. הסיט. והוא בערך שני שלישי זרת, עיין בבה"א. 2. המיסיך וכו'. המסדר שלשה חוטין של שתי למסכת אחת. 3. השוביט, והמדקדק וכו'. שובט הוא מכה בשבט (בכרכד) על חוטי השתי כדי לצפצפן, ומדקדק הוא המרתק על חוטי הערב כדי להדחיקם ולהלחימם. 4–5. שתי חטאות. אחת משום צידה ואחת משום נטילת נשמה, ועיין בבה"א. 7. גר שנתגייר וכו'. כלומר, ומעולם לא הודיעו לו על הלכות שבת. 9. מה מזיד וכו'. כלומר, שאי אפשר להיות מזיד אם לא ידע מתחילה את דיני התורה. 11. בשעת מעשה וכו'. כלומר, אם אתה מקיש שוגג למזיד, אף אתה לא תחייב שוגג בקרבן אלא אם ידע שהוא עובר על איסור בשעת מעשה.

ידיעה בשעת מעשה. אמ' לו כל שכן שהוספת, אם בא לכלל ידיעה בשעת מעשה אף הוא אינו שוגג אלא מזיד. 6. השוכח את התורה ועבר עבירות הרבה, חייב על כל אחת ואחת. כיצד, היה יודע שיש חלב, ואמר אין זה חלב שחייבין עליו, היה יודע שיש דם, ואמר אין זה דם שחייבין עליו, חייב על כל אחת. 7. ר' שמעון בן לעזר או' כל שהוא כיוצא בו ואי איפשר לו להצניעו (יכול להוציאו), ואיפשר לו להצניעו ומצניעו, ובא אחר והוציאו הרי זה חייב. 8. המוציא מורסן לאכילה, כגרוגרת. לבהמה, כמלוא פי הגדי. לצבוע, כדי לצבוע בו בגד קטן. לולבי זרדים והחרובין, עד שלא ימתיקו, כגרוגרת. משימתיקו, כמלוא פי הגדי. אבל הלוף והחרדל, והתרומסין, ושאר כל הנכבשין, בין משימתיקו, ובין עד שלא ימתיקו, כגרוגרת. 9. שמן, כדי סיכת אבר קטן. ר' שמעון בן לעזר אומ' קטן בן יומו. חוצין, כדי לעשות אוזן לקפיפה מצרית. סיב, אחרים אומ' כדי ליתן על פי משפך, לסנן בו את

13 שכוכח וכו'. עיין יכומ' פ"ז ה"ל, ט' ע"ג, ובלי ק"ח ל'. 16 כ' שמעון וכו'. ובלי ע"ו ל'; יכומ' פ"י ה"ל, י"ב ע"ג. 18 המוליך מוכקן וכו'. עיין במכ' קפ"ז. 21 שמן וכו'. מכ' פ"ח מ"ל. 22 כ' שמעון וכו'. ובלי ע"ח ל'. ועיין יכומ' פ"ח ה"ל, י"ל ע"ג, ובלי ע"ז ג'. חולין וכו'. יכומ' פ"ח ה"ג, י"ל ע"ג; ובלי ע"ח ג'. 23 קיב וכו'. ובלי הכ"ל.

12 אמ' | ד אמר א א'. שהוספת | ד שהוספתה ל הוספת. ידיעה | ד ודעה. 13 אף הוא | א אין זה. השוכח | ל השכוח. עבירות | ד עברות. 14 חלב | א [זה] חלב (ונמחק ,זה'). ואמר | א ח', והושלם בגליון: וא'. 15 עליו | ל עליה. ואמר | א ואמ'. 16 אחת | ד א ל אחת [ואחת]. ר' | ד רבי. שמעון | א שמע'. לעזר | ד ל אלעזר א אלע'. או' | ד אומר א אומ'. שהוא | א שאין. ל ח'. 16–17 ואי איפשר . . . ומצניעו | ד א ל כשר להצניעו (א ל להצניע) והוכשר (ל כשר) לו להצניע והצניעו. 18 חייב | ד חייב [ואי אפשר לו להצניעו יכול להוציאו ואפשר לו להצניעו ומצניעו ובא אחר והוציאו הרי זה חייב]. המוציא מורסן | בא ל באה כאן ה"י ואח"כ ה"ח וה"ט. כמלוא | ד א כמלא. הגדי | ל גדי. 19 לצבוע | ל לצביעה. לולבי | א לולבין. זרדים | א חרדין ל הורדין. והחרובין | א וחרובין. 20 כמלוא | ד א כמלא. והתרומסין | ד ל והתורמסין א והתרמוסין. 21 הנכבשין | ל הניכבשין. משימתיקו | ל שימתיקו. ובין | א ל בין. עד | ל ח'. 22 ר' | ד רבי. שמעון | א שמע'. לעזר | ד ל אלעזר א אלע'. אומ' | ד אומר. ל ח'. חוצין | א הוצין. ל ח' (והושלם בין השורות: חוצין). אוזן | ל אזן. 23 לקפיפה | ד א לכפיפה ל בכפיפה. אומ' | ד אומר' ל או'.

12. כל שכן שהוספת וכו'. אמר לו דרך כבוד (שאינו חולק עליו, ומודה לו שהוא הוסיף), אלא שלפי הוספה זו אין כאן שוגג כלל. ועיין בבה"א. 13. השוכח את התורה וכו'. ששכח את פרטי התורה. 16. שהוא כיוצא בו וכו'. הנכון בכי"ע: שאין כיוצא בו כשר להצניע, והוכשר לו להצניעו והצניעו, ובא אחר וכו'. ואף בכי"ל צ"ל כנ' כי"ע. 19. עד שלא ימתיקו וכו'. כלומר, כשהם מרים וקשים ואינם ראויים לאכילה אלא ע"י כבישה (המתקה), אין אדם טורח להמתיק פחות מכגרוגרת, אבל אם כבר נתמתקו ונתרככו, והם ראויים למאכל אדם ולמאכל גדיים הולכים לחומרא, וחייב על הפחות שבשיעורים. ועיין בבה"א. 22. חוצין וכו'. נצרים של דקל.

היין. 10. המוציא יין, כדי גמיעה. ר' יהודה או' כדי מזיגת הכוס. יבש, כזית דברי ר' נתן. חלב, כדי גמיעה. ר' לעזר אומ' אם של בהמה, כדי גמיעה, אם של אשה, כדי שיתן על פי קילור. מים, כדי גמיעה. ר' יהודה או' כדי לשוף בהן את הקילור. דם, ושאר כל המשקין, ברביעית. רבן שמעון בן גמליאל או' דם כדי לכחול עין אחת, שכך כוחלין לברקית. ר' שמעון בן לעזר או' משם ר' מאיר דם, כדי לכחול עין אחת, שכך כוחלין לחוורוד. 11. המוציא קשר המוכסין, עד שלא הראהו למוכס חייב, משהראהו למוכס פטור. ר' יהודה או' אף משהראהו למוכס חייב, מפני שמשמרו להראותו לבעל המכס. 12. המוציא שטר פרוע, ויש בו במקום הלובן כדי לכתוב שתי אותיות, ובכולו כדי לכרוך על פי צלוחית קטנה של פליטון, הרי זה חייב. ר' יהודה או' אף המוציא שטר פרוע כל שהוא הרי זה חייב, מפני שמשמרו להראותו לבעל חובו. 13. שטרי מקח וממכר, שטרי דיתקאות, הפתקאות, ומתנות כל שהן, חייב. קלף ודכסוסטוס, כדי

24 המוליא יין וכו'. יכוס' פ"ח ה"ל, י"ל ע"ל, ומקבילות. 24—25 יבש כזית וכו'. יכוס' הכ"ל; בבלי ע"ז ל'. 25 חלב וכו'. מסכ' נפ"ח. לס של בהמה וכו'. עיין יכוס' פ"ח ה"ל, י"ל ע"ג, ובבלי ע"ז ג'. 26 מים וכו'. יכוס' נפ"ח ומקבילות. 27 כדי לשוף וכו'. מסכ' פ"ח מ"ל. לס ושלא וכו'. בבלי ע"ח ל' (כל הבבייתא). 28 כדי לכחול וכו'. יכוס' פ"ח ה"ל, י"ל ע"ג. 30 המוליא קשר וכו'. יכוס' פ"ח ה"ג, י"ל ע"ג; בבלי ע"ח ג'. ועיין במסכ' פ"ח מ"ג. 32 המוליא שטר וכו'. בבלי ע"ח ג'. 33 כדי לכרוך וכו'. עיין במסכ' פ"ח קמ"ג. 34 כ' יהודה וכו'. יכוס' פ"ח ה"ג, י"ל ע"ג; בבלי ע"ח ג'. 36 קלף ודכסוסטוס וכו'. בבלי ע"ע לע"ג. ועיין במסכ' פ"ח מ"ג, יכוס' פ"ח ה"ג, י"ל ע"ג.

24 ר' | ד רבי. יהודה | א יהוד'. או' | ד אומר. 25 ר' (ב'פ) | ד רבי. חלב | א חלב [של אשה]. לעזר | ד ל אלעזר א יהודה. אומ' | ד אומר ל או'. אם של בהמה | א חלב ל של בהמה. 25—26 כדי נמיעה | ד כדי נמיע'. ל ח'. 26 אם של | א ל ושל. שיתן | ד לתן א ל ליתן. פי קילור | א ל הקילור. מים | ל ח' «והושלם בין השורות». ר' | ד רבי ל ור'. יהודה | א ל אלעזר. 27 או' | ד אומר. בהן | ל ח'. הקילור | ד הקלור. ברביעית | ד ברביעי'. 28 גמליאל או' | א גמל' אומ'. ר' | ד רבי א רבן. 29 שמעון | א שמע'. לעזר | ד ל אלעזר א גמל'. או' | ד אמר א אומ'. משם | א ל משום. ר' | ד רבי. 30 לחוורוד | ד לחרוד א לחוורואר ל לחודואר. המוכסין | א ל מוכסין. הראהו | א הראה. חייב | ל [הרי זה] חייב. 31 משהראהו | א משהראה. פטור | ד פטו' ל [הרי זה] פטור. ר' יהודה | ד רבי יהוד'. או' | ד א אומ'. חייב | א ל [הרי זה] חייב. 32 שמשמרו | א שמשמרו [הוא]. המכס | ד א המוכס ל מכס. המוציא | ד המוצי'. ויש בו | א ל אם יש. 33 הלובן | א שלו. ובכולו | א ומכולו ל או בכולו. צלוחית | ד צלוחי'. 34 פליטון | א פילייטון. ר' | ד רבי. או' | ד אומר א ל אומ'. שהוא | ד שהו' ל שהיא. 35 לבעל חובו | ד לבע' חובי'. ומסכר | ד ומסכ'. 36 שטרי | ל ח'. דיתקאות | א דייתיקי ל דיאתיקאות. הפתקאות | ד הפותקאות א ואפותיקאות. ל ח'. ומתנות | א והמתנות. חייב | ד א ל [הרי זה] חייב. ודכסוסטוס | ד דכסטוס ל דכסוסטוס א ודוכסוסטוס [כל שהן הרי זה חייב. קלף ודוכסוסטוס].

26. פי קילור. משחת העינים. 28. לברקית. מחלת עינים, עיין בבה"א. 30. לחוורוד. צ'ל: לחוורור, עיין בשנו"ס, כתמים לבנים בעין, עיין בבה"א. 34. של פליטון. שמן שכובשים בו עלי ורד, וכדומה. 36. ודכסוסטוס. עור שבקעו את עוביו לשנים, הצד שכלפי הבשר הוא דוכסוסטוס, עיין בבה"א.

לכתוב עליו את המזוזה. יריעה, כדי לכתוב עליה פרשה קטנה. 14. אי זהו פרשה קטנה, זו שמע. 15. שיער, כדי לגבל בו את הטיט. 16. טיט, כדי לעשות פי כור של צורפי זהב. פחמין, כדי לעשות מהן צינירה קטנה. ר' יהודה אומ' כדי ליתן על פי מולירא קטנה. 17. המוציא כלין מקופלין ומונחין על כתיפו, וסנדליו וטבעותיו בקומצו, הרי זה חייב, ואילו היה מלובש בהן פטור. 18. המוציא אדם וכליו עליו, וסנדליו ברגליו, וטבעותיו בידיו, הרי זה פטור, שאילו כמות שהן חייב. 19. חול, עפר, ואפר, שעורן בכזבל. ר' ישמעאל בי ר' יוחנן בן ברוקה או' עפר, כדי לכסות בו דם צפור קטנה. אי זו היא צפור קטנה, זה דרור. 20. חול הגס, כדי ליתן על פי כף סיד. אמ' ר' נראין דברי ר' עקיבא בחול דק, ודברי חכמים בחול גס. סיד, כדי לסוד קטנה שבבנות. ר' יהודה או' כדי לעשות כילכול. ר' נחמיה או' כדי לעשות אנדפי. אמ' ר' נראין דברי ר' יהודה בזמן שהוא כביצה, ודברי

37 יריעה וכו'. עיין במסכ' סכ"ל. 38 שיער וכו'. בגלי פ' רע"ב. 38—39 טיט כדי וכו'. בגלי סכ"ל, ועיין במסכ' פ"ח מ"ל. 40 מולירא כלין וכו'. בגלי קמ"ב ס'. 43 חול וכו'. עיין במסכ' פ"ח מ"ח. 44 עפר כדי לכסות וכו'. יכול פ"ח ס"ל, י"ל ע"ב. 45 חול הגס וכו'. מסכ' פ"ח מ"ח. 46 סיד כדי וכו'. מסכ' פ"ח מ"ל. 48 אמ' ר' נחמיה וכו'. יכול פ"ח סס"ל, י"ל ע"ב; בגלי פ' ג'.

37 את המזוזה | א ל מזוזה. עליה | ד א עליו. 37—38 אי זהו | ד איזו היא א איזהי ל אי זו. 38 זו | א זה. שמע | א שמע [ישר'] ל שמע [ישראל]. שיער | ל שער. 38—39 טיט כדי | ל ח'. 39 לעשות | ב לעשור. פחמין | ד ל פיחמין. מהן | א ל ח'. צינירה | ד צינורה א צינורא ל צנורה. 40 ר' | ד רבי. אומ' | ד אובר א אומר ל או'. מולירא | ד מולידה א מיליארון ל אמולירין. קטנה | ד קטנ'. כלין | ד א ל כליו. 41 ומונחין | א מונחין. ל ח'. וסנדליו | ל סנדליו. ואילו | ד ואלו א ל שאילו. מלובש | א לבוש. 42 פטור | ל [היה] פטור. וסנדליו | ל סנדליו. 43 שאילו | ד ל שאלו. כמות | ד א ל [הוציאן] כמות. חייב | א [הרי זה] חייב ל [היה] חייב. שעורן | ד א שיעורן ל שעורו. בכובל | ד כובל. 44 ר' | ד רבי. ישמעאל | א ישמע'. בי ר' | ד ברבי א בנו של ר' ל בר'. ברוקה | א ברוקא. או' | ד אומר א אום'. ל ח'. כדי | א ח'. צפור | א ציפור. 45 אי זו היא | א איהו. אי . . . קטנה | ל ח'. צפור | ד א [דם] צפור (א ציפור). על | ד ל על [מלוא] א עליו [מלא]. פי | א ל ח'. כף | ד הכף. 46 אמ' | א א'. ר' (ב'פ) | ד רבי. עקיבא | א ל יהודה. דק | א ל הדק. ודברי | ב [ודבב] ודברי. חכמים | ד חכמי' א חכמ'. נס | א ל הגס. 47 יהודה | ד יהוד'. או' | ד א אום'. כילכול | ד כלכל ל [בנכול] כנכול (נמחק .בנכול'). נחמיה | ד נחמי'. או' | ד אומר א אום'. 48 לעשות | ל לסוד. אנדפי | כ"ה ד. א אנדיפי ל אנטופי ב אנרפי. אמ' ר' | ד א"ר א א' ר'. יהודה | ד יהודר. שהוא כביצה | ד שהיא כביצה א ל שכיצה.

39. צינירה. קרס קטן של ברזל, או נחושת. 40. מולירא. מיחם. 46. דברי ר' עקיבא וכו'. כלומר, הסובר (משנתנו פ"ח מ"ה) שחול הדק שיעורו כדי לובל קלח של כרוב, אבל בחול הגס נראין דברי חכמים (במשנ' שם) ששיעורו בכדי ליתן על פי כף סיד. 47. כילכול. כשאשה קולעת את שערה היתה משיירת דבר מועט בין אונה לפדחתה, והיתה טחה אותו שער בסיד. עיין בבה"א. 48. אנדפי. משחה שמורכבת מהרבה סממנים, והיו נותנים אף סיד לתוכה. שהוא כביצה וכו'. את ביצת הגיר היו מגלגלין על גבי שער הצידעא, אבל את הסיד הטרוף והחבוט היו נותנין לתוך המשחה (אנדפי).

ר' נחמיה בזמן שהוא חבוט. 21. קנה, כדי לעשות קולמוס, מגיע לקשרי אצבעותיו. בילס, כדי לעשות ממנו צנירה קטנה. סכוכית, אחרים אומ' כדי לפצע בה שתי נימין כאחת. 22. צרור, אבן, ר' ליעזר בן יעקב אומ' משקל עשרה דינרין. ר' לעזר אומ' כדי לעשות מסיפס. 23. מנין למאדים בשבת שהוא חייב, שנ' ועורת אלים מאדמים. אי זו היא חבורה, כל שיצא ממנה דם. נצרר הדם, אע"פ שאין יכול לצאת, הרי זה חייב. מנין לדם שהוא משקה, שנ' ודם חללים ישתה. 24. מנין ליין שהוא משקה, שנ' ודם ענב תשתה חמר. 25. מנין לדבש שהוא משקה, שנ' ויניקהו דבש מסלע. מנין לשמן שהוא משקה, שנ' משתה שמנים משתה שמרים. 26. מנין לחלב שהוא משקה, שנ' ותפתח את נאד החלב ותשקהו. 27. מנין לטל שהוא משקה, שנ' וימץ טל מן הגזה. מנין לדם נדה שהוא משקה, שנ' ממקור דמיה, ואומ'

49 קנה וכו'. מסכ' פ"ח מ"ח. מגיע לקשרי וכו'. יכול' פ"ח ה"ח, י"ל ע"ג; צגלי פ' ג'. 50 סכוכית וכו'. צגלי פ"ל ל'. ועיין במסכ' פ"ח מ"ו. 51 כ' ליעזר בן יעקב וכו'. צגלי הכ"ל. ועיין במסכ' הכ"ל. 53 שכ' ועורת וכו'. שמות כ"ח, ה'. 54 כלכל השם וכו'. עיין צגלי ק"ז ג', חולין מ"ו ג'. 55 שכ' ודם חללים וכו'. במדבר כ"ג, כ"ל. ועיין צגלי כלה כ"ח ג'. 56 ודם ענב וכו'. דברים ל"ב, י"ל. 56—57 שכ' ויניקהו וכו'. שם ל"ב, י"ג. 57 משתה שמנים וכו'. ישעי' כ"ה, ו'. 58 ותפתח וכו'. שופטים ד', י"ט. ועיין צגלי כלה כ"ח ג'. 59 וימץ טל וכו'. שופטים ו', ל"ח. 60 ממקור וכו'. ויקרא י"ג, ז' (ולפי כי"ע וכי"ל, ויקרא כ', י"ח).

49 ר' | ד רבי. נחמיה | ד נחמיא א חכמ' ל יהודה. שהוא חבוט | א ל שחבוט. כדי | ל ח'. מגיע | א ל ומגיע. לקשרי | א לקישרי. 50 בילס | ד בולמס א בולס ל בוליס. כדי | ד ח'. לעשות | ד לעשו'. ממנו ד ל הימנו. צנירה קטנה | ד קטנ' צלוחי' של פלטון א ל צלוחית קטנה של פיליטין (ל פליטון). סכוכית | ד זכוכי' ל זכוכית. אחרים אומ' | ד אחרי' או'. 51 לפצע | א לפצוע. בה | ד ב' ל בו. כאחת | כ"ה א ל. ד כאח' ב כאבן. צרור אבן | ד כרו' ואבן. ר' | ד רבי. ליעזר | ד ל אליעזר א אליע'. אומ' | ד אומר. דינרין | ד א דינרים. 52 ר' | ד רבי. לעזר | ד אלעזר א אלע' ל אליעזר. אומ' | ד אומר א או'. לעשות | ד לעשותו א לעשותן. מסיפס | א מסופות ל פסיפס. 53 ועורת | א ל ועורות. ד ח'. מאדמים | א ל מאודמים. היא | ד הוא. ל ח'. 54 שיצא | א שיוצא. ממנה | ל הימנה. נצרר הדם | א ח'. אע"פ | ד א אף (א ואף) על פי. הרי זה חייב | א ח'. 55 מנין | ד מניין א ומנין. שהוא (ב"פ) | ד שהיא. ישתה | ד ח'. מנין | ד מניין. 56 מנין | ד מניין. 57 ויניקהו | ל פ ויניקהו. מסלע | ד מסלע [ונו']. ל ח'. מנין | ד מניין. 58 מנין | ד מניין. נאד | א נוד ל נד פ נאוד. 59 מנין | ד מניין. שנ' | ד שנא'. ממקור | א ל מקור. ואומ' | ד ואומר א ל ואו'. א הגיזה. מנין | ד מניין. נדה | א ח'. שנ' | ד שנא'. ממקור | א ל מקור. ואומ' | ד ואומר א ל ואו'.

50. בילס וכו'. כלומר בולוס, נסכא של מתכת. סכוכית. זכוכית. 52. מסיפס. פסיפס, אבן קטנה שהיו משחקים בה, או מרצפים בה את הקרקע. 52—53. למאדים בשבת וכו'. כלומר, צובע שלא ע"י בישול בסממנין, עיין בבה"א.

ביום ההוא יהיה מקור נפתח לבית דוד וליש' ירוש' לחט' ולנידה. מנין לדמעת העין שהוא משקה, שנא' ותשקמו בדמעות שלישי. 28. מנין למי האף שהוא משקה, שנ' ועפעפיו יזלו מים. 29. מנין לזרוע שהוא יד, שנ' ותהיינה העבותים אשר על זרועותיו כפשתים וימסו אסיריו מעל ידיו. 30. מנין למי שאחזו בולמוס שמאכילין אותו דבילה, שנ' ויתנו לו פלח דבלה וגו'. 31. המוציא שני נסרים כאחד, הרי זה חייב. תורי דקל, אחד. זמורה לנטיעה, אחת. לבהמה, כמלא פי הגדי. לעצים, כשיעור עיצי'. חבילי אזוב הסואה והקורנית שהכניסן לאכילה, כגרוגרת. לבהמה, כמלא פי הגדי. לעצים, כשיעור עצים. להזאה, כשיעור הזאה. גרענין לנטיעה, שתים. לבהמה, כמלוא פי חזיר. כמה מלוא פי חזיר, אחת. אחרים אומ' לחשבון חמש. 32. המוציא מאבני בית מנוגע, מעציו, ומעפרו, כל שהן, הרי זה

61 ביום ההוא וכו'. זכרי' י"ג, א'. 62 ותשקמו וכו'. תהלים ק', ו'. ועיין שבלי לקט ס"ס ג'. 63 יזלו מים. ירמי' ט', י"ז. 64 ותהיינה העבותים וכו'. סופטים ט"ו, י"ד. 65—66 למי שאחזו וכו'. יומ' יומא פ"ח ה"ד, מ"ח ע"ב, שבלי קס פ"ג ג'. 66 ויתנו לו וכו'. ש"א ל', י"ב. 67 זמורה לנטיעה וכו'. יומ' פ"ח ה"ב, י"א ע"ב; שבלי ל' ג'. 67—68 לבהמה וכו'. יומ' סכ"ל (כל הצבייתא). 70 גרענין וכו'. יומ' סכ"ל; שבלי ל' ג'.

61 לבית דוד | א ונו'. 61—62 וליש' ירוש' לחט' ולנידה | ל ולישראל ירושלם (פער כדי מלה אחת) ולנדה. ד א ח'. 62 מנין | ד מניין. לדמעת | ד לדמע' ל לדמעה. העין | ד העיין. ל ח'. שהוא משקה | ד שהוא משק' ל שמשקה. שנא' | ד א ל שנ'. 63 מנין | ד מניין. למי | א למימי. שהוא משקה | ד שהוא משק' ל שמשקה. ועפעפיו | ד ועפעפיי א פ ועפעפינו ל ועפעפנו. 64 מנין | ד מניין. העבותים | ד העבותי' א העבתים. 65 כפשתים | ד כפישתים ל פ כפשתים [אשר בע' (פ בערו) באש]. א ח'. אסיריו | ד א ל פ אסוריו. מנין | ד מניין. 66 דבילה | ד דבלה [קעילי']. ל ח'. דבלה | א דבילה. 67 ונו' | ד ונומר א [ושני ציפוקים] ונו' ל ושני ציפוקין ותשב רוחו אליו. נסרים | ד נסרי'. אחד | א ל שנים. זמורה | ד זמור'. 68 לנטיעה אחת | כ"ה א ל. ד אחת לנטיעה [שתים] ב לנטיעה (אחת ח'). כמלא | ל כמלוא. לעצים . . . עיצי' | כ"ה ד. ב ח'. כשיעור | ל כשאר. עיצי' | א ל עצים. 68—70 חבילי . . . עצים | א ח'. 69 הסואה | ד הסא ל הסיאה. והקורנית | ל והקרנית. שהכניסן | ל ח'. לאכילה . . . הגדי | השלמתי ע"פ ד. ב ח'. כמלא | ל כמלוא. 70 כשיעור (ב"פ | ד כשעור ל כשאר. עצים | ד העצים. להזאה | א ל ולהזאה. גרענין | ד א גרעינין ל כרעינין. לנטיעה שתים | א שנים. 71 לבהמה | א ל ולבהמה. כמלוא . . . מלוא | ד א כמלא . . . מלא. כמה . . . חזיר | ל ח'. אחרים אומ' | ד אחרי' אומר'. אומ' | א אומר. 72 בית | ד בי'. מנוגע | א המנוגע. ומעפרו | א ומאבניו. שהן | ד שהו א ל שהוא.

64. מנין לזרוע וכו'. כלומר, לעניין הנחת תפילין של יד, עיין בבה"א. 67. נסרים. נצרים, צורי דקל. תורי דקל. חוטי הדקל, הנידין שמתחת הקליפה. 69. הסואה והקורנית. צתרה ורודה וחשא, קורנית מקורפפת, עיין בבה"א.

חייב. 33. כוחל, ר' שמעון בן לעזר אומ', אם לרפואה, כדי לכחול עין אחת, אם לתכשיט, כדי לכחול שתי עינים. 34. המוציא מן בהמה, מן חייה, מן עופות, בין חיין בין מתים, הרי זה חייב. ר' נתן אומ' מתים חייב, חיין פטורין.

פרק ט' (פ"י בד ובכי"ל)

1. המוציא שני נימין מזנב הסוס, ומזנב הפרה, הרי זה חייב, מפני שמתקינין לנשבים. 2. המוציא שני זפין מן הקשה שבחזיר, הרי זה חייב. ר' שמעון בן לעזר אומ' אפי' אחד. יש שחולקין בחזיר, בין חטרתו לשאר גופו. 3. המוציא מצמר גפן, וצמר כלך, מצמר גמלים, ומצמר ארנבים, ומצמר חיה שבים, ושאר כל הנטוים, כולן מלא הסיט כפול, הרי זה חייב. הבגד, השק, והעור, כשיעור לטמאן כך שיעור להוציאן. 4. המוציא בין כלים גדולים ובין כלים קטנים הרי זה חייב. המוציא גחלת כל שהוא, הרי זה חייב. שלהבת כל שהוא, הרי זה חייב. 5. ברזל, ר' שמעון בן לעזר אומ' כדי לעשות ממנו דרבן. נחשת, כדי לעשות ממנו ציניר קטנה. נעורת של פשתן, כדי לעשות

73 כדי לכחול וכו'. מסכ' פ"ח מ"ב. 74 המוליא וכו'. ירוש' פסחים פ"ד ה"ג, ל"ל ע"פ (ומקצילה); בבלי ל"ד ח'.

1 המוליא וכו'. ירוש' פ"ח ה"ג, י"ל ע"ב; בבלי כ' ב'. 2 סכי זפין וכו'. עיין ירוש' ובבלי הכ"ל. 6 כשיעור לטמאן וכו'. בבלי ע"ט קע"ל. 7 המוליא גחלת וכו'. עיין במסכ' בילה פ"ח מ"ל; לסלן תוספתא סס פ"ד ה"ז ובמקומ"ת סס. 8 בחל וכו'. בבלי כ' ח'. 9 נחסת וכו'. בבלי הכ"ל.

73 כוחל | ד כחל. שמעון | א שמע'. לעזר | ד אלעז' א אלע' ל אלעזר. אומ' | ל או'. 74 אם | ל ואם. מן | ד מין. א ל ח'. בהמה | ד בהמ'. מן חייה | כ"ה ד. א ל חיה. ב ח'. 75 מן | א ל ח'. עופות | ד עופו' א ל ועוף. חיין | ד ל חיים. בין | ד א ל ובין. מתים (ב"פ) | ד מתי'. אומ' | ד אמר ל או'. חיין | ד חיי' ל חיים. 76 פטורין | ד פטו' א ל פטור.

1 שני | א ל שתי. הפרה | ד הפר'. הרי זה | א ח'. 2 לנשבים | ד לכשפי' א לנישבין. שני | ל שתי. זפין | א זייפין ל זיפין. הקשה | ד הקש'. זה | א ח'. שמעון | א שמע'. 3 לעזר | ד א ל אלעזר. אומ' | ד אומר ל או'. אפי' | א אפילו. אחד | א ל אחת. שחולקין | ד א ל חולקין. בחזיר | ד ח'. 4 וצמר | ד א ל ומצמר. מצמר | ל ומצמר. גמלים | ד גמלי'. ארנבים | א ארנביים. 5 שבים | ד שבי'. ושאר | ל ומשאר. הנטוים | ד הניטוין א ל הנטוין. כולן | ד כלם ל כלן. השק | א ל והשק. 6 כשיעור | ד כשעור. לטמאן | א ל לטומאתן. שיעור | ד שעור. להוציאן | א ל להוצאתן. 7 ובין | א בין. שהוא | ד שהיא. הרי זה חייב | א הסויא. 8 שהוא | ד שהיא. ר' | ד רבי. שמעון | א שמע'. לעזר | ד א ל אלעזר. אומ' | ד אומר ל או'. 9 דרבן . . . סמנו | א ח'. ציניר | א צינורא ל צינורה.

2. לנשבים. לרשתות לצוד בהן. 4. וצמר כלך. הצמר הרך שבעיקרי שטף (שער) העזים. 5. הסיט. קרוב לשני שלישי ורת. עיין בבה"א. 9. דרבן. עוקץ חד של ברזל שטותנין אותו במלמד הבקר. ציניר"א. קרס. נעורת וכו'. פשתן שנערה.

ממנה פתילה קטנה לנר. 6. משיחה, רבי נתן אומר כדי לקשור בה בין כתפיו. מוכין, כדי ליתן בתוך כדור קטנה. כמה כדור קטנה, כאגוז. 7. ארגמן, כדי ליטול ממנו דוגמה לאירה. סטיס, וקוץ, ופואה, כדי לצבוע מהן בגד קטן. כמה בגד קטן, פי סבכה. 8. המתכוין להוציא בפונדתו ופיה למעלה, והוציא בפונדתו ופיה למטה, בתוך פונדתו, והוציא בין פונדתו לחלוקו, ובחפת חלוקו, פטור. המתכוין להוציא בפונדתו ופיה למטה, ר' יהודה מחייב. אמ' ר' יהודה אני אומ' דבר אחד, והן אומ' דבר אחד, אני אומ' להן אי אתם מודים במתכוין להוציא לפניו ובא לו לאחריו שהו פטור, שאם נתכוון והוציא לאחריו שהוא חייב. והם אמרו לו אי אתה מודה במוציא באחר ידו, ואחר רגלו, בפיו, ובמרפקו, שהוא פטור, שלא הוציא כדרך המוציאין. אני לא מצאתי תשובה לדבריהם, והם לא מצאו תשובה לדברי. 10. שנים אוחזין במלגז ולוגזין, בכרכר ושובטין, בקולמוס וכותבין, בקנה והוציאוהו לרשות הרבים, שניהם פטורין. בעגול של דבילה, והוציאוהו

11 מוכין וכו'. 33לי ע"ח ג'. 12 ארגמן וכו'. עיין 33לי ל' ח'. סטיס וכו'. מסכ' ס"ט מ"ח. 13 המתכוין וכו'. עיין במסכ' ס"י מ"ג. 15 המתכוין להוליח וכו'. 33לי ל"ג ג'. 17 שהו פטוח. עיין יכוס' ס"י ה"ל, י"ג ע"ג, ו33לי מכ"ל. 21 שניס לוחזין וכו'. תו"כ ויקלל, חוכס ס"ז ה"ט, כ"ל ע"ל; 33לי ל"ג ג'.

10 ממנה | א ממנו ל הימנו. 10–11 רבי . . . קטנה$_2$ | השלמתי ע"פ ד. ב ח'. רבי | א ל ר'. אומר | א ל אום'. 11 כתפיו | א כחיפיו. ל ח'. מוכין | א סובין. בתוך | א לתוך. כמה | א ל וכמה. כאגח | ל [עד] כאגח. 12 ארגמן | א ח' (ובמקומו פער ושלש נקודות). ממנו | ל הימנו. דוגמה | ד א דוגמא. לאירה | א לאירא ל לעירה. סטיס | כ"ה ד ל. א אסטיס ב סטיט. וקוץ | א וקוצה. ל ח'. ופואה | ד ל ופיאה. 13 מהן בגד | ד ל בהן בגד א בגד ב בגד מהן. כמה | א ל וכמה. פי סבכה | א כסבכא. המתכוין | א נתכוון ל נתכון. בפונדתו | א לתוך פונדתו. ופיה | א ופיה [נתון]. 14 למעלה . . . והוציא | א ח'. ופיה | ל ח'. למטה | ד למט'. 15 ובחפת | ל וחפת. המתכוין | א ל אם נתכוון (ל נתכון). ר' | ד רבי. 16 אמ' | ד אמר א א'. ר' | ד רבי. אומ' | ד ל אומר א אמרתי. אומ' | ד אומרי' א ל אמרו. 17 אום' | ד א אומר ל או'. להן | ד א להם. אי | א אין. אתם מודים | ד את' מודי'. שהו | ד א שהוא. ל ח'. 18 שאם | ד א ל ואם. נתכוון | ל נתכון. והוציא | א ל להוציא. והם | א והן ל הן. לו | ד א לי. אי | א [דבר אחד] אין. אתה | ד את'. במוציא | ל [במתכוין] והוציא. 19 באחר | כ"ה ד ל. א לאחר ב באחד. ואחר רגלו | כ"ה ד. א וברגלו ב ואחר רגלו. ל ח'. בפיו | ל ובפיו. ובמרפקו | א ובמרפיקו. פטור | ד פטו'. 20 המוציאין | ד המוציאי'. לדברי | ד ל לדברי. 21 במלגז | ד במלנד ל [במולן] במלגז (ומחק במולג'). ולוגזין | כ"ה ד א. ל לוגזין ב גלוגזין. 22 והוציאוהו | א והוציאו. שניהם פטורין | כ"ה ד א ל. ב ח'. בעגול | א ל בעיגול. דבילה | ד ל דבלה.

12. ארגמן וכו'. כלומר צבע ארגמן. דוגמה לאירה. מעט צבע בכדי לצבוע בו מוך של צמר, או פשתן. עיין בבא"א. סטיס וכו'. טיב הצבעים הללו נתבאר בבבא"א. 13. בפונדתו. פונדה, חגורה, ופיה למעלה, ומחויקים בה מעות. 15. ובחפת חלוקו. בפי חלוקו. 18. שאם נתכוון וכו'. כלומר, אבל אם נתכוון להוציא כך, חייב. 21. במלגז ולוגזין. כלומר, אוחזין בכלי כמין קלשון ומותחין (או סורקין). בכרכר ושובטין. צ"ל: בכרכד, והוא שבט האורגים שמחבטים בו על חוטי השתי כדי לצפצפן, עיין לעיל פ"ח, שו' 3.

לרשות הרבים, בקורה, והוציאוה לרשות הרבים, ר' יהודה או' אם אין אחד יכול להוציאה, והוציאוה שנים, חייבין. ר' שמעון אומ' אע"פ שאין אחד יכול להוציאה, והוציאוהו שנים, פטורין, שאין שנים חייבין על מלאכה אחת. שנים, שעשה אחד מהן מלאכה בשבת, ואין ידוע אי זהו, יביאו שניהם חטאת בשותפות, ייתנו עליה, ותאכל, דברי ר' שמעון. ור' יוסי פוטר. מודה ר' יוסי שזה מביא אשם תלוי וזה מביא אשם תלוי, ומודה ר' יוסי בשנים שהיה אחד מהן מחוסר כפרה, ואין ידוע אי זה הוא, שיביאו חטאת בשותפות, ויתנו עליה, ותאכל. 11. הוציא כחצי גרוגרת וחזר והוציא כחצי גרוגרת בהעלם אחת חייב, בשתי העלמות פטור. נאכל הראשון עד שלא ישב השיני, בין בהעלם אחת, בין בשני העלמות פטור. הוציא כחצי גרוגרת ונתנו בתוך ארבע אמות, וחזר והוציא כחצי גרוגרת ונתנו בתוך ארבע אמות אחרות, אם העבירן דרך עליו חייב, ואם לאו פטור. 12. הנוטל מלא הזוג בסערו, הרי זה חייב. ר' ליעזר או' אפי' אחד. הבורר שחורות מבין לבנות, ולבנות מבין שחורות, חייב. ר' שמעון

25–26 סכיס סעסס וכו'. להלן כריתות פ"ג ה"ח. ועיין במסכ' סס פ"ח מ"ח, תוספתא סס פ"ג ה"ב. 27 מודה ר' יוסי וכו'. תוספתא כריתות הכ"ל, בבלי סס כ"ב ע'. 28 ומודה ר' יוסי וכו'. תוספתא כריתות פ"ג הכ"ל. ועיין במסכ' סס פ"ח מ"ד. 30 הוליח וכו'. ירוס' פ"ח ה"ח, ג' ע"ב; בבלי פ' ח'. 34 הנוטל וכו'. בבלי ל"ד ג' (כל הסבייתא). ועיין במסכ' פ"י מ"ו.

23 לרשות הרבים (פ"ב) | א לרש' הרב'. והוציאוה | ד והוציאוהו. הרבים | ד א הרבים (א הרב') [שניהם פטורין]. ר' | ד רבי. או' | ד אומר א אומ'. אין | ל ח'. ובין השורות תלוי: לא. 23–24 אחד יכול | א ל יכול אחד. 24 להוציאה | א להוציאו. והוציאוה | כ"ה ד ל. ב והוציאוהו. 24–25 והוציאוה . . . להוציאה | א ח'. שנים | ל שניהם ב שנים [פטורין] (נמחק ,פטורין' ע"י נקודות). ר' | ד רבי. אומ' אע"פ | ד אומר אף על פי. שאין אחד יכול | כ"ה ד. ל שלא יכול אחד ב שאין אחר יכול. 25 והוציאוהו שנים | ל והוציאוה שניהם. שנים$_2$ | ל שני. 26 מהן | ד א מהם. בשבת | ד ח'. ואין ידוע | ל ואי זדוע. אי זהו | ד איהו א איזה הוא ל אי זה. יביאו | ל יבאו. שניהם | א ל ח'. 27 ייתנו | ד א ל ויתנו. ותאכל | א ותיאכל. ל ח'. ר' (ב"פ) | ד רבי. שמעון | א שמע'. ור' | ד ורבי ל ר'. מודה | ד מוד' א ומודי ל ומודה. 28 ר' | ד רבי. מהן | א מהם. מחוסר | ד מחוס'. 29 זה | ל זהו (נמחקה הוי"ו ע"י נקודה). שיביאו | ל יביאו. ותאכל | א ותיאכל. 30 הוציא | ל הוציא [כגרוגרת] (נמחק המוסגר). כחצי$_2$ | ל כחצי [כגור] (נמחק המוסגר). בהעלם | א בהיעלם. אחת | ד א ל אחד. בשתי | ד ל בשני. 31 ישב | ד הוצי' א ל הוציא. השיני | ד ל השני. בהעלם | א בהיעלם. אחת | ד א ל אחד. בין | ל ובין. בשני | א בשתי. 32 כחצי | א חצי. בתוך | א ל לתוך. וחזר | ד וחז'. 33 כחצי | א חצי. בתוך | א ל לתוך. העבירן | ל העבירו. 34 בסערו | ד א ל משערו. הרי זה | א ח'. חייב | ב חייב [ואם לאו פטור] (נמחק המוסגר בנקודות). ר' | ד רבי. ליעזר | ד אליעז' א ל אליעזר. או' | ד אומר א אומ'. 35 אפי' | ד א אפילו. אחד | א ל אחת. שחורות$_2$ | ד שחורו'. חייב | א ל [הרי זה] חייב. ר' | ד רבי. שמעון | א שמע'.

27. ייתנו עליה וכו'. כלומר, אם אני החייב תהא שלי, ואם לא תהא שלך. 31. שלא ישב וכו'. כלומר, עד שלא נח, ועיין בשנ"ס ובבה"א. 33. בתוך ארבע וכו'. כלומר, של הפתח, וממילא אם העביר את החצי השני דרך עליו חייב משום הוצאה, אבל אם נתנו מחוץ לד' אמות אין השני מצטרף עמו, עיין בבה"א.

בן לעזר או' צפורן שפירשה רובה, וציצין שפרשו רובן, ונטלן בשבת, פטור. נטלן בכלי, הרי זה חייב. 13. החולב, והמחבץ, והמגבן, כגרוגרת, המכבד, והמרבץ, והמרחיץ, והסך, והרודה חלת דבש, בשבת חייב חטאת, וביום טוב לוקה את הארבעים, דברי ר' ליעזר. וחכמים או' בין בשבת בין ביום טוב פטור, ואינו חייב כי אם שבות. ר' שמעון בן לעזר אומ' משם ר' אליעזר הכוחלת, והגודלת, והפוקסת, לעצמה פטורה, לאחרות חייבת. וכן היה ר' שמעון בן לעזר או' משם ר' ליעזר לא תקנח אשה פניה בבגד שיש בו סרק. 14. התולש, בין בימינו, בין בשמאלו, הרי זה חייב. באחת ידו, ברגלו, בפיו, ובמרפקו, או שהיה מהלך על גבי הארץ ונתזו צרורות מתחת רגליו ונפלו על גבי עשבים ותלש, פטור. מהלך אדם על גבי עשבים ועל גבי צרורות בשבת, ואינו חושש. 15. התולש עולשין לאכילה, כגרוגרת. לבהמה, כמלוא פי הגדי. לתקן הארץ, כל שהן. אם נתכוון בכולן, חייב שתים. אם היה מתעסק ותלש, פטור. 16. המזרד זרדין לאכילה, כגרוגרת. לבהמה, כמלוא פי

37 החולב וכו'. ירוש' פ"ז ה"ג, י' קע"ג; ובבלי ל"ה ב', פסחים פ"ח ב'. 38 והכודה וכו'. מקוואות פכ"ל. ועיין במסכ' סבעיות פ"ט מ"ז, עוקלין פ"ג מ"י. 40 ר' שמעון וכו'. ובבלי ל"ה ב'. ועיין במסכ' פ"י מ"ו. 43 בין בימינו וכו'. עיין במסכ' פ"י מ"ב, פ"ג מ"ח. 45 מהלך וכו'. ובבלי עירובין ק' ב'. ועיין ירוש' שם פ"י ה"ח, כ"ו ע"ב, ובילמ פ"ה ה"ב, ס"ג ע"ב. 46 התולש עולשין וכו'. ובבלי ק"ג ב'. ועיין במסכ' פי"ב מ"ב.

26 בן לעזר | ד בן אלעזר א בן אלע'. ל ח'. או' | ד אומר א אומ'. שפירשה | ד שפרשו א ל שפרשה. ונטלן | א נטלין ל ניטלין. פטור | ד פטו'. א ל ח'. 37 נטלן | א ל [ואם] נטלן. והמגבן | א והמגבין. המכבד | א והמכבד ל המכביד. ד ח'. 38 והמרבץ | א ל והמרבין. והמרחיץ והסך | א ל ח'. 39 את הארבעים | ד ארבעי' א ל ארבעים. ר' | ד רבי. ליעזר | ד ל אליעזר א אליע'. וחכמים | א וחכמ'. או' | ד אומרי' א אומ'. בשבת בין ביום טוב | א ביום טוב ובין בשבת. 40 פטור | ד א ל ח'. ואינו | ד א ל אינו. חייב | ל חייב [אלא חייב]. כי אם | ד א ל אלא משום. ר' | ד רבי. לעזר | ד ל אלעזר א אלע'. אומ' | ד אומר ל או'. משם | ד א ל משום. אליעזר | ד אליעז' א אליע'. 41 הכוחלת והגודלת | א ל הגודלת והכוחלת. והפוקסת | ל הפוקסת. פטורה | כ"ה ד א ל. ב פטור. לאחרות | ל ולאחרות. ר' | ד רבי. 42 שמעון | א שמע'. לעזר | ד ל אלעזר א אלע'. או' | ד אומר א אומ'. משם ר' ליעזר | ל ח', והושלם בין השורות. משם | ד א ל משום. ר' | ד רבי. ליעזר | ד א ל אליעזר. סרק | א שרק (ועיין להלן, שו' 44, נ' ל). 43 בין$_2$ | ד א ל ובין. באחת | א לאחר ל באחד. ברגלו | ל וברגלו. בפיו | ל ובפיו. א ח'. 44 ובמרפקו | א ובמרפיקו. מהלך | ל מהלך [שרק] (ועיין לעיל שו' 42). צרורות | ל ח'. 45 ותלש | א ותלשן ל ותלשו. עשבים$_2$ . . . צרורות | ל צרורות . . . עשבים. 46 לאכילה | ד לאכול. כמלוא | ד א כמלא. 47 לתקן | ל ולתקן. הארץ | א בארץ. נתכוון | א ל [היה] מתכוין. 48 לבהמה | ל ולבהמה. כמלוא | ד א כמלא.

37. והמחבץ והמגבן. ופי' הגאונים שמחבץ הוא העושה גבינה ע"י נתינת דבר המעמיד בתוך החלב, והמגבן עושה גבינה ע"י שמקבץ פתיתי החלב הקפוי לעשות מהן חריץ של גבינה. עיין בבה"א. 41. והגודלת והפוקסת. כלומר, הקולעת את השערות והמסדרת אותן, עיין בבה"א. 46. עולשין. הינדבי, טרוקסימון, עיין בבה"א. 47. היה מתעסק וכו'. כלומר, שלא התכוין לעשות מלאכה כלל, עיין בבה"א. 48. המזרד וכו'. הכורת שריני אילן.

הגדי. לתקן אילן, כל שהן. אם מתכוין בכולן, חייב שתים. אם היה מתעסק
וזורד, פטור. 17. החופר והחורש והחורץ, מלאכה אחת. הדש והכותש
והנופט, מלאכה אחת. התולש והקוצר והבוצר והמוסק והגודר והעודר,
מלאכה אחת הן. 18. המכבס והסוחט, מלאכה אחת. ר' ישמעאל בי ר'
יוחנן בן ברוקה או' צבעים קבעו סחיטה מלאכה בפני עצמה. 19. הבורר
והטוחן והמרקיד והלש והאופ' לאכילה כגרוגרת. לבהמה, כבמלא פי הגדי,
לצבוע, כדי לצבוע בו בגד קטן. ושאר כל הדברים, כשיעור לטומאן כך
שיעור להוציאן. 20. התולש כנף מן העוף, הקוטמו והמורטו חייב שלש
חטאות. 21. אין יונקין מבהמה טהורה ביום טוב, ואין צריך לומ' בשבת.
אבא שאול אומ' יונקין היינו מבהמה טהורה ביום טוב. 22. לא תקל אשה
מדדיה ותחלוב לתוך הכוס או לתוך הקערה ותניק את בנה. אין יונקין לא
מן הנכרית ולא מבהמה טמאה. ואם היה דבר של סכנה, אין כל דבר עומד
בפני פקוח נפש.

50 המופר וכו'. בגלי ע"ג ג'. ועיין ירוש' פ"ז ה"ג, ע' קנ"ד, לעיל סט, ע' ע"ד, ובמקבילות. הדש וכו'. בגלי הכ"ל. 51 התולש וכו'. בגלי ע"ג ג'. ועיין ירוש' פ"ז ה"ג, ע' לע"ג, להלן סט, ' ע"ל. 52 המכבס וכו'. ירוש' פ"ז ה"ג, ' ע"ג. 56 התולש וכו'. ירוש' פ"ז ה"ג, ' קע"ג; בגלי ע"ד ג', נכוחות כ"ה ל'. 57 אין יונקין וכו'. עיין להלן כלה פ"ג ה"ה, בגלי יצמות קי"ד ל', כתובות ס' ל'. 59 אין יונקין וכו'. עיין תוספתא כלה ובגלי יצמות הכ"ל, ירוש' פ"ז ה"ג קה"ל, מ' קע"ג. ועיין במסכ' ע"ז לפ"ג. 60 אין כל דבר וכו'. להלן קפנ"ו, ובמקה"ת סט.

49 אילן | א באילן ל האילן. שהן אם | ל שהוא ואם. מתכוין | א ל [היה] מתכוין. שתים | ד שתי'. 50 מזורד | ד מירד א חרד. והחורש | ל החורש. מלאכה | ד מלאכ'. אחת | ד א ל אחת [הן]. והכותש | ל הכותש. 51 והנופט | ל הנופס. אחת | א ל אחת [הן]. והקוצר והבוצר | א והבוצר והקוצר ל הקוצר. והמוסק | ל המוסיק. והגודר | א והגודד ל הגודר (או: הגודד). והעודר | א ל והאורה. 52 מלאכה | א [כולן] מלאכה. הן | כ"ה ד א ל. ב ח'. המכבס | ד המכבש ב [הדש] המכבס. אחת | א אחת [היא]. ר' | ד רבי. ישמעאל | א ישמע'. בי ר' | ד ל בר' א בנו של ר'. 53 או' | ד אומר א אומ'. צבעים | א ל צבעין. סחיטה | א צביעה ל לסחיטה. 54 והטוחן | ל והטוחין. והמרקיד | ד והמרקד א המרקיד ל המרקד. והלש | א ח'. והאופ' | ד א ל והאופה. כגרוגרת | ד בכגרוגרת. כבמלא | ד א כמלא ל כמלוא. 55 בו | א ח'. הדברים | ד הדברי'. לטומאן | ד א ל לטומאתן. 56 שיעור | ד שעו'. להוציאן | א ל להוצאתן. הקוטמו | ל והקוטמו שלש | א שתי'. 57 מבהמה | א בבהמה ל מן בהמה. צריך | א צורך. לומ' | ד א ל לומר. 58 אומ' | ל או'. מבהמה | ל בהמה. 59 הכוס | א כוס. לא | ל ח'. 60 ולא | ל ח'. מבהמה | א ל מן (ל ומן) בהמה. ואם | ל אם. של | ל שיש בו. אין | ד ל [פותר] שאין א אין לך כל | א ח'. עומד | כ"ה ד ל. א שעומר. ב ח'. 61 פקוח | ד א ל פיקוח. נפש | ד ל נפש [חוץ מע"ז (ל מעבדה זרה) ונילוי עריות ושפיכות דמים].

51. והנופט. מנפץ צמר נפן בקשת, עיין בבה"א. והעודר. בכי"ע ובכי"ל: והאורה, כלומר המלקט תאנים, ו'אורים' בתאנים, כשם ש'גודרים' (או גודדים) בתמרים ו'מוסקים' בזיתים. 55. כשיעור לטומאן וכו'. צ"ל: שיעור מלאכתן כשיעור הוצאתן, עיין בבה"א. 56–57. שלש חטאות. משום נחו, משום ממחק ומשום מכה בפטיש. עיין בבה"א. 58. לא תקל וכו'. הנשים היו נוהגות לפעמים לחלוב מתחילה מעט חלב לתוך הכוס, ואח"כ להניק, ואסרו להקל לתוך כלי בשבת. עיין בבה"א.

פרק י (פי"א בד ובכי"ל)

1. הזורק מרשות היחיד לרשות היחיד ורשות הרבים באמצע, בתוך ארבע אמות פטור, חוץ לארבע אמות חייב. שתי סרטאות זו על גבי זו, זרק מן העליונה לתחתונה, חוץ לארבע אמות חייב, לתוך ארבע אמות פטור. זרק מן האסרטא לדיר ולסהר למוקצה ולחצר, אפי' הן בבקעה, הרי זה חייב. הזורק מן החנות דרך סטיו לפלטיא חייב. מן החנות לסטיו, ומסטיו לפלטיא, פטור. 2. שתי בקעות זו על גבי זו, זרק מן התחתונה לעליונה, ומן העליונה לתחתונה (בתוך ארבע אמות), פטור. (חוץ לארבע אמות) אסתרטה על גבי בקעה, וזרק מן האסתרטה לבקעה, פטור. ר' שמעון או' אם יש במקום שזרק עומק עשרה טפחים הרי זה חייב. 3. מבוי ששוה לרשות היחיד ועשוי מדרון לרשו' הרבים, אם יש גובה עשרה טפחים בתוך ארבע אמות, אין צריך לחי וקורה. רשות הרבים השופע לרשות

1 הזורק וכו'. גגלי ל"ז קע"ג. ועיין יכוס' פ"ח ה"ח, י"ג ע"ח. 3—4 זרק מן וכו'. עיין יכוס' פ"ח ה"ח, ג' ע"ב. 5 הזורק מן החנות וכו'. גגלי ה' ג', ו' ח', ל"ח ג'. מן החנות לסטיו וכו'. עיין ממכי' פ"י מ"ג. 9 מבוי שטוח וכו'. גגלי ק' ח'. 10 לח יש גובה וכו'. עיין יכוס' עירובין פ"ח ה"ח, י"ח ע"ב.

1 היחיד ... היחיד ... הרבים | ד א ל הרבים ... הרבים ... היחיד. בתוך | א ל תוך. 2–3 שתי ... פטור | א ח'. גבי | ל גב. 3 העליונה לתחתונה חוץ לארבע אמות חייב לתוך ארבע אמות פטור | ל התחתונה לעליונה תוך ארבע אמות פטור חוץ לארבע אמות חייב. זרק | א ל הזורק. 4 האסרטא | ל האסטאות. ולסהר | א או לסהר. למוקצה | א ל ולמוקצה. אפי' | ד א אפילו. 5 לפלטיא | ל ופלטיא. חייב | כ"ה ל. ד ב פטור. חייב ... לפלטיא | א ח'. ומסטיו | ל ומן סטיו. 6 פטור | כ"ה ל (אז). ד ב חייב. נבי | ל גב. 7 לתחתונה | ד לתחתו'. (בתוך ... אמות) | א ל ח'. (חוץ ... אמות) | א ל ח'. אסתרטה | ד [חייב] אסתרטה א סראטה ל סראטה. 8 האסתרטה | א האיסרטא ל האיסטרא. לבקעה | ד לבקע'. ר' | ד רבי. או' | ד אומר א אום'. 9 טפחים | ד טפחי'. מבוי | ב מבוי [שעשה] (נמחק המוסגר בנקודות). 10 לרשו' | ד ל לרשות א לרש'. הרבים | ד הרבי'. גובה | ד א גבוה. עשרה טפחים | ד עשר' טפחי'. 11 ארבע | ד ד'. אין | ל ח'. וקורה | ל וקור'. רשות הרבים | ד ר"ה.

1. מרשות היחיד וכו'. בשאר כל הנוסחאות ובמקבילות: מרשות הרבים לרשות הרבים ורשות היחיד באמצע. ועיין בבה"א שפירשנו ע"פ הגירסא שלנו. 1–2. בתוך ארבע וכו'. כלומר, אם אין בצרוף של שתי רשויות הרבים ד' אמות וכו'. 2. סרטאות וכו'. כלומר, דרכים של רבים, רשויות הרבים. 3. לתוך ארבע וכו'. כלומר, אם נחה בתוך ד' אמות ממקום שזרק, אפילו אם החפץ עבר באויר באלכסון יותר מד' אמות, עיין בבה"א. 4. בבקעה וכו' כלומר שרשות היחיד מוקף כרמלית, והזורק עבר דרך כרמלית. 5. מן החנות לסטיו וכו'. כלומר, שהזורק נח בסטיו (מקום מוקף עמודים, שהוא כרמלית) ואח"כ עבר לפלטיא, לרשות הרבים. 6. שתי בקעות וכו'. כלומר, הזורק מכרמלית לכרמלית פטור. 9. עומק עשרה וכו'. כלומר, ורחב ארבעה, ועיין בבה"א. 9–10. ששוה לרשות היחיד וכו'. כלומר, מבוי שיש לו ג' מחיצות, ואין הקרקע שלו עשויה מדרון, אלא שבסופו הוא הולך ושופע לרשות הרבים. 11. השופע וכו'. כלומר, רואים את המדרון שלו ככבש היורד לרשות היחיד, וכמחיצה עקומה.

היחיד הרי היא כרשות היחיד. שוה לרשות הרבים ועשוי מדרון לרשו' היחיד, אם יש גובה עשרה בתוך ארבע אמות, אין צריך לחי וקורה. רשות היחיד השופע לרשות הרבים הרי היא כרשות הרבים. שוה לכאן ולכאן וגבוה מן האמצע, אם יש גובה עשרה טפחים בתוך ארבע אמות, אין צריך לחי וקורה. רשות היחיד השופע לרשות היחיד הרי היא כרשות היחיד, לרשות הרבים הרי היא כרשות הרבי'. 4. תל ברשות הרבים, ר' חנינא בן גמליאל אומ' אם יש גובה עשרה טפחים בתוך ארבע אמות ונטל הימנו ונתן על גביו חייב, פחות מכן, בתוך ארבע אמות פטור, חוץ לארבע אמות חייב. 5. גג ברשות הרבים גבוה עשרה ורחב ארבעה, ונטל הימנו ונתן על גביו חייב, פחות מכן, בתוך ארבע אמות פטור, חוץ לארבע אמות חייב. 6. עמוד ברשות הרבים גבוה עשרה טפחים ורחב ארבעה, ונטל הימנו ונתן על גביו חייב, פחות מכן, בתוך ארבע אמות פטור, חוץ לארבע אמות חייב. 7. מנורה ברשות הרבים גבוהה עשרה, ורחב ארבעה הפרח שבראשה, ונטל הימנה ונתן על גבה חייב, פחות מכן, בתוך ארבע אמות פטור, חוץ לארבע אמות חייב. 8. עגלה ברשות הרבים גבוהה עשרה טפחים, אחד הפורק ואחד הטוען הרי זה חייב.

12 שוה לרשות הרבים וכו'. צגלי הכ"ל. 14 שוה לכאן וכו'. עיין יכוס' עירובין הכ"ל. 17 תל וכו'. צגלי ק' ל'. 21 עמוד וכו'. עיין צגלי ל"ט ג', יכוס' פ"י ה"ג, י"ג ע"ג. ועיין נמסכ' פ"ל מ"ג. 23 מנורה וכו'. עיין יכוס' פ"ל ה"ל, ג' רע"ד.

12 היא | ד ל הוא א זה. לרשו' | ד א ל לרשות. 13 גובה | ד נוב'. עשרה | ד עשר' [טפחי'] א ל עשרה [טפחים]. 13–15 רשות . . . וקורה | א ח'. 14 השופע | ד ששופע. היא | ל הוא. לכאן ולכאן | ל לכן ולכן. 15 גובה | ד נוב'. עשרה | ד ל עשר'. 16 היא | ד ל הוא. לרשות היחיד . . . כרשות היחיד | א לרש' היח' . . . כרש' היח'. לרשות$_2$ | א לרש'. 17 היא | ל הוא. הרבי' | ד א ל הרבים. ר' | ד רבי. חנינא | ד א חנניא ל חנניה. אומ' | ד אומר א ל או'. 18 גובה | ד ל גבוה. טפחים | ד טפחי'. ונטל . . . ונתן | א הנוטל . . . והנותן. ונטל | ל נטל. הימנו | ד המנו א ממנו. חייב | כ"ה ד א ל. ב ח'. פחות | ד פחו'. 19 מכן | א ל מיכן. בתוך | א ל תוך. אמות$_1$ | ד אמו'. 19–21 גג . . . חייב | ל ח'. ובא באה כאן ה"ו ואח"כ ה"ה. ברשות | א ברש'. הרבים | כ"ה ד. א הרב' ב היחיד. 20 ורחב | א ורוחב. ונטל . . . ונתן | א הנוטל . . . והנותן. הימנו | ד המנו א ממנו. מכן בתוך | א מיכן תוך. 21 פטור | כ"ה ד א. ב ח'. לארבע | ד לארבעה. ברשות הרבים | א ברש' הרב'. 22 טפחים | א ל ח'. ורחב | א ורוחב. ונטל | א הנוטל ל נטל. הימנו | ד המנו א ממנו. ונתן | א והנותן. פחות | ד פחו'. מכן בתוך | א ל מיכן תוך. 23 אמות$_2$ | ד אמו'. ברשות הרבים | א ברש' הרב'. 24 עשרה | א ל עשרה [טפחים]. ורחב ארבעה הפרח שבראשה | ד א ל ופרח שבראשה רחוב (א רוחב ל רחב) ארבעה. ונטל | א הנוטל ל נטל. הימנה | ד המינה א ממנה ל הימנו. ונתן | א והנותן. נבה | ל גביו. 25 פחות | ד [היה] פחות. מכן בתוך | א ל מיכן תוך. פטור | ד פטו'. 26 ברשות | ד ברשו' א ברש'. הרבים | א הרב'. הפורק | ל פורק. הטוען | ל טוען. הרי זה | א ח'.

12. שוה לרשות וכו'. כלומר, שהמבוי שוה לרה"ר בפתחו, ושופע ויורד לתוך המחיצות שלו. 18–19. פחות מכן וכו'. כלומר, אם מתלקט פחות מעשרה טפחים בתוך ד' אמות, דינו כקרקע שוה. 20. פחות מכן וכו'. כלומר, למטה מעשרה וכו', עיין בבה"א.

9. הזורק בכותל למעלה מעשרה טפחים, והלכה וישבה לה בחור שהוא ארבעה על ארבעה טפחים הרי זה חייב. שאין מטלטלין מרשות לרשות.
10. כגון אילו שמשחקין בכדור ברשות הרבים, ויצאה כדור מתחת ידו של אחד מהן חוץ לארבע אמות חייב. קופה ברשות הרבים גבוהה עשרה טפחים, וכן גומה, אין מטלטלין מתוכן לרשות הרבי׳ ולא מרשות הרבים לתוכן, אבל יורד לתוכן ואוכל. פחות מכאן, תוך ד׳ אמות פטור, חוץ לד׳ אמות חייב.
11. לשון ים שנכנס לחצר אין ממלין ממנה בשבת אלא אם כן עשו לו מחיצה גבוהה עשרה טפחים. במי דברים אמורים בזמן שנכנס בפרצה שהיא יתירה על עשר אמות, אבל כפתח אין צריך כלום. 12. סלע שבים גבוה עשרה טפחים אין מטלטלין לא מתוכו לים ולא מים לתוכו, פחות מכן הרי זה מותר, ובלבד שיהא כבית סאתים. 13. הזורק מן הים ליבשה ומן היבשה לים, מן הים לספינה ומן הספינה לים, ומספינה לחבירתה, הרי זה פטור. זרק מן האסתרטא לים פטור. ר׳ שמעון אומ׳ אם יש במקום שזרק עומק עשרה טפחים

27 הזורק בכותל וכו׳. בגלי ז׳, ג׳, ק׳ ל׳. ועיין בשבת פי״ל מ״ג ובירוש׳ שם לה״ג, י״ג ע״ל. 30 קופה וכו׳. בגלי ח׳ ל׳. ועיין ירוש׳ פ״י ה״ב, י״ג ע״ג. 31 וכן גומה וכו׳. עיין להלן עירובין פ״ז ה״ג, סו׳ 15 ואילך. 33 לשון ים וכו׳. בגלי עירובין י״ג ל׳. 35 סלע שביש וכו׳. ירוש׳ פי״ל ה״ה, י״ג ע״ב; בגלי עירובין ס״ז ג׳. 37 הזורק מן הים וכו׳. משכ׳ פי״ל מ״ה. 38—39 מן האסתרטא וכו׳. בגלי ק׳ ל׳.

27 בחור | ד בבור. 28 ארבעה | א ארבעה [טפחים]. ארבעה$_2$ | ד ארבע׳. טפחים | ד טפחי׳ א טפח׳.
29 אילו | ד ל אלו. משמחקין | א ל המשחקין. ברשות הרבים | א לרש׳ הר׳. ויצאה | ד ויצתה א ל ויצאת. כדור | א הכדור. מתחת | ד מתח׳. 30 ידו של | ל ח׳. מהן | א מהם. חייב | א הרי זה ל [הרי זה] חייב. קופה ברשות | א קונה לרשות. 31 נומה | ד נומא א בנומא ל הנומא. הרבי׳ | ד א ל הרבים. מרשות | א מרש׳. 31—32 אבל . . . חייב | השלפתי ע״פ ד. ב ח׳. 32 מכאן | א ל מיכן. תוך ד׳ | א ל בתוך ארבע. לר׳ | א לארבע. חייב | א [הרי זה] חייב. 33 שנכנס | א ל הנכנס. לחצר | ל בחצר. ממלין | ד ממלאי׳ א ממלאין. ממנה | ד ל ממנו. עשו | א עושה. מחיצה | ד מחיצ׳ א מחי׳ ב [נבו] מחיצה (ונמחק המוסגר בנקודות). 34 במי וכו׳ | ד בד״א א ל במה וכו׳. בזמן | ל [ש]בזמן (ונמחקה ש׳ו). בפרצה | א לפירצה. שהיא | ל ח׳. יתירה | ד יתר׳ ל שיתירה. 35 עשר | ד עשרה. כפתח | ד א ל [הנכנס (א ל נכנס)] בפתח. כלום | ל ח׳. גבוה עשרה | ד גבו עשר׳. 36 טפחים | ד טפחי׳. מטלטלין | א מטלט׳. לא | א ל ח׳. מים | ד מי׳ א ל מן הים. פחות | ד פחו׳. מכן | א ל מיכן. מותר | ד מות׳. 37 כבית סאתים | ד כבי׳ סאתי׳. 38 ומן הספינה | ד ומספינה ל ומן ספינה. לים ומספינה | א ח׳. לחבירתה | ד לחברת׳ א ל לחברתה. הרי זה | ד א ל ח׳. מן | א ח׳. 39 האסתרטא | ד האסתרטה א מאיסטרטיא ל האיסטרא. שמעון | א שמע׳. אומ׳ | ל ח׳. במקום | ד במקו׳. עומק | ד עמוק.

30. חוץ לארבע וכו׳. אעפ״י שסתמו כוונתו למרחק רב, עיין בבה״א. 32. פחות מכאן וכו׳. כלומר, אם הקופה פחותה מעשרה, עיין בבה״א. 35. כפתח. כלומר, שאינה יתירה מעשר, משיעור פתח. 36. פחות מכן וכו׳. כלומר, אם אינו גבוה עשרה, מותר לטלטל ממנו לים לכתחילה, שהרי אין הפסק ביניהן וככרמלית אחת היא. עיין בבה״א. 37. ובלבד שיהא וכו׳. כלומר, אבל אם יש בו סאתים שאסור לטלטל בתוכו, התירו להוציא ממנו לים בתוך ד׳ אמות, אפילו גבוה עשרה, ודנו בו כדין כרמלית וכרמלית בתוך ד׳ אמות. עיין בבה״א.

הרי זה חייב, ובבור אפילו עומק מאה אמה הרי זה חייב. 14. ספינה שבים גבוהה עשרה טפחים אין מטלטלין לא מתוכה לים ולא מים לתוכה. ר' יהודה אומ' עמוקה עשרה ואין גבוהה עשרה מטלטלין מתוכה לים, אבל לא מן הים לתוכה. 15. ספינות קשורות זו בזו מעורבין ומטלטלין מזו לזו, הותרו חזרו לאיסורן, חזרו וקשרום בין אנוסין בין שוגגין בין מזידין בין מוטעין חזרו להיתרן. מחצלות פרושות ברשות הרבים מערבין ומטלטלין מזו לזו. הוקפלו חזרו לאיסורן, חזרו ופרסום בין אנוסין בין שוגגין בין מזידין בין מוטעין חזרו להיתרן, שכל מחיצה שנעשת בשבת בין אנוסין בין שוגגין בין מזידין בין מוטעין הרי זו מחיצה. 16. בתים שבספינה חייבין בעירוב, ושאר, שאין להם בתים, הרי הן כשרוין בחצר. 17. לווחים שבספינה אין מטלטלין אותן. אם היו מכסין בהן פירות, או כלים, הרי הן ככסוי כלים, ומטלטלין אותן. 18. לא יתלה אדן בשרשי אילן למעלה מעשרה טפחים ויורד וטובל, אלא אם כן היו רגליו נוגעות בארץ. אבל נתלה הוא בחבל הקשור בסלע, או בספינה, ויורד

40 ספינה שבים וכו'. ירוש' פי"ל, ה"ה, י"ג קע"ל; ג3לי ק' קע"ג. 43 ספיכות קשורות וכו'. ג3לי ק"ל ג' (כל הצרייתא). ועיין במסכ' פי"ל מ"ה וביכוש' שם ה"ה, יג ע"ל. 47 שכל מחילה וכו'. להלן עירובין פ"ז ה"ג, שו' 56 ותילך, ג3לי הכ"ל, עירובין כ' ל', כ"ה ל. 49 לווחים וכו'. ירוש' פי"ז ה"ל, נ"ז ע"ל. 50—51 לא יתלה וכו'. עיין להלן עירובין פ"ג ה"ג, שו' 51, ומש"ש.

40 אפילו | ד ל אפי'. ספינה שבים | ד ספינ' שבי'. 41 גבוהה | ל עמוקה. עשרה טפחים | ד עשר' טפחי'. מטלטלין | ד מטלטלי'. לא | א ל ח'. מים | א ל מן הים. 42 אומ' | ד אומר ל או'. מן הים | ד מים. 43 מעורבין ומטלטלין | ד ל מערבין ומטלטלין א מטלטלין ומערבין. 44 לאיסורן | ד לאיסרן. חזרו וקשרום | ל קשרום. 45 להיתרן | ד להתירן א להיתירן ל להיתרן (הראשון). 45—47 מחצלות . . . להיתרן | א ח'. פרושות | ד פרוסו' ל הפרשות (ובין השורות תלויה ו'ו). ברשות הרבים | ד ברשו' הרבי'. הוקפלו ל הוכפלו. 46 לאיסורן | ד לאיסור'. ופרסום | ד ופרסו'. אנוסין . . . מזידין . . . מוטעין | ד אנוסי' . . . מזידי' . . . מוטעי'. 47 להיתרן | ד להתירן. מחיצה | ד מחיצ'. שנעשת | ד שנעש' א הנעשית ל הנעשת. בשבת | ד בשב'. אנוסין . . . שוגגין . . . מזידין | ד שוגגין . . . מזידין . . . אנוסין. 48 שבספינה | ד שבספינ'. ושאר | ד ושא' (ספינו') ל ושאר (ספינות). להם | ל להן. בתים | ד בתי'. 49 הרי הן | ל ח'. כשרוין | ד א ל כשרויין. לווחים | ד לווחי' א לווחין ל לוחין. שבספינה | ד שבספינ'. מטלטלין | ד מטלטלי'. אם | א ואם. 50 מכסין | ד מכסי'. בהן | א בהם. פירות | ד פי'. כלים | ד כלי' א אוכלין ל כלין. ככסוי | א ככיסויי. כלים | ד כלי' א הכלים. 51 אדן | ד א ל אדם. בשרשי | א בשורשי'. מעשרה | ד מעשר'. ויורד | ל וירד א ח'. וטובל | א ל ויטבול. 52 רגליו | כ"ה ד א ל. ב ח'. בארץ | כ"ה ד א ל. ב ח'. הוא | ד ח'. הקשור | ד הקשו'.

40. ובבור וכו'. כלומר, ובבור שאין המים מקיפים אותו מסביב וצפים על גביו, ובבא זו היא מדברי הת"ק. עיין בבה"א. 42. אבל לא מן הים וכו'. כלומר, הואיל והספינה משוקעת במים ואינה בולטת עשרה טפחים ממעלה למים, גזרו שלא יכניסו מן הים לתוכה, מפני הסכנה שלא תשקע במים יותר. עיין בבה"א. 48. ושאר וכו'. כלומר, שאר האנשים שאין להם בתים מיוחדים בספינה. 51. בשרשי אילן וכו'. שהרי אין משתמשין באילן בשבת. 52. נוגעות בארץ. כלומר, והוא נאחז באילן, כדי שהמים לא יסחפו אותו, אבל הוא עומד ברגליו על הארץ, ונמצא שאינו משתמש באילן, אלא נוגע בו נרידא.

וטובל. 19. הזורק מרשות הרבים לרשות היחיד ונזכר לאחר שיצא מידו, קלטה אחר, או קלטה כלב, או שנשרפה, ר׳ מחייב וחכמים פוטרין. מודה ר׳ לחכמים שאם זרק מרשות היחיד לרשות הרבים שהוא פטור עד שעה שתנוח. זה הכלל כל חייבי חטאות אינן חייבין עד שתהא תחלתן וסופן שגגה. תחלתן זדון וסופן שגגה, תחלתן שגגה וסופן זדון, פטורין עד שתהא תחלתן וסופן שגגה. אם יש בשגגה של אחד מהן כדי לעשות מלאכה חייב. כיצד, היה יודע שהיא שבת והזיד במלאכה, זה הוא מזיד האמור בתורה, אם היה מתעסק פטור. שגג בשבת והזיד במלאכה, או שהיה יודע שהיא שבת ונתכוון לעשות בה מלאכה, אבל לא היה יודע שעל אותה מלאכה חייב חטאת, זהו שוגג האמור בתורה.

פרק י״א (פי״ב בד ובכי״ל)

1. הבונה כל שהו הרי זה חייב. ר׳ יוסה אומ׳ אחד נותן את האבן, ואחד נותן את הטיט, הנותן את הטיט הרי זה חייב. הנוטל את האבן ונתנה על גבי דמוס והתקינה לבנין, אע״פ שלא נתן עליה את הטיט הרי זה חייב,

53 הזורק וכו׳. עיין בשבת פ״ל מ״ו. 56 זה הכלל וכו׳. משנ׳ שפ״ל. 60 שהיה יודע וכו׳. עיין בגלי שבת ס״ע ל׳.

1 הבונה וכו׳. משנ׳ לפי״ב. לחל כותן וכו׳. בגלי ק״ב ג׳. ועיין יכומ׳ פ״ז ס״ל, י׳ ע״ל, לפי״ב, י״ב ע״ב.

53 הרבים | כ״ה א ל. ד ב היחיד. לרשות | ד לרשו׳. היחיד | כ״ה א. ד הרבי׳ ב הרבים. ל ח׳. שיצא | ד א שיצתה ל שיצאת. 54 קלטה$_2$ | א שקלטה. שנשרפה | ד שנשרפ׳. ר׳ | ד רבי. פוטרה | א ומודה. 55 ר׳ | ד רבי. מרשות היחיד | כ״ה א ל. ד מר״ה ב מרשות הרבים. הרבים | כ״ה א ל. ד ב היחיד. פטור | ד פטו׳ 56 אינן | ד אין. שתהא | ד שתה׳. תחלתן | א תחילתן. 57 תחלתן (ג׳פ) | א תחילתן. זדון . . . שגגה . . . זדון | א ל שגגה . . . זדון . . . זדון . . . שגגה. תחלתן שגגה | ד תחלת׳ שגג׳. 58 מהן | א מהם. מלאכה | ד מלאכ׳. 59 שהיא | ד א שהוא. האמור | ד האמו׳. אם | א ואם. היה | א ח׳. 60 שגג | א ל [אבל] שגג (ל שוגג). שהיא | ד א שהוא. ונתכוון | ל ונתכון. 61 בה | א ל ח׳. זהו | ד א זה הוא.

1 שהו | א ל שהוא. ר׳ | ד רבי. יוסה | ד א ל יוסי. אומ׳ | ד אומר ל או׳. 2 הנותן את הטיט | ל ח׳. הטיט$_2$ | ד הטי׳. הרי זה | א ל ח׳. חייב | ד חיי׳. הנוטל | ד הנוט׳ א ל נטל. ונתנה | ד ונתנ׳. 3 דמוס | ד דמו׳ א ל דימוס. והתקינה | ד והתקינ׳. לבנין | ד לבניין א לבינין. אע״פ | א אף על פי. עליה את הטיט | ד עלי׳ את הטי׳.

54. ר׳ מחייב. מפני שהוא סובר שקלוטה באויר מחיצות כמי שהונחה דמי. 55. לרשות הרבים וכו׳. שהרי אין שם מחיצות. 58. בשגגה של אחד מהן וכו׳. כלומר, אם יש כשיעור מלאכה בשגגה של אחד מחייבי חטאות, כגון שהעביר שמונה אמות ושגג בארבע אמות האמצעיות והזיד בקיצוניות. 58–59. כיצד היה יודע וכו׳. מילתא באפי נפשה היא. 59. מתעסק וכו׳. שלא התכוין לעשות מלאכה כלל, או לעשות מחות מכשיעור.

והרי היא כקרקע לכל דבר. 2. המכה בפטיש, אחד טפיחה גדולה ואחד טפיחה קטנה הרי זה חייב. רבן שמעון בן גמליאל או' אף המכה בקורנס על הסדן בשעת מלאכה חייב, שכן מרדדין טסין לעבודת המשכן. 3. הקודח והגורר והקוצץ כל שהו הרי זה חייב. ר' שמעון או' עד שיקדיח את כולו, עד שיגור את כולו, עד שיקוץ את כולו. הצר צורה, עד שיצור את כולה. הצובע את העור, עד שיצבע את כולו. המעבד את העור, עד שיעבד את כולו. 4. המכבה והמבעיר הרי זה חייב. הנותן שמן בנר אע"פ שיש בו שמן הרי זה חייב. טלטלו ממקום למקום פטור, הטהו על צדו הרי זה חייב. 5. היו לפניו שתי נרות דולקין, נתכוון לכבות את זה וכבה את זה הרי זה חייב. שתי נרות כבין, נתכוון להבעיר את זה והבעיר את זה חייב. אחד כבה ואחד דולק, נתכוון לכבות את הדולק והבעיר את הכבה, להבעיר את הכבה וכבה את הדולק, הרי זה פטור. נתכוון וכבה את הדולק והבעיר את הכבה בנשימה אחת חייב שתי חטאות. אחד נותן את האור ואחד נותן את העצים ואחד נותן את הקדירה ואחד נותן את המים ואחד נותן את הבשר

4 המכה וכו'. מסכ' נפי"ג. 5 רבן שמעון וכו'. ג"כ נגלי ק"ג ח'. ועיין במסכ' הכ"ל, בירוסלמי פי"ג קס"ח, י"ג ע"ג, פסחים פ"ו ה"ח, ל"ג ע"ב. 6 הקודח וכו'. יכוס' הכ"ל; ג"כ נגלי ק"ג ג'. ועיין במסכ' הכ"ל. 12 היו לפניו וכו'. ג"כ נגלי כריתות כ' ח'. 15 נתכוון וכבה וכו'. יכוס' פ"ג ה"ח, ה' ע"ח; ג"כ נגלי הכ"ל. 16 נותן את האור וכו'. ג"כ נגלי נילה ל"ד ח'.

4 היא | ל הוא. 5 רבן שמעון בן גמליאל | ל רשב"ג. או' | ד אומר א אום'. 6 בשעת | ד בשע' א בשעת [נמר]. מלאכה | ד מלאכ'. שכן | א שכך. לעבודת | ד לעבדת. הקודח | ד הקורה. 7 והגורר | ד והגודר א והגורד. שהו | א ל שהוא. חייב | א° [אינו]. ר' שמעון או' | ד רבי שמעון אום' ל רשב"ג או'. א ח'. שיקדיח | א שיקדח. 8 עד$_1$ . . . עד$_2$ | ל ועד . . . ועד. שיגור | ד ל שינרור. כולו$_1$ | ד כולה. 9 את העור$_1$ | א ל ח'. כולו | ל כולה. 9–10 את כולו | ל ח'. 10 והמבעיר | ד ומבעיר. הרי זה | א ח'. בנר | ל ח'. אע"פ | ד א אף על פי. 11 הרי זה | א ל ח'. חייב | א ח'. מלטלו | ד מילטלו ל לטלטלו (ונמחקה הלמי"ד הראשונה בנקודות). צדו | א צידו. 12 דולקין | ד דולקים. נתכוון | ד ל נתכון. את זה | א את [הנר] הזו. ל ח'. וכבה | א ל וכיבה. זה | א זו. הרי זה | א ל ח'. 13 שתי | ד שני. נרות | א נירות. נתכוון | ל נתכון. זה (ב"פ) | א זו. חייב | ד [הרי זה] חייב. אחד | ל אחד [מהן]. 14 נתכוון | ל נתכון. הדולק | א הדלק ל הדלוק. וכבה | ד א וכיבה ל ונכבת. הדולק | א הדלק ל הדלוק. הרי זה א ל ח'. פטור | כ"ה ד ל. א ב חייב. נתכוון | א ל [אם] נתכוון (ל נתכון). וכבה | ד א ל וכיבה. הדולק | א ל הדלק. 16 נותן (ב"פ) | א הנותן. 17 ואחד$_1$ | ל אחד. נותן ע"פ) | א הנותן. הקדירה | ד הקדר' ל הקדרה. המים | ד המי'. ואחד$_3$ | ל אחד.

10. חייב. כלומר, בכל שהוא, כשאר המלאכות שנשנו לעיל. 11. טלטלו וכו'. כלומר, אעפ"י שבשעת הטילטול לפעמים מטה את השמן לצד הפתילה, ונמצא מבעיר, או שמטהו לצד אחר ומעמעם את זוהר האש, ונמצא מכבה, פטור, משום שאינו מתכוין. 12. וכבה את זה וכו'. שהרי מ"מ נעשתה המלאכה שכיוון לה. ועיין בבה"א.

ואחד נותן את התבלין ובא אחד והגיס, כולן חייבין. אחד נותן את הקדירה ואחד נותן את המים ואחד נותן את הבשר ואחד נותן את התבלין ואחד נותן את האור ואחד נותן את העצים ובא אחד והגיס, שנים האחרונים חייבין. 6. הסורט סרטה אחת על גבי שני נסרים כאחד הרי זה חייב. אמ' ר' עקיבא לא חייבו שתי אותות אלא משם רושם, שכן רושמין על קרשי המשכן לידע אי זהו בן זוגו. 7. כתב אות אחת בראש יריעה מכן ואות אחת בראש יריע' מכן, אע"פ מדביקן זו לזו והן נראות אחת חייב, ואם לאו פטור. כתב אות אחת, ובא אחר וכתב אות אחת, ובא אחר וכתב אות אחת, אפי' כל השם כולו, אפי' כל הספר כולו, פטור. כתב אות אחת והשלים את השם, אות אחת והשלים את הספר חייב. 8. המקרע על העור כתבנית כתב פטור, הרושם

21 הסוטע וכו'. תו"כ ויקהל מוסף פ"ח ס"ס, ע"ז לע"ג; 33גלי ק"ג 3'. 22 לא חייבו וכו'. מסכ' פי"ג מ"ב; תו"כ הכ"ל. 23 כתב אות וכו'. עיין במסכ' פי"ג מ"ד ומ"ה. 26 כתב אות וכו'. עיין יומ' פי"ג ה"ל, י"ד ע"ל. 26—27 אחת והשלים וכו'. יומ' הכ"ל, 33גלי ק"ד 3'. 27 המקרע וכו'. עיין להלן גיטין פ"ג ה"ד (לעניין גט), יומ' כאן פי"ג ה"ד, י"ג ע"ד, גיטין פ"ג ה"ג, מ"ד ע"ג.

18—19 ובא . . . התבלין | ל ח'. 18 אחד$_1$ | ד א אחר. 18—20 כולן . . . והגיס | א ח'. הקדירה | ד הקדרה. 19—20 ואחד נותן את האור ואחד נותן את העצים | ל אחד נותן את העצים ואחד נותן את האור. 19 נותן$_4$ | ד מביא. 20 ובא | ב [ואחר] ובא (ונמחק המוסגר בנקודות). אחד | ד אחר. והגיס | ל והרגים. שנים | א שתים. האחרונים | ל אחרונים. 21 הסורט | ל השורט. סרטה | ד א סריטה ל שירטא. שני | ל ח'. כאחד | א כאחת. ל ח'. אמ' | ד אמר א א'. ר' | ד רבי. עקיבא | ד א ל יוסי. 22 לא . . . רושם | א ל ח'. אותות | ד אותיות. משם רושם | ד משום רוש'. שכן | א ל שכך. קרשי | א גבי. 22—23 אי זהו | ד איזהו א איזה הוא ל אי זה הוא. 23 יריעה | א היריעה. מכן (ב'פ) | א ל מיכן. ואות . . . מכן | השלמתי ע"פ ד. ב ח'. יריע' | א היריעה ל יריעה. 24 אע"פ | ד א אף על פי ל אם. מדביקן | ד שמדביקן ל מדביק. נראות | ד נראו' ל נראין. אחת | א ח'. פטור | ד פטו'. 25 אחת$_1$ | ל אחרת. ובא$_2$ . . . אחת | א ח'. אחת$_2$ | ל אחרת (ותוקן: אחת). אפי' | א אפילו. אפי' . . . כולו | ל ח'. 26 אפי' | ד א ל אפילו. כתב | ד כתבו. אות$_1$ . . . השם | א ח'. והשלים | ל להשלים. 27 והשלים | א ל להשלים. על | א את. כתבנית | ד כתבני' ל בתבנית. כתב | א הכתב. פטור | ד פטו'.

18. כולן חייבין. כלומר, הואיל והראשון נתן את האש, הרי כל אחד ואחד שלאחריו עושה כאן מלאכה. 20. שנים האחרונים וכו'. שהרי לפי הסדר בסיפא הראשונים לא עשו כלום, ואף המניח את הנחלת כמותם, שמבלי העצים לא היתה מועילה כלום, והיתה נכבית לאלתר, ועיין בבה"א. 24. אע"פ מדביקן וכו'. כלומר, הואיל ואם מדביקן, עיין על סיענן זה בבה"א. 25. כל השם כולו וכו'. כלומר, את שם הויה וכו', פטור מחטאת, שהרי לא כיוון כלל לעשות מלאכה, הואיל ולא ידע שהוא משלים כאן את השם, או את הספר, עיין בבה"א. 26. והשלים את השם וכו'. צ"ל: להשלים את השם וכו' להשלים את הספר וכו', כגי' כי"ל, הראשונים והירושלמי. ופירושו, שידע שהוא משלים וכו'. 27. כתבנית כתב פטור וכו'. בירושלמי הגירסא הפוכה, כלומר חייב במקרע ופטור ברושם, וכן לכאורה מסתבר, עיין מ"ש בבה"א.

על העור כתבנית כתב חייב. כתב בקלפי אגוזים, בקלפי רמונים, בדם הקרוש, בחלב הקרוש, על עלה זית, ועל עלה חרוב, ועל עלה דלעת, ועל כל דבר שהוא של קיימא חייב. על עלה חזרין, ועל עלה כרישין, ועל עלה בצלים, ועל עלה ירקות, ועל כל דבר שאין של קיימא, או דבר שאין של קיימא על דבר שהוא של קיימא, פטור, עד שיכתוב דבר שהוא של קיימא על דבר שהוא של קיימא. 9. הכותב אות אחת גדולה, אם יש במקומה כדי לכתוב שתי אותות פטור. 10. המוחק אות אחת גדולה אם יש במקומה כדי לכתוב שתי אותות חייב. אמ' ר' מנחם בי ר' יוסה זה חומר במוחק שאין בכותב. ובכותב שאין במוחק, חומר בכותב, הכותב לקלקל חייב, והמוחק לקלקל פטור. 11. נפלה דיו על גבי ספר ומחקה, שעוה על גבי פנקס ומחקו, אם יש במקומה כדי לכתוב שתי אותות חייב. והמוחק לקלקל פטור, אין לך שחייב, אלא המוחק על מנת לכתוב. והמוחק על מנת לתקן כל שהו הרי זה חייב. 12. הכותב אות אחת ועשאה שתי אותות,

28 כתב בקלפי וכו'. עיין במסכ' פי"ג מ"ד ולהלן גיטין פ"ג ה"ג. 32 עד שיכתוב וכו'. יכוס' פי"ג הל"ד, י"ג ע"ד. 33 הכותב וכו'. יכוס' פ"ז ה"ג, י' לע"ד, בגלי ע"ס ג'. 34 המוחק וכו'. יכוס' ובגלי הכ"ל. 36 הכותב לקלקל וכו'. עיין יכוס' הכ"ל. 40 הכותב וכו'. עיין בגלי ק"ד קע"ג.

28 כתבנית | ד כתבני' ל בתבנית. כתב$_1$ | א הכתב. בקלפי | א ל בקליפי. אגוזים | ד ל אגוזין. בקלפי | ד בקליפי א ל ובקליפי. רמונים | ד ל רמונין א רימונים. 29 בחלב | ל ובחלב. עלה . . . ועל עלה . . . עלה | א ל עלי . . . על עלי . . . עלי. 30 קיימא | ל קיימה. 30–31 על עלה חזרין וכו' | א ל על עלי כרישין על (ל ועל) עלי בצלים ועל עלי חזרין ועל עלי ירקות. כרישין . . . בצלים | ד כרשין . . . בצלי'. 31 שאין (ב"פ) | א ל שאינו. קיימא | ל קיימה ד א קיימא [פטור (ד פטו') זה הכלל כתב דבר שהוא של קיימא על דבר שאין (א שאינו) של קיימא]. 32 קיימא | ד קיים' ל קיימה. על דבר | ל בדבר. קיימא$_2$ | ל קיימה. פטור | ד פטו'. 32–33 פטור . . . קיימא | השלמתי ע"פ ל (בשינוי כתיב ,קיימא' כבשאר הנוסחאות). ב ח'. עד | ד א [אינו (א ואינו) חייב] עד. שהוא$_2$ | א ח'. קיימא | ל קיימה. 33 קיימא | ל קיימה. הכותב | א כתב. אם יש | ד א אף על פי שיש ל אע"פ שיש. במקומה | ד במקום'. 34 אותות | ד אותו' ל אותיות. אם יש | א ויש. במקומה | ד במקום'. 35 אותות | ד אותיו' ל אותיות. חייב | א פטור. אמ' ר' | ד א"ר. בי ר' יוסה | ד א ל בר' יוסי. 36 שאין בכותב | א ל מבכותב. ובכותב שאין במוחק | א ל ח'. בכותב | ד בכותב [מבמוחק]. הכותב | א ל שהכותב. 37 נפלה דיו | א נפל הדיו. גבי (ב"פ) | ל ח'. ספר | א ל הספר. ומחקה | א ומחקו. 38 פנקס | ד פיקנס א ל הפינקס. במקומה | ד במקום' ל במקומו ב במקומה [שתי אותות] (ונמחק המוסגר בנקודות). אותות | ד אותיו' ל אותיות. והמוחק | א המוחק. 39 פטור | א ח'. שחייב | א ל שהוא חייב ב שחייב [אלא שחייב]. המוחק | א מוחק. על מנת | ל ח'. 40 שהו | א שהוא ל שהן. הרי זה | א ח'. הכותב | ל כתב. אותות | א (ב"פ) ל אותיות. שתי אותות | ל ח'.

30. חזרין וכו'. כלומר, על עלה חורת ועל עלה חציר. 36. ובכותב שאין במוחק. מיותר, וחסר בכי"ע ובכי"ל. הכותב לקלקל וכו'. כלומר שכותב לקלקל את העור שכותב עליו, חייב, שאין חיובו על מקום הכתב אלא על הכתב. (רמב"ם). ועיין בבה"א. 39–40. לתקן כל שהו וכו'. כגון מחיקה של דיו בין שתי אותיות, או מחיקת אות אחת יתירה בספר תורה. 40. ועשאה שתי אותות. כלומר, שכתב בטעות אות אחת, ותיקנה את"כ לשתי אותיות.

ועשאן אות אחת, הרי זה חייב. נתכוון לכתוב אות אחת ונעשו בידו שתי אותות, שתי אותות, ונעשו בידו אות אחת, הרי זה חייב. 13. כתב שני נקודין ובא אחר וגמרן ועשאן שתי אותות האחרון חייב. כתב על הזוית מבפנים חייב, מבחוץ פטור. 14. המצייר בקלפי פולין ובקליפי תרמוסין פטור. 15. המסרט על בשרו, ר' ליעזר מחייב וחכמים פוטרין. אמ' להם ר' ליעזר והלא בן סטרא לא למד אלא בכך, אמ' לו ומפני שוטה אחד נחייב את כל הפקחין. 16. אחד אוחז בקולמוס, ואחד אוחז בידו וכותב, האוחז בקולמוס חייב, האוחז בידו וכותב פטור. נתכוון לסייעו, האוחז בקולמוס פטור, והאוחז בידו וכותב חייב. שוגג אוחז בקולמוס, ומזיד אוחז בידו וכותב, חייב. מזיד אוחז בקולמוס, ושוגג אוחז בידו וכותב, פטור'. 17. קטן אוחז בקולמוס, וגדול אוחז בידו וכותב חייב. גדול אוחז בקולמוס, וקטן אוחז

41 נתכוון וכו'. 33גלי ק"ס, ל'. ועיין נמטר"ס ונמסכ' פי"ג מ"ס, ונגלי הכ"ל. 43 על הזוית וכו'. עיין נמסכ' פי"ג מ"ל ומ"ס. 45 המסרט וכו'. מסכ' פי"ג מ"ל. 46 והלא בן סטרא וכו'. יכום' פי"ג ה"ל, י"ג ע"ל; 33גלי ק"ל ג'.

41 ועשאן | ל ועשאה. הרי זה | א ל ח'. נתכוון | לְ נתכון. בידו | ל בידיו. א ח'. 42 אותות (ב'פ) | ד א אותיות. בידו | ל בידיו. הרי זה | א ל ח'. חייב | ד א ל פטור. כתב | א ל הכותב. נקודין | ד נקורין א ל ניקודין. 43 אותות | ל אותיות. כתב | א ל הכותב. 44 מבחוץ | א ל ומבחוץ. בקלפי | ד א ל בקליפי. פולין | כ"ה ד א ל. ב פולון. תרמוסין | ד א תורמוסין ל תורמסין. 45 המסרט | ל המשרט. ר' | ד רבי. ליעזר | ד אליעז' א אליע' ל אליעזר. וחכמים | א וחכמ'. אמ' | ד אמר א א'. להם | ל להן. ר' | ד רבי. ליעזר | ד א ל אליעזר. 46 סטרא | ד סיטרא א סטדא ל סוטרא. אמ' | ד א ל אמרו. ומפני | א ל מפני. נחייב | א נאבר ל נתחייב. 47 הפקחין | א ל הפיקחין. אוחז | א האוחז. 48 האוחז | א ל והאוחז. וכותב | א ל ח'. פטור | ד פטו'. נתכוון לסייעו | ל [אם] נתכון לסיעו. 48–49 בקולמוס . . . חייב | א ל בידו חייב והאוחז בקולמוס פטור. 50 מזיד | ב [מזיד אוחז בקולמוס ושוגג אוחז בידו וכותב חייב] מזיד. ושוגג | ל שוגג. פטו' | ד א ל פטור. 51 וגדול | ל גדול.

41. נתכוון לכתוב אות אחת וכו'. כלומר, שנתכוין בטעות (כסיעתן הברייתא בבבלי ק"ד ב': נתכוון לכתוב יהודה) לכתוב אות אחת, ובאמת היה צריך לשתי אותיות, ועלו בידו שתים חייב, שהרי כתב שתים, ורצה בשתים, עיין בבה"א. ועיין בשנ"ס. 43. מבפנים חייב. שהרי נהנית כאחת. 46. לא למד אלא וכו'. כלומר, שהוציא כשפים על בשרו. 47. אוחז בקולמוס וכו'. כלומר, המלמד תלמיד תחילת מלאכת הכתיבה שיאחז את הקולמוס כהוגן, ולא איכפת לו למלמד לפי שעה כיצד יצאו האותיות מיד התלמיד, הרי התלמיד האוחז בקולמוס הוא הכותב, וחייב. 48. נתכוון לסייעו וכו'. כלומר, אם כבר למד לאחז את הקולמוס, והמורה מכוין לסייעו במלאכת הכתיבה עצמה, הרי המורה חייב. 49. שוגג אוחז וכו'. השאלה בחיב חטאת, והחיוב והפטור הוא על השוגג גרידא, ולפיכך דינו כבריא, שבתחילת הלימוד האוחז בקולמוס הוא הכותב, ואם הוא שוגג חייב, אבל אם הוא מזיד פטור מחטאת. ועד כאן היא הדוגמא לרישא. 50–51. קטן אוחז בקולמוס וכו'. בבא זו היא דוגמא לסיפא, שהכותב כבר יודע כיצד לאחז את הקולמוס כהוגן, והשני מלמד אותו את הכתיבה עצמה.

בידו וכות', פטור. מודה רבן גמליאל לחכמים שאם כתב אות אחת בשבת זו ואות אחת בשבת אחרת, אות אחת בשבת ואות אחת ביום טוב, אות אחת בשבת ואות אחת ביום הכפורים, שהוא פטור, שאין שני ימים מצטרפין למלאכה אחת. 18. אחד נותן את הדיו, ואחד נותן את המים, ואחד נותן את הקנקנתום, שנים האחרונים חייבין. אחד נותן את הקנקנתום, ואחד נותן את המים, ואחד נותן את הדיו, שנים האחרונים חייבין. אחד נותן את הדיו, ואחד נותן את הקנקנתום, ואחד נותן את המים, האחרון חייב. אחד נותן את הקנקנתום, ואחד נותן את הדיו, ואחד נותן את המים האחרון חייב. אחד נותן את המים ואחד נותן את הדיו, אחד נותן את הדיו ואחד נותן את המים, אחד נותן את המים ואחד נותן את הקמח, אחד נותן את הקמח ואחד נותן את המים, אחד נותן את המים ואחד נותן את העפר, אחד נותן את העפר ואחד נותן את המים, האחרון חייב דברי ר'. ר' יוסה בי ר' יהודה אומ' האחרון אינו חייב אלא עד שיגבל.

52 מודה רבן גמליאל וכו'. גגלי כריתות ע"ז ג'. ועיין במסכ' ספי"ג. 61 לא חל כותן את הקמח וכו'. גגלי י"א מ', קכ"ה ג'. 62 כותן את העפר וכו'. גגלי י"א מ'.

52 וכות' | ד א ל וכותב. מודה | א ומודה. רבן גמליאל | ד רבי אלעזר א רבי ל ר' אליעזר 53 אות אחת בשבת | ל ח'. ביום | ד ביו'. 54 הכפורים | א הכיפורים. 55 ואחד נותן$_2$ | ד ואחת נותן ל [ובא] אחר ונתן 56 הקנקנתום | ד הקנקנתו' א ל הקלקנתום. שנים | ד שני'. האחרונים | ד האחרוני' ל אחרונים א האחרונים [אחד נתן את] (והמוסגר נמחק בנקודות). אחד | ד אחד [את נותן הדיו ואחד]. 56–57 אחד . . . חייבין | ל ח'. 57 המים | ד המי'. את$_2$ | א ח'. שנים האחרונים | ד שני'. 57–58 שנים . . . המים | א ח'. 58 הדיו | ל הדיוי (ונמחקה היו"ד). הקנקנתום | ד הקנקנתו' ל הקלקנתום. נותן$_2$ | ל נתן. המים האחרון | ד המי' האחרו'. 58–59 האחרון . . . חייב | ל ח'. 58–60 אחד . . . הדיו$_1$ | א ח'. 59 את המים | ד המי'. 60 נותן (ב'פ) | ל נתן. 60–61 המים . . . הדיו . . . הדיו . . . המים | ד הדיו . . . המים . . . המים . . . הדיו. 60–61 אחד$_2$ . . . המים$_1$ | ל ח'. 61 אחד$_1$ . . . הקמח$_1$ | א ח'. נותן (ג'פ) | ל נתן. אחד$_2$ | א ואחד. 62 נותן (ג'פ) | ל נתן. את המים$_1$ | א מים. אחד$_1$ . . . המים | ל ח'. אחד$_1$ . . . העפר$_1$ | א ח'. 63 נותן | ל נתן. את המים | א מים. ר' | ד ל ח'. ר' יוסה | ד א ל רבי (א ל ר') יוסי. בי ר' | ד רבי א ל בר'. אומ' | ל או' [אף]. 64 אלא | א ל ח'. עד | ל על.

52. מודה רבן גמליאל וכו'. כלומר, אעפ"י שר"ג סובר (במשנתנו ספי"ב) שאין ידיעה לחצי שיעור, ואם נודע לו בנתים כאילו לא נודע לו כלל וההעלמות מצטרפות, מודה שאין ימים מצטרפים, אפילו אם עשה בכל אחד חצי שיעור גרידא. 55. את הדיו. כלומר, דיו יבש. 56. האחרונים חייבין. שהרי הראשון לא עשה כלום. הקנקנתום. דיו של מתכת, עיין בבה"א.

פרק י״ב (פי״ג בד ובכי״ל)

1. האורג שני חוטין על גבי הגס ועל גבי האימרא הרי זה חייב. ר׳ ליעזר אומ׳ אפי׳ אחד. האורג שני חוטין על גבי ספה על רחב שלשה בתים, הרי זה חייב. האורג שלשה חוטין כתחילה הרי זה חייב. למה זה דומה לצלצל קטן שארג בו שני חוטין על רחב שלשה בתים. והאורג שלשה חוטין כתחילה הרי זה חייב. 2. שנים שצדו את הצבי שניהן פטורין, שאין שנים חייבין על מלאכה אחת. צדו הראשון והניחו, צדו השני והניחו, שניהן חייבין. צדו הראשון ונתנו לשני, הראשון חייב והשני פטור. 3. הצד צבי בחצר שיש לה שני פתחים פטור. נעל הראשון את הפתח, ובא שני ונעל את השני, השני חייב והראשון פטור. חזר הראשון ופתח ונעל, הראשון חייב על צדה שניה. 4. הצד צבי חיגר, וחולה, וקטן, פטור, הצד את הישן חייב. הצד יוני שובך ויוני עליה וצפרים שקיננו בטפיחין ובבירה, וכל דבר שמחוסר צידה, חייב.

1 האורג וכו׳. ירוש׳ פי״ג ה״ח, י״ד ע״ח; בבלי ק״ח ח׳. 1—2 כ׳ ליעזר וכו׳. משכ׳ רפי״ג. 2 האורג שני וכו׳. בבלי הכ״ל. 3 האורג שלשה וכו׳. משכ׳ הכ״ל. 4 לצלצל וכו׳. ירוש׳ פי״ג ה״ח, י״ד ע״ח; בבלי ק״ח ח׳, בבלי הכ״ל. 5 שניים שלדו וכו׳. משכ׳ פי״ג מ״ו. 10 חיגר וכו׳. ירוש׳ פי״ד ה״ח, י״ד ע״ג; בבלי ק״ו ב׳. 10—11 יוני שובך ויוני וכו׳. בבלי בילה כ״ד ח׳.

1 הגס | ד הנס. האימרא | ד האימרה. ר׳ | ד רבי. 2 ליעזר | ד ל אליעזר א אליע׳. אפי׳ | א אפילו. ספה | א שפה ל ספא. על רחב | א ל ועל רוחב. בתים | א ח׳. 3 האורג . . . חייב | ל ח׳. האורג | א והאורג. כתחילה | ד בתחלה. למה זה דומה | א דומה זו. 4 לצלצל | א לצילצול ל לצלצול. רחב | ד ל רוחב. א ח׳. שלשה | ל שלש׳. חוטין | ד בתים. 5 כתחילה | ד מתחלה ל כתחלה. שניהן | א ל שניהם. 6 צדו הראשון . . . חייבין | ל ח׳. צדו השני והניחו | ד ח׳. השני | א השיני. שניהן | א שניהם. 7 לשני | א לשיני. והשני | א והשיני. 8 לה | ל לו. פטור | א חייב. ובא | ד בא. שני | א שיני ל השני. השני (ב׳פ) | א השיני. השני$_3$ | ד ח׳. 9 הראשון$_2$ | א ל [אף] הראשון. צדה | ד א ל צידה. שניה | א ל שנייה. 10 חיגר | ל חגר. וחולה | ד ל חולה. וקטן | ד קטן. הצד . . . חייב | א ח׳. 11 עליה | ד א עלייה. וצפרים | ד ל וצפרין א וציפרין ב וצפרם (ויו״ד חלויה). שקיננו | ד שקננו א שקינו ל שקנו. בטפיחין | ד בטפיחיה. ובבירה | א ל או בבירה ב בכירה. צידה | ד צדה.

1. **על גבי הגס וכו׳. כלומר, על גבי קצה הארינ שהוא עבה, ועל גבי האימרא, שהיא תחילת הבגד שהיו אורגים בה מין אחר ובצבע אחר, בכולם החיוב בשני חוטין. ועיין בבה״א.** 2. **אפי׳ אחד. כלומר, בגס ובאימרא חייב אפילו באחד. על גבי ספה וכו׳. כלומר, בשפה אנו מחמירים ברוחב ג׳ בתים, ואין צורך ברוחב הסיט.** 3. **האורג שלשה וכו׳. חסר בכי״ל ובבבלי, וכנראה שפיסקא זו שייכת לדברי ר׳ אליעזר לעיל. למה זה דומה וכו׳. כלומר ספה (שפה) דינה כאבנט קטן שהוא חייב עליו אפילו לא ארג בו כמלוא רוחב הסיט.** 10 **וקטן. כלומר, שעדיין אינו יכול לרוץ. את הישן. פירשו בירושלמי שאין צבי ישן ושתי עיניו סגורות. ועיין בבה״א.**
11. **בטפיחין. בקנים כמין כדים שהיו עושים בראשי הגגות.**

אווזין ותרנגלין ויונים הרדסיות, וכל דבר שאין מחוסר צדה, פטור. הצד זבובין ויתושין חייב, ור' יהודה פוטר. 5. הצד חגבים בשעת הטל פטור, בשעת השרב חייב. לעז' בן מהבאי אומ' אף בשעת השרב אם היו מקלחין פטור. הצד בהמה חיה ועוף מאפר שאינן ברשות אדם, אם היו מחוסרין צדה חייב. מן האפר שברשות אדם, אע"פ שמחוסרין צדה פטור. הפורס מצודה על גבי בהמה חיה ועוף, אע"פ נכנסין לתוכה פטור. לבהמה חיה ועוף, אם נכנסין לתוכה חייב. המפרק בהמה חיה ועוף מן המצודה פטור. 6. שנים שישבו על הפתח, שניהם פטורין, שאין ידוע אי זה מהן קודם. ישב זה ראשון וזה שני הראשון חייב, והשני פטור. ישב אחד על הפתח ובא אחד וצדו מבפנים, היושב על הפתח חייב, והצדו מבפנים פטור. ישב אחד על הפתח, ובא אחד וישב לו מבפנים, ובא אחר וישב לו מבחוץ, היושב על הפתח חייב, ושנים האחרנים פטורין. 7. ישב אחד על הפתח ונמצא צבי

12—13 הלל זבובין וכו'. יכוס' פי"ל ה"ל, י"ל ע"ג; 33לי ק"ו 3'. 13 הלל חגבים וכו'. יכוס' ו33לי הכ"ל. 15 הלל בהמה וכו'. עיין במשכתו לפי"ל. 19—20 יפב זה וכו'. עיין במשכ' קפי"ב. 23 יפב לחד וכו'. עיין במשכ' הכ"ל.

12 אווזין | א ל [הצד] אוזין. ותרנגלין | ד ותרנגולין א ותרנוגלין. ויונים | ד א ויוני. הרדסיות | ד הרדיסיו' א הרדסייאות ל דורסיות. דבר | ד דב'. שאין | ל שאינו. צדה | א ל צידה. 13 ור' | ד ורבי ל ר'. פוטר | ד פטר. חגבים | א חנבין. הטל | ל טל. 14 השרב (ב"פ) | ל שרב. לעז' | ד א אלעזר ל [ר'] אלעזר. מהבאי | ל מחבי. אומ' | ד אומר ל או'. מקלחין | ל סלקחין. 15 חיה | ד חייה. מאפר | ל לאפר. א ח'. שאינן ברשות | ד א שברשות. 15—16 שאינן . . . האפר | ל ח'. 16 צדה | א צידה. מן האפר | ד לאפר א [הצד בהמה חיה ועוף] בין אפר. שברשות | ד שברשו'. אע"פ | ד א אף על פי. צדה | ד א ל צידה. פטור | ד פטו'. הפורס | ד הפרס א ל הפורש. 17 על גבי בהמה | א ל לבהמה. חיה | ד חייה. אע"פ | ד א אף על פי. נכנסין | ד שנכנסין א שנכנסו ל נכנסו. לתוכה | ד לתוכ'. לבהמה | א ל [הפורש מצודה] על גבי בהמה. חיה | ד חייה. 18 אם | ד אם [הין]. נכנסין | א ל נכנסו. חיה | ד ח'. 19 מהן | ל ח'. קודם | א ל קדם. ישב | ד א ל ישבו. 20 שני . . . והשני | א שיני . . . והשיני. 20—21 ישב . . . פטור | א ח'. אחד$_2$ | ד אחר. 21 וצדו | ל צדו. מבפנים | ד מבפני'. אחד | ל ח', והושלם בין השורות. 22 אחד | ד א אחר. לו | ד ח'. ובא | א [מבפנים] ובא. אחר | ל אחד. 23 האחרנים | א ל אחרונים.

12. הרדסיות. יונים הגדלים בבית, ונקראו כן על שם הורדוס המלך שגדל אותן בארמונו, עיין בבה"א. 13. פוטר. משום שאין במינן ניצד, ואין דרכן ליצוד. 14. מקלחין. פירש"י: מקלחין הרבה ביחד ומזומנין ליקח. 17. על גבי בהמה וכו'. כלומר, על ידי, בשביל (כסיעתן המשנה בתרומות פי"א מ"י) בהמה חיה ועוף, ועדיין אינם לפניו, עיין בבה"א. 17—18. לבהמה חיה ועוף וכו'. כלומר, שהיו לפניו, ופרס את המצודה כנגד הילוכן. 22. וישב לו מבפנים וכו'. כלומר, אעפ"י שמוסיפין שמירה על שמירתו פטור. 23. ישב אחד וכו'. כלומר, ולא ידע שיש שם צבי, ולא נתכוון כלל לצידה, מותר לו אח"כ לשבת בפתח, ולמנוע את בריחת הצבי, מפני שכבר קדם, ונמצר מעשה הצידה לפני כוונתו של עכשיו.

בתוכו, אע"פ שמתכוין לישב עד שתחשך, פטור, מפני שקדמה צדה למחשבה.
אין לך שחייב, אלא המתכוין לצוד. אם קדמה צידה למחשבה פטור.
8. אין לועסין מוסתכי בשבת. אימתי, בזמן שמתכוין לרפואה. אם מפני
ריח הפה, הרי זה מותר. לא ישוף אדם סם יבש בשניו. אימתי, בזמן שמתכוין
לרפואה, אם מפני ריח הפה, הרי זה מותר. 9. החושש בשיניו לא יגמע בהן
יין וחומץ ופולט, אבל מגמע ובולע ומטביל כדרכו, ואינו חושש. 10. החושש
בגרונו לא יערערנו בשמן, אבל נותן שמן הרבה לתוך אנגרון ובולע.
11. החושש בראשו, וכן מי שעלו בו חטטין, סך הוא את השמן ואינו סך יין
וחומץ, שהשמן דרכו לסיכה, יין וחומץ אין דרכן לסיכה. 12. סך אדם שמן
על גבי מכתו, ובלבד שלא יטול במוך ובמטלית. עושין אלנתית לחולה
בשבת. אימתי, בזמן שטרפ' מערב שבת. לא טרפה מערב שבת, אסורה,
שאין טורפין בתחלה בשבת. אין טורפין יין ושמן לחולה בשבת. רבי שמעון
בן אלעזר אומר משום רבי מאיר טורפין יין ושמן לחולה בשבת. אמ' ר'
שמעון בן לעזר פעם אחת חלה ר' מאיר ובקשנו לעשות לו, ולא הניחני.

[28] החוסם בסיכוי וכו'. עיין בשמ' פי"ד מ"ד, ולעיל תרומות פ"ט ה"ל, קוף עמ' 158 ובמקו"ח שם. [29—30] החוסם בגרונו וכו'. עיין תרומות הכ"ל ה"ג, עמ' 159, ובמקו"ח שם. [31] החוסם בלחמו וכו'. עיין תרומות הכ"ל ה"ד, ובמקו"ח שם. [32] סך לחם וכו'. עיין תרומות הכ"ל ה"ג, ובמקו"ח שם. [33] עושין אלנתית וכו'. ירוש' בכורות פ"ח ה"ג, ג' ע"ל; כאן פי"ד סה"ג, י"ד ע"ג. [35] אין טורפין יין וכו'. ירוש' הכ"ל; בבלי קל"ד ח'.

[24] בתוכו | א בתוכה. אע"פ | ד א אף על פי. שתחשך | ד שנחשך. שקדמה | ל שקדם'. צדה | ד א ל צידה. למחשבה | ד למחשבה [אין לך שיהא חייב אלא המתכוון לצוד אבל קדמיה צייד' למחשב' פטו' למה זה דומ' לגועל את המגדל ונמצא צבי בתוכו ולמתכס' בטלית ונמצא צפורית בתוכה אף על פי שמתכוון לישב עד שתחשך פטור מפני שקדמה צידה למחשבה]. ל למחשבתה [למה זה דומה לגועל את המגדל ונמצא צבי בתוכו למתכסה בטלית ונמצא צפורת בתוכה אע"פ שמתכוין לישב עד שתחשך פטור מפני שקדמה צידה למחשבה]. [25] אין . . . פטור | א ח'. שחייב | ל שהוא חייב. אם | ל אבל. [26] לועסין | ד לוסעין. מוסתכי | ד מוסתכין א מסטיכי ל מסתיכה. אם | ל ואם. [27] הרי זה מותר | א ח'. ישוף | ד יטוף א יסיף. בשניו | א בשיניו. [28] אם | ל ואם. מותר | ד מות'. בשיניו | ל בשניו. [29] יין וחומץ | א ל את החומץ. ופולט | ד ופלט א ל [ויהא] פולט. ומטביל | ל מטבל. [30] יערערנו | ד יערענו. נותן | א נותן [הוא]. אנגרון | א אניגרון. [31] חטטין | ד חטטי'. הוא | א ל ח'. [32] יין | א ויין. ל ח'. דרכן | ל דרכו. [33] ובמטלית | ד א ל ובמטלית (ל ומטלית) [ניתן על גבי מכתו]. אלנתית | א אלנתיות. [34—36] אימתי . . . בשבת | השלמתי ע"פ ד. ב ח'. [34] שטרפ' | א ל שטרפה. לא | ל [אבל] לא. [35] בתחלה | א כתחילה. אין | א ל ואין. רבי | א ל ר'. [36] אומר | א אומ' ל או'. רבי | א ל ר'. אמ' | ד אמר. ר' | ד רבי. [37] שמעון | א שמע'. לעזר | ד א ל אלעזר. פעם | ד [אמ'] פעם. ר' מאיר | ד ר"מ. ובקשנו | כ"ה ד. א וביקשנו ל בקשנו ב ובקשני. הניחני | ד א ל הניחנו.

26. מוסתכי. קטף, עיין בבה"א. 30. יערערנו. ינרנרנו. אנגרון ובולע. כלומר, לתוך מורייס של יין, ובולע, שלא יפלוט. 33. אלנתית. פירשו בבבלי: יין ישן ומים צלולין ואפרסמון.

אמ' לו, רבינו, תבטל דבריך בחייך? אמ' לנו אע"פ שאני אומ' כן, לא מלאני לבי מימי לעבור על דברי חבירי. 13. שותין מי זבלים, מי דקלים, וכוס עיקרין, ומדיח בהן פניו ידיו ורגליו. לא ידיח בהן את הסנדל, ר' יוחנן הסנדלר מתיר. רבן שמעון בן גמליאל או' האשה רוחצת בנה ביין, אע"פ שמתכונת לרפואה. רוחץ אדם במי טבריא ובים הגדול, אבל לא במי המשרה ולא בימה של סדום, אימתי, בזמן שמתכוין לרפואה. אם לעלות מטומאה לטהרה, הרי זה מותר. 14. לא יתן מים על גבי ספוג ויתן על גבי מכתו, אבל נותן הוא על גבי רגליו, והן יורדין לספוג. נותן אדם מוך יבש וספוג יבש על גבי מכתו, אבל לא גמי יבש ולא כתותין יבשין על גבי מכתו. נותנין מים לתוך קמח קלי, ובלבד שלא יגבל. נותנין שמשמין ואגוזין לתוך הדבש, ובלבד שלא יחבץ. מפרפרין גלוסקין לחולה בשבת, ובלבד שלא יגבל, אבל מחבץ הוא מעשה קדירה ואוכל. מודים חכמים לר' ליעזר שאין עושין אהלים כתחילה ביום טוב, ואין צריך לומ' בשבת. [על מה נחלקו, על המוסיפין, שר' אליעזר אומר אין מוסיפין ביום טוב ואין צריך לומ' בשבת],

39 מותין מי זבלים וכו'. עיין במשכ' פי"ד מ"ג. ועיין להלן מו"ק פ"ג ה"י. 41 האשה רוחצת וכו'. יכוס' פי"ד ה"ג, י"ד ע"ג, ומע"ש פ"ג ה"ל, כ"ג ע"ג. 42 רוחץ אדם וכו'. יכוס' הכ"ל; בבלי ק"ט קע"ל. 44 לא יתן וכו'. עיין בבלי קל"ד ב'. 45 נותן אדם וכו'. עיין יכוס' פע"ז ה"ל, ט"ו ע"ג, ובבלי קל"ד קע"ג ולהלן. 47 לתוך קמח קלי וכו'. עיין בבלי קכ"ה קע"ג. 49 מודים חכמים וכו'. להלן פוכח פ"ל ה"ח; יכוס' כאן פ"כ ה"ל, י"ז ע"ג; בבלי קכ"ה ב', קל"ז ב', עירובין מ"ד ל'. ועיין במשכ' פי"ז מ"ז.

38 אמ' | ד א ל אפרנו. רבינו | א ל ר'. ד ח'. תבטל | א ל נבטל. אמ' . . . אע"פ . . . אומ' | ד א אמר . . . אף על פי . . . אומר. כן | א כך. 39 מימי | א מימיי. ל ח'. חבירי | ד א ל חברי. זבלים | א ל זבלין. מי$_2$ | א ל ומי. דקלים | ד ל דקלין א דקרין. 40 וכוס עיקרין | א ל ח'. עיקרין | ד עקרין. ומדיח | א וסניח. לא | א ולא. ר' | א ל ור'. 41 רבן וכו' | ל רשב"ג. או' | ד אומר א אומ'. האשה | ד האש'. רוחצת | ד רוחצ' א מרחצת. אע"פ | ד א אף על פי. 42 שמתכונת | א שמתכוונת [לו]. טבריא | ד טבריה. ובים הגדול | ד ח'. במי$_2$ | ד במי [הגדר ולא במי]. המשרה | ד המשר' א משרא. 43 בימה | ד ביסי. אם | ואם ד ל [אבל] אם. 44 לטהרה | ד לטהר'. יתן | ד א ל יתן [אדם]. ספוג | א ספוג [יבש]. 45 הוא | א ח'. 46 כתותין | ד א ל כתיתין. יבשין | א יבישין. 47 לתוך | ל על נבי. 47–48 נותנין . . . יחבץ | א ח'. שמשמין | ד ל שומשמין. 48 יחבץ | ד ל ינבל. גלוסקין | ל גלוסקרין. ינבל | א ל יחבץ. 49 מחבץ הוא | ל עושה. קדירה | ל קדרה. מודים | א ל ומודים. חכמים | א חכמ'. לר' | ד לרבי. ליעזר | ד ל אליעזר א אליע'. 50 אהלים | ד אהלי' א ל אוהלין ב אחלים. כתחילה | ד ל כתחלה. ביום טוב | ד בי"ט. לומ' | ד א ל לומר. בשבת | א [כתחילה] בשבת. על$_1$ | א ועל. 50–51 על מה . . . בשבת | השלמתי ע"פ ד. ב ח'. נחלקו | ל נחלקו [על מה נחלקו]. 51 המוסיפין | א ל שמוסיפין. אומר | א ל אום'. אין | א ח'. לומ' | א ל לומר.

39. מי זבלים וכו'. טיבם המדוייק לא נתברר לי, עיין בבה"א. 40. וכוס עיקרין. כוס שכותשים לתוכו עיקרי (שרשי) ירקות ובשמים. 45. יורדין לספוג. כלומר, הנתן ע"ג מכתו. 48. שלא יחבץ. כלומר שלא ימרס את התערובת עד שעושה חביץ (גוש אחד מכל התערובת), ומפריד את מותר הדבש מן הגוש. 49. מעשה קדירה. משום שבלילתה רכה, ואינו עושה גוש.

וחכמים אומ' מוסיפין בשבת, ואין צריך לומ' ביום טוב. ר' לעזר בי ר' שמעון או' המרכיב קנה של מנורה חייב, ושל סיידין פטור. ר' סימאי או' קרן עגולה חייב, ופשוטה פטור. נשמטו לו רצועות מנעל וסנדל, או שנשמט
55 רוב הרגל, הרי זה יחזיר, ובלבד שלא יקשור. סנדל שנפסקה אחת מאזניו, או אחת מתרסיותיו, יוצאין בו. שתים, אסור, מפני מסוי שבת. נפסק עקיבו, או שניטל חוטמו, או שנחלק לשנים, אסור, מפני מסוי שבת. נפסק חוטמו הרי זה יחזיר, ובלבד שלא יקשור. 15. הדגין והגבינין המסודרין על גבי קנים ועל גבי עלין מפרק ואוכל, ובלבד שלא יחזיר. חותל של תמרה ופטליא של
60 גרוגרות מקרע ואוכל, ובלבד שלא יקשור. זה הכלל כל קשר שהוא של קיימא ויכול להתירו באחת מידיו, או שאינו של קיימא ואין יכול להתירו באחת מידיו, [אין חייבי עליו, עד שיהא קשר של קיימא ואי' יכול להתירו באחת מידיו]. חבל הקשור בפרה קושרו באבוס, והקשור באבוס קושרו בפרה. 16. חבל שבתוך הבית מטלטלין אותו, שבהפתק אין מטלטלין אותו.

53 המרכיב קנה וכו'. ירוס' פי"ב ה"ל, י"ג ע"ג; ובבלי מ"ז ל'. 54 נשמטו לו וכו'. ירוס' פע"ו ה"ג, ע"ו ע"ל. 55 סנדל שנפסקה וכו'. ערין נמסכ' כלים פכ"ו מ"ד, תוספתא סס ב"ב פ"ד ה"ח ולילך, ירושלמי כתן פ"ו ה"ב, ח' ע"ל, יבמות פי"ב ה"ב, י"ב ע"ד, ובבלי כתן ק"ב ל'. 57 נפסק חוטמו וכו'. ירוס' פע"ו ה"ב, ע"ו ע"ל. 59 חותל של תמרה וכו'. ירוס' פ"ז ה"ב, י' ע"ג, פע"ו סה"ל, ע"ו ע"ל, סס לפ"ו, ז' ע"ד. ועיין ובבלי קמ"ו ל'. 60 כל קשר וכו'. ערין נמסכ' לפע"ו. 63 חבל הקשור וכו'. ירוס' פ"ח ה"ב, ז' ע"ב; ובבלי ק"ב ל'.

52 וחכמים . . . טוב | ל ח'. וחכמים | ד וחכמי' | א וחכם'. אומ' | ד אומרי'. צריך לומ' | ד צ'ל | א צריך לומר. ר' | ד רבי. לעזר בי ר' | ד א ל אלעזר בר'. 53 שמעון | א שמע'. או' | ד אומר | א ל אום'. חייב | ד חייב [לשלם]. סיידין | א ציידין | ל צירין. או' | ד אומר | א ל אום'. 54 חייב | ל ח'. 54–55 או . . . הרגל | א ל ח'. 55 יקשור | א יקשר. שנפסקה | ד נפסקה. 56 אחת | ל אחד. בו | א ל בו [בשבת]. מפני | ל משום. מסוי | ד ל משוי | א משאוי. נפסק | א ניפסק. 57 או שניטל | א ל וניטל. שנחלק | ל ח'. מפני | ל ח'. מסוי | ד א ל משוי. נפסק | ד א ל נשמט. 58 יקשור | א יקשר. המסודרין | ד והמסודרין. קנים | א [עלי] עלין ל עלין. 59 עלין | א קנים ל [נפנים] קנים (ונמחק המוסגר בנקודות). מפרק | א מפריק. ואוכל | ד ואכל. יחזיר | ל יקשור. חותל | א הותל. של תמרה | ד שלתמרא. ופטליא | כ"ה ד א. ל ב ופלטיא. 61 קיימא | ד קיימ' ל קיימה. או שאינו | ל ושאינו. קיימא | ד קיימ'. ואין | ד ואי' א ואינו. 62–63 אין . . . מידיו | כ"ה ד. א ל ב ח'. 63 חבל | א ל החבל. הקשור | ל קשור. קושרו | ל קשרו. והקשור | א הקשור ל קשור. 64 מטלטלין (ב"ם) | ד מטלטלי'. אותו | ל אותו [חבל דלי שנפסק] (ונמחק המוסגר בנקודות). שבהפתק | א ועל הפתק ל ושבפתיק.

53. קנה של מנורה וכו'. בירושלמי פירשו שחייב משום בונה. ולשיטת הסוברים שאין בניין בכלים, חייב משום מכה בפטיש. ושל סיידין. עיין בשנו"ס. והרכבת קנה של סיידין (או ציידין) אינה של קביעות, עיין בבה"א. 54. קרן עגולה וכו'. הוא כלי מכלי שיר, והעגולה קשה להדביקה יותר מן המשוטה, ויש כאן מלאכה בשעה שמחזירה. 56. מתרסיותיו. כלומר, חלקי הנעל שמהן יצאו הרצועות. עיין בבה"א. מפני מסוי. כלומר, שאינו מלבוש, ונמצא שהוא משא. 57. חוטמו. החלק הקדמי המכסה את האצבעות. 59. חותל של תמרה ופטליא. חותל הוא כלי קלוע מהוצין של דקל. ופטיליא הוא סל מיוחד לתאנים ותמרים. עיין בבה"א.

אם התקינו בעל הבית להיות משתמש בו, מטלטלין אותו. חבל דלי שנפסק אין קושרין אותו, אלא עונבין אותו. 17. מפצעין באיגוזין ומפרדין ברמונים ומחתכין בדבילה משבת לאותה שבת, אבל לא משבת למוצאי שבת, מפני שהוא כמתקן מקדש לחול. ר' יוסה אומ' מפצעין באיגוזין, מפרדין ברמונים ומדיחין בכבושין, ביום הכפורים עם חשיכה, ואינו חושש מפני שהוא כמתקן מקודש לחול. מדיחין כלים משבת לאותה שבת, אבל לא משבת זו לשבת אחרת. כיצד, אכל בהן בלילי שבת, מדיחן שיאכל בהן לשחרית. לשחרית, מדיחן שיאכל בהן לסעודה. לסעודה, מדיחן שיאכ' בהן למנחה. למנחה, לא ידיחן מעתה. הכוסות מדיחן כל היום כולו, מפני שאין קבע לשתייה. מדיחין עשרה כוסות, שאם ירצה ישתה באחת מהן. מציעין עשר מטות, שאם ירצה מסב באחת מהן. של בית רבן גמליאל לא היו מקפלין כלי לבן שלהן, מפני שהן מחליפין.

65 מבל דלי וכו'. ג3לי ק"ג ח', פסמיס י"ח ח'. 66 מפלעין וכו'. עיין במסכ' פ"ז מ"3. 68 מפלעין וכו'. ג3לי קט"ו ח'. 69 ומדיחין בכבושין וכו'. יכוס' קסט"ז, ט"ו ע"3. 71 כיצד אכל בהן וכו'. יכוס' קסט"ו, ט"ו ע"3; ג3לי ק"ח ח'. 75 פל בית וכו'. ג3לי ק"3 ח'. ועיין במסכ' פט"ו מ"ב.

65 הבית להיות | ד הבי' להיו'. טטלטלין | ד מטלטלי'. שנפסק | א שניפסק. 66 אין | ל אין (מטלטלין אותו) «נמחק המוסגר בנקודות». קושרין | ד קושרי'. עונבין | ד עונבי'. באיגוזין | ד באגוזי' א באגוזין ל באגחים. ומפרדין ברמונים | א ח'. ברמונים | ד ברמוגין. 67 ומחתכין בדבילה | ד ומחתכי' בנבלה. 68 שהוא | ד שהו'. כמתקן | א מתקן. מקדש | ד א ל מקודש. יוסה | ד א ל יוסי. אומ' | ד אומר א ל או'. מפצעין | ד מצבעין. באיגוזין | ד ל באגחים א באגוזין. מפרדין | א ל ומפרדין. ברמונים | ד ברמוגין א בריסנים. 69 בכבושין | ל בכבשים. הכפורים | א הכיפ'. חשיכה | ד חשכה. ואינו | ל אין. מפני | ד א ל ח'. שהוא כמתקן | א ל שסא מתקן (ל מתוקן). 70 משבת | ד ששבת. 70–71 אבל . . . אחרת | א ל ח'. לשבת אחרת | ד לשב' אחר'. 71 כיצד אכל | א כיזה צד אוכל. מדיחן | ד מדיחין. מדיחן . . . לשחרית$_2$ | א ח'. לשחרית$_2$ | ל בשחרית. ב ח' «והושלם בגליון». 72 לסעודה (ב'פ) | ד לסעוד' א בסעודה. לסעודה$_2$ | ל בסעודה. שיאכ' | ד א ל שיאכל. בהן | א בהם. למנחה$_1$ | ד למנח' א במנחה. למנחה$_2$ | א ל במנחה. 73 ידיחן | ד ל ידיחם. הכוסות | א ל והכוסות. מדיחן | א מדיחין. היום | ד היו'. מפני | א ל ח'. קבע | ד ל קבוע. לשתייה | ד לשתי' ל לשתיה. 74 ישתה | ד ישת' ל וישתה. באחת | ד ל באחד. מציעין | ל מציעים. מטות | א ל מיטות. 75 ירצה | ד ירצ'. מסב | א ל יסב. באחת מהן | א ל על אחת מהם. כלי | א בכלי.

72. לסעודה. סתם סעודה הוא סעודה של חצות היום, עיין בבה"א. 75. כלי לבן. וכל שכן צבועים. 76. שהן מחליפין. כלומר, שהיו להם אחרים להחליף באותו יום.

פרק י"ג (פי"ד בד ובכי"ל)

1. אע"פ שאמרו אין קורין בכתבי הקדש, אבל שונין בהן ודורשין בהן. ואם צריך לו דבר לבדוק, נוטל ובודק. אמ' ר' נחמיה מפני מה אמרו אין קורין בכתבי הקדש, מפני שטרי הדיוטות, שיאמרו בכתבי הקדש אין קורין, קול וחומר בשטרי הדיוטות. 2. היו כותבין תרגום, ובכל לשון, מצילין אותן וגונזין אותן. אמ' ר' יוסה מעשה שהלך ר' חלפתא אצל רבן גמליאל לטבריא ומצאו שהיה יושב על שולחנו של יוחנן בן נזיף ובידו ספר איוב תרגום, והיה קורא בו, אמ' לו ר' חלפתא זכור הייתי ברבן גמליאל הזקן אבי אביך שהיה יושב על גב מעלה בהר הבית והביאו לפניו ספר איוב תרגום, ואמ' לבניו, וגנזו תחת הנדבך. 3. באותה שעה שלח רבן גמליאל וגנזו, ר' יוסה בי ר' יהודה או' עריבה של טיט כפה עליו. ר' אומ' שתי תשובות בדבר, טיט לא היה בהר הבית, דבר אחר, וכי מאבדין אותן ביד, אלא מניחין אותן במקום התורפה, והן נרקבין מאיליהן. 4. היו כותבין בסם, בסקרא, בקומוס,

1 לין קורין וכו'. ירוש' פנ"ז ס"ל, נ"ו ע"ג; ובלי קנ"ז ג'. 3 מפני שטרי וכו'. ירוש' ובלי סכ"ל. ועיין במסכ' דפנ"ז. 4 היו כותבין וכו'. ובלי קנ"ו ל'. ועיין במסכ' סכ"ל ובירושלמי שם. 5 לומר כי יוסה וכו'. ובלי סכ"ל. 7—8 שסיה יוסג וכו'. ירוש' פנ"ז ס"ל, נ"ו ע"ג; ובלי סכ"ל. 12 היו כותבין וכו'. עיין ובלי קנ"ו ג'.

1 אע"פ | ד א אף על פי. בכתבי הקדש | א בכיתבי הקודש. בהן1 | א ל ח'. 2 ואם | ד א ואין. ל ח'. צריך | ל צרך. לו | א לומר. נוטל | ד [אבל] נוטל. אמ' ר' נחמיה | ד ר' נחמיה אמ' א' ר' נחמיא. 3 הקדש (ב"פ) | א הקודש. הדיוטות | ד הדיוטו'. שיאמרו | א ל יאמרו. 4 קול | ד א ל קל. וחומר | ד וחום'. בשטרי | ל לשטרי. הדיוטות | ד הדיוטו'. כתובין | ד כותבין. ובכל | ד בכל. 5 אמ' | ד אמר א א'. ר' (ב"פ) | ד רבי. יוסה | ד א ל יוסי. מעשה שהלך | א ל פעם אחת הלך. 6 ומצאו שהיה יושב | א ל מצאו שיושב (ל שישב). שולחנו | ל שלחנו. יוחנן | ד [רבי] יוחנן ל [ר'] יוחנן. נזיף | א הנזוף ל הנזיף. 7 זכור | ד זכו'. שהיה | ד שהי'. 8 יושב | ל עומד. גב | א ל גבי. והביאו | א והביא. ואמ' | ד ל ואמר א וא'. לבניו | ד א ל לבנאי. 9 וגנזו | ד תגנזו א ובנאו. באותה | ד באות'. ר' | ד רבי. יוסה | ד א ל יוסי. בי ר' | ד ברבי א ל בר'. 10 או' | ד אומר א אום'. עריבה | ד ל ערבה. ר' | ד רבי. אום' | ד אומר ל או'. טיט | ד בטיט. 11 אותן1 | א אתו. אותן2 | ד אותה א אותו. 12 התורפה | ד התורפ'. נרקבין | ד מתאבדין א מרקיבין ל [מאבדין] ומדביקין. מאליהן | ד מאליהן. כותבין | א כתובין. בסקרא | ד ל בסיקרא א ובסיקרא. בקומוס | ב בקומוס [ובקנ' (סוף שורה) מצילין] (ונמחק ,מצילין' בנקודות).

1. אין קורין וכו'. במשנ' רפט"ז אמרו שהטעם הוא משום ביטול בית המדרש. 5. וגונזין אותן. כלומר, אסור להשהותן בבית, עיין בבה"א. 8. לבניו. צ"ל: לבניי, כלומר, לבנאי, עיין בשנ"ס. 12. היו כותבין בסם וכו'. כלומר, היו כותבין בצבע של זהב (או בורניך), בצבע אדום, בשרף של אילן, או בנפרת נחושת.

ובקנקנתום, מצילין אותן וגונזין אותן. הברכות, אע"פ שיש בהן מאותות השם ומענינות הרבה שבתורה, אין מצילין אותן אבל (גונזין) נשרפין במקומן. מכן אמרו כותבי ברכות כשורפי תורה. ומעשה באחד שהיה כותב ברכות ואמרו עליו לפני ר' ישמעאל והלך ר' ישמעאל לבודקו. כשהיה עולה בסולם, הרגיש בו. נטל טומוס של ברכות ונתנו לתוך ספל של מים. כלשון הזה אמ' לו ר' ישמעאל קשה עונש האחרון יותר מן הראשון. 5. הגליונים וספרי מינין אין מצילין אותן מפני הדליקה, אלא נשרפין במקומן, הן והזכרותיהן. ר' יוסה הגלילי אומ' בחול קודר את הזכרותיהן וגונזן, ושורף את השאר. אמ' ר' טרפון אקפח את בני שאם יבאו לידי שאשרפם ואת ההזכרות שבהן, שאפי' הרודף רודף אחרי נכנסתי לבית ע"ז, ולא נכנסתי לבתיהן, שעובדי ע"ז אין מכירין אותו וכופרין אותו, והללו מכירין אותו וכופרין בו, ועליהן אמ' הכתו' ואחר הדלת והמזוזה שמת זכרונך וגו'. אמ' ר' ישמעאל מה אם להטיל שלום בין איש לאשתו אמ' המקום ספר שנכתב בקדושה ימחה על המים, ספרי מינין שמטילין איבה בין ישראל לאביהם שבשמים על אחת כמה

13 וגונזין וכו'. ספרי ולתמכן פיס' ל"ו, עמ' 66; 33גלי ק"ג 3'. הברכות וכו'. יכום' פנ"ז ה"ל, נ"ו ע"ג; 33גלי קנ"ו 3', ועי"ש ק"ל 3'. ועיין להלן ידיש פי"ב סמי"ב. 18 הגליונים וכו'. יכום' ו33גלי תכ"ל. 24 ולתמכ וכו'. יסעי' כ"ז ח'. מה וכו'. ספרי כמל פי' נ"ז, עמ' 21.

13 ובקנקנתום | ד בקנקנתום. הברכות | א ל ברכות. אע"פ | ד א אף על פי. בהן | א בהם. 14 ומענינות | א ומעינייות. אותן | ל אותן [גונזין אותו] (ונמחק הסופר בנקודות). אבל | ד א ל אלא. (גונזין) | ד א ל ח'. מכן | ד מכאן א מיכאן ל מיכן. 15 ברכות ואמרו | א ל את הברכות אמרו. 16 ר' (ב"פ) | ד רבי. והלך | א ל הלך. כשהיה | א כשהוא. 17 נטל | ד נטול. ברכות | ד ברכו'. ונתנו לתוך ספל של מים | א ושקעו במים. אמ' | ד אמר. ר' | ד רבי. 18 קשה עונש האחרון | ד עונש האחרון קשה א ל עונש האחרון מרובה. יותר | ל ח'. הגליונים | א הגיליונים ל הגליונין. וספרי | א וסיפרי. 19 מפני הדליקה | ד מפני הדלקה. א ל ח'. נשרפין | א נשרפין [הן]. והזכרותיהן | ד ל ואזכרותיהן א ואזכרותיהם. ר' | ד רבי. יוסה | ד א ל יוסי. 20 אומ' | ד אומר. קודר | א קורא. הזכרותיהן | ד אזכרותיהן א ל האזכרות. וגונזן | א וגונז. 21 בני | א בניי. יבאו | א ל יבואו. שאשרפם | א ל שאני (ל שני) שורפן. ואת ההזכרות שבהן | ד ואת האזכרות שבהן א הן ואזכרותיהן ל ולאזכרותיהן. שאפי' | ד שאפילו א שאילו ל שאלו. 22 אחרי | א אחריי ל אחריני. נכנסתי | ל נכנסין אנו. לבית | ד לבי'. ע"ז (ב"פ) | א ל עבודה זרה. ולא נכנסתי | א ואיני נכנס ל ואין נכנסין אנו. לבתיהן | ל לבתיהן [של אלו]. 23 אותו2 | ד א בו. ל ח'. אותו3 | ד ח'. ועליהן | א ועליהם. אמ' הכתו' | ד אמר הכתוב א הכתוב אומ'. 24 וגו' | ד וגומ'. א ל ח'. אמ' | ד אמר. מה | א ומה. 25 להטיל | א לעשות ל לעשו'. אמ' | ד אמר. המקום | ל הכתו'. ספר | א שטי. שנכתב | ל הנכתב. בקדושה | ד בקדוש'. 26 איבה | א איבה [וקנאה ותחרות].

13. **וגונזין אותן. שמא יבוא לקרוא בהם ברבים. הברכות וכו'. כלומר, הפיוטין, או מלכיות וכרונות ושופרות של ר"ה.** 14. **אבל (גונזין) נשרפין וכו'. כלומר, אין מצילין אותן אלא מניחין אותן להשרף, ובחול מצילין אותן וגונזין אותן, עיין בשנ"ס ובבה"א.** 15. **כשורפי תורה. שהרי אין מצילין אותן מן הדליקה.** 17. **טומוס. תכריך.** 18. **הגליונים. כלומר, אין גליונות, ספרי הבשורה של הנוצרים.**

וכמה שימחו, הן והזכרותיהן, ועליהן אמ' הכתו' הלא משנאיך ה' אשנא וגו' תכלית שנאה שנאתים וגו'. כשם שאין מצילין אותן מפני הדליקה כך אין מצילין אותן לא מן המפולת ולא מן המים ולא מכל דבר המאבד אותן. 6. ספר שאחז האור בראשו אחד נוטלו וקורא בו, אם כבה, כבה. טלית שאחד האור בראשה אחד נוטלה ומתכסה בה, אם כבתה, כבתה. כלי שאחז האור בראשו אחד נוטלו ומשתמש בו, אם כבה, כבה. ספר שנפל לתוך התנור מטמא את התרומה. מכבין להציל כתבי הקדש, אבל לא לתרומה. ייפה כח קדש מכח תרומה, שהקדש מציל על כולו, תרומה אין מצלת אלא כדרך שמציל מחליו. מצילין מיום טוב לשבת, אבל לא משבת זו לשבת אחרת, ולא משבת ליום טוב, ולא משבת ליום הכפורים, ולא מיום הכפורים לשבת, ואין צורך לומ' מיום טוב לחול. 7. ולא יציל ואחר כך יזמין, אלא יזמין ואחר כך יציל. הציל פת נקייה, אין רשאי להציל פת

27 הלא משנאיך וכו'. תהליס קל"ע כ"ל, כ"ג. 28 כשם שאין וכו'. צגלי הכ"ל. 30 ספר שאחז וכו'. צגלי ק"כ ל'. ועיין יכוס' פנ"ז ה"ו, ע"ו ע"ז, ובמכ' פנ"ז מ"ה. 33 מטמא וכו'. יכוס' פנ"ז ה"ג, ע"ו ע"ז. מכבין וכו'. יכוס' הכ"ל. 35 מצילין מיום טוב וכו'. צגלי ק"ז ג'. 37 ולא יציל וכו'. עיין יכוס' פנ"ז ה"ג, ע"ו רע"ז. ועיין צגלי ק"ז ג'. 38 הציל וכו'. צגלי ק"ז ג'.

27 וכמה | ד וכמ'. שימחו | א ל שישרפו. הן | ל ח'. והזכרותיהן | ד ואזכרותיהן א ואזכרותיהם ל אזכרותיהן. ועליהן | א ועליהם. אמ' הכתו' | ד אמר הכתוב א הכת' אומ'. 28 וגו'1 | ד ונומר א ומתקומסיך אחקוטט. תכלית . . . וגו' | ד ח'. וגו'2 | א לאו' היו לו «ותוקן: לי». ל ח'. כשם | א וכשם. 29 הדליקה | ד הדלק'. כך | ג כן. מן המפולת | ד ג מן המפלת א מפני המפלות. מן2 | א מפני. מכל | ג מן כל. 30 המאבד אותן | א המאברו ל המאבד. שאחז | א שאחזו. 30–31 נוטלו . . . אחד | ד ח'. אם | א ל ג ואם 31 שאחד | א שאחזו ל ג שאחז. אם | א ל ג ואם. כבתה כבתה | ל כבת כבת ג כבת כבה. 32 שאחז | א שאחזו ג שאחז בו. אחד | ל ח'. נוטלו | ד כופלו. ומשתמש | ג ומשמש. אם | א ל ג ואם. 33 לתוך התנור | ד לתנור. מטמא את התרומה | ד מטמ' את התרומ'. מכבין | ג מכבים. כתבי | א ל ג בכתבי. הקדש | ד קדש א הקודש ג הקוד'. 34 לתרומה | א ג בתרומה ל בתרומ'. ייפה | ד א ל ג יפה. כח | ג כוח. קדש | ד א ל הקדש ג הקודש. תרומה | א ל ג התרומה. שהקדש | א שבקודש ל ג שבקדש. על | א ל ג את. ד ח'. כולו | א כולן. תרומה | ד תרומ' א ובתרומה ל ג בתרומה. אין | א ג אינו. 35 מצלת | א ל ג מציל. אלא | ל ג ח'. מחליו | ד מחולי' א ג מחולין ל מחוליו. מיום טוב לשבת | ד מיו טוב לשב'. 36 משבת ליום | ד משב' ליו'. הכפורים | ד הכפורי' א הכיפורים. מיום | ד מיו'. 37 הכפורים | ד הכפורי' א הכיפורים ג הכיפור. לשבת | ג לש'. צורך לומ' | ד א ל ג צריך לומר. ולא | א ל ג לא. ואחר | ד ואח'. 38 יזמין2 | א ל מזמין ג מזמן. יציל | ל מציל. הציל | א מציל. נקייה | ל ג נקיה. אין | ד אי' ל ג אינו. רשאי | א צריך ג רשי.

33. מטמא את התרומה. כלומר, המציל, אם הוא טמא, מטמא את התרומה ומציל את הספר. מכבין וכו'. כר' שמעון שפוטר במלאכה שאינה צריכה לגופה, ואין דבר משום שבות עומד בפני כתבי הקודש. (ירושלמי). 34. מציל על כולו וכו'. כלומר, מציל את (כבשאר נוסחאות) כולו, ולאו דווקא מזון שלש סעודות. 35. שמציל מחליו. כלומר, מחוליו, מחולין שלו. 38. יזמין. כלומר, אורחים להאכילם.

הדראה, פת הדראה רשאי להציל פת נקייה, ואין מערימין בכך. ר' יוסה בי
40 ר' יהודה אומ' מערימין בכך. אין מצילין את המת מפני הדליקה. אמ' ר'
יהודה בן לקיש שמעתי שמצילין את המת מפני הדליקה. 8. השכיח פת
בתנור וקדש עליו היום, מצילין הימנו מזון שלש סעודות, ואומ' לאחרים בואו
והצילו לכם, ובלבד שלא יעשה עמהן חשבון לאחר שבת. הרודה רודה בסכין,
אבל לא במרדה. ר' שמעון בן גנס אומ' פורסין עור של גדי, על גבי שידה
45 תבה ומגדל, שאחז בהן את האור, מפני שהוא מחרך, וחכמים לא הודו לו.
9. נכרי שבא לכבות אין אומ' לו כבה, ואל תכבה. מעשה שנפלה דליקה
בחצרו של יוסף בן סימאי משיחין ובאו אנשי קצטרה של צפורי לכבותה ולא
הניחן, ירד ענן וכיבה. אמרו חכמים לא היה צריך. אע"פ כן, למוצאי שבת
שלח להם סלע לכל אחד ואחד, ולהפרכוס שבהן שלח חמשים דינרין.

39 ואין מערימין וכו'. יכול' סכ"ל, צגלי קי"ז ג', מו"ק י"ג ג'. 40—41 ר' יהודה בן לקיש וכו'. צגלי מ"ג ג', יומא פ"ה ח'. 41 השכיח פת וכו'. צגלי קי"ז ג'. ועיין במשכ' שבו"ז מ"ג. 44 ר' שמעון וכו'. משכ' שבו"ז מ"ה. 46 נכרי וכו'. משכ' שבו"ז מ"ו. מעשה שנפלה וכו'. יכול' שבו"ז ה"ז, ע"ו ע"ד, יומא פ"ח ה"ח, מ"ה ע"ג, כלכיס פ"ד ה"ע, ל"ח ע"ד; צגלי כאן קכ"ח ח'.

39 רשאי להציל | א ואינו צריך לומר. נקייה | ל נקיה ג נקי'. ואין | א ג אין. מעריסין | ב [מערבין] מעריסין (ונמחק המוסגר בנקודות). בכך | א בהן. ר' | ד רבי ל ג ור'. יוסה | ד א ל ג יוסי. 39—40 בי ר' | ד א ל ג בר'. 40 יהודה | ג יודה. אומ' | ל או' ג או' [אין]. בכך | ל ח'. הדליקה | ל הדליק'. אמ' | ד אמר. ל ג ח'. ר' | ד רבי. 41 יהודה בן לקיש | א שמע' בן אלע' ל ג יהודה בן (ג יודה ב') לקיש או'. הדליקה | ד הדלקה. השכיח | ד שכח א ל ג השוכח. 42 עליו | א עליה. הימנו | א הימנה ל ממנו ג הים'. ואומ' | ד א ואומר ל ג ואו'. לאחרים | ד לאחר ג לאחר' (ובין השורות: יו"ד, קרי לאחיר'). בואו | ל באו ג באו (ובין השורות תלויה וי"ו). 43 ובלבד | ד בלבד. עמהן | ד א ל עמהם ג עימהם. שבת | א השבת ג ש'. 44 במרדה | ב בסרירה. שמעון | ג שמ'. אומ' | ד אומר ג או'. 45 תבה | ד א ל תיבה. שאחז בהן את האור | ג ח'. את | א ח'. שהוא מחרך | א ל שמחרך ג שמחריך. וחכמים | א וחכמ' ג וחכ'. וחכמים לא הודו לו | ל ולא הודו לו חכמים. 46 אומ' | ד ל אומרין ג אומרים. ואל | ג אל. 47 בחצרו | א ל בחצירו. סימאי | ל סימי. משיחין | ד בשיחין ל מישיחין. קצטרה | א ל קצטרא. של צפורי | א שבציפורי ל שבצפורי ג שב . . . 48 הניחן | ג הינחן. ירד | א ל ג וירד. ענן | א ענן [מן השמים]. אמרו | א ואמרו ג אמ'. חכמים | ד חכמי' ג חכמ'. אע"פ כן | ד א אף על פי כן ל אעפ"כ ג אפע"פ כן. 48—49 למוצאי שבת שלח להם | א שילח להן למוצאי שבת. 49 להם | ל ג להן. אחד ואחד | ד אח'. ולהפרכוס | ד ולאפרכוס א ולהיפרכוס ל להפרדוס ג להופורכוס. שבהן | א שלהן. שלח | א שינר [לו] ל שלח [לו] ג שילח [לו]. חמשים | ג חמ'. דינרין | ד א ל ג דינר.

39. ואין מעריסין וכו'. כלומר, שיציל מתחילת פת הדראה, כדי שיאמר אח"כ: רצוני בפת נקיה. 43. עמהן חשבון וכו'. כלומר, שלא יתבע אותם לדין שישלמו לו לכל הפחות דמי פת מפוחמת, שהרי אין כאן דליקה אלא חשש שהפת יתייבש ויתפחם. 44. לא במרדה. פירשו בבבלי: כמה דאפשר לשנויי משנינן. 45. שהוא מחרך. העור הלח אינו נשרף אלא מתחרך ומגן על הכלי. 47—48. ולא הניחן. החמיר על עצמו לפנים משורת הדין. 49. ולהפרכוס. לקציו הפרשים.

10. אין משכירין כלים לגוי בערב שבת, וברביעי ובחמישי מותר. 11. אין משלחין איגרות ביד גוי בערב שבת, וברביעי ובחמישי מותר. אמרו עליו על יוסף הכהן שלא נמצא כתב ידו ביד גוי מעולם. 12. מלא מים להשקות בהמתו, משקה אחריו ישראל. ואם בשביל ישראל, אסור. ליקט עשבים להאכיל בהמתו, מאכיל אחריו ישראל. ואם בשביל ישראל, אסור. במה דברים אמורים בגוי שאין מכירו, אבל גוי שמכירו הרי זה אסור, מפני שמרגילו ועושה עמו לשבת אחרת. וכולם שעשאום ישראל בין בשוגג בין במזיד בין מוטעין הרי זה אסור. 13. אין מפליגין בים הגדול פחות משלשה ימים קודם לשבת. במי דברים אמורים ביורד לדבר הרשות, אבל ביורד לדבר מצוה אפי' בערב שבת מותר. פסק עמו על מנת לשבות דברי ר', רבן שמעון בן גמליאל או' אינו צריך. מצור לצידן, ומצידן לצור, אפי' בערב שבת מותר. 14. ספינה הבאה בים אין עולין מתוכה ליבשה, אלא אם כן היו בתוך התחום

50 אין משכירין וכו'. ג"ב י"ט ע'. 50—51 אין משלחין וכו'. יכוס' ס"ח ס"ח, ד' ע"ח; ג"ב סכ"ל. 52 מלא מים וכו'. משכ' פע"ז מ"ח. 53 ליקט עשבים וכו'. ג"ב קכ"ג ע'. 56 וכולם שעשאום וכו'. להלן ג"ל ס"ד, סור 19. 57 אין מפליגין וכו'. ספרי סופטרים פיס' כ"ג, עמ' 239; יכוס' ס"ח ס"ח, ד' ע"ח; ג"ב י"ט ע'. 58 לצור מצידן וכו'. ג"ב סכ"ל. 60 מצור לצידן וכו'. יכוס' וג"ב סכ"ל. ועיין בספרי סכ"ל.

50 אין משכירין וכו' | בא ל ג באו לפני הלכה זו הי"ג והי"ד שלהלן. אין | ג [ו:] (כלומר ה"ז) אין. משכירין | א נותנין. כלים | ג כילים. בערב | א ל ג ערב. וברביעי | ג ברביעי. ובחמישי | ד ל ובחמשי. מותר | א ל ג [הרי זה] מותר. 50—51 אין . . . מותר | ג ח'. 51 איגרות | ל אגרות. בערב | א ל ערב. ובחמישי | ד ובחמשי. מותר | ל [הרי זה] מותר. אמרו | ג אמ'. 52 גוי ג הגוי. מלא | א ל ג מילא. 53 בהמתו | ג את בהמתו. משקה | ג מש'. ישראל (ב'פ) | ג יש'. בשביל | ג בשבת. ליקט | ד ליקטו א ליקט [גוי] ג [ח'] (כלומר, ה'ח) ליקט. עשבים | ד עשבי'. 54 בהמתו | א לבהמתו ל ג את בהמתו. ישראל (ב'פ) | א ישר' ג יש'. ואם | ד אם. בשביל | ג בשבת. אסור | ד אסו'. 54—55 במה דברים אמורים | ד ל בד"א ג במה דבר' אמו'. 55 שאין | ג שהוא אין. גוי | א ל ג בגוי. משכירו | ל ג המכירו. הרי זה | א ג ח'. 56 עמו | ג עימו. לשבת | ד לשב' א ל ג שבת. וכולם | ל ג וכולן. שעשאום | ד ל שעשאן ג שעשאו. בשוגג . . . במזיד | ד א ל ג בין אנוסין . . . שוגגין . . . מזידין. 57 אין | ג [ו] (כלומר ה'ו) אין (עיין לעיל שו' 50, 53). משלשה | ג מג'. 58 במי וכו' | ד בד"א א ל במה וכו' ג במי דב' אמות. הרשות | ג רשות. 59 אפי' | ד א ג אפילו. מותר | א ל ג [הרי זה] מותר. א ח'. פסק | ד פוסק ל ג ופוסק. עמו | ג עימו. 59—60 רבן שמעון בן גמליאל | ג ר' שמע' בן גמלי'. 60 או' | ד אומ' ג אומר. אינו צריך | כ"ה ל ג. ד ב ח'. מצור | ל ומצור. ומצידן לצור | ד ל ג ח'. אפי' | ד ג אפילו. מותר | ל ג [הרי זה] מותר. 61 הבאה | ל ג שהיתה באה. בים | א לים. ל ח'. אין | ל ח' (והושלם בין השורות). עולין | א יוצאין. היו | א ג היתה ל היה [במקום] (ונמחק הסופנר בנקודות).

50. אין משכירין וכו'. מפני שנראה כאילו עושה בשליחותו של ישראל. ועיין בבה"א. 57. אין מפלינין וכו'. משום עונג שבת, וכל ג' ימים הוא סובל משיטי ווסת, ואחר ג' ימים דעתו מתיישבת עליו. ועיין בבה"א. 59. פסק עמו וכו'. כלומר, פוסק (עיין בשנ"ס) עמו וכו'. 60. מצור לצידן וכו'. כלומר, שהוא מקום קרוב.

עד שלא חשיכה. מעשה ברבן גמליאל וזקנים שהיו באין בספינה וקדש עליהן היום, אמ' לו לרבן גמליאל מה אנו לירד? אמ' להם צופה הייתי והיינו בתוך התחום עד שלא חשיכה, אלא נטרפה הספינה פעמים הרבה. באותה שעה עשה גוי סקלא לירד בו. אמרו לו מה אנו לירד? אמ' להם הואיל ולא בפנינו עשאו מותרין אנו לירד בו, וירדו בו הזקנים. 15. מלבן של מטה ושל עריסיה ונקליטי המטה ולווחים של סקיבס וכרע של שלחן ויד של סכין הרי זה לא יחזיר, ואם החזיר, פטור, ובלבד שלא יתקע, ואם תקע חייב חטאת. רבן שמעון בן גמליאל אומ' אם היו רפין נוטל ומחזיר. 16. מטלטלין את השופר להשקות בו את התינוק, מטלטלין את הקרקש ואת הפינקס ואת המראה לכסות בהן כלים. ואין רואין במראה בשבת, ואם היתה קבועה בכותל מותר.

62 מעשה וכו'. מסכ' עירובין פ"ד מ"ג. ועיין בשסכ' כאן ספנ"ז. 65 אמ' להם הואיל וכו'. ג"כ קכ"ג ס'. 66 מלבן וכו'. ירוש' פי"ב ה"ל, י"ג ע"ב; ג"כ מ"ז ס'. ועיין תוספתא כלים ב"מ פ"ח ה"ד. 69 מטלטלין וכו'. ירוש' פ"ו ה"ל, ז' ע"ד, ג"כ קפ"ל, ק"ל ע"ל. ועיין ג"כ ל"ה ב' וירוש' פי"ז ה"ל, ע"ז ע"ל. 71 ואין רואין וכו'. ירוש' פ"ו הכ"ל; ג"כ קמ"ע ס'.

62 חשיכה | ד חשכה. מעשה | א ומעשה. ברבן גמליאל וזקנים | נ בר' גמל' וזקנים. באין | א באים. עליהן | ד עליו א נ עליהם. 63 אמ' | א ל אמרו. לרבן גמליאל | נ לר' גמל'. אמ' | ד אמר נ א'. להם | ל להן. בתוך | ד בתו'. 64 עד | נ ח' (והושלם בין השורות). חשיכה | ד ל חשכה. נטרפה | ד שנטרפ' א נ שניטרפה ל שנטרפה. הספינה | א ל נ ספינה. פעמים | ל ח'. 65 סקלא | ד סיקלא א כבש ל נ סקאלה. בו | ל נ בה. אמרו | נ אמר. לו | א ל לו [לרבן גמליאל] נ לו [לר' גמל']. לירד | א לירד [בה]. אמ' | ד נ אמר. להם | א ל נ להן. 66 עשאו | ד א עשו. הזקנים | א ל זקנים נ זקינים. מלבן | א מלבין נ [ט:] (כלומר, ה'ט, עיין לעיל שו' 50) מלבין. מטה | א נ מיטה. ושל עריסיה | ד ושל ערסה א ושל עריסה. ל ח'. 67 המטה | א המיטה. ולווחים | א ל ולווחין. סקיבס | א יסטיכס ל סטיבס נ סטיכס. וכרע | ד וכרעי ל נ וכרעה. של שלחן | ד שלחן נ של שלחן (בין השורות תלויה ויו, קרי: שולחן). 68 פטור | א ל נ [הרי זה] פטור. ובלבד | ד ובלב'. חייב | ד חיי'. חטאת | ד חטא' נ חט'. 68–69 רבן שמעון בן גמליאל | א רבן שמעון בן גמל' ל רשב"נ נ ר' שמ' ב' גמל'. 69 אומ' | ד אומר ל נ או'. היו | נ היה. מטלטלין | נ מטלטל' (?). 70 בו | א ח'. את התינוק | נ לתינוק. מטלטלין | א ל נ ח'. את | א ואת. ואת1 | ד ב ואת [הפנקס (ב הפנקס) לתינוק בשבת אין מקרקשין לא את הזוג ולא את הקרקש לתינוק בשבת מטלטלין (ב מטלטלי') את] (עיין להלן, שו' 72, ובשנו"ס שם). לכסות | ד לכסו'. 71 בהן | א בו. כלים | ד [את] הכלי' א ל נ [את] הכלים. ואין | א ל נ אין. בשבת | ד ח'. מותר | א ל נ [הרי זה] מותר.

65. סקלא. כבש. 67. ונקליטי וכו'. הלוחות שבראש המטה שמסב עליהם את הראש. של סקיבס. של מכטה הספינה, עיין בבה"א. 70. הקרקש. כלי ריק שנותנין בו אגוזים, כדי לקשקש בו ליישב דעתו של תינוק. 71. במראה. במראה של מתכת, ומשום חשש שמא ישיר בה נימין מדולדלין. (בבלי).

17. אין מקרקשין לא את הזוג ולא את הקרקש לתינוק בשבת. אין מטלטלין לא את המקבת ולא את המפסלת ולא את המקדח ולא את הקשתנית. לא יכה במקבת על גבי מפסלת, ולא יקדיח בקשתנית כדרך שעושה בחול. כלי גללים וכלי אבנים וכלי אדמה הרי הן ככל הכלים ומטלטלין אותן. כיפת בין חקוק ובין שאינו חקוק מטלטלין אותן בשבת, ולא אמרו חקוק אלא לענין טומאה. מדוכה, אם יש בה שום מטלטלין אותה, ואם לאו אין מטלטלין אותה. רבן שמעון בן גמליאל או' מדוכה קטנה הניטלת על גבי שלחן הרי היא כקערה, ומטלטלין אותה. ר' יוסה אומ' צרור המקורזל כזית, כאגוז, וכביצה, נוטלו ומקנח בו את רגליו. ר' ישמעאל בי ר' יוסה אומ' משם אביו מלוא היד.

72 לין מטלטלין וכו'. עיין בשכו"ס ובמשכ' פי"ז מ"ג. 75 כיפת וכו'. עיין משכ' כלים פכ"ג מ"ט. 77 מדוכה וכו'. ירוש' פי"ז ה"ל, ט"ז ע"ל; בבלי קכ"ג ל', ב'. 78 רבן שמעון וכו'. ירוש' שכ"ל. 79 ר' יוסה וכו'. ירוש' פ"ח ה"ו, י"ל ע"ג; בבלי פ"ל ל'.

72 אין . . . בשבת | ד ב ח' (ועיין בשנו"ס לעיל שו' 70). ולא | א לא. אין$_2$ | א ל ג ח'. 73 לא | א ל ג ח'. ולא את (נ"פ) | א ל ג ואת. ולא את המפסלת | ד ח'. המקדח | ד א ל ג המקדיח.
73–74 לא יכה | א ולא זכה. 75 וכלי$_1$ | ד ל ג כלי. וכלי$_2$ | ד ל כלי. כיפת | א כרפת. 76 בין | ג בן. ובין | א בין. שאינו | ד שאין. אותן | ד אותו א ל ג אותה. ולא אמרו | ג לא אמ'. לענין | ד א לעינין ג לעיניין. 77 טומאה | ד טומא'. מדוכה | א ל מרובה. אותה | ג אות'. ואם . . . אותה | ג ח'. 78 רבן שמעון בן גמליאל | ל ג רשב"ג. או' | ד אומר א אומ'. הניטלת ד א הניתנת. שלחן | א שולחן ג השולחן. 79 ומטלטלין אותה | א ל ג ומטלטלת (ל וניטלת) [בשבת]. ר' | ד רבי. יוסה | ד א ל ג יוסי. אומ' | ד אומר ל או'. המקורזל | ל הסקרזל. כאגוז | ד כאינוז. וכביצה | א ל כביצה. 80 רגליו | א ל רגלו. ר' | ד רבי. בי ר' | ד ברבי א ל בר'. יוסה | ד א ל יוסי. אומ' | ל או'. משם אביו | ד ל משום אביו. א ח'. מלוא | ד א ל מלא. היד | ל ידו.

72. אין מקרקשין וכו'. גזירה שמא יתקן כלי שיר. (רמב"ם). 72–73. אין מטלטלין לא וכו'. צ"ל: מטלטלין את וכו'. כני' רוב הנוסחאות. 73–74. לא יכה וכו'. כלומר, אם רוצה לגרור גבינה קשה, או דבילה שנתייבשה, אסור משום מעשה חול. 74. בקשתנית. כלומר, אלא במקדח. 74–75. כלי גללים וכו'. אעפ"י שמלאכתן מיוחדת למלאכה אסורה בשבת. עיין בבה"א. 75. כיפת. עץ עבה. ועיין בבה"א. 77. מדוכה וכו'. פירשו בירושלמי ובבבלי שברייתא עתיקה היא, ונשנית לפני שהתירו טלטול כלים שמלאכתן מיוחדת לאיסור. 79. המקורזל. שהסירו את חידודיו והחליקוהו. ועיין בבה"א. כזית וכו'. פירש"י: שלש מכניסין לקינוח, ומקנח זו אחר זו. 80. מלוא היד. פירש"י: בין שלשתן, או אפילו יותר, ובין כולן מלא היד.

פרק י"ד (פט"ו בד ובכי"ל)

1. בראשונה היו אומ' שלשה כלים ניטלין בשבת, מקצוע של דבילה, וזומא לסטרון של קדירה, וסכין קטנה שעל גבי שלחן. חזרו להיות מוסיפין והולכין עד שאמרו כל הכלים ניטלין בשבת, חוץ מן המסר הגדול, ויתד של מחרישה. רבן שמעון בן גמליאל אומ' אף האינן של ספינה, ר' יוסה אומ' אף צפורן גדולה, ר' נחמיה אומ' אפילו טלית, אפילו תרוד, אין ניטלין אלא לצורך. ר' לעזר אומ' בית שמיי אומ' אין ניטלין אלא לצורך, ובית הלל אומ' לצורך ושלא לצורך. דלת שידה תיבה ומגדל נוטלין ולא מחזירין. דלת [לול] ובית התרנגלין לא נוטלין ולא מחזירין. 2. מטה שנשברה, היא ושבריה מותרין ליטול בשבת. טרקוש שנשבר, הוא ושבריו ניטלין בשבת. מגופת חבית שנשברה, היא ושבריה ניטלין בשבת. ולא יספות שבר

1 כלמסמוס וכו'. 33לי קכ"ג 3'. ועיין יכום' פי"ז ה"ל, ט"ז ע"ל. 3 כל הכלים וכו'. מסכ' פי"ז מ"ד. ועיין 33לי קכ"ז ל', עיכוזין ל"ס ל'. 4 רבן שמעון וכו'. יכום' פי"ז ה"ל, ט"ז ע"ל. 5 ר' נחמיה וכו'. 33לי קמ"ו ל', עיכוזין ל"ס ל'. ועיין במסכ' פי"ז מ"ד, ו33לי ל"ו ל', קכ"ג ל', בילה ל"ג ל'. 6 בית שמיי אומ' וכו'. עיין לתלן בילה פ"ל ה"י ויכום' כלן פי"ז ה"ד, ט"ז ע"ב. 7 דלת וכו'. 33לי קכ"ג 3'. 8 מטה שכשברה וכו'. עיין במסכ' פי"ז מ"ח. 10 מגופת חבית וכו'. יכום' פ"ח ה"ד, י"ל ע"ג, 33לי קכ"ד 3'.

1 אום' | ד אומרים א אומרין. ניטלין | ד נוטלין ל נטלין. מקצוע | ל מקציעה. 2 חומא לסטרון | ד וזום' לסיטרי' א וזומא ליסטרון. קדירה | ל קדרה. קטנה | ל [של] קטנה. שלחן | א השולחן ל השלחן. להיות | ד להיו'. 3 ניטלין | ל נטלין. המסר | ד המיסר ל המסור. 4 רבן וכו' | ל רשב"ג. אום' | ד אומר. האינן | ד ל ההונין א אנח. של ספינה | א שבספינה. ר' | ד רבי. יוסה | ד א ל יוסי. אום' | ד אומר ל או'. 5 ר' | ד רבי. אום' | ד אומר. אפילו | ל אפי'. טלית אפילו | השלמתי ע"פ ד. ב ח'. אפילו$_2$ | א ואפילו ל ואפי'. תרוד | א ל תרווד. ניטלין | ד נוטלין. 6 ר' לעזר | ד רשב"ג א ל ר' [שמעון בן] אלעזר (א אלע'). אום' | ד אומר ל או'. שמיי | ד א ל שמא'. אום' | ד ח'. ניטלין | ל נטלין. לצורך$_2$ | ב לצורך [ר' לעזר או' בית שמיי אום' אין ניטלין אלא לצורך]. הלל | א הילל. 7 אום' | ד אומר ל אום' [ניטלין]. 8 [לול] | השלמתי ע"פ ד. א הלול ל חלול. ב ח'. ובית | א של בית ל ושל בית. התרנגלין | ד תרנגולין א התרנגלין ל תרנגול. מטה | א מיטה. 9 מותרין ליטול | ד א ל ניטלין. טרקוש | ד טרקוש א תרקוש ל תרקיש. הוא | ד היא. 10 מגופת | ד מגופה. ולא | א ל לא. שבר | ד [מטנה] שבר א היסנה ל היסנו.

1. מקצוע וכו'. ולפעמים קוצצים בו תאנים מן המחובר, אבל היו משתמשים בו גם להיתר, לחתוך דבילה שהיא בתלוש. 2. זומא לסטרון. כף גדולה של מרק, שלפעמים היו בוחשין בה. את הקדירה בשעת הבישול. וסכין קטנה. ולפעמים היו חותכין בה מן המחובר. 3. המסר וכו'. מגירה גדולה שנוטרים בה קורות. 4. האינן. האונן. העונן. 5. צפורן וכו'. מעין עונן של ספינה, עיין בבה"א. 7. ולא מחזירין. שמא יתקע שם יתד להדקן. 8. דלת לול וכו'. כלומר, שהוא מחובר לקרקע, ויש כאן בניין. 9. טרקוש. דרגש. 10. ולא יספות שבר וכו', לא יחתוך שבר מן המגופה, כדי לתת לה תואר כלי, מחמת חשש שיפצע את ידיו בחידוד, ותהא ראויה לכסוי. ועיין בבה"א.

ולא יסמוך בה כרעי המטה, ולא יכסה בה את הכלים. זרקה לאשפה, היא ושבריה אין ניטלין בשבת. 3. שברי תנור ישן אין ניטלין בשבת דברי ר' מאיר, ר' יוסה אומ' ניטלין. העיד ר' יוסה משם ר' ליעזר בן יעקב על שברי תנור ישן שניטלין בשבת ועל כסויו שאין צריך בית יד. אין נוטלין במוט בשבת, אבל נוטלין בשנים. שלשה, וארבעה אסור. קנה שהתקינו בעל הבית להיות פותח ונועל בו, אם היה קשור ותלוי פותחין ונועלין בו, ואם לאו אין פותחין ונועלין בו. רבן שמעון בן גמליאל אומ' מותקן אע"פ שאינו קשור, ואע"פ שאינו תלוי. מקל שעשה בראשו מסמר להיות נוטל בו את הפת מאפיפירות הרי היא כדוקרן, ומטלטלת בחצר. משלשלין את המשלית להעלות בה כלי, או קיתון, כלכלה לישב עליה תרנגולת. בהמה שנפלה לתוך הבור עושין לה פרנסה במקומה, בשביל שלא תמות. 4. אין מפנין את האוצר כתחילה בשבת, אבל עושה בו שביל, כדי שיהא נכנס ויוצא. חצר גדולה שירדו בה גשמים והיה בה בית האבל, או בית המשתה, מביא תבן בקופה

12 שברי תנור וכו'. ג"ל קכ"ח ג'. 14 ועל כיסויו וכו'. עיין במ"ש ס"י"ז. 15 אבל נוטלין וכו'. יכוס' פ"ז ס"ח, ע"ז ע"ח; ג"ל קכ"ג ג'. קנה וכו'. יכוס' פ"ז ס"ג, ע"ז ע"ג; ג"ל קכ"ו ח'. 19 מקלטלין וכו'. עיין לקמן מכסיכין פ"ג הע"ו, ועיין במ"ש פ"ח ע"ג. 20 בהמה שנפלה וכו'. ג"ל קכ"ח ג'. 21 לתין מפנין וכו'. יכוס' פ"ח ס"ח, ע"ז ע"ג; ג"ל קכ"ז ח'. ועיין במ"ש לקמ' פ"ח. 22 מקל וכו'. יכוס' עיכובין פ"י ס"ג, כ"ו ע"ל; ג"ל סס ק"ל ח'.

11 ולא יסמוך | ד לא לסמו' א ל לסמוך. המטה | ד מטה א המיטה. ולא יכסה | ד ולא לכסות א ל ולכסות. לאשפה | א באישפה. 12 שברי | א שיברי. ניטלין | ד ניטלי'. ר' | ד רבי. 13 מאיר | ד מאי' א יהודה ל יהוד'. ר' (ע"פ) | ד רבי. יוסה | ד א יוסה ל מאיר. אומ' | ל או'. ניטלין | א ל ניטלין [בשבת]. יוסה | ד א ל יוסי. משם | ד משו' א ל משום. ליעזר | ד א ל אליעזר. שברי | א שיברי. 14 ישן | ל ח'. שניטלין | ד שנטלין. כסויו | א כיסוייו. שאין | ל שאינו. 15 אסור | א ל [הרי זה] אסור. 16 ותלוי | ל ותלו. 16–17 פותחין ונועלין | ל נועלין ופותחין. 17 רבן שמעון בן גמליאל | ל רשב"ג. אומ' | ד ל או'. מותקן | ד א ל מתוקן. אע"פ | ד א אף על פי. ואע"פ | ד ואף על פי. א ל ח'. 18 שאינו | א ל ואינו. מסמר | כ"ה ד א ל. ב מסמך. בו את הפת מאפיפירות | א ל בה פת מאפיפיארות (ל מאפיפיארות). 19 היא | א ל הוא. כדוקרן | כ"ה ד. א ל כדקרן ב כרוקרן. ומטלטלת | א ומטלטל ל ומיטלטלת. בחצר | א ל בשבת. המשלית | ד המשלי' ל המשלות. להעלות | ד להעלו' א לעלות. 20 כלי | ד א ל דלי. בהמה | א ובהמה [פמאה] ל בהמה [פמאה]. לתוך הבור | א לבאר ל לתוך הבאר. 21 פרנסה | א פרנסתה. 22 כתחילה | ד בתחלה ל כתחלה. 23 שירדו | ד שירד. או בית | ל ובית. מביא | ל מבן. בקופה | א בידו.

11. ולא יסמוך בה וכו'. כלומר במטפה שנשברה. עיין בבה"א. 12. אין ניטלין וכו'. ודינו כנשבר בשבת במחובר לקרקע. ועיין בבה"א. 14. במוט. משום עובדין דחול. 15. בשנים. כלומר, דווקא במוט אסרו, אבל בידים מותר אפילו שני בני אדם. ועיין בבה"א. שהתקינו. שהומיטו. 18. מאפיפירות. קופה עשויה ממסרים. 19. כדוקרן. עץ המסוצל למעלה כמין מולג, והוא כלי ככל הכלים. המשלית. כלומר, מוט ששולין בו מן המים. 20. כלכלה וכו'. כלומר, להעלות בה כלכלה לשם דבר שאינו ניטל בשבת. ועיין בבה"א. 21. עושין לה וכו'. אבל אסור לטלטל אותה.

ומרדיד, ובלבד שלא ירדה בידו ובקופה, כדרך שעושה בחול. נסרים ששיגמן אע"פ שפין ואע"פ מותקנין מטלטלין אותן, חבילה של גמי וכנה של שבחין וטומוס של שטרות ועורות שאין עבודין, אם התקינן בעל הבית מטלטלין אותן, ואם לאו, אין מטלטלין אותן. ר' יוסה אומ' עורות עבודין ושאין עבודין מטלטלין אותן, אבל גיזי צמר ועניצי פשתן ולשונות של ארגמן ומוכין אין מטלטלין אותן. 5. מטלטלין את החדש בשבת, ומטלטלין מעשר שני בירושלם, אבל לא בגבולין. מעלין את המדומע באחד ומאה. ר' שמעון בן לעזר או' נותן עיניו באחד מהן ואוכל את השאר. 6. שברי עריבה, לכסות בהן את החבית, ושל סכוכית, לכסות בהם את הפך, ר' יהודה או' ובלבד שיהו עושין מעין מלאכתן. שברי עריבה, לצוק לתוכן מקפה, ושל זכוכית, לצוק לתוכן שמן לתינוק. 7. חבית שנתגלתה ואבטיח שניקר נוטלן ומניחן במקום המוצנע. 8. מטלטלין את החצב, מפני שהו מאכל צבאין, ואת החרדל, מפני שהוא מאכל יונים. רבן שמעון בן גמליאל אומ' מטלטלין

24 נקריס וכו'. עיין ג"ז מ"ט ג'. 26 ועוכות וכו'. עיין ג"ז מ"ט ג'. 28 גיזי למר וכו'. עיין ג"ז מ"ח ה'. 29 מעשר סכי וכו'. עיין במס' פי"ח מ"ה. 30 מעלין וכו'. מס' פכ"ה מ"ה. 30—31 ר' שמעון בן לעזר וכו'. ירוש' עלמ פ"ג ה"ה, ס"ה ע"ד; ג"ז קמ"ג ג'. 31 שבלי עריבה וכו'. מס' פי"ז מ"ה, ג"ז מולין י"ד ג'. 35 מטלטלין וכו'. ירוש' פי"ח ה"ה, נ"ז ע"ג; ג"ז קכ"ה ה'.

24 ומרדיד ובלבד שלא | א ומרדה אבל לא. ירדה | ד ירדד ל ירדיד. ובקופה | ד ובקוף'. 24—27 נסרים ... אותן. חבילה ... אותן$_2$ | א ל חבילה ... אותן$_2$. נסרום (ל נסרין) ... אותן. נסרים | ד נסרי' א נסרום ל נסרין. 25 ששינמן | ד ל של בית אומן (ל האומן) א בית האומן. אע"פ | ד א אף על פי. שפין | ד ששפין א שפיר ל שופין. ואע"פ | א ואף על פי. מותקנין | ד שמותקנין א ל מתוקנין. חבילה | ד חבלי'. של גמי וכנה | ד ח'. 26 שבחין | ד טבחין א שיחים ל שואין. וטומוס | א וש (ואח"כ פער כדי מלה אחת). שאין | א ל שאינן. 27 ר' | ד רבי. יוסה | ד א ל יוסי. אומ' | ד אומר ל או'. ושאין | א ל ושאינן. 28 ועניצי | ד ל ואניצי. 29 ומטלטלין | א ל מטלטלין. שני | א שיני. 30 מעלין | א מטלטלין. ר' | ד רבי. 31 לעזר | ד ל אלעזר א אלע'. או' | ד א ל אומ'. עיניו | א ל את עיניו. מהן | א מהם. עריבה | ד ערבה. 32 את החבית | א פי חבית. סכוכית | א ל זכוכית. לכסות בהם את הפך | כ"ה א ל (ל בהן). ד לצוק לתוכו מקפה ב לצוק לתוכן פיקפה. ר' | ד רבי. או' | ד אומר א ל אומ'. 33 שיהו | ד שיהיו. שברי | א שיברי. עריבה | ד ערבה. לתוכן | א בהם. מקפה | ד מקפ' א ל מקפה (לתינוק). זכוכית | ד זכוכי'. 34 לצוק | ד ליצוק. שנתגלתה | ל שנתלני'. שניקר | כ"ה ד א ל. ב שניכר. נוטלן | ד נוטלין. 35 שהו | ד א ל שהוא. צבאין | ד ל צבאים א לצביים. 36 יונים | כ"ה ד. א ל ליתים ב צבאין. רבן שמעון בן גמליאל | א רבן שמע' בן גמל' ל רשב"ג. אומ' | ד או'.

25. **ששינמן וכו'.** כלומר, הכניס שעם בין נסר לנסר, ושפן ותיקנן לעשות מהן כלים, מותר לטלטלן, מפני שבעה"ב אינו חס עליהן כל כך שלא ימנמו, ואינו מקפיד להשתמש בהם. ועיין בבה"א. 25—26. **וכנה של שבחים.** שורש של שיחין. 26. **וטומוס.** תכריך. **התקינן.** הומינן לישיבה. 28. **ועניצי פשתן.** פשתן המדוקדק והמנופץ ומוכן לטוויה. 29. **את החדש וכו'.** מפני שהוא ראוי לבהמה. 34. **ומניחן וכו'.** משום סכנה, שלא יאותו מהם, ויזוקו. 35. **החצב.** בצל הים, עיין בבה"א.

שברי זכוכית, שהוא מאכל נעמיות. אמ' לו ר' נתן אם כן יטלטלו חבילי זמורות, מפני שהוא מאכל פילין. זה הכלל כל שהוא מן המוכן מטלטלין אותו, וכל שאינו מן המוכן אין מטלטלין אותן. 9. מים שנתגלו מטלטלין אותן, מפני שהן ראוין לבהמה דברי ר' מאיר. ר' שמעון בן לעזר או' כל עצמן אסור לקיימן, מפני סכנת נפשות. 10. חבילי קש וחבילי עצים וחבילי זרדים, אם התקינן למאכל בהמה מטלטלין אותן, ואם לאו, אין מטלטלין אותן. רבן שמעון בן גמליאל אומ' אם ניטלין באחת יד, מטלטלין אותן, ואם לאו, אין מטלטלין אותן. 11. חבילי איזוב הסיאה והקורנית שהכניסן לעצים אין אוכל מהן בשבת, למאכל בהמה, אוכל מהן. קוטים, קוטים ואוכל, ובלבד שלא יקטום בכלי. מולל ואוכל, ובלבד שלא ימלול ביד דברי ר' יהודה, וחכמים אומ' מולל בראשי אצבעותיו ואוכל, ובלבד שלא ימלול בידו הרבה, כדרך שעושה בחול. וכן בחמתא, וכן בפיגם, וכן בשאר כל התבלין. 12. שחלים שטרפן מערב שבת נותן לתוכן חומץ ושמן ואין טורף, אלא מערב וממשך את החמיתה ונותן לתוכן. 13. חרדל ששחקו מערב שבת מביא דבש ונותן לתוכו, ואין טורף אלא מערב. 14. שום שרסקו מערב שבת מביא גריסין ונותן לתוכו ואין טורף אלא מערב. 15. אין

39 מיס שכתגלו וכו'. כגלי קכ"ח רע"ג. 41 חבילי קש וכו'. מכ' פי"ח מ"ג; כגלי קכ"ח ח'. 43 רבן שמעון וכו'. כגלי הכ"ל (כל הכגייתא, עד להלן שו' 49). 49 שחליס וכו'. כגלי ק"מ ל' (עד שו' 52). 52 לין וכו'. להלן בילס פ"ח הי"ח.

37 זכוכית | ד זכוכי'. שהוא | ד א [מפני] שהן ל [מפני] שהוא. נעמיות | א ל לנעמיות. אמ' | ד אמר. ר' | ד רבי. חבילי | ד חבלי. 38 שהוא | א שהן. פילין | א ל לפילין. 39 אותו | א אתו. וכל . . . אותן | כ"ה ל. ב ח' «ועיין להלן שו' 40 בשנו"ס». אותן | ד א אותו. 39–40 מים . . . אותן | ל ח'. 40 אותן | ב אותן [וכל שאינו מן המוכן אין מטלטלין אותן] «ועיין לעיל, שו' 39, בשנו"ס». ד ח'. ראוין | א ל ראויין ר' מאיר | ד ר"מ. לעזר | ד א ל אלעזר. או' | ד אומר א ל אומ'. 41 עצמן | ל עצמו. לקיימן | ל לקימן. סכנת | ד סכנ'. וחבילי[1] | ד וחבלי. 42 זרדים | א ל זרדין. התקינן | ד התקינו. למאכל בהמה | ד למאכל בהמ' א ל בעל הבית. מטלטלין אותן | ד מטלטלי' אותו. 43 רבן וכו' | ל רשב"ג. אומ' | ד אומר. ניטלין | ד נוטלין. 44 חבילי | ד חבלי. איזוב הסיאה | א ל אזוב והסיאה (ל הסיאת). שהכניסן | א אם הכניסן ל הכניסן. 45 אין . . . בשבת | א ח'. למאכל | א ולמאכל. מהן[2] | א מהם [בשבת] ל מהן [בשבת]. קוטים | ד א ל קוטם. קוטים | ד א ל ח'. 46 שלא ימלול | ל שימלול. ביד | א בכלי. ר' | ד רבי. 47 יהודה וחכמים | א יהוד' וחכ'. אומ' | ד אומרי'. 48 כדרך שעושה בחול | א כחול. שעושה | ל שהוא עושה. בחמתא | ד בחמיתה א באמיתא ל במיתא. בפינם | ד בפגים ל בפנס. כל | ל ח'. 49 התבלין | א הכלים. שחלים | ד שחליי' א שחליים ל שחלאים. שטרפן | ל ששחקן. ואין | א ואינו ל אינו. 50 וממשך | א ומושך ל מושך. החמיתה | א האמיתה ל המיתא. לתוכן | א לתוכה. ששחקו | א ששחקה. 51 ואין | א ואינו ל אינו. מערב | א מעריב. שרסקו | א ל שריסקו. 52 ואין | א ואינו ל אינו.

38. **מן המוכן.** כלומר, שיש לו מאותו המין, וכל המאכלים שנמנו לעיל הם מן המוכן אצלו, ועיין בבה"א. 41–42. **וחבילי זרדים.** חבילות של ענפים שכורתים אותם בשעת הומיר, וסתמן לאו למאכל בהמה בלי הזמנה. ועיין בבה"א. 44. **הסיאה והקורנית.** נתבאר לעיל פ"ח, שו' 69. 48. **בחמתא וכו'.** עיין בבה"א.

כותשין את המלח במדוך של עץ, אבל מרסק הוא ביד של סכין, בעץ הפרוד, ואינו חושש. 16. אין מרסקין דבילה וגרוגרת וחרובין לפני זקנים בשבת, אבל מרסק הוא ביד של סכין, בעץ הפרוד, ואינו חושש. המולל מלילות מערב שבת מנפח על יד על יד ואוכל, אבל לא בקנון ולא בתמחוי. המולל מלילות מערב יום טוב מנפח בקנון ובתמחוי, אבל לא בטבלה ולא בנפה ולא בכברה, כדרך שעושה בחול. ר' דוסתיי בר' יניי אמ' משם ר' ליעזר מוללין על המלול ומציעין על המוצע ואופין על האפוי ומבשלין על המבושל.

פרק ט"ו (פט"ז בד ובכי"ל)

1. אין עוקרין בהמה חיה ועוף מרשות היחיד, ואין צריך לומר מרשות הרבים, אבל דוחין בהן עד שיכנסו. כופין את הסל בפני האפרוחין שיעלו ושירדו, עלה, אסור לטלטלו. 2. כיצד מסייעין את הבהמה ביום טוב, נופחין בחוטמו ונותנין דד לתוך פיו, ואוחד בולד שלא יפול. רבן שמעון בן גמליאל אומ' מרחמין היינו בהמה טהורה ביום טוב. 3. קושרין את הטבור.

55 המולל מלילות וכו'. להלן בילה פ"ח ה"כ; בגלי עמ י"ב ג'.

1 אין עוקרין וכו'. בגלי קכ"ח ג'. 2 כופין וכו'. מסכ' פ"ח מ"ב. 3 עלה וכו'. יכומ' פ"ב ה"ז, ו כלע"ג, פ"ח ה"ב, ט"ז ע"ב. ועיין בגלי מ"ב ג'. כילד מסייעין וכו'. יכומ' פ"ח ה"ג, ט"ז בגלי ע"ג; קכ"ח ג'. ועיין במסכ' פ"ח מ"ב. 5 קושרין וכו'. מסכ' פ"ח מ"ב.

53 מרסק | ל מרסיק. בעץ | א ל ובעץ. הפרוד | א הפרור ל פרור. 54–56 אין . . . בתמחוי | א ח'. 54 מרסקין | ד מרסקי'. וגרוגרת | ד וגרונרו' ל וגרוגרות. וחרובין | כ"ה ד ל. ב ואין החרובין. זקנים | ד זקני'. 55 מרסק | ד מרסקן. בעץ | ד ל ובעץ. ואינו | ד ואין. מלילות | ד מלילו'. ל ח'. 57 מנפח | א מנפיח. בטבלה | ד א בטבלא. 58 שעושה | א [שהוא] עושה. ר' (ב"פ) | ד רבי. דוסתיי | ד א ל דוסתאי. בר' | ד ברבי. יניי | ד א ל ינאי. אמ' | ד אמר א אומ'. משם | ד א ל משום. ליעזר | ד אליעז' א אליע' ל אליעזר. 59 על$_1$ . . . על$_2$ | ד א ל את . . . את. על$_3$ . . . על$_4$ | ד ל את . . . את. ומבשלין | ד ומבשלי'.

1 חיה | ג חייה. מרשות (ב"פ) | א ל ברשות. 2 הרבים (ב"פ) | ד הרבי'. בהן | א בהם. עד | א ל ח'. בפני | א לפני. האפרוחין | ד האפרוחי' א האורחים. 3 עלה | ד עליה א עלו ל עליו. אסור | ד ואסור. מסייעין | ל מסיעין. 4 נופחין | א ל נופח. בחוטמו | ד ל בחוטמו. ונותנין דד | ד ונותנין דד' א ונותן את הדד. ואוחד | ד א ל ואוחז. בולד | ד א בוולד. שלא | א ל [כדי] שלא. 4–5 רבן שמעון וכו' | ל רשב"ג [בן גמ] ונמחק המוסגר. 5 אומ' | ד אומר. מרחמין | ל מרחמים. בהמה | ד [על] בהמה. הטבור | א ל הטיבור.

53. בעץ הפרוד. צ"ל: הפרור, כמו שהוא בכי"ע ובכי"ל, כלומר בעץ שבוחשין בו את הפרור (הקדרה). 56. מנפח על יד על יד. כלומר, מנפח ומנפה, מנענע בידו מעט מעט. עיין בבה"א. בקנון. בסל של פת. 59. מוללין על המלול וכו'. עיין בבה"א.

1. מרשות היחיד. צ"ל: ברשות היחיד (כמי כי"ע וכי"ל), כלומר, אין עוקרין רגליהן מן הקרקע אפי' ברשות היחיד, אעפ"י שאין מוציאן משם, משום מוקצה. ועיין בבה"א. 2. עד שיכנסו. מרשות הרבים לרשות היחיד. 3. עלה. כלומר, האפרוח. 5. מרחמין היינו וכו'. כלומר עשיו מעשה שהבהמה תרחם על וולדה ותגיקהו. ועיין בבה"א.

ר' יוסה או' נוהגין היינו אף חותכין. טומנין את השלייא, כדי שלא יוצן הולד. כגון בספלי של שמן ובכסות ובקופה של תבן. 4. מהלקטין למילה. ר' יהודה אומ' אם לא הלקיט חייב מיתה. וכורך עליה חוטי צמר וחוטי פשתן, ובלבד שלא יקשור. ומזלף עליה את החמין, ולא עוד אלא שאדם מזלף את החמין על גבי מכתו. שכל זמן שעוסק במילה חוזר אף על הציצין שאין מעכבין את המילה, פרש אין חוזר אלא על ציצין המעכבין את המילה בלבד. 5. בן שבעה דוחין עליו את השבת, בן שמנה אין דוחין עליו את השבת. ספק בן שבעה ספק בן שמונה, אין דוחין עליו את השבת. בן שמונה הרי הוא כאבן, ואין מטלטלין אותו, אבל אמו שוחה עליו ומניקתו. 6. אין גורר טומאה מן המת לא באדם ולא בכלים, אין מטמא לא בזיבה ולא בצרעת, אין זוקק לייבום ואין פוטר מן הייבום, ואינו מאכיל בתרומה [ואין] פוסל בתרומה, ואינו נוחל ואינו מנחיל, פרש ממנו אבר הרי הוא כאבר מן החי, ובשר, הרי

6 טומנין וכו'. בבלי קכ"ט ב'. 7 כגון בספלי וכו'. ירוש' ספי"ח, ט"ז סע"ג; בבלי סכ"ל. מהלקטין וכו'. בבלי קל"ג ב'. 8 חס לא הלקיט וכו'. בבלי סכ"ל. ועיין ירוש' ספי"ט, י"ז ע"ב, ובמסכ' ספי"ט. וכורך וכו'. עיין במסכ' פי"ט מ"ב. 9 ומזלף וכו'. עיין ירוש' פי"ט ה"ג, י"ז ע"ח, פ"ט ה"ג, י"ב ע"ח, בבלי קל"ד ב'. 10 שכל זמן וכו'. ירוש' ספי"ט, י"ז ע"ב, ובמות פ"ח סה"ח, ט' ע"ח; בבלי כאן קל"ג ב'. 12 בן שבעה וכו'. בבלי קל"ח ח'. 13 בן שמנה וכו'. ירוש' ובמות פי"ח ה"ז, י"ב סע"ח; בבלי סכ"ל, ובמות פ' ח', ב"ב כ' ח'. 14 ואין גורר טומאה וכו'. עיין למהלות פ"ח ה"ד, סס פי"ד ה"ו ובבלי ב"ב סכ"ל. ועיין במסכת כלה פ"ח מ"ב. 16 ואין פוצע וכו'. עיין בבלי קל"ו ח', ובמות ל"ו ב'. 17 ואיכו כוחל וכו'. עיין בבלי כלה מ"ד סע"ח, ירוש' ובמות פ"ד ה"ח, ה' ע"ב.

6 ר' | ד רבי א ור'. יוסה | ד א ל יוסי. או' | ד אומר א ל אום'. נוהגין היינו אף | א אף (והשאר ח') ל אף נוהגין היינו. טומנין | א ל וטומנין. השלייא | א השיליא ל השליא. יוצן | א ייצן. הולד | כ"ה ד א ל. ב החלד (וצ"ל: הוולד). 7 כגון | כ"ה ד א ל. ב וכן. בספלי | א בסופלי. ובכסות | ד ובכסו' ל בכסות. למילה | א במילה. ר' | ד רבי. 8 אום' | ד אומר. הלקיט | א הילקט ל הלקט. עליה | ד עלי'. 9 יקשור | ד יקשו' ל יקשר. את החמין | א ל חמין. 10 שכל | ד א כל ל וכל. שעוסק | א שהוא עסוק. במילה | כ"ה ד א ל. ב בכילה. חוזר . . . הציצי | ד חז' . . . הציצי'. 10–11 שאין מעכבין | א המעכבין (ובגליון: שאין, וההי"א נמחקה בנקודה). 11 פרש | ל פירש. אין | א ל אינו. ציצין | א ל הציצין. את המילה | ד ח'. 12 שמנה | ד א שמונה. 13 ספק | ל וספק. שמונה (ב'פ) | ל שמנה. השבת | ד השב'. שמונה | ד שמנ'. הוא | ד הו'. 14 ואין | ל אין א ואסור. מטלטלין | א לטלטלו. שוחה | ד שוהה. ומניקתו | ד ומיניקתו. אין | א ח'. 15 באדם | כ"ה ד א ל. ב כאדם. בכלים | כ"ה א ל. ד בכלי' ב בכלים. אין | א אינו. לא$_2$ | א ולא. בצרעת | ד בצרע'. אין | א ואינו. 16 לייבום . . . הייבום | ל ליבום . . . היבום. ואינו | ל אין. [ואין] | כ"ה ד ל. א ואינו. ב ח'. בתרומה | כ"ה ד א. ל מן התרומה ב את התרומה. 17 ואינו$_1$ | ל אינו. פרש ממנו | א ל פירש הימנו. אבר | ב אבר [מן] (נמחק המוסגר בנקודות).

6. טומנין וכו'. שכן האמינו ששמירת השלייא מועילה לוולד שכבר נולד. 7. מהלקטין וכו'. מסירין את ההילקוטין, את הציצין המעכבין את המילה. 8. חוטי צמר וכו'. ואין בהם משום כלאים, עיין בבה"א. 10. שכל זמן וכו'. כלומר, וכל זמן וכו' (עיין בשנ"ס), והוא עניין בפני עצמו. 14. אין גורר טומאה וכו'. כל זמן שהוא חי. 17. ואינו נוחל וכו'. כלומר, אינו נוחל בנכסי האם כדי להנחיל ליורשיו מן האב. פרש ממנו וכו'. כל זמן שהוא חי.

הוא כבשר מן החי. זה הכלל כל זמן שהוא חי אינו לא כחי ולא כמת, מת, הרי הוא כמת לכל דבר. 7. אי זהו בן שמונה, כל שלא יצאו לו חדשיו. ר' אומ' סימניו נכרין בו, צפרניו ושערו שלא גמרו. כדרך שבן שמונה באדם נפל, כך בן שמנה בבהמה גסה נפל, ובן ארבעה בדקה. רבן שמעון בן גמליאל אומ' כל ששהה שלשים יום באדם אינו נפל שנאמ' ופדוייו מבן חדש תפדה, וכל ששהה שמונה ימים בבהמה אינו נפל שנ' ומיום השמיני והלאה ירצה וגו'. 8. נסית לראשון ומת, לשני ומת, לשלישי לא תנשא דברי רבי, רבן שמעון בן גמליאל אומר לשלישי תנשא, לרביעי לא תנשא. היתה יולדת זכרים והן נמולין ומתין, מלה ראשון ומת, שני ומת, שלישי תמול, רביעי לא תמול. מעשה בארבע אחיות בציפרי שמלה ראשנה ומת, שני' ומת, שלישי' ומת, ובא מעשה לפני חכמים ואמרו רביעית לא תמול. אמ' ר' נתן כשהייתי במזגת של קפוטקיא היתה שם אשה אחת שהיתה יולדת זכרים והן נמולין ומתין, מלה ראשנה ומת, שני ומת, שלישי הביאתו

19 לי זכו כן שמונה וכו'. בגלי יצמות פ' רע"ב. 21 רבן שמעון וכו'. יכוש' יצמות פ"ח ס"ק, י"ב ע"ב; בגלי כתן קל"ח ב', יצמות ל"ו ב', פ' ב', כלה מ"ד ב'. 22 שכלמ' ופדוייו וכו'. במדבר י"ח, ט"ז. 23 וכל שמשה וכו'. יכוש' סכ"ל, בגלי קל"ח ב' הכ"ל. 23—24 ומיום השמיני וכו'. ויקרא כ"ב, כ"ז. 24 נסית וכו'. בגלי יצמות ק"ד ב', כלה ק"ד ח'. 26 היתה יולדת וכר. יכוש' יצמות פ"ו ה"ו, ז' ע"ד, בגלי שם ק"ד ב'. 27 מעשה וכר. בגלי הכ"ל. 29 לומ' כ' כתן וכר. יכוש' הכ"ל; בגלי כתן קל"ד ח', חולין מ"ז ב'.

18 לא | א ח'. 19 אי | ד ואי. שמונה | ד שמונ' א שמנה. יצאו | ד כלו. 20 ר' | ד רבי א ר' [יוסי]. אומ' | ד אומר. סימניו | ב [סימניו] סימניו (תמחק המוסגר בנקודות). נכרין | א ניכרין. צפרניו ושערו | ד צפורניו ושערו א ל שערו וצפרניו (א וציפרניו). כדרך | ד א וכדרך. 21 בבהמה | ל ח'. נפל$_2$ | א ל ח'. 21–22 רבן שמעון בן גמליאל | ד רבן שמעון ל רשב"נ. 22 אומ' | ד אומר. ששהה | א ששהא. שנאמ' | א ל שנ'. ופדוייו | ל ופדויו. 23 חדש | א חודש. ששהה | א ששהא. שמונה | ד שמנה ל שמנת. 24 ונו' | ד ונומר א ל לקרבן אשה לה'. נסית | א נישאת ל נשאת. לשני | א לשיני. 25 תנשא$_1$ | א תינשא. דברי . . תנשא | השלמתי ע"פ ד א ל. ב ח'. רבי | א ל ר' רבן שמעון בן גמליאל | א רבן שמע' בן גמל' ל רשב"נ. אומר | א אומ' ל או'. לשלישי | ד לשלישית. תנשא$_2$ | ד א תינשא. 26 תנשא | ד א תינשא. זכרים | ד זכרי'. והן | א והם ל הן. נמולין | א ניטולים. ומתין | כ"ה ד ל. א ומתים ב ומלין. ראשון | א הראשון. שני | כ"ה ד ל. א שיני ב שלישי. 27 תמול$_1$ | א ל ומת. בציפרי | ד בצפורי א בציפורי ל שבצפורי. ראשנה | ד א ל ראשונה. 28 ומת$_1$ | א ח'. שני' | ד שניה א ל שנייה ב שני. ומת$_2$ | א ח'. שלישי' | ד א ל שלישית ב שלישי. ומת$_3$ | א ומתו. חכמים | ד רבן שמעון בן גמליאל א רבן גמליאל ל רשב"נ. ואמרו | ד ואמר א ל ואמ'. 29 אמ' | ד אמר. במזגת | ד במדינת א במזינת. של קפוטקיא | א קפוטיקיא. אשה | ל ח'. שהיתה | ד שהית'. 29–30 שהיתה יולדת | ל שיולדת. 30 והן | ל הן. נמולין | א ניטולין. ומתין | ד ומתי' א ומתים. ראשנה | ד א ל ראשון. שני | ד ושני א שיני ל [מלה] שני. הביאתו | ל הביאוהו.

30. ר א ש נ ה וכו'. כלומר, בפעם ראשונה.

לפני, ראיתיו שהוא ירוק, נסתכלתי בו ולא מצאתי בו דם ברית, אמרו לי מה אני למולו, אמרתי להם המתינו לו עד שיכנס בו דם. המתינו לו ומלוהו וחיה, והיו קורין אותו נתן הבבלי על שמי. 9. המשוך צריך שימול. ר' יהודה או' משוך לא ימול, מפני שהוא מסוכן. אמרו לו הרבה מלו בימי בן כוזבא והיו לו בנים ולא מתו, שנ' המול ימול אפי' מאה פעם, ואו' ואת בריתי הפר, לרבות את המשוך. ומי שנולד מהול, ומי שנתגייר מהול, ותינוק שעברה זמנו, ושאר כל הנמולין, אין מלין אותן אלא ביום. ר' לעזר בר' שמעון אומ' בזמן אין מלין אותן אלא ביום. עיברה זמנן מלין אותן בין ביום בין בלילה. רבן שמעון בן גמליאל אומ' אם היה מסורבל בבשר, רואין אותן בשעה שמתקשה, אם נראה ערל מלין אותו, ואם לאו, אין מלין אותו. אמ' ר' יוסה מנין למילה שהיא ממקום פרי, שנ' וערלתם ערלתו את פריו, וכת' וערל זכר אשר לא ימול את בשר ערלתו, ממקום שהולד ניכר אם זכר אם נקבה משם מלין אותו. אמ' ר' שמעון בן

33 המשוך וכו'. בגלי יבמות ע"ב ח'. 33—34 כ' יהושע וכו'. יכום' פי"ט ה"ג, י"ז ע"ח, יבמות פ"ח ה"ל, ט' ע"ל; בגלי הכ"ל. 35 המול ימול. בגלמים י"ז, י"ג. 35—36 ואת בריתי וכו'. סס י"ז, י"ל. 36 ומי שנולד מהול וכו'. בגלי יבמות ע"ב קנ"ח. 37 ותינוק וכו'. יכום' פ"ב ה"ל, ד' ע"ג, בגלי הכ"ל. 37—38 כ' לעזר בר' שמעון וכו'. בגלי הכ"ל. ועיין יכום' הכ"ל, ופסחים פ"ז קס"ט, ל"ח ע"ל. 39 רבן שמעון וכו'. בגלי קל"ז ג'. 40 בשעה שמתקשה וכו'. בגלי הכ"ל. ועיין יכום' קפי"ט, י"ז ע"ב, יבמות פ"ח ה"ל, ט' ע"ל. ועיין בשכי' קפי"ט. 41 לשו' כ' יוסה וכו'. עיין בגלי ק"ח ח'. וערלתם וכו'. ויקרא י"ט, כ"ג. 42 וערל זכר וכו'. בגלמים י"ז, י"ל. 43 לשו' כ' שמעון וכו'. תו"כ תזריע פרק ח' ה"ו, כ"ח ע"ג; יכום' פי"ט ה"ב, י"ז ע"ל, יבמות פ"ח ה"ל; ט' ע"ל; בגלי קל"ח ח'.

31 לפני | ד לפניו א לפניי. שהוא | ד שהי' א ל בשרו. בריח | ד ברי'. 32 אני | ד א ל אנו. להם | ד לה' ל להן. 33 קורין | א קוראין. הבבלי | א ל ח'. שימול | א למול. ר' | ד רבי. 34 או' | ד אומר ל אומ'. משוך | ל המשוך. משוך לא ימול | א אינו צריך למול אם המשיך. שהוא מסוכן | ל שמסוכן. לו | א ח'. 35 כוזבא | ד ל כוזיבא. לו | ד א להם ל להן. בנים | ד בני'. שנ' | ד שנאמר. אפי' | א אפילו. פעם | ד א ל פעמים. ואו' | ד ל ואומ'. ואת | ד א ל את. 36 לרבות | ד לרבו'. ומי | ל מי. מהול | א [כשהוא] מהול. ומי2 | ד א ל ונר. 37 שעברה | א שעבר ל שעיבר. ושאר כל | וכל. הנמולין | א הניטולין. אין מלין אותן | א אין ניטולין ל לא יהו נמולין. ר' | ד רבי. לעזר | ד ל אלעזר א שמעון. 38 בר' | ד ברבי א בן. שמעון | א אלע'. אומ' | ד אומר ל או'. מלין (ב'פ) | א ל מולין. אלא | כ"ה ד א ל. ב ח'. עיברה | ד א עבר ל עיבר. 39 ביום | ד ביו'. בין2 | ד א ל ובין. בן גמליאל | כ"ה ד א ל. ב ח'. אומ' | א או'. 40 אותן | א אותו. נראה | ד נרא'. מלין1 | א מולין ל מולו. מלין2 | א ל מולין. 41 אמ' | ד אמר א ואמ'. ר' | ד רבי. יוסה | ד א ל יוסי. מנין | ד מניין. שהיא ממקום | ד שהוא ממקום א שהיא במקום ל שבמקום. וערלתם | ד וערלת'. 42 וכת' | ד ל ואומר א ואו'. וערל | א ערל. 43 ממקום שהולד | א מקום שהוולד. אם2 | ל ואם. אמ' | ד אמר א וא'. ר' | ד רבי.

33. **המשוך וכו'. מהול שנמשכה ערלתו וכסתה את העטרה.** 37. **ושאר כל וכו'. כלומר, הגרים והעבדים ויצא דופן ומי שיש לו ב' ערלות וכו'. ועיין בבה"א.**

לעזר לא נחלקו בית שמיי ובית הלל על מי שנולד מהול שצריך להטיף ממנו
45 דם ברית, מפני שהיא ערלה כבושה, על מה נחלקו, על גר שנתגייר כשהוא
מהול, שבית שמיי או' צריך להטיף ממנו דם ברית, ובית הלל אומ' אין
צריך להטיף ממנו דם ברית. 10. אמ' ר' שמעון לא נחלקו ר' ליעזר ור'
יהושע על מי שהיה למול אחר השבת ומלו בשבת שהוא חייב, על מה נחלקו,
על מי שהיה לו למול בערב שבת ומלו בשבת, שר' ליעזר מחייב חטאת, ור'
50 יהושע פוטר. אמ' לו ר' ליעזר אי אתה מודה במי שהיה לו למול אחר שבת
ומלו בשבת שהוא חייב, שהחליף את זמנו. אמ' לו ר' יהושע לא אם אמרת
במי שהיה לו למול אחר שבת ומלו בשבת שהוא חייב, שאינו בקום מול,
תאמר במי שהיה לו למול ערב שבת ומלו בשבת יהא חייב, שכן בקום מול.
אמ' לו ר' ליעזר נותר יוכיח, שמאמש בקום אכול, ואם אכלו למחר הרי זה
55 חייב. אמ' לו ר' יהושע לא אם אמרת בנותר שאינו בקום אכול בו ביום,
תאמר במילה שכל היום בקום מול. 11. מפקחין על ספק נפש בשבת,
והזריז הרי זה משובח, ואין צריך ליטול רשות מבית דין. כיצד נפל לים

47 מ' כ' סמעון וכו'. יכום' פ"ט ה"ל, י"ז ע"ב, פסחים פ"ו ה"ז, ל"ג ע"ל; ג3לי כמן קל"ז ל'. ועיין ג3מכ' פ"ט מ"ל. ועיין להלן פסחים פ"ח, סו' 22 ולהלן. 56 מפקחין וכו'. ג3לי יומל פ"ל ג' (כל הצרייתות, עד סו' 64).

44 לעזר | ד ל אלעזר א אלע'. לא . . . הלל | א ח'. שמיי | ד ל שמא. מי | ל ח'. 44–45 מי שנולד מהול שצריך להטיף ממנו דם ברית | א צריך להטיף ממנו דם ברית על הנולד כשהוא מהול. 45 שהיא ערלה | א ל שערלה. כבושה | א כבושה [היא]. גר | ל ח'. כשהוא | ל ח'. 46 שמיי | ד א ל שמאי. או' | ד אומר א אום'. ממנו | ל ח'. הלל | א הילל. אומ' | ד אומר ל או' אין | ל אינו. 47 להטיף . . . ברית | ד א ל ח'. אמ' ר' | ד אמר רבי. ליעזר | ד א ל אליעזר. 48 למול | ד ל [לו] למול. השבת | ד א ל שבת. 48–51 על מה . . . חייב | ל ח'. 49 מי | א [מה] מי (נמחק המוסגר). בערב | א ערב. ומלו בשבת | ד ומל בשב'. שר' . . . ור' | ד שרבי . . . ורבי. ליעזר | ד א אליעזר. 50 ליעזר | ד אליעזר א אליע'. במי | א למי. שהיה | ד שהי'. 51 בשבת | א בשבת [שר' אליע' מחייב חטאת ור' יהושע פוטר] (נמחק המוסגר בנקודות). שהוא | ד שהו'. א ח'. חייב | א ח'. זמנו | ד א ל זמנו [אף מי שהיה לי (א ל לו) למול בע"ש (א ל ערב שבת) ומלו בשבת יהא חייב שכן החליף (א שהחליף)]. אמ' | ד אמר. ר' | ד רבי. אם אמרת | ד אמר' א אם אמרתה. 52 אחר | א ערב (ובגליון תוקן: אחר). שהוא חייב | א ל ח'. שאינו | ל ח' (ותלוי בין השורות). בקום | ל במקום. מול | א ומול. 53 ערב | א בערב. יהא חייב | א ל ח'. שכן | א שאינו (ובגליון תוקן: שהוא) ל שכן [הוא]. בקום | ל מקום. 54 אמ' | ד אמר. ר' | ד רבי. ליעזר | ד א ל אליעזר. שמאמש | ל שאמש. ואם | ל אם. 55 חייב | ל חייב [חטאת]. אמ' | ד אמר. ר' | ד רבי. בו | א כל. ביום | ד ביו' א היום. 56 שכל | א שהיא כל. היום | ד היו'. נפש | ד נפשו' א נפשות. 57 והזריז | ל הזריז. ואין | א ל ואינו. ליטול | א ליקח. ל ח'. מבית | ל בית.

48. ומלו בשבת. כלומר, אותו תינוק שצריך היה למולו למחר, מלו לפני זמנו, חייב חטאת, לפי שלא עשה מצוה כלל שעדיין לא הגיע זמנו לימול. ועיין בבה"א. 49. בערב שבת וכו'. וכבר נתחייב במלה לפני השבת. 53. שכן בקום מול. שיש עליו חיוב מילה, אלא ששבת היא שמעכבת.

ואין יכול לעלות, טבע' ספינתו בים ואין יכול לעלות, יורדין ומעלין אותו משם, ואין צריך ליטול רשות בית דין. 13. נפל לבור ואין יכול לעלות, עוקרין לו חוליה ויורדין ומעלין אותו משם, ואין צריך ליטול רשות בית דין. תינוק שנכנס לבית ואין יכול לצאת, שוברין לו דלתות הבית, ואפי' היו של אבן, ומוציאין אותו משם, ואין צריך ליטול רשות בית דין. מכבין ומפסיקין לדליקה בשבת, והזריז הרי זה משובח, ואין צריך ליטול רשות בית דין. 14. מי שנשכו נחש קורין לו רופא ממקום למקום ושוחטין לו תרנגולת וגוזזין לו כרישין, אוכל ואין צריך לעשר דברי ר', רבן שמעון בן גמליאל [אומר] צריך לעשר. 15. מחמין חמין לחולה בשבת, בין להשקותו בין לרפאותו, ואין אומ' המתינו לו שמא יחיה, אלא ספיקו דוחה את השבת. ולא ספק שבת זו, אלא ספק שבת אחרת, ואין אומ' יעשו דברים בגוים ובקטנים, אלא בגדולים שבישראל. אין אומ' ייעשו דברים הללו על פי נשים, על פי כותים, אלא מצרפין דעת ישראל עמהן. 16. אמ' ר' יוסה מנין לפיקוח

64 מי שנשכו וכו'. 33גלי יומא פ"ג ג'. 66 מחמין חמין וכו'. 33גלי יומא פ"ד ג'. 68 ואין אומ' יעשו וכו'. ירוש' פגע"ז ה"ז, נ"ו ע"ד, יומא פ"ח ה"ח, מ"ח ע"ג, כלכיס פ"ד ה"ט, ל"ח ע"ד; 33גלי תכ"ל. 69 אין אומ' 33גלי תכ"ל. 70 אמ' ר' יוסה וכו'. עיין מכילתא כי תשא פ"ל עמ' 341, ירוש' יומא פ"ח ה"ח, מ"ח ע"ג, 33גלי שס פ"ח ג'.

58 ואין[1] | א ל ואינו. טבע' . . . לעלות | כ"ה ד. ב ח'. טבע' | א ל טבעה. ואין[2] | א ואינו. 59 ואין (ב"פ) | א ואינו. ליטול | ל ח'. רשות | ד רשו'. בית | א מבית. לבור | א ל לבאר. 60 חוליה | ד א חוליא. ויורדין | א ל ח'. ואין | א ואינו ל אין. ליטול | ל ח'. בית | א מבית. 61 ואין | א ואינו. לו | ד ח'. ואפי' | ד א ואפילו ל אפי'. היו | א ל הן. 62 אבן | א אבן [ומעלין אותו]. ואין | א ואינו. ליטול | ל ח'. רשות | ד רשו'. בית | א מבית. 63 לדליקה | ד לדלקה א דליקה ל בדליקה. והזריז | ל הזריז. ואין | א ואינו. ליטול | ד ל ח'. בית דין | א מבית דין ל ב"ד. 64 ממקום | ד ממקו'. למקום | א ח'. ושוחטין | ד ושוחטי' [טוחין] ל שוחטין. 65 כרישין | ד ל כרשין. אוכל | א ל ח'. ואין | א ואינו. רבן שמעון בן גמליאל | ד רשב"נ א ר' שמעון בן אלע' ל ר' אלעזר בר' שמעון. [ואומר] | כ"ה ד. א אומ' ל או'. ב ח'. 66 חמין לחולה | ל לחולה חמין. בין[2] | ד א ל ובין. לרפאותו | ד לרפואתו. 67 אומ' | ד א אומרין ל או'. לו | ל ח'. ספיקו | ד ספקו. דוחה את השבת | ד דוחה שבת. א ח'. 68 אחרת | ד אחר'. ואין | ל אין. אומ' | ד אומרי'. יעשו | ל ייעשו. בגוים | כ"ה ד ל. ב ח'. 68–69 בגוים . . . הללו | א ח'. 69 אין ל ואין. אומ' | ד אומרי' ל או'. ייעשו | ד ל יעשו. דברים | ד דברי'. הללו | ל ח'. על[2] | א ל ועל. 70 כותים | ד כותיים ל כותי'. מצרפין | ל מצטרפין. עמהן | א עמהם. אמ' | ד אמר א א'. ר' | ד רבי. יוסה | ד א ל יוסי. מנין | ד מניין. לפיקוח | ל לפקוח.

62. מכבין ומפסיקין וכו'. מכבין במים, ומפסיקין בין הדליקה ושאר הבתים, והורסים בניינים (שלא תתפשט האש), וכובשים דרך לכבאי האש. ועיין בבה"א. 65. כרישין. חציר, ועיין בבה"א. 66. לרפאותו. להרחיצו, כדי להברותו. 68. שבת זו. כלומר, שאפילו בחדאי לא ימות בשבת זו. 69. בגדולים שבישראל. כלומר, גדולי ישראל וחכמיו. עיין בבה"א. על פי נשים וכו'. כלומר, באומדנא של נשים, או כותים, אם החולה אומר שאינו צריך, ואין כאן ריעותא הנראית לעין. ועיין בבה"א. 70. מצרפין דעת ישראל וכו'. ובמקום שהרופאים חולקים, מצרפים דעת ישראל לדעת הכותים (או הנשים), ומחללים את השבת.

נפש שדוחה את השבת, שנ' את שבתתי תשמרו, יכול מילה ועבודה ופיקוח נפש, ת"ל אך, חלק, פעמים שאתה שובת, ופעמים שאי אתה שובת. ר' ליעזר או' מילה דוחין עליה את השבת, מפני מה, מפני שחייבין עליה כרת לאחר זמן. והרי דברים קל וחומר ומה על אבר אחד ממנו דוחין את
75 השבת, דין הוא שידחה שבת על כולו. אמרו לו ממקו' שבאת, מה להלן ודיי ולא ספק, אף כאן ודיי ולא ספק. אמ' ר' עקיבא וכי במה החמירה תורה בעבודה, או בשבת, החמירה בעבודה יותר מבשבת, שעבודה דוחה את השבת ואין שבת דוחה אותה, והרי דברים קל וחומר ומה עבודה שדוחה את השבת ספק נפשות דוחה אותה, שבת שעבודה דוחה אותה, אינו דין שספק
80 נפשות דוחה אותה, הא למדת שספק נפשות דוחה את השבת. 17. ר' אחא אמ' משם ר' עקיבא הרי הוא אומ' אם במחתרת ימצא הגנב וגו', בעל הבית מהו ודיי או ספק, הוי או' ספק, אם הורגין נפש להחיות נפש בספק,

71 ס"ת שבתתי וכו'. שמות ל"ל, י"ג. 72 ס"ך. שם. 74 ומה על לחבר וכו'. עיין מכילתא הכ"ל, ובלי כמן קל"ג ל' ויומא הכ"ל. 76 למ' ר' עקיבא וכו'. מכילתא ובלי יומא הכ"ל. ועיין במכילתא לכשב"י, עמ' 171. 80—81 ר' לחבר למ' וכו'. עיין מכילתא הכ"ל, שם מספנוים לפי"ב, יכוס' קנסדרין פ"ח ס"ח, כ"ו ע"ג, ובלי יומא הכ"ל. 81 ס"ס וכו'. שמות כ"ג, ל'.

71 שנ' | ד שנאמ'. שבתתי תשמרו | ד ל שבתותי תשמורו. מילה | ד ל במילה א [אפילו] במילה. ועבודה | א ל ובעבודה. 72 ופיקוח | א ובפיקוח ל ובפקוח. ת"ל | ד תלמוד לומר. חלק | א ל ח'. ופעמים | ד א פעמים. שאי | א ל שאין. 73 ר' ליעזר או' | ד רבי אליעזר אומר א ר' אליעזר אומ' ל אמ' ר' אלעזר. דוחין עליה | ד דוחין עלי' א ל דוחה. את השבת | ד השב'. 74 והרי | א ל והלא. ומה | ד ל ומה [אם]. א ח'. דוחין | ד א ל דוחה. 75 דין . . . כולו | א ל וכולו (ל על כולו) לא ידחה את השבת. שבת | ד השבת. ממקו' | ד א ל ממקום. שבאת | ד שבאת' א ל שבאתה. 76 ודיי (ב"פ) | ד א ל ודאי. אמ' ר' עקיבא | ד אמר רבי עקיבה. א ח'. החמירה | ד החמיר'. 77 החמירה | ד החמירו. בעבודה | א עבודה. יותר | ד יתר. א ל ח'. מבשבת | א משבת. שעבודה | ד ל שהעבודה. 78 אותה | א ל את העבודה. והרי | א והלא. שדוחה | א דוחה. 79 דוחה$_2$ | ד דוח'. אינו דין שספק | א ל דין הוא שיהא ספק. 80 למדת | א למדתה. שספק | א ל לספק. דוחה | א ל שדוחה. ר' | ד רבי. 81 אמ' | א אומ'. משם | ד א ל משום. ר' | ד רבי. עקיבא | א עקי'. הרי הוא אומ' | א ח'. הוא | ל ח'. אומ' | ד אומר. וגו' | ד וגומ' א והוכה ומת. 82 ודיי | ד ל ודאי א וודאי. או' | ד אומר א אומ'. ספק | א ספק [נפשות].

71. יכול מילה וכו'. כלומר, יכול אף הן בכלל שבתתי תשמרו. 75—76. להלן ודיי וכו'. כלומר, שהסכנה ודאית (חייב כרת) והרפואה וודאית, תדע לך שהוא כן, שהרי ספק מילה אינה דוחה את השבת. 79. ספק נפשות דוחה אותה וכו'. שהרי כתוב (שמות כ"א, י"ד): מעם מזבחי תקחנו למות, ואעפ"י שאפשר שיצא זכאי בדיוט, ואם ספק מיתתו דוחה עבודה, כל שכן ספק חייו. ועיין בבה"א. 82. נפש בספק. שהרי אפשר שהנגב לא בא אלא על עסקי ממון נרידא, ולא יהרוג את בעה"ב אם יתנגד לו.

דין הוא שידחו את השבת להחיות נפש בספק, הא לא נתנו מצות לישראל אלא לחיות בהן, שנ' אשר יעשה אותם האדם וחי בהם, וחי בהן ולא שימות בהן. אין כל דבר עומד בפני פקוח נפש, חוץ מע"ז וגלוי עריות ושפיכות דמים. במי דברים אמורים שלא בשעת השמד, אבל בשעת השמד אפי' מצוה קלה שבקלות אדם נותן נפשו עליה, שנ' ולא תחללו את שם קדשי וגו' ואומ' כל פעל ה' למענהו.

פרק י"ו (פי"ז בד ובכי"ל)

1. אמ' ר' יהודה אימתי אמרו נותנין לתלויה ביום טוב, בזמן שנתן לתוכה מערב יום טוב, לא נתן לתוכה מערב יום טוב, לא יתן לתוכה ביום טוב. רבן שמעון בן גמליאל או' טורף אדם חבית יינה בשמריה ונותן לתלויה

83—84 מלות ליסרמל וכו'. בגלי יומא פ"ח ג', הכ"ל, ע"ז כ"ד ח'. ועיין תו"כ לחכי מות מכילתא דעריות פי"ד, פ"ו ע"ב, יומ' סנה ספי"ד, ע"ו רע"ל, ע"ז פ"ב ה"ב, מ"ח רע"ח, בגלי קהלין ע"ד ח', ע"ז כ"ז ג'. 84 חסר יעשה וכו'. ויקרא י"ח, ה'. 85 לבר עומד וכו'. לעיל קפ"ט (נסמו"ק); יומ' סנהדרין פ"ד ה"ב, ל"ה ע"ח, קהלין פ"ב ה"ו, כ"ח ע"ב; בגלי סס ע"ד ח', כתובות י"ט ח'. ועיין יומ' סנה וע"ז הכ"ל ובגלי פסחים כ"ה ח'. 86—87 בסנה הסמ וכו'. עיין יומ' סנהדרין הכ"ל. 87 ולא תחללו וכו'. ויקרא כ"ב, ל"ב. 88 כל פעל וכו'. מכלי ע"ז, ד'.

1 בזמן וכו'. עיין בסכו' פ"כ ו"ח. 3 רבן שמעון וכו'. בגלי קל"ט ג'.

83 שידחו | א ל שידחה. נפש | ב [אמ'] נפש. בספק | ב בספק [דין הוא שידחו את השבת להחיות נפש בספק]. הא | ל ח'. נתנו | א ל ניתנו. 84 לישראל | א ח'. לחיות | ל להחיות. בהן | א בהם. שנ' | ד שנאמר. בהם | ד בהן. 85 וחי בהן | ל ח'. בהן1 | א בהם. בהן2 | א ל בהם. אין כל | ד ל אין לך | א ואין לך. דבר עומד | א שעומד. פקוח | ד א פיקוח. נפש | א נפש [אלא שלשה דברים]. חוץ מע"ז | א עבודה זרה | ל חוץ מעבודה זרה. וגלוי | ד א וגילוי. 85—86 וגלוי עריות ושפיכות דמים | ל ושפיכות דמים וגלוי עריות. 86 ושפיכות דמים | ד ושפיכו' דמי'. במי דברים וכו' | ד ל בד"א א במה דבר' אמורים. 87 אפי' | ד א אפילו. אדם נותן | א נותן אדם. נפשו | ל נפש. שנ' | ד שנאמר. 88 את | ל אם. וגו' | ד ונומר א ונקדשתי בתוך בני ישראל ל ונקדשתי. ואומ' | ד ואומר א ואו'.

1 אמ' ר' | ד אמר רבי. ביום | ד ביו'. 2 לתוכה | א עליה. לתוכה2 | ד לתוכ' א עליה. 3 רבן שמעון וכו' | א רבן שמע' וכו' ל רשב"ג. או' | ד אומר א אומ'. יינה בשמריה | א ביינה ובשמריה. ונותן | א ונותנת ל ונותנה. לתלויה | ד לתלוי'.

88. כל פעל ה' וכו'. ואף האדם וחייו לא נוצרו אלא לכבוד ה' ולקדש את שמו.

1–2. שנתן לתוכה וכו'. כלומר, וכבר סינן מערב יום טוב, ועכשיו הוא רוצה לשנות ולסנן. 3. טורף וכו'. כלומר, מנענע את החבית כדי שיתערבבו כל השמרים בתוך היין, ולא ישארו על קרקעית החבית, ויין בתוכם.

ביום טוב. 2. מצנין את הביצה בסודרין ובכל דבר המטלטל. נוטל בכברה ונותן לתוך האבוס, ר' ליעזר בן יעקב או' אין מערין לכברה בשבת. 3. אין שורין את החלתית בשבת. ר' יוסה או' בצונן מותר, בחמין אסור. אין מזלחין את הבית בכל מיני זלחין, אבל ממלא חבית מים ושופך ושונה, ואינו חושש. 4. גורפין מלפני הפטם, ומסלקין לצדדין מפני הרעי דברי ר' דוסה, וחכמים או' בין כך ובין כך אין מסלקין לצדדין. 5. הקש שישן עליו מערב שבת מנענעו בידו בשבת, לא ישן עליו מערב שבת לא ינענענו בשבת בידו. מכבש של בעלי בתים שהתירו להיות נוטל הימנו את הכלים, נוטל את המקל ואת הלוחים ומחזירן לשידה, מפני שהן כלים. 6. כלי שיש בו דברים הניטלין ודברים שאין נטלין נוטלו ונוטלן הימנו, ומחזירו למקומו. 7. בית הלל אומ' מגביהין מעל השלחן עצמות וקלפין, בית שמיי אומ' מסלק

4 מלכין וכו'. מסכ' ס"כ מ"ב. 4–5 כוטל בכברה וכו'. מסכ' ס"כ מ"ב. 5 ר' ליעזר וכו'. בבלי ק"מ ב'. 6 אין שורין וכו'. בבלי ק"מ ח'. ועיין במסכ' ס"כ מ"ב, ובירוש' שם ס"ב, י"ז ע"ב. 8 גורפין וכו'. מסכ' ס"כ מ"ד. 9 וחכמים או' וכו'. בבלי ק"מ ב'. הקש שישן וכו'. ירוש' ס"כ ס"ה, י"ז רע"ד. ועיין במסכ' ס"כ מ"ס. 11 מכבש וכו'. עיין במסכ' הכ"ל. 12 כלי שיש וכו'. עיין במסכ' רפכ"ח. 14 בית הלל וכו'. מסכ' סכ"ח מ"ב; בבלי קכ"ז ח', בילה ב' ח'.

4 ביום טוב | ד ביו' טוב א ל בשבת. מצנין | ד מסנין א מפנין ל מסנין. ובכל | א וכל. ובכל דבר המטלטל | ד ל ובכפיפה מצרית. 5 ר' | ד רבי. ליעזר | ד א ל אליעזר. או' | ד אומר א אומ'. אין | ד ח'. לכברה | א ל בכברה. 6 אין | ל ואין. בשבת | א בפושרין. ל ח'. יוסה | ד א ל יוסי. או' | ד א אומ'. בצונן | א בצונין. אסור | ל מותר. 7 מזלחין | כ"ה ד א ל. ב מולחין. הבית | א החבית. ממלא | א ל ממלא [הוא]. מים | א [של] מים. ושופך ל שופך. 8 הפטם | ל הפיטם. 9 ר' | ד רבי. דוסה | ד א ל דוסא. וחכמים | א וחכמ'. או' | ד אומרין א ל אומ'. בין כך ובין כך | ד ל כאן וכאן א כן וכן. אין | ד ח'. הקש | א קש. שישן | ל שישב. 10 עליו | כ"ה ד א ל. ב עליה. בידו | ד ח'. 11 בשבת בידו | ד א ל בידו בשבת. של | ד ח'. הימנו | ד המנו א ממנו. את הכלי' | ד את הכלי' א מים ל כלים. 12 הלוחים | ד הלוחיים א הלוחין ל הלווחין. ומחזירן | ל מחזירן. כלים | ד כלי'. כלי | ד כל. 13 דברים | ד דברי'. הניטלין | ל הנטלין. ודברים | ד ודברי' א ויש בו דברים. נטלין | ד א ל ניטלין. נוטלו | א נוטל. ונוטלן | ל נוטלן (ובין השורות תלויה ויו"ו). הימנו | ד המנו. ל ח'. ומחזירו למקומו | א ומחזירן למקומן. 14 בית | ד בי'. הלל | א הילל. אומ' | ל או'. השלחן | א השולחן ל [נבי] השלחן. וקלפין | ד א ל וקליפין. בית | א ובית. שמיי | ד א ל שמאי. אומ' | ד אמר' ל לאו'.

4. מצנין וכו'. מסנין את הביצה בכל דבר המטלטל, אבל לא בדבר שאינו מטלטל, כגון סיב, וכדומה. ועיין בבה"א. 4–5. נוטל בכברה וכו'. כלומר, נוטל תבן בכברה וכו', אעפ"י שהמוץ נופל מאליו, תמצא מרקד, דבר שאינו מתכוין הוא. 6. החלתית. עיין בבה"א. 7. אין מזלחין וכו'. כלומר, אפילו בזלחין שנותנין ריח, וכוונתו לפזר את הריח בכל הבית ולא לרבץ את הקרקע. ושופך ושונה. כלומר, וחזר ושופך, מפני שאין דרך הרבצה בכך. 8. גורפין מלפני הפטם. גורפין את המאכל שהותיר השור הפטם, ואין כאן איסור מוקצה משום שעדיין ראוי לרעי לרעי (שור הרועה במרעה), שאינו בורן כל כך. ומסלקין לצדדין וכו'. כלומר, לא יגרוף את הפסולת שהותיר הרעי מן האבוס, אלא מסלקה לצדדין, ונותן מאכל ראוי במקומו. 9. אין מסלקין וכו'. ואפילו מה שהותיר הפטם הוא מוקצה גמור, ואין להזיזו ממקומו. 11. של בעלי בתים וכו'. שמותר להתירו בשבת ולהוציא ממנו את הכלים. 13. ומחזירו וכו'. אפילו עם הדברים שאין ניטלין שבתוכו, הואיל והכלי כבר בידו.

15 את הטבלה כולה ומנערה. זכריה בן אבקילס לא היה נוהג לא כדברי בית
שמיי ולא כדברי בית הלל, אלא נוטל ומשליך לאחר המטה. אמ' ר' יוסה
ענותנותו של ר' זכריה בן אבקילס היא שרפה את ההיכל. 8. מקנחין
בזנב הסוס ובזנב הפרה ובזנב שועל ובמפה של קוצין ובסיער של שועין,
ובלבד שלא יקנח בידו ובמפה, כדרך שעושה בחול. 9. פירות שנתפזרו
20 מלקט אחד אחד ואוכל. נתערבו לו פירות בפירות, בורר ואוכל, בורר
ומניח על השלחן, בורר ומשליך לפני בהמתו. ביררן אילו בפני עצמן ואילו
בפני עצמן, או שליקט מתוכן עפר וצרורות, הרי זה חייב. 10. פגה שטמנה
בתבן, וכן חררה שטמנה בגחלים, אם מגולה מקצתה נוטל, ואם לאו, אינו
נוטל. אלעזר בן תריי או' תוחבן בשפוד, או בסכין, ונוטלן בשבת. 11. אין
25 מטבילין את המים ביום טוב, ואין משיקין את המים בכלי אבן לטהרן בשבת

15 זכריה וכו'. 33בלי קמ"ג קע"ח. 16 לא"מ ר' יוסה וכו'. עיין 33בלי גיטין כ"ו ח'. 19 פירות
שנתפזרו וכו'. 33בלי קמ"ג ג'. 20 בורר ואוכל וכו'. יכול' פ"ז ה"ג, י' ע"ג, בילה פ"ח ה"י,
ר' ע"ד; 33בלי ע"ד ח'. 22 פגה וכו'. יכול' פ"ג ה"ג, ה' קנ"ד, כלאים פ"ח ה"ט, כ"ז ע"ג,
פסחים פ"ג ה"ד, כ"ט ע"ג; 33בלי קכ"ג ח', עירובין ע"ז ח'. 24—25 אין מטבילין וכו'.
להלן בילה פ"ג ה"ט; יכול' שם פ"ג ה"ג, ק"ח ע"ג; 33בלי שם י"ח ג'. ועיין במסכ' שם פ"ג מ"ג.

15 הטבלה . . . ומנערה | ד הטבלא . . . ומנער'. זכריה | ד זכרי'. אבקילס | ד אבקילוס א אבטולס
ל אבקלוס. בית | ד בי'. 16 שמיי | ד א ל שמאי. בית הלל | ד ב"ה א בית הילל. לאחר |
א מאחורי ל אחר. המטה | א המיטה. אמ' ר' | ד א"ר. יוסה | ד א ל יוסי. 17 ענותנותו |
א עינוותנותו ל ענותנותיה. של ר' זכריה | א ח'. ר' | ד רבי. אבקילס | א אבוקלס ל אבקלוס. היא
שרפה | ד שרפ' ל שרפה. 18 הפרה | ד הפר'. שועל | א ל השועל. ובמפה | ד ובמפ'. קוצין |
א קוצים. ובסיער של שועין | ד ובשיע' של שוע' א ל ובשיער של שועית. 19 יקנח וכו' | ד יקנ' . . .
ובמפ' . . . שעוש' . . . פירו'. 20 נתערבו | א נתערב. פירות בפירות | ד פירו' בפירו'. 21 השלחן |
א השולחן. בהמתו | א הבהמה. ביררן | ד בדק א ל [אם] ביררן (ל בררן). אילו . . . ואילו |
ד אלו . . . ואלו. 22 שליקט | ד שילקוט ל שלקט. וצרורות | ד וצרורו' א ל או צרורות. זה | ד ח'.
שטמנה | ד שטמנ'. 23 חררה שטמנה | ד חרר' שטמנ'. מקצתה | ד מקצת'. 24 אלעזר | ד אלע'
ל [ר'] אלעזר. תריי | ד א ל תדאי. או' | ד א אומ'. תוחבן | א ל תוחבה. בשפוד או | א ל [בין]
בשפוד ובין (ל בין). ונוטלן | א ל ונוטלה. בשבת | א ל ח'. 25 המים1 | א הכלי.

17. ענותנותו וכו'. עיין בבה"א. 18. ובסיער של שועין. בשיער של שועית. 19. פירות
שנתפזרו וכו'. כלומר, לכל הצדדין, לא ילקט את כולם בבת אחת, משום טירחא יתירה. ועיין
בבה"א. 20. פירות בפירות. כלומר הרבה מינים. 21. ומניח על השלחן. כדי לאוכלן
לאלתר. ומשליך לפני בהמתו. אם היו כולן מאכל בהמה, ונוהג בהן בעניין זה כמאכל
אדם. ועיין בבה"א. 21—22. ואילו בפני עצמן. כלומר, שברר כל מאכל לחוד, ולא אכל את
הראשון לפני שברר את השני, מוכיח סופו על תחילתו, שלא רצה לאכול את הראשון, ודינו כבורר
פסולת מתוך אוכל. ועיין בבה"א. 23. בגחלים. ועכשיו כבר כבו. 24. בשפוד וכו'. שטלטול
מן הצד לאו שמו טלטול. 24—25. אין מטבילין וכו'. כלומר, בכלי טמא, שהרי כשהוא
מטביל את המים (כשמכניס את כל הכלי למקוה, עד שהמים עוברים וצפים על שפתו), טהר
גם הכלי. ועיין בבה"א. 25. בכלי אבן. כלומר, שאין מקבלין טומאה, והמים נטהרים בהשקה
גרידא (כשמשיק שפת הכלי, ומגיע מים למים), ואסור לעשות כן בשבת, אבל מותר לטהר אוכלין
ביו"ט.

דברי ר', וחכמים אומ' מטבילין את המים ביום טוב, ומשיקין את המים בכלי אבן לטהרן בשבת, אבל לא להטבילן. 12. כלים שנטמאו באב הטומאה אין מטבילין אותן ביום טוב, ואין צריך לומר בשבת, אבל ממלא הוא כוס, או דלי, או קיתון, לשתות, ומחשב עליהן ומטבילן. טובל כדרכו מטומאה חמורה, ואין צריך לומ' מטומאה קלה. 13. קורע אדן את העור שעל פי החבית של יין ושל מורייס, ובלבד שלא יתכוין לעשות זינוק. אין פותחין לפסין סתומות, רבן שמעון בן גמליאל מתיר. 14. אין סכין את הכלים בשביל לייפותן, אם לנאותן להתעטר בהן מותר. לא יתן אדן שמן על גבי טבלה של שיש להתעגל עליה, לפי שאין סכין ואין נופחין ואין מדיחין את הקרקע ביום טוב, ואין צריך לומר בשבת. 15. הרוחץ במערה ובמי טבריה מסתפיג אפי' בעשר לנטיאות, ולא יביאם בידו. וכן עשרה בני אדם כמידה הזאת, ואם צריך להן ממתין להן עד שיגובו, ונוטלן ובא לו. 16. לא יתן

27 כלים שנטמאו וכו'. להלן תוספתא ג'ילם הכ"ל; ג'בלי שם י"ח ח'. 28 לחבל ממלא וכו'. יכוש' שם"ג, ה' קע"ג, תכומות פ"ג ה"ג, מ"ח ע"ג, ג'ילם פ"ג ה"ג, ק"ח ע"ג; ג'בלי הכ"ל. 29 טובל וכו'. עיין במסכ' ג'ילם פ"ג מ"ג. 30 קורע וכו'. להלן ג'ילם פ"ג ה'ב. ועיין במסכ' שכ"ג מ"ג 31 לין פותחין וכו'. להלן ג'ילם הכ"ל; יכוש' שם פ"ד ה"ב, ק"ג ע"ג; ג'בלי שם ל"ג ח'. 33 לא יתן וכו'. יכוש' פ"ו ה"ג, ח' ע"ח, קהלקין פ"י ה"ח, כ"ח ע"ח. ועיין לעיל תכומות פ"י ה"י, עמ' 162, ובמקה"ת שם. 35 הרוחץ וכו'. מסכ' שכ"ג מ"ה.

26 ר' | ד רבי. וחכמים | א וחכמ'. אומ' | ד אומר'. המים$_1$ | א הכלי. ומשיקין | ד [ואין] משיקין. 27 בשבת | ד א ל ח'. להטבילן | א להטבילו. שנטמאו | א שניטמאו. 28 הוא | ל ח'. 29 או$_1$ | ד ל ח'. עליהן | א עליהם. ומטבילין | ד ומטבלין. 30 חמורה | ל ח'. לומ' | ד א ל לומר. אדן | ד א ל אדם. את העור | א ל עור. שעל פי | ל שלפני. 31 החבית | א חבית. מורייס | ד מוריס. יתכוין | ד ל יתכוון. זינוק | א נצוק ל זיווק. 32 רבן | א ורבן. 33 לייפותן | ד א ל ליפותן. אם לנאותן | א ואם כדי לנאות. להתעטר | ד להשתמש ל [כדי] לשתמש. א ח'. מותר | א ל [הרי זה] מותר. אדן | ד א ל אדם. 34 טבלה של שיש | ד א טבלא של שייש. ואין$_1$ | ל אין. 34–35 את הקרקע | ל בקרקע. 35 במערה | א ח'. ובמי | א ל במי. טבריה | ד א טבריא. 36 מסתפיג אפי' | ד א ל מסתפג אפילו. לנטיאות | ד אלנטיאו' א אלונטאות ל לנטיאות. ולא | ל לא. יביאם | א יביאנו. עשרה | ד עשר'. כמידה | ד כמד' ל במדה. 37 ואם | א ואם [היה] ל אם [היה]. להן$_1$ | ד להם. מסתין | א ל ימתין. להן$_2$ | א ח'. שינובו | ד שינגב בו א שינגובו. ונוטלן | ל נוטלן. יתן | א יסוך.

27. **לה טבילן. כלומר, את המים ע"י כלי מקבל טומאה, ואסור לעשות כן אפילו היו בכלי טהור שהרי נטמא ע"י המים, ואין טובלין כלי אפילו אם נטמא בוולד הטומאה. ועיין בבה"א, שו' 28. 31. זינוק. כלומר, לכוין את החור בצורת מרזב, שיהא היין מזנק מתוכו. 32. לפסין סתומות. שמתחילתן עשויין לכך, שעושין שריטה עמוקה במקום שראוי לחלקן. 35. במערה. כלומר במי בערה שבעבר הירדן. עיין בבה"א. 36. ולא יביאם וכו'. שלא יבוא לידי סחיטה. 36–37. כמידה הזאת. שכל אחד ואחד נסתפג בשלו, לא יביאו את שלהן. ועיין בבה"א. 37. לא יתן וכו'. מפני שנראה כעושה לרפואה.**

אדן שמן על גבי ראשו וילך למרחץ, אבל סך כל גופו ומקנח כל גופו אבר אבר. 17. מוליך אדן שמן הרבה באלנטיאות הרבה למרחץ וסך כל גופו אבר אבר ומקנח כל גופו אבר אבר, ואינו חושש. 18. רבן שמעון בן גמליאל או' טרקלין שהשיקה מערב שבת מטייל בה בשבת, לא השיקה מערב שבת אין מטייל בה בשבת. 19. אין מגרדין במגרדת ביום טוב, ואין צריך לומר בשבת, רבן שמעון בן גמליאל מתיר. וכן היה רבן שמעון בן גמליאל או' אם היו מלוכלכות בטיט ובצואה מגרדן, כדי שלא יטנפו את כליו. 20. הרוחץ במי טבריה לא יזלפו עליו אחרים, אבל מזלף על ידי עצמו, רבן שמעון בן גמליאל אומ' אף לא יזלף הוא על ידי עצמו, מפני שמרבה הבל ומכבד את הקרקע, אבל רוחץ כדרכו ועולה. 21. ר' שמעון בן לעזר אומ' בית שמיי או' אין הורגין את המאכולת בשבת, ובית הלל מתירין. 22. וכן היה רבן שמעון בן גמליאל או' בית שמאי או' אין פוסקין צדקה לעניים בשבת בבית הכנסת, אפילו להשיא יתום ויתומה, ואין משדכין בין איש לאשתו ואין מתפללין על

41 עוקלין וכו'. עיין להלן בילמ פ"ב ה"י, לעיל פ"ב ה"ג, סו' 9, בבלי מ' 3'. 42 לין מגדלין וכו'. בבלי קמ"ז 3'. ועיין במסכ' סכ"ב מ"ז. ועיין להלן בילמ פ"ה, סו' 49. 44 סרוסקן וכו'. יכוס' פ"ב ה"ג, ו' ע"ש. 47 ר' שמעון וכו'. בבלי י"ב ע'. ועיי"ש ק"ז 3'. ועיין בילוס' פ"ח ה"ג, ג' ע"ב. 48 וכן היה וכו'. בבלי י"ב ע' הכ"ל.

38 אדן | ד א אדם. ל ח'. וילך | ל ויוליך. כל$_1$ | ל ח'. ומקנח | ד ומקנ'. א ל ח'. כל גופו | א ל ח'. 39 אדן | ד א אדם. ל ח'. באלנטיאות | א ואלנטאות ל ולונטיאות. וסך | א ל סך. 40 אבר אבר (ב'פ) | א ל ח'. חושש | ד חושה. 41 או' | ד אומר א אומ'. טרקלין | א טריקלין. שהשיקה | ד שהשיק א שהסיקה ל שהשיקו. מטייל | א מטיילין ל מטילין. בה בשבת | ד ביום שבת ל בו בשבת. השיקה | א הסיקה ל ישיקו. 41–42 מערב$_2$ . . . מטייל | ל ח'. 42 אין מטייל | ד אין מטילין א לא יטייל. בה | ל בו. בשבת | ד ביום שבת. מגרדין | א מתגרדין ל מגררין. במגרדת | ד ל במגררת א במגוררת. לומר | ל לום'. 43 בשבת | ד בשב'. רבן . . . מתיר | א ל ח'. מתיר | ד מתי'. וכן היה | ל וכך היה. א ח'. שמעון | ד שמעו' א שמע'. נמליאל | א גמל'. או' | ד אומר א ל אום'. אם | ד שאם. 44 היו | ד היו [ידיו] א ל היו [ירגלין]. ובצואה | א או בצואה [רוחץ כדרכו ואינו חושש או]. מגרדן | א ל מגררן. את | א ח'. 45 במי | ד א בחמי. טבריה | א טבריא. מזלף | ד א ל מזלף [הוא]. רבן | ד רבי א ל ר'. 46 נמליאל | ד אלעזר א ל מנסיא. לא יזלף הוא | א ל הוא לא יזלף. ומכבד | ד ומכב' ל ומכביד. 47 הקרקע | ד הקרק'. ר' | ד רבי. לעזר | ד א ל אלעזר. שמיי | ד א ל שמאי. או' | א ל אום'. ד ח'. 48 אין | ב אין [חייבין] (ונמחק המוסגר בנקודות). בשבת | ל ח'. הלל | א הילל. רבן | ד רבי א ל ר'. 49 נמליאל | ד א ל אלעזר. או' | ד אומר א ל אום'. בית שמאי או' | ל ב"ש או'. א ח'. או' | ד אומרין. בשבת | ד בשב'. א ל ח'. 50 אפילו | א ואפילו ל ואפי'. ואין$_1$ | ל אין.

38. כל גופו. לרבות את ראשו. עיין בבה"א. 38–39. אבר אבר. שלא יעשה כדרך שעושה בחול. 39. באלנטיאות וכו'. ואינו חושש משום סחיטה, עיין בבה"א. 41. מטיילבה וכו'. כלומר, לפי דרכו, ולא להויע. 45. לא יזלפו וכו'. לא התירו אלא רחיצה. אבל לא וליפה ע"י אחרים, כדרך שעושים בחול.

החולה בשבת, ובית הלל מתירין. המפלה את כליו הרי זה מולל וזורק, ובלבד שלא יהרג, אבא שאול אומ' נוטל וזורק, ובלבד שלא ימלול. לא יפלה אדם את כליו ברשות הרבים, מפני הכבוד, ר' יהודה אומ' אף בחול. אין עושין אפקטויזין לרשות הרבים, מפני הכבוד. לא ישטוח אדן את כליו ברשות הרבים לגנבן, אפי' מן הזיעה. אין רצין בשבת כדי להתעמל, אבל מטייל כדרכו, ואינו חושש, ואפי' כל היום כולו. 23. בהמה שאכלה פירות, אפי' כל היום כולו, מטיילין אותה בחצר, בשביל שלא תמות. 24. אין מבקרין את המומין ביום טוב, ואין צריך לומ' בשבת. אם לבו ביום, מבקרין את המומין בשבת, ואין צריך לומ' ביום טוב.

פרק י"ז (פי"ח בד ובכי"ל)

1. כתב המהלך תחת הצורות ותחת היוקנאות אין מסתכלין בו. ולא עוד אלא אף בחול אין מסתכלין ביוקנאות, משם שנ', אל תפנו אל האלילים וגו'. 2. ר' לעזר בנו של ר' יוסי הגלילי או' אם ראית צדיק

51 סמפלה וכו'. ירוש' פ"ק ה"ג, ג' ע"ב; ובבלי סכ"ל. 54 לין עושין וכו'. ובבלי סכ"ל. ועיין במכ' פכ"ב מ"ו, ובבלי קמ"ז ב'. לא ישטוח וכו'. מכ' פכ"ב מ"ז. 55 לין בלין וכו'. עיין במכ' פכ"ב מ"ו. 56 בהמה שאכלה וכו'. עיין בבלי כ"ג ב'.

1 כתב וכו'. ירוש' ע"ז פ"ג ה"ל, מ"ב קע"ב; ובבלי קמ"ט ב'. 2 לין מסתכלין וכו'. תו"כ ריש קדושים פרש', פ"ז ע"ל; ירושלמי ובבלי סכ"ל. לא תפנו וכו'. ויקרא י"ט, ד'. 3 ר' לעזר וכו'. להלן ע"ז פ"ל ה"ז.

51 הלל | א הילל. הספלה | א ל הספלא. הרי זה | א ל ח'. 52 יהרג | ד א ל יהרוג. אומ' | ד אומר ל או'. 52–53 לא יפלה אדם | א אין מולין. 53 יפלה | ל ימלא. את כליו | ל כליו. א ח'. ברשות הרבים | א ברש' הר'. 53–54 ר' . . . הכבוד | א ח'. ר' | ד רבי. אומ' | ד אומר ל או'. 54 לרשות הרבים | ד ברשות הרבים. ל ח'. ישטוח | א ל ישטח. אדן | ד ל אדם. א ח'. את | ד א ל ח'. 55 ברשות הרבים | ד ברשו' הרבים א ברש' הרב'. אפי' | ד אפילו א ואפילו. רצין | ד רצי'. 56 ואינו . . . כולו | ד א ל אפי' (א ואפילו) כל היום כולו (ל כלו) ואינו חושש. פירות | ד א ל פירות [הרבה]. 57 אפי' . . . כולו | ד א ל ח'. מטיילין | ל מטילין. 58 המומין | ד המומן. לומ' | ד א לומר. אם לבו ביום | א ח' «ובמקומן פער ונקודות». 59 את המומין | א אותו. ל ח'. בשבת . . . טוב | א ביום טוב אבל לא בשבת. לומ' | ד ל לומר.

1 כתב המהלך תחת | ל ח'. היוקנאות | א הדיוקנאות. 1–2 אין . . . משם | ל ח'. 2 ביוקנאות | ד ביוקנאו' א בדיוקנאות. משם | ד א משום. שנ' | ד שנאמר. 3 וגו'. | ד וגומר. א ל ח'. ר' . . . של | ד ח'. לעזר | א ל אליעזר. ר' | ד רבי. או' | ד אמר א אומ'. ראית | ד א ל ראיתה.

54. אפקטויזין. מוצא המלה לא נתברר, ומשמעותה תחבולה המביאה את האדם לידי הקאה. ועיין בבה"א. 55. לגנבן. שלא יחשדוהו שכבסם בשבת. 57–58. אין מבקרין וכו'. כלומר, בקרבנות, כדי שיזכל להקריבם. ועיין בבה"א. 59. בשבת. כגן קרבן תמיד. ועיין בבה"א.

1. היוקנאות. הדיוקנאות, תמונות השלטונות, ומתחתיהן כתובות המספרות את גדולתם של בעלי התמונות.

שיצא לדרך ואתה מבקש לצאת לאותה הדרך הקדים על ידיו שלשה ימים, או אחר על ידיו שלשה ימים, כדי שתצא לדרך עמו, מפני מה, מפני שמלאכי שלום מלוין אותו, שנ' כי מלאכיו יצוה לך וגו'. 3. ואם ראית רשע שיצא לדרך ואתה מבקש לצאת הדרך הקדים עליו שלשה ימים, או אחר עליו שלשה ימים, כדי שלא תצא עמו לדרך, מפני מה, מפני שמלאכי סטן מלוין אותו, שנ' הפקד עליו רשע. 4. ר' שמעון בן לעזר או' השושבינין וכל בני חופה מפייסין על מנותיהן, שאם הותירו מחזירין אותן לשידה. מפיס אדם את ארחיו, ואורחיו מפייסין זה עם זה, כדי שיטול חלקו תחלה, לא שיטול חלקו ושל חבירו. 5. מחשב אדם יציאותיו, כמה הוציא בתוך ביתו, וכמה הוציא לפועליו, וכמה הוציא לאורחיו, מן הכותל שהו לשעבר, אבל לא מן הכותל שהו לעתיד לבא. 6. מונה אדם את ארחיו, כמה בחוץ וכמה בפנים,

6 כי מלאכיו וכו'. תהליס ל"ל, י"ל. ולס לאית וכו'. לתלן ע"ז פ"ל ס"ח. 9 הפקד וכו'. תהליס ק"ע, ו'. 10 מפייסין וכו'. עיין בשבת פכ"ג מ"ג. 12 מחשב לדס וכו'. בבלי ק"כ ב'. 14 מונה לדס וכו'. בבלי קמ"ע ל'.

4 שיצא | א שהוא יוצא ל שיוצא. לצאת | ל ח'. הקדים | ד הקדי' א ל הקדם. שלשה | ל שלשת. 5 שלשה | ל שלשת. לדרך עמו | ד א ל עמו לדרך (ד בדרך). מפני מה | ד א ל ח'. 6 שלום | א השרת ל השלום. מלוין | א מלווין. אותו | ל על ידיו. וגו' | ד וגומר א ל לשמרך בכל דרכיך. ואם | ל אם. ראית | ד ראת' א ראיתה. 7 שיצא | א שיוצא. הדרך | ד א ל [לאותה] הדרך. הקדים עליו | א ל הקדם על ידיו. שלשה | ד שלש' ל שלשת. עליו | א על ידיו ל ידיו (ובין השורות: על). 8 שלשה | ל שלשת. כדי | א ח'. מפני מה | ד א ל ח'. סטן | ד א שטן ל השטן. מלוין | א מלווין. 9 שנ' | ד שנאמר. רשע | ד רשע [וגומר] א ל רשע [ושטן יעמד על ימינו]. ר' | ד רבי. לעזר | ד א ל אלעזר. או' | ד אומר א ל אומ'. השושבינין | א שושבינים. 10 חופה | ד חופ' ל החופה. מפייסין | ד א ל מפיסין. מחזירין | ד מוחזירין א הותירו. אותן | ד א ל ח'. מפיס | ד ל מיפיס. 11 את ארחיו | ד את אורחיו (וכן בב תלויה ו"ו בין השורות) א [עצמו] עם האורחים ל עם אורחיו. ואורחיו | א ואורחים. מפייסין | ד א מפיסין. כדי | ל ח'. תחלה | א תחילה. לא | א ל ולא. 12 חלקו | ד שלו א חלק שלו ל חלקו [תחלה ולא שיטול שלו]. חבירו | ד ל חברו. מחשב וכו' | בד א ל הסדר הוא ה'ו ואח"כ ה"ה. יציאותיו | ד יציאותו א יצאותיו. וכמה | ד וכמ'. 13 לפועליו | ד לפועלין. הכותל | א ח'. שהו | ד שהו'. א ל ח'. 14 הכותל | א ח'. שהו | ד שהו'. א ל ח'. לבא | ד א לבוא. ארחיו | ד א ל אורחיו. בחוץ ... בפנים | ד א ל בפנים (ל בפניו) ... בחוץ.

4. על ידיו וכו'. כלומר, בשבילו, והייט הקדם וצא לפני הזמן שתכנת בתחילה, או אחר וצא אחרי הזמן ההוא, כדי שתלך יחד אתו. 7. הקדים עליו וכו'. כלומר הקדם לפניו וכו', או אחר אחריו וכו', אעפ"י שמתחילה תכנת לצאת באותו זמן שהוא יוצא. 9. שנ' הפקד וכו'. הכוונה לסוף הפסוק: ושטן יעמוד וכו', כמפורש בכי"ע, כי"ל ועוד. 10. מפייסין על וכו'. כלומר, מפילים גורלות על מנותיהן, ואין כאן לא משום מקח וממכר ולא משום משחק בקוביא, שהרי אין מוליכין אתן את המנות, אלא אוכלין הכל במקום, ואם הותירו מחזירין לשידה, ונמצא שמתחילה לא זכו בכל המנה. ועיין בבה"א. 11. את ארחיו וכו'. כלומר, בעה"ב מותר לו להפיל גורלות על ארחיו, וכן האורחים מטילים גורלות זה עם זה, על סדר חלוקת המנות, אבל לא על המנות עצמן. 13. מן הכותל וכו'. מחשב ממה שרשם על הכותל את ההוצאות שכבר הוציא, אבל לא מה שיוציא להבא. ועיין להלן שו' 15.

15 וכמה מנות צריך להתקין להן, מן הכתב שעל גבי הכותל, אבל לא מן הטבלה
ולא מן הפנקס, כדרך שעושה בחול. 7. מוציא אדם ממה שיש לו בתוך ביתו
ונותן לפני האורחין, כגון אגוזין תמרים וקליות, ר' לעזר או' או חסר או יתר.
8. המכתמין שבכרכין אין קורין בהן. אם היה דבר שהו צורך מדינה מותר.
9. כל חשבונות שהו צריך להן, בין שעברו ובין לעתיד לבא, אין מחשבין אותן
20 בשבת. חשבונות שאינן אלא מה בכך מחשבי' אותן בשבת. 10. לא יטייל
אדן על שפת כל המדינה כדי שתחשך ויכנס וירחוץ, ולא על התחום כדי
שתחשך ויביא פירות, אבל מחשיך הוא לשמור, ומביא פירות בידו, ואינו
חושש. 11. לא יאמר אדן לחבירו הנראה (כדי) שתעמוד עמי לערב, ר'
יהושע בן קרחה אומ' או' אדם לחבירו הנראה שתעמד עמי לערב. 12. אין
25 מחשיכין על התחום להביא את הבהמה. אם היתה חוץ לתחום קורא לה והיא
באה. 13. מחשיכין על התחום לפקח על עסקי כלה. זה הכלל א' אבא
שאול כל שאני זכיי באמירתו רשיי אני להחשיך עליו. ועל עסקי המת, להביא

19 כל מסגוגות וכו'. 33גלי ק"כ ח'. 20 לא יטייל וכו'· 33גלי עירובין ל"ט ח'. 21 ולא על
התחום וכו'. מסכ' סכ"ג מ"ג. 23 לא יאמר וכו'. 33גלי ק"כ ח', ע"ז ז' ח'. 24—25 אין מחשיכין
וכו'. 33גלי קכ"ח ח'. 25 אם היתה וכו'. יכום' כלאים פ"ח ה"ג, ל"ח ע"ג; 33גלי הכ"ל, סס כ"ג ג'.
26 מחשיכין וכו'. 33גלי קכ"ח ח', הכ"ל. ועיין במסכה סכ"ג מ"ג—מ"ד, 33גלי ק"כ ג'.

15 להתקין | ד א ל שיתקן. להן | א להם. מן2 | ל ח'. הטבלה | ד הטבלא א טבלא. 16 הפנקס |
א פינקס. שעושה | ד ל שהוא עושה. 17 לפני האורחין | א לאורחין. אגוזין | ד א ל אגוזים. ר' |
ד רבי. לעזר | ד ל אלעזר א אליעזר. או' | ד אומר א אום'. או (ב'פ) | א אם. 18 המכתמין |
ד ל הסכתבין. שבכרכין | א שבכרכים. בהן | א בהם. אם | א ואם. שהו צורך | ד שהוא צורך
א שצורך ל שצריך. מדינה | ל למדינה. מותר | א ל [הרי זה] מותר. 19 חשבונות שהו צריך להן |
ד חשבונו' שהוא צריך להן א החשבונות שצריך להן ל שצריך להן החשבונות. שעברו | א לשעבר ל שעברו.
ובין | א בין. לבא | ד לבוא. 20 בשבת חשבונות | ל חשבונות בשבת. חשבונות . . . בשבת | כ"ה ד.
ב ח'. חשבונות | א [אלא] חשבונות. מחשבי' | א ל מחשבין. יטייל | ד יטול. 21 אדן | ד א ל אדם.
כל | ל ח' (והושלם בין השורות). המדינה | ד המדינ'. וירחוץ | א למרחץ. 22 שתחשך | ד שיתחשך
א שיחשך. פירות | ד פירו'. לשמור | ד לשמו'. 22—23 ואינו חושש | ל ח'. 23 אדן | ד א ל אדם.
לחבירו | ד ל לחברו. הנראה | א נראה. (כדי) | ד א ל ח'. שתעמוד | ד ל שתעמד. ר' | ד רבי.
23—24 ר' . . . אין | ל ח'. 24 אום' או' | ד או' או' | א או' אום'. לחבירו | ד לחברו. הנראה | א נראה.
שתעמד | ד שתעמיד א שתעמוד. 25 מחשיכין | כ"ה ד א ל. ב מחשבין. התחום | ד התהום. אם |
א ל ואם. קורא | ל קורין. 26 מחשיכין | כ"ה ד א ל. ב מחשיבין. התחום | ד התחו'. עסקי |
א עיסקי. כלה | ל הכלה. זה הכלל | א כלל. ל ח'. א' | ד אמר א ל אם'. 27 זכיי . . . רשיי |
ד א ל זכאי . . . רשאי. עסקי | א עיסקי.

17. ונותן וכו'. כלומר, אפילו במניין, כדרך שהוא מונה בביתו. או חסר וכו'. כלומר, באומד גרידא.
18. המכתמין וכו'. כלומר, הכתובות שעל גבי הלוחות והטבלאות, עיין בבה"א. 19. בין שעברו
והוא צריך לדעת כמה נשאר לו. 20. מה בכך. כגון הכנסות המלך, והכנסות העשירים, שאינן
נוגעות לו כלל. 21. כל המדינה. בסוף עיבורה, עיין בבה"א. 23. הנראה. כלומר, אומר
בלשון תמיה, אדרבה נראה אם תוכל לקיים את הדבר. ועיין בבה"א. 25. אם היתה וכו'.
כלומר, והוא מזמן במקרה להיות בסוף התחום.

לו ארון ותכריכין. ואו' לו אם לא מצאת במקום פלני הבא ממקום פלני, אם לא מצאת במנה הבא במאתים. ר' יוסה בי ר' יהודה או', ובלבד שלא יאמר לו סכום ממכר. 14. גוי שהביא חלילין בשביל ישראל בשבת לא יספד בהן אותו ישראל, אבל ישראל אחר מותר. 15. עשו לו ארון וחפרו לו קבר לא יקבר בהן אותו ישראל, אבל ישראל אחר מותר. 16. פירות שיצאו חוץ לתחום וחזרו, בשוגג יאכלו במזיד לא יאכלו, ר' נחמיה או' חזרו למקומן יאכלו, למקום אחר לא יאכלו. החזירן חרש שוטה וקטן, בין למקומן בין למקום אחר, יאכלו. 17. כלים ששבתו בעיר, וכן כלים של אחרים ששבתו בתוך העיר, הרי אילו כאנשי העיר, ויש להם אלפים אמה לכל רוח. מה שהביא הגוי מחוץ לתחום לא יזום ממקומן. 18. נותנין כלי מיקר וכלי מתכות על גבי כריסיו של מת ופוקקין לו את נקביו, ועליו אמ' שלמה עד אשר לא ירתק וגו'. 19. ר' שמעון בן לעזר או' הרוצה לאמץ את עיני

28 ואו' לו וכו'. צצלי קכ"ח ל'. הכ"ל. 30 גוי שהביא וכו'. עיין במשכ' פכ"ג מ"ד. 32 פירות שילאו וכו'. יומ' עירובין פ"ד ה"ל, כ"ד ע"ד; צצלי שם מ"ח קע"ב. 35 כלים שמצאו וכו'. עיין צצלי עירובין מ"ז ב'. וכן כליס וכו'. עיין במשכ' בילה פ"ה מ"ו. 36—37 מה שהביא וכו'. צצלי הכ"ל. 37 נותנין כלי וכו'. צצלי קכ"ח ל'. 38—39 ע"ד ל ס"ב וכו'. קהלת י"ג, ו'. 39 ר' שמעון וכו'. צצלי קכ"ח ב'.

28 לו[1] | ל ח'. ואו' | כ"ה ד. א ואומר ל ואומ' ב ואם אמ'. מצאת | א ל מצאתה. במקום | ד במקו'. פלני[1] | ד פלו' א פלוני. הבא | ל הביא. ממקום | ד ממקו' ל במקום. פלני[2] | א פלוני. אם[2] | א ל ואם 29 מצאת | א ל מצאתה. הבא | ל הביא. ר' | ד רבי. יוסה | ד א ל יוסי. בי ר' | ד ברבי א ל בר'. או' | ד אומר א ל אומ'. יאמר | א יזכור. 30 שהביא | ד שהבי'. ישראל בשבת | ד ישר' בשב'. יספד | כ"ה ד ל. א יספוד ב יספר. 31 אותו | א ח'. ישראל[1] | ד ישר'. ישראל[2] | ד א ישר'. מותר | ד מות'. קבר | א ל את הקבר. 32 יקבר | ד יקב' א יקבור. בהן | א ח'. אבל | ד ח'. ישראל[2] | ד א ישר'. מותר | ד מות'. 33 בשוגג . . . במזיד | ל שוגג . . . מזיד. ר' נחמיה או' | ד רבי נחמי' אומ'. 34 למקום | ד למקו'. החזירן | א ל [ואם] (ל אם) החזירום. שוטה | ד ושוט'. 35 למקום אחר | ד למקו' אח'. יאכלו | ד א ל [הרי אלו] (א אילו) יאכלו. כלים[1] וכו' | ד כלי' . . . בעי' . . . כלי' . . . אחרי'. 36 בתוך העיר | א ל בעיר. אילו | ד ל אלו א הן. העיר | ל אותה. להם | ל להן. אלפים | א אלפיים. 36—37 מה שהביא | א ושהביא ל שהביא. הגוי | ד הגוו ל גוי. א ח'. מחוץ | א חוץ. מקומן | א מקומם ל מקום. 38 מתכות | ל [על גבי מתכות]. כריסיו | א ל כריסו. לו | א ח'. נקביו | א את הנקבים ל נקבין. ועליו | ל עליו. אמ' | ד אמר. 39 אשר לא | א שלא ל לא. וגו' | ד וגומר א ל חבל הכסף (א [וגו']). ר' | ד רבי. לעזר | ד א ל אלעזר. או' | ד אומר א ל אומ'. לאמץ | א לעמץ. עיני | א עיניו.

30. סכום ממכר. בכך וכך מדה, ובסך פלוני כל אמה ואמה. ועיין בבה"א. 33—34. למקומן יאכלו. כלומר, חזרו בשוגג למקומן ממש, יאכלו, שהרי לא הועילו מעשיו כלום. 34. למקום אחר. כלומר, לא למקומן ממש, אלא לתוך התחום, והועילו מעשיו, שרצה להוציאם ממקומם, עיין בבה"א. חרש שוטה וכו'. בבא זו היא מדברי הת"ק שמתיר בשוגג בכל פנים. 35. כלים וכו'. כלומר, שאין להם בעלים. 36. כאנשי העיר. כלומר, קונים שביתה בעיר, אבל לא כרגלי אנשי העיר, שאם עירבו אנשי העיר אסור להוציאם מחוץ לתחום, אם בעליהם אינם בעיר. ועיין בבה"א.

40 המת בשבת נופח יין בחוטמיו, ונותן שמן בשני ריסי עיניו, והן מתאמצות מאיליהן. וכן היה ר' שמעון בן לעזר אומ' אפי' קטן בן יומו חי מחללין עליו את השבת, ואפי' דוד מלך ישראל מת אין מחללין עליו את השבת, שכל זמן שאדם חי, עוסק במצות, לפיכך מחללין עליו את השבת, מת בטל מן המצות, לפיכך אין מחללין עליו את השבת. וכן היה ר' שמעון בן לעזר או' אפי' קטן 45 בן יומו אין משמרין אותו לא מן החולדה ולא מן העכברים, שהכלב רואה אותו ובורח, נחש רואה אותו ובורח, ואפי' עוג מלך הבשן מת משמרין אותו מן חולדה ומן עכברים, שכל זמן שאדם חי מוראו מוטל על הבריות, שנ' ומוראכם וחתכם יהיה וג', מת בטל מוראו מן הבריות.

(פי"ח בכי"ע)

20. מי שהחשיך בדרך נותן כיסו לנכרי, ואם אין עמו נכרי מניחו על 50 החמור. הגיע לחצר החיצונה נוטל את הכלים הניטלין בשבת, ושאין ניטלין מתיר את החבלים, והשקים נופלים. ר' שמעון או' היה עליו שלוף מלא נכנס

41 אפי' קטן וכו'. 33בלי הכ"ל. 42 דוד מלך וכו'. 33בלי הכ"ל, סס ל' ג'. 43 לפיכך וכו'. עיין 33בלי קכ"ל ג' הכ"ל, מכילתא דיס כי תצא, עמ' 341, ירוס' יומא פ"ח ה"ח, מ"ס ע"ג, 33בלי סס פ"ס ג'. 44 וכן היה וכו'. 33בלי קכ"ל ג' הכ"ל. 46 ומוראכם וכו'. בראשית נ', ג'. 49 מי שהחשיך וכו'. מכ' לפכ"ד. ועיין ירוס' פ"ל ה"ד, ג' ע"ג, 33בלי י"ז ג'. 51 כי' שמעון וכו'. 33בלי קכ"ד ג'.

40 המת בשבת | א של מת. נופח | ל נופח [לן]. בחוטמיו | א בחוטמו. ונותן . . . בשני | א ל ונותן [לו] . . . בין. ריסי | ד רסי. מתאמצות | ד מתאמצו'. 41 מאיליהן | ד ל מאליהן. היה ר' | ד הי' רבי. לעזר | ד א ל אלעזר. אומ' | ד אומר ל או'. אפי' | ד א אפילו. חי | א ל ח'. מחללין | ל דוחין. 42 ואפי' | ד א ואפילו. ל ח'. ישראל | א ישר'. מחללין | ל דוחין. 43 שאדם | א שהוא. במצות | ד במצו' ב כמצות [שכל זמן שאדם חי עוסק במצות] (נמחק המוסגר). לפיכך | ד לפי'. מחללין | א ל דוחין. השבת | ד השב'. המצות | ד המצו'. 44 לפיכך אין | ד לפי' אין א ואין. מחללין | ד מחללי' א ל דוחין. השבת | ד השב'. היה | ד הי'. שמעון | א שמע'. לעזר | ד אלעז' א אלע' ל אלעזר. או' | א אומ'. אפי' | א ח'. 45 יומו | ד ל יומו [חי]. משמרין | ד משמרי'. אותו | א אותו [ואין משמרין אותו]. לא | ל ח'. מן החולדה | ד מן החולד' א מפני חולדין ל מפני חולדה. ולא | ל ח'. מן העכברים | ד מן העכברי' א מפני עכברים ל ומפני עכברין. 46 ובורח | ל ח'. נחש . . . ובורח | ד ח'. ואפי' | ד ואפילו ל אפי'. א ח'. משמרין | ד משמרי'. 47 מן | א ל מפני. חולדה | א חולדין. ומן | א ל ומפני. עכברים | ל עכברין. הבריות | א הבירויות. 48 שנ' | ד שנא'. ומוראכם | ד ומוראכ'. וחתכם | ד וחתכ' א וחיתכם. יהיה | ד יהי'. וג' | ד וגו' א [על כל חית הארץ ועל כל עוף השמים] וגו' ל על כל חית [השדה] (נמחק המוסגר בנקודות) הארץ. בטל | א ניטל. הבריות | ד הבריו' א הבירויות. 49 בדרך | ד בדר' א [לו] בדרך. כיסו | ד כסו. ואם | א אם. ל ח'. 50 החמור | ד החמו'. 50–51 הגיע . . . נופלים | כ"ה א. ב ח'. הגיע לחצר | ד הגי' לחצ'. החיצונה | ד ל החיצו'. נוטל . . . בשבת | ד נוט' את הכלי' הניטלי' בשב'. ושאין | ד ושאינ' ל ושאינ. ניטלין | ד נוטלי'. 51 החבלים | ד החבלי'. והשקים | ד והשקי' ל והשקין. נופלים | ד נופלי' ל נופלין. ר' שמעון | ד ר"ש. או' | א אומ'. שלוף | ד א ל שליף (וכן, כנראה, הונה בב).

51. שלוף מלא וכו'. כלומר, שק מלא סחורה שאינה מיטלטלת בשבת, מפרקה מן הצד, משום צער בעלי חיים, עיין בבה"א.

תחתיו ומפרקו. במי דברים אמורים בגוי שמכירו, אבל גוי שאין מכירו מהלך אחריו עד שמגיע לביתו. 21. אי זו היא המראה, כל זמן שמרביצו ופוקס את צוארו ונותן מים וכרשנין כאחד. 22. אי זו היא הלעטה, כל שמאכילהו מעומד ומשקהו מעומד, ונותן מים בפני עצמן וכרשנין בפני עצמן. 23. מהלקטין אווזין ותרנגלין ויונים דורסיות ונותנין לפניהם מים, ואין צריך לומ' שמלקיטין. אין מלקיטין ליוני שובך וליוני עלייה ולצפרין שקיננו בטפיחין ובבירה, אין נותנין לפניהם מים, ואין צריך לומ' שאין מהלקטין. 24. נדרי שבת מפירין אותן בשבת, מפני מה אמרו נדרי שבת מפירין אותן בשבת, שאם חשיכה ולא הפר אינו יכול להפר. 25. המשמר זרעים מפני עופות, ומקשאות מפני חיה, משמר כדרכו בשבת, ובלבד שלא יספק ולא ירקד ולא יטפיח, כדרך שעושה בחול. 26. השוכר את הפועל לשמר לו את הפרה ולשמר לו את התינוק, לא יתן לו שכרו של שבת, לפיכך אין אחריותו עליו בשבת. 27. אם היה שכיר שבת, שכיר חדש, שכיר שנה, שכיר

53 היא המראה וכו'. בבלי קכ"ח ב'. ועיין במסכ' סכ"ד מ"ב. 56 מהלקטין וכו'. בבלי קכ"ח ב'. ועיין במסכ' הכ"ל. 59 נדרי שבת וכו'. עיין במסכ' סכ"ד מ"ג ובמסכ' קוף נדריס. 60 המשמר וכו'. בבלי עירובין ק"ד ב'. 62 השוכר וכו'. להלן ב"מ רפ"ח; בבלי שם כ"ח ב', נדריס ל"ז ב'.

52 במי וכו' | ד ל בד"א א במה וכו'. שמכירו . . . שאין מכירו | תקנחי ע"פ ד א ל. ב שאין מכירו . . . שמכירו. שמכירו | ד א ל המכירו. גוי | ד א ל בגוי. שאין | ד שאי'. 53 שמניע | ד שמני'. היא | ד ח'. זמן | ד א ל ח'. ופוקס | א ופוקס. 54 ונותן | ל נותן. וכרשנין | ד א ל וכרשינין. אי זו | א ואיזו. שמאכילהו | א ל שמאכילו. 55 ומשקהו מעומד | ל ומשקו מעומד. ד ח'. ונותן | ל נותן. עצמן | ל עצמו. וכרשנין | ד וכרשי' א ל וכרשינין. 56 אוחין | א ל לאוחין. ותרנגלין | ד ותרנגולין א ולתרנגולין ל ותרנגלין. ויונים | א וליוני ל וליונים. דורסיות | ד דורסיאות א הרדסייאות. ונותנין | ל נותנין. לפניהם | ד לפניהן א להם. 57 לומ' | א לומר. שמלקיטין | ל מלקיטין. אין | א ואין. מלקיטין | ד מהליקיטין. ליוני | א ל [לא] ליוני. וליוני | א ל [ולא] ליוני. עלייה | ד עליי' ל עליה. ולצפרין | א ל [ולא] לציפרין (ל לצפרין). שקיננו | ד שקננו ל שקנו. 58 בטפיחין ובבירה | ד בטפחין ובבימה. אין | ד ואינו א ל ואין. לומ' | ד א ל לומר. מהלקטין | א מלקיטין. 59 נדרי (ב"פ) | א נידרי. שבת | ד שב'. אמרו | ל ח'. 60 חשיכה | א ל חשכה. הפר | א היפר. אינו | א ל אין. המשמר זרעים | ל משמר זרעיו. 61 עופות | ל העופות. חיה | א ל החיה. בשבת | ד בשב'. יספק | כ"ה ד א. ל יצויח ב יספד. 62 ירקד ולא יטפיח | א ל יטפח ולא ירקד. לשמר | ד לשמור. 63 ולשמר | ד ולשמור א או לשמר ל לשמור. התינוק | ד התינו'. לא יתן | א אין נותן ל אין נותנין. שכרו | א ח'. 64 אחריותו | ל אחריותן. שבת | ד שב'. חדש | א חורש.

52. בגוי שמכירו וכו'. כלומר, בכגון דא שנו ברישא שנותן לו את כיסו. 53. היא המראה וכו'. כלומר, ששנינו (במשנ' סכ"ד מ"ג: ואין ממרין את העגלים, אבל מלעיטין. 53–54. ופוקס את צוארו וכו'. נותן חכה לתוך צוארו, שלא יוכל לסגור פיו. 56. מהלקטין וכו'. מכניס את הורעונים בידו לתוך פיהם (למקום שהם יכולים להתויר) ומהלקט (כלומר, מפעיל אותן שילקטו את הורעונים) אותם. דורסיות. עיין לעיל פי"ב, ש' 12. 57. שמלקיטין. נותן לפניהם את הורעונין, והן מלקטין מאליהן. 58. בטפיחין. עיין לעיל פי"ב, ש' 11. 61. ומקשאות. שדה קישואים. שלא יספק וכו'. שלא יספוק כף על ירך, ולא יטפח ידיו זו לזו.

65 שבוע, נותן לו שכרו של שבת, לפיכך אחריותו עליו בשבת. 28. לא יאמר לו תן לי שכרי של שבת, אלא או' לו תן לי של עשרה ימים. 29. לא עולין באילן ולא רוכבין על גבי בהמה ולא שטין על פני המים ולא מספקין ולא מטפחין ולא מרקדין. ברשות היחיד, ואין צריך לומר ברשות הרבים.

סליק פירקא
וסליקא מסכתא דשבת
בריך רחמנא דסייען

65 לא יאמר וכו'. להלן ג"מ הכ"ל. 66 לא עולין וכו'. מצא' גילה פ"ה מ"ג; תו"כ לאחרי קפ"ז, פ"ג ע"ל; מכילתא לכצג"י, עמ' 20 (ועמ' 229). 68 ברשות היחיד וכו'. עיין צבלי מ' קע"ג.

65 נותן לו | ל נותנין. שכרו של | א שכר. אחריותו | ל אחריותן. 66 לו | ד לי ל לו [בשבת] (ונמחק המוסגר בנקודות). או' | א אומר ל אום'. לו$_2$ | ד ח'. לי | ד א ל לי [שכרי]. עשרה ימים | ד עשר' ימי'. 67 בהמה | ד בהמ' א בהמה [בשבת] (ונמחק המוסגר בנקודות). המים | ד המי'. 67–68 ולא מטפחין | ל ח'. 68 הרבים | א הרבים. סליק פירקא חסלת מסכת שבת ל הרבים. הלכות ז'. חסלת מסכת שבת פרקים י"ח.

68. ברשות היחיד וכו'. כלומר, לא שטין על פני המים, ולא מספקין וכו'. עיין בבה"א.

מסכת עירובין

[פרק א׳]

1. מבוי שגבוה מעשרים אמה, יתר מפתחו של היכל, הרי זה צריך למעט. כיצד ממעטו, נותן עליה קורה מעשרים ולמטה. הרחב מעשר אמות, יתר מפתחו של היכל, הרי זה צריך למעט. כיצד ממעטו, עושה לו פס וממעטו, עד עשר אמות. 2. מבוי שיש לו צורת פתח, אע״פ שרחב מעשר אמות, הרי זה אין צריך למעט. ר׳ ליעזר אומ׳ הכשר מבוי בלחיים. מעשה בר׳ ליעזר שהלך אצל יוסף בן פרידה לאוכלין וראה לו מבוי שאין לו אלא לחי אחד, אמ׳ לו עשה לו שנים, אמ׳ לו אתה או׳ לסותמו? אמ׳ לו יסתם, מה ראיה לשבת בכך. 3. רבן שמעון בן גמליאל או׳ כל מבוי שפחות מארבע אמות הרי זה אין צריך כלום. הרחב מעשר אמות מעמיד פס באמצע ונותן קורה על אחד מהן ודיו. 4. היו שתי קורות קטנות יוצאות

1 מבוי וכו׳. משכ׳ רפ״ל; 33בלי ג׳ 3׳, קוכס 3׳ ל׳. יתר מפתחו וכו׳. 33בלי 3׳ 3׳, ג׳ ל׳. ועיין יכוס׳ רפ״ל, י״ח ע״ב. 2 כילד ממעטו וכו׳. 33בלי ג׳ ל׳. סרחב וכו׳ משכ׳ סכ״ל. ועיין 33בלי 3׳ 3׳. 3 כילד ממעטו וכו׳. עיין יכוס׳ פ״ל ה״ל, י״ח ע״ב, 33בלי י׳ 3׳. 4 לורת פתח וכו׳. משכ׳ פ״ל מ״ל. ועיין יכוס׳ פ״ל ה״ל, י״ח ע״ד, 33בלי 3׳ 3׳, י״ל ל׳. 5 כ׳ ליעזר וכו׳. משכ׳ פ״ל מ״ב. 6 מעשה וכו׳. יכוס׳ פ״ל ה״ב, י״ח קע״ד; 33בלי י״ל קע״ב. 8 רבן שמעון וכו׳. יכוס׳ פ״ל ה״ב, י״ט ע״ל; 33בלי י״ב ל׳. 9 סרחב וכו׳. עיין יכוס׳ פ״ל ה״ל, י״ח ע״ב, 33בלי י׳ ל׳. 10 קורות קטנות וכו׳. 33בלי י״ד ל׳, קוכס כ״ב 3׳. ועיין יכוס׳ פ״ל ה״ג, י״ט ע״ל.

1 אמה | ב אמה [ימעט]. יתר מפתחו | א יותר מפיתחו. הרי זה | א ח׳. 2 עליה | ד א עליו ל לו. מעשרים | ד מעשרי׳ א ל מעשרים [אמה]. הרחב | א והרחב. 3 יתר מפתחו | א יותר מפיתחו. הרי זה | א ח׳. 4 אמות | ד אמו׳. אע״פ | ד א אף על פי. 5 הרי זה | א ל ח׳. צריך | ד צרי׳. ר׳ | ד רבי ל ור׳. ליעזר | ד ל אליעזר א אליע׳. אומ׳ | ד אומר ל או׳. הכשר מבוי | א הכשירו. בלחיים | ל בלחיין. 6 מעשה | א ומעשה. בר׳ ליעזר שהלך | ד ברבי אליעזר שהלך א ל שהלך ר׳ אליעזר (א אליעז׳). יוסף | ל [ר׳] יוסי. פרידה | ד פרירה א פירה ל פריד. לאוכלין | א לאבלין ל לאיבלין. 7 אמ׳ (נ״פ) | ד אמר. או׳ | ד חוזר א אומ׳. 8 יסתם | א ייסתם. מה | א ל ומה. שמעון בן גמליאל | א שמע׳ בן גמל׳. או׳ | ד אומר א אומ׳. כל | ל ח׳. 9 שפחות | א ח׳. מארבע | ד ל מעשר. הרי זה | א ל ח׳. כלום | ל למעט. הרחב | א ל והרחב. 10 ונותן | ל נותן.

2. נותן עליה וכו׳. כלומר, מוסיף עליה מלמטה וכו׳. ועיין בבה״א. 4. פס וכו׳. מעמיד דף או יתד בחללו. 5. בלחיים. כלומר, צריך להעמיד שתי לוחות בשני הצדדים של פתח המבוי. 8. מה ראיה וכו׳. שמא צ׳ל: מה ראית וכו׳, כלומר מה ראית לשבות במבוי שאין לו אלא לחי אחד. 10. קורות קטנות וכו׳. כלומר, קורות דקות, שכל אחת מהן פחותה מטפח.

מן הכותל מובדלות זו מזו, ומקבלות אורח לרחבו טפח, רבן שמעון בן גמליאל או' יושב לארכו שלשה טפחים. 5. היתה אחת למעלה ואחת למטה, ר' יוסה בן יהודה או' רואין את התחתונה כאילו היא עולה למעלה, והעליונה כאילו היא יורדת למטה, ובלבד שלא תהא התחתונה למטה מעשרה טפחים, והעליונה למעלה מעשרים אמה. 6. היתה זו יוצאה מכותל זו, וזו יוצאה מכותל זו, או שהיתה יוצאה מכותל זה ואין מגעת בכותל אחר, או שהיתה רחבה מראשה אחד וקצרה מראשה אחד, אם יש שם שלשה טפחים הרי זה צריך. רבן שמעון בן גמליאל אומ', ארבעה. היתה יוצאת מכותל זה ומגעת בכותל אחר, אם גבוהה הימנו שלשה טפחים הרי זה צריך למעט.

11 רבן שמעון וכו'. יכוס' פ"ח ס"ג, י"ט ע"ח; ג3גלי סכ"ל. 12 היתה זו וכו'. יכוס' וג3גלי סכ"ל. 15 היתה זו וכו'. יכוס' וג3גלי סכ"ל. ועיין ג3גלי ט' ח'. 18 רבן שמעון וכו'. ג3גלי סכ"ל. ועיין להלן סס ט' ח', י"ד ג', נ"ז ג', ע"ו ח', ס"ז ג'. ועיין ביכוס' סכ"ל.

11 מובדלות | א ל ומובדלות. אורח | א ל אריח. לרחבו | א לרוחבו. 11–12 רבן שמעון בן נסליאל | א רבן שמע' בן נמל' ל רשב"ג. 12 או' | ד אומ'. יושב | א יש בו. טפחים | ד טפחי'. היתה | ד הית'. 13 ר' | ד רבי. יוסה | ד א ל יוסי. בן | ד ברבי א ל בר'. או' | ד אומר א אומ'. כאילו | ד ל כאלו. והעליונה | א ואת העליונה. 14 כאילו | ד ל כאלו. ובלבד | ל בלבד. 15 מעשרים | ד מעשרי'. יוצאה (ב"פ) | ל יוצא. $זו_2$ | ד א זה. 16 זו | ד א זה. שהיתה | ד שהית' ל שהיתה [זו]. יוצאה | ל יוצא. זה | ל זו. ואין | ד ואי' א ואינה. בכותל | א לכותל. שהיתה | ד שהית'. 17 מראשה (ב"פ) | ל מראשו. שם | א ל ח'. טפחים | א טפח'. הרי זה | א ל ח'. 18 צריך | ד א ל צריך [למעט]. רבן וכו' | א רבן שמע' בן נמל' ל רשב"ג. אומ' | ד אומר ל או'. ארבעה | ל ארבע'. יוצאה | ד א יוצאה ל [זו] יוצא. 19 בכותל | א לכותל. אם גבוהה | א ל וגבוהה הימנו | ד המינו א הימנה ל ממנו. שלשה | א ל [אם יש שם] שלשה. טפחים | ד טפחי'. הרי זה | א ל ח'.

11. אורח לרחבו וכו'. כלומר, שיוכלו לקבל אריח (חצי לבנה שרחבה הוא טפח ומחצה, וארכה שלשה טפחים) לרחבו טפח, ואם כל אחת מן הקורות חצי טפח, וביניהן חצי טפח, מניח את האריח עליהן, ארכו לאורך פתח המבוי, ורחבו על הקורות, ונמצא שחצי טפח אחד של האריח מונח על קורה אחת, וחציו השני על השניה, ובריוח שבנתים ממרח בטיט. ועיין בבה"א. 12. יושב לארכו וכו'. כלומר, בכדי שיוכל להניח את האריח (שאורכו הוא שלשה טפחים) ארכו לרוחב פתח המבוי, ובקורה בת טפח, אמצע האריח מונח על הקורה, ובולט ממנה טפח מכאן וטפח מכאן, ולפי זה אפילו אם הקורות מובדלות שני טפחים זו מזו, יכול להניח עליהן את האריח לארכו, חצי טפח על אחת וחצי טפח על השניה, ושני טפחים יהיו מונחים בריוח שבנתים. ועיין בבה"א. 13. כאילו היא עולה וכו'. ומירושו בירושלמי ובבבלי שהוא סובר שהקורה צריכה להיות רחבה כדי לקבל את השיעור, אע"פ שאינה חוקה, ואם היתה של קש רואין אותה כאילו היא של מתכת, וממילא לא איכפת לנו אם הקורות אינן מונחות בשוה, הואיל ומן הדין אנו רואין אותן כשוות. 14. למטה מעשרה וכו'. שהיא יוצאת מתורת מחיצה, וכן אם היא למעלה מעשרים אמה היא יוצאת מתורת פתחו של היכל. 17. וקצרה וכו'. כלומר, צרה, ופתוחה מטפח לרחבה, אם יש שלשה טפחים באורך הצר שבה, וכן ברישא, אם יש ג' טפחים בין שתי הקורות, או שיש בין קצה הקורה לכותל אויר ג' טפחים. 18. צריך. כלומר, צריך המבוי לקורה אחרת. ארבעה. כלומר, במקום שלשה' ששנה הת"ק, הוא שונה, ארבעה". 19. גבוהה וכו'. כלומר, שהיא תלויה באויר (או שמתחת ע"נ יתד דק) למעלה מנו הכותל השני.

עשויה מדרון, מקבלת אורח בנוי היושב כדרכו עליה, אין צריך להגביה צד שיני, ואם לא, צריך להגביה צד שיני. 7. מבוי המקרה מרוח אחת, והדלה עליה את הגפן ואת הדלעת ואת הקיסוס מרוח אחרת, אין צריך כלום. 8. עשוי לחיים למבוי גבוהים מן הארץ שלשה טפחים, או משוכין מן הכותל שלשה טפחים, הרי זה צריך למעט. 9. אבני בנין היוצאות מן הכותל, ובין זו לזו ארבעה טפחים, אין צריך לחי וקורה אותו מקום. 10. כותל שצדו אחד כנוס מחבירו ושויה מבפנים, ונראה פס מבחוץ, שוה מבחוץ, ונראה פס מבפנים, נידון כלחיים. 11. [היתה קרן זוית זו יוצאה מכותל זה, וקרן זוית זו יוצאה מכותל זה, נידונות כלחיים]. העמיד לחי וקורה באמצע מבוי, אין לו אלא עד מקום לחי וקורה.

20 עשויה מדרון וכו'. עיין צמסכ' פ"ל מ"ס, יכוס' סס ס"ס י"ט ע"ל. 21 מבוי המקרה וכו'. יכוס' פ"ל ס"ל, י"ח ע"ב, סוכה פ"ל ס"ל, כ"ל ע"ד. ועיין צגלי י"ד ל'. 22 והדלה וכו'. עיין יכוס' הכ"ל (לעיל סס). 23 עשוי לחיים וכו'. עיין יכוס' פ"ל ס"ו, י"ט קע"ל ולילך, צגלי י"ד ג'. 24 מבני בנין וכו'. עיין יכוס' פ"ל ס"ו, י"ט ע"ב, סס סס"ל, י"ח קע"ד. ועיין צגלי ט"ו ל', נ' ל'. 26 כותל שלזו וכו'. יכוס' פ"ל ס"ו, י"ט ע"ב; צגלי נ' ג', ט"ו ל'. 27 היתה קרן וכו'. יכוס' הכ"ל. 28 העמיד לחי וכו'. צגלי י"ד ג'.

20 עשויה | ד עשוי' א [היתה] עשויה. מקבלת אורח | ד א ל ומקבלת אריח. כדרכו | ל כנגדו. אין | א אינו. 21 צד (ב'פ) | א הצד. שיני (ב'פ) | ד ל שני. ואם | ד אם. לא | ד א ל לאו. שני$_2$ | א השיני. המקרה | א ל המקורה. 22 והדלה | א והידלה ל הדלה. עליה | א ל עליו. הקיסוס | א ל הקיסום. אחרת | א ל אחת. 23 כלום | ד כלו'. עשוי | א ל עשה. לחיים | ד לחיי' ל לחיין. גבוהים | ד ל גבוהין. 24 טפחים | ד טפחי'. צריך | ד צרי'. בנין היוצאות | ד בניין היו יוצאות א ביניין היוצאין ל בנין יוצאות. 24–25 מן הכותל | ל ח'. 25 ובין | א ל אם יש בין. ארבעה | ד ארבע' א ל שלשה. טפחים | ד טפחי'. 26 שצדו | א שצידו. מחבירו | ד ל מחברו. ושויה | ד א ושווה ל שווה. שוה | ד א ל שווה. 27 מבפנים | ד מבפני'. כלחיים | כ"ה ד א ל. ב בלחיים. 27–28 היתה . . . כלחיים | כ"ה ד. ל ב ח'. 28 נידונות | א נידונת. 29 מקום | ד מקו'.

22. והדלה וכו'. כלומר, או שהדלה וכו'. ועיין בשנו"ס. מרוח אחרת. בכי"ע ובכי"ל: מרוח אחת, ועיין מ"ש בבה"א. 23. למבוי. מלה זו נראית מיותרת ואינה בפיסקא שברוקח, או שצ"ל: עשה לחיים וכו', כני' כי"ע וכי"ל. 24. אבני בנין וכו'. כלומר, זו למעלה מזו, והן יוצאות מכותלי המבוי לתוך המפתח. 25. ובין זו לזו וכו'. כלומר, מתחילת האחת עד סוף השניה, ונמצא שעוביין של האבנים (אע"פ שאינו אלא כל שהוא) כבר כלול בשעור של ד' טפחים. ועיין בבה"א. 28. העמיד לחי וכו'. בבא זו דבוקה לשלפניה, כלומר, אם היתה קרן זוית יוצאה וכו', ולא סמך עליה משום לחי, אלא העמיד לחי, או קורה, באמצע המבוי, אין קרן הזוית מתירה לו משום לחי, ואין לו אלא וכו'. ועיין בבה"א.

(פ"ב בכי"ע)

12. עושין פסין לבוראות ארבעה דיומדין נראין כשמונה. היתה אבן אחת מרובעת, רואין אותה שאם תחלק ויש בה ששה טפחים מצד זה וששה טפחים מצד זה בדיומדין, נדונת כפסין. ר' ישמעאל בי ר' יוחנן בן ברוקה או' היתה עגולה, רואין אותה שאם תחלק ויש בה ששה טפחים מצד זה וששה טפחים מצד זה כדיומדין, נידונות כפסין. 13. כמה יהא ביניהן, כמלוא שתי רבקות של שלש שלש בקר, וישנן מעשר אמות דברי ר' מאיר. ר' יהודה או' כשלש עשרה, וכארבע עשרה אמה. וכמה יהוא קרובין לבאר, כמלא ראשה ורובה של פרה. כמה יהוא רחוקין מן הבור, אפי' בית כור, ואפי' בית כורים מותר, ובלבד שירבה בפסין. ר' יהודה אומ' בית סאתים מותר, יתר על בית סאתים אסור. אמרו לו לר' יהודה, אי אתה מודה בדיר בסהר במוקצה ובחצר, שאם [רצה] לרבות ירבה. אמ' להן זו מחיצה ואילו

30 עושין וכו'. מסכ' ס"ג מ"ח. 30—31 לבן לחמת וכו'. יכוש' ס"ג ה"ח, כ' ע"ח; 33גלי י"ט ג'. 34 כמלוא וכו'. מסכ' ס"ג מ"ח. 35 ושתי וכו'. יכוש' ס"ג סה"ח, כ' ע"ח; 33גלי י"ט סט"ח. 36 יהוא קרובין וכו'. מסכ' ס"ג מ"ג. 37 יהוא למוקצין וכו'. מסכ' ס"ג מ"ג ומ"ג; 33גלי כ"ג ח' (כל הסבייתח), ועי"ש י"ט ג'.

30 לבוראות | ד לבירו' א לבירואות ל לבירא. ארבעה דיומדין | ד ארבע' יומדין. נראין כשמונה | ד ניראין כשמנה. 31 אחת | א ח'. מרובעת | ד מרובע'. אותה | ד אות'. שאם תחלק | א כל שאילו תיחלק. 32 ברדיומדין | ד ל כדיומדין. נדונת | ד נידתנית א נידונת. 32—34 ר' . . . כפסין | א ח'. בי ר' | ד ל בר'. 33 או' | ד אומר. תחלק | ד תחקק. 34 כדיומדין | ד בדיומדין. נידונות | ד נידונ' ל נדונת. כמה | א ל וכמה. ביניהן | א ביניהם. כמלוא | ד כמלא. 35 רבקות | כ"ה ד א ל. ב דבקות. של | ד ל שהן א [שהן] של. שלש שלש | ד שלש א שלוש שלוש. וישנן | ד שהן ל ישנן. מעשר | ד א ל כעשר. ר' (ב"פ) | ד רבי. 36 יהודה | ד יהוד'. או' | ד אומר א אומ'. אמה | א ח'. יהוא | ד ל יהו א יהיו. 37 כמלא | ל מלא. כמה | א ל וכמה. יהוא | א ל יהו. רחוקין | א מרוחקין. הבור | א ל הבאר. אפי' | ד א אפילו. 38 ואפי' | ד א ואפילו. בית כורים | א כוריים. ר' | ד רבי. אומ' | ד אומר א או'. 39 יתר . . . אסור | א ח'. יתר על בית | ל ויתר מבית. לר' | ד לרבי. 40 בסהר | א וסהר ל ובסהר. במוקצה | ד בסוקצ' א ובמוקצה. ובחצר | א ח'. [רצה] | כ"ה ד ל. א ירצה. ב ח'. אמ' | ד אמר ג א'. להן | כ"ה א ל. ד להם ב לו. מחיצה | ד מחיצ'. ואילו | ד ל ואלו.

30. עושין פסין וכו'. באר עמוקה עשרה ורחבה ארבעה (שהיא רשות היחיד לעצמה) והיא מוקפת רשות הרבים או כרמלית, ואסור להוציא ממנה מים בשבת להשקות את בהמתו, עשו חכמים תקנה שמותר להעמיד קרשים תואמים בכל זויות הבאר, כצורת אות דל"ת, ומכניס את בהמתו לבין הקרשים ומשקה אותה. עיין בבה"א. 31. מרובעת. כלומר בראש כל זוית. 35. שתי רבקות וכו'. רבקה היא קבוצת בקר הקשורה ברבק (חבל שקושרים בו את צואר הבקר). 36. יהוא קרובין וכו'. כלומר, הפסין. 39. מודה בדיר וכו'. כלומר, שמטלטלים בהם יותר מסאתים, אף אם הוקפו במחיצה גרועה (שתי, ולא ערב, או להפך). 40. זו מחיצה וכו'. כלומר, בדיר וסהר תורת מחיצה עליה, ופרצותיה אוסרות ביותר מעשר, אבל אילו תורת פסין עליהן, ופרצותיהן שלש עשרה אמה ושליש.

פסין, אף זו רצה לעשות מחיצה גבוהה עשרה טפחים עושה, ואם עשה לרבות ירבה. ר' שמעון בן לעזר או' בור שהוא בית סאתים על בית סאתים מותר, אין מותר להרחיב עליה אלא כמלא ראשה ורובה של פרה בלבד. 14. היתה גבוהה משלש רוחותיה ונמכה מרוח אחת, רואין את הנמוך כאלו הוא פתח, ובלבד שלא יהא נמוך יתר על הגבוה. היתה נמכה משלש רוחותיה וגבוהה מרוח אחת, אין צריך לעשות מחיצה אלא לגבוה בלבד. 15. היה שם אילן או גדר או מחיצת הקנים נידונת כפסין. היתה חצר פתוחה לביניהן, מותר לטלטל מחצר לפסין ומפסין לחצר. היו שתים, שתיהן אסורות, ומותר לטלטל בין הפסין. 16. ר' יהודה בן בבא אומ' אין עושין פסין אלא לבור ברשות הרבים בלבד, ר' עקיבא אומ' לכל עושין פסין, חוץ מבור של רשות היחיד בלבד.

42 כ' שמעון וכו'. יכוש' פ"ג הט"ג, כ' ע"ל; ג'בלי הכ"ל. 43—44 היתה גבוהה וכו'. עיין לקמן פ"ב ה"ל, שו' 14 ולקמן, פ"ז ה"ה, שו' 21 ולקמן. 46 לקמן וכו'. ג'בלי ע"ו ל', י"ט ג'. ועיין יכוש' פ"ג ה"ל, כ' ע"ג. 47 היתה חלל וכו'. יכוש' הכ"ל; ג'בלי כ' ל'. 48 ומותר לטלטל וכו'. עיין יכוש' פ"ג ה"ל, כ' ע"ל, ועיין בפ"ל קה"ל, י"ח ע"ל. 49 כ' יהודה וכו'. משכ' פ"ג ו"ל.

41 פסין | ל בסיר. אף זו | א אילו. לעשות | ד לעשו'. עושה | ד עושים ל ועושה. ואם | ל אם. עשה | ד א רצה ל רוצה. 42 ר' | ד רבי. לעזר | ד א ל אלעזר. או' | ד אומר א ל אומ'. בור | ד א ל באר. שהוא | א שהיא. מותר | ד א ל ח'. 43 אין | א ל אינו. מותר | ג . . ת'. עליה | א ח'. כמלא | א כדי ל מלוא. של פרה | א ח'. 44 ונמכה | א ונמוכה. כאלו . . . פתח | א כאילו . . . פתוח. 45 ובלבד | ד ל בלבד. יתר | א יותר. על | ל מן. הגבוה | ג גבוה. נמכה | ד נמוכ' א ל נמוכה. רוחותיה | ג . וחות. וגבוהה | ד וגבוה'. 46 אין | א אינו. לעשות | ד לעשו'. א ח'. לגבוה | ג . . . קנים. היה | א היתה ג היו. 47 מחיצת | א חיצת. הקנים | ד הקני'. נידונת | ד א נידונות ג . . דינת. פתוחה | ד פתוח'. לביניהן | ד א לביניהם. 48 מחצר | א ל מן החצר. לפסין | ד לפסי'. ומפסין | א ל ומן הפסין ג ומפ'. שתים | ד שתי'. 49 ר' | ד רבי. אומ' | ד אומר ל ג או'. עושין | ג עוש'. לבור | א ל לבאר. ברשות | ד א ל ח'. 50 ר' | ד רבי. אומ' | ד אומר. מבור | א ל מבאר. של רשות | ד א ל ג ח'.

43—44. היתה גבוהה וכו'. כלומר, אם החולייה שמסביב לבור היתה גבוהה עשרה טפחים משלש רוחותיה ומרוח אחת נמוכה מעשרה טפחים. 45. שלא יהא נמוך וכו'. כלומר, החללים הנמוכים מי' טפחים שבין אבן ואבן שבחוליא, עיין בבה"א. 46. לגבוה. כנראה שצ"ל: לגובהה, כלומר, עד גובהה, והנמוך מצטרף למחיצה, עיין בבה"א. 48. היו שתים. כלומר, שתי חצרות פתוחות לביניהן. 49—50. לבור ברשות הרבים. צ"ל: לבאר הרבים, עיין בשנו"ס.

פרק ב' (פ"ג בכי"ע)

1. שירה ששרתה בבקעה והקיפוה בגמלים ובעביטין ובאכיפות ובסקין ובקנין ובקשין ובקילחות, אפי' שלשה חבלים זה למעלה מזה, מטלטל בתוכה, ובלבד שלא יהא בין גמל לגמל כמלוא גמל, ובין עביט לעביט כמלוא עביט, ובין איכוף לאיכוף כמלוא איכוף, ובין קנה לחבירו שלשה טפחים כדי שיכנס הגדי. 2. כל שהו שלשה, ומשלשה עד ארבעה, צריך שלא יהא בינו לחבירו שלשה טפחים, כדי שיכנס הגדי. כל שהו ארבעה, מארבעה ולמעלה, צריך שיהא בינו לחבירו כמלואו. אלא אם רצה מביא יתדות שהן גבוהות עשרה טפחים ומשקען בארץ, ומביא שלשה חבלים שעביין יתר על טפח, או ארבעה אע"פ שלא היה עביין יתר על טפח, ומקיפה להן מבחוץ. אע"פ שיש שם פרצות אינן כלום, ובלבד שלא תהא פירצה יתירה על עשר אמות. 3. שיארה ששרתה בתיל גבוה עשרה טפחים, ובנקע עמוק עשרה,

1 שיירה וכו'. ירוש' ס"ל ה"ח, י"ט ע"ג; 33לי ט"ו סע"ג ותילך. ועיין במסכ' ס"ל מ"ח. 5 כל שהו וכו'. 33לי ט"ז ח'. ועיין לעיל כלאים פ"ד ה"ו, עמ' 218, ירושלמי ס"ל ה"ח, י"ט ע"ג, כלאים פ"ד ה"ל, כ"ט ע"ג, קוכס פ"ל ה"ל, כ"ג ע"ג. 8 שלשה חבלים וכו'. מסכ' ס"ל מ"ט. 11 שיארה וכו'. ירוש' פ"ל ה"י, י"ט ע"ג.

1 שיירה | א שיירא ל שיארה. ובאכיפות ובסקין | א ובאוכפות ובשקים ל ובאכפות בשקים. 2 ובקנין | א ובקנים ל בקנים. ובקשין | א ל ח'. ובקילחות | א ובקולחות ל בקולחות. אפי' | ד א אפילו ל אפלו. זה . . . מזה | א זו . . . מזו. מטלטל | ד א ל מטלטלין. 3 בתוכה | א לתוכן ל בתוכן. יהא | ד יהיה. כמלוא1 | ד א כמלא. 3–4 ובין . . . עביט | א ח'. ובין | ל נ בין. לעביט | נ לעב'. כמלוא2 | ד כמלא. 4 ובין1 | א ל בין. איכוף1 | א אוכף. לאיכוף | א לאוכף נ לאכ'. כמלוא | ד א ל כמלא נ כמל. איכוף2 | א אוכף נ אכוף. ובין2 | א ל נ בין. לחבירו | ד לחברו. שלשה טפחים | נ נ' טפח'. 5 שהו שלשה | ד שהו שלשה [טפחים] א ששלשה ל נ שפחות משלשה (נ מג'). ומשלשה עד ארבעה | א משלשה ועד ארבעה. ל נ ח'. צריך | א צריך [כדי] נ צר'. שלא יהא | נ שיהא. 6 בינו | ל בין קנה. לחבירו | ד לחברו א לבין חבירו. שלשה טפחים | נ נ' טפח'. א ח'. שיכנס | א [שלא] יכנס. 6–7 כל שהו ארבעה מארבעה ולמעלה | ד כל שהוא ארבעה מד' ולמעלה א כל שארבעה מארבעה ולמעלה ל וכל משלשה ועד ארבעה נ כל שהו נ' ומנ' ועד' (=ועד ד'). 7 צריך | נ צר'. שיהא | ד ל [שלא] יהא. א ח'. לחבירו | ד לחברו א ל לבין חבירו. כמלואו | א ל כמלואו [כדי שלא יהו פרצות כבינין (ל כבנין)]. אלא | א ל ח'. יתדות | א ל יתידות נ יתירות. שהן | א ל ח'. 8 גבוהות | ד גבוהו'. עשרה | ד עשר' נ י'. טפחים | ד טפחי'. ומשקען | ל משקען נ ומשקיען. ומביא | ל מביא. שלשה | א שלושה נ נ'. חבלים | ד חבלי' א טפחים. שעביין | א שעוביין ל שעבין נ שעובין. יתר | א נ יותר. 8–9 על טפח | א מטפח. 9 ארבעה | ד ארבע' נ ד'. אע"פ | א אף על פי נ ואף ע"פ. שלא היה | א ל נ שאין. עביין | א עוביין ל נ עובין. יתר | א יותר. ומקיפה להן | א ומקיפין ל ומקיפין. מבחוץ | ד ל בחוץ. 10 אע"פ | ד א אף על פי נ אף ע"פ. שם | א ל ח'. פרצות | נ פרוצות. אינן | ד אינו נ אין. תהא | א יהא. פירצה | ד ל נ פרצה. יתירה | ד יתרה. עשר | נ י'. 11 שיארה | ד נ שיירה א שיירא. ששרתה | ד ששרת'. בתיל | ד א ל נ בתל. עשרה | ד עשר נ י'. טפחים | נ טפח'. א ח'. ובנקע | ל נ בנקע. עשרה2 | א עשרה [טפחים] נ י'.

1. **שיירה ששרתה וכו'.** ואף בה הקילו במחיצותיה, ולא הצריכו מחיצה של שתי וערב. 11. **שיארה ששרתה בתיל וכו'.** ובשיירה התירו לטלטל ביותר מבית סאתים, אפילו במקום שלא הוקף לדירה. ועיין בבה"א.

ובגנה מוקפת גדר גבוה עשרה טפחים, מטלטלין לתוכה, ובלבד שימלאו את כולה, ולא ישאירו בה בית סאתים. אם אין בכולה [אלא] בית סאתים, מטלטלין לתוכה אע"פ שלא ימלאו את כולה. 4. היתה גבוהה משלש רוחותיה ונמוכה מרוח אחת, רואין את הנמוך כאלו הוא פתח, ובלבד שלא יהא נמוך יתר על הגבוה. היתה נמוכה משלש רוחותיה וגבוהה מרוח אחת, אין צריך לעשות מחיצה אלא לגבוה בלבד. 5. אחד שיארה ואחד יחיד עושין להן מחיצה. ר' יהודה או' לא ירבה ליחיד יתר מבית סאתים, ואין שיארה פחותה משלשה. אחד שיארה ואחד מחנה. מה בין שיארה למחנה, אלא אהלים שבשיירה פטורין בעירוב, שבמחנה חייבין מן העירוב. ושאר, שאין להן אהלים הרי הן כשרויין בחצר. 6. מחנה היוצאת למלחמת הרשות מותרין לגזול עצים יבשין. ר' יהוד' בן תימא או' שורין בכל מקום,

13 ולא ישמיעו וכו'. יכוס' הכ"ל, ועיין 33גלי ט"ז 3'. 14 היתה גבוהה וכו'. עיין לעיל פ"ל ה"ד, סו' 44 ולהלן, להלן פ"ז ה"ח, סו' 19 ולהלן. 17 לחד שיארה וכו'. 33גלי ט"ז 3'. ועיין בשכי' פ"ל מ"י. 20 אלא אהלים וכו'. יכוס' הכ"ל, י"ט ע"ג ולהלן; 33גלי י"ז ל'. ועיין בשכי' פ"ל. 21 מחנה היולאת וכו'. יכוס' הכ"ל, י"ט קע"ג ולהלן; 33גלי י"ז ל'.

12 ובגנה | א ובגינה ל בגינה ג. גדר גבוה | א ח'. עשרה | א שלשה ג י'. טפחים | ג טפ'. לתוכה | ד א ל בתוכה. שימלאו | כ"ה ד א ל. ב שימלאנו. 13 ישאירו | ד ל שיירו א ישיירו. בה | ל בה [אלא]. [אלא] | כ"ה א ל. ד ב ח'. 14 לתוכה | ל בתוכה. אע"פ | ד א אף על פי ל ואע"פ. שלא ימלאו | א ל שאין ממלאין. היתה | ד היה. 15 כאלו | א כאילו. הוא | ד היה. ובלבד | א ובלבד [שיהא] (ונמחק המוסגר בנקודות) ל בלבד. 16 יתר על | א יותר מן. וגבוהה | ד וגבוה. 17 לגבוה | ד לגבו'. אחד | ל אחת. שיארה | א שיירא ד ל שיירה. יחיד | א היחיד. 18 עושין | ל עושה. ר' | ד רבי. או' | ד אומר ל אומ'. יתר | א ג יותר ל יתיר. מבית | ג מב'. 19 שיארה$_1$ | ד שיירה א שיירא. שיארה$_2$ | ד ל שיירה א השיירא. ואחד | ג ואו'. מחנה | א המחנה. שיארה$_3$ | ד שיירה א שיירא ג שירה. 20 אלא | ג ח'. אהלים | ד ג אוהלים א ל אוהלין. שבשיירה | א שבשיירא. פטורין | ד א ל ג חייבין. בעירוב | ד בערוב א בעירובין. שבמחנה | א ל ושבמחנה. חייבין | ד א ל ג פטורין. מן העירוב | ד מן הערוב. ג ח'. 21 להן | ג להם. אהלים | ד אוהלים א ל אוהלין. הרי הן כשרויין | ג הר' הן כשרוין. היוצאת | ד ל ג היוצא. 21–22 למלחמת הרשות | ד למלחמ' הרשו'. 22 מותרין | א מותר. לגזול | ג בגזל. יבשין | ד ל ג יבשים א יבישים. ר' | ד רבי. יהוד' | ד א ל יהודה ג יהו'. תימא | א בתירה. או' | ד אומר א אומ'.

14. היתה גבוהה וכו'. הלשון הוא באשנרה מלעיל פ"א הי"ד, וכאן צ"ל: היה גבוה, כלומר התל. 15. ונמוכה וכו'. צ"ל: ונמוך, כלומר, שהתל הולך ומשתפע ברוח אחת בנחת, ואין המדרון מתלקט עשרה טפחים מתוך ד' אמות. 16. היתה נמוכה וכו'. צ"ל: היה נמוך, כלעיל. ועיין בבה"א. 17. אלא לגבוה. כנראה שצ"ל: לגובהה, עיין בבה"א. 18. עושין להן מחיצה. כלומר, כמחיצת השיירה, מחיצה גרועה. 19. ואחד מחנה. כלומר, דינם שוה למחיצה, לבית סאתים ולשאר תנאים. 20. פטורין בעירוב וכו'. צ"ל: חייבין בעירוב, שבמחנה פטורין מן העירוב, כנירסת שאר כל הנוסחאות והראשונים. 21. שאין להן אהלים. כלומר, ושאר האנשים שבמחנה, הן כשרויין בחצר, ואין אוסרין זה על זה ולא על דיירי האהלים. 21–22. למלחמת הרשות. למלחמת התקפה, תוץ ממלחמות יהושע בן נון. 22. שורין בכל מקום. כלומר, תוץ אפילו בשדות אחרים בלי רשות הבעלים.

ומקום שנהרגין שם נקברין. 7. ר' לעזר או' הגה והקרפיף שהיא שבעים ושירים על שבעים ושירים מוקפת גדיר גבוה עשרה טפחים, אם היתה ארכה כשנים ברחבה מטלטלין לתוכה בשבת, יתר אמה אחת אין מטלטלין לתוכה בשבת. 8. וכן היה ר' לעזר או' קרפיף הסמוך לעיר ויש בארכו שבעים ושיריים, אע"פ שאינו מרובע, מטלטלין בתוכו בשבת, יותר משבעים ושיריים, אין מטלטלין בתוכו בשבת. ר' שמעון או' אפי' עשרה קרפיפות זה לפנים מזה, והיה אחד מהן בית דירה, או שהיה אחד מהן סמוך לעיר, מטלטלין בכולן. 9. בורגין שבשדה, בית סאתים מותר, יתר על בית סאתים אסור. אבל דיר או סהר או מוקצה או חצר אפי' בית חמשת כורין, אפי' בית עשרת כורין, מותר. כלל אמ' ר' שמעון בן לעזר כל אויר שהוא

23 כ' לעזר וכו'. עיין בבלי כ"ב ב', ובמסכ' ס"ג מ"ה. 31 לבל דיר וכו'. מסכ' ס"ג מ"ב. 32 כלל לומר וכו'. בבלי כ"ג ב'.

23 ומקום | נ ומק'. ל ח'. נקברין | נ נקבורין. ר' | ד רבי. לעזר | ד א אליעזר ל אלעזר נ אלע'. או' ד אומר | א אום'. הגה | א ל נ הגינה. והקרפיף | ל והקרפף נ . . . רפף. שהיא שבעים | נ שהי ע'. 24 ושירים$_1$ | א ושיריים. על שבעים ושירים | כ"ה ד א ל. נ על ע' . . . רים. ב ח'. מוקפת | א ומוקפת. גדיר | ד א נ נדר. ל ח'. עשרה | נ י'. טפחים | ל טפחי' נ טפ'. היתה | ד ל נ היה. א ח'. 25 ארכה | א אורכה. מטלטלין (ב"פ) | נ מטלט'. לתוכה | ל בתוכה נ בת . . . יתר | א יותר ל יתיר. 26 לתוכה | ד ל בתוכה נ בתו. בשבת | נ בש. וכן היה | א ח'. ר' | ד רבי. לעזר | ד א אליעזר ל אלעזר נ אליע'. או' | ד אומר א אום'. קרפיף הסמוך | נ קרפף הסמ'. ויש | נ יש. בארכו | כ"ה ד א ל. נ באורכו ב בארכן. 27 שבעים | נ ע'. ושיריים | ד ושירי' ל נ ושירים. 27–28 אע"פ . . . ושיריים | ד ל ח'. אע"פ | א אף על פי נ אף ע' פי'. שאינו | א נ ח'. מטלטלין | נ מטל'. בתוכו | א לתוכו נ בת'. יותר משבעים | נ יתר על ע'. 28 ושיריים | נ . שירים. מטלטלים | ד מטלטלי'. בתוכו | כ"ה ד א ל. א לתוכו ב אותו. ר' | ד רבי. או' | ד אומר א אום'. אפי' | ד א אפילו. עשרה | כ"ה ד א ל. ב ח'. 29 זה . . . מזה | א זו . . . מזו. והיה | ל היה. מהן$_1$ | א מהם. שהיה אחד מהן סמוך | א ל שסמוך. 30 בכולן | א בכולו. בורגין | א טרגיס ל בורגין. יתר | א ל יותר. על בית | א ל מבית. 31 אסור | ל [מותר] אסור. דיר וכו' | א ל הדיר והסהר והמוקצה (ל המוקצה). או חצר | א ל והחצר. אפי' | ד א אפילו. חמשת כורין | ד סאתים [מותר]. 32 אפי' | ד אפילו א או ל ואפי'. עשרת | ד עשרה. אמ' | ד אמר א א'. ר' | ד רבי. שמעון | א שמע'. לעזר | ד ל אלעזר א אלע'. שהוא | א ל ח'.

23. הגה והקרפיף וכו'. כלומר, הגינה והקרפיף (מקום מוקף מחיצות ובלתי מקורה שמשמש בית עצים, וכדומה) שמותר לטלטל בהם, כשהם בית סאתים, צריכים להיות מרובעים ומוקפים גדר. עיין בבה"א. 24–25. אם היתה ארכה וכו', כלומר, אפילו כן מטלטלין בתוכן, אעפ"י שהם נרועים ממרובעים ממש, שיש להם צורת חצר, מ"מ יש להם צורת חצר המשכן. עיין בבה"א. 26. הסמוך לעיר וכו'. כלומר, בסמוך לעיר הקילו ולא הצריכו מרובע, אבל מכל מקום צריך שלא יהא בו יותר משבעים אמה ושיריים (יותר מבית סאתים), ולא הקילו אלא בצורתו: וקרפיף הסמוך לעיר, עדיין אינו נחשב כאילו הוא מוקף לדירה. ועיין בבה"א. 30. בורגנין וכו'. כלומר, מגדלים העשויים לשמירה, ואין לנין בו ביום ובלילה, אינם עושים את מחיצת השדה, כאילו הוקפה לבית דירה. 32. כל אויר וכו'. כלומר, מחיצה שאינה מקורה. עיין בבה"א.

תשמיש לבית דירה, כגון דיר, או סהר, או חצר, או מוקצה, אפי' בית חמשת כורין, ואפי' בית עשרת כורין, מותר. וכל בית דירה שהוא תשמיש לאויר, כגון בורגין שבשדה, סאתים מותר, יתר על בית סאתים אסור. 10. מערבין במעשר שני בירושלם, אבל לא בגבולין. הנודר מן הפת מערבין לו בה, אימתי, בזמן שנדר שלא לטעמה, ואם הקדישה הרי זה אסור, שאין מערבין בהקדש. 11. אמ' ר' מאיר לא נמנעו בנות ישראל מלשלח עירוביהן ביד בניהן וביד בנותיהן הקטנים, כדי לחנכן במצות. אמ' לו ר' יהודה משם ראיה, באומרת לחברתה קבלי המני, באומ' לחבירו קבלו הימיני. 12. נתנו לקוף והוליכו, נתנו על גבי בהמה והוליכתו, עירובו עירוב. נתנו על גבי קורה שהוא גבוהה עשרה טפחים עירובו עירוב. ר' יהודה או' אם

34 וכל בית דיסס וכו'. ככלי סכ"ל, סס ק' לע"ל. 35 מעכבין וכו'. עיין יכוס' פ"ג ס"ג, כ' ע"ז. 36 לא בגבולין. מסכ' פ"ג מ"ג. הכולל וכו'. יכוס' פ"ג ס"ל, כ' ע"ז, ככלי ל' ס'. 38 לא כמנעו וכו'. עיין במסכ' פ"ג מ"ג. 40—41 כתבו לקוף וכו'. ככלי ל"ל ג', מעילס כ"ל ס'. 42 כ' יהולס וכר. ככלי ל"ג ג'.

33 תשמיש | א שתשמישו. דירה | ד דיר'. דיר או סהר | א ל הדיר והסהר. או חצר או מוקצה | א ל והמוקצה (ל המוקצה) והחצר ג . . . וחצר. אפי' | ד א אפילו נ אפ'. 34 ואפי' . . . כורין | ל ח'. ואפי' | ד ואפילו א או. עשרת | ד עשרה. בית | א ל ח'. שהוא תשמיש | א שתשמישיה ל שהיא תשמיש. 35 בורגין | א הבורגנין ל בורגין. סאתים | ד א ל גליון ב [בית] סאתים. יתר | א יותר ל יתיר. על בית | א ל מבית ג על ב'. 36 במעשר | ל במעש'. שני | א שיני. 37 לטעמה | ל לטועם'. ואם | ל ח'. הקדישה | א הקדש. שאין | א ל [לפי] שאין. 38 אמ' ר' | ד אמר רבי. בנות | ל בית. ישראל | א ישר'. מלשלח | ל להיות שולחין. עירוביהן | א ל [את] עירוביהן ג א . . . 39 בניהן | א ג בניהם. וביד בנותיהן | א או ביד בנותיהם. הקטנים | א ל קטנים. כדי | ל בשביל. לחנכן | א לחבבן. במצות | ג במצוות. אמ' . . . ר' | ד אמר . . . רבי. משם | ל ומשם. 40 ראיה | ד ג ראייה. באומרת | א ל אף היא אומרת ג אף היא . . . לחברתה | ג לחבירתה. קבלי המני | א ל לקבלו (ל לקבלה) הימנו. באומ' . . . הימיני | א והוא אומ' לחבירו לקבלו הימנו ל האו' לחברו וקיבלו הימנו ג . . . או' לבירו קבל המנו. ד ח'. נתנו | ל נותנו. 41 נתנו1 | ל ונתנו. עירובו | א ל הרי זה ג [אין] עירובו. נבי | ל נב. 42 שהוא | א ל ח'. גבוהה | א נבוה ל שגבוהה. עירוב | א עירוב [ואם לאו אין עירובו עירוב]. ר' | ד רבי. או' | ד אומר א ג אומ'.

34. תשמיש לאויר. כלומר, לשמור את אויר השדה, את כל מה שבמחיצתה. 36. מערבין לו. כלומר, עירובי תחומין, שהרי אין מערבין עירובי תחומין אלא לדבר מצוה, ומצוות לאו ליהנות ניתנו, והככר ראוייה לאכילת אחרים. עיין בבה"א. 40. קבלי המני וכו'. צ"ל: קבלי המנו וכו' קבלו הימנו, עיין שנו"ס. ובעירובי חצרות וכן בעירובי תחומין סומך על המקבל, עיין בבה"א. 41. עירובו עירוב. הדברים דבוקים לרישא, שאמר לחבירו קבלו הימנו, והמקבל הוא המערב, עיין בבה"א. 41–42. על גבי קורה וכו'. כלומר, קורה תלושה, עירובו עירוב, שהרי יכול להפוך את הקורה בהיתר, וליטול את העירוב. ואפילו אם הקורה רחבה ד' טפחים, והיא רשות היחיד, יכול לבטל את רשות היחיד בהיתר, על ידי שהופך אותה. ועיין בבה"א.

היתה רחבה ארבעה עירובו עירוב, ואם לאו, אין עירובו עירוב. 13. נתנו באילן למעלה מעשרה טפחים אין עירובו עירוב, למטה מעשרה טפחים עירובו עירוב, ואסור ליטלו. בתוך שלשה, מותר ליטלו. נתנו בכלכלה ותלאה באילן למעלה מעשרה טפחים אין עירובו עירוב, למטה מעשרה טפחים עירובו עירוב, ואסור ליטלו דברי ר', וחכמים או' כל שאסור ליטלו אין עירובו עירוב, אחד העירוב ואחד כל הכלים. שרשי אילן שהן גבוהין מן הארץ שלשה טפחים, או שיש חלל תחתיהן שלשה טפחים, אע"פ שהן שוין לארץ מרוח אחת לא ידרוס ויעבר עליהן ממקום למקום, ולא ישב עליהן ולא יסמוך עליהן, לפי שאין עולין באילן ואין נתלין באילן ואין נסמכין על האילן. לא יעלה לאילן מבעוד יום כדי שתחשך וישב שם כל אותו היום. 14. אחד אילן ואחד כל הבהמה, אבל שיח בור ומערה וגדיר

43—44 כתבו בחילן וכו'. יכוח' ס"ג ה"ג, כ"ח ע"ח, קוכח ס"ג ה"ד, כ"ג ע"ד; בגלי כתן ל"ג ח'. ועיין במסכ' ס"ג ו"ג. 45 כתבו בכלכלה וכו'. יכוח' ובגלי הכ"ל. ועיין בגלי סבת קכ"ה ח'. 48 סרסי חילן וכו'. בגלי ק' ח'. ועיין במסכ' ס"י ו"ח, יכוח' בילח ס"ה ה"ג, ס"ג ע"ח. 50 לח ילכוח וכו'. עיין יכוח' ס"י ה"ח, כ"ו ע"ג, בילח ס"ה ה"ג, ס"ג ע"ח, בגלי כתן ק' ג'. 51 סחין עולין וכו'. עיין לעיל קוח סבת, סו' 66, ובמקה"ת סס. וכל הבנייתא עד סו' 54, בגלי ק' ח' הכ"ל.

43 היתה רחבה ארבעה | ד היח' ארבע'. עירוב$_1$ | ל ערוב. ואם | ל ואם [א']. עירוב$_2$ | ד ערוב. 44 למעלה מעשרה | ג למע' מע'. עירובו עירוב | ד ערובו ערוב. 44—45 למטה . . . עירוב | ל ח'. 46 ותלאה | ל ותלאו. אין | א ל ח'. עירובו | ד ערובו. עירוב | ד ערוב א ל עירוב (ל ערוב) [ואסור ליטלו]. 46—47 למטה . . . ואסור | א ל בתוך עשרה מותר. 47 עירוב | ד ערוב. ר' | ד רבי. וחכמים | א וחכם'. או' | ד אומרים א אום'. 47—48 כל . . . אין | א ח'. שאסור | ג שאס'. 48 עירוב | ל ערוב. העירוב | ד הערוב א ג עירוב ל ערוב. הכלים | א ח'. שרשי | א ל שורשי. שהן גבוהין | א שגבוהין ג שהן גבוהים (בג באה ברייתא זו בסוף הפרק אחרי הט"ז). 49 שלשה$_1$ | א עשרה ג ג'. חלל | ג חלול. תחתיהן | א ל תחתיהם ג . ס. שלשה$_2$ | ג ג'. טפחים$_2$ | ד טפחי' ג טפ'. אע"פ | א אף על פי. 50 ויעבר | א ל ויעבור. ולא | ל לא. 51 עליהן$_1$ | א עליהם. עליהן לפי | ד עליה' פי. באילן$_1$ | ד ח'. ואין . . . באילן | ל ח'. 51—52 ואין נתלין באילן ואין נסמכין על האילן | א ואין נסמכין באילן ואין נתלין באילן. 52 נסמכין | ד נסמכי'. לא | א ולא. 53 אותו | א ח'. היום | ד היו'. אילן | א האילן. ואחד | ד ואח'. אבל | א ואפילו. שיח בור | א בור ושיח ל באר שיח. וגדיר | ד א ל וגדר.

43. ואם לאו וכו'. כלומר, שאינה רחבה ד', ומצא שהעירוב מוטל באויר למעלה מעשרה, ואין עירובו עירוב, עיין בבה"א. 43—44. נתנו באילן וכו'. כלומר, שהוא מחובר לקרקע, ויש בראשו ד' טפחים, הרי העירוב ברשות היחיד, והוא ברשות הרבים, שנתכוין לקנות שביתה למטה. 46. למעלה מעשרה וכו'. ומצא שהעירוב הוא ברשות היחיד, ואינו יכול לבטלה בהיתר נמור, שהרי אין משתמשין באילן בשבת. ועיין בבה"א. 47. ואסור ליטלו. שהרי אין משתמשין באילן, אבל מכל מקום הוא ועירובו במקום אחד. 48. אחד העירוב וכו'. כלומר, אחד שנתן את העירוב בעצמו על האילן, ואחד שנתנו בכל הכלים, אסור ליטלו, אעפ"י שאין משתמש בנוף האילן, אלא בצדדיו (בכלכלה, או בשאר כלים התלויים בו). 53. כל הבהמה. כלומר, ואפילו נמל שכוחו רב, ואינו מרגיש בו.

מטפיס ועולה, מטפיס ויורד, אפי' מאה אמה. 15. נתנו במגדל, נעל בפניו ואבד המפתח, הרי זה עירוב. ר' לעזר או' אם בעיר אבד עירובו עירוב, אם בשדה אבד אין עירובו עירוב. מודים חכמים לר' לעזר בבני חצר ובבני מרפסת שגבו את עירוביהן ונתנוהו בבית, אע"פ שידוע שאין המפתח במקומו, עירובו עירוב. 16. אמ' ר' יוסה אבטילס העיד משם חמשה זקנים שספק העירוב כשר. אי זהו ספק העירוב כשר, עירב בתרומה, ספק מבעוד יום ניטמא ספק משחשיכה ניטמא, עירב בפירות, ספק מבעוד יום נתקנו ספק משחשיכה נתקנו, עירובו עירוב. אבל עירב בתרומה ספק טמאה ספק טהורה, עירב בפירות ספק מתוקנין ספק אין מתוקנין, אין עירובו עירוב.

54 נתנו במגדל וכו'. משכ' פ"ג מ"ג. 55 אם נעיד אבד וכו'. ירוש' פ"ג ה"ג, כ"ח ע"ח; עבלי ל"ד ב'. 58 אמ' ר' יוסה וכו'. משכ' פ"ג מ"ד. 59 אי זהו ספק וכו'. עבלי ל"ו ח'. ועיין במשכ' פ"ג מ"ח. 61—62 ספק טומאה וכר'. ירוש' פ"ג הל"ד, כ"ח ע"ח; עבלי הכ"ל.

54 מטפיס$_1$ | א מטפס. מטפיס$_2$ | א ל מטפס. אפי' | כ"ה ד ל. א אפילו. ב ח'. נעל | א ל ונעל ג ונועל. 55 עירוב | ד ערוב. ר' | ד רבי. לעזר | ד ל אלעזר א אלע'. או' | ד אומר א אום'. עירובו | ד ערובו ג [אין] עיר'. 56 עירוב (ב'פ) | ד ערוב. אם | א ואם. בשדה | ד בשר'. עירובו עירוב | ד ערובו עירוב ג . . . ור' עי'. מודים | ד מודי' א ומודים ג מוד'. חכמים | ד חכמי' א חכם'. לר' | ד לרבי. לעזר | ד ל אלעזר א אליע'. 57 ובבני | ד ובני ג ובפני. שגבו | א ל שניבו. את | א ח'. עירוביהן | ד ערוביהן. ונתנוהו | א ל ונתנום. אע"פ | א אף על פי. שידוע | ד א ל שבירוע. 58 במקומו | א במקומה. עירובו | ד ערובו א שעירובו ל שעירובן. אמ' | ד אמר ג א'. ר' | ד רבי. יוסה | ד א ל ג יוסי. אבטילס | ד א אבטולס ל אבטלוס. משם | ד א ל משום. 59 שספק | א ל על ספק. העירוב (ב'פ) | ד הערוב. כשר$_1$ | א ל שכשר. אי זהו | א ואיזהו ל אי זה הוא. כשר$_2$ | ד [שהיא] כשר ג [שה.א] כ . . . א ל שכשר. עירב | ד ערב. 60 מבעוד יום | ג מבעודיים. ניטמא (ב'פ) | ד נטמא ל נטמאה. משחשיכה | ג . שחשכה. ניטמא$_2$ | ג ח'. מבעוד$_2$ | ג . . . בע'. 61 נתקנו$_1$ | א ג ניתקנו. ספק . . . בתרומה | ל ח'. משחשיכה | ד משחשכה. נתקנו$_2$ | א ניתקנו ג נית' (ת"ו מחוקות ויו"ד תלויה למעלה). עירובו עירוב | ג [אין] עירו' עיר'. בתרומה | ג בתרו'. 62 ספק$_1$ | ל וספק. ספק$_3$ | ל וספק. מתוקנין$_2$ | ג מתוקנ'. 63 עירובו | ד ערובו א עירובן ג עירו'. עירוב | ד ערוב ג עיר'.

54. מטפיס וכו'. משום שהאיסור אינו משום טירחא, אלא שמרו באילן דווקא שמא יתלוש מן המחובר. 55. הרי זה עירוב. והעמידוה בבבלי במנעול הקשור בחבל, ויכול להפסיק את החבל בסכין. עיין בבה"א. 55—56. עירובו עירוב. שהרי יכול להביאו דרך מטר, ואפילו לא מצאו דינו כאילו המפתח במקומו, אלא ששכח היכן הניחו, והוא מצוי להזכר. 56. לר' לעזר וכו'. צ"ל: ור' אלעזר וכו'. כלומר בעירובי חצרות הכל מקילים. ועיין בבה"א. 61—62. ספק טמאה וכו'. כלומר, שמלכתחילה לא היה העירוב ראוי לאכילה כלל.

פרק ג' (פ"ד בכי"ע)

1. ר' יהודה אומ' אין אדם מתנה על עירובו אלא בשני דברים, או' בא חכם למזרח עירובי למזרח, למערב עירובי למערב. בא לכן ולכן למקום שירצה הולך, לא בא לכן ולכאן הריני כבני עירי. ר' יהודה אומ' אילו היה מהן רבו ילך אצל רבו, שניהם רבותיו, ילך אצל מי הרגיל אצלו, אם היה רגיל אצל שניהם, ילך אצל אי זה מהן שירצה. 2. מתנא אדם על עירובו ואו' עירובי לשבת זו ולא לשבת אחרת, לשבת אחרת ולא לשבת זה, עירובי לשבתות ולא לימים טובים, לימים טובים ולא לשבתות, לשבת ולא ליום הכפורים, ליום הכפורים ולא לשבת. 3. האומ' לחבירו ערב לי בתמרים, וערב עליו בגרוגרות, בגרוגרות, ועירב עליו בתמרים, במגדל, ועירב עליו בשובך, בשובך, ועירב עליו במגדל, בבית, ועירב עליו בעלייה, בעלייה, ועירב עליו בבית, אין עירובו עירוב. אבל אמר

1 כ' יהודה וכו'. גגלי ל"ו ג'. 2 גמ' לכן וכו'. ומסכ' ס"נ מ"ס. 4 סניסס לגופיו וכו'. יכוס' ס"נ ס"ו, כ"ח ע"ב (למי סכי"ל, עמ' 99). ועיין במסכ' סכ"ל. 8 סלמוס' למגיכו וכו'. גגלי גיטין ק"ס ג'.

1 ר' | ד רבי. יהודה | ג יהו'. אומ' | ד אומר. או' | ד אומרים א אם ל אמר. 2 למזרח$_1$ | ג למזר'. עירובי$_1$ | ד עירובו ג עירבו. למזרח$_2$ | ג במזרח. למערב$_1$ | ד [בא] למער' ל [בא] למערב ג [בא] ב . . . עירובי$_2$ | ד עירובו. למערב$_2$ | ג במערב (ותוקן: למערב). לכן ולכן | ד א ל לכאן ולכאן. 3–4 למקום . . . אילו | ג ח' (ויש בקרע מקום למלה אחת). 3 למקום | ד למקו'. שירצה הולך | ל שארצה אלך. לכן | ד א ל לכאן (ל בין השורות: לא, ולא). הריני | א הרי אני. ר' | ד רבי. אומ' | ד אומר ל או'. 4 אילו | ד אלו ל אם. מהן | ד א ל ג [אחד] מהן (ג מהם). רבו$_1$ | ד רבו. ילך (ב"פ) | א ילך [לו]. שניהם | ד שניהן. מי | א ח'. 5 אי זה | א ג ח' (ובג הושלם בין השורות). מהן | א מי. שירצה | ג שריצה (ותוקן: שירצה). מתנא | ד מתנ' א ל ג מתנה. 6 ואו' | א ואומר. עירובי | ד עירובו. לשבת$_1$ | ג לשב'. 6–7 לשבת$_1$ . . . לשבתות | א ל לשבתות . . . לשבת. זו | ל זה. ולא (ב"פ) | ג ול'. לשבת$_3$–$_4$ | ג לש'. זה | ד א ג זו ל א'. 7 עירובי | ד עירובו. ולא ליומים טובים | ג ול' לים' טוב'. ליומים טובים$_2$ | ג ח'. ולא לשבתות | ג ול' לשבת'. לשבת | ד ולשבת א ל [עירובי] לשבת. 7–8 לשבת . . . לשבת | ג ח'. 8 ליום$_1$ | ל יום. הכפורים (ב"פ) | ד הכפורי' א הכיפורים. ליום$_2$ | ד ליו'. ליום הכפורים | ל ח'. לשבת | ד לשב'. האומ' | ד ג האו' א האומר. לחבירו | ד ל לחברו ג לחב'. ערב | א עירב ג עירובו. לי | ל ג עלי. 9 בתמרים$_1$ | ד בתמרי' ג ותמרים. וערב | א ל ועירב ג ועירובו. עליו (ב"פ) | א לו. בגרוגרות$_1$ | ד בגרוגרו'. בגרוגרות$_2$ | ג בג'. ועירב | ד וערב. בתמרים$_2$ | ד בתמרי'. 10 ועירב (ע"פ) | ד וערב. עליו (ע"פ) | א לו. בשובך$_1$ | ד בשוב'. עליו (ב"פ) | ג על'. במגדל | ג במג. בבית | ד בבי'. 11 בעלייה ועירב | ג בע' וע'. עליו | א לו ג ע'. עירוב | ד ערוב ג ע'. אפר | ב כ"ה ד. א [אם] אם ל אם' [לו] ג הא' [לחבי']. ב ח'.

2. **עירובי למערב.** כלומר, ואינו יכול להתנות אחרת, והייט שאם בא לכאן ולכאן ילך למקום שירצה. **בא לכן ולכן וכו'.** ברייתא זו היא פיסקא מסתם משנתנו פ"נ מ"ה, וחולקת על ר' יהודה. ושמא מקומה הנכון הוא בריש פירקין לפני דברי ר' יהודה. ועיין בבה"א.

ערב לי סתם, ועירב עליו בין בתמרים בין בגרוגרות, בין במגדל בין בשובך, בין בבית בין בעלייה, עירובו עירוב. 4. עירובי זה לצפון וזה לדרום, זה מהלך בצפון כעירובו של זה בדרום, ובדרום, כעירובו של זה בצפון. אם מיצעו את התחום, אל יזוז ממקומן. ועירב לצפון וחזר ועירב לדרום ביטל האחרון את הראשון. טעה ועירב לשתי רוחות, כמדומה שמותר בשתיהן, מהלך בצפון כעירובו של זה בדרום, ובדרום כעירובו של זה בצפון. אם מיצע את התחום, אל יזוז ממקומו. 5. גוים שבאו על עיירות ישראל, יוצאין עליהן בזין ומחללין עליהן את השבת. אימתי, בזמן שבאו על עסקי נפשות, לא באו על עסקי נפשות, אין יוצאין עליהן בזין ואין מחללין עליהן את השבת. באו לעיירות הסמוכות לספר, אפי' ליטול את התבן, ואפי' ליטול את הפת, יוצאין עליהן בזין ומחללין עליהן את השבת. 6. בראשנה היו מניחין זינן בבית הסמוך

13 עירובי זה לצפון וכו'. עיין ג"ז ג', ב"מ ל"ז ב' ולהלן סה ס"ל, סו' 23. 16 מיצע ועיכב וכו'. ג"ז ג' ג'. ועיין יכום' פ"ג ס"ס, כ"מ ע"ב. 19 גוים שבאו וכו'. יכום' פ"ד ס"ג, כ"מ ע"ל; ג"ז ג' ו"ה מ'. ועיין במשכ' פ"ד מ"ג. 23 בראשנה היו וכו'. יכום' וג"ז הכ"ל.

12 ערב לי סתם | כ"ה א. ל ג ערב (ל עירב) עלי סתם ד סתם ערב לי ב ערב לו סתם. ועירב | ד וערב. עליו | א לו. בין$_2$ | א ג ובין. בין$_4$ | א ל ובין ג וב'. 13 בבית . . . בעלייה | ד בעליי' . . . בבי' ל בעלייה . . . בבית. בין$_2$ | א ובין. עירובו | א עיריבו. 14 זה$_1$ | א ח'. בצפון | ד א ל לצפון. כעירובו$_1$ | ד עירובו ל בעירובו. בדרום | ד בדרו' א לדרום. ובדרום | ד ובדרו' א ל ולדרום. כעירובו$_2$ | ד ל בעירובו. 15 בצפון | א לצפון. אם | א ואם. מיצעו | ל ח' (ובמקומו פער). אל | ד אלו א ל לא. יזוז | א יזוז ל יזיזם. ממקומן | א ממקומו. ועירב | ד א עירב ל ערב. לצפון | א [לדרום וחזר ועירב לצפון] לצפון. 16 ועירב$_1$ | ד ועירוב ל וערב. לדרום | ד לדרו'. ועירב$_2$ | ל וערב. 17 כמדומה | א כמדומה [הוא]. בשתיהן | א בשניהם. בצפון | ל לצפון. כעירובו | ד ל ג בעירובו. של זה | ג שלו'. א ל ח'. בדרום | כ"ה ד ל ג. א לדרום. ב ח'. 18 ובדרום | א ל ולדרום. כעירובו | ד בערובו ל בעירובו. של זה א ל ח'. בצפון | א לצפון ג בצפ'. אם | א ג ואם. מיצע | ל מצע. אל | א ל לא. יזוז | כ"ה ד א ל ג. ב יזוז. ממקומן | ג ממקו'. 19 עיירות | ל ג ערות. ישראל | א ישר'. עליהן (ב"פ) | ל עליהם. בזיין | א [בכלי] זיין. ומחללין | ג ומחל. 20 השבת | ג הש'. עסקי (ב"פ) | א עיסקי. עסקי$_2$ | ג עס'. 21 נפשות | ד נפשו' ג נפ'. יוצאין | ג יוצ'. עליהן$_1$ | ל עליהם ג על'. בזיין | א [בכלי] זיין ג בזין. עליהן את השבת | ג על' את הש'. באו | ג [ואם] באו. לעיירות | א ל על עיירות ג על עירות. 22 הסמוכות | ל ג סמוכות. אפי' | א אפילו ל אפלו. ליטול (ב"פ) | ל לטול. ואפי' | א אפילו ל אפלו. הפת | ד א ל ג הקש. יוצאין עליהן | ג יוצ' על'. 23 בזיין | א [בכלי] זיין ג בזין. עליהן | א עליהם. השבת | ג הש'. בראשנה | ד א ל בראשונה. מניחין | ג מניח'. זינן | א ל ג [את] זינן.

12. **בין בתמרים וכו'. ואעפ"י שבעה"ב טען אח"כ שלא היה רצונו שיערב לו בתמרים.** 13. **עירובי זה לצפון וכו'. צ"ל: עיריבו וכו', כלומר, אם שנים שאלו בנד בערב שבת מבעל הבית, ועירב אחד לצפון ואחר לדרום. עיין בבה"א.** 15. **מיצעו את התחום וכו'. כלומר, שאחד מהם עירב אלפים אמה לצפון הבגד, והשני אלפים לדרום, אל יזוז ממקומן עם הבגד. ועיין גירסת כי"ל, ובבה"א.** 16–17. **ועירב לצפון וכו'. כלומר, אם עירב וכו', עיין בשנ"ס.** 18. **מיצע וכו'. כלומר, שאמר לאחד שיערב לו אלפים אמה לצפון לחצי היום, ולאחר שיערב לו אלפים לדרום לחצי היום.** 22. **את הפת. צ"ל: את הקש, כבשאר נוסחאות.**

לחומה. פעם אחת חזרו עליהן, והיו נדחקין ליטול את זינן, והרגו זה את זה, התקינו שיהא כל אחד ואחד מחזיר לביתו. 7. מחנה היוצאה למלחמת הרשות אין צרין על עיר של גוים פחות משלשה ימים קודם לשבת, ואם התחילו, אפי' בשבת אין מפסיקין. וכך היה שמיי הזקן דורש עד ר ד ת ה, ואפי' בשבת. 8. עיר שהקיפוה גוים, או נהר, וכן ספינה המטורפת בים, וכן היחיד שהיה נרדף מפני גוים ומפני ליסטים ומפני רוח רעה, הרי אילו מחללין את השבת, ומצילין את עצמן. 9. הרועין והקייצין והבורגנין ושומרי פירות, בזמן שדרכן ללון בעיר אע"פ שחשיכו חוץ לתחום, הרי אילו כאנשי העיר, ויש להן אלפים אמה לכל רוח, ובזמן שדרכן ללון בשדה, אין להן אלא אלפים אמה בלבד. 10. מי שיצא לילך בעיר שמערבין בה והחזירו חבירו, ובין זו לזו כארבעת אלפים אמה חסר אחת, הואיל והחזיק בדרך מותר לילך דברי ר' יהודה. יתר על כן אמ' ר' יהודה אפי' החזירו חבירו מן הדרך ללון בעיר, משכים והולך לתוך ביתו. החזירו מן העיר הרי הוא

25 ומחנה וכו'. ספרי סופטים פי' כ"ג, עמ' 238; ירוש' סנת פ"ח סה"ח, ד' סע"ג; ג33י סס י"ע ע'. ועיין במדבס תכלים הול' הופמן, עמ' 123. 27 ע ד כ ד ת ס. לבניס סס"כ. 28—29 וכן היחיד וכו'. עיין במסכ' סנת פ"ג מ"ח. 30 הרועין וכו'. ג33י ע"ג ע'. 33 מי סילס וכו'. ג33י כ"ג ע'. ועיין במסכ' פ"ד מ"י.

24 עליהן | א עליהם. והיו | ל היו. 24—25 זה את זה | ד א ל נ זה בזה. 25 התקינו | נ והתקינו. שיהא | ד שיהי'. אחד ואחד | נ א' וא'. מחזיר | ד מחזי' א ל מחזירו. לביתו | א בביתו. היוצאה | א היוצאת ל היוצא נ היוצ'. 25—26 למלחמת הרשות | נ למלחמ' הרש. 26 פחות | נ פח'. משלשה | ד משלש' נ מג'. לשבת | ד שבת. ואם | ל נ אם. 27 אפי' | ד א אפילו. בשבת | נ בש'. וכך | ד א וכן ל כך. שמיי | ד ל שמאי נ שמי א הילל. 28 ואפי' | ד ואפילו א אפילו ל אפי'. גוים | א נייס. המטורפת | ד א ל המטרפת. 29 היחיד | ד יחיד. ליסטים | ד לסטים א ל ליסטין. אילו | ד ל אלו. מחללין | א מחללין [עליהן]. 30 השבת | ד השב'. הרועין | ד הרועי' א הרועים. והקייצין | ל והקיצין. 31 שדרכן | א שדירכן. אע"פ | א אף על פי. שחשיכו | א ל שהחשיכו. אילו | ד ל אלו א הם. 32 להן (ב"פ) | ד להם. לכל רוח | כ"ה ד א ל. ב ח'. ובזמן | ל בזמן. ללון | ל ללין. 33 אלפים | ד אלפי'. בלבד | ל ח'. בעיר | ד א נ לעיר ל אל עיר. והחזירו | ל החזירו. חבירו | ל חברו נ חבי'. 34 כארבעת | ד כארבע' א ל ארבעת. אמה חסר | א חסר אמה. אחת | נ אחד. א ח'. והחזיק | א ל והוחזק. מותר | ד מות'. 35 ר' (ב"פ) | ד רבי. יתר | א יותר. אפ' | ד אמר. אפי' | ד א אפילו. חבירו | ד ל חברו. א ח'. 36 משכים | ד משכי'. לתוך ביתו | א ל לדרכו.

30. והקייצין והבורגנין. קוצצי תאנים, וישבי הבורגן ששמרו על הסביבה. 31. ללון בעיר. כלומר, המשמרת שעבדה ביום ולא בלילה. חוץ לתחום. כלומר, חוץ לעיבורה של עיר, ועיין להלן שו' 48. 33. אלפים אמה בלבד. ואין העיר נחשבת להם כד' אמות, אלא נכנסים, עד מקום שכלתה מדתן. 34. והחזיק בדרך וכו'. כלומר, הואיל וכוונתו היתה ללכת לעיר השניה ממש (ולא לקנות שביתה באמצע התחומין), הרי הוא כבא בדרך ואמר שביתתי במקום פלוני, שדינו כעני שמערב ברגליו, עיין בבה"א. 36. מן העיר וכו'. כלומר, שלא החזיק בדרך, ועדיין היה בפנים העיר.

כאנשי העיר. 11. רשות שבת כך הוא, עומד אדם במקומו ואומ' שביתתי במקומי, שנ' שבו איש תחתיו, כמה תחתיו, מלוא קומתו ופשוט ידיו, הרי ארבע. ר' יהודה אומ' גופו שלש חוץ לארבע אמ' כדי שיהא נוטל חבית ממראשתיו ונותן למרגלותיו, ממרגלותיו ונותן למראשותיו. חוץ לארבע אמ' יש לו אלפים אמה לכל רוח, מרובעות לא עגולות. ר' חנינא בן אנטיגנוס או' עגולות, ולא מרובעות. 12. השובת בתל גבוה עשרה טפחים, ובנקע עמוק עשרה טפחים, ובגה מוקפת גדר גבוה עשרה טפחי', מהלך את כולה וחוצה לה אלפים אמה. 13. השובת בעיר, אפי' גדולה כאנטוכיא, מהלך את כולה וחוצה לה אלפים אמה. השובת במערה, אפי' כמערת צדקיהו, מהלך את כולה וחוצה לה אלפים אמה. על גגה, אין לו אלא ארבע אמות בלבד. 14. הנותן את עירובו בעיבורה של עיר לא עשה ולא כלום. נתנו חוץ לתחום אמה אחת מסתכר באותה אמה ומפסיד את כל העיר,

38 סבו איש וכו'. סמוך ע"ז, כ"ע. כמה תחתיו וכו'. יכול' כפ"ל, כ"ל ע"ק; צבלי מ"ח ל'. 41 מרובעות וכו'. מסכ' פ"ד מ"ח. 42 השובת בתל וכו'. צבלי ע"ו ל', קוכח כ"ס ל'. 44 השובת בעיר וכו'. צבלי ק"ל ג'. ועיין במסכ' פ"ס מ"ע. 45 השובת במערה וכו'. צבלי הכ"ל. ועיין במסכ' פ"ס מ"ע. 46 על גגה וכו'. עיין יכול' פ"ס ס"ח, כ"ג ע"ל. ועיין במסכ' הכ"ל. 47 הנותן וכו'. מסכ' פ"ס מ"ז; צבלי ק' ג'.

37 רשות | ד רשו'. הוא | א ג היא. ואומ' | ד ואומר א ואו'. 37–38 שביתתי במקומי | ד שביתתו במקומו. 38 שנ' | ד שנא'. כמה | א ל וכמה. מלוא | ד ג מלא. ופשוט | א ג ופישוט. 39 ארבע | ד ד' [אמו'] ל ארבע [אמות] ג ד' [אמ']. ר' | ד רבי. יהודה | ג יה. אומ' | ד אומר ל ג או'. חוץ לארבע | ד א ל ח' «אף בקרע שבג אין מקום למלים אילו». אמ' | ד אמו' א ל אמות. כדי | ל וכדי. א ח' «ובמקומה פער ונקודות». נוטל | ג ניטל. 40 ממראשתיו | ד א ל ממראשותיו. ונותן (ב'פ) | א ל ונותנה. למרגלותיו | ד למרגליו'. ממרגלותיו | ד ממרגליותיו ג ומסרג . . . למראשותיו | ג למראשיין. לארבע | ג לד'. 41 אמ' | ד א אמות ל אמה. לכל רוח | ל ח'. מרובעות | ד מרובעו'. לא | א ל ולא. עגולות | ג עגיל . . . ר' | ד רבי. חנינא | ד חנני' א חנניא ל חנניה. אנטיגנוס | ל אנטיגנס. 42 או' | ד אומר א אומ' ל אמ'. עגולות | ג עגיל . . . מרובעות | ד מרובעת. ובנקע | ל בנקע. 43 ובגה . . . טפחי' | כ"ה ד. ב ח'. ובגה | א ובגינה ל בגנה. מוקפת | א המוקפת. עשרה | ג י'. טפחי' | א ל טפחים ג טפ'. 44 אמה | ד אמה [לכל רוח]. השובת | ד השוב'. בעיר | ד בעי' א את העיר. אפי' | ד א אפילו ל אפלו. כאנטוכיא | ג כאנטוכיה. 45 מהלך . . . במערה | א ח'. 45–46 השובת . . . אמה | ד ח'. אפי' | א אפילו. כמערת | ג במערת. 46 צדקיהו | ל צדקיה. אלפים | ל אלפים [את כולה] «נמחק המוסגר בנקודות». על | א ל ועל. גגה | כ"ה א ל. ד ב גגה. אלא | ל ח'. 47 בלבד | א ל ח'. לא עשה | א ח'. ולא | א אינו. ד ל ח'. 48 אמה אחת | א אפילו אמה. מסתכר | ד א ל משתכר. באותה | ל אותה. א ח'.

37–38. ואומ' שביתתי במקומי. כלומר, כן היא ההלכה בקונה שביתה מחוץ לעיר, עיין בבה"א. 38. שנ' שבו איש וכו'. התוספתא מקדימה את עיקר ההלכה, שאדם קונה ד' אמות, בין ביוצא בשבת מחוץ לתחום, ובין בקונה שביתה. עיין בבה"א. 39. חוץ לארבע אמ' וכו'. כלומר, נותנים לו כדי נופו שלש אמות מחוץ לארבע אמות שהוא קונה בשביתתו, ואמה כדי שיהא נוטל וכו'. 46. על גגה וכו'. ודין שובת על גג המערה כשובת בשדה. 48. חוץ לתחום וכו'. כלומר, חוץ לעיבורה של עיר, עיין לעיל שו' 31. ומפסיד וכו'. כלומר, אם העיר גדולה, מונה אלפים אמה ממקום עירובו, ואינו מהלך אלא עד מקום שכלתה מדתו, ומפסיד את עודף העיר, והתחום שמאחריה.

מפני שמידת העיר עולה למידת התחום. 15. האומ' שביתתי על גבי אילן, על גבי חרוב, על גבי הגה, בתל גבוה עשרה טפחים לא יתר מבית סאתים, פחו' מעשרה טפחים אין יתר מארבע אמות, ובנקע עמוק מעשרה לא יתר מבית סאתים, פחות מעשרה טפחים לא יותר מארבע אמות, ובגנה מוקפת גדר גבוה עשרה טפחים אין יתר מבית סאתים, פחות מעשרה טפחים לא יתר מארבע אמות, ומודד עד שמגיע לאותו מקו', בא לאותו מקום, מהלך את כולה וחוצה לה אלפים אמה. אימתי, בזמן שהיה בתוך אלפים אמה שלו, לא היה בתוך אלפים אמה אין לו אלא אלפים אמה בלבד. 16. האומ' שביתתי בצד אילן, בצד חרוב, בצד הגה, לא אמ' כלום, עד שיקנה לצפונו או לדרומו ארבע אמות. קנה לצפונו, או לדרומו, ונעקר האילן, נעקרה חרוב, נעקר הגא, אם מכיר את מקומו הרי זה מותר, ואם לאו, הרי זה אסור. ר' יוסה או' היו שנים, אחד מכיר ואחד שאינו מכיר, הואיל ואחד מהן מכיר, שניהן מותרין. 17. האומ' שביתתי במקום פלוני, בשדה פלוני, במקום

49 האומ' וכו'. עיין במסכ' פ"ד מ"ז. 50 בתל וכו'. בגלי כ' ג'. 57 בגל אילן וכו'. עיין במסכת פ"ד מ"ז. 60 כ' יוסה וכו'. בגלי כ"ל ל'. ועיין ירוש' פ"ד ה"ו, כ"ג ע"ל, ובגלי כ' ג'.

49 מפני | א ל ח'. שמידת | ד שמדת. עולה | א עולה [לו]. למידת | ד למדת. האומ' | א האומר. על גבי | א בצל ל בצד. אילן | א האילן. 50 על גבי חרוב | א בצל החרוב ל בצד חרוב. ד ח'. על גבי$_2$ | א בצל ל בצד. הגה | ד הגנה א האנא ל אנא. בתל גבוה | א בצל הגבוה. יתר | א יותר. מבית | א ל על בית. 51 פחו' | ד א ל פחות. אין | ד א ל לא. יתר (ב"פ) | א יותר. מארבע | ד מד' א ל על ארבע. ובנקע | א ל בנקע. מעשרה | א ל עשרה [טפחים]. 52 מבית | א ל על בית. טפחים | ל ח'. יותר | ד ל יתר. מארבע | א ל על ארבע. ובגנה | א ובגינה ל בגנה. 53 אין | ד א ל לא. יתר | א יותר. מבית | א ל על בית. טפחים | ד טפחי'. ל ח'. 54 יתר | א יותר. מארבע | א ל על ארבע. ומודד | כ"ה ד א ל. ב ובמודד. עד | ל על. שמגיע | א ש[הוא] מגיע. מקו' | ד א ל מקום. 55 כולה | א כולו. לה | ד א לו. בזמן | א ח'. 56 אמה$_1$ | ד א ל אמה [שלו]. אלפים אמה | ד א ל ארבע אמות. בלבד | ל ח'. האומ' | ד א ל האומר. 57 בצד (ב"פ) | א ל על גבי. אילן | א האילן. בצד$_3$ | א על גבי ל ועל גבי. הגה | ד גנה א ל האנא. אמ' | ד אמר. עד שיקנה | א או. 58 או לדרומו | ל ח'. ארבע | ד ד'. לצפונו | ד לצפון א [או] לצפונו. לדרומו | ד לדרום ל ולדרומו ד א ל [ארבע אמות]. ונעקר | ד ונעק' ל נעקר. נעקרה | ד ל נעקר א ונעקר. 59 חרוב | ד א ל החרוב. נעקר הגא | ד נעק' הנג א ל ונעקר האנא א [לא אמ' כלום]. מכיר | ד מכי'. הרי זה (ב"פ) | א ל ח'. מותר | ד מות'. 60 ר' יוסה אמ' | ד ל ר' יוסי או' א אמ' ר' יוסי. שנים | ד שני'. מכיר$_1$ | ד מכור. שאינו | ל אינו. מכיר$_2$ | ד מכור. ואחד$_2$ | א ל [והיה] אחד. מהן | א מהם. 61 שניהן | א ל שניהם. האומ' | ד א האו'. פלוני$_1$ | א פלוני. בשדה | ד בשד' א ל ובשדה. פלוני$_2$ | א פלוני ל פלונית.

49. האומ' שביתתי וכו'. כלומר, שלא שבת שם ממש (כלעיל שו' 42) אלא קנה שביתה באמירה, עיין בבה"א. 50. הגה. קוץ הגמל. 56. אלפים אמה. וסוברת התוספתא שאם נתן עירובו חוץ לתחום לא קנה לו עירובו כלל, והרי הוא כאילו לא עירב. ועיין בשנו"ס ובבה"א. 57. בצד אילן וכו'. כלומר, ולא סיים בדיוק את מקום שביתתו.

שאוכה בו, משתחשך, לא אמ' כלום, שאין מערבין משתחשך. זהו שאמרו העני מערב ברגליו. אחד עני ואחד עשיר, ובלבד שלא יצא מן העיר ויאמר שביתתי במקומי, שלא התירו אלא למהלך בדרך דברי ר' מאיר, ר' יהודה
65 או' אחד עני ואחד עשיר היוצא מן העיר ואמ' שביתתי במקומי, זהו עיקרו של עירוב, אבל התירו לבעל הבית לשלח את עירובו ביד בנו, ביד עבדו, ביד שלוחו, בשביל להקל עליו. אמ' ר' יהודה מעשה בבית ממל ובבית גוריון ברומה שהיו מחלקין גרוגרות לעניים, שהיו בימי בצרות, והיו עניי שיחין יוצאין ומערבין ברגליהן, ונכנסין ואוכלין משחשיכה.

פרק ד' (פ"ה בכי"ע)

1. ר' ליעזר אומ' יום טוב סמוך לשבת, בין מלפניה בין מלאחריה, מערב אדם יום אחד לצפון ויום אחד לדרום, יום אחד לצפון ויום אחד כאנשי אותה העיר. מודה ר' ליעזר שאין מערבין חצי היום לצפון וחצי היום לדרום, שאין חולקין יום אחד. וחכמים או' כשם שאין חולקין יום אחד, כך אין חולקין שני

62 שאין מערבין וכו'. משכ' רפ"ח; להלן פ"ו ה"י, סו' 19. 62—63 שמא העני וכו'. משכ' פ"ד מ"ח. 63 אחד עני וכו'. בבלי כ"ח ב'. ועיין במשכ' הכ"ל. 65 היולא מן העיר וכו'. עיין יכוס' פ"ד ה"ח, כ"ג ע"ח, ובבלי הכ"ל. 67 אמ' כ' יהודה וכו'. יכוס' ובבלי הכ"ל.
1 כ' ליעזר וכו'. משכ' פ"ג מ"ו. 3 מודה וכו'. יכוס' פ"ג ה"ז, כ"ח ע"ב; בבלי ל"ח ח'.

62 שאוכה | ד שאוכ'. בו | ל ח'. אמ' | א א'. כלום | ד כלו'. שאין | א [לפי] שאין. זהו | ד ל זה הוא א חה הוא. שאמרו | ד שאמ'. 63 העני | ל עני. עשיר | ד עשי'. יצא | ל יוצא. ויאמר | ד ויאמ'. 63—64 ויאמר . . . במקומי | ל ח'. 64 ר' מאיר | ד ר"מ. יהודה | ל יהוד'. 65 או' | ד אומר א אומ'. היוצא | א יוצא ל יוצאין. העיר | א הדרך. ואמ' | א ויאמר ל או'. במקומי | ד במקומו. זהו | ד זה הו' א חה הוא ל זה הוא. 66 עירוב | ד עירו'. התירו | א התירו [לו] ל [לא] התירו [לו]. הבית | ד הבי'. לשלח | א ל להיות שולח. עירובו | ד ערובו. ביד$_2$ | ל וביד. 67 ביד | ל וביד. בשביל | א ח'. אמ' ר' | ד אמר רבי. ובבית | ד ובבי'. 68 גוריון | ל גריון. ברומה | ד ל ברומא א בדרומא. בימי | ד ל שני א בשני. בצרות | ד בצרו'. עניי | ל עניים. 69 שיחין | א [כפר] שיחין ל שוחים. יוצאין | ל ויוצאין. ברגליהן | א ל ברגליהם. ונכנסין ואוכלין | א ל נכנסין ואוכלין [תאנים (ל תאנים)]. משחשיכה | ל משחשכה.

1 ר' | ד רבי. ליעזר | ד א ל אליעזר. אומ' | ד אומר ל או'. יום טוב | ד י"ט. סמוך | א הסמוך. מלפניה | ד מלפני'. בין$_2$ | ל ובין. מלאחריה | ד מלאחרי'. מערב | ל מעריב. 2 יום$_1$ | א יום. לדרום | ד לדרו' א לדרום [יום אחד לדרום]. יום אחד$_2$ | ד ויו' אחר ל יום אחר. א ח'. אותה | ל ח'. 3 מודה | א ל ומודה. ר' | ד רבי. ליעזר | ד א אליעזר. וחצי | א ל חצי. 4 וחכמים או' | א ח'. או' | ד אומרי'. כשם | א וכשם. שאין | ד שאי'.

62. משתחשך וכו'. כלומר, שאינו יכול להגיע לאותו מקום מבעוד יום, אפילו בריצה.

ימים. אמ' להם ר' ליעזר אי אתם מודים במערב ברגליו ביום הראשון שצריך לערב ברגליו ביום השיני, נאכל עירובו עד שלא חשיכה אין יוצא עליו ביום השיני, אמרו לו אבל. אמ' להם הא לוי שני ימים הן. אמרו לו אי אתה מודה שאין מערבין מיום טוב לחבירו. אמ' להם אבל. אמ' לו הא לוי יום אחד הוא.
2. עירב ברגליו ביום הראשון צריך לערב ברגליו ביום השיני, נאכל עירובו עד שלא חשיכה אין יוצא עליו ביום השני דברי ר' מאיר, ר' יהודה אומ' הרי זה חמר גמל. רבן שמעון בן גמליאל ור' ישמעאל בי ר' יוחנן בן ברוקה או' ערב ברגליו ביום הראשון אין צריך לערב ברגליו ביום השיני, נאכל עירובו עד שלא חשיכה יוצא עליו ביום השני. מודים חכמים לר' ליעזר בשני ימים טובים של ראש השנה שמערב אדם יום אחד לצפון ויום אחד לדרום, יום אחד לצפון ויום אחד כאנשי אותה העיר, ור' יוסה אוסר, שקדושת שניהם אחת היא. אמ' להם ר' יוסה אי אתם מודים שאם באו עדים מן המנחה ולמעלה שנוהגין

5 מ' מתס מודים וכו'. 33בי סכ"ל; ועיין ביכוס' סכ"ל. 9 עיכב וכו'. 33בי ל"ח מ'. 12 עיכב ברגליו וכו'. 33בי ל"ח ב'. 13 מודים חכמים וכו'. 33בי ל"ט מ'. ועיין במסכ' ס"ג מ"ז. 16 מתס באו וכו'. מסכ' כ"ח ס"ד מ"ד; 33בי בילס ח' מ'.

5 אמ' | ד אמר. להם | ל להן. א ח'. ליעזר | ד ל אליעזר א אליע'. אי | א אין. במערב | א ל שאם עירב. ברגליו | ל ח'. ביום | א ביום [טוב]. הראשון | ד ראשון. שצריך | א צריך. 6 ביום | א ביום [טוב]. השיני | ד ל השני. עירובו | ל ערובו. שלא | ל לא. חשיכה | ד א ל חשכה. יוצא | א יוצאין. 7 השיני | ד ל השני. אמ' | ד אמר. להם | א ל להן. הא לוי | ד ל הללו א הַא לָוִי. אמרו | ל [והן] אמרו. 8 מיום | ד מיו'. לחבירו | ד ל לחברו. אמ'$_1$ | ד א אמר. להם | א ל להן. אמ'$_2$ | ד אמר א ל אמרו. הא לוי | ד הללו א הַא לָוִי ל הלואי. 9 לערב | ד ליערב. השיני | ד ל השני. עירובו | ד ערובו. 10 חשיכה | ד ל חשכה. אין | א ח'. ביום השני | א בשיני ל בשני. ר'$_1$ | ד רבי. ומעבר לדף: ר'). א ח'. מאיר | ד א ל ח'. אומ' | ד אומר א ל או'. 11 נמל | ל ונמל. נמליאל | א נמל' ל נמליאל [או'] (ומסחק הסופנר). ור' | ד ורבי. בי ר' | ד ל בר' א בנו של. או' | ד אומר א אומ'. 12 ערב | א ל עירב. ביום$_1$ | ד ביו'. אין | א אינו. לערב | א שיערב. השיני | ד ל השני. עירובו | ד ל ערובו. 13 שלא חשיכה | ד שלא חשכה ל שחשיכה. ביום השני | א בשיני. מודים | א ל ומודים. לר' | ד לרבי. ליעזר | ד א ל אליעזר. 14 אדם | א ל ח'. לדרום יום | א לדרום [יום אחד לדרום] ויום. 15 ויום | א יום. אותה | א ל ח'. ור' | ד ורבי. יוסה | ד א ל יוסי. אוסר | ד ל או'. שקדושת | ל קדושת. 16 אמ' | ד אמר א א'. להם | ל להן. ר' | ד רבי. יוסה | ד א ל יוסי. אי | א אין. עדים | ד עדי'.

5–6. שצריך לערב וכו'. כלומר, הרי אף לשיטתכם אינו מערב ברגליו ליו"ט ושבת בבת אחת, ואם עירב בכבר ונאכל בראשון אינו יוצא עליו ביום שני. 7. אבל. אמת שכן הוא הדבר. ועיין בבה"א. הא לוי. כלומר, הא לאיי, הלוא היא שאמרתי, הלוא זה דברי. ועיין להלן פ"ח, שו' 71. 8. מיום טוב לחבירו. כנראה שצ"ל: מיום לחבירו, והיינו מיום לחבירו שאנו עוסקים בהם, מיום טוב לשבת, ואין מערבין בתחילה ביום טוב לשבת. 11. חמר גמל. משום ספק, שמא שבת ויו"ט קדושה אחת היא וקנה לו עירובו, ושמא הן שתי קדושות ולא קנה לו עירובו. ועיין בבה"א. 12. אין צריך וכו'. ששבת ויו"ט קדושה אחת היא. 14. של ראש השנה וכו'. שהרי יום אחד הוא בוודאי חול, ואין נוהגין קדושה בראשון אלא משום ספק, שמא יבואו עדים ויתקדש היום. והברייתא שלנו היא ר' יהודה שסובר לעיל ששבת ויו"ט חוששים להם משום קדושה אחת. 16. שאם באו עדים וכו'. כלומר, אף שוודאי נתקדש הראשון, נוהגין קדושה גם בשני.

אותו קדש ולמחר קדש. 3. הרי שהיתה בידו כלכלה של פירות שאין מותקנת, היום הוא אומ', אם יום טוב הוא אין בדברי כלום, ואם לאו, קורא שם לתרומה ומעשרות שבה, ומניחה. למחר הוא או', אם יום טוב הוא אין בדברי כלום, ואם לאו, קורא שם לתרומה ומעשרות שבה, ואוכלה, ור' יוסה אוסר. מודה ר' יוסה בשני ימים טובים של גליות.

(פ"ו בכי"ע)

4. כיצד מעברין את הערים, ארוכה, כמות שהוא, עגולה, עושין לה זויות, מרובעות, אין עושין לה זויות. היתה עשויה כמין קשת, כמין גם, רואין אותה כאילו היא שוה. 5. היתה רחבה מראשה אחת וצרה מראשה אחר, רואין את מקום הצר כאילו מלא בתים וחצירות, מכניסו לאמצע, מרביע כנגדו ומודד המינו להלן אלפים אמה. היה בית אחד יוצא המינה כמין פיגם לרוח אחד, רואין כנגדו כאילו מלא בתים וחצרות, מרבע כנגדו ומודד המינו ולהלן אלפים אמה. 6. היו שני בתים יוצאין הימנו כמין שני פיגמין לשתי רוחות,

17 סדי סהיתה וכו'. ג3גלי ל"ע ג'. ועיין ג3מסכ' ס"ג מ"ח. 20 ור' יוסה וכו'. ג3גלי סכ"ל, ועיין להלן ג3סוף סס. 22 כילד מעברין וכו'. ג3גלי כ"ס ח'. ועיין ג3מסכ' כס"ס. 23 כמין קסת וכו'. עיין יכוס' פ"ס ה"ל, כ"ג ע"ג, ג3גלי סכ"ל, סס כ"ס ג'. 24 סיתה לחצה וכו'. ג3גלי כ"ס ח', כל הצבייתות עד סו' 30.

17 אותו | ד א ל אותו [היום]. קדש1 | ד א קודש. קדש2 | א קודש. 17–18 שאין מותקנת | ד א ל וצריך לתקנה (ד לתקנו). 18 אומ' | ד אומר א ל או'. יום | כ"ה ד א. ל ביום. ב ח'. הוא | ל ח'. בדברי | א בדבריי ל בדברו. כלום | ד כלו'. 19 לתרומה ומעשרות | א לתרומת מעשר ל למעשר. 19–20 ומניחה . . . שבה | ד ל ח'. הוא או' | א ח'. 20 בדברי | א בדבריי. לתרומה ומעשרות | א לתרומת מעשר. ור' | ד ורבי. יוסה | ד א ל יוסי. 21 מודה | א ל ומודה. ר' | ד רבי. ל ח' (ותלוי ביני שיטי). יוסה | ד א ל יוסי. טובים | ל ח'. 22 הערים | כ"ה ד א ל. ב העדים. ארוכה | ד ארוכ'. שהוא | ד א ל שהיא. לה | ל אותה. 23 מרובעות | א ל מרובעת. עשויה כמין | ד עשוי כמי'. כמין2 | ד כמי' ל [או] כמין. רואין | ד רואי'. 24 כאילו | ד ל כאלו. שוה | ד א ל שווה. רחבה | ד רחב'. אחת | ד ל אחד. וצרה מראשה | ד וצר' מראש'. אחר | ד ל אחד א אחת. 25 מקום | ד מקו' ל המקום. כאילו | ד ל כאלו. וחצירות | ד וחצרו' ל וחצרות. מכניסו | ד מכניס. מרביע | ד מרבי' א מרביעו. 26 המינו | ד המנו א ל הימנו. להלן | א ל ולהלן. אלפים | ל [ארבע] אלפים (ונמחק הסופנר). היה | א [אם] היה. אחד יוצא | א אחת יוצאה. המינה | ד הימנה א הימנו ל המנו. כמין | ד כמן. פינם | א פנום ל פנם. 27 אחד | א ל אחת. רואין | א ל רואה. כאילו | ד ל כאלו. וחצרות | א וחצירות. מרבע | ד מרבוע א ומרביע ל מרביע. המינו | ד א ל הימנו. 28 הימנו | ל ממנו. כמין | ד כמן ל כנון. א ח'. פינמין | א פנומין ל פנמים. לשתי | א לשני.

17. הרי שהיתה וכו'. כלומר, בראש השנה, והיא מדברי ר' יהודה הנ"ל. 20–21. ור' יוסה אוסר. כשיטתו לעיל שקדושת שניהם אחת היא. 22. מעברין וכו'. כלומר, ממלאים את פנימות העיר, רואין אותן כאילו הן מלאות בתים. 23. מרובעות וכו'. כלומר, אעפ"י שהערים אינן מרובעות לפי סדר רוחות העולם, אין עושין לעיר זויות, עיין בבה"א. 24. היא שוה. כלומר, רואין את החלל הריק כאילו הוא מלא בתים. 25. מכניסו לאמצע. כלומר, את מקום הצר, עיין בבה"א.

רואין כנגדן כאילו הן מלאין בתים וחצרות, מרביע כנגדן ומודד מהן ולהלן
30 אלפים אמה. מרבעה כריבוע עולם, נותן צפונה לצפון עולם, ודרומה לדרום עולם. אמ' ר' יוסה אין אין יכול לרבעה כמין עולם ירבענה כמין תקופה. מקום שחמה יוצאה ביום קצר ושוקעת ביום קצר זהו פני דרום. ביום ארוך ושוקעת ביום ארוך, זהו פני צפון. תקופת ניסן ותקופת תשרי חמה יוצאה בחצי מזרח ושוקעת בחצי מערב, שנ' הולך אל דרום וסובב אל צפון
35 הולך אל דרום ביום, וסובב אל צפון בלילה. סובב סובב הולך וגו', זה הוא מזרח ומערב. 7. אילו שמתעברין עמה, נפש שהיא ארבע על ארבע. אמ' ר' יהודה כתליה וחזיזיה מתעברין עמה. הגשר והקבר שיש בהן בית דירה, בית ע"ז שיש בו בית דירה לכומרין, האוריות והאוצרות שבשדה שיש בהן בית דירה, בור שיח ומערה וגדיר ובורגין שבתוכה ובית שבים, הרי אלו
40 מתעברין עמה. 8. ואילו שאין מתעברין עמה, נפש שנפרצה משתי רוחותיה

30 מרבעה וכו'. יכוס' פ"ס ס"ל, כ"ב ע"ב; 33גלי כ"ו ל'. 31 לימ' ר' יוסה וכו'. יכוס' ו33גלי הכ"ל. 34 הולך אל דרום וכו'. קהלת א', ו'. 36 אילו שמתעברין וכו'. 33גלי כ"ס ג'. ועיין בשבת פ"ס מ"ל. 37 לימ' ר' יהודה וכו'. יכוס' פ"ה קס"ל, כ"ב ע"ב. 40 ואילו שאין וכו'. 33גלי כ"ס ג'. ועיין ביכוס' הכ"ל.

29 רואין | ל רואה. כנגדן | א אותן. כאילו | ד ל כאלו. הן | ל ח'. מלאין | א מליאים ל מלאים. וחצרות | א וחצירות. ולהלן | ד ח'. 30 כריבוע | ד מרבוע ל בריבוע. עולם$_1$ | ל העולם. עולם$_2$ | א ל העולם. 31 עולם (ב"פ) | א ל העולם. אמ' ר' | ד אמר רבי. יוסה | ד א ל יוסי. אין$_1$ | ד א ל אם. אין$_2$ | א ל אינו. כמין (ב"פ) | ד כמן ל מן. תקופה | ד התקופ'. 32 יוצאה | ל יוצא. ושוקעת | ד ושוק'. זהו | ד א ל זה הוא. 33 זהו | ד א ל זה הוא. ותקופת | ד תקופה. חמה יוצאה | ל יוצא. 34 מערב | ל מזרח. שנ' | ד שנאמר. אל$_1$ | ל ח'. צפון | א צפון [סובב סובב הולך הרוח]. 35 ביום | ד ביו'. צפון | ד צפו'. סובב סובב | כ"ה א ל. ד סובב ב הולך. וגו' | ד ל הרוח ועל (ל ואל) סביבותיו שב הרוח א הרוח. 36 הוא | א ל ח'. מזרח ומערב | ד מזר' ומער' א מערב ומזרח. אילו | ד ל אלו א ואילו. שהיא | ד א ל שהוא. ארבע$_1$ | א ל ארבע [אמות] (ל אמו'). ארבע$_2$ | ד א ל ארבע [אמות]. 37 אמ' ר' יהודה | ד א ל ר' (ד רבי) יהודה או' (א אומ'). כתליה | ד כתלי'. וחזיזיה | ד חיזה א חיזיה ל חיריה. הגשר והקבר | א הקבר והגשר. בהן | א להן. בית | ל ח'. 38 בית$_1$ | א ובית. ע"ז | ד א ל עבודה (ד עבוד') זרה. בית$_2$ | ל ח'. האוריות | א והאוריאות ל האוריאות. 39 בהן | א להן. בור . . . וגדיר | ל ח' (ועיין בשנו"ס להלן שו' 42). שיח | א ושיח. וגדיר | ד וגשר א וגדר. ובורגין | ל בורגין. שבתוכה | ד שבתוכ'. הרי אלו | א ל ח'. 40 ואילו | ד ואלו ל אלו. שנפרצה . . . רוחותיה | ד שנפרצ' . . . רוחותי'.

30. כריבוע עולם. שיהא צפונו לצפון עולם וכו', אבל לא באלכסון. 31. אם אין יכול וכו'. שאינו יכול לכוין את רוחות העולם בדיוק, ירבענה באומד ע"פ זריחת השמש ושקיעתה בתקופות השנה. 36. נפש וכו'. עיין בבה"א. 37. כתליה וחזיזיה וכו'. כתליה חיזיה של העיר. 38. האוריות. המחסנים.

אילך ואילך, הגשר והקבר שאין בהן בית דירה, ובית ע"ז שאין בו בית דירה לכומרין, האוריות והאוצרות שאין בהן בית דירה, אין אילו מתעברין עמה. שובך שבתוכה ובית שבספינה אין אילו מתעברין עמה. 9. כמה יהוא קרובין לעיר ויהיו מתעברין עמה, שבעים ושיריים על שבעים ושיריים, שהן מאה וארבעים ואחד ושליש. ר' יהודה אומ' חוץ לשבעים ושירים היה שם דבר מועט, לא נתנו חכמים שיעור. כמה הן שבעים ושיריים, בית סאתים כחצר המשכן. 10. היה מודד והגיע המידה לבית, אפי' בית לפנים מן הבית, אפי' מגדל לפנים מן המגדל, מכניסן לאמצע ומרביע כנגדן, ומודד מהן ולהלן אלפים אמה. היה מודד והגיע המדה למערה, אין מכניס את כל המערה, אלא אומד מכנגד פתחה של מערה. אחד מערה ואחד מגדל, מה בין מערה למגדל, גג המערה הרי הוא כארץ, וגג המגדל

45 כ' יהושע וכו'. 33גלי כ"ג 3'. ועיין יכוס' פ"ג ס"ס, כ' ע"ג.

41 הגשר והקבר | ד הנש' והקב' א הקבר והגשר. בהן | א להן. 41–42 ובית . . . דירה | ד ח'. ע"ז | א עבודה זרה. בו | א לו ל בה. 42 האוריות והאוצרות | א ל והאוריאות (ל האוריאות) והאוצרות [שבשדה]. בהן | א להן. דירה | ל דירה [לכופרין באר שיח ומערה ונדר] (ועיין בשנו"ס לעיל שו' 39). אין . . . עמה | א ל ח'. אילו | ד אלו. 43 שובך שבתוכה | א ל ושובך שבשדה. אילו | ד אלו. א ל ח'. מתעברין | ד מתעברי'. כמה | א ל וכמה. יהוא | ד יהיו א ל יהו. 44 קרובין | ד קרובו'. לעיר | ד לעי'. א ח'. ויהיו | א ל ויהו. מתעברין | ד מתעברי'. שבעים ושיריים$_1$ | ד שבעי' ושירי' א ל שבעים [אמה] ושירים. שבעים$_2$ | א ל שבעים [אמה]. ושיריים | ד א ל ושירים. 45 וארבעים | ל וארבעה. ואחד | א ואחת. אומ' | ד א ל או'. לשבעים | א ל משבעים [אמה]. 46 דבר | כ"ה ד א ל. ב ח'. לא | א ולא. נתנו | א ל נתנו [בו]. חכמים | א חכמ'. כמה | א ל וכמה. שבעים | א ל שבעים [אמה]. ושיריים | ד ושירי' ל ושירים. א ח'. בית | ד בי'. 47 מודד | ל מודה (?). והגיע המידה | א והגיעה מידה ל הגיע מדה. אפי' | ד א אפילו. 48 מן הבית | ל מבית. אפי' | ד אפילו. א ל ח'. מגדל | א ל ומגדל. מן המגדל | א מן מגדל ל ממגדל. מכניסן | א מכניסו. ומרביע | ל מרביע. 49 כנגדן | א כנגדו. מהן | ד כנגדו א מהם. והגיע המדה | א [ובא] והגיעה מידה ל הגיע מדה. 50 אין | א ל אינו. אומד | א אמר. ד ל ח'. מכנגד | ל כנגד. מערה$_2$ | א המערה. 51 מגדל | א המגדל. מה | א ומה. גג | א ל [אלא] שגג. הוא | א זה. וגג המגדל | ל ושבמגדל.

44. על שבעים ושיריים וכו'. כנראה שהמלים הללו עד ,ושליש' הן באשגרה ממקומות אחרים, ואינן שייכות לכאן. עיין בבה"א. 45. ר' יהודה אומ' וכו'. דברי ר' יהודה באו כאן דרך אגב, כבאור לבית סאתים שמוכיר להלן בסמוך. 47–48. בית לפנים וכו'. כלומר, ואפילו היה הבית בסוף התחום, ומקצתו הוא מעבר לתחום, ושוב אין מצרפין לו בתים אחרים שהם בתוך שבעים, מ"מ בבית לפנים מבית וכו', נחשבים לאחד, עיין בבה"א. 50. מכנגד פתחה וכו'. כלומר, אם מדת העיבור כלתה בתוך המערה אין מכניסן את כולה לשטח העיבור, מפני שאין מחיצותיה ניכרות, אבל אומד כנגד פתחה של מערה שיש שם בנין ודלתות. ועיין בבה"א. 50–51. אחד מערה ואחד וכו'. כלומר, מתעברים עם העיר. 51. וגג המגדל וכו'. הואיל ומחיצותיו של המגדל ניכרות, כולו נכנס לתוך עיבור העיר, אפילו אם כלתה מדת העיבור באמצעיתו. ועיין בבה"א.

הרי היא כעיר. במי דברים אמורים במידת העיבור, אבל במידת התחום אפי' כלת מדתו כחצי ביתו אין לו אלא חצי ביתו. 11. אמ' ר' שמעון יכולני אני שיהו עולין מטבריא לציפורי ומצור לצידן, מפני מערות ומגדלות שביניהם. 12. המודד מודד חוץ לקרפיפה של עיר. לכל עיירות נתנו קרפיף דברי ר' מאיר, וחכמים אומ' לא נתנו קרפיף אלא בין שתי עיירות, אם יש לזו שבעים ושיריים ולזו שבעים ושיריים, מכניסן לאמצע ומרבע כנגדן, ומודד מהן ולהלן אלפים אמה. היו שלשה מגדלים והאמצעי מובלע בינתים, אם אין בין שנים החיצונים מאה וארבעים ואחד ושליש מכניסן לאמצע, ומרבע כנגדן, ומודד מהן ולהלן אלפים אמה. היו עשרן שורה ואחרים ביניהן, אם אין בין שורה החיצונה מאה וארבעי' ואחד ושליש מכניסן לאמצע, ומרבע כנגדן, ומודד מהן ולהלן אלפים אמה. 13. ריבע את העיר ועשאה כטבלה מרובעת ועשה את תחומה כטבלה מרובעת. אין מודד את האמצע, מפני שהו כמפסיד, אלא מודד לקרן מזרחית צפונית, ונותן למזרחה צפונה אלפים אמה, ומודד לקרן מערבית דרומית ונותן

52 במידת התחום וכו'. משנ' ס"פ. ועיין 33בי מ"ג ב'. 53 חמ' כ' שמעון וכו'. ירוש' פ"ק ה"ל, כ"ב ע"ג. 55 לכל עיירות וכו'. משנ' פ"ק מ"ג. 58 היו שלשה וכו'. עיין בגמ' פ"ק מ"ב. 62 ריבע וכו'. 33בי כ"ו ב'.

52 היא | ד הוא א זה. במי וכו' | ד ל בד"א א במה דברים אמו'. העיבור | ל העירוב. במידת התחום | ד במדת התחו'. 53 אפי' | ד א אפילו. כלת | ד כלת' א כלתה. מדתו | א מידתו. כחצי | ד א כחצי. אין לו | ל ח'. אלא | ל אלא [עד]. אמ' | ד אמר. יכולני | א יכול. 54 אני | ל ח'. מטבריא | ד מטברי' ל מטבריה. לציפורי | ד לצפורי. לצידן | ד א לצידון. 55 שביניהם | ל שביניהן. לכל | א ל כל. עיירות | ד ל עירות. נתנו | ד נתנו [לו]. 56 קרפיף (ב'פ) | ד קרפף. ר' | ד רבי. וחכמים | א וחכם'. אומ' | ד אומר ל או'. נתנו | א ל אמרו. קרפיף$_2$ | ל קרפף. עיירות | ד עירו'. 57–58 אם . . . אמה | א ל ח'. 57 ושיריים מכניסן | ד ושירי' מכניס'. 58 מגדלים | א ל מגדלין. 59 מובלע | ל ח'. בינתים | ד בנתי' א בינתיים ל בנתים. החיצונים | ד החיצוניים. ואחד | א ואחת. 60 ומרבע | ל מרבע. עשרן | ד א עשויין. 61 שורה | א שורה [שורה]. ביניהן | ד א ל ביניהם. אין | א היו. שורה החיצונה | א ל שנים החיצונים. וארבעי' | ד א ל וארבעים. ואחד | א ואחת. 62 ומרבע | ל מרביע. 63 ועשאה | ל עשאה. כטבלה$_1$ | ד א כטבלא ל בטבלה. ועשה | א ל עושה. את | ד [ומרבע כנגדן] את. ל ח'. תחומה | א תחתיה ל תרומה. כטבלה$_2$ | א כטבלא ל בטבלה. מרובעת | ד מרובע'. אין | א ואינו ל אינו. 64 את | א ל מן. שהו כמפסיד | א ל שהוא מפסיד ד שהוא מפסיד [למזרח']. לקרן | ל קרן. מזרחית | ד מזרחי' א [דרומית] מזרחית. 65 ונותן$_1$ | ל נותן. למזרחה | ד מזר' א למזרח ל מזרח. צפונה אלפים | ד צפו' אלפי'. ומודד | א ל ח'. לקרן | ל ח'. ונותן$_2$ | ל נותן.

57. אם יש לזו וכו'. בבא זו היא מדברי ר"מ, עיין בבה"א. 58. היו שלשה וכו'. עיין בבה"א פירוש כל הברייתא. 62. ריבע וכו'. כלומר, ריבע עיר עגולה שהקוטר שלה הוא אלפים אמה. 64. את האמצע וכו'. צ"ל: מן האמצע (כמי' כי"ע וכי"ל), כלומר, שלא ימדוד אלפים אמה מאמצע הצלע, ויעגל מסביב הזויות, כדי שלא יהיו בזויות יותר מאשר באמצע, שהרי הוא מפסיד את הזויות, והתורה נתנה לחתומי העיר פיאות, עיין בבה"א.

למערבה דרומה אלפים אמה, וחוזר ומרבעה ועושה את תחומה כטבלה מרובעת. נמצאת העיר מושכרת ארבע מאות אמה אילך וארבע מאות אמה אילך. 14. כיצד מקרדין בהרים, העליון כנגד פרסותיו והתחתון כנגד לבו, מקדיר ועולה, מקדיר ויורד, רואה את ההר כאילו בקוע לפניו דברי ר', וחכמים או' אין מקרדין בהרים. 15. היה לפניו הר ומישור, מודד את המישור ונשכר, ומניח את ההר. הר וגיאות, מודד את הגאיות ונשכ', ומניח את ההר. היה מודד והגיע לגיא, אם יכול להבליעו בתוך חמשים אמה, מבליעו, ואם לאו, חוזר ומודד עד מקום שהוא יכול להבליעו, ומבליעו בתוך חמשים אמה. אם היה גיא מעוקם, ואין יכול להבליעו,

68 כילד מקדין וכו'. 33גלי כ"ח ג'. ועיין בתמכ' פ"ח מ"ד וביכום' פ"ח ח"ג, כ"ג ע"ד. 70 וחכמים לו' וכו'. עיין 33גלי ל"ח ג', ויכום' תכ"ל. היה לפניו וכו'. עיין בתמכ' פ"ח מ"ד. 72 היה מודד וכו'. 33גלי כ"ח ח'. 74 גיא מעוקם וכו'. עיין יכום' פ"ח ח"ג, כ"ג ע"ד, ו33גלי תכ"ל.

66 למערבה | ל מערבית. דרומה | ד דרום' ל דרופית. וחוזר | ד וחזר ל חוזר. ומרבעה | ד ומרבע'. ועושה | כ"ה ד א ל. ב ועושת. את | א ל אותה. תחומה | כ"ה ד. ב החומה. א ל ח'. כטבלה | ד כטבלא א כסין טבלא ל בטבלא. 67 מושכרת | ד מושכתו א משתכרת. מאות אמה | כ"ה א ל. ד אמות אמה ב א' מאות. אילך | ד אלך א לכאן. 67–68 מאות אמה | ד אמות אמה. 68 אילך | ד אלך א לכאן. מקדין | ד א ל מקדדין. בהרים | ל ההרים. 68–69 העליון . . . לבו | ד א ל התחתון כנגד לבו והעליון (ל ומעליון) כנגד פרסותיו. 69 מקדיר (ב'פ) | א מקדר. ועולה | ד עולה. רואה | א ל ורואה. כאילו | ד ל כאלו. בקוע | א בוקע. 70 ר' | א ל ר' [מאיר]. וחכמים | ד וחכ' א וחכם'. או' | א ל אום'. אין | ד אי'. ל ח'. מקרדין | ד קדרי' א ל מקדדין. בהרים | ד בהרי'. היה | ד הי' א ל היו. הר ומישור | ד הרי מישו'. 71 המישור | ד המישו'. ונשכר | ד ונשכ' א בשכר. ל ח'. 71–72 הר . . . ההר | כ"ה ד. ב ח'. הגאיות | א ל הניאיות. 72 ונשכ' | א בשכר ל נשכר. היה מודד | א מדד. והגיע | א והניע [מידתו] ל הגיע [מגיא]. לגיא | ד לנאי. להבליעו | ד להבליע. בתוך | א ל [מבליעו] בתוך. 73 מבליעו | ד מבליע. א ל ח'. חוזר | ד חזור. שהוא יכול | ל שיכול. להבליעו | ד להבליע. 74 ומבליעו | ד ומבליע ל מבליעו. אם | א ואם. מעוקם | ד מעוק'. ואין | א ואינו ל אין.

67. נמצאת וכו'. עיין בבה"א. 68. כיצד מקרדין וכו'. צ"ל: מקדדין (או: מקדרין), והיינו שאין כל שטח המדרון של ההר עולה במדת התחום, אלא מנקבין את ההרים, כלומר, רואין אותן כאילו הם מנוקבים, ומודדים שם את תחתיתם. 68–69. והתחתון כנגד לבו. כלומר, התחתן מחזיק חבל של ד' אמות כנגד לבו, ומגיעו לפרסותיו של העליון, ומודד ד' אמות, אעפ"י שהמדרון שתחת החבל הוא יותר מד' אמות. עיין בבה"א. 69. רואה את ההר וכו'. כלומר, העליון רואה את ההר כאילו בקוע לפניו, והוא יורד בנקע עד לבו, ונמצא שעומד בשטח שוה עם התחתון. 71. ונשכר. כלומר. שאינו צריך לטרוח לקדוד את ההר, שהרי כאן כל רוחב תחתית ההר כלול במדת המשור. 72. ונשכ'. שמדידת הגיא (עיין להלן) יותר קלה מקדידת ההר. יכול להבליעו. כלומר שמער הגיא הוא פחות מנ' אמה, אינו מתחשב כלל עם המדרון והשטח שבגיא עצמו. 73. ואם לאו וכו'. שהיה רוחב המער כנגד העיר יותר מחמשים אמה, מודד מצדו, שלא כנגד העיר, במקום שיכול להבליעו (אם היה צר שם), וחוזר למדתו כנגד העיר, ובאותו מקום כלה התחום בגיא. 74. ואין יכול וכו'. כלומר שאין יכול להבליעו בשום מקום.

מקדיר ועולה, מקדיר ויורד, וצופה כנגד מדתו ומודד. 16. היה מודד והגיע מדה לכותל, אין אומ' יקוב את הכותל, אלא אומד את הכותל, וצופה כנגד מדתו ומודד. אחד מודד בחבל, ואחד צופה בעיניו, בין בהר, בין בים, בין במישור, אחד מידת העיבור, ואחד מידת התחום, אלא שמדת התחום ארבעים בחבל. אין מודדין לא בחוט, ולא בשלשלת, ולא בשבח של גמי, אלא במשיחה. והמודד מותח בכל כוחו ומודד. היה מודד והולך, ובא אחד ואמר עד כאן תחום שבת, נאמן. מעשה בזקן אחד רועה שבא לפני ר' ואמ' לו זכור הייתי שהיו בני מגדל גדר יורדין לחמתה עד חצר החיצונה הסמוכה לגשר, והתיר ר' שיהו בני מגדל יורדין לחמתה עד חצר החיצונה סמוכה לגשר. ועוד התיר ר' שיהו בני גדר יורדין לחמתה ועולין לגדר, ובני חמתה לא היו עולין לגדר.

75 היה מודד וכו'. עגלי הכ"ל. 78 לחמתה וכו' יכום' ס"ס רס"ג, כ"ג ע"ד. 79 לחמוט וכו'. יכום' הכ"ל, עגלי כ"ס ח'. 80 היה מודד וכו'. עיין במסכ' ס"ס מ"ס. 81 מעשה בזקן וכו'. יכום' ס"ס ס"ז, כ"ג ע"ד. 84 ועוד התיר וכו'. יכום' הכ"ל; עגלי ק"ח ח'.

75 מקדיר (ב'פ) | א מקדד. וצופה | ד וכופה א וצופה [ויורד] (עמחק המוסגר בנקודות) ל צופה. מדתו | א מידתו. 76 והגיע | א והגיעה ל הגיע. מדה | א מידתו. אומ' | ד אומר' ל אומרין. אומד את הכותל | ל ח'. אומד | א ימוד. את | ד ח'. וצופה | ל צופה. 77 מדתו | א מידתו. בחבל | א בכותל. צופה | ד צופ'. 77–78 בהר בין בים | א בים ובין בנהר ל בים ובין בהר. 78 במישור | ד במישו'. מידת (ב'פ) | ד מדת. העיבור | ד העבו'. התחום | ד התחו'. שמדת | ד שמד' א ל שמידת. 79 התחום ארבעים | ד התחו' ארבעי'. בחבל | א ל חבל. אין מודדין | א ואינו מודד. בשבח | ד בשבת א בשוח ל בשויא. 80 במשיחה | ד במשיח'. כוחו | ד ל כחו. היה מודד | ד ח'. 81 אחד | א אחר. ואמר | א ל ואמ' (א ואו') [לו]. תחום | ד תחו'. שבת | ד א ל השבת. מעשה | ד מעש'. בזקן | ל בקטן. 82 ר' | ד רבי א רבו. ואמ' | ד ואמר ל אמ'. הייתי | ל היתי. נדר | א ל ח'. יורדין | ד יורדים ל באין. לחמתה | א לחמתא. 83 הסמוכה | א הסמוכה [לחצר] (ונמחק המוסגר) ל סמוכה. 83–84 והתיר . . . לגשר | א ל ח'. ר' | ד רבי. שיהו | ד שיהיו. יורדין | ד יורדי. 84 התיר | ד התי'. ר' | ד א רבי. ל ח'. שיהו | ד שהיו. נדר | ד הגד'. לחמתה | א לחמתא. 85 חמתה | א חמתא. לגדר | ד לגשר.

75. וצופה וכו'. כלומר, או צופה, והייט אם יש לו מצופית ויודע להשתמש בה, אינו צריך לטרוח ולקדד. עיין בבה"א. 77. ואחד צופה וכו'. כלומר, בין מודד בחבל ובין משתמש במצופית בין בהר וכו', בכולם קיימים דיני התחומים. 78. אחד מידת וכו'. כלומר, בין במדת העיבור ובין במדת התחום יכול למדוד בחבל, או במצופית כשנזקק לה. 79. ארבעים בחבל. צ"ל: ארבעים חבל, כלומר של חמשים אמה, אלפים אמה. ולא בשבח וכו'. כלומר, ולא בשיח, בענפים הרכים של גמי. 80. מודד והולך וכו'. ולפי מדידתו כלתה כאן מדידת התחום, נאמן אחר לומר, שהמדה כלה להלן ממדידתו. 85. לא היו עולין. מפני שכשהיו מודדין מחמתא לגדר היתה מדתן כלה בקרסיפים המרובים שלפני גדר. אבל כשהיו מודדין מן הקרסיפים של גדר לחמתא היתה כל חמתא הקטנה נבלעת בתוך התחום של גדר.

פרק ה' (פ"ז בכי"ע)

1. הנותן את עירובו בתוך אלפים אמה של תחום, אם היה ביתו סמוך לחומה יכנס, ואם לאו, לא יכנס. נתנו חוץ לתחום אמה אחת, אם היה בתוך אלפים אמה שלו, עירובו עירוב, ואם לאו, אין עירובו עירוב. 2. בראשונה היו בני טבריה מהלכין את כל חמתה, ואין בני חמתה באין אלא עד מקום הכיפה, עכשיו בני טבריא ובני חמתה חזרו להיות עיר אחת. 3. אנשי עיר גדולה מהלכין את כל עיר קטנה, ואין בני עיר קטנה מהלכין את כל עיר גדולה. אימתי, בזמן שהיו בתוך אלפים אמה שלהן, לא היו בתוך אלפים אמה שלהן, אין להן אלא אלפים אמה בלבד. ואנשי עיר קטנה אין להן אלא אלפים אמה בלבד. 4. עיר של רבים שחרבה, ונשתיירו בה גדודיות גבוהות עשרה טפחים, אע"פ שאין צורת פתחיה נכרים, הרי זו מתעברת להיות כעיר. עיר של יחיד שנעשית של רבים ודרך הרבים עוברת בתוכה, כיצד מעברין אותה, נותן לחי מיכן ולחי מיכן, או קורה מיכן וקור' מיכן,

3 נלמ"ד וכו'. ירוש' פ"ה ה"ז, כ"ג ע"ל. 5 מכמי עיר וכו'. מ"כ פ"ה מ"ח. 9 מחכמה וכו'. עיין ירוש' פ"ה ה"ז, כ"ג ע"ל, ובבלי ס"ל 3'. 11 עיר של יחיד וכו'. בבלי כ"ע ל'. ועיין במ"כ פ"ה מ"ץ. 12 כילד וכו'. בבלי סכ"ל. ועיין להלן פ"ז, מ' 52, ובמ"ת שם.

1 את | ד ח'. בתוך | ד ל בסוף. אלפים | ד אלפי'. היה | א היתה. 2 לחומה | ד לחום'. יכנס | כ"ה ד א ל. ב ח' (ובמקומה פער). ואם | ד אם. לא | כ"ה ד א. ל אל. ב ח'. חוץ | ד חו'. היה | א היתה. בתוך | ד בתו'. 3 אלפים | ד אלפי'. אין עירובו | א אינו. עירוב$_2$ | ד ערוב. 4 טבריה | א טבריא. 4–5 מהלכין . . . טבריא | ל ח'. חמתה (ב"פ) | א חמתא. ואין | כ"ה ד א. ב ואת. 5 הכיפה | ד הכיפ' א הקופא [בלבד]. טבריא | ד טבירי' א טבריא. חמתה | א ל חמתא. 6 את כל (ב"פ) | כ"ה ד א ל. ב עד. בני | ד א ל אנשי. מהלכין | ד מהלכי'. 7 אימתי בזמן שהיו | א כשהיו. בתוך$_1$ | ד בתו'. 8 להן$_1$ | א להם. בלבד | א ח'. להן$_2$ | ל להם. 9 בה | א בו. גדודיות | א גודריות ל גדוריות. 10 טפחים | א טפח'. אע"פ | ד א אף על פי. צורת | ד א ל צורות. נכרים | ד נכרי' א ניכרין ל נכרין. זו | א זה. מתעברת | ד מתעבר' ל מתחברת. 11 להיות | ד להיו'. כעיר | כ"ה א ל. ד כעי' ב בעיר. שנעשית | ד נעשי' א ונעשית ל ונעשה. רבים | ד רבי'. הרבים עוברת | ד הרבי' עובר'. בתוכה | א לתוכה. 12 כיצד | א כיזה צד. מעברין | א מערבין. מיכן$_1$ | ד ל מכן (ובין השורות ב' ל תלויה יו"ד). מיכן (ע"פ) | ד מכאן. וקור' | ד א ל וקורה.

2. חוץ לתחום וכו'. כלומר, חוץ לתחום העיר, והוא היה בשעת חשיכה מחוץ לעיר לצד העירוב. 3. אין עירובו וכו'. כדין נותן עירובו מחוץ לתחומו בשעת חשיכה. ועיין בבה"א. 4. ואין בני חמתה וכו'. מפני שטבריא היתה עיר גדולה, והיה תחום בני חמתה כלה במקום הכיפה של טבריא. 5. עיר אחת. שעיברו אותם יחד ע"י מערות וגורגים. 7. אימתי בזמן וכו'. כלומר, כשכל העיר הקטנה מובלעת בתחומה של העיר הגדולה. 8. ואנשי עיר קטנה וכו'. מפני שסתם עיר גדולה אינה מחותה מאלפים על אלפים, וממילא אם יש הפסק בין הערים, לעולם אין אנשי הקטנה יכולים ללכת עד סוף העיר הגדולה. 9. גדודיות. חורבות וערימות של אבנים מבתים שחרבו. אבל עדיין נשארו מחיצות של חומת העיר. ועיין בבה"א. 11. להיות כעיר. וכולה נחשבת כד' אמות.

ומערבין ונושאין ונותנין באמצע. ואין מערבין אותה לחצאין, אלא או כולה, או מבוי בפני עצמו. עיר של רבים, והרי היא של רבים, ואין לה אלא פתח אחד, מערבין את כולה. 5. סוכת החג, ר' יהודה מחייב בעירוב ובמזוזה, וחכמים פוטרין. ר' יהושע אומ' מערבין בככר שלם, אפי' הוא כאיסר, אפי' נוטל הימנו כדי דמוע וחלתו. יתר על כן הרי זה אוסר. 6. מי שיש לו חמש חצרות בעיר אחת, אם היה משתמש בכולן הרי זה אוסר את כולן, ואם לאו, אינו אוסר אלא מקום דירתו בלבד. 7. אמ' ר' מעשה בבן נפחא שהיו לו חמש חצרות באושה ולא היה אוסר אלא מקום דירתו בלבד. 8. חמש חבורות, מקצת שרוין בחדרין ומקצתן שרוין בעליות, טרקלין שלהן כחצר לבתים. 9. שנים ששותפין זה לזה, בין ביין,

13 ולין וכו'. צגלי הכ"ל. ועיין יכוס' פ"ס ס"ס, כ"ג ע"ד. 14 עיר של רבים וכו'. צגלי כ"ע ג'. ועיין יכוס' הכ"ל. 15 סוכת חמג וכו'. יכוס' מעמדות פ"ג ה"ז, כ' ע"ד, סוכה פ"ל ה"ל, כ"ג ע"ל; צגלי יומל י' ל'. 16 כ' יהוסע וכו'. מסכ' פ"ז מ"י. 17 לפי' נוטל וכו'. צגלי פ"ל ל'. 20 מעמס וכו'. צגלי ע"ג ג'. 21 חמס חבורות וכו'. מסכ' פ"ו מ"ח. 22 טרקלין וכו'. יכוס' פ"ו הס"ז, כ"ג ע"ד. סכיס ששותפין וכו'. מסכ' פ"ו מ"ה.

13 ומערבין . . . באמצע | א ל ח'. ונותנין | ד ונותני'. ואין מערבין | ל אין מעברין. אותה | ד אות' ל אותן. לחצאין | א לחציין ל חציין. או | א ח'. 14 מבוי | א מבוי [מבוי]. עיר | א ל ח'. ואין | ל אין. לה | א ל לו. 15 פתח אחד | ד פת' אח'. מערבין | ל מעברין. ר' | ד רבי. 16 בעירוב | א בחג. וחכמים | ד א וחכמ'. ר' | ד רבי. אומ' | ד אומר ל או'. 17 אפי' | ד א אפילו. הוא | ד היא. אפי' | א ואפילו ל אפילו. נוטל | ד [לא] ניטל א [לא] נטל ל [לא] ניטלה. כדי | ד א ל [אלא] כדי. דמוע | א ל דימוע. יתר | א יותר. על כן | א ל מיכן. 18 אוסר | ד א ל אסור. חצרות | א חצירות. בכולן | א את כולן. 19 אינו | ד אין. אמ' | ד אמר. 20 ר' | ד ל ר' [יהודה] א דבי [ובגליון: רבי] [יהודה נ רבי יהודה]. בבן | א בר' יצחק. נפחא | ד נשיא. חצרות | ד חצרו' א חצירות. באושה | ד א ל באושא. 21 חבורות | ד חבורו'. מקצת | א ל מקצתן. שרוין1 | ד א שרויין ל שרויים. בחדרין | ד א ל בחדרים. ומקצתן | ד מקצת. שרוין2 | ד שדרין א שרויין ל שרויים. 22 בעליות | ד בעליו' א בעלייות. טרקלין | ל והטרקלין. שלהן | א שלהם. כחצר | ד בחצ' ל בחצרי. לבתים | ל בתים. שנים | ד שני'. ששותפין | ד ששותפי' א ל שהיו שותפין.

13. ומערבין וכו'. כלומר בפת, ומשתתפין בה, וכולה רשות אחת. לחצאין. כלומר, שחציה תערב לעצמה, והשניה לעצמה, שהרי כבר הכשירו מתחילה את כל העיר ועשו אותה רשות אחת. עיין בבה"א. 14. מבוי בפני עצמו. ופירשוה בבבלי שעשו דקה, כלומר פתח קטן בחומת העיר לכל מבוי, ונילו דעתם שהסתלקו כל אחד מחברו. 17. כאיסר. כלומר, קטן כאיסר, שהרי פחות מגרוגרת, מספיק לעירובי חצרות. כדי דמוע וחלתו. כנראה שצ"ל: דמעו וחלתו (כעין גירסת הבבלי), כלומר דמאו (דמאי שלו) וחלתו. ונקטו לדוגמא לוקח ככר מנחתום ע"ה שצריך להפריש דמאי, והייט קובע מקום למעשר, ומפריש תרומת מעשר (אחד ממאה) וחלה (אחד ממ"ח), הכל כשלשה אחוז. ואם ערב בככר שפרס ממנו עד כשיעור זה עדיין נחשב שלם, ואין בני אדם מקפידין על זה, והכל יביט שלקחו מנחתום ע"ה, והפריש ממנו תרומת מעשר וחלה. ועיין בבה"א. 22. טרקלין שלהן וכו. כלומר, הואיל ויש להם מקום שיד כולם שוה בו צריכים לערב. ועיין בבה"א. שנים ששותפין וכו'. כלומר, שותפים לשם שותפות, ולא לשם שיתוף מבואות. וסוברים החכמים ששיתוף מבואות מתיר גם את החצרות.

בין בשמן, אינן צריכין לערב. היו שלשה, זה שותף לזה ביין, וזה שותף לזה בשמן, צריכין לערב, ר' שמעון או' אחד יין ואחד שמן אין צריכין לערב, לעזר בן תדיי אומ' אסורין עד שיערבו. 10. אב ובניו, נשיו וכלותיו ועבדיו ושפחותיו, בזמן שאין עמהן דיורין בחצר, אין צריכין לערב, מבוי שלהן בין כך ובין כך צריך לחי וקורה. עם הארץ שהיו מוליכין אצלו עירוב, מוליך לכהן ככר תרומה ויושב ומשמרו ומחשיך עליו, ואוכלו ובא לו, ובשביעית הרי זה מותר, שלא נחשדו על השביעיות. 11. בית שמניחין בו עירוב אין צריך להפריש ככר. מערבין בבית ישן, מפני דרכי שלום. אם היה שם רבו, או אדם גדול, או שהיה משיא את בנו, ורוצה לנהג בו כבוד, הרשות בידו. מצוה על אדם לבטל רשות. אם היה אדם גדול, הרשות בידו. 12. אנשי חצר ששכח אחד מהן ולא עירב, עליו לבטל רשות. אם היה בית האבל, או בית המשתה, ורצו לבטל רשותן, הרשות בידו.

25 לעזר בן תדיי וכו'. יכומ' פ"ו ס"ס, כ"ג ע"ג; צבלי ע"ל ג'. 26 ובניו וכו'. עיין צבלי ע"ג ל'; ומסכ' פ"ו מ"ז. 26—27 מצוי סלסן וכו'. צבלי ע"ג ל'. 29 בית שמניחין וכו'. יכומ' פ"ו ס"ז, כ"ג ע"ל; צבלי מ"ט ל'. 30 מערבין וכו'. גיטין פ"ס מ"ח. ועיין יכומ' שם פ"ס ס"ט, מ"ז ע"ב, וכתן פ"ו ס"ז, כ"ג ע"ל, וצבלי גיטין ס' ב'. 33 ולל עיבב וכו'. עיין במסכ' פ"ו מ"ז.

23 אינן | א אין. צריכין לערב | ד צריכי' לער'. שלשה | ד ג'. 24 ר' | ד רבי. שמעון | א שמעון [בן אלעזר]. או' | ד אומר א אום'. אין | ל אינן. ואחד | ד ואח'. צריכין | ד צריכי'. 25 לעזר | ד אלעזר א [ר'] אלעזר ל [ר'] אלעז'. תדיי | ד א ל תדאי. אום' | ד אומר ל או'. שיערבו | ל שיעריבו. וכלותיו | א וכלתיו. 26 ועבדיו | א ל עבדיו. עמהן | א עמהם. מבוי | א ל המבוי. 27 בין כך | ד וכך. הארץ | א ג האי'. שהיו מוליכין | ג שמוליכין. 28 ויושב | א ל יושב. ומחשיך | ל מחשיך. ואוכלו | ל ג אוכלו. 28—29 ובא לו | א ח'. 29 ובשביעית | ד ובשביעי' ל ג בשביעית. מותר | ד מות'. השביעיות | ד א ל השביעית. 30 עירוב | ד ערוב. אין | א אינו. להפריש | ד להפרי'. 31 אם | א ל ח'. שם | ג ח'. את | א ח'. ורוצה | ד א ג ורצה ל רצה. לנהג | ד ג לנהוג א לעשות ל לחלוק. בו | א ל לו. 32—33 מצוה . . . בידו | א ח'. 33 מהן | א ל מהם. עירב | ל ערב. אם | א ל ח'. 34 היה | א היה [שם] ל היו [שם]. או בית | ל ובית. המשתה | ד המשת'. ורצו | ל ורצה. רשותן | ד ל רשותו. הרשות | ד הרשו'. בידו | א ג בידן.

25. אסורין וכו'. כלומר, אפילו שניהם שותפין ביין, או בשמן, צריכים לערב בחצרות, מפני שאין שתוף מבואות מתיר את החצרות. 27. צריך לחי וכו'. כלומר, ניתר בלחי וכו'. ואעפ"י שאין מבוי ניתר בלחי, או בקורה, אם אין שם אלא בית וחצר אחת, מ"מ אף הללו אינן נחשבים כיחיד. ועיין בבה"א. 28. מוליך לכהן וכו'. כלומר, מוליך לו כהן לכהן ע"ה תרומה ומשמרה, משום שכהן ע"ה שלבו גס בתרומה, חשוד לטמאה, ואין מערבין בתרומה טמאה לכולי עלמא. 29. ובשביעית וכו'. כלומר, בשביעית מותר להוליך ככר ישן לע"ה, ואינו חשוד להחליפה בככר אחר מתבואת שביעית האסורה. 30. אין צריך להפריש וכו'. שהרי בעל הבית דר ולן שם, וממילא מתערב. ועיין בבה"א. בבית ישן. שרגילים לתת בו את העירוב. 31. אם היה שם וכו'. כלומר, בבית החדש. 32. מצוה על אדם וכו'. כלומר, אדם שמחמיר על עצמו ואינו מודה בעירוב שעשו (משום שהוא תלוי במחלוקת בהלכה). אדם גדול. כלומר, ועומד על דעתו, ומן הדין הוא שינהגו כמותו, מפני הכבוד.

13. שלשה שהיו שרויין בחצר ומת אחד מהן, ונפלה ירושה לאחד מן השוק, עד שלא חשיכה אינו אוסר, משחשיכה, הרי זה אוסר. 14. היה לאחד מן השוק בית באותה חצר ומת, ונפלה ירושה לאחד מבני חצר, עד שלא חשיכה הרי זה אוסר, משחשיכה אין אוסר. 15. הרי ששכח ולא עירב והוציא, בין בשוגג בין במזיד, הרי זה אוסר דברי ר' מאיר. ר' יהודה או' במזיד אוסר, בשוגג אינו אוסר. 16. מי שביטל רשותו חזר והוציא בין בשוגג בין במזיד הרי זה אוסר. 17. אחד שלא עירב נותן רשותו לאחד שעירב, ושנים שעירבו נותנין רשותן לאחד שלא עירב, שנים ש[לא] עירבו נותנין רשותן לשנים שעירבו, או לאחד שלא עירב, אבל אין אחד שעירב נותן רשותו לאחד שלא עירב, ולא שנים שעירבו נותנין רשותן לשנים שלא עירבו, ולא שנים שלא עירבו נותנין רשותן לשנים שלא עירבו, שכל זמן ששרוין בחצר ושכח אחד מהן ולא עירב, הרי זה אוסר. 18. ישראל המחלל

35 ומת מחד וכו'. יכוס' פ"ו ה"ד, כ"ג ע"ג; 33בלי ע' 3'. 39 והוליא וכו'. עיין 3מסכ' פ"ו מ"ד. 40 מי שביטל וכו'. עיין 3מסכ' הכ"ל, יכוס' שם, כ"ג ע"ג, ולעיל שם ה"ב, כ"ג ע"ב, 33בלי ס"ע ל'. 41 מחד שלא עירב וכו'. 33בלי ע' ל'. ועיין 3מסכ' פ"ו מ"ג ובירוס' שם ה"ג, כ"ג קע"ב. 46 ישראל המחלל וכו'. יכוס' פ"ו ה"ג, כ"ג ע"ג (ועיי"ש, כ"ג ע"ב); 33בלי ס"ע 3', ע"ז ס"ד 3', חולין ו' ל'. ועיין 3מסכ' פ"ו מ"ל.

35 שלשה | נ שלושה. שרויין | ל ג שרוין. מהן | א מהם. ירושה לאחד | ד ירוש' לאח'. 36 חשיכה | ל חשכה. אינו | א ל הרי זה. אוסר$_1$ | ג אסור. משחשיכה | ג משחשכה. הרי זה | א ל אינו. 37 ונפלה | ל נפלה. מבני | ל מן בני. 38 הרי זה | א ל אינו. אוסר$_1$ | ד אוס'. משחשיכה | ל משחשכה. אין | א ל הרי זה. עירב | ד ערב. 39 והוציא | ד א ל ג [וחזר] והוציא (ד והוצא). דברי | נ דב'. ר' (ב"פ) | ד רבי. או' | ד אומר א ג אום'. 40 במזיד וכו' | א בשוגג אינו אוסר במזיד אוסר. במזיד | ד במז'. בשוגג | ג בשוגין. שביטל | ד שבטל. חזר | א ל וחזר. 41 בשוגג | ג בשוגין. אוסר | א [אינו] אוסר. עירב | ד ערב. נותן | ג נותנין. רשותו | ד ג רשות. לאחד | ד לאחר. 42 ושנים | נ שנים. שעירבו | א [שלא] עיריבו ל [שלא] ערבו ג שעיריבו. לאחד | א לשנים. עירב | א עיריבו ל עירבו. 42–43 שנים . . . שעירבו | א ח'. שנים | ד ל ושנים. ש[לא] כ"ה ד ל ג. ב ח'. עירבו | ד ל ערבו ג עירובו ב שעירבו. 43 שעירבו | ד ל שערבו. לאחד | ד לאחר ב לאחד [שעירב] (נמחק המוסגר בנקודות). עירב | ד ל ערב. שעירב | ל שערב. 44 רשותו | ג רשות. עירב | ד ל ערב ג עירוב. ולא | א ל ואין. שעירבו | א ג שעיריבו ל שערבו. נותנין | ד נותני'. 45 עירבו$_1$ | א עיריבו ל ערבו ג עֵירובו. ולא . . . עירבו | א ח'. ולא | ל ואין. עירבו$_2$, 3 | ל ערבו ג עיריבו. נותנין | ל נותנים. לשנים | ד לשני'. 46 ששרוין | ד שהי' [שני] שרויי' א ל שהיו שרויין ג ששרויין. בחצר | ד בחצ'. ושכח | ל שכח. עירב | ד ל ערב. ישראל | ד ג ישר'.

36. אינו אוסר. כלומר, אינו אוסר את החצר, ועדיין יכולים לערב, או לבטל רשות אחד לשני. והיורש אינו אוסר, מפני שאינו דר שם. אבל כשמת משחשיכה היורש אוסר, עיין בבה"א. 37. מבני חצר וכו'. וכולם עירבו. 38. הרי זה אוסר. שאין עירוב היורש מועיל לבית שנפל לו אח"כ בירושה, וכמ"ד שעירוב משום קניין, וכב"ש. אבל כשמת משחשיכה אינו אוסר לב"ש, משום כשם שאין מבטלין משתחשך, כך אין אוסרין משתחשך, עיין בבה"א. הרי ששכח וכו'. וחזקתו שבטל רשותו, עיין בבה"א. 40. מי שביטל רשותו וכו'. כלומר, בפירוש, ואין חזקתו מבטל רשות. עיין בבה"א. 44. לאחד שלא עירב. כלומר, שנתן רק לזה שלא עירב, ולא נתן לשני שעירב עמו. 46. ושכח אחד מהן וכו'. כלומר, ולפיכך אין לתת רשות לשנים שלא עירבו, שהרי כל אחד מהם אוסר על השני.

את השבת בפרהסיא אין צריך לבטל רשות, וישראל שאינו מחלל את השבת בפרהסיא צריך לבטל רשות. ישראל נותן רשות ומבטל רשות, ובגוי עד שעה שישכיר. כיצד מבטל רשות, אומ' רשותי נתונה לך, רשותי מבוטלת לך, ואין צריך לזכות.

(פ"ח בכי"ע)

19. חצר של גוים הרי היא כדיר של בהמה, מותר להכניס ולהוציא מחצר לבתים, ומבתים לחצר, וכלים ששבתו בחצר מותר לטלטלן בחצר. היה ישראל אחד שרוי בתוכה הרי זה אוסרה, מפני שהיא כחצרו. 20. ר' ליעזר בן יעקב או' לעולם אין אוסר עד שיהו שני ישראל אוסרין זה על זה, והלכה כדבריו. 21. הגוסס אע"פ שאין יכול לחיות הרי זה אוסר. קטן אע"פ שאין יכול לוכל כזית הרי זה אוסר. 22. קסדור הבא לעיר עד

49 כילד מצטל וכו'. צצלי הכ"ל. 51 חלל של גויס וכו'. יכוס' פ"ו ס"ל, כ"ג 3'; צצלי ס"ג ל'. 52 וכליס שסצתו וכו'. לסלן סו' 61, סו' 65, לסלן פ"ז סו' 60, סו' 63. 53 סיס ישלסל וכו'. מסכ' פ"ו מ"ל. 56 קסדור וכו'. יכוס' פ"ו ס"ג, כ"ג ע"ב.

47 את השבת | א שבת. בפרהסיא | ג בפרהיסיא. אין | א אינו. ג ח'. 47–48 אין . . . בפרהסיא | ל ח'. וישראל | א ג ח'. שאינו | א ושאין. 48 את השבת | א שבתות. בפרהסיא | ג בפרהיסיא. צריך | ג ב [אין] צריך «וב נמחק המוסגר בנקודות). נותן . . . ומבטל | ג מבטיל . . . ונותין. 49 ובגוי | ל בגוי. שעה שישכיר | א ל שישכור. כיצד | ג כאיזוצד. אומ' | ד ל או' ג אומר. נתונה | ד נתנה. רשותי$_2$ | א ל [רשותי קנויה לך] רשותי. 50 ואין | א ל אינו. 51 כדיר | ל בדיר. מותר | ל ומותר. להכניס ולהוציא | ד להכני' ולהוצי'. 52 מחצר | א ל מן החצר. ומבתים | א ל ומן הבתים. וכלים . . . בחצר$_2$ | ג ח'. לטלטלן | כ"ה ד ל. א לטלטל ב לטלטלו. בחצר$_2$ | ד בחצ'. 53 ישראל | א ישר'. זה | א זו. אוסרה | ד אוסר' א אסורה. שהיא | ד שהי'. כחצרו | ד ל בחצרו א כחצירו. ר' | ד רבי. 54 ליעזר | ד אליעז' א ל ג אליעזר. יעקב | ג יעק'. או' | ד אומר. אין | ד א ל אינו· אומר | ד אומ'. שיהו | ל שיהא ג שיהיו. שני | ד ח'. ישראל | ד א ישר'. 55 אע"פ | א ג אף על פי. שאין | ד א ל שאינו. 55–56 לחיות . . . יכול | א ח'. 56 קטן | ל קטון. אע"פ | ד ג אף על פי. לוכל | ד לאכל א ל לאכול. כזית | ד כוי'. אומר | ד אומ'. קסדור | א קצדור.

47. אין צריך וכו'. כלומר, אינו יכול, עיין בבה"א. 50. לזכות. פירש"י: בקניין סודר. 51. כדיר של בהמה וכו'. כלומר, חצר הגוי היא כדיר של בהמה, וכל הבתים של הגוים בחצר הם כדירים שאינם חולקים רשות לעצמן. ומותר לישראל להכניס מן הבתים לחצר, שאף הבית הוא כחצר, וכלים ששבתו בחצר מותר לטלטלם בכל החצר, אעפ"י שיש בתוכו יותר מבית סאתים. עיין בבה"א. 53. הרי זה אוסרה וכו'. כלומר, הגוי אוסר את החצר, מפני שדירתו של גוי כחצרו, ונמצא שהחצר היא של שותפות, ואוסר על הישראל. עיין בבה"א. 54–55. אוסרין זה על זה. ובכגון דא הגוי מעכבם מלערב, אבל אם לא היה שם אלא ישראל אחד, דירת הגוי היא כדיר וסהר ממש, ואם אין שם צורך בעירוב אין דירת הגוי אוסרת עליו כלל כדיר וסהר. אבל אם יש צורך בעירוב, הגוי מעכבם, מפני שאין כאן עירוב רשויות ממש, שהרי יש לגוי שותפות ברשות. עיין בבה"א. 56. קסדור וכו'. פקיד גבוה הממונה על גביית המסים (quaestor).

שלשים יום הרי זה אוסר מיד. אימתי, בזמן שייחדו לו בית דירה, לא ייחדו לו בית דירה, או שאין עמהן דיורין בחצר, אינו אוסר, אכסני לעולם אין אוסר. 23. אנשי חצר ששכח אחד מהן ולא עירב, והיתה לו אכסדרה על פיתחו, בזמן שמגופפת מותרת לו ואסורה לכל בני חצר, אם אין מגופפת אסורה לו ואסורה לכל בני חצר, כלים ששבתו בחצר מותרין ליטלטל בחצר. 24. אנשי חצר ששכחו ולא עירבו, אסור להכניס ולהוציא מחצר לבתים, ומבתים לחצר, וכלים ששבתו בחצר מותר לטלטל בחצר. חמש חצרות פתוחות למבוי, אסור להכנס ולהוציא מחצר למבוי, וממבוי לחצר. כלים ששבתו בחצר מותרין לטלטל בחצר, שבמבוי, אסורין, ור' שמעון מתיר. וכן היה ר' שמעון או' מותר להכניס ולהוציא ממבוי לחצר, ומחצר לגג, ומגג לקרפיף, שכל זמן ששכחו ולא עירבו כולן רשות אחת הן. אמ' ר' כשהיתי למד תורה אצל ר' שמעון בתקוע היינו מוליכין שמן באלנטיאות מחצר לגג, ומגג לקרפיף, ומקרפיף לקרפיף אחר, עד שמגיעין אנו למעין,

61 כלים ששבתו וכו'. עיין לעיל סו' 52. 63—64 חמש חלכות וכו'. ככלי ל"ת ג'. ועיין במשכ' פ"ו מ"ח. 66 כ' שמעון לו' וכו'. ככלי חכ"ל. ועיין במשכ' פ"ט מ"ח. 67 לחמ' כ' וכו'. יכום' פ"ט ה"ל, כ"ה ע"ב; ככלי ל"ת ל', שבת קמ"ז ג', מכחות ע"ב ל'.

57 הרי זה | א ח'. אוסר | א אסור ג אוסיר. מיד | ל ח'. שייחדו | ד שיחדו א שייחד. בית | ד בי'. 57–58 לא . . . דירה | א ח'. 58 ייחדו | ל ג יחדו. שאין עמהן דיורין בחצר | ל שהיה שרוי עמהן באותה חצר. אינו | ד ג אין ל הרי זה (בין השורות תלוי: אינו). אכסני | ד א אכסנאי ל אכסניא ג אכסניה. 59 אין | א ל אינו. מהן | א מהם. והיתה | ל ג היתה. לו | א ח'. אכסדרה | א אכסדרא. 60 פיתחו | ד א ל פתחו. שמגופפת | א שמתגפפת. מותרת | ד מותרות. ואסורה | ל ואסור'. לכל בני | א ל לבני. 60–62 אם . . . בחצר | א ח'. אין | ל אינה. 61 לכל בני | ל לבני. 61–63 כלים . . . בחצר | ל ח'. 62 עירבו | א עיריבו ל ערבו. אסור | א אסורין. מחצר | א ל מן החצר. 63 ומבתים | א ל ומן הבתים. וכלים | ג כלים. מותר | ד ל ג מותרין. למלטל | ג ליטלטל. 63–65 חמש . . . בחצר$_2$ | א ל ח'. 64 חצרות פתוחות | ג חצירות פתוח. להכנס | ד להכניס. 65 שבמבוי אסורין | א ל ושבמבוי אסור (ל אסורין) [למלטל במבוי]. ור' | ד רבי ג ר'. שמעון | א ג שמע'. 66 וכן | ג וכין. א ל ח'. היה | א ל שהיה. ר' | ד רבי. שמעון | ג שמ'. או' | ד אומר א אום'. ממבוי | א ל מן המבוי. ומחצר | א ומן החצר ל ומן חצר. 67 ומגג | א ל ומן הגג. לקרפיף | ד לקרפי' ל לקרפף. עירבו | ל ערבו ג עיריבו. אמ' ר' | ד אמר רבי ג אמ' רב . . . 68 כשהיתי | ד א ל כשהייתי. תורה | ל ח'. שמעון | א ג שמע'. מוליכין | ד מוליכי'. באלנטיאות | ד באלנטיאו' א ואלונטית ל ולונטיאות. 69 מחצר | ד מחצ' א ל מן החצר. לגג | א לגג [ומגג לחצר ומן החצר לגג]. ומגג | א ל ומן הגג. לקרפיף$_1$ | ד ל לקרפף. ומקרפיף | א ומן הקרפיף ל ומן הקרפף. לקרפיף$_2$ | ל לקרפף. ד ח'. אנו | ל ח'. למעין | ד א למעיין.

58. או שאין עמהן וכו'. כר' אליעזר בן יעקב לעיל, שו' 54. 59. אכסדרה וכו'. בניין מקורה על עמודים, וברובו אינו מגופף מכל הצדדים (ἐξέδρα). 60. אין מגופפת וכו'. דינה כחצר. 63. וכלים ששבתו וכו'. כלומר אפילו לא עירבו כלל. 65. כלים ששבתו וכו'. כלומר, אעפ"י שכלים ששבתו בחצר מותרים לטלטל בכל החצר, אם שבתו במבוי אסורים לטלטל מחוץ לד' אמות. 66. מתיר. כלומר, אם לא עירבו החצרות עם הבתים.

והיינו רוחצין שם. אמ' ר' יהודה מעשה בשעת סכנה שהיינו מעלין ספר תורה מחצר לגג, ומגג לגג אחר, והיינו קורין בו. אמרו לו אין שעת סכנה ראיה. 25. שתי חצרות זו לפנים מזו, הראשנה של רבים והפנימית של יחיד, חיצונה צריכה עירוב והפנימית אין צריכה עירוב. הפנימית של רבים, והחיצונה של יחיד, הפנימית צריכה עירוב והחיצונה אין צריכה עירוב. ר' עקיבא אוסר את החיצונה, שדריסת הרגל אוסרתה, וחכמים אומ' אין דריסת הרגל אוסרת. 26. היו שתיהן של רבים, ונתנו את עירובן בחיצונה, ושכח אחד בין מן החיצונה בין מן הפנימית ולא עירב, שתיהן אסורות. 27. נתנו עירובן בפנימית, ושכח אחד מן הפנימית ולא עירב, הפנימית אסורה, מן החיצונה ולא עירב, שתיהן אסורות דברי ר' עקיבא, וחכמים או' הפנימית מותרת והחיצונה אסורה. אחד שתי חצרות זו לפנים מזו, ואחד שלש דיטאות זו למעלה מזו, למעלה מזו. במי דברים אמורים

72 סתי חלכות וכו'. עיין גמכ' פ"ו מ"ט. 76 היו סתיהן וכו'. 33גלי ע"ס 3'.

70 והיינו | ל שהיינו. אמ' ר' | ד אמר רבי. יהודה | ג יהו'. ד ח'. בשעת | ד בשע'. סכנה | א הסכנה. שהיינו | א והינו «בין השורות חלויה יו"ד» ל והיו. 71 מחצר | א ל מן החצר. ומגג | א ל ומן הגג. והיינו | ל היינו. סכנה | ד א הסכנה. 72 חצרות | א ג חצירות. הראשנה | ד החיצונ' א ל ג החיצונה. רבים והפנימית | ד רבי' והפנימי'. 73 חיצונה | א ל החיצונה. עירוב$_1$ | ד ערוב. אין | א אינה. עירוב$_2$ | ד ל ערוב. הפנימית | ד הפנימה. 74 עירוב | ל ערוב. אין | ד א אינה. 75 עירוב | ל ערוב. עקיבא | ג עק'. וחכמים | א ג וחכמ'. 76 אומ' | ד אומר'. אוסרת | ד א ל אוסרתה. שתיהן | ד א שתיהם. את | א ח'. 77 אחד | א אחד [מהן]. החיצונה | א ל ג הפנימית. בין מן$_2$ | ל ובין. הפנימית | ד הפנימי' א ל ג החיצונה. עירב | ד ל ערב. 78 אסורות | ד אסורו'. עירובן | ד ערובן א ל [את] עירובן. בפנימית | ד בפנימי'. 78–79 ושכח . . . עירב | א ח'. הפנימית | ל הפנימית [ובין החיצונה]. 79 הפנימית אסורה | ל שתיהן אסורות. דברי | ג דב'. ר' | ד רבי. עקיבא | ג עק'. 80 וחכמים | א ג וחכמ'. או' | ד אומרים א ל אומ'. מותרת | ד מותר'. חצרות | א ג חצירות. 81 שלש | ג שלוש. דיטאות | ד דיוטאו' א דיוטאות ל דייטאות. למעלה מזו$_1$ | א על גבי זו. למעלה מזו$_2$ | ד א ל ח'. במי וכו' | ד בד"א א ל ג במה וכו'. אסורים | ג אסורין.

73. אין צריכה וכו'. ואין רגלו אוסרת אותה לכולי עלמא, לשיטת הירושלמי. ולשיטת הבבלי היא כרבנן הסוברים שרגל המותרת במקומה אינה אוסרת. עיין בבה"א. 74. והחיצונה אין צריכה וכו'. מפני שרגל המותרת במקומה אינה אוסרת. 75. שדריסת הרגל וכו'. לשיטת הירושלמי הנ"ל, היא אוסרת מפני שאף במקומה לא הותרה אלא ע"י עירוב, ואין עירובם מתירם לדרוס בחיצונה שלא עירבו עמה. 76. אין דריסת וכו'. כלומר, אפילו רגל האסורה במקומה. 77–78. שתיהן אסורות. ואעפ"י שהפנימית עירבה כולה, אסורה משום שנתנו את עירובם במקום האסור. 78–79. ולא עירב הפנימית אסורה. צ"ל: שתיהן אסורות, עיין בשנ"ס. ובבא זו לכולי עלמא, שהרי החיצונה נתנה את עירובה במקום האסור לה. 79. מן החיצונה ולא עירב וכו'. לפי הירושלמי שתיהן אסורות מפני שהערוב עושה את כולם אחת. ובבבלי פירשו שר"ע אוסר את החיצונה, מפני שהעירוב מרגילן לבא לפנימית. 80. הפנימית מותרת וכו'. שהרי אין להם לחיצונה דריסת הרגל בפנימית. 81. ואחד שלש דיטאות וכו'. כלומר, שלש דירות (διαιτα) זו למעלה מזו דינן כחצרות זו לפנים מזו, וקיימות בהן ההלכות שלמעלה, והעליונה דינה כפנימית.

בזמן שדרך הפנימית לצאת על החיצונה ועל מקצתה, ודרך העליונה לירד על התחתונה ועל מקצתה. 28. חמש חצירות פתוחות לבית שער, ושכחו ולא עירבו, מותרין בחצירות ואסורין בבית שער. 29. חמש דיטאות
85 פתוחות לאלקטי, ושכחו ולא נשתתפו, מותרין בדיאטות ואסורין בדיאלקטי.

פרק ו' (פ"ט בכי"ע)

1. שיתוף מבוי כיצד, מניח אדן חבית של יין ושל שמן ושל תבואה ושל גרוגרות ושל זתים, בין משלו בין משל חבירו, ואמ' הרי זו בכל בני מבוי. היתה משלהן, אין צריך לזכות, היתה משלו, מגביהה מן הארץ ואו' זכיתי לכם ולכל שנתוספו עליכם. נתוספו עליהם, מזכה ואין צריך להודיע.
2. אמ' ר' יהודה מעשה והיינו שרוין בחצר בית גלודה בלוד והיינו מבשלין
5 קדירה של עדשים ואחד עומד על פתח מבוי ואו' זכיתי לכם בקדירה של

1 שיתוף מבוי וכו'. כצלי ס' ח'. ועיין במסכ' פ"ז מ"ו. 3 מגביהה וכו'. כצלי הכ"ל. ועי"ש ע"מ 3'. 4 כתוספו וכו'. עיין במסכ' פ"ז מ"ו.

82 לירד | ל לרד. 83 חצירות | ד ל נ חצרות. פתוחות | א הפתוחות. לבית | ד לבי'. ושכחו | ל שכחו. 84 עירבו | א נ עירבו ל ערבו. בחצירות | ד ל נ בחצרות. דיטאות | ד דיאטות א דיוטאות ל דייטות (בין השורות תלויה אל"ף). 85 פתוחות | א נ הפתוחות. לאלקטי | ד לאלקט א לאילקטי ל לאיקלטי. ושכחו | ל שכחו. בדיאטות | א בדיוטאות ל בדייטאות נ בדיטאות. בדיאלקטי | ד באילקטו א בהילקטי ל באילקטי נ באילקטי (סל' פר' ה').

1 שתוף | א שיתופי. כיצד | נ כאיזצד. אדן | ד א ל נ אדם. ושל$_1$ | נ של. ושל$_2$ | נ של. 2 גרוגרות | ד גרוגרת. זתים | ד זיתי' א ל נ זיתים. בין$_2$ | א ובין. חבירו | ד ל חברו. ואמ' | ד נ ואומר א ל ואומ'. זו | א ל זה. בכל | ד א ל נ לכל. 3 היתה משלהן | א ל [אם] היתה שלהן. צריך | א צריכין. היתה | א [ואם] היתה ל [אם] היתה. משלו | א שלו. מגביהה | א מגביה. הארץ | א ל נ הארץ [כל שהוא]. ואו' | ד א ואומ' נ ואומר. זכיתי | ד זכותי. 4 שנתוספו | א נ שניתוספו. עליכם | ד עליהם ל עליכן. נתוספו | א נ ניתוספו. עליהם | ד א ל עליהן. ואין | א ואינו. להודיע | ל לזכות [אם היתה משלו]. 5 ר' | ד רבי. יהודה | ד נ יהוד'. מעשה | ד מעש'. א ל ח'. והיינו | א ל כשהיינו. שרוין | ד א ל נ שרויין. בחצר | ד ח'. והיינו | א היו ל היינו. 6 קדירה | ד ל קדרה. פתח מבוי | א הפתח. ואו' | ד נ ואומר א ואומר [לכן]. בקדירה | ד נ בקדרה.

82. ועל מקצתה וכו'. כלומר, או אפילו על מקצתה, ואין לה יד בכל הדירה, או החצר, נאסרת כל הרשות. 83–84. ושכחו ולא עירבו וכו'. כלומר, לא עירבו כולם בהדי הדדי אלא כל חצר לעצמה, מותרים אפילו לר"ע, שהרי אינן פתוחות זו לזו, אלא לכולן יש פתחים לבית שער אחד. 85. לאלקטי. מקום מוקף מחיצות שמדלים עליו צמחים מטפסים, ועשוי להתקרר בו בקיץ.

2. בכל בני וכו'. כלומר, לכל בני וכו'. ועיין בשנו"ס. 4. נתוספו עליהם וכו'. בבא זו סמוכה למשנתנו פ"ז מ"ו: נתמעט האוכל וכו', ופירושו שאם נתמעט האוכל ואח"כ נתוספו עליהם דיירים מוכה ואין צריך להודיע. ובבא זו היא מדברי ר' יהודה להלן שמערבין לאדם שלא מדעתו. ועיין בבה"א.

עדשים. 3. היין, כדי לשתות בו מזון שתי סעודות, והשמן, כדי לוכל בו מזון שתי סעודות, והחומץ, כדי לטבל בו מזון שתי סעודות. תחלתו וסופו כשיעור הזה, ר' שמעון אומ' תחלתו כשיעור הזה, אע"פ שאין סופו כשיעור הזה. כלה החפץ, מודיע ואין צריך לזכות. 4. אמ' ר' שמעון בן לעזר פעם אחת היינו יושבין לפני ר' מאיר בערדסקיס, ואמ' אחד עירבתי בבצלים, והושיבו ר' מאיר בארבע אמות. וכן היה ר' שמעון בן לעזר אומ' מערבין לחולה ולאסטניס ולקטן במזונו, ולרעבתן בבינונית של כל אדם. 5. אין משתתפין לא באוצר ולא במבוי אלא אם כן ייחד לו מקום. האנשים שנשתתפו שלא לדעת הנשים שיתופן שיתוף, ונשים שנשתתפו שלא לדעת אנשים אין שיתופן שיתוף. 6. משתתפין במבוי, ואם רצו לערב מערבין,

7 היין וכו'. יכוס' פ"ג ה"ל, כ' ע"ל, פאס פ"ח ה"ס, כ' קע"ל; 33לי כ"ט ל'. והשמן וכו'. יכוס' הכ"ל. 8 והחומץ וכו'. יכוס' ו33לי הכ"ל. תחלתו וסופו וכו'. מסכ' פ"ז מ"ז. 9 תחלתו כשיעור וכו'. מסכ' פ"ז מ"ט. 11 פעס לחת וכו'. יכוס' פ"ג ה"ל, כ' ע"ג; 33לי כ"ט ל'. 13 מערבין לחולה וכו'. יכוס' שבת פנ"ז ה"ג, ט"ו ע"ל; 33לי כלן ל' ל', ל' 3'. ולרעבתן וכו'. עיין במסכ' פ"ח מ"ג, כליס פ"ז מ"ל ו33לי ל' 3', הכ"ל. 14 לין משתתפין וכו'. 33לי ס"ח ל'. ועיין יכוס' פ"ז ה"ו, כ"ל ע"ג. 14—15 האנשים שנשתתפו וכו'. יכוס' מעשרות פ"ג ה"ל, כ' קע"ג; 33לי פ' ל'. 16 משתתפין וכו'. עיין יכוס' פ"ו ה"ח, כ"ג ע"ל, 33לי ע"ל 3'.

7 היין | א ל יין. לשתות | ג לאכל. מזון | ל ח'. 7–8 והשמן . . . סעודות1 | ל ח'. והשמן כדי לוכל . . . והחומץ כדי לטבל | א חומץ כדי לטבול . . . שמן כדי לאכול. לוכל | ד ג לאכל. 8 והחומץ | ל חומץ. מזון | ל ח'. סעודות | ד סעודו'. 9 תחלתו | א תחילתו. כשיעור1 | ד כשעור. 9–10 ר' . . . הזה | א ל ח'. שמעון אומ' | ג שמ' או'. כשיעור2 | ד כשיעו'. אע"פ | ד ג אף על פי. כשיעור3 | ד כשעור. 10 כלה | א כל. החפץ | ל החומץ. ואין | א ואינו. אמ' ר' | ד אמר רבי. שמעון | ג שמע'. לעזר | ד א ל ג אלעזר. 11 ר' | ד רבי. מאיר | ד מאי' א ל ג מאיר [בבית המדרש]. בערדסקיס | ד בערדסקי' א בערדסקס ל בארדסקוס ג בעֲרַדיַסְקִיס. עירבתי | ד ל ערבתי. 12 בבצלים | ל ח'. והושיבו | ל הושיבו ג והשיבו. ר' | ד רבי. אמות | ד א ל ג אמות [שלו]. וכן | ג וכין. היה | ד הי'. שמעון | ג שמ'. לעזר | ד א ל אלעזר. אומ' | ד אומר ל או'. 13 ולאסטניס | ד ולאסתני' א ולאיסטנס [במזונו] ל ולאסתנית ג לאיסתניס. במזונו | א כמזונו. ולרעבתן | ל ולרבעתן ג לרעבתן. בבינונית | ד בבינוני' א כבינוני. 14 לא | ג ח'. ולא | ג ח'. אלא | ג אילא. כן | ג כין. האנשים | ל אנשים. 15 לדעת (ב"פ) | א ל מדעת. הנשים | א ל ג נשים. ונשים | ג נשים. 16 משתתפין | ד ומשתתפין. רצו לערב | א לא עירב.

10. מודיע וכו'. כלומר, מודיע שכלה העירוב, ואינו חייב לוכות משלו, אפילו אם כלה במשיעה. עיין בבה"א. 11. עירבתי וכו'. כלומר, עירובי תחומין. וסובר ר"מ שאין מערבין עירובי תחומין בבצלים (לפי הבבלי: בעלי בצלים). והוא הדין בשיתופי מבואות. עיין בבה"א. 13. מערבין וכו'. כלומר, בעירובי תחומין. ואנב שהביאו את הרישא שנוהגת גם בשיתופי מבואות, הביאו אף הלכה זו שאינו נוהגת אלא בעירובי תחומין. ועיין בבה"א. 14. לא באוצר ולא במבוי וכו'. בקטעים מן הגניזה: אין משתתפין באוצר במבוי וכו', כלומר, אין משתתפין במבואות בחבית שבאוצר, שמא ישכח אח"כ וישתה אותה, כמפורש בירושלמי. ושמא צ"ל לפנינו: לא באוצר ולא במרת' (=במרתף). ועיין בבה"א. 16. משתתפין וכו'. כלומר, משתתפין במבוי בכל אוכלין, ואם רצו לערב את הרשיות בפת מערבין, אבל בחצרות מערבין דווקא בפת שאין אדם קובע דירתו אלא במקום שיש לו פת. ועיין בבה"א.

מערבין בחצרות, אבל אין רשאין להשתתף. משתתפין במבוי ומערבין בחצרות, שלא לשכח עיקר העירוב דברי ר' מאיר, וחכמים אומ' או מערבין, או משתתפין. 7. שיתוף מבוי צריך שיהא עמהן במבוי, עירוב חצרות צריך שיהא עמהן בחצר. 8. שנים ששותפין זה לזה, בין ביין, בין בשמן, צריך שיהא עמהן במבוי. אמ' ר' מאיר מפני מה אמרו אין מערבין לאדם אלא לדעתו, לפי שאין רוצה שישתתפו אחרים עמו בחלקו, אבל אם היתה לו עיסה, או תבשיל, אצל חבירו זכה לו תבשילו. 9. המערב על ידי בני עירו שילכו עמו לבית האבל, או לבית המשתה, יקבלו עליהן שיבאו, הרי זה מערב עליהן בקופות של תמרים, ובקופות של זתים. אם יש מזון שתי סעודות לכל אחד ואחד, יבאו, ואם לאו, לא יבאו. קבלו עליהן זה אחר זה, הראשנים שיש להם יבאו, האחרנים לא יבאו. 10. המערב על

17 משתתפין וכו'. עיין ביכורים, ובגבלי הכ"ל ובמשכ' פ"ז מ"ט. 19 שיתוף וכו'. בגבלי פ"ח ג'. ועיין יכורים פ"ו ה"ח, כ"ד ע"ש. 21 תמ' כ' מאיר וכו'. עיין יכורים קפ"ז, כ"ד ע"ל, ופ"ו ה"ח, כ"ג ע"ב, ובמשכ' פ"ז מ"ש. 23 לו עיסה וכו'. יכורים פ"ו ה"ו, כ"ב ע"ב. 24 בני עירו וכו'. עיין במשכ' פ"ח מ"ש—מ"ב. 27 המערב וכו'. בגבלי ל"ז ג'.

17 מערבין | ד ל ח'. בחצרות | א בחצירות נ בחצר. אין רשאין | א לא. להשתתף | א משתתפין ל לשתתף נ להשתתיף. משתתפין | כ"ה ד א ל. נ משתת . . . ב ח'. 18 בחצרות | א בחצירות. עיקר | ד עקר א [תורת] עיקר. ל ח'. העירוב | ל הערוב נ העירב. דברי | נ דב'. מאיר | ד מאי' נ מא'. וחכמים | א וחכמ' נ וחכ'. אומ' | ד אומרי' ל או'. או | ל ח'. 19 מערבין | ד מערבי'. משתתפין | ד משתתפי'. שיתוף | ד שתוף. צריך | ד ח'. עירוב | א [אמ' ר' מאיר] עירובי ל ערוב. 20 חצרות | א חצירות. עמהן | א עמהם. בחצר | א בחצירות ל בחצרות. ששותפין | א ל [שהיו] שותפין. בי[2] | ל ובין. 21 צריך | א צריכין. עמהן | א עמהם. אמ' | ד אמר א א'. 22 לדעתו | א לדעת. שאין | א ל שאינו. אחרים | ד אחרי' ל [לו] אחרים. עמו | א ל ח'. אם | ל ח'. 23 היתה | ד הית'. עיסה או תבשיל | ד תבשיל או עיס'. עיסה | ל עסה. חבירו | ד ל חברו. זכה | א זוכה. 24 לבית המשתה | ד לבי' המשת'. יקבלו | ד ל וקבלו א וקיבלו. עליהן שיבאו | א עליהם שיבואו. 25 מערב | ל מעריב. עליהן | א עליהם. תמרים | ד א ל תמרים [ובקופות (ד ובקופו') של גרוגרות]. ובקופות | ד ובקופו'. זתים | ד ל זיתים. מזון | ד מזו' א [שם] מזון. 26 ואחד | ד ואח'. יבאו (כ"פ) | ד א יבואו. קבלו עליהן | א קיבלו עליהם. 27 הראשנים | ד א ל הראשונים. להם | ל להן. יבאו[1] | א יבואו. האחרנים | ד ל האחרונים א והאחרונים. יבאו[2] | ד א יבואו. המערב | ד מערב.

18. שלא לשכח וכו'. ולפיכך אין סומכין על שתופי מבואות גרידא כדי לטלטל בחצרות. 18–19. או מערבין וכו'. כלומר, או מערבין בחצרות ומותרין בהן (ולא במבוי) או משתתפין במבוי ומותרין גם בחצירות. 19. שיהא וכו'. כלומר, השיתוף, או העירוב. 20. שנים ששותפין וכו'. כלומר, שלא לשם עירוב, ואף כאן צריך כנ"ל. 23. היתה לו עיסה וכו'. כלומר, לא לשם סחורה, ואף לא לשם עירוב, אלא כדי לאכול אצל חברו, ובמקום שקבע מתו, שם דירתו. 24. יקבלו וכו'. צ"ל: וקבלו, כבשאר הנוסחאות.

ידי עצמו לרוח אחת כל ימות השנה, ואמ' רציתי אלך רציתי לא אלך, רצה מבעוד יום מותר, משחשיכה אסור, שאין מערבין משתחשך. המערב על ידי עצמו לשתי רוחות לכל ימות השנה, ואמר למקום שארצה אלך, רצה מבעוד יום עירובו עירוב, משחשיכה הרי זה חמר גמל. 11. לא יערב אדם על ידי בנו ובתו גדולים, ועל ידי עבדו ושפחתו העברים, ועל ידי אשתו, אלא מדעתן. אבל מערב אדם על ידי בנו ובתו הקטנים, ועל ידי עבדו ושפחתו הכנענין, בין מדעתן ובין שלא מדעתן. וכולן שעירבו לעצמן, או שעירבו אחרים על ידיהן, יוצאין בשל עצמן, חוץ מן האשה מפני שהאשה יכולה למחות על ידי בעלה. 12. עבד עברי, ומי שחציו עבד וחציו בן חורין, יוצאין בשל עצמן. עבד של שני שותפין יוצא בעירוב שניהן. מהלך בצפון בעירובו של זה בדרום, ובדרום בעירובו של זה בצפון, ואם מיצע את התחום אל יזה ממקומו. קטן שצריך לאמו, יוצא בעירוב אמו, ושאין צריך לאמו, מערבין עליו מזון שתי סעודות בעירובי תחומין. 13. כותל חצר שנפרץ מארבעה טפחים עד עשר אמות מותר,

31—32 לא יערב וכו'. ג"ב פ"ג ג'. ועיין להלן מקוה פ"ז ה"ד, סו' 14 ולהלן. 39 קטן וכו'. להלן מגיפה פ"ח ה"ב, סו' 5, ג"ב כאן פ"ג ח'. ועיין יומ' סוכה פ"ב ה"ט, כ"ג ע"ב. 41 כותל חלל וכו'. עיין במכ' פ"ז ו"ב.

28 ימות השנה | ד ימו' השנ'. 28—30 רציתי[1] . . . ואמר | א ח'. רציתי[2] | ל ורציתי. 29 משחשיכה | אסור | ד משחשיכ' אסו'. שאין | ל אין. 30 ואמר | ל אמ'. למקום | א [בכל] מקום. שארצה | ל שארצ'. 31 עירוב | ד ל ערוב. נמל | א ונמל. 32 גדולים | א ל הגדולים. ועל[1] | א ל על. 33 ידי | ד יד. מדעתן | ל מדעתם. אדם | ד א ל הוא. הקטנים | ד הקטני'. 34 ושפחתו | א ושפחתו [העברים] «ונמחק המוסגר בנקודות». הכנענין | ד א ל הכנעים. ובין | ל בין. שעירבו | ד ל שערבו א שעיריבו. 35 או שעירבו | ד ל או שערבו א וערבו. אחרים | ד אחרי'. ידיהן | א ל ידיהם. יוצאין | ד יוציאן. עצמן | בגליון א: רבן. 36 מפני | א ל ח'. שהאשה | ד שהאש'. 37 בשל | א [על ידי עירוב] משל | ל על ערוב. בעירוב | ד ל בערוב. 38 שניהן | א שניהם. בצפון | ל לצפון. בעירובו[1] | ד ל בערובו א כעירובו. של זה (ב"פ) | א ל ח'. בדרום | א ל לדרום. ובדרום | ל ולדרום. בעירובו[2] | א כעירובו. 39 בצפון | א ל לצפון. מיצע | ל מצע. התחום | ד התחו'. אל | א לא. יזה | ד א ל יזח. ממקומו | ל ממקומן. שצריך | ד שצרי'. 40 בעירוב | ל על ערוב. בעירובי | ל כעירובי. 41 מארבעה | ד מארבע. עד | א ל ועד. פותר | ל פותר [ש'].

30. למקום שארצה אלך. כלומר, ולא אמר (דונמת הרישא) ,רציתי לא אלך", אלא בוודאי ילך, ועקר את עצמו משביתת העיר. 35. יוצאין בשל עצמן וכו'. צ"ל: יוצאין [בשל רבן. ואין יוצאין בשל עצמן. 39. אל יזה. צ"ל: אל יזח, כבשאר נוסחאות. 39—40. יוצא בעירוב וכו'. ואין צריכים לערב עליו כלל. 41. שנפרץ וכו'. כלומר, כותל שבין שתי חצרות שנפרץ, או שנפרץ למקום האסור.

מפני שהוא כפתח, יתר מיכן, כנגד הפירצה אסור. 14. נפרצו בו פרצות הרבה, אם העומד מרובה על הפרוץ מותר, אם הפרוץ מרובה על העומד כנגד עשרה בתים בטלה מחיצה. 15. שתי חצרות זו לפנים מזו, בין זו לזו ארבעה טפחים, מערבין שנים ואין מערבין אחד. היתה אחת מהן גבוהה עשרה טפחים, ממעטה באבנים, בכפתים, ובסולם הצורי, או שהביא נסר שרחב ארבעה טפחים וקבעו בה, מערבין שנים, ואם רצו מערבין אחד. פחות מיכן, מערבין אחד, ואין מערבין שנים. היתה אחת מהן גבוהה חמשה טפחים, עושין לה מחיצה גבוהה חמשה טפחים ומבטלה. 16. כותל שבין שתי חצרות גבוה עשרה טפחים ורחב ארבעה, מערבין שנים, ואין מערבין אחד, מיעטו באבנים, ובכפתים, ובסולם הצורי, או שהביא נסר שרחב ארבעה טפחים וקבעו בה, מערבין שנים, ואם רצו מערבין אחד. פחות מכן, מערבין אחד, ואין מערבין שנים. 17. מתבן שבין שתי חצרות גבוה

46 נחמניס וכו'. ירוש' פ"ז ה"ח, כ"ד ע"ב. ועיין להלן פ"ז, סו' 41 ומילך, פ"ח, סו' 3 ומילך. בכפתים. עיין ג'בלי ע"ח ס'. ונסולס הלורי. עיין ירוש' הכ"ל, וג'בלי ע"ז ג'. 48 היתה לחת וכו'. ג'בלי ל"ג ג'. 53 מתבן וכו'. מסכ' פ"ז מ"ה.

42 יתר | א יותר. מיכן | ד מכאן. הפירצה | ד ל הפרצה. אסור | א ל [הרי זה] אסור. בו פרצות | א פירצות. 43 מרובה | ד מרוב'. אם | ל ואם. הפרוץ2 | א פרוץ. העומד | ד העמוד. 44 בתים | א ח'. מחיצה | ל המחיצה. חצרות | ד חצרו' א חצירות. לפנים | א ל כנגד. בין | א ל ובין. 45 ארבעה | א ל עשרה. טפחים | ד טפחי'. אחת | א אחד. 46 ממעטה | א ל מיעטה. באבנים | ד באבני'. בכפתים | ד בכפתי' א ובכפתים ל ובכפתין. 47 שרחב | א שרוחב. טפחים | ד טפחי'. שנים | ד שני'. ואם רצו | א אם רצו ל ואין. אחד | ד אחת. 48 פחות . . . שנים | ל ח'. מיכן | ד מכן. היתה | ד הייתה. אחת מהן | ל ח'. חמשה | ד ל עשרה. 49 עושין | א ועשה ל עשו. מחיצה | ד מחיצ'. טפחים | ד טפחי'. ומבטלה | א ל ביטלה. 50 חצרות | א חצירות. טפחים | א ל ח'. ורחב | א ורוחב. 51 ובכפתים | ד בכפתים א ובכפסים «בגליון תוקנה הסס"ך לת"ו» ל ובכפתין. שהביא | ד שהבי'. שרחב | ד שרחוב. א ח'. 52 ואם רצו | ל ואין. 53 מכן | א ל מיכן. אחד | א ל שנים «בין השורות בא: ב, כלומר שצריך להחליף את הסדר, כנירסת ד ב». שנים | א ל אחד «בין השורות בא: א, כלומר הפוך את הסדר». מתבן | ד טים. חצרות | ד חצרו' א חצירות.

42. כנגד הפירצה אסור. המלים ,כנגד הפירצה' הן באשגרה ממשנת כלאים פ"ד מ"ד ועוד בכ"מ. וכאן הכוונה שאסור לסלסל בכל החצר. 42–43. פרצות הרבה וכו'. כלומר, ובכל אחת מהן אין יתר מעשר אמות. 44. כנגד עשרה בתים וכו'. שמא צ"ל: בגבה עשרה (ו)טפחים וכו', כלומר אם הפרוץ מרובה על העומד שהוא גבוה עשרה טפחים, אבל העומד שהוא פחות מעשרה טפחים, אינו מתחשב עם העומד. זו לפנים מזו. צ"ל: זו כנגד זו, כגי' כי"ע וכי"ל. 45. ארבעה טפחים וכו'. כלומר, אם יש אויר ד' טפחים בין כותלי החצרות, אעפ"י שיש פתחים בין החצרות אין מערבין אחד, מפני שאויר כרמלית מפסיק. ועיין בבה"א. 46. בכפתים ובסולם הצורי וכו'. כלומר בחתיכות עץ עבות ובסולם הצורי שכובדו קובעו. עיין בבה"א. 48. פחות מיכן וכו'. חזור לרישא, שאם היתה אחת מן החצירות גבוהה פחות מעשרה טפחים (ואין ביניהן מחיצה) הרי שתיהן אחת. 48–49. גבוהה חמשה טפחים וכו'. כלומר, והבעלים רוצים לבטל את עירוב הרשויות שיוכלו לערב לעצמן. 49. ומבטלה. צ"ל: ומבטלו, כלומר, את עירוב הרשויות שיוכלו לערב לעצמן. 50. ורחב ארבעה. עיין בבה"א. 52–53. פחות מכן וכו'. כלומר, שהכותל הוא פחות מעשרה טפחים.

עשרה טפחים, מערבין שנים, ואין מערבין אחד. אילו מאכילין מיכן, ואילו מאכילין מיכן. נתמעט התבן מעשרה טפחי', שניהם אסורין, אלא אם רצה סותם את פתחו ומבטל את רשותו, הוא אסור, וחבירו מותר. וכן בנות של תבן שבין שתי חצרות. 18. ר' מאיר אומ' סלונות שבכרכים מחזיקין סאתים, אע"פ נקובין, שופכין לתוכן מים בשבת, וחכמים אוסרין, עד שיפוקו. אחרים אומ' ביב שקמור ארבע אמות ברשות הרבים, שופכין לתוכו מים בשבת. עוקה שבחצר מחזקת סאתים, אע"פ שנתמלאה מערב שבת שופכין לתוכה בשבת. אחד עוקה, ואחד גיסטרא, מחזיקין סאתים, אע"פ שנתמלאו מערב שבת, שופכין לתוכן בשבת. 19. הגג והמרפסת, החצר ואכסדרה, מצטרפין לארבע אמות. 20. הבית והעליה, החצר והגג, אין מצטרפין לארבע אמות. 21. דיאטה שהיא מאה אמה, לא ישפוך על פי הביב, אבל שופך הוא לגג, והן יורדין לביב. 22. אין עושין לה צנור, אבל עושין לה מזחלה, שלא יאמרו צנורו של פלוני מקלח מים בשבת.

55 כתמעט וכו'. יכוס' פ"ז ה"ה, כ"ד ע"ב; ב3לי ע"ע ל'. 57 כ' מאיר וכו'. יכוס' סק"ח, כ"ה ע"ב. ועיין במסכ' פ"ח מ"ט. 58—59 עד סיפוקו. יכוס' פ"ח הל"ע, כ"ה ע"ב. 59 ב"ה סקמור וכו'. מסכ' פ"ח מ"ע. 60 סכתמלאה וכו'. יכוס' הכ"ל. 61 למד עוקה וכו'. ב3לי פ"ח קע"ב. 62 הגג והמרפסת וכו'. עיין יכוס' פ"ח ה"ע, כ"ה ע"ב. 63 החצר ולכסדרה וכו'. מסכ' פ"ח מ"י. הבית והעליה וכו'. עיין יכוס' הכ"ל. 64 מאה למה וכו'. מסכ' פ"ח מ"י. 65 לין עוסין וכו'. יכוס' קפ"ח, כ"ה ע"ב, כלחים פ"ע ה"ב, ל"ב ע"ח.

54 שנים | ד שני'. אילו | ד ל אלו. ואילו | ד ל ואלו. 55 מיכן | ד מכן. טפחי' | ד א ל טפחים. שניהם | ד שניהן. אלא | א ל ח'. אם | א ואם. 56 סותם | א חותם. פתחו | ד פיתחו א פתחיהן. וחבירו | ד ל וחברו. בנות | ד בכותל. ל ח'. 56—57 של תבן | א ל שבתבן. 57 שבין | ד מבין. חצרות | א חצירות. אומ' | ד אומר א ל או'. סלונות | ד א ל סילונות. שבכרכים | ד שבכרכי' א ל שבכרכין. 58 סאתים | ד סאתי'. אע"פ | א אף על פי. נקובין | ד [שהן] נקובין. לתוכן | ד לתוכ'. 59 אומ' | ד אומר ל או'. אמות | ד אמו'. שופכין | ד שפכין. 60 אע"פ | א אף על פי. שנתמלאה | ד שנתמלאתה א ל שנתמלאת. 61 לתוכה | כ"ה ד. א ל לתוכה [מים] ב לתוכן. אחד | ד א אחת. ואחד | ד א ואחת. ניסטרא | ד נסטרה ל נסטרא. מחזיקין | א [ואחת עריבה] מחזיקין ל [ואחד עריבה] מחוקת. סאתים | ד סאתי'. 62 אע"פ | א אף על פי ל אעפ"י. שנתמלאו | ל שנתמלאת. לתוכן | א לתוכן [מים] ל לתוכה [מים]. בשבת | ד ח'. והמרפסת | ד ומרפס'. 63 ואכסדרה | א ואכסדרא ל והאכסדרה. 63—64 הבית . . . והגג | א ל החצר והגג והבית והעלייה (ל והעליה). והעליה | ד והעלייה. 64 דיאטה | ד דיוטה א ל דיוטא. שהיא | א ל של. 65 מי | א ח'. הביב | ל הבית. 66 צנור | ד א צינור. מזחילה | ד א מזחילה ל [מזליחה] (ונמחק המוסנר ע"י קו מלמעלה) מזחילה. צנורו | ד א צינורו ל צנורה. פלוני | ד ל פלני. מקלח | ל מקליח.

56. סותם את פתחו ומבטל וכו'. כלומר, סותם את פתחו לצד המתבן, או מבטל את רשותו. ועיין בבה"א. 56—57. בנות של תבן וכו'. כלומר, נוות התבן, דינם כמתבן, ואם נתמעט התבן שבצדדים בטלה מחיצה, עיין בבה"א. 58. נקובין. כלומר, לרשות הרבים. 62. הגג והמרפסת וכו'. זוגי זוגי קתני, וצריך שיהו שניהם בשטח שוה. 65. אין עושין וכו'. משום שהצנור חללו קטן, והמים מקלחים ממנו בחוזק, ונראה כאילו הוא שופך לתוך הצנור עצמו. 66. שלא יאמרו וכו'. חוזר לרישא, ולפיכך אין עושין לה לדיאטה צנור.

23. צנור המקלח לרשות הרבים, אחד מים ואחד יין, קולט בין ביד בין בכלי, ושותה, ובלבד שלא יצרף פיו, או פי החבית, עם רשות הגג למעלה מעשרה טפחים וישתה, אבל מצרף הוא פיו לצנור למטה מעשרה טפחים, ושותה. לא יצרף אדם ידו עם הכותל, ועם המזחילה, עם רשות הגג למעלה מעשרה טפחים, וישתה, אבל מצרף הוא ידו לצנור למעלה מעשרה טפחים ושותה. אם יש בפי צנור ארבעה על ארבעה טפחים, אסור, שאין מטלטלי' מרשות לרשות. 24. בור ברשות הרבים, אם אין בינו לכותל ארבעה טפחים, כדי שיהלך אדם, בני חצר מותרין, ובני עליה אסורין. אם יש בינו לכותל ארבעה טפחים, כדי שיהלך אדם, בני חצר אסורין, ובני עליה מותרין. בור שלפני החלון, משלשל וממלא הימנו בשבת, ובלבד שלא יהא

67 לכור וכו'. מסכ' פ"י מ"ו. ועיין להלן פ"ח, סו' 13 ולהלך. 68 סלח ילקף וכו'. עיין ג33לי ל"ט 3'. 72 ג3פי לכור וכו'. ג33לי הכ"ל. 73 לח לין ביכו וכו'. עיין ג33לי ל"ט 3'.

67 צנור | א ל צינור. המקלח | ל המקליח. לרשות | ל ברשות. בין$_2$ | ל ובין. 68 או | כ"ה א ל. ד ב עם. החבית | א ל חבית. 69 וישתה | ל ושותה. הוא | ל ח'. לצנור | ד לצנו' א לצינור. למטה | ד למט'. 70–71 לא . . . וישתה | ל ח'. ידו | א ידיו. עם$_2$ | ד אם. 71 וישתה | ד ושות'. הוא | ל ח'. ידו | א ל ידיו. לצנור | ד א לצינור. למעלה | א למטה. 72 בפי | ד פי. צנור | א הצינור ל הצנור. טפחים | ד טפחי'. א ח'. אסור | ד אסו'. מטלטלי' | ד א ל מטלטלין. 73 בור | א ל באר. אם | ד ח'. אין | כ"ה ד ל. א יש «ובגליון תוקן: אין» ב אינו. לכותל | א לבין. 74 טפחים | א טפחים [א' כ'כ]. עליה | ד א ל עלייה. 75 לכותל | א ולכותל. שיהלך | א שהולך. עליה | ד א ל עלייה. 76 בור | ד א ל באר. החלון | ל חלון. הימנו | ד המינו ל ממנו. בשבת | ד בשב'. ובלבד | ל בלבד.

67. ואחד יין. כגון שנשברה חביתו בראש גגו. 67–68. בין בכלי. כלומר קולט מן האויר, ואין כאן חשש של הוצאה מרשות היחיד. 68–69. למעלה מעשרה. שהרי במצרף למעלה מעשרה הוא כמוציא מרשות היחיד לרשות הרבים. 69. לצנור למטה וכו'. שאפילו אם יטעה לצרף את פיו, או כליו, לצנור שיש בו ארבעה על ארבעה, אין כאן אלא כרמלית. 70. ידו עם הכותל וכו'. כלומר, אף שאינו מצרף את פיו, או את כליו, אלא מצרף את ידו לכותל, והמים עוברים דרך היד למה, או לחבית, ואין המים נחים בידו כלל, והוי ליה כאילו קולט מן האויר, מ"מ אסרו לעשות כן מרשות היחיד נמורה. עיין בבה"א. 71. ידו לצנור למעלה וכו'. שהרי אין בציצור ד' טפחים על ד' טפחים. והוא מרוחק מן הגג, ואפילו אם יטעה ויסמוך את פיו אין כאן כעין הוצאה נמורה, ולפיכך לא גזרו על צרוף ידו לצנור, אפילו אם הוא למעלה מעשרה טפחים. 72. אסור. כלומר, אפילו לצרף את ידו, וכל שכן פיו או כלי 73. בינו לכותל וכו'. כלומר, אם אין בין הבור לכותל החצר ד' טפחים, ומצא שאין רשות הרבים ביניהם. 74. ובני עליה וכו'. ומדברים שבני עליה לא עירבו עם בני החצר, ומכיון שלבני החצר תשמישו של הבור הוא בנחת, ולבני עליה בקושי, נותנין אותו לבני החצר. 75–76. ובני עליה מותרין. לפי שמעבירין בשלשול מרשות היחיד לרשות היחיד דרך אויר רשות הרבים ואנדו בידו. עיין בבה"א. 76. בור שלפני החלון וכו'. ואין בפיו ארבעה טפחים (כפי שמוכח להלן) והוא בצדי רשות הרבים סמוך לכותל הבית פחות מארבעה טפחים, הרי הוא מטלטל ממקום פטור לרשות היחיד, ומותר.

בינו ולכותל ארבעה טפחים, כדי שיהלך אדם. ואם יש בפי הבאר ארבעה על ארבע' טפחים, בין כך ובין כך משלשל וממלא הימנו בשבת. בור שבין שתי חצרות, משלשל וממלא הימנו בשבת, ובלבד שלא יהא בינו לכותל ארבעה טפחים, כדי שיהלך אדם. אם יש בפי הבור ארבעה על ארבעה טפחים אסור, שאין מטלטלין מרשות לרשות. 25. אמת המים שלפני חלון, משלשל וממלא הימנה בשבת, ובלבד שלא יהא בינה לכותל ארבע' טפחים, כדי שיהלך אדם. זה היה מעשה באמה של פרטליס, ובא מעשה לפני רבן שמעון בן גמליאל ואמ' הואיל ואין בינה לבין הכותל ארבעה טפחים, כדי שיהלך אדם, בין כך ובין כך משלשל וממלא הימנה בשבת. 26. אמת המים שעוברת בחצר, אין ממלאין הימנה בשבת, אלא אם כן עשו לה מחיצה גבוהה עשרה טפחים בכניסה וביציאה. עשו לה בכניסה ולא ביציאה, ביציאה ולא בכניסה, אין ממלאין הימנה בשבת, אלא אם כן עשו לה מחיצה גבוהה עשרה טפחים בכניסה וביציאה. היתה רחבה מראש אחד, וצרה מראשה אחד, הרי זה מרחיב את מקום הצר. וכן אתה או'

78 גוד מבין וכו'. עיין 33גלי פ"ס ח'. 81 לחת המים וכו'. עיין 33גלי פ"ז ח'. 85—86 לחת המים וכו'. מתני' פ"ח מ"ז. 87 עשו לה וכו'. 33גלי פ"ז ח'.

77 ולכותל | ד ל לכותל א [לבין] הכותל. ארבעה | ד ארבע'. 77—78 כדי . . . טפחים | א ח'. ואם | ד ל אם. 78 ארבע' | ד ל ארבעה. כך$_2$ | א ח'. הימנו | ד המנו. 78—81 בור . . . לרשות | א ל ח'. 81 חלון | א החלון ל חלונות. 82 הימנה | ד המנו א הימנו ל ממנו. בינה | א ל בינו. ארבע' | ד א ל ארבעה. 83 באמה | ד באמ'. פרטליס | ד פרטלי'. א טראפליס ל טרבלים. מעשה$_2$ | ד מעש'. 84 שמעון בן | א ל ח'. ואמ' | ד ואמר. בינה לבין הכותל | א ל בינו לכותל. ארבעה | ד ארבע'. 85 משלשל וממלא | א ממלאין. הימנה | ד המנו א ל הימנו. 86 שעוברת | ד שעובר' א העוברת ל שהיא עוברת. ממלאין | ל ממלין. הימנה | ד ממנה. לה | א ח'. 87 לה | א ל ח'. ולא | א ל ולא [עשו]. 88 ולא | א ל ולא [עשו]. 88—89 אין . . . וביציאה | א ח'. ממלאין | ל ממלין. 88—89 אלא . . . טפחים | ל עד שיהא לה. 89 מראש | א ל מראשה. 90 מראשה | ד מראש'. אחד | ל ח'. מקום | ד מקו'. הצר | א צר ד ל הצר [ואין (ל אין) צריך לעשות מחיצ' (ל מחיצה) אלא לרוחב (ל לרחב) בלבד]. או' | ד מוצא א אומ'.

77. בפי הבאר ארבעה וכו'. כלומר, שהוא רשות היחיד גמורה, מותר לשלשל ולמלא ממנו לעלייה, ואפילו אם יש ביני לכותל ד' טפחים, שהרי מעביר מרשות היחיד לרשות היחיד דרך אויר רשות הרבים ואנדו בידו. עיין בבה"א. 78. בור שבין וכו'. כלומר, ואין בפיו ד' טפחים. ועיין בבה"א. 79. בינו לכותל. כלומר, של כל חצר וחצר. 81. אסור. אם לא ערבו החצרות זו עם זו. 85. בין כך וכו'. בין אם אין בפיה ד' טפחים, ובין אם יש בה. 85—86. אמת המים וכו'. כלומר, המושכת מן הנהר, ועמוקה עשרה ורחבה ארבעה, שהיא כרמלית, ואינה בטלה לגבי החצר. 90. וצרה מראשה אחד. כלומר, והמים שנכנסים לה ממקום הרחב ממלאים אותם עד שפתה, ואם יעשה שם מחיצה בתוך אמתה, תעכב את מרוצת המים ויתפשטו בחצר.

בביבין המשקטין תחת הבתים ותחת החצרות. ר׳ יהודה או׳ כתלים שעל גביהן נדונין כמחיצה. אמ׳ ר׳ יהודה מעשה באמת המים שהיתה באה מאבל לצפורי, והיינו ממלאין ממנה על פי זקנים בשבת. אמרו לו, מפני שלא היתה עמוקה עשרה ורחבה ארבעה. 27. גוזטרה שהיא למעלה מן הים, 95 אין ממלאין הימנה בשבת, אלא אם כן עשו לה מחיצה גבוהה עשרה טפחים למטה מן הים. אע״פ שהמים צפין על גבה אין בכך כלום. ר׳ מאיר או׳ אף מלמעלה. ר׳ חנניה בן עקביא אומ׳ גוזטרה שהיא למעלה מן הים גבוהה עשרה טפחים, נוקבה וממלא הימנה בשבת.

פרק ז׳ (פ״י בכי״ע)

1. פתחי גנות שיש להן בית שער מבפנים, פותחין ונועלין בהן מבפנים, מבחוץ, פותחין ונועלין בהן מבחוץ, מיכן ומיכן, פותחין ונועלין בהן מיכן ומיכן. אין להן מיכן ומיכן, וכן פתחי חניות ברשות הרבים, ר׳ מאיר אומ׳,

91 כ׳ יהודה וכו׳. מצכ׳ פ״ח מ״ז; צצלי הכ״ל. 93—94 סלמ היתה וכו׳. יכוס׳ פ״ח ה״ז, כ״ה ע״ל; צצלי הכ״ל. 94 גזחטרה וכו׳. עיין צמצכ׳ פ״ח מ״ח. 97 כ׳ חכניה וכו׳. יכוס׳ פ״ח ה״ח, כ״ה ע״ג. ועיין צצלי פ״ו ג׳, פ״ז ח׳, פ״ז ג׳. ועיין ביכוס׳ הכ״ל, שצת פ״ג ה״ג, ו׳ ע״ל, סוכה פ״ח ה״ט, כ״ב ע״ג.

1 פתחי גנות וכו׳. יכוס׳ פ״י ה״ט, כ״ו ע״ג; צצלי ק״ח ג׳ (כל הצבייתא).

91 המשקטין | ד המקשקשין א המקשטין ל המשקטטים. הבתים ותחת | ל ח׳. החצרות | א החצירות ל חצרות. או׳ | ד אומר א ל אומ׳. כתלים | א כתלין ל כותלים. 92 נדונין | א נידונין. אמ׳ ר׳ | ד אמר רבי. באמת | ד באמ׳. המים | ד המי׳. ל ח׳. שהיתה | ד שהית׳. 93 לצפורי | א לציפורי׳. והיינו | א ל והיו. ממלאין | ל ממלין. ממנה | ל הימנה. 94 עשרה | א עשרה [טפחים]. ארבעה | ל ארבע׳. גוחטרה | ד ל מחטרא א גוסטרא. הים | א [המים] למטה (ונמחק המוסגר בנקודות). 95 ממלאין | א ל ממלין. 96 למטה | א [למעלה] למטה (ונמחק המוסגר בנקודות). הים | ד ל המים. אע״פ | ד א אף (א ואף) על פי. אין בכך | כ״ה ד א ל. ב אינן. ר׳ מאיר | ד רבי מאי׳. או׳ | ד אומר א אומ׳. 97 ר׳ חנניה בן עקביא | ד רבי חנניא בן עקיבא. אומ׳ | ד אומר ל או׳. גוחטרה | א ל גוחטרא. 98 נוקבה | ל ניקבה. וממלא | א ל [וממלשל] וממלא. הימנה | ד ממנה ל הימנו.

1 פתחי | א פיתחי. גנות | ד ל גנות א גינות. 2 מיכן ומיכן | ד מכא׳ מכא׳. פותחין ונועלין | ד פותחי׳ ונועלי׳. בהן | ל בהם. מיכן[2] | ד ומכא׳. 3 ומיכן | ד ומכאן. אין . . . ומיכן | ד א ל ח׳. חניות | ד א ל חנויות. ר׳ מאיר אומ׳ | ד רבי מאיר אומר א [דברי] ר׳ מאיר [ר׳ יהודה] אומ׳.

91. ב ב י ב י ן ה מ ש ק ט י ן וכו׳. צ׳ל: המקשטין, המקושטין, המקושטין (עשויין כקשת), הקמורין. והביבין הללו פתוחין בראשם ובסופם ומתוברים לביב גדול שבו מתקבצים המים, ודינן ככרמלית ואינן מתבטלין לגבי החצר, וצריכין מחיצה בשני ראשיהן. 96. ל מ ט ה מ ן ה י ם. כלומר, למטה מן המים. 98. נ ו ק ב ה וכו׳. ואין צורך במחיצות, ורואין את קרקעית המוזטרא כאילו נכפפת ויורדת למטה מסביב לנקב.

1. ש י ש ל ה ן וכו׳. כלומר, אם יש להם בית שער מכל מקום, בין בפנים, בין בחוץ, בין מכאן ומכאן, אין כאן בעיא, ובעל הגינה פותח את הדלת שהיא ברשות היחיד, ומניח את המפתח בבית שער שהוא ברשות היחיד. 3. א י ן ל ה ן וכו׳. כלומר, כיצד יעשה.

בזמן שבית המנעול למטה מעשרה טפחים, נוטל את המפתח מן האסקופה ונותנו למנעול ופותח ומטלטלו בתוך הבית, ומחזירו למנעול, ונועל ומניחו במקומו, ובזמן שבית המנעול למעלה מעשרה טפחים, מביא את המפתח מערב שבת ונותנו למנעול ופותח ומטלטלו בתוך הבית, ומחזירו למנעול ונועל, ונוטלו ומניחו במקומו, וחכמים או' אף בזמן שמנעול למעלה מעשרה טפחים נוטל את המפתח מן האסקופה ונותנו למנעול ופותח, ומטלטלו בתוך הבית, ומחזירו למנעול ונועל, ונוטלו ומניחו בחלון שעל גבי שקוף. אם יש בפי חלון ארבעה על ארבעה טפחים, אסור, שאין מטלטלין מרשות לרשות. 2. ההרים והפיסקין וספינה ברשות הרבים גבוהין עשרה טפחים, אין מטלטלין לא מתוכן לרשות הרבים, ולא מרשות הרבים לתוכן, אבל יורד לתוכן ואוכל. פחות מיכן, בתוך ארבע אמות מותר, חוץ לארבע אמות אסור. 3. אמת המים ברשות הרבים עמוקה עשרה טפחים, וכן גומא, אין מטלטלין לא

8 בזמן וכו'. עיין לעיל מצת פ"ח, סו' 42 ולהלן. 15 וכן גומא וכו'. עיין לעיל מצת פ"י, סו' 31.

4 בזמן | ד בזמ'. המנעול | ד המנעו'. מעשרה | ד מעשר'. טפחים | ד ח'. את המפתח | א ל מפתח. האסקופה | ד האסקופ' א האיסקופה. 5 ונותנו | ד ונותנן ל נותנו. למנעול | א ל במנעול. ומטלטלו | ל מטלטלו. הבית | ד הבי'. 5–6 ומניחו במקומו | א ל ומחזירו למקומו. 6 שבית | ד שבי'. מעשרה טפחים | ד מעשר' טפחי'. את המפתח | א ל מפתח. 7 ונותנו | ד ונותנן. למנעול | א ל במנעול. ומטלטלו | ל מטלטלו. הבית | ד הבי'. 8 ונוטלו | ל ח'. ומניחו במקומו | א ומחזירו למקומו. וחכמים | א וחכמ'. או' | ד אומרים א אומ'. אף | א ח'. בזמן שמנעול | א ל בזמן [שבית] המנעול. 9 את המפתח | א ל מפתח. האסקופה | א האיסקופה. ונותנו | ל נותנו. למנעול | א ל במנעול. ומטלטלו | ל מטלטלו. בתוך הבית | ד בתו' הבי'. 10 ונוטלו | א ח'. שקוף | ד שקיף. 11 ארבעה | א ארבעה [טפחים]. טפחים | ד ח'. 12 ההרים | ד החרים ל החרם. והפיסקין | ד והפסקן ל והפסקין. 13 לא | א ל ח'. לרשות הרבים | א לרש' הרב'. מרשות הרבים | א מרש' הרב'. 14 מיכן | ד מכן. בתוך | א תוך. חוץ | ל וחוץ. לארבע | ד לארב'. 15 המים ברשות | ד המי' ברשו'. גומא | ד גומה. לא | ד א ל ח'.

4. **למטה מעשרה וכו'.** שהרי אפילו לדעת ר"מ הסובר שחוקקין להשלים ורואין את בית המנעול כאילו רחב ד' טפחים, הרי רחב ד' למטה מעשרה היא כרמלית, והאסקופה היא כרמלית, ומטלטלין מכרמלית לכרמלית. 5. **בתוך הבית.** כלומר, בתוך בית המנעול, כדי שלא להניחו בחור המנעול. עיין בבה"א. 5–6. **ומניחו במקומו.** כלומר, באסקופה, והיינו מכרמלית לכרמלית. 6. **למעלה מעשרה וכו'.** ור' מאיר הרי סובר שחוקקין להשלים, ורואין את בית המנעול כאילו הוא רחב ארבעה, ויש כאן רשות היחיד גמורה. 7. **ונותנו למנעול וכו'.** כלומר, מטמינו בבית המנעול, ופותח בו בשבת, ומטלטלו בתוך הבית (כלומר, בית המנעול), מוציאו מחור המנעול. 8. **למעלה מעשרה וכו'.** וחכמים סוברים שאין חוקקים להשלים, וסתם בית מנעול אין בו רוחב ד', והוא מקום פטור, ומותר לטלטל אפילו מרשות הרבים למקום פטור, ומכל שכן מכרמלית. ונקטו איסקופא משום דמסתמא אינו משתמר על הקרקע. 10. **בחלון וכו'.** כלומר, שהוא מקום פטור אחר. והוא הדין שמחזירו לאיסקופא, כמפורש בבבלי. 12. **ההרים והפיסקין וכו'**, החריץ וברכת דגים (piscina) וכו'. והן עמוקין עשרה ורחבין ארבעה, וכן הספינה גבוהה עשרה וכו', כלומר, רשות היחיד גמורה. 14. **פחות מיכן וכו'.** כלומר, פחות מעשרה טפחים בעומק (או בגובה), הרי הן כרמלית, ומטלטלין בכרמלית פחות מד' אמות אפילו לכתחילה, וברי"ה פטור, אבל אסור.

מתוכה לרשות הרבים ולא מרשות הרבים לתוכה, אבל יורד לתוכה ושותה. אם היו המים מועטין, מזליף לתוך ידו ושותה. 4. היו שנים, זה מעמיד לחבירו הלז ושותה, וזה מעמיד לחבירו הלז ושותה. פחות מכן, בתוך ארבע אמות מותר, חוץ לארבע אמות אסור. 5. אילן ברשות הרבים גבוה עשרה טפחים, אם אין נופו גבוה מן הארץ שלשה טפחים, מטלטלין תחתיו. היה גבוה משלש רוחותיו ונמוך מרוח אחת, רואין את הנמוך כאלו הוא פתח, ובלבד שלא יהא נמוך יתר על הגבוה. 6. חורבה ברשות הרבים עמוקה עשרה טפחים, חלון שעל גבה שופכין לתוכה מים בשבת. היו שתים, שתיהן אסורות, שאין שתי רשויות משתמשות ברשות אחת. היתה אחת, והיא של רבים, אסורה עד שיעריבו. אשפה ברשות הרבים גבוהה עשרה טפחים, חלון שעל גבה זורקין לה בשבת. היו שתים, שתיהן אסורות, שאין שתי רשויות משתמשות ברשות אחת. היתה אחת והיא של רבים, אסורה עד שיעריבו. 7. בני חצר ובני מרפסת שעירבו אילו לעצמן ואילו לעצמן, כל שגבוה עשרה טפחים למרפסת, פחות מיכן, לחצר. במי דברים אמורים בזמן שהן של רבים ועירבו אילו לעצמן ואילו לעצמן, או שהיו של יחידים ושכחו ולא

19 לילן וכו'. מסכ' ס"י מ"ח. ועיין בגלי קוסם כ"ל ג'. 20—21 היה גבוה וכו'. עיין לעיל ס"ל סו 44, ס"ג, סו' 14. 25 למספסת וכו'. מסכ' ס"י מ"ז. 28 בני חלל וכו'. בגלי ל"ל ג'. ועיין במסכ' ס"ח מ"ג.

16 מתוכה | א מתוכן. לתוכה1 | א לתוכן. 17 המים | ד המי' ל מים. מועטין | ד מועטי'. מזליף לתוך ידו | א ל מזלף בידו. היו | א ל [אם] היו. 18 לחבירו (ב'פ) | ד ל לחברו. הלז (ב'פ) | ד והלא א ל והלה. ושותה (ב'פ) | ד א שותה. 18—19 פחות . . . אסור | א ל ח'. 19—20 גבוה . . . טפחים1 | א ל ח'. 20 טפחים2 | ד טפחי'. א ח'. 21 כאלו | א כאילו. 22 יתר | א יותר. ברשות | ד ברשו'. 23 לתוכה מים | א ל לה. 25 אסורה | ל אסורין. שיעריבו | ד שעירבו. 25—27 אשפה . . . שיעריבו | א ח'. חלון | ד ח'. 26 שתים | ד שתי'. אסורות | ד אסורו'. 27 שיעריבו | ד ל שיערבו. 28 שעירבו | ד ל שערבו א שעיריבו. אילו | ד ל אלו. ואילו | ד ל ואלו. 29 עשרה טפחים | ד עשר' טפחי'. מיכן | ד מכן. במי וכו' | ד ל בד"א א במה וכו'. שהן | א ל שהיו. 30 ועירבו | א ועיריבו ל ערבו. אילו | ד ל אלו. ואילו | ד ל ואלו. ושכחו | ל שכחו.

17. מזליף לתוך ידו וכו'. כלומר, מותר לו להשיט את המים לכאן ולכאן, ולקלוט אותן ביד כדי לשתות. עיין בבה"א. 17—18. מעמיד לחבירו וכו'. כלומר, כל אחד מכה את המים ותולשן בידו, וזורקן לחבירו. 18. פחות מכן וכו'. אם הן עמוקות פחות מי' טפחים הן כרפליות, ומותר לזרוק את המים בתוך ד' אמות לכתחילה, כלעיל שו' 14. 20—21. היה גבוה וכו'. כלומר, שהענפים הכפופים למטה היו גבוהים עשרה טפחים מן צדדים. 22. שלא יהא נמוך וכו'. אם הענפים נמוכים שבכל הצדדים הם יותר מן הגבוהים. דינו כפרוץ מרובה על העומד. 22—23. עמוקה עשרה וכו'. ואין לה תקרה, ומותר לשפוך לה מים מן החלון של הכותל הסמוך לה, כלומר, מרשות היחיד לרשות היחיד. 23. היו שתים וכו'. כלומר, שתי חלונות של שני אנשים. 24—25. של רבים. כלומר, חלון של רבים, עיין בבה"א. 28. מרפסת וכו'. שהיא על המוסטרא בדירה העליונה. כל שגבוה וכו'. כל מה שבחצר שהוא גבוה וכו'.

עירבו, אבל אם היו של רבים ושכחו ולא עירבו, הגג והמרפסת והחצר ואכסדרה כולן רשות אחת הן. 8. חצר גדולה שנפרצה לרשות הרבים, ונשתיירו בה גדודיות גבוהות עשרה טפחים, עד עשר אמה מותר, מפני שהוא כפתח, פחות מכן, מותרין לאותה שבת, ואסורין לעתיד לבא דברי ר' מאיר, וחכמים או' אם מותרין לאותה שבת מותרין לעתיד לבא, ואם אסורין לעתיד לבא אסורין לאותה שבת. 9. וקטנה שאינה אלא כעשר אמות, ניטלה דפנה לרשות הרבים, ונשתייר בה פס מיכן ופס מיכן, מותר. ניטלה כולה, מותרין לאותה שבת ואסורין לעתיד לבא דברי ר' יהודה, ר' יוסה אומ' אם מותרין לאותה שבת מותרין לעתיד לבא, ואם אסורין לעתיד לבא אסורין לאותה שבת. 10. חלון שמקצתה בתוך עשרה ומקצתה למעלה מעשרה, מערבין שנים, ואין מערבין אחד. היתה כולה למעלה מעשרה טפחים, ומיעטה באבנים, ובכפתים, ובסולם הצורי, או שהביא נסר שרחב ארבעה טפחים וקבעו בה, מערבין שנים, ואם רצו מערבין אחד. פחות מיכן, מערבין אחד, ואין מערבין שנים. 11. היתה רחבה מראשה אחד וצרה מראשה אחד, הרי זה מרחיב

32 חלר גדולה וכו'. עיין בשבת' פ"ט מ"ב. 34 פחות מכן וכו'. משנ' פ"ט מ"ב. 40 חלון שמקצתה וכו'. יומ' פ"ז ה"ל, כ"ד ע"ב; 33גלי ע"ו ל'. ועיין בשבת' כפ"ז. 41 ומיעטה וכו'. עיין לעיל פ"ו, סו' 46 ולילך; לחלן פ"ח, סו' 3 ולילך.

31 עירבו (ב"פ) | א עיריבו. ושכחו | ל שכחו. עירבו2 | ל ערבו. והמרפסת | ל והמכפסת. והחצר | ל החצר. א ח'. 32 ואכסדרה | ד והאכסדרה א והאכסדרא. כולן | ל כולם. לרשות הרבים | א לרש' הרב'. 33 ונשתיירו | ל נשתיירו. גדודיות | ד גדודית א גדוריות. טפחים | ד טפחי' א טפח'. אמה | ד א ל אמות. מותר | א אסור. 33–34 מפני . . . כפתח | א ל ח'. 34 מכן | א ל מיכן. מותרין לאותה | א מותר באותה. ואסורין | ד ואסורי'. לבא | א ל לבוא. ר' | ד רבי. 35 וחכמים | א וחכמ'. או' | ד אומרים א אומ'. לעתיד1 | ד לעתי'. לבא | א ל לבוא. 36 לבא | א ל לבוא. לאותה | ד לאות'. וקטנה | א [חצר] קטנה ל קטנה. ניטלה | ד נטלה א ל ניטל. דפנה | א ל דופנה. 37 לרשות הרבים | ד לר"ה א ברש' הרבים. בה פס מיכן ופס מיכן | ד כפס מכן ומכן. ניטלה | ד נטלה. כולה מותרין | ד כולן מותרי'. 38 לבא | א ל לבוא. ר' (ב"פ) | ד רבי. יוסה | ד א ל יוסי. אומ' | ד אומר ל או'. 39 לבא (ב"פ) | א ל לבוא. לאותה2 | ד לאות'. 40 ומקצתה | ל מקצת'. ואין | א אם [רצו] ל ואם [רצו]. 41 טפחים | ד ל ח'. ומיעטה | א ל מיעטה. 42 ובכפתים | ד בכפתים א ובכפיסין ל ובכפיתים. שרחב | ד שרחוב א שרוחב. טפחים | ד טפחי'. וקבעו | ד וקבעה. 43 מערבין (ד"פ) | כ"ה ד א ל. ב מעברין. מערבין שנים | ד מערבי שני'. מיכן | ד מכן. אחד | א ל שנים. 44 שנים | א ל אחד. היתה רחבה | ד הית' רחב'. מראשה1 | ד מראש'. ל ח'. הרי זה | א ח'.

31. ושכחו ולא עירבו וכו'. ואסור להוציא דבר מן הבתים לרשויות הללו, דין כולן כרשות אחת. ועיין בבה"א. 33. גדודיות. ערימות של אבנים נשארו בצד שנפרצה לרשות הרבים. 34. פחות מכן וכו'. כלומר, שהגדודיות היו פחות מגובה עשרה טפחים. 40. חלון וכו'. כלומר, חלון שהיא בכותל שבין שתי חצרות. 40–41. ואין מערבין וכו'. צ"ל: ואין [רצון] מערבין וכו', כלומר, ואם רצו וכו'. עיין בבה"א. 42. ובכפתים וכו'. עיין לעיל פ"ז, סו' 46. 43. פחות מיכן מערבין אחד וכו'. צ"ל: מערבין שנים ואין מערבין אחד, כמו כי"ע וכי"ל, מפני שסר שרוחבו פחות מד' טפחים כמי שאינו. 44. היתה רחבה וכו'. כלומר, אם החלון היתה רחבה הרבה בראשה האחד, וצרה בראשה השני, אעפ"י שיש ברבוע ט"ז טפחים, צריך להרחיב את מקום הצר, שיהא בכל ארכה רוחב ד' טפחים.

45 את מקום הצר. 12. חלון שהוא ארבעה על ארבעה טפחים, עושה לה סריגית ומבטלה. כיוצא בו מי שהיו לו חנויות פתוחות לרשות הרבים ופתוחות לחצירו, אם אין שם אלא דבר מועט מביא ומטלטל מזו לזו. היתה חצר ובה דיורין, עירבו מותרין, לא עירבו אסורין. 13. אחד חלון שבין שני בתים, ואחד חלון שבין שתי חצרות, ואחד חלון שבין שתי עליות, ואחד חלון שבין 50 שתי גגות, ואחד חלון שבין שני דיורין. ונשרים ונפשות ורשות הרבים המקורה, מטלטלין תחתיהן בשבת דברי ר' יהודה, וחכמים אוסרין. יתר על כן אמ' ר' יהודה שתי חצרות זו כנגד זו ברשות הרבים, נותנין לחי מיכן ולחי מיכן, או קורה מיכן וקורה מכאן, ומערבין ונושאין ונותנין באמצע, וחכמים אומ' אין מערבין רשות הרבים בכך. מודין חכמים לר' יהודה במעשה גינסר שזה פותח 55 דלת קרפיפו וסותם רשות הרבים, וזה פותח דלת קרפיפו וסותם רשות הרבים, שמערבין ונושאין ונותנין באמצע, שכל מחיצה שנעשת בשבת, בין אנוסין בין שוגגין בין מוטעין, הרי זו מחיצה. החזירו פתחים למקומן, חזרו לאיסורן. חצר שגגותיה מבוצרין כל אחד ואחד רשות לעצמו.

45—46 לה סריגית וכו'. ירוש' רפ"ז, כ"ל ע"ב. 48 לחד חלון וכו'. ירוש' הכ"ל; ג"ב ע"ו ג'. 50 וגסכים וכו'. עיין בגסכי קפ"ט. ועיין בירוש' קפ"ט, פ"ח ה"ל, י"ח ע"ג, פ"ג ה"ד, כ' ע"ג, סנה פט"ז ה"ג, נ"ו קט"ב, ג"ב כאן ל"ה ה'. 51 יתר על כן וכו'. ג"ב סנה ו' ה', קי"ז ה', כאן ו' ה', י"ג ג', כ"ג ה', כ"ט ג', ל"ה ה'. 51—52 לחי' כ' יהודה וכו'. ירוש' פ"ח ה"ל, י"ח ע"ד, פ"ג ה"ד, כ' ע"ג, פ"ה ה"ח, כ"ג ע"ד; ג"ב הכ"ל. 56 שכל מחילה וכו'. לעיל סנה פ"י, סו' 47, וגסקט"ח סס.

45 מקום | ד המקום. שהוא | ד שהי'. ארבעה$_1$ | א ארבעה [טפחים]. טפחים | ל ח'. עושה | א [אם] עשה ל עשו. לה | א לו. 46 סריגית | ד מורבית א ל סרינות. ומבטלה | א ביטלה ל בטלה. שהיו | א ל שיש. חנויות פתוחות | ד חנויות פתיחות ל חנות פתוחה. הרבים | א הרב'. ופתוחות | ל ופתוחה. 47 לחצירו | ד ל לחצרו. 48 עירבו (ב'פ) | א עיריבו ל ערבו. 49 חצרות | א חצירות. ואחד . . . עליות | א ח'. ואחד$_2$ | ד ואח'. 50 שתי | ד א שני. שני | ל שתי. 51 ר' | ד רבי. וחכמים | א וחכם'. יתר | א יותר. אמ' | ד אמר. 52 ר' | ד רבי. חצרות | א חצירות ל חצרו'. ברשות הרבים | ד ברשו' הרבי'. נותנין | ד נותני' א ל נותן. מיכן (ב'פ) | ד מכאן. 53 קורה | ד קור'. מיכן | ד מכן. וקורה | ד וקור'. מכאן | ד מכן א ל מיכן. ומערבין | ל מערבין. ונותנין | ד ונותני'. וחכמים | א וחכם'. אומ' | ד אומרים ל או'. 54 רשות | ל ברשות. הרבים | א הרב'. מודין | א ומודים ל מודים. חכמים | א חכם'. לר' | ד לרבי. גינסר | א ל שבגינסר. 55 דלת | א דרך. קרפיפו$_1$ | ד קרפפו. 55—56 וזה . . . הרבים | א ח'. 56 שמערבין | ל מערבין. שנעשת | א הנעשית ל הנעשת. בשבת | ד לשבת. 57 בין$_1$ | ל ובין. מוטעין | ד מוטעין [בין מזידין] א [מזידין בין] מוטעין ל [מזידין ובין] מוטעין. זו | ל זה. 58 ואחד | ד ואח'.

45. עושה לה וכו'. כלומר, אם הוא רוצה שחבירו לא יפציר בו שיערבו יחד. ועיין בשנו"ס. 46. כיוצא בו וכו'. עיין בבה"א. 48. אחד חלון וכו'. כלומר, לכולן דין אחד, ואם יש בה רוחב ד' רצו מערבין אחד. 50. שני דיורין. כלומר, הגרים בשני חדרים בבית אחד. ומלהלן ואילך הוא עניין אחר. 51. מטלטלין וכו'. שפי תקרה יורד וסותם. יתר על כן וכו'. כלומר, אפילו אין כאן תקרה. 53. ומערבין. כלומר, משתתפין במבוי. 56. שמערבין וכו'. כלומר, מערב שבת, כשהיו דלתות הקרפיפים פתוחות, ורה"ר סתומה. ועיין בבה"א. 58. שגגותיה מבוצרין וכו'. כלומר שכל גג מוקף אויר החצר, ואי אפשר לטלטל מגג לגג אלא דרך החצר. עיין בבה"א.

(פי"א בכי"ע)

14. כל גגות העיר רשות אחת. אסור לעלות ולהוריד מחצר לגגות, ומגגות לחצר. וכולן ששבתו בחצר מותרין ליטלטל בחצר, ושבגגות מותרין ליטלטל בגגות דברי ר' מאיר, וחכמים או' כל אחד רשות לעצמו. אמ' להם ר' מאיר אי אתם מודים באנשי חצר ששכחו ולא עירבו שאסור להכניס ולהוציא מחצר לבתים ומבתים לחצר, וכולן ששבתו בחצר מותרין ליטלטל בחצר, מה נשתנה גג מחצרו? אמרו לו לא אם אמרת בחצר שאין תחתיה דיורין, תאמר בגגות שיש תחתיהן דיורין. אמ' להם אף חצר פעמים שיש תחתיה דיורין. אמרו לו לא אם אמרת בחצר שאין כל אחד ואחד מכיר את שלו, תאמר בגגות שכל אחד ואחד מכיר את שלו. אמ' להם הרי שהיתה חלוקה, או שהיתה עשויה פסיפס, לא כל אחד ואחד מכיר את שלו? אמ' ר' שמעון בן לעזר עד כאן היתה תשובה. ר' שמעון או' הגג והמרפסת החצר והאכסדרה כולן רשות אחת הן.

59 כל גגות וכו'. צגלי ל"ח ח'. ועיין במשכ' רפ"ט. 61 תמ' למס וכו'. יכוס' פ"ט ס"ל, כ"ס ע"ב. 69 ר' שמעון או' וכו'. עיין במשכתנו פ"ט מ"ח, צגלי ל"ח ג', ולעיל פ"ה, סו' 65 ולהלן.

59 גגות | א גגות [אחת רשות] (ונסחק הסופר בנקודות). אחת | ד אחת [הן]. אסור | א ח'. לעלות | ד לעלו' א להעלות. מחצר | א ל מן החצר. לגגות | ד לגגו'. 60 ומגגות | א ל ומן הגגות. וכולן | ד א ל וכלים. מותרין1 | א מותר. ליטלטל | א ל לטלטל. מותרין2 | ד מותרי' א מותר ל אסורין. 61 ליטלטל | א ל לטלטל. ר' מאיר | ד ר"מ. וחכמים | א וחכמ'. או' | ד אומרים א אומ'. אחד | ד א ל אחד [ואחד]. אמ' | ד אמר. להם | א להן. 62 ר' | ד רבי. חצר | ל העיר. עירבו | א עיריבו. 63 מחצר | א ל מן החצר. ובתים | א ל ומן הבתים. וכולן | א ל וכלים. ליטלטל | א ל לטלטל. 64 מחצר | א ל מן החצר. לא | ד ח'. 65 תאמר . . . דיורין | ד א ח'. תחתיהן | א תחתיו ל תחתיה. אמ' | ד אמר. להם | א ל להן. 67 בגגות | א בנו. אמ' | ד אמר. להם | א ל להן. שהיתה | ד שהית'. 68 חלוקה | ד חלוק'. או שהיתה | א ל ח'. עשויה | א ועשויה ל עשויה [לו]. פסיפס | ד פספס א כפסיפס ל בפסיפס. לא | א אין. אחד ואחד | ד א' וא'. אמ' ר' | ד אמר רבי. 69 לעזר | ד א ל אלעזר. ר' | ד רבי. שמעון | א שמע'. או' | ד אומר א אומ'. והמרפסת | ד והמרפיסת. 70 והאכסדרה | א והאכסדרא. אחת | ל אחד.

59. כל גגות וכו'. כלומר, גגות שאינם מבוצרים, אלא כל אחד סמוך ורצוף לחבירו, וכולם רשות אחת היא. ועיין בבה"א. 61. כל אחד וכו'. כל ג ונג. 64. גג מחצר. כלומר, מחצר שיש בה רשות לכמה דיורין שלא עירבו, ומטלטלין בה. 65. תחתיהן דיורין. כלומר, והם מחלקין את הרשויות. 66. תחתיה דיורין. במערות שתחתיה, ואינן אוסרין על בני החצר לטלטל בחצר, אעפ"י שלא עירבו. 68. חלוקה וכו'. כלומר בנסרים קטנים מחותים מעשרה, או רצופה אבנים צבועות קטנות (פסיפסים), לסימן שכל אחד יכיר את מקומו.

פרק ח' (בכי"ע המשך פי"א)

1. שתי חצרות אחת פתוחה לצפון ואחת פתוחה לדרום וגגותיהן שוין, הגגות רשות לעצמן, והחצרות כל אחת ואחת רשות לעצמה. היתה אחת מהן גבוהה עשרה טפחים, ומעטה באבנים, ובכפתים, ובסולם הצורי, או שהביא נסר שרחב ארבעה טפחים וקבעו בה, מערבין שנים, ואם רצו מערבין אחד. פחות מיכן, מערבין שנים, ואין מערבין אחד. 2. שתי גוזטראות זו כנגד זו ברשות הרבים, בין זו לזו ארבעה טפחים, מערבין שנים, ואין מערבין אחד. פחות מכאן, מערבין אחד, ואין מערבין שנים. 3. שלש דיוטאות זו למעלה מזו, עליונה ותחתונה של אחד ואמצעית של אחד, לא ישלשל מן העליונה לתחתונה דרך האמצעית, שאין משלשלין מרשות לרשות דרך רשות, אבל משלשל הוא מן התחתונה לעליונה שלא כדרך אמצעית. 4. משלשל אדם קדירה של בשר ונותנה על גבי זיז שרחוב ארבעה טפחים. היתה חלון באמצע, שהיא ארבעה על ארבעה

3 ומעטה בסכיס וכו'. עיין לעיל פ"ו, סו' 46 ולילך ובמסק"ת סס. 5—6 סתי גזטרלות וכו'. עיין בסכ' פ"ז מ"ל. 8 סלש דיוטלות וכו'. עיין יכוס' פ"ח ס"ח, כ"ס ע"ב. 11 משלשל וכו'. עיין ביכוס' סכ"ל.

1 שתי | ג [סל' פר' ז'] שתי. חצרות | א ג חצירות. פתוחה$_2$ | ד ח'. וגגותיהן | ג גגותיהם. שוין | א שוות. 2 רשות | ד רשו' ל שוין. א ח'. והחצרות | א והחצירות ל וחצרו'. לעצמה | ד לעצמ' ל לעצמן. אחת$_2$ | ד אחד. 3 גבוהה עשרה טפחים | ג פתוחה לרשות הרבים. ומעטה | א ג ומיעטה ל מיעטה. ובכפתים | ד ובכפתי' א ובכפיסים ל ובכפיתי' ג בכפתים. 4 שהביא | ד שהבי'. שרחב | ד ג שרחוב א [שהוא] רחב. ארבעה טפחים | ד ארבע' טפחי'. מערבין | ד מערבי'. ואם רצו | א ואין. 5 מערבין | ל מערבי'. אחד | ד א ח'. ל ח'. פחות | ד פחו'. מיכן | ד מכן ג מכין. שנים | ג אחד. אחד | ג שנים. 6 גוזטראות | ד גוזטראות ג גוסטראות. כנגד | ג נגד. ברשות הרבים | ד ברשו' הרבי'. א ל ח'. בין | א ל ובין. ארבעה | ל ארבע'. 6–7 מערבין . . . מכאן | ג ח'. 7 שנים | ד ב'. פחות . . . שנים | כ"ה ד. ב ח'. מכאן | א ל מיכן. אחד . . . שנים | א שנים . . . אחד [ובגליון תוכן: אחד . . . שנים]. 8 שלש | ג שלוש. דיוטאות | ל דייטאות ג דיטאות. מזו | ד ל מזו [זו [ל חו] למעלה מזו] ג מזו [למעלה מזו]. עליונה | ל והעליונה. א ח'. ותחתונה | ד והתחתונה א התחתונה ל והתחתונה. ואמצעית | ד ואמצעים א ל והאמצעית. 9 ישלשל | ג ישלשיל. העליונה לתחתונה | ל ג התחתונה לעליונה. שאין משלשלין | א שאין מטלטלין ג אין שמשלשלין. 10 מרשות לרשות | ד מרשו' לרשו'. משלשל | ג משלשיל. הוא | א ח'. התחתונה | ל העליונה ג [העליונה] התחתונה [נמחק המוסגר] לעליונה | ל לתחתונה. 11 כדרך | ד בדרך א דרך. אמצעית | א ל האמצעית. קדירה | ד קדרה. נבי | ל ח'. זיז | ד א ל הזיז. 12 שרחוב | א שרוחב ל שרחב. ארבעה טפחים | ד ד' טפחי'. היתה | ד הית'. שהיא | ל ג ח'. ארבעה | א ארבעה [טפחים].

1. פתוחה לצפון וכו'. כלומר, ואין ביניהן פתח, ואין יכולים לערב אחת, אבל הגגות שוות ואין ביניהן הפסק. ובריישא זו היא כר"מ לעיל פ"ו, שו' 60, ואילך, ומטלטלין מגג לגג, אבל לא מחצר לחצר, שהן רשויות מובדלות. 2. היתה אחת וכו'. כלומר, אחת מן החצרות הללו היתה גבוהה וכו', ולפיכך לא יכלה לערב עם חברתה, והיו רשויות מובדלות, אלא שמעט את הגבה וכו'. 3. ובכפתים וכו'. עיין לעיל פ"ו, שו' 46. 5. פחות מיכן וכו'. כלומר, שרוחב הנסר הוא פחות מד' טפחים. 11. משלשל וכו'. עיין בבה"א.

טפחי' אסור, שאין מטלטלין מרשות לרשות דרך רשות. 5. צנור המקלח לרשות הרבים, אחד יין ואחד שמן, קולט בין ביד בין בכלי, ומכניס לתוך ביתו. היה עומד ברשות היחיד, ופשט ידו לרשות הרבים והיא מלאה אכלין ומשקין, ומוציאה ומכניסה אצלו. היה עומד ברשות הרבים, ופשט ידו לרשות היחיד והיא מליאה אוכלין ומשקין, ומוציאה אצלו. 6. גמל שראשו ורובו בפנים, אובסין אותו בפנים, בחוץ, אובסין אותו בחוץ. אפוטני כלים פותחין ונועלין בהן, ושבקרקע' אסור'. אחרים אומ' אף שבקרקעות פותחין ונועלין בהן. 7. הכוהה ברשות הרבים, וכל מי שנתלש רוקו בפיו, לא יהלך ארבע אמות עד שירוק. 8. שתי מטהרות זו על גבי זו, נוטל את הפקק מבנתים ומשיקן, ומחזיר את הפקק למקומו. ר' שמעון בן מנסיא אומ' שתי בריכות אחת של חמין ואחת של צונן, נוטל את הפקק מבנתים,

13 לכול וכו'. עיין לעיל פ"ג, סו' 67. 15 היה עומד וכו'. עיין יכום' סמת פ"ח ס"ל, 3' ע"ג, ובצלי סס ג' 3'. 17 גמל וכו'. יכום' פ"י ס"ו, כ"ו ע"ב; בצלי כ' 3'. 19 פותחין ונועלין וכו'. עיין במסכת סמת סמפ"ז ולמלן בילס פ"ג, סו' 46 ולילך ונמסקי"ת סס. 20 הכוהה וכו'. בצלי ל"ע ל'. ועיין יכום' פ"י ס"ס, כ"ו ע"ב. סמלס רוקו וכו'. מסכ' פ"י מ"ס. 22 ר' שמעון וכו'. עיין יכום' סמת פ"ג ס"ל, ו' ע"ב, בצלי סס מ"ב ל'.

15 טפחי' | ד א ל ג טפחים. אסור | ל ח'. טטלטלין | ד ג משלשלין (וכן תוקן בל). צנור | א ג צינור. המקלח | ג המקליח. 14 לרשות | ל ברשות. קולט | כ"ה ד א ל. ג קוליט. ב ח'. ב'[2] | ל ובין. לתוך | א בתוך. 15 ביתו | כ"ה ד א ל ג. ב ביתן. הרבים | ל היחיד. והיא | ל היא. מלאה | א ג מליאה. אכלין | ד א ל ג אוכלין. 16 ומוציאה | ד א ל ג ח'. ומכניסה | ד א ל מכניסה. 16–17 היה . . . אצלו | א ל ח'. ידו | ג ח' (תלויה בין השורות). 17 מליאה | ד מלאה. ומשקין | ד ומשיקין. ומוציאה | ד מוציאה ג מכניסה. 18 בפנים[1] | ג ח'. אותו | (ב"פ) | א ג אתו. בחוץ[1] | (ראשו ורובו) בחוץ. אפוטני | ד אותן א אבוטני ל אבטנו. 19 פותחין | ד שפותחין. בהן | ד בהם. ושבקרקע' | ד ג שבקרקעות א ל ושבקרקעות ב יש בקרקע'. אסור' | ד א ל ג אסורין. אומ' | ד אומרים ל או' ג אומר. שבקרקעות | ד שבקרקע'. 20 פותחין | כ"ה ד א ל ג. ב פותחון. ונועלין | א ל [ואין] נועלין. הכוהה | א הכוחה ל הכוחה ג הכָּיהה. ברשות הרבים | א ברשו' הרב'. וכל | א ל וכן. 21 יהלך | ל יהלך [בו] ג יהלוך. מטהרות | ד מטהרו'. גבי | ד גב. 22 הפקק (ב"פ) | ל הפקוק. מבנתים | א ג מבינתיים. ר' | ד רבי. שמעון | ג שמע'. מנסיא | ג מנס'. 23 אומ' | ד אומר א או'. בריכות | ל ברכות. צונן | א ג צונין. מבנתים | א ג מבינתיים.

14. ואחד שמן קולט וכו'. כגון שנשברו חביותיו בראש גגו, והוא גבוה עשרה, קולט מן האויר בידו, ומכניס ממקום פטור (או מרשות היחיד) לרשות היחיד. 16. ומוציאה ומכניסה וכו'. כגראה, שהמלה ,ומוציאה' נשתרבבה כאן מן הסיפא, וכאן הכוונה שמותר לו להחזיר את ידו לרשות היחיד, שהרי לא נחו האוכלים ברשות הרבים. ועיין בבה"א. 18–19. אפוטני כלים וכו'. כלומר, כיסויי כלים. 20. הכוהה וכו'. כלומר, הכוחה, המוציא את כיחו. 21. שתי מטהרות וכו'. כלומר, שני רהטי מים זו על גבי זו, ורוצה להכשיר את העליונה לטבילה ע"י שיוציא את פקקה וישיקה לתחתונה. 22. ומחזיר את הפקק. ואין כאן לא משום סתירה, ולא משום בניין. ועיין בבה"א. 23. שתי בריכות וכו'. כלומר, בנטילת הפקק הוא סובר כת"ק, ואינו תולק אלא בהחזרתו.

כדי שירדו חמין לתוך הצונן וצונן לתוך החמין, ובלבד שיחזיר את הפקק
25 למקומו. ולא עוד אלא שנוטל את הפקק, כדי שיצאו מים וילכו להם, ואם
בשביל שתינוק אסור. 9. פוקקין את הביב בסודרין ובכל דבר המיטלטל,
כדי שלא יציפו המים את האכלים ואת הכלים. אין פוקקין את הביב, כדי
שירדו מים לבור. ר' מנחם איש גליא אומ' צנור שעלו בו קוצים וקישושות,
דורסן ברגל בצינעה, כדי שיצאו המים וילכו להם. 10. חבילה של עצים
30 וסוכה של קוצים שעשאן דלת לפרצה ולחצר, אם היו קשורות ותלויות,
פותחין ונועלין בהן, ואם לאו, אין פותחין ונועלין בהן, אחרים אומ' היתה
כבושה באבנים מראשה אחד, אין רשיי ליגע בהן. נתלו בה קוצין ודופקנין,
מפשר בידו בצנעה, ובלבד שלא יקרע, ושל בהמה, דורס ברגליו.

28 כ' מכמס וכו'. צגלי כתובות ס' ח'. 29 חבילה וכו'. צגלי ק"ח ח'. 32 כתלו גם וכו'. עיין יכוס' סבת פ"ז ה"ג, י' קע"ח.

24 הצונן | ל צונן | ג צונין. וצונן | ג וצונין. החמין | ל ג חמין. שיחזיר | ד א ל [שלא] יחזיר. הפקק | ב הפקק [לעצמו למק] (ונמחק המוסגר בנקודות). 25 למקומו | ל מקומו. לתוכו . . . הפקק | א ח'. אלא | ג אילא. שנוטל | ל [מ' שאדם] נוטל. להם | ד לה'. 26 שתינוק | ל שתתנוב. אסור | א ל [הרי זה] אסור. בסודרין | ד בסודרי'. המיטלטל | ד א המטלטל ג המיטלטיל. 27 יציפו המים | ל ג יצופו מים. האכלים | ד האוכלי' ל האוכלין ג האוכלים א הכלים. הכלים | א האוכלין. אין . . . הביב | א ח'. כדי$_2$ | ל ח'. 28 מים | ד א המים. לבור | א ל לבאר. ר' | ד רבי. איש | ד אי'. אומ' | ל או' ג אומר. צנור | א ל ג צינור. קוצים | ג קוצין. וקישושות | ד וקישושיות. 29 דורסן ברגל | א דורסו ברגלו ל דורס ברגליו. בצינעה | ד בצנעה א בצינעא. המים | א ל ג מים. חבילה | ד הבילה א ל חבילי. 30 וסוכה | א וסיכה ג וסוכא. קוצים | ג קוצין. שעשאן | א שעשאו. לפרצה | א ג לפירצה. ולחצר | ד ולחצ'. ותלויות | ל ותלועות. 31 בהן$_1$ | א בהם. ואם | ג אם. ונועלין | ד ונועלי' ל [ואין] נועלין. אומ' | ד ג אומר ל או'. היתה | א [ואם] היתה. 32 מראשו | ל מראשו ג ראשה. אחד | ד אח' ל אחת. א ח'. אין | א אינו. רשיי | ד א ל ג רשאי. ליגע | ל לגע. בהן | א ל בה. נתלו | א ג ניתלו. קוצין | א קרנין ל קוצים. ודופקנין | כ"ה א ל. ד ודופקונין ג ודיבקנין ב ורופקנין. 33 מפשר | א מפשיר ל מפשירו. בידו | ל ג ידיו. בצנעה | א בצינעא ל ג בצינעה. יקרע | ל יקריע. ושל | ג של. דורס | ג דורים.

24. ובלבד שיחזיר וכו'. ברוב הנוסחאות: ובלבד שלא יחזיר (עיין בבה"א), כלומר, בכגון דא שהוא מקמיד שהחמין לא יצטנו יותר מדאי, יש לחשוש שיפקוק בהדוק, ויבוא לידי בניין. 25. ולא עוד וכו'. חוזר לדברי הת"ק, והוא מתיר להוציא את הפקק לא להשקה גרידא, שאינה אלא לרנע, אלא מותר לו לחכות עד שיצאו כל המים, ואיט נראה כסותר ובונה. 26. בשביל שתינוק. כלומר, ואינו מחזירו אלא לאחר זמן, יש כאן טירת בניין. 27. שלא יציפו וכו'. כלומר, שלא יקלחו במהירות, ויציפו את האכלים, ואין פוקקין בכגון דא אלא ברפיון וחלחול, כדי להאיט את מרוצת המים, אבל אם יפקוק בהידוק יעברו המים על שפת הביב ויציפו יותר. 27–28. כדי שירדו וכו'. כלומר, שלא יצאו מן הביב לרשות הרבים, אלא יעברו על שפתו, ויפלו לבור שבחצרו, ובכגון דא טותם בהידוק, ויש כאן כעין בניין. 32. נתלו בה וכו'. צ"ל: נתלו בו קוצין ודיבקנין וכו', כגי' קנ"נ. כלומר, שניתלו בו בבגדיו קוצים ושאר דברים שנאחזים ומתדבקין בבגדים. 33. ושל בהמה וכו'. כלומר, ובשל דיבקני בהמה (גללים) שניתלו בסנדליו או במנעליו, דורס ברגליו עד שנחלצים ממנו.

11. מחצלות פרוסות על פתחי חנויות ברשות הרבים, אם היו קשורות ותלויות פותחין בהן ונועלין, ואם לאו, אין פותחין ונועלין בהן. עשה להם ציר, של קנים ושל שובלין של כל דבר, פותחין ונועלין בהן בשבת, ואין צריך לומ' ביום טוב. נשברו ציריה, אין פותחין ואין נועלין בה ביום טוב, ואין צריך לומ' בשבת. 12. דלת הגוררת, ומחצלת הגוררת, וקנקלין הגרור, פותחין ונועלין בהן בשבת, ואין צריך לומ' ביום טוב. דלת שיש לה ציר, פותחין ונועלין בה בשבת. 13. היה יושב וקורא בספר על האסקופ', ונתגלגל ספר מידו לפנים, ולחוץ, גוללו מיכן ומיכן, ומניחו אבית אניף. אבל מפתח אינו כן, אלא כל זמן שבית מנעול למעלה מעשרה טפחים נוטל את המפתח מן האסקופה ונותנו למנעול ופותח, ומטלטלו בתוך הבית,

34 מחצלות וכו'. עיין יכום' פ"י סמ"ח, כ"ו ע"ב, ובמסכ' פ"י מ"ח. 37 כשברו וכו'. להלן בילה פ"ח, סו' 45. 38 דלת הגוררת וכו'. להלן בילה סמ"ב; יכום' שבת פ"ם ה"ח, ז' ע"ב, כאן פ"י ה"ח, כ"ו ע"ב; בגלי ק"ח ח'. 39 דלת שיש וכו'. להלן בילה פ"ח, סו' 44. 40 היה יושב וכו'. עיין במסכ' פ"י מ"ב. 42 שבית מנעול וכו'. לעיל פ"ז, סו' 8 ואילך.

34 פרוסות | ל ח'. על | א ל ח'. פתחי | ד פתחי' א שבפיתחי ל שבפתחי ג פיתחי. ברשות הרבים | ד ברשו' הרבי'. 34–35 קשורות ותלויות | ד קשורו' ותלויו'. 35 בהן ונועלין | ד א ל ג ונועלין בהן. ואם | ל ג אם. בהן$_2$ | ד ח'. להם | ל ג להן. 36 ציר | ג ח'. ושל | ל של ג [ציר] של. א ח'. שובלין | ד ל שבלין. של$_2$ | ד א ל ושל. בהן | ד ח'. 37 לום' | ד א ל ג לומר. 37–38 נשברו . . . בשבת | א ל ח'. נשברו | ד ג ודלת שיש לה ציר פותחין ונועלין בה (ד ח') בשבת ואין צריך לומר ביום טוב) נשברו (ועיין להלן שו' 39–40 ובשנו"ס). ואין נועלין בה | ג ונועלין בהן. 38 לום' | ד ג לומר. 38–40 דלת . . . בשבת | ג ח'. הנוררת (ב"ם) | ד ל הגנרת. וקנקלין | א וקנקנין. 39 הגרור | א הגורר ל הגנרר ב הגרוד. ד ח'. לום' | ד א ל ג לומר. 40–49 דלת . . . בשבת | ד א ל ג ח' (ועיין לעיל שו' 37 בשנו"ס). 40 האסקופ' ד ל האסקופה א ג האיסקופה. 41 ונתגלגל | ל ג נתגלגל. ספר | א הספר. מידו | ג בידו. לפנים ולחוץ | ד לפנ' ולחו'. מיכן ומיכן | ד מכאן ומכאן ג מכן ומכן. אבית | ג בבית. אניף | ד הנוף ל אנוף ג האניף. 42 מפתח | ג ספתיח. אלא | ג אילא. כל . . . טפחים | ל ח'. כל זמן | ד א ג בזמן. שבית | ד שבי'. מנעול | ד מנעולה ג מנעל. למעלה | ד ח'. 43 את המפתח | א ל מפתח ג את הספתיח. האסקופה | ד האסקופ' א ג האיסקופה. למנעול | א ל במנעול ג למנעל. ופותח | א ופותחו ג ופותיח. ומטלטלו | ד ונוטל כלי ל מטלטלו.

36. של קנים וכו'. כלומר, בין שהמחצלות הן של קנים, או של שובלין וכו'. 37. נשברו ציריה וכו'. לפני בבא זו צריך לגרוס את הבבא שלהלן שו' 39–40: דלת שיש לה ציר, פותחין ונועלין בה בשבת. וכ"ה בשאר נוסחאות ובמקבילה. 38. דלת הגוררת וכו'. כלומר, שיש לה ציר, וכלעיל. וקנקלין. דלת השער העשויה כסריג, עיין בבה"א. 39–40. דלת שיש לה ציר וכו'. עיין מ"ש לעיל, שו' 37. 40. על האסקופ'. כלומר, על אסקופת הבית, שהיא רחבה ד', ואינה גבוה עשרה, ואין עליה קירוי, ותנגלגלה מגילת הספר, ראשו אחד לחוץ, לרשות הרבים, וראשה השני לבית, מותר לו לגלול את שני הראשים מרשות הרבים ומרשות היחיד לכרמלית. עיין בבה"א. 41. אבית אניף. כלומר, על בית הנפת הדלתות שבאסקופה, והאנף יעכבו מלהתגלל שוב. ועיין בבה"א. 42. אבל מפתח וכו'. כלומר, שבית מנעולו סתמו גבוה י' טפחים, ואינו רחב ד', והוא מקום פטור, מותר להעבירו לכרמלית אחרת, וכחכמים לעיל פ"ז, שו' 8 ואילך.

ומחזירו למנעול ונועל, ונוטלו ומניחו בחלון שעל גבי שקוף. אם יש בפי חלון ארבעה על ארבעה טפחים, אסור, שאין מטלטלין מרשות לרשות. 14. מלבן של ספקלריא, ומרינין של חלונות, פותחין ונועלין בהן, אם היו נשמטין, אסורין. נגר נשמט אסור, נקמז מותר, ר' יהודה אומ' נקמז, אע"פ שאין נשמט. 15. נגר נגרר, אם היה קשור ותלוי, פותחין ונועלין, ואם לאו, אין פותחין ונועלין בו, ר' יהודה או' קשור, אע"פ שאינו תלוי. אי זהו נגר הנגרר, כל שקשור ותלוי וראשו אחד מונח בארץ, מותר במקדש, ואסור במדינה, ר' יהודה אומ' אף זה במדינה מותר. אי זהו במדינה אסור, כל שאינו לא קשור ולא תלוי, נוטלו ומניחו בזוית. המוצא תפלין, מכניסן זוג זוג, ר' יהודה אומ' שנים שנים. אחד האיש ואחד האשה, אחד חדשות ואחד

47 כגד כשמט לקמן וכו'. 33בלי ק"ג ל'. ועיין יכום' כמן פ"י ס"י, כ"ו ע"ב, סדת פ"ז ס"ז, ק"ז ע"ב. 48—50 לי זהו כגר הכגרר וכו'. 33בלי ק"ג ל'. ועיין בשסכ' פ"י מ"ל. 52 המולא תפלין וכו'. משכ' רפ"י. ועיין 33בלי ל"ו ג', סדת ס"ג ל', בילה ע"ו ל'. 53 לחד חשים וכו'. יכום' פ"י ס"ל, כ"ו ע"ל; 33בלי הכ"ל (33בילה, 33כי"מ). לחד חדשות וכו'. 33בלי ל"ו ג' הכ"ל. ועיין בשסכ' פ"י מ"ל.

44 למנעול | ד למנעולה נ למנעל. ונוטלו | ל נוטלו. נבי | ד נב. 44—45 בפי חלון | נ בחלון. 45 ארבעה | א ארבעה [טפחים]. אסור | ד אסו'. מטלטלין מרשות | ד מטלטלי' מרשו'. לרשות | א ל לרשות [דרך רשות]. 46 מלבן וכו' | בא ל באו לפני הלכה זו: המוצא תפלין (שו' 52) . . . המוצנע (שו' 53). מלבן | נ מלבין. ומרינין | ד וטריסין ל ותריסים נ ותריסין א וסריגין. פותחין | ל פותחים. אם | א ואם. 46—47 אם היו נשמטין | ל ואם נשמטו. 47 אסורין | א אסור. נגר וכו' | בא ל באה לפני הלכה זו הרישא של הט"ו: נגר נגרר (שו' 48) . . . שאינו תלוי (שו' 49). נשמט | א [אם] נשמט [כולו] ל [אם] נשמט. נקמז$_1$ | כ"ה ד א נ. ל ואם לאו ב נקמן. ר' | ד רבי. יהודה | ד יהוד' נ יהו'. אומ' | ד אומר א ל נ או'. נקמז$_2$ | כ"ה ד א נ. ל ניקמו ב נקמן. אע"פ | ד א נ אף על פי. 48 שאין | א ל שאינו. נשמט | ד נשמים. נגרר | א ל ח'. אם | א ח'. היה | ד היו א שהוא. ונועלין | ד א ל נ ונועלין [בו]. ואם | נ אם. 49 פותחין | נ פותח. ונועלין | ל [ואין] נועלין. ר' | ד רבי. יהודה | ל יהוד' נ יהו'. או' | ד אומר ל אומ'. אע"פ | ד א נ אף על פי. אי זהו | א ל איזה הוא. 50 הנגרר | א [שאינו] נגרר ל ונגרר נ הנינרר. ד ח'. מונח | ל ח'. 51 ר' | ד רבי. יהודה | נ יהוד'. אומ' | ד אומר א ל או'. זה | ד ח'. אי זהו | ד איזה הוא ל [אלא] איזה. במדינה אסור | א ל שאסור במדינה. 52 נוטלו | א ונוטלו. המוצא | א המוציא. תפלין | ד א נ תפילין. 53 ר' יהודה | א רבן נמל' ל רבן נמליאל. אומ' | ד אומר ל או'.

46. מלבן וכו'. כלומר, מלבן שמכניסים בו אבן שקופה ונותנין אותו לתוך החלון, וכן תריסין (או: סריגין) של חלונות שיש להם צירין. 47. נשמטין וכו'. כלומר, מן הצירין. נקמז. כלומר שנתרפה, ואינו נשמט לגמרי, עיין בבה"א. 48. נגר נגרר וכו'. המלה "נגרר" היא באשגרה מלמטה. 52. נוטלו וכו'. כלומר, שנוטלו אחרי שסוגר בו. 53. שנים שנים. משום שסובר ששבת לאו זמן תפילין היא, ואין הבדל בין זוג אחד לשנים, ואף בחול אם רוצה מניח שתי זוגות. ועיין בבה"א.

ישנות, ר' יהודה אוסר בחדשות, ומתיר בישנות. 16. המוצא ספר בשדה,
55 יושב ומשמרו ומחשיך עליו ונוטלו ובא לו, ובסכנה מניחו והולך לו. אם היו
גשמים יורדין, הרי זה מתעטף בעור, וחוזר ומכסה אותו. 17. מי שיצא
לרשות הרבים ונזכר שיש תפלין בראשו, מכסה את ראשו עד שמגיע לביתו.
אם היה בית המדרש, נוטלן ומניחן במקום המוצנע. 18. מחזירין ציר
התחתון של דלת שידה תיבה ומגדל, ואין מחזירין ציר העליון. של בור, של
60 יציע, של דות, הרי זה לא יחזיר, ואם החזיר חייב חטאת. 19. נימת כנור
שנפסקה, קושרין אותה. קשרה ונפסקה, קושרין אותה. אמ' ר' שמעון בן
לעזר והלא אין קושרין אותה אין לה קול, אלא משלשל מלמעלה ועונב
מלמטה. 20. כהן שעלתה לו יבלת במתניו, חבירו חותכה לו בשיניו,

54 סמולא קסב וכו'. עיין במסכ' פ"י מ"ח. 55—56 לס היו גשמים וכו'. עיין יכוס' פ"י ס"ל, כ"ו ע"ח. 56 מי שילא וכו'. עיין בגלי בילס ס"ו ח'. 58 מחזירין וכו'. בגלי ק"ג ג'. ועיין במסכ' פ"י מי"ב. 60 ניימת כיכור וכו'. עיין במסכת פ"י מי"ג ובגלי ק"ג ח'. 61 לאמ' ר' שמעון וכו'. יכוס' פ"י סי"ג, כ"ו ע"ב; בגלי הכ"ל. 63 כהן שעלתה וכו'. בגלי ק"ג רע"ב. ועיין במסכ' פ"י מי"ג.

54 יהודה | ג יהוד'. בחדשות | ד בחדשו'. 55 יושב | א יושב [עליו]. ומחשיך | א ל מחשיך. ונוטלו | א נוטלו נ ונוטלין (ותוקן: ונוטלו). ובסכנה | ג בסכנה. אם | ל ח'. 56 הרי זה | א ל ח'. וחוזר | ל [והיחיד] חוזר. אותו | ג אתו. ל ח'. 57 תפלין | ד תפלי' א תפילין. שמגיע | א [שהוא] מגיע. 58 אם | א ח'. היה | ד הי'. בית | א בבית. במקום | ד ל במקו'. מחזירין | א ומחזירין. 59 שידה תיבה ומגדל | א התיבה ומגדל ושידה. ואין מחזירין | ל אין מחזירי'. בור | א ל באר. של$_2$ | א ושל. 60 של | ד א ל ג ושל. דות | כ"ה ד א ל ג. ב רות. הרי זה | א ל חה (ל זה) חה. חייב | ג חיב. חטאת | ל ח'. נימת כנור | א נימא כינור. 61 ונפסקה | ד ונפסק. קושרין | ד א ל [אין] קושרין. אמ' ר' | ד א"ר א א' ר'. שמעון | ג שם'. 62 לעזר | ד ל ג אלעזר א אלע'. והלא | נ והלוא. אין | ד ל ג אם. א ח'. ועונב | ג ועוניב. 63 יבלת | ג יבולת. חבירו | ד ל ג חברו. בשיניו | ד ל בשניו.

54. בחדשות. כלומר שאינן בדוקות, ויש לחשוש שהן קמיע. 55. ובסכנה. כלומר בשעת השמד, שיסתכן אם ישב על יד הספר לשומרו. 56. מתעטף וכו'. כלומר, חוזר לביתו ומתעטף בעור, ומכסה בעור זה את הספר. 57. לרשות הרבים וכו'. כלומר, וקידש עליו היום, מכסה את ראשו שלא יראו את התפילין. 58. נוטלן ומניחן וכו'. ואינו מחוירן לביתו דרך מלבוש. 58—59. ציר התחתון וכו'. שכל זמן שלא יצא העליון נוח להחזירו. 59. של בור וכו'. כלומר, בבניינים המחוברים לקרקע לא יחזיר אפילו את התחתון, שיש כאן בניין ממש. 60. יציע, של דות. דות (חדות) הוא בור שהיו מחויקים בו חביות של יין ושמן, או תבואה. ועל יציע, עיין בבה"א. 61. שנפסקה וכו'. כלומר, נימת כינור שבמקדש שנפסקה בשבת, קושרין אותה, וכמ"ד שמכשירי מצוה שבעבודת המקדש דוחין את השבת. 62. אין קושרין וכו'. כלומר, אם קושרין וכו'. משלשל מלמעלה וכו'. כלומר, אין צורך בקשירה אלא מאריך את הנימא ע"י שמשלשל ומגלגל את ראשה מן היתד העליון שהיא כרוכה מסביבו הרבה פעמים, ועונב את ראשה התחתון על היתד התחתון. 63. יבלת במתניו וכו'. כלומר, יבלת שהיא פוסלת אותו מן העבודה, והרי איני יכול לחותכו בעצמו בשניו.

במקדש, אבל לא במדינה. אם בכלי, כאן וכאן אסור. 21. אין ממלין בעדשה בשבת. אם כחס על חבל, ועל משיחה, הרי זה מותר. 22. אין ממלין מבאר הקר בגלגל ביום טוב. וכשעלו בני הגולה וחנו עליה התירו להם נביאין להיות ממלין מבור הקר בגלגל ביום טוב. ולא כל בורות הקר התירו, אלא אותה שחנו עליה בלבד. 23. הלכות שבת, חגיגות, ומעילות, כהררין התלוין בסערה, מקרא מועט והלכות מרובות, ואין להם על מי שיסמוכו. מיכן אמ' ר' יהושע צבתה בצבתא מתעבדא, צבתא קדמיתא מה הות, הא לאיי בריה הות. 24. הדינין והעבודות הטהרות והטמאות

64 חס כלי וכו'. עיין במסכ' הכ"ל. 64—65 אין ממלין בעדשה וכו'. ירוש' פ"י ה"ג, כ"ו ע"ד. 65—66 אין ממלין מבאר וכו'. ירוש' פ"ג ה"ח, כ' ע"ח, פ"י ה"ג, כ"ו ע"ד. ועיין במסכ' פ"י מ"ד ובגבלי ק"ד ב'. 68 הלכות שבת וכו'. משנת חגיגה קפ"ח; תוספתא סס פ"ח, סו' 56 ואילך. 70 מיכן אמ' וכו'. להלן חגיגה הכ"ל; ירוש' קוף מכילתין, כ"ו קע"ד. ועיין בקפני חלת הבבלי פיס' שכ"ס, עמ' 418, מכילתא דרשב"י בשלח, עמ' 115, ובגבלי פסחים כ"ד ב'. ועיין במסכ' לחדות פ"ה מ"ו. 71 הדינין וכו'. משנת חגיגה קפ"ח הכ"ל.

64 במקדש | ד במקד'. במדינה | ד במדינ'. אם | א ואם. כאן וכאן | ג כן וכן. אסור | ד אסו'. ממלין | ד ממלאי' א ג ממלאין. 65 בעדשה | ד בעדש' ג באדשה «ובגליון תוקן: בעדשה». בשבת | ד בשב'. אם | א ואם. חבל | א ל החבל. משיחה | ד משיח' א ל המשיחה. הרי זה | א ח'. 66 ממלין | ד א ג ממלאין. מבאר | ג מבור. הקר | ל חקר. ביום | ד ביו'. וכשעלו | א ל שכשעלו. 67 להם | ל להן. נביאין | ד נביאין [שביניהן] א ל נביאים [שביניהם] ג נביאים. להיות | ד להיו' ל שהיו. ממלין | ד א ג ממלאין. מבור | א ל מבאר. הקר | ל חקר. ביום טוב | ד בי"ט. בורות | ד ודות א בארות ל בריות. הקר$_2$ | ל ג חקר. 68 התירו | ל אמרו. אלא | ג אילא. אותה | ד אותה [בור]. עליה | ד עלי'. בלבד | א בלבד [התירו]. הלכות | ד הלכו' א ג הילכות. שבת | ד שב'. חגיגות | ד חגינו' ל ג וחגינות. ומעילות | ד א ומעילה. 69 כהררין . . . בסערה | א ל ח'. כהררין | ג כחדרים. התלוין | ד תלויין ג תלואין. בסערה | ד בשערה. מרובות | ד מרובו' א מרובות [כהררין התלויין בסערה] ל מרובות [כהררין התלוים בשערה]. ואין | ל ג אין. להם | ד ל ג להן. מי | ד א ל ג מה. 70 שיסמוכו | ד א שיסמכו ג שיסמיכו. מיכן | ד מכאן ג מכן. אמ' ר' | ד א"ר א ל היה ר'. יהושע | א יהושע [אום'] ל יהושע [או'] ג יהוש'. צבתה | ד א ל ג צבתא. בצבתא | ד בצבת'. מתעבדא | ד מתעבדה א מיתעביד ל התעבידא. קדמיתא | ד דקמיתא א קמייתא ל קמיתא. מה | ל מי. 71 הות$_1$ | ד א הוית. הא לאיי | א הא לוו ל הלואי ג הא לוי. בריה | א ג ביריא ל בריא. הות$_2$ | א הוות. הדינין | א ל [אבל] הדינין. והעבודות | ד והעבודו' ג והעבדות «וביני שיטי תלויה וי"ו». הטהרות | ד הטהרו' ל והטהרות. והטמאות | ד והטמאו'.

64. אין ממלין וכו'. משום שאף העדשה דינה כגלגל שאין ממלין בו בשבת. 65. כחס על חבל וכו'. כלומר, ואינו ממלא בה במלואה שלא יתק החבל, הרי מוכח שממלא לשתייתו. 70. צבתה בצבתא וכו'. וכמו שעשו צבת בצבת, כן למדו שביתה משביתה. 71. הא לאיי וכו'. כלומר, הלא היא, הלא זה דברי. עיין לעיל פ"ד שו' 7.

והעריות, ומוסף עליהן ערכין וחרמין והקדשות ומעשר שני, מקרא מרובה מדרש והלכות מרובות, ויש להן על מי שיסמוכו. אבה יוסה בן חנן אומ' אילו שמנה מקצעות של תורה גופי הלכות.

סליק פירקא

וסליקא מסכתא דעירובין

[72] ומוסף עליהן וכו'. תוספתא חגיגה ספ"ח הכ"ל.

[72] והעריות | א (והעבודות) והעריות. ג ח'. ומוסף | א ל מוסף. עליהן | א עליהם (והעריות) (ונמחק המוסגר ע"י נקודות). ערכין | א ל הערכין ג ערכים. וחרמין | ד וחרמי' א ל והחרמין ג וחרמים. והקדשות | ד והקדשו' א וההקדישות ל וההקדשו' ג והקדישות. ומעשר | ד ומעש'. ג ח'. שני | א שיני [יש להם על מה שיסמכו] ל שני [יש להן על מה שיסמוכו]. ג ח'. מרובה | ד מרוב'. [73] מרובות | ד מרובו'. ויש . . . שיסמוכו | א ל ח' (ועיין בשנו"ס לעיל שו' 72). ויש | ג יש. מי | ג מה. שיסמוכו | ד שיסמכו ג שיסמיכו. אבה | ד א ל אבא. יוסה | ד א ל ג יוסי'. [74] אילו | ד ל אלו. שמנה | ד שמונ' א ל ג שמונה. מקצעות | ד ל מקצועי א ג מוקצעי. של | ד א ל ג ח'. הלכות | א הלכות. סליק פירקא חסלת מסכת ל הלכות חסלת מסכת עירובין פרקי ח' ג הלכות סל' פר' ח' סל' מסכ' ח' פרקי'.

[74]. שמנה מקצעות וכו'. ומנה טהרות וטומאות לאחת. ועין בבה"א.

מסכת פסחא

[פרק א׳]

1. אור לארבעה עשר בודקין את החמץ לאור הנר. אין בודקין לאור החמה, ולא לאור הלבנה, אלא לאור הנר, לפי שבדיקת הנר יפה מרובה, אע״פ שאין ראיה לדבר זכר לדבר, והיה בעת ההיא אחפש את ירושלם בנרות ואו׳ נר אלים נשמת אדם. 2. בית שמיי או׳ שתי שורות על פני כל המרתף, שורה החיצונה הרואה את הפתח, והעליונה הרואה את הקורות, אבל שלמטה הימנה ושלפנים הימנה אין צריך בדיקה. בית הלל אומ׳ שורה החיצונה היא העליונה, הרואה את הפתח ואת הקורות, שלמטה הימנה, אבל שלפנים הימנה אין צריך לבדוק. 3. חורי הבית העליונים והתחתונים, היציע, והדות, וגג הבית, וגג המגדל, בית התבן, בית הבקר, ובית העצים, ובית האוצרות, אוצרות של יין, אוצרות של שמן, ואוצרות של תבואה, אינו צריך לבדוק. רבן שמעון בן גמליאל או׳ מטה

1 לור לארבעה וכו׳. משכ׳ פ״ח מ״ח. אין בודקין וכו׳. ירוש׳ פ״ח ה״ח, כ״ז ע״ח; מכילתא דרשב״י נח, עמ׳ 22; ובלי ז׳, ג׳. 2 והיה בעת ההיא וכו׳. לפני׳ ח׳, י״ב. 4 כך אלים וכו׳. משלי כ׳, כ״ז. בית שמיי וכו׳. משכ׳ פ״ח מ״ח. 5 שורה החילונה וכו׳. ובלי ח׳, ג׳. ועיין בירוש׳ פ״ח ה״ח, כ״ז ע״ב. 7 בית הלל וכו׳. ובלי הכ״ל. ועיין בירוש׳ הכ״ל. 8 חורי העית וכו׳. ירוש׳ פ״ח ה״ח, כ״ז ע״ב, ובבלי ח׳ ח׳ (כל הבריית).

1 לארבעה | נ ארבעה. לאור$_2$ | ד א ל נ [לא] לאור. 2 החמה | נ הנר (ונסחק, ובין השורות: חמה). הלבנה | נ לבנה. שבדיקת | כ״ה ד ל נ. ב שדבדיקת א שאור. מרובה | ל ומרובה א לבדיקה. 3 אע״פ | ד נ אף על פי א ואף על פי. והיה | ל ח׳. 4 ירושלם | נ ירוש׳. ואו׳ | ד נ ואומר א ואומ׳. אלים | ד ל א נ אלהים פ ה׳. נשמת | נ נשמת ונ׳. אדם | א ל אדם [חופש כל חדרי בטן]. שמיי | ד א ל שמאי נ שמי. או׳ | ד אומר׳ א ל אומ׳. 5 שורות | ד שורו׳. המרתף | נ המרתיף. הרואה | א רואה. הפתח | ד הפסח ל הפת׳. והעליונה | ל העליונה. 6 הרואה | א רואה. הקורות | ד הקורה. הימנה (ב׳פ) | ד נ המנה ל הימנו. אין | ל אינו. בדיקה | א ל נ לבדוק. 7 בית הלל | א וחכמ׳. אומ׳ | ד אומר ל או׳. שורה | ד שור׳. העליונה . . . הפתח | א רואה את הפתח היא העליונה. הפתח | ד הפסח. הקורות | א הקורה. 8 שלמטה | ל [ואבל] שלמטה. הימנה$_1$ | נ המנה. אבל | ל ח׳. שלפנים | א שלמטה ל ושלפנים. הימנה$_2$ | ד המנה ל ממנה נ המנה. 9 והתחתונים | ד שתחתונים ל והתחתוני׳. והדות | ל והחדות. וגג הבית | כ״ה ד א. ל גג ובית נ גג בית. ב ח׳. וגג$_2$ | נ גיג (ובין השורות: גג). המגדל | ל נ מגדל. בית$_1$ | א ובית. בית$_2$ | א ל ובית. 10 ובית$_1$ | ל נ בית. העצים | נ העיצים. ובית$_2$ | נ בית. א ח׳. האוצרות | א והאוצרות. אוצרות$_1$ | א ואוצרות. אוצרות$_2$ | ד א ואוצרות. ל ח׳. של$_2$ | ל ושל. 11 ואוצרות | נ אוצרות. ל ח׳. של | ל ושל. א ח׳. אינו | ד נ אין. רבן | נ ר׳. שמעון | א שמע׳ נ שמ׳. נמליאל | א נמל׳ נ נמ׳. או׳ | ד אומר א ל אומ׳. מטה | א ל נ מיטה.

6. שלמטה וכו׳. כלומר, השורה שלמטה מן העליונה והשורה שלפנים מן החיצונה. 9. היציע והדות. עיין בבה״א.

החוצצת את כל הבית, והיו תחתיה עצים ואבנים, בודק צד החיצון ואין צריך לבדוק את צד הפנימי. 4. היוצאין בשיארה והמפרשין בספינה לפני שלשים יום, אין צריך לבדוק, בתוך שלשים יום, בודק ומשכים והולך לדרכו. ר' יהודה או' משם רבן גמליאל שתי חלות של תודה פסולות, ומונחות על גג האיסטבה, כל זמן שהן מונחות כל העם אוכלין חולין, ניטלא אחת מהן, כל העם אוכלין תרומה, ניטלו שתיהן שורפין אילו ואילו. 5. שורפין תרומה תלויה טמאה וטהורה כאחד דברי ר' מאיר, וחכמים אומ' תלויה בפני עצמה, טהורה בפני עצמה, וטמאה בפני עצמה. אמ' ר' שמעון לא נחלקו ר' ליעזר ור' יהושע על הטהורה ועל הטמאה ששורפין זו בפני עצמה וזו בעצמה, על מה נחלקו על התלויה ועל הטמאה, שר' ליעזר או' תישרף זו בעצמה וזו בעצמה, ור' יהושע או' שתיהן כאחת. 6. אמ' ר' יוסה אין הנדון זה דומה לראיה, בשר שנטמא בולד הטומאה עם בשר

13 סיולמין וכו'. יכוס' סכ"ל; 33גי ו' ל'. 15 כ' יהודס וכו'. מסכ' פ"ל מ"ס. 18 שורפין וכו'. עיין 33גי כ' ג', ובמסכ' פ"ל מ"ז. 19—20 למ' כ' שמעון וכו'. 33גי סכ"ל. ועיין במסכ' סכ"ל, ויכוס' פ"ל ס"ם, כ"ם ע"ל. 22—23 למ' כ' יוסס וכו'. 33גי סכ"ל ולעיל פס ע"ו ל'.

12 צד | ד נ [את] צד א את ל [את] הצד. החיצון | א נ החיצנה (ובן תוקן: החיצון). ואין | ל ואינו. 13 צד | ל הצד. א ח'. היוצאין | נ יוצאין. בשיארה | ד [בו] בשיירה א ל בשיירה. והמפרשין | א והפורשין ל והמפרשים נ וספרשין. 14 אין . . . יום | ל ח'. והולך | נ והוליך. 15 ר' | ד רבי א [דברי] ר' יהודה | נ יהוד'. או' | ד אומר. משם | ד א ל משום נ מש'. נמליאל | נ נמל'. 16 ומונחות | א מונחות נג | ד נב. האיסטבה | ד האצטבא א האיצטבא ל האצטבה נ האיסטבא. שהן מונחות | א שמונחות ל שמונחת. 17 ניטלא | ד נוטלה א ל נ ניטלה. תרומה | ד תרום'. ניטלו | ד נ נוטלו. שורפין אילו ואילו | ד ל שורפין אלו ואלו א אילו ואילו שורפין. 18 תרומה | ב תרומה [תרומה]. תלויה טמאה וטהורה | א טהורה וטמאה ותלויה ל טמאה וטהורה ותלויה נ טמיאה תלויה וטהורה. כאחד | ד ל כאחת. דברי | נ דב'. מאיר | נ מא'. וחכמים | א וחכס' נ וחכ'. 19 אום' | ד אומרים ל או'. תלויה . . . עצמה[1] | ל ח'. תלויה . . . טהורה | א טהורה . . . תלויה. טהורה . . . וטמאה | ל טמאה . . . וטהורה. וטמאה | נ וטמיאה. עצמה[2] | ד עצם'. אמ' ר' | ד אמר רבי. 20 שמעון | נ שמ'. נחלקו | נ נוחלק. ליעזר | ד נ אליעזר א אליע' ל יהושע. ור' | ד ורבי. יהושע | נ יהוש' ל אליעזר. והטהורה ועל הטמאה | א [ה'ט] התלויה ועל הטהורה. ששורפין | ד [שר' אליעזר אומר] ששורפין. 21 בפני | ד א ל נ ח'. עצמה | ד נ בעצמה א ל לעצמה. בעצמה | א ל לעצמה. על | ל נ ועל. התלויה | כ"ה ד א ל נ. ב הטהורה. שר' | ד נ שרבי. ליעזר | ד א ל נ אליעזר. 22 או' | ד אומר נ אום'. תישרף | ד ל נ תשרף. בעצמה[1] | א ל לעצמה. בעצמה[2] | ד בעצמ' א ל לעצמה. ור' | ד ורבי ל ר'. יהושע | נ יהוש'. או' | א ל נ אום'. 22—23 אמ' ר' | ד א"ר. 23 יוסה | ד א ל נ יוסי. הנדון | נ נדון. זה | א ל ח'. דומה | ד דום'. לראיה | ד לראי' נ לראה (ובין השורות תלויה יו"ד). בשר[1] | ד בש' ל [אלא] בשר. שנטמא | א ל נ שניטמא. בולד | א באב. הטומאה | ד טומא' ל הטומא' נ טימאה. עם | נ עים. בשר[2] | ד בש' א ל הבשר.

16. על גג האיסטבה. על גג אולם העמודים (ספיז) בהר הבית. 18. תלויה טמאה וכו'. שהרי אף טהורה שורפין עם הטמאה בזמן הבעור, ומכל שכן ספק טהורה ספק טמאה, שהרי אף הטהורה אינה ראויה לאכילה ואסורת בהנאה. 22. שתיהן כאחת. משום שאף התלויה אסורה באכילה מחמת ספק טומאה, ולא מחמת איסור אחר. 23. אין הנדון וכו'. כלומר הנדון של משנתנו (פ"א מ"ז) ששורפין בשר שנטמא בולד הטומאה עם בשר שנטמא באב הטומאה, ושמן שנפסל בטבול יום, עם שמן שנטמא בנר טמא מת.

שנטמא באב טומאה שניהן טמאין, אלא שזה טמא טומאה חמורה וזה טמא טומאה קלה, וכן שמן שנפסל בטבול יום בנר שניטמא טמא מת שניהן טמאין, אלא שזה טמא טומאה חמורה וזה טומאה קלה, ואני אומ׳ ששורפין תרומה שניטמאת בולד טומאה עם תרומה שניטמאת באב הטומאה, אע״פ שמוסיפין לה טומאה על טומאתה, ותלויה וטמאה אומ׳ אני שהתלויה טהורה, אם נשרפת עם הטמאה נמצאת זו מטמאתה. בית שמיי אומ׳ אין שורפין בשר טהור עם בשר טמא, ובית הלל מתירין. 7. בראשונה היו אומ׳ אין מוכרין חמץ לנכרי, ואין נותנין לו במתנה, אלא כדי שיאכלנו עד שלא תגיע שעת הביעור, עד שבא ר׳ עקיבא ולמד שמוכרין ונותנין מתנה אף בשעת הביעור. אמ׳ ר׳ יוסה אילו דברי בית שמיי ואלו דברי בית הלל, הכריע ר׳ עקיבא לסייע דברי בית הלל. 8. האוכל חמץ אחר חצות, וחמץ שעבר עליו הפסח, הרי זה בלא תעשה ואין בו כרת דברי ר׳ יהודה, וחכמים או׳ כל שאין בו כרת אין בו בלא תעשה. 9. האוכל כזית חמץ בפסח, חייב

29 בית שמיי וכו׳. ירוש׳ פ״ל ה״ו, כ״ז ע״ד; bבלי ע״ו ב׳. 30 בשר טהור וכו׳. bבלי כ״ל ל׳, שבת י״ח ב׳. 34 האוכל חמץ וכו׳. ירוש׳ פ״ג ה״ג, כ״ח ע״ד. ועיין שבלי לחם פים׳ ק״ל, עמ׳ 187, bבלי כ״ח ל׳, ב׳. 36 האוכל כזית וכו׳. משנ׳ כריתות פ״ל מ״ל.

24 שנטמא | ד שנטמ׳ א ל נ שניטמא. באב | א ל בולד. טומאה$_1$ | ד הטומא׳ א ל הטומאה נ טימאה. שניהן טמאין | א שניהם טמאים. טמא (ב׳פ) | ד טמ׳. טומאה$_2$ | ד טומא׳ נ טימאה. חמורה | א קלה. 25 טומאה | ד טומא׳. קלה | א חמורה. וכן | נ ובין (ותוקן וכֵין). א ח׳. שנפסל | נ שניפסל. בנר | כ״ה א נ. ד ל בנד ב בנר. שניטמא | ד שנטמ׳ ל שנטמא. טמא | ד בטמ׳ א ל בטמא. שניהן | ד א נ שניהם. טמאין | ד טמאי׳ נ טמאתו (ותוקן: טמאים). 26 אלא | נ אילא. שזה | ד שז׳ נ שוה (ובין השורות תלויה זי״ן). טמא | ד טמ׳. טומאה$_1$ | ד א טומא׳ נ טימאה. וזה | ד ז׳ [טמ׳] א ל נ וה [טמא]. טומאה$_2$ | ד טמא׳ נ טימאה. אומ׳ | ל או׳ נ אומר. 27 שניטמאה$_1$ | ד ל שנטמאת. בולד | א בוולד נ ביולד. טומאה | א ל הטומאה נ טימאה. עם | נ עים. תרומה | ד תרום׳. שניטמאה$_2$ | ד שנטמאת. הטומאה | נ הטימאה. אע״פ | ד א נ אף על פי. שמוסיפין | ד שמוסיפי׳. 28 טומאה | נ טימאה. על טומאתה | ל ח׳. ותלויה | נ תלויה. וטמאה | ד וטמא׳ ל טמאה נ טמיאה. אומ׳ | ד אמר א ל נ אומר. שהתלויה טהורה | ד שהתלוי׳ ביהוד׳. אם | א ואם. 29 עם | נ עים. שמיי | ד א ל שמאי נ שמי. אומ׳ | ד אומר ל או׳. 30 הלל | א הילל. אומ׳ | ד אומרי׳ א נ אומרין. מוכרין | ד מוכרי׳. 31 חמץ | ל [את] החמץ. לנכרי | ד דנכרי. אלא | נ אילא. שיאכלנו | ד שיאכל ל שיאכלנה. עד | ד [או] עד. תגיע | ד הגיע. 32 ר׳ | ד נ רבי. ולמד | ד א ל נ ולימד. מתנה | ד א ל במתנה ב מתנה (ע׳). 33 אמ׳ ר׳ | ד אמר רבי. יוסה | ד א ל נ יוסי. אילו | ד ל אלו. דברי (ב׳פ) | נ דב׳. בית$_1$ | ד בי׳. שמיי | ד א ל נ שמאי. ואלו דברי | ל ודברי. א ח׳. בית הלל | א ובית הילל. ר׳ | ד רבי. 34 עקיבא | נ עקיבה. דברי | נ דב׳. הלל | א הילל. חצות | ד חצו׳. 35 דברי | נ דב׳. ר׳ | ד רבי. יהודה | נ יהו׳. וחכמים | א נ וחכם׳. או׳ | ד אומרי׳ א נ אום׳. 36 בלא | א לא. תעשה | ד תעש׳. בפסח | ד בפס׳. א ח׳. חייב | נ חיב.

26. ואני אומ׳ וכו׳. כלומר, ואף אני אומר ומודה בזה. 29–30. בשר טהור וכו׳. כלומר, בשר קדשים טהור שטעון שריפה, שאינו אלא פסול תורה, וטומאתו מדרבנן. 32–33. בשעת הביעור. כלומר, שעה חמישית שנאסר בתולין ועדיין מותר בתרומה. ועיין בבה״א.

על זדונו כרת ועל שגגתו חטאת ועל לא הודעו אשם תלוי. 10. האוכל תרומה חמץ בפסח, אין משלם דמי עצים לכהן. אמ' ר' יוחנן בן נורי נמתי לו לר' עקיבא מפני מה האוכל תרומת חמץ בפסח אין משלם דמי עצים לכהן, מה נשתנית זו משאר ימות השנה, שבשאר ימות השנה משלם דמי עצים לכהן. אמ' לי לא אם אמרת בשאר ימות השנה, שאע"פ שאין לו בה היתר אכילה יש לו בה היתר עצים, תאמר בזו שאין לו בה לא היתר אכילה ולא היתר עצים. למה זה דומה, לתרומת תותים ואבטיחים ומלפפונות שניטמאת, שאין לו בה לא היתר אכילה ולא היתר עצים. במי דברים אמורים בתרומה שהפרישה חמץ קודם לפסח לשום תרומה, אבל המפריש תרומה חמץ בפסח אינה תרומה. 11. האוכל קדש חמץ בפסח בשוגג, משלם קרן וחומש ואשם ודיי ואשם תלוי, במזיד, פטור. במי דברים אמורים בקודש שהפרישו חמץ קודם הפסח, שהוא קדש, אבל המקדיש קודש חמץ בפסח, אינו קודש. 12. אחד האוכל, ואחד ממחה ושותה. אכל וחזר

37—38 האוכל תרומה וכו'. עגלי ל"ג ח' (כל הצריכת). ועיין במסכ' פ"ג מ"ג. 45 בתרומה שהפריש וכו'. עיין עגלי הכ"ל ובילוש' פ"ג הל"ג, כ"ט ע"ח. 46 האוכל קדש וכו'. עיין עגלי כ"ט ח'. 48 בקודש שהפרישו וכו'. עיין יומ' פ"ג ה"ג, כ"ט ע"ח. 49 אחד האוכל וכו'. עיין לעיל תרומות פ"ז ה"ג, עמ' 142, ובמקס"ת שם.

37 כרת | ד כר'. חטאת | א (חייב) חטאת. הודעו | ד ל הודע. תלוי | חטאתלוי «והעביר הסופר קו על האותיות ,חטא'». 38 תרומה | ד תרום'. אין | ל אינו. אמ' ר' | ד אמר רבי. נמתי | א ל אמרתי. 39 לר' | ד ל לרבי. עקיבא | ד עקיבה. ל ח'. תרומת | א ל ג תרומה. אין | ל אינו. 40 נשתנית זו | א נשתנה פסח ל נשתנה זה. שבשאר | ג בשאר. משלם | ג [אין] משלם. 41 אמ' | ד ג אמר. לי | ד ליה א לו. השנה | א השנה [שמשלם]. שאע"פ | ד א ג שאף על פי. לו | ג לה. היתר | ל התיר ג היתיר. 42 לו1 | ג לה. היתר (ב"פ) | ד התר ג היתיר ל התיר . . . התר. לא | ד א ח'. 43 היתר | ד ל התר ג היתיר. זה | ג זו. דומה | ד דום'. תותים | ג תותם «ובין השורות יו"ד». ואבטיחים | ל אבטיחים. ומלפפונות | ד ומלפפונו' ל מלפפונות ג ומלפונות. 44 שניטמאת | ד שנטמאת. א ל ח'. לו | ג לה. היתר (ב"פ) | ד התיר ל התר ג התיר . . . היתיר. עצים | ל עצים [למה זה דומה] «נמחק המוסגר בנקודות». במי וכו' | ד ל בד"א א במה וכו' ג במה דבר' אמור'. 45 חמץ | א ח'. לשום | ל ג שהיא. המפריש | א הפריש [חמץ בפסח] «נמחק המוסגר בנקודות». 46 תרומה2 | ד תרומה [האוכל קדש חמץ בפסח אינה תרומה]. קדש | א ג קודש. בשוגג | ל שוגג. 47 ואשם ודיי | ד ל ג ואשם ודאי. א ח'. ואשם תלוי | ל ג ח'. במזיד | ל מזיד. במי וכו' | ד ל בד"א א במה וכו' ג במה דבר' אמור'. 48 בקודש | כ"ה א ג. ד ל בקדש ב בקודם. שהפרישו | א ל שהקדישו. חמץ . . . שהוא | א ח'. קודם | ד קוד'. הפסח | ד ל ג לפסח. קדש | ד א ג קודש. המקדיש | א אם הקדישו. קודש | ל קדש. ד ח'. 49 קודש | ד ל קדש. אכל | ל אבל. וחזר | א ל ג חזר.

40 משאר ימות השנה. כלומר, מאוכל תרומה טמאה בשאר ימות השנה שאסורה באכילה לכל אדם ועומדת לשריפה. 42. לו בה היתר וכו'. שהרי היא מותרת בהנאה. 46. קדש חמץ וכו'. ובהקדש אינו עובר בבל יראה ובבל ימצא, ומותר להשהותו עד אחר הפסח. ונמצא שאף בפסח יש לו דמים, ולסיכך מעל בשוגג. 47. ואשם תלוי. כלומר, אם מעל בספק חייב אשם תלוי, וחיובי הקדש גרידא הוא מונה כאן (לא חיובי חמץ), וכר"ע. עיין בבה"א.

50 ואכל, וחזר ואכל, אם יש מתחלת אכילה ראשנה עד סוף אכילה אחרונה כדי אכילת פרס, מצטרפין, ואם לאו, אין מצטרפין. שתה וחזר ושתה, אם יש מתחלת שתייה ראשונה עד סוף שתייה אחרונה כדי שתייה רביעית, מצטרפין, ואם לאו, אין מצטרפין. חמץ של נכרי מותר אחר הפסח מיד. רבן שמעון בן גמליאל ור' ישמעאל בי ר' יוחנן בן ברוק' אומ' אף של הקדש
55 מותר אחר הפסח מיד.

פרק ב' (בכי"ע אין כאן פרק חדש)

1. חמץ של כותיים מאימתי מותר אחר הפסח, של בעלי בתים אחר שלש שבתות של אפייה, ושל נחתומין בכפרים עד שלשה ימים, ובכרכין עד שלשה תנורין. ר' שמעון בן לעזר או' כשאמרו של בעלי בתים אחר שלש שבתות של אפייה, אם היה בעל הבית או שמסיא את בנו ואפה בשלשה
5 תנורין זה אחר זה, מותר, ושאמרו של נחתומין בכפרים עד שלשה ימים, אם

53 חמץ של נכרי וכו'. מכ' פ"ג מ"ג. 54 של הקדש וכו'. ספרי לחס פי' קל"ח, עמ' 188; מכילתא דלפסח"י, עמ' 39; ילוש' פ"ג ה"ג. כ"ע ע"ח; גזלי ה' 3', כ"ג ח', כ"ע ח'.
1 חמץ וכו'. ילוש' עלמ פ"ג ה"ז, ס"ג ע"ג, ע"ז פ"ס ה"ח, מ"ס ע"ח (עד סו' 8).

50 וחזר ואכל | נ חזר ואכל. א ל ח'. מתחלת | א מתחילת. ראשנה | ד א ל נ ראשונה. עד | ד א ל נ ועד. אחרונה | א [ראשונה] אחרונה (נמחק המוסגר בנקודות). 51 ואם | נ אם. וחזר | א נ חזר. 52 מתחלת | א מתחילת. עד | א ל ועד. שתייה$_3$ | ד א ל נ שתיית. 53 ואם | נ אם. מצטרפין$_2$ | ד מצטרפין [כשם שאכילה בכזית כך שתייה. ואכילה ושתייה אין מצטרפין אכל כזי' אפי' מחמשת מינין הרי אלו מצטרפין אכל כחצי זית ונודע לו וחזר ואכל כחצי זית אחר אפילו ממין אחד אין מצטרפין] א מצטרפין [כשם שאכילה בכזית כך שתייה בכזית ואכילה ושתייה אין מצטרפין] ל מצטרפין [כשם שאכילה בכזית כך שתייה בכזית אכילה ושתייה אין מצטרפין אבל כזית אפי' חמשת מינין הרי אלו מצטרפין אכל כחצי זית ונודע לו וחזר ואכל כחצי זית אחר אפי' הן מין אחד אינן מצטרפין]. חמץ . . . מיד | א ח'. 54 שמעון בן גמליאל | נ שמ' בן גמל'. ור' . . . ברוק' | ל ח'. ור' | ד ורבי. ישמעאל בי ר' | א ח'. בי ר' | ד ברבי נ בר ר' ברוק' | ד א ברוקה. אומ' | ד אומר א אמרו ל או'. של | נ ח'.

1 חמץ | א ל נ חמיצן. כותיים | ד כותי' נ כותים א גוים. מאימתי | ד מאמתי נ מימתי. 2 שלש | נ שלוש. שבתות | ד שבתו'. אפייה | ד אפיי' א אפיה. ושל | נ של. נחתומין | ד נחתומי' נ נחתומים. ובכרכין | ד ובכרכים א נ בכרכין ל בכרכים. 3 תנורין | ל תנורים. ר' | ד רבי. שמעון | נ שמע'. לעזר | ד ל נ אלעזר א אלע'. או' | ד אומר א נ אומ'. כשאמרו | א ל [אף] כשאמרו. 4 אפייה | א אפיה. או | א ל ח'. שמסיא | ד שמש' א ל משיא. בשלשה | ד בשל' נ בשלושה א ל שלשה. 5 תנורין | ל תנורים. זה אחר זה | א ביום אחר. ושאמרו | א ל וכשאמרו. נחתומין | נ נחתומים. אם | ד ל ואם.

1. של כותיים וכו'. והפסח שלהם, לפי חשבונם, לפעמים חל שלא בזמן הפסח שלנו, ונמצא שהחויקו חמץ בפסח שלנו, ואף לאחר הפסח אסור בהנאה. 2. שלש שבתות וכו'. סתם בעלי בתים אופים פעם אחת לכל השבוע, ואחר שלש אפיות כבר כלה כח השאור הראשון של חמץ האסור בהנאה. ועיין בבה"א.

נדחק ואפה בשלשה תנורין זה אחר זה אפי' ביום אחד, מותר. 2. ר' שמעון אומ' אף כשאמרו של נחתומין בכרכים עד שלשה תנורים אסו' עד שלשה ימים, שמשחרית היה בודה לו שאר כל אותו היום. במי דברים אמורים בזמן שלא עשו את פסחיהן עם ישראל, או שהקדימו יום אחד, אבל אם עשו פסחיהן עם ישראל, או שעכבו אחר ישראל יום אחד, חמצן מותר אחר הפסח מיד. 3. מצה של כותיים מותרת, ואדם יוצא בה ידי חובתו בפסח, ור' לעזר אוסר, לפי שאין פקיעין בדקדוקי מצה. רבן שמעון בן גמליאל או' כל מצוה שהחזיקו בה כותים הרבה מדקדקין בה יותר מישראל. 4. חמיצן של עוברי עבירה מותר אחר הפסח מיד, מפני שמחליפין את השאר. 5. המליי של ישראל, ופועלי גוים עושין לתוכו, ומצאו בו חמץ אחר הפסח, אסור בהנאה ואין צריך לומ' באכילה. 6. המליי של גוים, ופועלי ישראל עושין לתוכו, ומצאו בו חמץ אחר הפסח,

9 זמן שלא עשו וכו'. עיין יכוס' פ"ח ס"ח, כ"ז ע"ב. 11 מצה וכו'. 33בי גיטין י' ח', קידושין ע"ו ח', חולין ד' ח'. 12 רבן שמעון וכו'. יכוס' פ"ח ס"ח, כ"ז ע"ב; 33בי תכ"ל. ועיין 33בכות מ"ז ב'. 14 המילן וכו'. חולין ד' ח'. ועיין 3משכ' פ"ב מ"ג. 15 המליי וכו'. 33בי ל"ח ב'.

6 נדחק | ד נרחה. בשלשה | א ל שלשה ב בשלשה [זה] «ונמחק המוסגר בנקודות». תנורין | ל תנורים. זה . . . זה | ל ג ח'. אפי' . . . אחד | א ח'. אפי' | ג אפילו. ל ח'. ר' | ד רבי. 7 שמעון | א שמעון [בן אלע'] ג שמע'. אומ' | ל ג או'. בכרכים | א ג בכרכין. שלשה תנורים | ד ג תנורי' [תנורים]. אסו' | כ"ה ד. א אסורין ל ג אסור. ב ח'. 8 שלשה ימים | ד ג' ימי'. משחרית | ד משחרי'. בודה | ד בודק ל בורה. שאר | ל שאור. אותו | ג אתו. במי וכו' | ד ל בד"א א ג במה דבר' אמור'. 9 עשו | א עשה. את | ד א ל ג ח'. פסחיהן | ל פסחיהם א פסחו. עם | ג עים. 9–10 או . . . ישראל | ל ח'. 10 עשו פסחיהן | א עשה פיסחו. עם | ג עים. שעכבו | א ג שעיכבו. אחר ישראל | א ח'. חמצן | ל ג חמיצן ד חמצו א חמיצו. 11 כותיים | א ג כותים. מותרת | ד מותרות. 12 ור' | ד ורבי ג ר'. לעזר | ד א ל ג אלעזר. לפי | ל ח'. שאין | א שאינן. פקיעין | ד ל בקיאין. א ח'. בדקדוקי | א ג בדיקדוקי. מצה | ד מצוה א מצה [כישר']. רבן | ג ר'. שמעון | א שמע' ג שמ'. 13 נמליאל | ג נמ'. או' | ד אומר א ג אומ'. ל ח'. כותים | ד ל ג כותיים. הרבה מדקדקין בה יותר | ל ג הן בקיאין (ג פקיעין) בה הרבה. יותר | ד יות'. 14 מישראל | א מישר'. חמיצן | ד חמצן. עבירה | א עבירות. מותר | א מותר [פותר]. אחר | ג ח'. 15 השאר | ד א ל השאור. המליי | ד ל ג המלוי א המלאי. נוים | ד גוי'. לתוכו | ד א ל ג בתוכו. 16 ומצאו | א ומצא. לומ' | ד א ג לומר. באכילה | א באכילה [המלאי של ישראל ופועלי נוים עושין בתוכו ומצא בו חמץ אחר הפסח מותר באכילה ואין צריך לומר בהנאה] «והברייתא הראשונה נמחקה ע"י עיגולים בתחילתה ובסופה». 17 המליי | ד ל ג המלוי א המלאי. ישראל | א ישר'. לתוכו | ד א ל ג בתוכו. ומצאו | א ומצא. בו | ג ח'.

7. אף כשאמרו וכו'. כלומר, אמנם נכון הוא שנחתומין בכרכין היו אופין שלש אפיות מיחדות ביום אחד, אבל הם היו יוצרים (בודים) להם שאור לכל האפיות שבאותו יום, והיו עושים שאור מיום לחבירו, עיין בבה"א. 9. בזמן שלא עשו וכו'. חוזר לעצם ההלכה שאין חמץ של כותים אסור לאחר הפסח, אלא בזמן שלא עיברו את השנה ועשו את הפסח באדר (או להסך), או שהיה הבדל ביניהם וביניהם יום אחד (בחדשים חסרים ויתירים), והם הקדימו יום אחד, וביום אחרון של פסח שלנו אכלו חמץ. 10–11. חמצן מותר וכו'. שלא נחשדו על חמץ בפסח. 12. פקיעין. בקיאין. 14–15. מפני שמחליפין וכו'. כלומר, בשאור של נוים. ועיין בבה"א. 17. המליי של נוים וכו'. ואנו תולים שהחמץ הוא מן המליי (הסחורה) ולא של הפועלים. וכן הדין בתנות להלן. ועיין בבה"א.

מותר באכילה, ואין צריך לומ' בהנאה. 7. חנות של ישראל, ופועלי גוים עושין לתוכה, ומצאו בה חמץ אחר הפסח, אסור בהנאה, ואין צריך לומר באכילה. 8. חנות של גוים, ופועלי ישראל עושין בתוכה, ומצאו בה חמץ אחר הפסח, מותר באכילה, ואין צריך לומ' בהנייה. 9. נכרי שהלוה את ישראל על חמיצו, אמ' לו אם לא באתי עד הפסח הרי הוא מכור לך, מותר באכילה, ואין צריך לומ' בהנאה. 10. ישראל שהלוה את נכרי על חמיצו, ואמ' לו אם לא באתי קודם לפסח הרי הוא מכור לך, אחר הפסח אסור בהנאה, ואין צריך לומ' באכילה. 11. נכרי שבא לביתו של ישראל וחמץ בידו, אין זקוק לו לבערו. הפקידו אצלו, חייב לבער. ייחד לו בית בפני עצמו, אין זקוק לו. 12. ישראל וגוי שהיו באין בספינה וחמץ ביד ישראל, הרי זה מוכרו לנכרי, ונותנו במתנה, וחוזר ולוקח ממנו לאחר הפסח, ובלבד שיתנו לו במתנה גמורה. 13. רשיי ישראל שיאמר לנכרי עד שאתה לוקח במנה קח במאתים, שמא אצטרך ואבוא ואקח ממך אחר הפסח. 14. משכיר ישראל חמורו לנכרי להוליך עליו חמץ ממקום למקום. מצא חמץ בדרך, אם רבה חמץ מותר, ואם לאו, אסור. 15. מעשה ברבן

21 נכרי שהלוה וכו'. עיין במשכ' פ"ג מ"ב. 25 נכרי שבא וכו'. מכילתא דרשב"י, עמ' 23; יומ' פ"ג ה"ג, כ"מ ע"ל; ובלי ו' ח'. 27 ישראל וגוי וכו'. יומ' פ"ג ה"ג, כ"מ ע"ל. 31 משכיר ישראל וכו'. עיין יומ' פ"ג הל"ג, כ"מ ע"ל. 32 מעשה וכו'. יומ' ע"ז פ"ח ה"ט, מ' ע"ל; ובלי עירובין ק"ל ב'.

18 מותר באכילה | א אסור בהנאה. לומ' | ד א ל ג לומר. בהנאה | א באכילה. ישראל | א [גוים] ישראל (נמחק המוסגר בנקודות). 19 לתוכה | ד בתוכ' א בתוכו ל ג בתוכה. ומצאו | א ומצא. בה | ד בו. חמץ | כ"ה ד א ל ג. ב ח'. 19–21 אסור . . . הפסח | כ"ה ד ג. ב ח'. 19 אסור בהנאה | ל ח'. לומר | ל לומ'. 20 ישראל | א ישר'. ומצאו | א ומצא. 21 לומ' | ד א ג לומר. בהנייה | ד א ל ג בהנאה. שהלוה | א ג שהילוה. 22 ישראל | א ישר'. חמיצו | ד ל חמצו. אמ' | ד יאמרו א ואמ' ג אמר. עד | ד א ל ג קודם. הפסח | א ל לפסח. לך | ד א ל ג לך [אחר הפסח]. 23 צריך | ד צרי'. לומ' | ד א ג לומר ל לו'. שהלוה | א ג שהילוה. נכרי | ד הגוי א ל הנכרי. חמיצו | ד ל ג חמצו. 24 ואמ' | ד יאמר ג אמר. 25 לומ' | ד א ל ג לומר. ישראל | א ישר'. 25–26 וחמץ בידו | א והיה בידו חמץ. 26 אין | ל אינו. לו | ל ח'. אצלו | ל לו. חייב | א זקוק ג חיב. לבער | א ל לבערו. 27 אין | א ל אינו. לו | א לבערו. ישראל | א ישר'. שהיו | ג שהיה (תוקן בין השורות: שהיו). וחמץ | א [והיה] חמץ. 28 זה | ל הוא. לנכרי | א לנוכרי. ונותנו | ל או נותנו [לו] ג אם נותנו. ממנו | א היממנו. לאחר | ד לאח' א אחר. 29 שיתנו | ד א ג שיתננו. רשיי | ד א ל ג רשאי. שיאמר | ד שיאמ'. לנכרי | א לו. 30 אצטרך | א אצטרך [לו בן] (נמחק בן'). ואבוא | כ"ה ד א ל ג. ב ואביא. אחר | ל לאחר. 31 חמורו לנכרי | א בהמתו לגוי. עליו | ד א ל ג עליה. ממקום | א [ואפילו] ממקום. מצא | א המוצא. 32 אם רבה | כ"ה ד א ג ל רבה. ב ח' (ובמקומו פער). ואם | ג אם.

22. אמ' לו וכו'. כלומר, אמ' לו ישראל לגוי. 24. ואמ' לו וכו'. כלומר, הגוי לישראל. 28. ונותנו וכו'. כלומר, או נותנו, ועיין בשנו'ס. 29. במתנה גמורה. בלי תנאים, ועיין בבה'א. 30. קח במאתים וכו'. כלומר, קח לך יותר חמץ ממה שאתה מבקש, שטופך להרויח כסף. 32. רבה חמץ וכו'. כלומר, חמץ המותר, שנאפה אחר הפסח. ומדברים במקום שרובו ישראל.

גמליאל שהיה מהלך מעכו לכזיב, מצא גלוסקין אחד בדרך, אמ' לעבדו, טבי, טול את הגלוסקין. ראה גוי אחד, אמ' לו, מבנאי, טול גלוסקין זה. רץ אחריו ר' לעיי, אמ' לו מה טובך, אמ' לו מעיירות הללו של בורגנין אני, אמ' לו מה שמך, אמ' לו מבנאי, אמ' לו מכירך רבן גמליאל מימיו, אמ' לו לאו. מיכן למדנו שכיון רבן גמליאל ברוח הקדש, ומדבריו למדנו שלשה דברים למדנו שחמץ של נכרי אחר הפסח מות' מיד, ואין מעבירין על האוכלין, והולכין אחר רוב הולכי דרכים. 16. הגיע לכזיב, בא אחד ושאל לו את נדרו, אמ' לזה שעמו כלום שתינו רביעית יין האיטלקי, אמ' לו הן, אמ' לו אם כן הטיל עמנו עד שנפוג את יינינו, והלך עמהן עד שהגיעו לסולמה של צור, כיון שהגיעו לסולמה של צור ירד מן החמור ונתעטף, וישב והתיר לו נדרו. ודברים הרבה למדנו באותו היום, למדנו שרביעית יין משכרת, והדרך מפיגה את היין, ואין מורין שתויי יין, ואין מפירין נדרים

38 ואין מעכירין וכו'. מקוטות הכ"ל; ירוש' דמאי פ"ג הל"ג כ"ג ע"ג; 33גלי ג"מ כ"ג ח'. 43 שרביעית וכו'. להלן כריתות פ"ח ה"כ; תו"כ ריש שמיני, מ"ו ע"ב; ירוש' ע"ז הכ"ל; סס תכומות פ"ח ה"ו, מ' ע"ד; 33גלי עיכוזין הכ"ל; סס כריתות י"ג ג'. 44 ואין מפירין וכו'. ירוש' ע"ז הכ"ל. ועיין ירוש' כלכיס פ"י ה"י, מ"ב ע"ח, ולהלן שבחדרין פ"ו ה"ב.

33 גמליאל | א נמליאל [ור' אילעאי] ג נמלי'. שהיה | א שהיו. מהלך | א מהלכין ג מהליך. מצא | א וראה ל ומצא [בה]. גלוסקין | ל קלוסקין. אחד | ד ל ג ח'. בדרך | א ח'. אמ' | ד ג אמר. 33–34 לעבדו טבי | א לטבי עבדו. 34 טבי | ד שבי. את | א ל ח'. הגלוסקין | ד הגלוסקי' א גלוסקין [זה] ל קלוסקין [זה]. אחד | ד אחר. אמ' | ד ג אמר א ואמ'. ל ח' (והושלם בין השורות: אמ'). מבנאי | ל מבניי. גלוסקין | ל [את] הגלוסקין. זה | ל הזה ג זו. ד ח'. 35 ר' לעיי | ד [אל] ר' אלעזר א ר' אילעאי ל ג אלעאי. אמ' לו | ד ל ח'. אמ' | ג אמר. טובך | ד יטבך א ל ג טיבך. אמ' | ד ג אמר. מעיירות | ד מהעיירות. הללו | א ח'. אני | ל ח' (והושלם בין השורות. ועיין בכפילות שלהלן). 36 אמ' לו$_1$ | א ח'. אמ' (ד"פ) | ד ג אמר. מבנאי | א מבנאי [שמני] ב מבנאי [אמ' לו מבנאי] ל מבניי [טול את הקלוסקין הזה רץ אחריו ר' אלעי מה טיבך אמ' לו מעיירות הללו של בורגנין אני אמ' לו מה שמך אמ' לו מבניי]. רבן גמליאל מימיו | ל מימיו רבן גמליאל. גמליאל | ג גמ'. אמ'$_4$ | א א'. 37 מיכן | ד מכאן ג מכן. גמליאל | ג גמ'. הקדש | א הקודש. ומדבריו | ל מדבריו. ד ח'. שלשה | ג שלושה. 38 למדנו | א ח'. שחמץ | ד שהחמץ. של | ל ח'. אחר | ד אח' א ל ג [מותר] אחר. מות' | ד מותר. א ל ג ח'. 39 האוכלין | ד האכלים ג האוכלים. והולכין | ג והלכין. רוב | ל הרוב. הולכי | א עוברי. דרכים | ד דרכי'. בא | א ל ובא. 40 לו | ד לא. אמ'$_1$ | ג אמר. לזה | א לאחד. שעמו | א ג שעימו. האיטלקי | ד ל באיטלקי. אמ'$_2$ | ד ג אמר. 41 הן | ג הין. הטיל | ד תטייל א ל יטייל ג היטייל. עמנו | א אחרינו. שנפוג | ד ל שיפוג. את | ד א ל ח'. יינינו | ד יינגו. והלך | ד ל ג הלך א טייל. עמהן | א עמו ג עמהם. שהגיעו | ד שהגיע. 42 כיון . . . צור | א ח'. שהגיעו | ל שהגיע. צור$_2$ | ד צוה. 43 נדרו | ד [את] נדרה. ודברים הרבה | א והרבה דברים ג ודברים הרבי. באותו | ג באתו. שרביעית | ג שהרביעית. 44 והדרך | ג ודרך. מפירין | ל מתירין.

33. **גלוסקין.** עיטל עבה של מת חטים מנוקות. 38. **מות' מיד.** משום שהמעשה היה מיד אחר הפסח, ועדיין לא רבה חמץ של היתר. **ואין מעבירין וכו'.** כלומר, אין עוברין ומניחין את האוכלין להתגלגל בקרקע ולהתקלקל. 39. **אחר רוב וכו'.** שהיו נויים.

45 לא רכובין ולא מהלכין ולא עומדין, אלא עטופין ויושבין. 17. ר' יוחנן בן נורי אומ' אף הקרמית אדם יוצא בה ידי חובתו. 18. יוצאין במעשר שני בירושלם, אבל לא בבכורים. מה הפריש בין מעשר שיני לבכורים? מעשר שני יש לו היתר אכילה בגבולין, בכורין אין להן היתר אכילה בגבולין. 19. יוצאין ברקיק השרוי, ובמבושל [שלא נימוח דב' ר' מאיר.
50 ר' יוסי או' יוצאין ברקיק השרוי, ואין יוצאין במבושל] אע"פ שלא נמוח. יוצאין בספגין הנעשין באור, ואין יוצאין בספגין הנעשין בחמה, ואין עושין ספגין בחמה בפסח. יוצאין בסריקין בין מצויירין ובין אין מצויירין, ואין עושין סריקין מצויירין בפסח. אמ' ר' יהודה שאל ביתוס בן זונן לחכמים,

45 כ' יומכן וכו'. עיין לעיל חלה רפ"ק, יכוס' סס פ"ח ה"ח, כ"ז ע"ח, פסחים פ"ג ה"ד, כ"ע ע"ב, 33לי ל"ח ח'. 46—47 3מעשר שני וכו'. עיין מכילתא 3ח פ"י, עמ' 35, מכילתא לרשב"י, עמ' 24, 33לי ל"ו ח'. ועיין 3משכ' פ"ג מ"ח. 47 לח 33כוכים. מכילתא ומכילתא לרשב"י הכ"ל; ספרי זוטא 3בעלותך, עמ' 260; יכוס' פ"ג ה"ד, כ"ע ע"ב, ומגילה פ"ח, ע"ב ע"ד; 33לי הכ"ל. 49 יולחין 3רקיק וכו'. 33לי מ"ח ח', 3רכות ל"ח ב'. ועיין יכוס' פ"ג ה"ח, כ"ע ע"ד. 51 יולחין 3ספגין וכו'. יכוס' חלה פ"ח ה"ח, כ"ז ע"ד. ועיין 33לי ל"ז ח'. 52 יולחין 3סריקין וכו'. יכוס' פ"ג ה"ד, כ"ע סע"ב; 33לי ל"ז ח'.

45 רכובין | ד ל רוכבים ג רכובים א מהלכין. מהלכין | ד ג מהלכים א רוכבין. עופדין | ל נ עומדים. אלא | ג אילא. עטופין | ל עטופים. ר' | ד רבי. 46 אום' | ד אמר ל או'. הקרמית | ל הקירמית. חובתו | ד חובתו [בפסח] א ל חובתו [בפסח יוצאין בהן ובחררה (א ובהדראה) שלהן בכזית]. במעשר | ל במעש'. 47 שני | א שיני. בירושלם | ל בירוש'. בבכורים | א בביכורים ל בביכורי'. מה | א ג ומה. הפריש | ד א ל הפרש. שיני | ד ל שני. לבכורים | א ג לביכורים ל לבכורי'. 48 מעשר | א [אלא] שמעשר ל שמעש'. שני | א שיני. היתר1 | ד הת' ל התר ג היתיר. אכילה1 | ד אכיל'. בגבולין . . . אכילה2 | א ח'. בכורין | ד ובכורין ל וביכורי' ג בכורים. היתר2 | ד התי' ל התר ג היתיר. 49 יוצאין | ד יוצאי'. ובמבושל | ד ומבוש'. 49—50 שלא . . . במבושל | כ"ה ג. ב ח'. שלא ניסוח | ד של' נמוח. 49—50 דב' . . . נמוח | א ל ח'. דב' | ד דברי. מאיר | ד מאי'. 50 יוסי | ד ח'. יוצאין ברקיק | ד יוצאי' ברקו'. ואין יוצאין במבושל | ד ואי' יוצאי' במבוש'. אע"פ | ג אף על פי. נמוח | ג ניסוח. 51 יוצאין (ב"פ) | ד יוצאי'. בספגין1 | ד בסופגני' א בסופגנין ג בסיפגנין. הנעשין (ב"פ) | ד הנעשי'. 51—52 ואין1 . . . זונן | ל ח' «והושלם בגליון». ואין1 | ד ואי'. בספגין2 | ד בספגני' א בסופגנין ג בסיפגנין. בחמה | ד בחמ' א בחמה [בפסח]. ואין2 | ד אי' ל אין. עושין | ד עושי'. 51—52 עושין . . . בפסח | א ח'. 52 בחמה בפסח | ד בחמ' בפס' ל בפסח בחמה. בסריקין | ד בסרקין. מצויירין | ד מצוירי'. ובין | א ל ג בין. אין | ד ג שאין א ל שאינן. ואין | א ל אין. 53 מצויירין | א המצויירין. אמ' ר' | ד אמר רבי. יהודה | ג יהוד'. ביתוס | א בייתוס. בן | ד בין. ל ח'. זונן | א ג זונין. ל ח'. לחכמים | א ג לחכמ'.

46. אף הקרמית וכו'. במשנתנו פ"ב מ"ח נשנו חמשה דברים שאדם יוצא בהן ידי חובותו בפסח, ומוסיף ר' יוחנן ב"נ אף את הקרמית. ועיין על טיבה בבה"א. 48. יש לו היתר וכו'. שהרי אם נטמא פודין אותו אפילו בירושלים, ומותר להוציאו ולאוכלו מחוץ לירושלים. 50. ואין יוצאין וכו'. משום שיצא מתורת לחם, או משום שאין בו טעם מצה, עיין בבה"א. 51. בספגנין וכו'. את שחלקיה מלאים נקבים דקים, כמו הספוג (הר"ם). ועיין בבה"א. 52. בסריקין וכו'. מצות שסרקו אותן במסרק. ועיין בבה"א.

מפני מה אין עושין סריקין מצויירין, אמרו לו מפני שהאשה שוהא עליהן
55 ומחמצתן. אמ' להן אם כן ייעשו בדפוס, אמרו לו יאמרו כל הסריקין
אסורי', סריקי ביתוס מותרין. ר' יוסה או' עושין סריקין כמין רקיקין, ואין
עושין סריקין כמין גלוסקאות. 20. אין יוצאין בחליט, ולא בחמעיסה,
ולא בספנין, ולא בדבשנין, ולא באסקריטין, אבל ממלא כריסו מהן,
ובלבד שיאכל כזית מצה באחרונה. 21. יוצאין במצה מתובלת, בין
60 שנתבלה באלפס בין שנתבלה בקדירה. יוצאין בחררה, ובמצה ישנה,
ובלבד שעשאה מתחלה לשום פסח. ר' יהודה בן בתירה אומ' יוצאין
בחזרת, ובחרול. ר' ישמעאל בי ר' יוחנן בן ברוקה או' כל שיש לו סרף
אין יוצאין בו. ר' יהודה או' כל שמכסיף יוצאין בו. יוצאין בהן בין לחין,

57 לין יולמין נחליט וכו'. עיין נמסכת חלס ס"ל מ"ו, עדיות ס"ס מ"ב, לעיל חלס ס"ל ס"ל ונמסס"ת סס. 58 ולא נספנין וכו'. 33לי ק"ט ב'. ועיין מכילתא נל ס"י, עמ' 55, יכוס' חלס ס"ל ס"ל, כ"ז ע"ל. 59 נמלס מתובלה וכו'. יכוס' ס"ב ס"ז, כ"ט ע"ב. ועיין 33לי מכחות כ"ג ב'. 60 ונמלס יסנס וכו'. יכוס' ס"ב ס"ז, כ"ט ע"ב; סוכס ס"ל ס"ב, כ"ב ע"ל. 61 כ' יהולס וכו'. עיין 33לי ל"ט ל'. 62 כ' ישמעאל וכו'. עיין 33לי ל"ט ל'. 63 נין לחין וכו'. עיין 33לי ל"ט ב', נמסכ' ס"ב מ"ו, וביכוס' ס"ב ס"ס, כ"ט ע"ב.

54 מצויירין | ד מצויירין [בפסח] ל ג מצוירין [בפסח] א המצויירין [בפסח]. שוהא | א ל שוהה. 55 אם' | ד ג אמר א אמרו. להן | א לו ל ג להם. כן | ג כין. ייעשו | ד ל ג יעשו. בדפוס | א בדפיס ל בטפוס. יאמרו | ל [ואם כן] יאמרו ג ויאמרו. 56 אסורי' | ד אסורים א ג אסורין. סריקי | א וסריקי. ביתוס | ד ביתוסים. מותרין | ג מוסרין «בין השורות תלויה תי'ו». ר' | ד רבי. יוסה | ד א ל ג יוסי. או' | ד אומר א ג אום'. כמין | ד כמן. 57 סריקין כמין | א ח'. כמין | ד כמן. גלוסקאות | א קלוסקאות. בחליט | ד א ל [לא] בחלוט ג [לא] בחליט. בחמעיסה | ד א במעיסה ל במעוסה ג בהמעיסה. 58 בספנין | א בסופנין ג בסיפנין. בדבשנין | כ"ה ד ל. א ג בדובשנין ב בכרשנין. באסקריטין | א באיסקריטין. כריסו | ד כרסן ל כרסו. מהן | א מהם. 59–61 יוצאין במצה . . . בקדירה. יוצאין בחררה . . . פסח | א יוצאין בחררה . . . פסח. יוצאין במצה . . . בקדירה. במצה | ד במצ'. 60 מתובלת | א המתובלת. שנתבלה (ב"פ) | א ל שתיבלה ג שניתבלה. באלפס | א ג באילפס ל בלפס. בקדירה | ד ל ג בקדרה. ובמצה | ג במצה. 61 שעשאה | ל ג שתיעשה. מתחלה | א מחחילה. לשום | ל לשם. ר' | ד רבי. יהודה | ל ג יהוד'. בתירה | א בתירא ג פתיר'. אומ' | ד ל או'. יוצאין | א [אף] יוצאין. 62 בחזרת | א בחזרת [הגל] ל בחזרת [הגיל] «בין הסלים ב ל נקודה וריוח». ובחרול | ד ל ובחרדל א ובחוורור ג ובָחֲרָנָל «בין השורות תלויות שתי ווין, כלומר, קרי: ובחורוול». ר' | ד רבי. ישמעאל | א ישמע'. בי ר' | ד ברבי א ל בנו של ר' ג בר ר'. יוחנן | ג יוח'. ברוקה | א ברוקא ג ברוק'. או' | ד אומר א ג אום'. לו | כ"ה א ל ג. ד ב ח'. סרף | ד א ל שרף. 63 אין | א ל ח'. ר' . . . בו | א ח'. ר' | ד רבי. יהודה | ג יהוד'. או' | ל ג אום'. יוצאין$_2$ | ד יוצאי'. לחין | ד לחי' ג לחים.

56. כמין רקיקין. שהן דקין. 57. בחליט ולא בחמעיסה. כלומר, בצק שנעשה ע"י קמח שחלטוהו ברותחין או ששפכו רותחין עליו. ועיין בבה"א. 58. ולא בספנין. עיין בבה"א. ולא באסקריטין. עיין בבה"א. 60. בחררה. תת מעולה שנאפית על גבי נחלים. עיין בבה"א. 62. בחזרת ובחרול. צ"ל: בחזרת נלין (עיין בשנ"ס). וחרול הוא, כנראה, חרל שבמקרא, עיין בבה"א. 63. אין יוצאין וכו'. כנראה שצ"ל יוצאין, עיין בשנ"ס ובבה"א.

בין כמושין, ואין יוצאין בהן ביבישין, ר' מאיר או' אף יוצאין בהן ביבישין. ר'
65 צדוק או' אף יוצאין בהן כבושין. 22. החזרת והמצה והפסח לילי יום טוב
הראשון חובה, ושאר ימים רשות, ר' שמעון או' לאנשים חובה, לנשים רשות.
הלל הזקן היה כורכן שלשתן זה בזה ואוכלן. מאימתי אוכלן משתחשך, לא
אכלן משתחשך, אוכלן כל הלילה. לא אכלן כל הלילה, לא יאכלם
מעתה. החזרת והמצה והפסח אינן מעכבין זה את זה.

פרק ג' (פ"ב בכי"ע)

1. בצק שבסדיקי עריבה, עשאו לחזוק אין חוצץ, ואם לאו, הרי זה
חוצץ, ואם יש כזית במקום אחד, בין כך ובין כך הרי זה חוצץ. היה כחצי
זית מיכן וכחצי זית מיכן וכמין חוט באמצע, אם ניטלין שלשתן כאחד הרי
זה צריך לבער, ואם לאו, אין צריך לבער. 2. עריבת העבדנין שנתן

64—65 ר' לזוק וכו'. עיין בבלי הכ"ל. 65 החזרת וכו'. ירוש' פ"ח ה"ח, ל"ח ע"ד, קירוסין פ"ל ה"ח, ס"ל ע"ב. ועיין בבלי ל"ח ב'. 66 לאכסיס חובה וכו'. עיין להלן פ"ח ה"י ובמכה"ת שם. 67 הלל הזקן וכו'. מכילתא דרשב"י, עמ' 13; ירוש' חלה פ"ל ה"ל, כ"ז ע"ב; בבלי כלן קנ"ו ל', זבחים ע"ט ל'. 69 החזרת וכו'. מכילתא דרשב"י הכ"ל. ועיין מכילתא בא פ"ו, עמ' 20, ובבלי ק"כ ל'.

1 בבלק וכו'. בבלי מ"ח ל', ב'. ועיין במסכ' פ"ג מ"ב. 2 היה כחלי וכו'. עיין בבלי מ"ח ב' וירוש' פ"ג הה"ב, ל' ע"ל. 4 עריבת העבדנין וכו'. בבלי מ"ח ב'.

64 בין | א ל ובין. כמושין | ג כמשין ד ל יבשין ב [יבשין] כמושין (ונמחק המוסגר בנקודות). יוצאין$_1$ | ד יוצאי'. יבישין$_1$ | ד ל יבשין. ר' . . . יבישי$_2$ | א ח'. ר' (ב'פ) | ד רבי. מאיר | ג מא'. או' | ד אומר ל אומ'. יבישין$_2$ | ד יבשי' ל יבשין. 65 צדוק | א ל [אלעזר בר'] צדוק. או' | ד אומר א אומ'. כבושין | ד כבושי'. והמצה | ד והמצא. 66 ימים | א [כל] הימים ל הימים. ר' | ד רבי. שמעון | ג שמע'. או' | ד אומר א ל ג אומ'. 67 הלל | א הילל ג הילל. היה | א ח'. כורכן | ד כרכן. שלשתן | ג שלושתן. א ח'. מאימתי | א אימתי ג מיתתי. משתחשך | ד משתחש'. 68 משתחשך | ד משתחש'. לא . . . הלילה$_2$ | א ח'. הלילה$_2$ | ד הליל'. 69 מעתה | ד מעת'. החזרת | ד החז' ל החזרת [א']. והמצה | ד והמצ'. והפסח | ל ח'. אינן | ד אינו א ל ג אין.

1 שבסדיקי | כ"ה ד ל. א שבסידקי ג שבסדקי ב שבסריקי. עריבה | ד ל ערבה. לחזוק | א ל ג לחיזוק. אין | א ל אינו. ואם | ג אם. הרי זה | א ח'. 2 ואם | ד א ל ג אם. הרי זה חוצץ | ד א ל חייב (א צריך) לבער. כחצי | ד בחצי. 3 מיכן (ב'פ) | ד מכאן ג מכן. וכחצי | ד ובחצי. וכמין | ד וכמן. א ח'. חוט | א וכחוט ל החוט. ניטלין | ד נטלין ג נוטלן. שלשתן | ג שלושתן. 3—4 הרי זה | א ח'. 4 לבער$_1$ | ד לבערה. ואם | ל ג אם. אין | ל אינו. עריבת | כ"ה א ל ג. ד ערבת ב בעריכת. העבדנין | א העובדנין ג עבדנין.

1. אין חוצץ. כלומר, לענין טבילה, והוא בטל לגבי העריבה, ואף בפסח אינו מבערו. ועיין במשנ' פ"נ מ"ב.

לתוכה קמח שלשה ימים קודם לפסח, הרי זה צריך לבער, אחרים אומ' כיון שנתן לתוכה עורות אין צריך לבער. 3. הקילור, והאספלנית, ורטייה, שנתן לתוכה קמח, אין צריך לבער. מלוגמא שנסרחה, אין צריך לבער. המסית שנתן לתוכה קמח, הרי זו אסורה. חלות בצק שעיפשו, או שיבשו, הרי אלו אסורות. 4. חמץ שירד לתוך הבור, הרי היא כמבוער. ר' יוסה בי ר' יהודה או' קמח קלי שירד לתוכו דלף, אין בו משום חמוץ. השורה חטין ושעורין במים והחמיצו, הרי אילו אסורות. ר' יוסה או' השורה שעורין במים ונתבקעו, הרי אילו אסורות, ובחומץ, בין כך ובין כך מותר, מפני שהחומץ צומתן. 5. אין לשין את המצה ברותחין, מפני שהן חולטין, ולא בפושרין, מפני שמחמיצין, אבל לשין אותה בצונן. אין לשין את העיסה בשאר משקין, ואם לש, אופה מיד, ור' מאיר אוסר. אבל מקטפין אותה

7 מלוגמא וכו'. ירוש' פ"ג ה"ו, כ"ט ע"ג. 8 חלות בצק וכו'. עיין בבלי מ"ח ב'. 9 חמץ שירד וכו'. עיין בבלי י' ב'. 10 כ' יוסה וכו'. בבלי ל"ט ב'. 11 השורה וכו'. ירוש' פ"ג, כ"ט ע"ג; בבלי מ' ב'. 13 אין לשין וכו'. ירוש' פ"ג ה"ז, כ"ט ע"ג. ועיין לקמן ומכות פ"ז ה"ג, ובמכ' פ"ח מ"ג, ובבבלי פ"ח כ"ג ב'. 14 ולא בצונין. בבלי ל"ו ב'. 15 בשאר משקין וכו'. ירוש' פ"ג ה"ז, כ"ט ע"ג; בבלי ל"ו ב'. ועיין במכ' פ"ג מ"ח.

5 לתוכה | ד לתוכן. לפסח | ד הפסח. הרי זה | א אינו [צריך לבער ואם לאו]. ל ח'. אום' | ד אומרים ל או' א אום' [שלשה] (ונמחק המוסגר בנקודות). 6 לתוכה | ב לתוכה [לתוכה]. עורות | כ"ה ד א ל ג. ב ח'. אין | א ל אינו. הקילור | ד הקלור. והאספלנית | ד והאסלפנית א והאיספלנית | ג אספלונית. 7 ורטייה | ד א והרטיה. לתוכה | א לתוכן ל בתוכן. אין1 | ד אי' | א אינו. ל ח'. מלוגמא | ל מלוגסה. שנסרחה | א שניסרחה. אין2 | ל אינו. 8 המסית | ד חמסית א המסות. שנתן | א ל שנפל. לתוכה | א ל לתוכן. | א ג זה. אסורה | א אסור. 8–9 חלות . . . אסורות | א ח' כאן, וישנה להלן סוף שו'. 10. חלות | א חלת. בצק | א ל הבצק. שעיפשו | ד שעפשו ג שעיפישו. 9 אלו | א אילו. אסורות | ד אסורי'. חמץ | ד חמרן. שירד | א שנפל. הבור | א הבאר. ל ח'. הרי היא | ד ל הרי הוא א הרי זה ג הריהו. 10 ר' | ד רבי. יוסה | ד א ל ג יוסי. בי ר' | ד ברבי א ל בר' ג בר ר'. יהודה | א ג יהוד'. או' | ד אומר א ג אום'. קמח | א ח'. חמוץ | ל ג חימוץ ד חמץ א חמץ [חלת הבצק שעיפשו או שיבשו הרי אילו אסורות] (ועיין לעיל שו' 8). 11 השורה | א נפלו ל שרה. חטין | ד ג ל אלו. א ח'. ושעורין | א שעורים ג וסעורין. ל ח'. והחמיצו | ג וחימיצו א ונתבקעו. אילו | ד ג ל אלו. ר' | ד רבי. יוסה | ד א ל יוסי ג יוס'. או' | ד אומר א אום'. השורה | א ל שרה. 12 שעורין | ל שעורים ג סעורין א [חיטים] ושעורים. במים | ל ח'. תתבקעו | א והחמיצו. אילו | ד ל ג אלו. ובחומץ | ד ובחמץ ג החומץ. מותר | ל [הרי זה] מותר. 13 שהן חולטין | א שחולטין. 14 בפושרין | ד בפושרי'. לשין | ד לשי'. בצונן | א ג בצתין. אין | ד אי'. העיסה | ד א ל ג הסצה. 15 משקין | א המשקין. ואם | ג אם. אופה | ד אופ'. ור' | ד ורבי א ר'. אותה | ל אותן.

5. שלשה ימים וכו'. אבל קודם לכן הרי הוא כמבוער. 6. הקילור והאספלנית וכו'. משחת העינים והתחבושת. 7. מלוגמא. רטייה שעיקרה קמח. 8. המסית. חלב קרוש שבו מעמידים חלב לגבינה. 9. אסורות. משום שאור, שראוי לחמץ בהן עיסות אחרות. 10. קמח קלי וכו'. ואין חוששין שמא לא נקלה ונאפה יפה. עיין בבה"א.

בכולן. 6. מי תשמישו של נחתום שופכין אותן במקום האישבורן, ואין שופכין אותן במקום קטפריס, מפני שמתכנסות ובאות לידי חמוץ. 7. האשה שכינסה מי תשמישו של נחתום ללוש בהן למוצאי יום טוב, הרי אילו אסורין. יתר על כן היו נשים נוהגות שלא היו לשות במוצאי יום טוב בחמין שהוחמו ביום טוב, אמ' לו ר' ליעזר לר' יהושע היאך אתה או' שמפרישין חלה בטומאה ביום טוב, והכתו' [אומר] שבעת ימים שאר לא ימצא בבתיכם. אמ' לו ר' יהושע הרי הוא אומ' אך אשר יאכל לכל נפש. אמ' לו ר' ליעזר עד אין הדבר שקול, מי מכריע? אמ' לו ר' יהושע אני אכריע, כשאני עושה בידי, נמצאתי עובר על לא תעשה והרי היא בידי, כשאני מניחה כמות שהיא, נמצאתי עובר על לא

16 מי תשמישו וכו'. יכום' קס"ג, כ"ז ע"ג; 33גלי מ"ג ח'. ועיין במסכ' קס"ג. 20 אמ' לו וכו'. עיין במסכ' פ"ג מ"ג. 21 שבעת ימים וכו'. שמות י"ג, י"ט. 22 אך אשר וכו'. שם י"ג, ט"ז. 23 אמ' לו ר' ליעזר וכו'. עיין למלן זבחים פ"ח הכ"ג. 24 כשאני עושה וכו'. יכום' פ"ג ה"ג, ל' ע"ל, קוף עיכוזין, כ"ז ע"ד. ועיין 33גלי מ"ח ח'.

16 בכולן | נ בכולם. תשמישו | א נ תשמישיו. אותן | כ"ה ד א ל. נ אותם ב אותה. האישבורן | ד ל האשבורן. 17 ואין | ל ואינן. קטפריס | א הקטפרס. שמתכנסות | א שהן מתכנסות ל שמתכנסין. ובאות | א ל ובאין. חמוץ | א ל נ חימוץ. 18 תשמישו | א תשמישיו נ שתשמישיו. למוצאי | א ל במוצאי. יום טוב | ל שבת. 19 אילו | ד נ אלו ל הן. אסורין | א אסורות. יתר | א יותר נ יתיר. נשים | ל הנשים. שלא היו | א לא היו ל נ שאין. לשות | ד לשין. 20 שהוחמו | נ שחמו. אמ' | ד אמר א א'. לו | נ ח "והושלם בין השורות". ר' | ד רבי. ליעזר | ד נ אליעזר א אליע' ל אליעז'. לר' | ד לרבי. יהושע | נ יהו'. או' | ד נ אומר א ל אומ'. 21 שמפרישין | א ל מפרישין. בטומאה | ד בטמאה נ בטימאה. בטומאה ביום טוב | א ביום טוב בטומאה. והכתו' | ד נ והכתוב א כתוב [אחד] ל [והרי] הכתוב. אומר | כ"ה ד נ. א אומ' ל או'. ב ח'. שבעת | ד ח'. ימים | נ ימ'. ד ח'. שאר | ד א ל שאור. 22 ימצא בבתיכם | נ ימ' בב'. אמ' | ד נ אומר. לו | א ל י. ר' יהושע | ד רבי יהושע. ל נ ח'. הרי הוא | א כת' אחד נ הריהו. אומ' | ד אומר ל נ או'. 23 נפש | א ל נפש [הוא לבדו יעשה לכם] נ נפש [וג']. אמ' | ד אמר. לו | ל ח'. ר' | ד רבי. ליעזר | ד א ל נ אליעזר. עד אין הדבר | ד עדיין הדב' א הדבר עדיין ל הדבר נ דבר. מי | ל ומי. 24 אמ' לו | ד נ אמר. ר' | ד רבי. יהושע | נ יהוש'. בידי | ל ח'. נמצאתי | נ נמציתי. 25 תעשה | ד תעש'. היא | ד נ הוא א הן (ל מטושטש). שהיא | ל שהוא. נ ח' "ובין השורות הושלם: שהי'). נמצאתי | נ נמציתי. עובר | נ עבר "בין השורות חלויה וי"ו).

16. במקום האישבורן וכו'. כלומר, במישור יתפשטו המים ויכלו בקרקע, אבל במדרון יתעכבו המים ויתחמצו. עיין בבה"א. 19. שלא היו לשות וכו'. כלומר, בכל י"ט, ואפילו במים שהוחמו לשתייה, משום חשד הערמה שהכינו בכוונה מי"ט לחול. 20. אמ' לו ר' ליעזר וכו'. במשנתנו (פ"ג מ"ג): כיצד מפרישין חלה בטומאה ביום טוב (כלומר, בפסח, שהרי אסור לאפותה משום שהיא אסורה באכילה, ולשורפה אי אפשר שאין שורפין ביו"ט, ואם יניחה כמות שהיא תחמיץ). ר' אליעזר אומר לא תקרא לה שם עד שתאפה וכו'. אמר ר' יהושע לא זה חמץ שמחהרין עליו וכו'. 21. שמפרישין חלה וכו'. כלומר, ומניחה להחמיץ. 22–23. אך אשר יאכל וכו'. ועובר על לא תעשה כל מלאכה.

תעשה ואינה בידי. 8. וחכמים אומ' שלש נשים עסיקות בבצק, אחת לשה, ואחת מקטפת, ואחת אופה. לשה, היא מקטפת, ואחרת לשה תחתיה. מקטפת, היא אופה ואחרת מקטפת תחתיה, הואיל ושלשתן עסיקות בו, וכולן חוזרות חלילה, אינו בא לידי חימוץ. כמה היא שיעור העיסה. ר' ישמעאל בי ר' יוחנן בן ברוקה אומ' בחטין עד שלשת קבין, ובשעורין עד ארבעת קבין, וכל זמן שהאשה עסוקה בו אינו בא לידי חמוץ, ר' נתן אומ' משם ר' ליעזר חלוף הדברים. 9. ארבעה עשר שחל להיות בשבת מבערין את הכל מלפני השבת, ואופה לו מצה מערב שבת. 10. תרומה טהורה וטמאה מבערין אותן מלפני השבת דברי ר' מאיר, וחכמים אומ' בזמנן, תרומה טהורה וטמאה מבערין בשבת. 11. ר' לעזר בי ר' צדוק אומ' תרומה מלפני השבת, שאוכליה מועטין, וחולין בשבת, שאוכליהן

26 וחכמים וכו'. מסכ' פ"ג מ"ל. 27 לשה וכו'. בבלי מ"ח ב'. ועיין ירוש' פ"ג ה"ל, ל' ע"ב. 29 כמה היא וכו'. ירוש' הכ"ל; בבלי מ"ח ב'. 32 למבעה עשר וכו'. עיין במסכ' פ"ב מ"ו, בבלי י"ג ב', כ' ב'. 33—34 תרומה טהורה וכו'. עיין ירוש' פ"ח ה"ח, כ"ח ע"ב, תרומות פ"ח ה"ט, מ"ו ע"ב וע"ג, ובבלי הכ"ל.

26 וחכמים | א וחכם'. אומ' | ד אומרים ל או'. שלש | נ שלוש. עסיקות | א עוסקות. בבצק | נ בבציק. לשה | נ לושא. 27 ואחת$_2$ | ד אחת. אופה | נ אופא. לשה (ב"פ) | נ לושא. ואחרת | ד ואחר'. תחתיה | ד תחתי'. 28 אופה | ד אומ' נ אופא. ושלשתן | נ ושלושתן. עסיקות | ד א עוסקות נ עסוקות (ותוקן: עסיקות). 29 וכולן | א נ כולן. חוזרות | ד חוזרין. חלילה | נ חלילא. אינו | א ל נ ואינו. חימוץ | ד חמוץ. כמה היא | א עד כמה. העיסה | ל עסה. 30 בי ר' | ד בר' נ בר ר' א ל בנו של ר'. יוחנן | נ יוח'. ברוקה | א ברוקא נ ברוק'. אומ' | ד אומר ל נ או'. בחטין | ד א בחיטין. ובשעורין | א בשעורין נ ובסעורין. 31 וכל | ל נ שכל. שהאשה | ד שהאש'. עסוקה | ד ל נ עסיקה. חמוץ | א ל נ חימוץ. אומ' | ד אמ' ל או'. 32 משם | ד משו' א ל משום נ מש'. ליעזר | ד א ל נ אליעזר. חלוף | א ל נ חילוף. 33 ואופה | ד ואופ'. מצה | ד מצ'. 34 טהורה | א ח'. וטמאה | א טמאה נ וממיאה. מבערין אותן | א מבערה. מלפני השבת | נ מלפני שבת א במוצאי שבת. דברי | נ דב'. ר' | ד רבי. מאיר | נ מא'. וחכמים | ד וחכמי' א נ וחכם'. אומ' | ד אומרין ל או'. 35 בזמנן | ד בזמן א בזמנו. נ ח'. טהורה | א ל טמאה (בל תוקנה המ"ם מהי"א). וטמאה | נ וטמיאה א וטהורה ל וטהור'. בשבת | ל [אותן] מלפני השבת נ [אותן] במוצאי יום טוב. ר' | ד [אמר] רבי ל [דברי] ר'. לעזר | ד ל נ אלעזר א אלע'. בי ר' | ד בר א ל בר' נ בר ר'. 36 אומ' | ד אומר ל או'. השבת | נ שבת. שאוכליה | א אוכליה נ שאכליה. מועטין | ד מועטי' ל מעוטין. וחולין | ל חולין. שאוכליהן | א אוכליהן.

27. מקטפת. עורכת ופחה את פניה. לשה היא וכו'. כלומר, שכבר לשה (נמרה את לישתה) היא מקטפת וכו'. 32. חלוף הדברים. כלומר, בחיטין עד ארבעת קבין וכו'. 33. מערב שבת. כלומר למצת מצוה. ויש מפרשים לסעודת שבת שחרית, עיין בבה"א. 35. בזמנן, תרומה טהורה וכו'. כלומר, אפילו תרומה טהורה מבערה בשבת בזמן הבעור, ומאכילה לבהמה. ועיין בבה"א.

מרובין. אמ' ר' לעזר בי ר' צדוק פעם אחת היינו יושבין לפני רבן גמליאל בבית המדרש בלוד, ובא זונן הממונה ואמ' הגיע עת לבער החמוץ, הלכתי אני ואבא לבית רבן גמליאל וביערנו את החמץ. 12. אי זה צופה, הרואה ואינו מפסיק. מיכן אתה אומ' ההולך לשחוט את פסחו, ולמול את בנו, ולוכל סעוד' אירוסין בבית חמיו, ונזכר שיש לו חמץ בתוך הבית, אם יש לו שהות כדי שיחזור חוזר, ואם לאו, אין חוזר. ר' שמעון בן לעזר או' כל סעודה שאינה לשם מצוה אין חבר רשיי לאכל הימנה. 13. אם עיבר את הצופים, שורפו במקומו, ואם לאו, חוזר ושורפו לפני הבירה מעצי המערכה, הוי לא אמרו לחזור, אלא להקל עליו. עד כמה הן חוזרין, בן בתירא או' עד כשני ביצים, ולא מצינו לו חבר. רצה לשורפו לפני הבירה מעצי עצמו, או על גגו מעצי המערכה, אין שומעין לו. 14. מקום שנהגו

37 אמ' כ' לעזר וכו'. 33גלי מ"ט ס'. 40 מיכן אתה אומ' וכו'. מסכ' פ"ג מ"ז, ספרי דאס פיס' קל"ח, עמ' 188, מכילתא דרשב"י, עמ' 39. 42 ר' שמעון וכו'. 33גלי מ"ט ס'. 43 אס עיבר וכו'. מסכ' פ"ג מ"ח. 45—46 בן בתירא וכו'. 33גלי כ' ס'. 46 רצה לשורפו וכו'. עיין יומ' פ"ז הט"ח, ל"ד סע"ד ואילך, ו33גלי פ"ג ס'.

37 אמ' | ד א אמר. לעזר | ד אליעזר א ל ג אלעזר. בי ר' צדוק | א ח'. בי ר' | ד ל בר' ג בר ר'. אחת | א ל אחת [חל ארבעה עשר להיות בשבת]. היינו | א ל והיינו. יושבין | א יושבים. נמליאל | ג נמ'. 38 זונן | ד זנין א זתון ג זונין. ואמ' | ד ג ואמר. הגיע | א היגיע. ל ג ח'. החמוץ | ד החמץ א ל ג חמץ. הלכתי | א והלכנו ל והלכתי. 39 ואבא | ג ואבה. לבית | ל ג לביתו של. רבן נמליאל | ג ר' נמ'. וביערנו | ל וביערנו. את החמץ | א חמץ. אי זה | ד אי' הוא א ל ג איזה הוא. צופה | ד צופ'. 40 מיכן . . . אומ' | א ח'. מיכן | ד מכאן ג מכן. אומ' | ל או' ג אומר. ולמול | ד למול. 41 ולוכל | א ולאכול ל ג ולאכל. סעוד' | ד א ל ג סעודת. אירוסין | ד ארוסין. בתוך הבית | א בבית [אם יכול לחזור ולבער]. 42 שיחזור | א [שילך] ויחזור. ואם | ג אם. אין | א ל אינו. שמעון | ג שמ'. לעזר | ד א ל ג אלעזר. או' | ד אומר א ג אומ'. 43 סעודה | ג הסעודה. לשם | ד ג לשום. חבר | ג חביר. רשיי | ד א ל ג רשאי. לאכל | ד א ל לאכול. הימנה | ד המנ' ל ממנה ג המנו. עיבר | ד עובר א ל עבר. את | א ל ג ח'. 44 הצופים | ל צופים ג הצופום (ובגליון: הצופים). שורפו במקומו | א שורפה במקומה. ואם | ג אם. חחר ושורפו | כ"ה ד א ל ג. ב שורפו וחחר. הבירה | ג בירה. 45 הוי | ל הווי ג האוי. לחזור | ל להחזיר. אלא | ג אילא. חחרין | א שורפין. 46 בתירא | ד ל בתירה ג פתירא. או' | ד אומר א ג אומ'. עד | ג ח'. כשני | א ל ג כשתי. ולא | א לא. לו | א ח'. חבר | ג חביר א הכר. 46—47 רצה . . . שומעין | ל ח'. רצה לשורפו | א [אם] רצה לשורפן. לפני הבירה | ד ג לפני בירה. א ח'. 47 מעצי | ד מעשי. או על גגו | א על גבו [לפני הבירה].

37. היינו יושבין וכו'. כלומר, בשבת בערב הפסח. 39. אי זה צופה וכו'. כלומר, לעניין ששניהו להלן, שו' 44, ובמשנתנו סס"ג, והוא הרואה את ירושלים ממש, ולא הראוי לראות, לולא הר מפסיק. 40. מיכן אתה אומ' וכו'. המסדר העתיק את לשון מדרש הלכה שסמכה לכתוב, עיין בבה"א. 45. להקל עליו. שלא יצטרך לחפש עצים ולשורפו בעצים שלו.

להחזיר את הקדושין מחזיר, מקום שנהגו שלא להחזיר אין מחזירין. 15. מקום שנהגו לעשות מעמד ומושב עושין, מקום שנהגו שלא לעשות אין עושין. אין מעמד ומושב פחות משבעה פעמים. 16. מקום שנהגו לשאול שלום אבלים בשבת שואלין, מקום שנהגו שלא לשאול אין שואלין. מקום שנהגו להיות אבלים הולכין לאחר המטה הולכין, מקום שנהגו שלא לילך אין הולכין. 17. מקום שנהגו להדליק את הנר לילי יום הכפורים מדליקין, מקום שנהגו שלא להדליק אין מדליקין. ר' שמעון בן לעזר אומ' מדליקין בפונדקאות ובבית המים. כשאמרו מדליקין וכשאמרו אין מדליקין לא אמרו אלא מפני הרגל דבר אחר. 18. מקום שנהגו לעשות מלאכה במחובר לקרקע עד חצות עושין, מקום שנהגו שלא לעשות אין עושין. מאימתי ארבעה עשר אסור במלאכה, ר' ליעזר בן יעקב אומ'

48 להחזיר וכו'. 33בי ג"ב קמ"ד ג'. 49 לעשות מעמד וכו'. 33בי סכ"ל ק' ג'. 50 אין מעמד וכו'. להלן מגילה פ"ב ה"ג; ירוש' סס פ"ד ה"ד, ע"ס קע"ח; 33בי הכ"ל. 50—51 לשחות שלוס וכו'. ירוש' נכות פ"ג ה"ז, ה' ע"ב, מו"ק פ"ג ה"ס, פ"ג ע"ד. 52 להיות אבלים וכו'. עיין ירוש' סנהדרין פ"ג ה"ד, כ' ע"ב, 33בי סס כ' ח'. 53 שנהגו להדליק וכו'. משנ' פ"ד מ"ד. 55 ובבית המים. עיין ירוש' פ"ד ה"ד, ל"ח ע"ח. כשאמרו מדליקין וכו'. ירוש' הכ"ל; 33בי כ"ג ג'. 57 במחובר וכו'. ירוש' חלה פ"ח ה"ח, כ"ז ע"ג. ועיין במשנ' רפ"ד. 58 ר' ליעזר וכו'. 33בי ג' ג'.

48–52 בא סדר ההלכות הוא: לעשות מעמד . . . אבלים הולכין . . . לשאול שלום . . . להחזיר קידושין. ובל: לעשות מעמד . . . להחזיר קידושין . . . לשאול שלום . . . אבלים הולכין. 48 את | א ח'. הקדושין | א קידושין ל ג הקידושין. מחזיר | ד מחזירי' א ל ג מחזירין. 49 ומושב | נ מושב. עושין | ג עושין [מקום שנהגו לעשות מעמד מושב עושין]. 50 מעמד | ל [עושין] מעמד. משבעה | ד משבע' ל משבע. 51 שלום | א ל בשלום. אבלים | נ אבילים. שואלין | ד שאלין ל ג שואלים (בג תוקן: שואלין). מקום | ד מקו'. 52 אבלים הולכין | א הולכין אבילים לאחר | א אחר ל [לפני המטה הולכין] אחר ג [לפני מיטה הולכין] לאחר. המטה | א המיטה נ מיטה 52–53 מקום . . . הולכין | א ל ג ח'. מקום | ד מקו'. לילך | ד להלך. 53 מקום | ד מקו'. שנהגו | ב שנהגו [שלא] (נמחק המוסגר בנקודות). את הנר | ל נר. א ח'. לילי | א ל בלילי. הכפורים | ד הכפורי' א הכיפורים. 54 מדליקין | ד מדליקי' נ מדליק. שמעון | ג שמע'. לעזר | ד ל ג אלעזר א אליקים. אומ' | ד אומר ל ג או'. 55 בפונדקאות | ל בפתדקות. ובבית | נ בבית. כשאמרו | ד א אלו (א אילו) שאמרו. וכשאמרו | ד א ואלו (א ואילו) שאמרו. 56 לא | א [אילו ואילו] לא ל [ואלו ואלו] לא. אמרו | ד אמר. אלא | ג אילא. הרגל | ג הרגיל. דבר | ד עבירה. אחר | ד א ל ח'. 57 עד חצות | א ל ח'. שלא | נ ח' (והושלם ע"י הסופר עצמו בין השורות). לעשות | ד לעשו'. 58 מאימתי | נ מיתמאי. אסור | א ח'. במלאכה | א באכילה ל [בעשיית] מלאכה. ליעזר | ד א נ אליעזר ל אליעז'. יעקב | נ יעק'.

48. להחזיר וכו'. אם מתה ארוסתו. 49. מעמד ומושב וכו'. בחזירתם מקבורת המת היו עומדים ויושבים שבע פעמים. 52. שלא לילך וכו'. כלומר, שלא לילך לאחר המטה אלא לפניה, עיין בשנו"ס. 55. ובבית המים. מקום שנפנין שם לנקבים קטנים. 56. מפני הרגל וכו'. מדליקין שיראה ויתבייש, ואין מדליקין שלא יראה ויתאוה.

מאור ארבעה עשר, ר' יהודה או' משתנץ החמה. אמ' ר' ליעזר בן יעקב
60 היכן מצינו יום שמקצתו אסור בעשיית מלאכה ומקצתו מותר, אמ' לו ר'
יהודה הוא יוכיח על עצמו, שמקצתו אסור בחמץ ומקצתו מותר. וחכמים
או' אף במקום שאמרו אין עושין מלאכה בערבי פסחים עד חצות, שלש
אומניות עושין, החייטין, והספרין והכובסין. החייטין, שכן הדיוט תופר
כדרכו במועד, הספרין, שכן נזיר, ומצורע, ומי שעלתה לו מכה בראשו,
65 מספרין במועד, הכובסין, שכן הבאין מחוף הים וממדינת הים מכבסין. ר'
יוסה בי ר' יהודה או' אף הרצענין, שכן עולי רגלים מתקנין מנעליהן
וסנדליהן במועד. זבל שבאמצע מסלקין אותו לצדדין, שברפת, ושבחצר,
מוציאין אתו לאשפה. 19. ששה דברים עשו אנשי יריחו, שלשה כרצון
חכמים, ושלשה שלא כרצון חכמים. אילו כרצון חכמים, מרכיבין דקלים
70 בערבי פסחים כל היום, וכורכין את שמע, וקוצרין לפני העומר. ואילו שלא
כרצון חכמים, מתירין גיזות של הקדש, ואוכלין נשרים בשבת, ונותנין פיאה

61—62 וחכמים לו' וכו'. מסכ' פ"ד מ"ו. 63 החייטין שכן וכו'. ירוש' פ"ד ה"ז, ל"ח רע"ב, ובבלי כ"ח ב', מו"ק י"ג ב'. 65—66 כ' יוסה וכו'. מסכ' הכ"ל. 66 שכן עולי וכו'. ירוש' ובבלי הכ"ל. 67 זבל וכו'. ירוש' פ"ד ה"ח, ל"ח ע"ב; בבלי כ"ח ב'. 68 שמא לצניעות וכו'. עיין במסכ' פ"ד מ"ח, בבלי כ"ו ב', ומכות ע"ח ב'.

59 ר' | א ור'. יהודה | ג יהוד'. או' | ד אומר א ל ג אום'. משתנץ | ג משתניץ. אמ' | ד אמר א אמ' [לו]. ר' | ד רבי. ליעזר | ד ל ג אליעזר א אליע'. יעקב | ג יעק'. 60 יום שמקצתו | ד א ל ג שמקצת היום. בעשיית מלאכה | ד ל ג במלאכה א באכילה. מותר | ל מותר [בעשיית מלאכה]. אמ' | ד אומר. 61 יהודה | ד ל ג יהוד'. על עצמו | ג לעצמו. וחכמים | ד וחכמי' א ג וחכמ'. 62 או' | ד אומרי' א ג אום'. במקום | ד מקו'. עושין | ד עושי'. בערבי | ג בערב. שלש | ד [עושין] שלש ל [אבל] שלש ג שלוש. 63 עושין | ל עושות. החייטין (ב"פ) | ל החיטין. שכן | ד שכן [מצינו] ג שכין. 64 במועד | ד במוע'. הספרין | א הספרין [והכובסין]. שכן | ג שכין. ומצורע | ג ומצרע. 65 שכן | ג שכין. מכבסין | ד מכבסי' [במועד] ל ג מכבסין [במועד]. 66 יוסה | ד א ל ג יוסי. בי ר' | ד א ל בר' ג בר ר'. יהודה | ג יהוד'. או' | ד א ג אום'. שכן | ג שכין. מנעליהן | א מנעליהם. 67 וסנדליהן | א וסנדליהם. זבל | ד דכל. אותו | ג אתו. לצדדין | ד לצדדי'. ושבחצר | א שבחצר. 68 אתו | ד א אותו. ל ח'. לאשפה | ג לאישפה. כרצון | ד ל ברצון. 69 חכמים (ב"פ) | ג חכם'. ושלשה | ד ושלש'. כרצון$_1$ | ד ל ברצון. חכמים$_2$ | ד חכמי'. אילו . . . חכמים$_3$ | ד ח'. אילו | א ואילו ל אלו. כרצון$_2$ | ל שברצון. 70 בערבי | א ערבי ג בערב. כל היום | ד כל היום [כולן]. א ח'. וקוצרין לפני | א [ונודשין] וקוצרין את. גליון ג ונודשין ובפנים סימן להשלימו אחרי וקוצרין'). העומר | ג העמר. ואילו | ד ל ואלו. ג ח'. שלא | כ"ה ד א ל. ב ג ח' (בב יש כאן סוף עמוד, ובג סוף שורה). 71 כרצון | ד ל ברצון. מתירין גיזות של הקדש | ל ג נודשין לפני העומר (ג העמר). גיזות | ד גיזות א גמזיות. נשרים בשבת | ד בפורים בשב'. פיאה | ד פאה.

67. שבאמצע. בירושלמי: שבמבוי. 70. וכורכין וכו'. מפורש להלן. וקוצרין וכו'. משום שיריחו היתה בית השלחין שבעמקים, ואין מביאים משם את העומר. 71. גיזיות. צ"ל: גזיזות, גזיזות, גמזיות, פירות של שקמה וחרוב, עיין בבה"א. ואוכלין נשרים וכו'. כלומר, פירות שיש לחשוש שמא נשרו בשבת. ועיין בבה"א.

לירק. אמ' ר' יהודה אם כרצון חכמים הן עושין יהו כל אדם עושין כן, אלא שלשה מיחו בידן, ושלשה לא מיחו בידן. אילו שלא מיחו בידן, מרכיבין דקלים בערבי פסחים, וכורכין את שמע, וגודשין וקוצרין לפני העומר, ולא מיחו בידן. אילו שמיחו בידן, מתירין גזוזיות של הקדש, ואוכלין נשרים בשבת, ונותנין פיאה לירק. כיצד כורכין את שמע, אומ' שמע ישראל וגו', ולא היו מפסיקין, ר' יהודה או' מפסיקין היו, אלא שלא היו אומ' ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד. 20. כיצד נותנין פיאה לירק, לא היו נותנין אלא ללפת ולקפלט, מפני שלקיטתן כאחד, ר' יוסה אומ' אף לכרוב. אמ' ר' יוסה מעשה בבנו של בן נבו היין שנתן אביו פאה ללפת ובא ומצא עניים על פתח גינתו, אמ' להם, בניי, לא נחוש לדברי חכמים? השליכו מה שבידכם. והשליכו מה שבידן, ונתן להם כפלים במעשר, ולא שהיתה עינו צרה, אלא שחש לדברי חכמים. 21. כיצד אוכלין נשרים בשבת, שהיו פותחין גותיהן ופרדסותיהן לעניים,

75 כילד כוכין וכו'. יוסף' פ"ד ס"ט, ל"ח 3'; 33לי כ"ו ח'. 78—79 כילד כותכין וכו'. יוסף' סכ"ל; 33לי כ"ו 3'. 80 מעשה 33כו וכו'. יוסף' סכ"ל; 33לי כ"ז ח'. 84 סחיו פותחין וכו'. 33לי כ"ו ח'.

72 לירק | ד ליר'. אמ' ר' | ד א"ר. יהודה | ג יהוד'. כרצון | ד ל ג ברצון. חכמים | א ג חכמי'. הן | א ל היו ג הוו. יהו | א [אם כן] יהו ג [אם כין] יהוא. כן | ג כין. 73 אלא | ג אילא. שלשה | א ל [על] שלשה. בידן (נ"ם) | א בידם. ושלשה | א ל ג [ועל] שלשה. אילו | ד ל אלו א ואילו. 74 בערבי | א ערבי ג בערב. פסחים | ד א ג פסחים [כל היום] ל פסחים [כל]. וגודשין | כ"ה ד א ל ג. ב וגורשין. וגודשין וקוצרין | ד א ל ג וקוצרין וגודשין. 75 העומר | ג העמר. ולא מיחו בידן | א ל ח'. אילו | ד אלו א ואילו ל ואלו. בידן | א בידם. נזוזיות | ד א ל נמוזיות ג נוזיות. הקדש | ד הקר' ג הקריש. 76 נשרים | כ"ה א ל ג. ד נשרין ב נשרים. בשבת | ל ח'. ונותנין | ד ונותני'. פיאה | ד ל פאה. כיצד | ג כאיצד. אומ' | ד אומר א ג אומרין ל או'. 77 ישראל | ד א ישר'. וגו' | א ל ה' אלהינו ה' אחד ג וג'. ד ח'. יהודה | ג יהוד'. או' | כ"ה ל. ד אומר א ג אום'. ב ח'. מפסיקין היו | ל היו מפסיקין. היו | ג ח'. אלא | ג אילא. 77—78 שלא היו | א שאין. 78 אומ' | ד ג אומרים ל או'. כבוד . . . ועד | ג וג'. לעולם ועד | ד וג'. כיצד | ג כאיצד. 79 נותנין | א [היו] נותנין. פיאה | ד ל פאה. אלא | כ"ה ד א ל. ג אילא. ב ח'. ללפת | ד ללפות. ולקפלט | ד ולקפלוט א ולקפליטאות ל ג ולקפלוטות. שלקיטתן | ג שלקיטתן [נותן] (ונמחק המוסגר). 80 כאחד | ד א ל כאחת. יוסה | ד א ל ג יוסי. אומ' | ד אומר ל ג או'. אמ' ר' יוסה | ד א"ר יוסי ג אמ' ר' יוסי. א ל ח'. בן | ד א ל ח'. נבו היין | ד נבו היו א בוהיין ל נביהי'. 81 פאה | א ל ג פיאה. על | א ל [עומדין] על. גינתו | ל גנתו. אמ' | ג אמר. להם | ל להן. בניי | ד בניו ל בני ג בנו. 82 נחוש | ל ניחוש. חכמים | ד חכמי'. השליכו | ל השלם (ותוקן השלכו). שבידכם | א שבידם (בין השורות תלה הסופר עצמו ,כ'). והשליכו | א ל השליכו. מה שבידן | ל מה שבידכם. ד ח'. להם | ד ח'. 83 כפלים | ד כפלי' א ג כפליים ל כפלים [כפלים]. במעשר | א ל ג במעושר. ולא | ל לא. שהיתה | ד היתה. א ח'. עינו | א שעינו. אלא | ג אילא. שחש | א שחשש. חכמים | ג חכמ'. 84 כיצד | ג כאיצד. שהיו | א היו. גנותיהן | כ"ה ל. ד ב גנותיהן א גינותיהם ג גינותיהן. ופרדסותיהן | כ"ה ג. ד ופרדיסותיהן א ופרדסותיהם ל ופרדיסהן ב ופרדסותוהן.

74. וגודשין וקוצרין וכו'. צ"ל: וקוצרין וגודשין, כלומר, שגדשו אחר שקצרו בהיתר. עיין בבה"א.
75. גזוזיות. צ"ל: גזיזות, עיין לעיל שו' 71. 79. ולקפלט. קפלוטות הם כרישין שיש להם ראש, עיין בבה"א. 83. במעשר. כלומר, במעושר, עיין בשנ"ס.

85 שהיו בשני בצרות, והיו עניי ישראל נכנסין ואוכלין נשרים מתחת תמרים בשבת. 22. כיצד מתירין גזוזיות של הקדש, אמרו להם, אי אתם מודים לנו שגידולי הקדש אסורין? אמרו להם, אבותינו כשהקדישו לא הקדישו אלא קורות עצמן, מפני שבעלי אגרוף באין ונוטלין אותן בזרוע.

פרק ד' (פ"ג בכי"ע)

1. הביא אשמו ולא הביא גזילו, לא יהא ממרס בדמו עד שיביא גזילו, אלא תעבר צורתו, ויצא לבית השריפה. הביא אשמו ולא הביא מעילתו, לא יהא ממרס בדמו עד שיביא מעילתו, אלא תעבר צורתו, ויצא לבית השריפה. מצורע שהביא חטאתו קודם לאשמו, לא יהא אחד ממרס בדמיה 5 עד שיביא אשמו, אלא תעבר צורתה, ותצא לבית השריפה. 2. כל הקדשים שהקריבן קודם תמיד של שחר, או שעיכבן אחר תמיד של בין

86 לי לחס מודיס וכו'. יכוס' פ"7 ה"ט, ל"ל ע"ג; 33לי כ"ו 3'.
1 הביל וכו'. להלן ג"ק פ"י סכי"ח. 4 מלוכע וכו'. להלן ג"ק הכ"ל הי"ט. ועיין להלן כגעיס סכ"ח ו3לי מכמות ה' ל'.

85 בשני | ל נ שני. ישראל | א ישר'. נכנסין | א ח'. ואוכלין | א אוכלין. נשרים | ל נשרים [בשבת]. מחתת | ד מותרות. תמרים | ל התמרים. 85–86 מתחת תמרים בשבת | א בשבת והיו פותחין גנותיהם של תמרים. 86 בשבת | ד בשב'. כיצד | נ כאיצד. נזחיות | ד נמזיו' א ל נמזיות נ נחיות. הקדש | ד הקד' נ הקדיש. להם | ד לה' [חכמים] ל להן [חכמים] נ להם [חכמ']. אי | ל אין. אתם מודים | ד את' מודי'. 87 להם | ד להן. כשהקדישו | א ל שהקדישו. 88 אלא | נ אילא. קורות | ד לקורות ל לקורת נ לקירות. באין ונוטלין | ד באי' ונוטלי'. אותן | ד אות' ל אותו.

1 הביא (ב'פ) | ד הבי'. ולא | ל ולא [יהא] (נמחק המוסגר). גזילו1 | ד גזלו. יהא | ד יה' א היה. ממרס | ד ממר' נ מְמָרִים (תוקן ממרים). שיביא | נ שיבוא. גזילו2 | ל גזלו. 2 אלא | נ אילא. תעבר | א תעיבר ל תעביר. ויצא לבית | ד ויצ' לבי'. השריפה | ד ל נ השרפה. מעילתו | ד מעולתו. 3 יהא | א היה. ממרס | נ ממרים. תעבר | א תעיבר ל תעבור. 4 השריפה | ד נ השרפה. מצורע | נ מצרע. קודם | ד קוד'. לאשמו | א אשמו. יהא | א היה. אחד | א ל נ ח'. ממרס | נ ממרים. בדמיה | א בדמו ל בדמה. 5 שיביא | ד שיבא. אלא | נ אילא. תעבר | א תעיבר ל תעבור. צורתה ותצא | א צורתו ויצא. השריפה | ד השריפ' נ השרפה. 6 שהקריבן | נ שהקדישן. קודם | ד קוד'. תמיד | א ל לתמיד. שעיכבן | ד ל שעכבן.

86. גזוזיות. צ'ל: גוזיות, עיין לעיל, שו' 71.

1. ולא הביא גזילו וכו'. כלומר, מל שכפר בו ונשבע עליו, שחייב אשם ומחויר את הגזל, והוא מחוייב להביא את גזילו לפני אשמו, ואם הקדים אשמו שחיטתו פסולה, משום שהוא מחוסר זמן בבעלים, ושלא כדין הפסח שבמשנ' פ"ה מ"ג, שהרי בדיעבד אם שחט את הפסח קודם לתמיד כשר, עיי"ש. 2. תעבר צורתו. כלומר, מחכים עד שיפסל בלינה, ואינו נשרף מיד. מעילתו. כלומר, שמעל בקדשים, והביא את אשמו לפני שהביא כסף המעילה.

הערבים, הרי אילו פסולין, שאין לך קודם לתמיד של שחר אלא קטרת, ואין לך שמתעכב אחר תמיד של בין הערבים, אלא קטרת ופסח בערבי פסחי', ומחוסרי כפרה, כדי שיאכלו בפסחים לערב. ר' ישמעאל בי ר' יוחנן בן ברוקה או' מחוסרי כפרה מביא קרבנותיהן עם תמיד של בין הערבים, כדי שיאכלו בקדשים לערב. שחטו לשמו ומורקו שלא לשמו כשר, מפני שהכשר בשחיטה. כיצד שלא לאוכליו, שחטו לחולה, ולזקן, שאין יכולין לוכל כזית. שלא למנויו, שחטו לבני חבורה אחרת. שחטו למולין ולערלים, לטמאים ולטהורים, כשר. אבא שאול פוסל, והדין נותן שיהא פוסל, הואיל וזמן פוסל, וערלה פוסלת, מה הזמן עשה בו מקצתו ככולו, אף ערלה נעשה בה מקצתה ככולה. או כלך לדרך זו, הואיל

7 סמין לך קודס וכו'. ספרי סנחס פי' קמ"ג, עמ' 191; יכוס' יומס פ"ב ס"ל, ל"ע ע"ג, פ"ג ס"ס, מ' ע"ג; 33גלי כלן כ"ע ל'. ועיין תו"כ לו פ"ב ס"י, ל' סנ"ב, ספרי זוטס סנחס, עמ' 323, יכוס' כלן פ"ס ס"ל, ל"ל ע"ד, 33גלי כ"ס ג', יומס ל"ג ג', ג"ק ק"ל ל', מכמות מ"ע ל', תמיד כ"ס ג'. 9 ומחוסרי כפרה וכו'. 33גלי כ"ע ל'. ועיין בספרי סנחס הכ"ל וביכוס' פ"ס סס"ל, ל"ל ע"ד. 10 בן ברוקה וכו'. 33גלי הכ"ל. ועיין ביכוס' הכ"ל. 11 סחטו לשמו וכו'. להלן זבחים פ"ל ה"ד. ועיין בתכ' ספ"ס מ"ב. 12 כיצד סלא וכו'. יכוס' פ"ס ה"ג, ל"ב ע"ל; 33גלי ק"ל ל'. 13—14 סחטו למולין וכו'. תכ' ספ"ס מ"ב. 14 והדין נותן וכו'. עיין 33גלי ק"ל ג'.

7 הערבים | א הערביים. אילו | ד ל אלו. שאין | ג אין. לתמיד | ד תמיד. אלא | ג אילא. קטרת | ד א קטורת. 8 לך | ד לך [קטור']. שמתעכב | ד א ל מתעכב ג מתעכיב. אחר | ד אחת. בין | ל בית. הערבים | ד הערבי' א הערביים ג העביים [ובין השורות חלויה ריש]. אלא | ג אילא. קטרת | ד קטור' א קטורת. ופסח | ג פסח. בערבי | א ערבי. 9 פסחי' | ד א ל ג פסחים. ומחוסרי | ל ומחוסר ג מחסרי. כפרה | ל כפורים. בי ר' | ד ברבי א ל בנו של ר' ג בר ר'. 10 בן ברוקה | כ"ה ד ל. א בן ברוקא ג בן ברוק'. ב ח'. או' | ד א ג אום'. מחוסרי | ג מחסרי. כפרה | ד כפר'. מביא | ד א ל מביאין ג מביאן [ובין השורות הושלמה יו"ד]. קרבנותיהן | ד קורבנותיהן א קרבנותיהם. עם | ג עים א אחר. בין | ד בי'. 11 הערבים | ד הערבי'. בקדשים | ד בקדשי' א קדשים. לערב | ד לער'. ומורקו | ד ופירק א ומרקו ל ונרקו. 12 מפני | א ל מכבר. שהכשר | ד שהוכשר ג שהוא כשר א ל הוכשר. כיצד | א כיזה צד ג כאיצד. לאוכליו | ד לאכליו. 13 שאין | ל שאינן. לוכל | א לאכול ל ג לאכל. כזית | כ"ה ד א ל ג. ב בזית. שלא | ד א ל [כיצד] שלא ג [כאיצד] שלא. למנויו | א ל למנויין. לבני | א ל על בני. 14 למולין | א למולים. לטמאים | ד ג ולטמאים ל לטמאין. א ח'. ולטהורים | ד ל ולטהורין. א ח'. אבא | ד אב' א ואבא ג אבה. פוסל | א או' ל [או'] פוסל [ונמחק המוסגר]. 15 שיהא | ד שיה'. פוסל | ד א ל ג פסול. וזמן | א ל והזמן. ערלה | א ל והערלה. הזמן | ג זמן. בו | ל ח'. 16 ערלה נעשה | א הערלה עשה. בה | ל ח'. מקצתה | ד מקצת'. או כלך | ל הולכה לך. זו | ל הוו. הואיל | א ח'.

9. ומחוסרי כפרה. כלומר, שנתעכב ולא הביא קרבנו לפני התמיד. 10. מחוסרי כפרה. כלומר, בשאר ימות השנה, כמפורש בבבלי. 11. ומורקו וכו'. אעפ"י שבקדשים מצוה למרק, מ"מ המירוק אינו מעכב, וכמחתך בשר בעלמא הוא, וכבר הוכשר בשחיטה. 14. לטמאים ולטהורים. ליתא בכי"ע, ולפניהו היא השלמה מיותרת ממשנתנו, ובהם אף אבא שאול (עיין להלן) מודה. 15—16. מקצתו ככולו. שהרי אפילו לא חשב לאכול אלא כזית חוץ לזמנו פיגל את כל הקרבן.

וטומאה פוסלת, וערלה פוסלת, מה טומאה לא עשה בה מקצתה ככולה, אף ערלה לא נעשה בה מקצתה ככולה, נראה למי דומה, דנין דבר שנוהג בכל הזבחים מדבר שנוהג בכל הזבחים, ואל יוכיח זמן, שאין נוהג בכל הזבחים. או כלך לדרך זו, דנין דבר שלא הותר מכללו מדבר שלא הותר מכללו, ואל תוכיח טומאה שהותרה מכללה. 3. השוחט את הפסח על החמץ בארבעה עשר עובר בלא תעשה. פסח עצמו כשר, ויוצא בו ידי חובתו בפסח. אחד השוחט, ואחד הזורק, ואחד המקטיר. במי דברים אמורים בזמן שיש חמץ לאחד מבני חבורה, אין חמץ לאחד מבני חבורה, פטור, אבל המולק את העוף מבפנים על החמץ בארבעה עשר, עובר בלא תעשה. הפסח בארבעה עשר לשמו חייב, מפני שהוא כשר, שלא לשמו פטור, מפני שהוא פסול. ובחולו של מועד, לשמו פטור, מפני שהוא פסול, שלא לשמו חייב, מפני שהוא כשר. אימתי, בזמן שהן ראויין לביא

21 המוחט וכו'. מכ' פ"ח מ"ד. ועיין לגלי ס"ג ג'. 22 כשר. יכוס' פ"ח ח"ד, ל"ג ע"ב. 23 לאחד המוחט וכו'. לגלי ס"ג ג'. ועיין מכילתא מספטים פ"כ, עמ' 334, ויכוס' הכ"ל. 24 בזמן שיש וכו'. לגלי הכ"ל. 25 המולק וכו'. עיין יכוס' פ"ח ח"ד, ל"ג ע"ב, ולגלי ס"ג ג' ולילך. 26 הפסח וכו'. עיין במכ' פ"ח מ"ד.

17 וטומאה | ג וטמאה א עורלה. פוסלת$_1$ | ד ח'. וערלה | א וטומאה. טומאה | ד טומא'. בה | ל ח'. מקצתה | ד מקצת'. 18 ערלה | א עורלה. נעשה | א עשה. בה | ל ח'. שנוהג | ל שהוא נוהג. 19 שנוהג | ל שהוא נוהג. זמן | א דבר. שאין | ד א שאינו. 20 או כלך | ל הולכה לך. זו | ל הזו. מכללו | ד כללו. מדבר | ד מדב'. 21 טומאה | ל טמאה. שהותרה | ד שהתורה. 22 פסח | א והפסח. ויוצא | ד ויוצ' ב יוצא (בין השורות תלויה ויו). בו | כ"ה ד א ל. ב בה. 23 ואחד$_2$ | ד ואח'. במי וכו' | ד ל בד"א א במה דבר' אמור'. 24 בזמן | ד ח'. אין | ל [אבל אם] אין. 25 מבפנים | ל בפנים. מבפנים על החמץ בארבעה עשר | א בארבעה עשר בפנים על החמץ. 26 תעשה | ד תעשה [רבי שמעון אומר כשר] א ל תעשה [ר' שמעון אומ' (ל או')]. 27 ובחולו | ל בחולו. 27–28 ובחולו . . . פסול | ד ח'. 28 אימתי | ל אמתי. שהן ראויין | א שראוי. לביא | ב לבא (בין השורות תלויה יו"ד) ד א ל לבוא.

17. טומאה לא עשה בה וכו'. כלומר, אם שחט לטהורים ולטמאים, אף אבא שאול מודה שהוא כשר. ולמי הגירסא שלפניכו (לעיל שו' 14) פירושו, שאם נטמא מקצת הבשר לא נטמא השאר אם איכו מחובר לו. עיין בבה"א. 19. זמן שאין נוהג וכו'. כלומר, שהרי הזמן איכו שוה בכל הקדשים, ולא עוד שבפסח איכו נאכל לשיטת ר"א אלא עד חצות, מה שאין כן טמאים שאסורים בכל הקדשים. 21. שהותרה מכללה. כלומר, בציבור. 23. ואחד הזורק וכו'. כולם אם עשו כן על החמץ עוברים בלא תעשה. 24. אין חמץ וכו'. כלומר, אעפ"י שיש חמץ בעזרה. 25. עובר וכו'. צ"ל: אינו עובר, כהגהת המפרשים ע"פ הבבלי. ובבא זו תחזרת לרישא, כלומר השוחט וכו'. עובר, אבל המולק איכו עובר. 26. לשמו חייב. כלומר, אם עשהו על החמץ. והוא מדברי ר' שמעון, עיין בשנ"ס ובבה"א. 28. שהן ראויין לביא וכו'. כלומר, שהבעלים ראויין להביא פסח, שנדחו לפסח שני, והפסח שקרב בחול המועד היה ראוי להקרב בפסח שני, בזה אם שחטו בחוה"מ לשם פסח פסול, ופטור כשעשה אותו על החמץ.

פסח, אבל בזמן שאין ראוין לביא פסח, בין לשמו בין שלא לשמו חייב, מפני שהוא כשר. 4. אמ' ר' שמעון פסח בארבעה עשר, לשמו כשר, שלא לשמו פסול, בחולו של מועד, לשמו פסול, שלא לשמו כשר. אימתי, בזמן שראוי לביא פסח אחר, אבל אין ראוי לביא פסח אחר, בין לשמו בין שלא לשמו כשר. 5. שחטו אחרים לשמו בארבעה עשר ר' ליעזר פוסל, ור' יהושע מכשיר. אמ' ר' יהושע ומה בשאר ימות השנה שאינו כשר לשמו, כשרו אחרים לשמו, ארבעה עשר שכשר לשמו, אינו דין שיכשרו אחרים לשמו. אמ' לו ר' ליעזר ומה אם בשאר ימות השנה שאינו כשר לשמו, כשר הוא לשם אחרים, ארבעה עשר שכשר לשמו, אינו דין שיכשר הוא לשם שמו ולשם אחרים, וכן אתה אומ'? לומ' מפני מה כשרו אחרים לשמו בשאר ימות השנה, שכן כשר הוא לשם אחרים, יכשרו אחרים לשמו בארבעה עשר שאינו כשר לשם אחרים, אינו דין שיכשרו אחרים לשמו. 6. אמ' לו ר'

33 שחטו לחריס וכו'. עיין בזבחים ס"ל מ"ב, יומ' ס"ס ס"ז, ל"ב ע"ב, בבלי ס"ב ב', זבחים י"ל ל'. 34 לומ' ר' יהושע וכו'. בבלי זבחים מכ"ל (כל מצריתא עד שו' 50).

29 אבל . . . פסח | א ח'. בזמן | ל אם. ד ח'. שאין | ד אין ל אינן ב שהן. ראוין לביא | ד ראויין לבוא ל ראויין לבא. בין$_1$ | ד בי'. בין$_2$ | א ל ובין. חייב | ד חיי'. 30 שהוא | ד שהו'. אמ' | ד אמר. אמ' ר' שמעון | א ל ח'. פסח . . . כשר | א ח'. שלא | א ושלא. 31 בחולו | א ובחולו. שלא | א ושלא. איתמי | ד ואיתמי. 32 לביא (ב"פ) | ד א להביא (לביא$_2$ ד להבי') ל לבא. אחר (ב"פ) | ד א ל ח'. אין | א [בזמן] שאין ל [אם] אינו. בין$_2$ | ד א ובין. 33 אחרים | ל אחרי'. ליעזר | ד ל אליעזר א אליע'. פוסל | א אוסר. 34 מכשיר | א מתיר. אמ' ר' | ד א"ר א א' ר'. ומה | א ל ומה [אם]. שאינו | א שאין. 35 לשמו$_1$ | ל ח'. שכשר | ל שהוא כשר. 36 אמ' | ד אמר. ליעזר | ד ל אליעזר א אליע'. ומה | ד לא א [חילוף הדברים] ומה ל [או חילוף] ומה. אם | ד אם [אמר']. ל ח'. השנה | ד השנ'. ל ח'. שאינו | א שאין. 37 ארבעה | ל בארבעה. שכשר | ל שהוא כשר. שיכשר | א שכשר. הוא | ל ח'. 37–38 שמו ולשם | א ל ח'. 38 וכן | ל [אמ' לו ר' יהושע] וכן. אתה | ד את'. אומ' | ל או'. לומ' | א כלומר ל [או] כלומר. ד ח'. 39–40 יכשרו . . . לשמו | ל ח'. 40 שאינו | א שכן אינו. לשם | א לשום. אינו . . . לשמו | ד א ח' (עיין בשנו"ס 39–40). אמ' | ד אמר א א'. ר' | ד רבי.

29. שאין ראוין לביא וכו'. כגון שפסח זה נמצא אחר שכבר הקריבו הבעלים את הפסח בומנו, וחזקתו לשלמים, ואפילו שחטו בחוה"מ לשם פסח כשר, וחייב אם עשה אותו על החמץ. 30. אמ' ר' שמעון וכו'. ר' שמעון חזר על עצם הדין של שחיטת הפסח, כדי להסביר את דבריו (עיין מ"ש לעיל שו' 26), והוא מעין הסיגנן: שהיה ר' שמעון אומר. 32. פסח אחר. כלומר, אם יפסל זה, והיינו שלא הקריב בומנו וחייב בפסח שני. ועיין בשנו"ס ובבה"א. 33. אחרים. כלומר, קרבנות אחרים. 36. אמ' לו ר' ליעזר וכו'. כלומר, לפי הק"ז שלך אנו יכולים להכשיר גם פסח שלא לשמו בערב הפסח, והרי בכגון דא הוא פסול לכולי עלמא. 37–38. לשם שמו ולשם אחרים. כלומר, כשם שהוא כשר לשמו יהא כשר גם לשם קרבנות אחרים. 38. וכן אתה אומ'? לומ' וכו'. כלומר, וכי כן תאמר שהפסח ששחטו לשם אחרים כשר, בתמיה. אלא לומר, אלא כלומר (עיין בשנו"ס) ק"ו שדרשת יש לו תשובה, והיינו: מפני מה וכו'. 39. לשם אחרים. אם הוא עוקר את שמו ושוחטו לשם שלמים בשאר ימות השנה כשר לכולי עלמא. 40. אינו דין וכו'. כלומר, לפיכך אינו מן הדין שיכשרו אחרים לשמו. ועיין בשנו"ס.

יהושע הורעת כח פסח ואתה נותן כח לשלמים. חזר ר' ליעזר ודנו דין אחר, מצינו שמקדיש פסח באו שלמים, ולא מהמקדיש שלמים בא פסח, ומה פסח שמהמקדישו באו שלמים אינו כשר לשם שלמים, שלמים שאין מהקדישן בא פסח דין הוא שלא יכשרו לשם פסח. אמ' לו ר' יהושע חטאת תוכיח, שאין מהקדישה באו שלמים וכשרה לשם שלמים, אף אתה אל תתמה על השלמים, שאע"פ שאין מהקדישן בא פסח שיכשרו לשם פסח. אמ' לו ר' ליעזר לא אם אמרת בחטאת, שכן כשרה לשמה בשאר ימות השנה, תאמר בפסח שאינו כשר לשמו בשאר ימות השנה, הואיל ואין כשר לשמו בשאר ימות השנה, אם שחטו אחרים לשמו בארבעה עשר הרי זה פסול. 7. השוחט את הפסח לאוכלו בארבעה עשר כשר, לאוכלו נא, שלוק, ומבוש', כשר. השוחט את הפסח על בני חבורה, ואמ' שלא לשמו שחטתיו, שורת הדין אין נאמן, ר' יהודה אומ' עד שלא יתחילו בו, נאמן, משיתחילו בו, אין נאמן. 8. הפסח ששחטו בשחרי' בארבעה עשר שלא לשמו, ר' יהודה מכשיר, כאילו נשחט בשלשה עשר. ובן בתירה פוסל, כאילו נשחט בין הערבים. אמ' ר' יהושע הואיל ושלשה עשר אינו ראוי

51 השוחטו וכו'. לעיל תרומות פ"ג ה"ג. 53 הפסח וכו'. מסכ' זבחים פ"ח מ"ג. ועיין במסכ' כתן פ"ה מ"ג.

41 יהושע | א אליעזר. הורעת | א ל הורעתה. פסח | ל הפסח. ואתה | א ואת. ליעזר | ד א ל אליעזר. 42 מצינו | ל מצאנו. שמקדיש | ד שהמקדיש א שבמהקדש ל שמהקדש. פסח | א הפסח. ולא | א ואין. מהמקדיש | א ל מהקדש. 43 פסח | א הפסח. שמהמקדישו | ד שהמקדישו א שמהקדישו ל שמהקדשו. 44 מהקדישן | ד מקדישן. לשם פסח | ד לשום פס'. 45 מהקדישה | א מהקדשה. שלמים$_2$ | ד שלמי'. 46 השלמים | ד השלמי' א אילו. שאע"פ | א שאף על פי. מהקדישן | ד מהקדשן. שיכשרו | כ"ה ד א ל. ב שלא יכשרו. לשם | ד לש'. 47 אמ' | א א'. ליעזר | ד ל אליעזר א אליע'. שכן כשרה | א שהוכשרה ל שכשרה. ימות | ד ימו'. 48 ימות השנה | ד ימו' השנ'. ואין | ל ואינו. 49 השנה | ד השנ'. אם | ל ח'. הרי זה | א לשמו. ל ח'. 50 לאוכלו$_1$ | ד לאכלו. א ח'. בארבעה עשר | ד בי"ד. 51 ומבוש' | ד א ומבושל ל מבושל. ואמ' | ד ואמר. 52 שורת | ל בשורת. אין | א ל אינו. אומ' | א ל או'. יתחילו | ל יתחיל. נאמן | ל [אינו] נאמן. 53 משיתחילו | ד משהתחילו ל משיתחלו. אין | א אינו. ל ח'. הפסח | ד הפס'. בשחרי' | א ל שחרית. בארבעה עשר | ד בי"ד עשר. 54 יהודה | ד ל יהושע. כאילו . . . עשר | א ח'. כאילו | ד ל כאלו. ובן | ל בן. בתירה | א בתירא. 55 כאילו . . . הערבים | א ח'. כאילו | ד ל כאלו. הערבים | ד הערבי'. אמ' ר' | ד א"ר א א' ר'.

41. הורעת כח פסח וכו'. כלומר, בכל ימות השנה גרעת את כח הפסח מלהפסל בעשייתו לשם שלמים, ובזמנו של פסח נתת כח לשלמים שייפסלו בעשייתם לשם פסח, והרי כח הפסח בזמנו חזק שנפסל שלא לשמו, מה שאין כן שלמים. 42. מצינו שמקדיש פסח וכו'. צ"ל: שמהמזקדיש פסח וכו' (עיין בבה"א), כלומר, ממותר הפסח, שהקדיש מעות לפסחו, וקנה פסח והותירו לו מעות, מקריב בהם שלמים. 45. שאין מהקדישה באו שלמים וכו'. צ"ל: שאין הקדישה בא משלמים (כלומר, שאין מותר שלמים בא חטאת), וכשרים לשמה שלמים. 50. בארבעה עשר וכו'. כלומר, אעפ"י ששוחטו כדי לאוכלו שלא כהלכה, אין דינו כשוחטו שלא לאוכליו. 51. שלא לשמו וכו'. כלומר, ששחטו שלא כדין, ויש כאן פשיעה גמורה. 52. עד שלא יתחילו וכו'. כלומר, עד שלא התחילו בני חבורה לאכול ממנו, ועדיין הוא ברשותו, נאמן. עיין בבה"א.

וארבע' עשר שחרית אינו ראוי, מה שלשה עשר אם שחטו שלא לשמו כשר, אף ארבעה עשר שחרית אם שחטו שלא לשמו כשר. 9. השיב ר' לסייע דברי בן פתירא, לא אם אמרת בשלשה עשר שאין מקצתו ראוי, תאמר בארבעה עשר שחרית שמקצתו ראוי, הואיל ומקצתו ראוי, אם שחטו שחרית בארבעה עשר שלא לשמו פסול. 10. פסח ראשון בשלש כתים, ואין השני בשלש כתים. נשחט תמיד של בין הערבים, מקטיר את הקטרת, ומטיב את הנרות. ובא לו אצל פסח. קרעו והוציא את אמוריו, אפי' של ארבעה ושל חמשה, נתנן במגס והקטירן על גבי המזבח. ובשבת מלבישו בגיזתו ומניחו ויוצא. ר' ישמעאל בי ר' יוחנן בן ברוקה או' ארבעה עשר שחל להיות בשבת, לא היה מפשיט, אלא עד מקום חזה. 11. כהן הקרוב אצל המזבח, שופכו שפיכה אחת כנגד היסוד. אם שפכו שלא כנגד היסוד, פסול. הלוים עומדין על דוכנן וגומרין הלל בשורה. אם גמרו שנו, ואם שנו

57 הסגיב רבי וכו'. בבלי זבחים י"ג ע', ועיי"ש י"ל ג'. ועיין יכוס' כאן פ"י ה"ל, ל"ז ע"ב, ובבלי ק"ח ע'. 60 פסח ראשון וכו'. להלן פ"ח, סוי' 23, וסוי' 87. ועיין במסכ' פ"ס מ"ס, מכילתא דמ פ"ס, עמ' 17, יכוס' פ"ס ה"ס, ל"ב ע"ב, בבלי ס"ד ג'. 61 מקטיר וכו'. עיין יכוס' פ"ס ה"ל, ל"ל ע"ל, בבלי כ"ח סע"ב, כ"ט ע'. 62 קטנו וכו'. עיין במסכ' פ"ס מ"י. 63 ובשבת וכו'. עיין בבלי ס"ק ג'. 64 כי' ישמעאל וכו'. יכוס' פ"ו ה"ל, ל"ב רע"ב; בבלי שבת קנ"ז ג', קל"ב ג', מכחות ק"ב ג'. 65 כהן הקרוב וכו'. מסכ' פ"ס מ"ו. וכל הבבא להלן זבחים פ"ו הט"ו. 66 הלל בנגד היסוד וכו'. עיין זבחים פ"ב מ"ל, בבלי שם כ"ו ב'. 67 לא גמרו וכו' מסכ' פ"ס מ"ז.

56 וארבע' עשר | ד בי"ד א ל וארבעה עשר ל [אינו ראוי] (ונמחק המוסגר בנקודות). 57 אף . . . כשר | ל ח'. ארבעה עשר | ד י"ד. אם שחטו | א ששחטו. ר' | ד ח'. 58 דברי | א לדברי. פתירא | ד א ל בתירה. לא | ד לאו. אמרת | א אמרתה. בשלשה עשר | ד בי"ג. 59 בארבעה עשר | ד בי"ד. שחרית | ל ח'. 60 בארבעה עשר | ד בי"ד. כתים | ד ל בתים א כיתים ב [בי'] כתים (הנקודות הן לסימן מחיקה). 61 השני | א [פסח] שיני. כתים | ד ל בתים א כיתים. נשחט | א שחט. ל ח'. את | א ח'. הקטרת | א קטורת ל הקטורת. 62 ומטיב | א ומדליק ל ומיטיב. ובא | ל בא. פסח | כ"ה ד. א ל הפסח ב פתח. קרעו | א ח'. אמוריו | ד א אימוריו. אפי' | א אפילו ל אפלו. 63 ארבעה | ד ארבע. נתנן | ד ל נתנו. והקטירן | ד ל והקטירו. מלבישו | ד מלביש. 64 בגיזתו | ד בגיותו. ומניחו | ל מניחו. ישמעאל | א ישמע'. בי ר' | ד בר' א ל בנו של ר'. או' | ד אומר א אום'. ארבעה עשר | ד י"ד. 65 מקום | א ח'. חזה | ד הזה א ל החזה. הקרוב | א קרב. 66 שופכו שפיכה | א ל זורקו זריקה. אחת | כ"ה א ל. ד אח' ב אחד. אם | ד א ח'. שפכו . . . היסוד | ד ח'. 67 הלוים | ד הלויים ל ולוים. עומדין | א ל עומדים. דוכנן | א ל דוכנם. וגומרין הלל | א ל ואומרין את ההלל. בשורה | א בשירה. אם | א ואם.

60. בשלש כתים. כל העם נחלק לשלש כתים, ונתמלאה העזרה מכת הראשונה, ועשו את פסחיהם ויצאו, וכן השניה וכו'. 63. ובשבת מלבישו וכו'. כלומר, בשבת שאינו יכול לצלותו מבעוד יום, ואף אינו יכול להוציאו לביתו בירושלים, מלביש את הפסח בעורו, ויוצא. 65. עד מקום חזה. כדי שיוכל להוציא אמוריו להקטרה. 67. בשורה. בשירה, בשיר, עיין בשנ"ס ובבה"א. אם גמרו וכו'. שהיה העם מרובה, וגמרו את ההלל, ועדיין לא גמרו את עשיית פסחיהם שונים את ההלל וכו'. וכל כת וכת מן השלש כיתות אמרו לכל הפחות שתי פעמים את כל ההלל.

שלשו, ואע"פ שלא שלשו מימיהן. אמ' ר' יהודה מימיה של כת שלישית לא הגיעה לומ' אהבתי כי ישמע ה', מפני שעמה ממועטין, והיא היתה נקרית כת עצילין. 12. כמעשהו בחול כך מעשהו בשבת, אלא שהיו כהנים מדיחין את העזרה שלא כרצון חכמים. כיצד מדיחין את העזרה, פוקקין אותה, ומרגילין לה אמת המים עד שנעשית נקייה כחלב. ר' יהודה או' כוס היה ממלא מדם התערובות וזורקו זריקה אחת על גבי המזבח, שאם נתערב דמו של אחד מהן נמצא זה מכשירו. אמרו לו והלא אין מתקבל בכלי, ודם שאין מתקבל בכלי פסול לגבי מזבח. דבר אחר, שהוא דם התמצית, ודם התמצית פסול לגבי מזבח. אמ' להם אם כן למה פוקקין את העזרה, והיו מפקיעין הכהנים בדם עם רכובותיהן. אמרו לו שבח הוא לכהנים, שיהו מפקיעי' בדם עם רכובותיהן. ר' ליעזר בן יעקב או' כת שלישית הלכה וישבה לה בעזרת הנשים.

69 מ"ס ג' ט' וכו'. תהלים קנ"ז, מ'. וסיפ' סיתס וכו'. יכוס' פ"ס סס"ז, ל"ג ע"ב; 33גלי ס"ג מ'. 70 כמעשהו וכו'. מסכ' פ"ס מ"ח. 72 כ' יהודס וכו'. מסכ' סכ"ל; 33גלי ס"ס מ', זבחים ל"ד ג', ק' מ'. ועיין מנחות כ"ע ג'. 73—74 סמס כתערב וכו'. 33גלי סכ"ל. 74 והלא אין מתקבל וכו'. יכוס' פ"ס ס"ח, ל"ג לע"ד; 33גלי ס"ס מ'. ועיין זבחים ל"ד ג'. 76 אמ' להס וכו'. 33גלי ס"ס ג', זבחים ל"ס מ'.

68 שלשו$_1$ | ד שלישי א שילישו. ואע"פ | א ואף על פי ל אע"פ. שלשו$_2$ | א שילשו. מימיהן | א מימיהם. אמ' ר' | ד א"ר. כת שלישית | ד כתה שלישי' ל כת השלישית. 69 לומ' | ד א ל ח'. אהבתי | א ל לאהבתי. מפני | א ח'. ממועטין | א מועטין. 70 נקרית | א ל נקראת. כת | ד כתב. עצילין | ד עצלין א עצלנין ל עצלים. שהיו | א ח'. 71 כהנים | ד ל הכהנים א שהכהנים. העזרה (ב"פ) | ד העזר'. כיצד | א כיזה צד. 72 פוקקין | ד ל [היו] פוקקין. אותה | ד אות'. אמת המים | ד אמ' המי'. שנעשית | ל שנעשה. 73 או' | ד אומר א אום'. מדם | ד מדמי. חורקו | ד חרקו א ל זורקו. 74 נתערב | א נשפך ל יפסל. מהן | א מהם. נמצא זה מכשירו | ד נמצ' זה מכשיר. אין מתקבל | א ל לא נתקבל. 75 שאין מתקבל | א ל שלא נתקבל. לגבי מזבח | ל מעל גבי המזבח. א ח'. דבר אחר | א ד' א'. שהוא | א ל ח'. דם | ל ואדם. 76 התמצית (ב"פ) | ל תמצית. התמצית$_2$ | א האיברים. לגבי מזבח | ל מעל גבי המזבח. אמ' | ד א'. להם | א ל להן. למה | ל ח'. 77 והיו | א שהיו. מפקיעין הכהנים | ד א ל כהנים (ל הכהנים) מפקיעין (ובגליון א: משקיעין). עם | ד א ל עד. רכובותיהן | א רכובותיהם. 77—78 אמרו . . . רכובותיהן | א ל ח'. שבח הוא | ד שבחוהו. 78 מפקיעי' | ד מפקיעין. עם רכובותיהן | ד עד ארכובותיהם. ליעזר | ד אליעז' א ל אליעזר. או' | א אום'. 79 הנשים | א נשים.

68. כת שלישית וכו'. כלומר, ר' יהודה חולק וסובר שכת שלישית לא הספיקה לומר את כל ההלל אפילו פעם אחת. 72. ומרגילין וכו'. כלומר, ממשיכין, עיין בבבא"א. 76—77. פוקקין את העזרה. כלומר, שהיו פוקקין את הנקבים שדרכם היה יוצא הדם מן הרצפה לאמה, וכולם מודים בזה, ואינו עניין לפקיעת העזרה שלעיל, שו' 72. ושם היו פוקקין את העזרה, כדי להמשיך לה את אמת המים, לשם שטיפה, ושלא ברצון חכמים. אבל כאן עשו כן לדעת ר' יהודה כדי שלא יצא כל הדם, שנשפך מן הכלי, ויוכל אח"כ למלא כוס מן התערובת. 77. והיו מפקיעין. מבקיעין, בוקעין. 79. הלכה וישבה וכו'. כלומר, חולק על משנתנו הסוברת שהשלישית נשארה במקומה בעזרה, אלא יצאה לעזרת נשים כדי שתוכל לשבת.

(פ"ד בכי"ע)

13. פעם אחת חל ארבעה עשר להיות בשבת, שאלו את הלל הזקן פסח מהו שידחה את השבת, אמ' להם וכי פסח אחד יש לנו בשנה שדוחה את השבת, הרבה משלש מאות פסחים יש לנו בשנה ודוחין את השבת. חברו עליו כל העזרה, אמ' להם תמיד קרבן צבור, ופסח קרבן צבור, מה תמיד קרבן צבור ודוחה את השבת, אף פסח קרבן צבור דוחה את השבת. 14. דבר אחר, נאמר בתמיד מועדו ונאמ' בפסח מועדו, מה תמיד שנאמ' בו מועדו דוחה את השבת, אף פסח שנ' בו מועדו דוחה את השבת. ועוד קל וחומר, ומה תמיד שאין חייבין עליו כרת דוחה את השבת, פסח שחייבין עליו כרת אינו דין שידחה את השבת. ועוד מקובלני מרבותי שפסח דוחה את השבת, ולא פסח ראשון אלא פסח שני, ולא פסח צבור אלא פסח יחיד. אמרו לו מה יהא על העם שלא הביאו סכינין ופסחין למקדש, אמ' להם הניחו להם, רוח הקדש עליהם, אם אין נביאין הן, בני נביאין הן. מה עשו ישראל באותה שעה, מי שפסחו טלה טמנו בצמרו, גדי

80 פעם אחת וכו'. יכוס' פ"ו ה"ל, ל"ג ע"ל; 33גלי ק"ו ל'. 85 מועדו וכו'. 3מדבר כ"ח, 3' (תמיד), סס ע', 3' (פסח). 85—86 תמיד שכאמ' וכו'. עיין מכילתא בא פ"ח, עמ' 17, קפרי בהעלותך פי' ק"ח, עמ' 61, פנחס פי' קמ"ג, עמ' 188. ועיין תו"כ לאמור קוף פרש' י"ג, ק"ג ע"ג, יכוס' פ"ז ה"ל, ל"ל ע"ג, 33גלי ע"ז ל', מכחות ע"ג 3'. 89 פסח שני. עיין 3מכי' פ"ט מ"ג, לפלן פ"ח ה"ח, סו' 32, ובמקח"ת סס. 90 מה יהא וכו'. יכוס' פ"ו 33גלי ק"ו ל', תכ"ל; יכוס' שבת פ"ט ה"ל, י"ז ע"ל.

80 אחת | ד אח'. חל | א חל [להיות]. ארבעה עשר | ד י"ד. הלל | א הילל. 81 פסח$_1$ | ד פתח. אמ' | ד אמר. להם | א ל להן. פסח$_2$ | ד פס'. אחד | כ"ה ד א ל. ב אחר. בשנה | א ח'. שדוחה | ל שהוא דוחה. 82 מאות פסחים | ד מאו' פסחי'. יש לנו בשנה | א בשנה יש לנו. ודוחין | א שדוחין ל שהן דוחין. 83 חברו | א חברה. אמ' | ד אמר א א'. להם | א ל להן. תמיד . . . ופסח | א פסח . . . ותמיד. צבור (ב"פ) | א ל ציבור. 83—84 ופסח . . . צבור$_1$ | ד ח'. 84 צבור (ב"פ) | א ל ציבור. ודוחה | ד ל דוחה. דוחה | א דוחק «בין השורות תלויה הי"א». 85 דבר אחר | א ד' א'. בתמיד . . . בפסח | א בפסח . . . בתמיד. מועדו$_1$ | א ל במועדו. ונאמ' בפסח מועדו | ל ח'. ונאמ' | ד א ונאמר. מועדו$_2$ | א במועדו. 86 שנאמ' | ד שנ' א שנאמר. מועדו$_1$ | ד מועד' א ל במועדו. השבת | ד השב'. שנ' | א שנאמ'. מועדו$_2$ | א ל במועדו. דוחה | א ל ידחה. 87 תמיד שאין חייבין | ל [אם] תמיד שחייבין. 88 מקובלני | ל שאני מקובל. מרבותי | כ"ה ד ל. א מרבותיי ב מרביתי. 89 שפסח | א ל שהפסח. ראשון | א ראשון [בלבד]. אלא | ד לא א אלא [אף]. פסח$_2$ | ד פס'. שני | א שיני. צבור | א ל ציבור. 90 מה | א [אם כן] מה. הביאו | א הביאום «ונמחקה ם'». סכינין | א סכיניהם ל סכינים. ופסחין | א ל ופסחים. 91 אמ' | ד אמר. להם$_1$ | ד ל להן. להם$_2$ | ל להן. הקדש | א הקודש. עליהם | ד ל עליהן. אין | א אינן. נביאין | ד א ל נביאים. הן | א ח'. 92 נביאין | ד א ל נביאים. הן | א הם. מה עשו ישראל באותה שעה | א למחר מה עשו. עשו | ד עשן. שפסחו | א שפיסחו. טמנו | א טמנה ל טומנה. גדי | א וגדי.

82. משלש מאות וכו'. כלומר, תמידי שבתות ומוספיהן, ושל ימים טובים וראשי חדשים, ושל חול המועד (שחלו להיות בשבת). והוא לשון נומא. 83. חברו עליו וכו'. כלומר, נטפלו לו, ולא הסכימו לו. 90. פסח יחיד. כלומר, אפילו במקום שרוב הציבור אין עושין את הפסח (שנטמאו בטומאה היוצאת מנטען, כגון ויבה וצרעת), והיחידים מקריבים את הפסח בטהרה.

קשרו בין קרניו, והביאו סכינין ופסחים למקדש, ושחטו את פסחיהן. בו ביום מינו את הלל נשיא, והיה מורה להם בהלכות פסח. 15. פעם אחת 95 בקש אגריפס המלך לידע כמה מניינן של אכלוסין, אמ' להם לכהנים הפרישו לי כוליא מכל פסח ופסח, והפרישו לו שש מאות אלף זוגות של כליות, כפלים כיוצאי מצרים. ואין לך כל פסח ופסח שלא היו עליו יתר מעשרה מנוין, חוץ מטמא, ושהיה בדרך רחוקה. בו ביום נכנסו ישראל להר הבית ולא היה מחזיקן, והיה נקרא פסח מוכין.

פרק ה'

1. ר' ליעזר או' כשם שהשחיטה דוחה את השבת כך מכשירי שחיטה ידחו את השבת. כלל אמ' ר' עקיבא כל מלאכה שאיפשר לה לעשות מערב שבת אינה דוחה את השבת, ושאי איפשר לה לעשות מערב שבת דוחה את השבת. אמ' לו ר' ליעזר אמורי צבור יוכיחו, שהן כשרין למוצאי

94 פעס לחם וכו'. ככלי ס"ד 3'.

1 כ' ליעזר וכו'. יכום' פ"ו כה"ד, ל"ג ע"ג, שבת פ"ט ה"ח, י"ז ע"ח. ועיין במכ' פ"ו מ"ח, שבת פ"ט מ"ח, קפסי זוטא, עמ' 257. 2 כלל אמ' וכו'. מכ' פ"ו מ"ג, שבת פ"ט מ"ח, מכות פ"ח מ"ג; להלן בתוספתא סס פ"ח ה"ה, תמורה פ"ח ה"ז; קפסי זוטא (?), ליש עמ' 258. 4 אמורי לצבור וכו'. יכום' פ"ו ה"ד, ל"ג ע"ג, פ"ט ה"ח, י"ז ע"ח. ועיין ככלי ס"ט ח'.

93 קשרו | א ל קשרה. בין קרניו | א בקרניו. והביאו | א הביאו. סכינין | א סכינים ל סכנים (ובין השורות תלויה י"ד). ושחטו | כ"ה ד א ל. ב ישחטו. פסחיהן | א פסחיהם. 94 מינו | ד ל מנו. הלל | א הילל. להם | א ל להן. בהלכות | א הילכות ל הלכות. פסח | א הפסח. 95 בקש | א ביקש. מניינן | ד מנוין א מיניינם ל מנינן. אכלוסין | א אוכלוסין. אמ' | ד ואמר א א'. להם | א ל להן. 96 כוליא | א כוליא [אחת] ל כליה. ופסח | ל ח'. והפרישו | ד א הפרישו. 97 כליות | א כוליא. כפלים | א כפליים. לך | א ח'. יתר | ד יותר ל יתיר. א ח'. 98 מנוין | ד א מנויין ל מנין. מטמא ושהיה בדרך רחוקה | א מטי שהיה בדרך רחוקה או טמא ל מטי שהיה טמא או בדרך רחוקה. ישראל | א ישר'. 99 הבית | ד הבי'. היה | ד הי'. מחזיקן | א מחזיקין. והיה | ל והוא היה. מוכין | ד מועכין א ל מעוכין.

1 ר' . . . או' | א ח'. ליעזר | ד ל אליעזר. או' | ד אומר. 2 ידחו | ל ידוחה. השבת | ד השב'. אמ' | ד אמר א א'. עקיבא | א עקי'. לעשות | א ליעשות. 3 איתה | ד אית'. ושאי איפשר | ד ושאי אפש א [שחיטה] שאי איפשר ל [שחיטה] שאיפשר. לעשות | א ליעשות. 4 אמ' | ד אמר. ליעזר | ד א ל אליעזר. אמורי צבור | א ל אימורי ציבור. כשרין | א כשירין.

99. מוכין. מעוכין, עיין בשנו"ס.

1. כך מכשירי וכו'. ולדעתו היו יכולים להביא גם את הסכינין, אם לא היתה להם דרך אחרת.

שבת ודוחין את השבת בזמנן, מה לי מכשירי שחיטה אחר שחיטה ומה לי מכשירי שחיטה לפני שחיטה? אמר רבי עקיבא מה למכשירי שחיטה אחר שחיטה, שכן דחת שחיטה את השבת, ידחו מכשירי שחיטה לפני שחיטה את השבת, שכן לא דחת שחיטה את השבת, ועוד שמא יערע בו פסול, ונמצא חלל את השבת ולא עשה. 2. פסח בא מן הצאן, ואינו בא מן הבקר, בא מן הכשבים ומן העזים. בא מן הזכרים, ואינו בא מן הנקבות, בא בן שנה, ולא בא בן שתים, ואין נאכל אלא בלילה, ואין נאכל אלא למנויו, ואין נאכל אלא צלי, וחייבין עליו משום שבירת העצם. 3. חגיגה הבאה עמו באה מן הצאן, ומן הבקר, מן הכשבים ומן העזים, מן הזכרים ומן הנקבות, ובאה בן שנתה ובאה בת שתים, ונאכלת לשני ימים ולילה אחד, ואין חייבין עליה משם שבירת העצם. חגיגה הבאה עמו היא נאכלת תחלה, כדי שיהא פסח נאכל על השובע. חגיגה הבאה עמו יוצא בה ידי חובתו משם שמחה, ואין יוצא בה ידי חובתו משם חגיגה. ר' שמעון בן לעזר או' חגיגה העולה עמו על השלחן, ותבשילין העולין עמו על השלחן, הרי אלו מתבערין עמו. 4. ארבעה עשר שחל להיות

9 בא מן הצאן וכו'. עיין במכ' מכמות פ"ז מ"ו, מכילתא בא פ"ל, עמ' 13, ספרי לחם פי' קכ"ט, עמ' 187, יכוס' פ"ו ה"ל, ל"ג ע"ל, ג'גלי ע' 3'. 11 ולין נאכל וכו'. עיין במכ' זבחים קפ"ה ולהלן, סו' 48. 13 חגיגה וכו'. מכ' פ"ו מ"ל, ובמקומות שלויכו לעיל, סו' 9. 14 ונאכלת וכו'. מכ' הכ"ל. ועיין תו"כ לו פרק י"ב ה"ה, ל"ה ע"ל, ספרי לחם פי' קל"ל, עמ' 189. ועיין ג'גלי ע' ל'. 15 חגיגה וכו'. יכוס' פ"ו ה"ה, ל"ג ע"ב; ג'גלי ע' רע"ל. 16 חגיגה הבאה וכו'. יכוס' קוכה פ"ל ה"ה, כ"ל ע"ב, חגיגה פ"ל ה"ל, ע"ו ע"ב; ג'גלי ע' ל, ע"ל ל'. 18 ר' שמעון וכו'. יכוס' פ"ו ה"ה, ל"ב ע"ב.

5 השבת | ד השב'. 5–6 מה . . . עקיבא | כ"ה ד. ב ח'. שחיטה | א [מצות] שחיטה. אחר | א לפני. 6 לפני | א אחר. אמר | א ל אמ' [לו]. רבי | א ר'. 7 שחיטה$_1$ | ד שחיטה [שדוחה שבת] ל שחיטה [דוחין את השבת]. דחת | כ"ה א ל. ד דחתה ב דוחה. 8 שמא | א שאם. יערע | ד ל יארע א נמצא. ונמצא | א נמצא. 9 חלל | א מחלל. ולא עשה | א למפרע. פסח | א הפסח. 10 הכשבים | א ל הכבשים. העזים | ד העזי'. ואינו | א ולא. הנקבות | א הנקיבות. 11 ולא | ד ואינו. ואין (ב"פ) | א ל ואינו. בלילה | ד א ל בלילה [ואינו (ד ואין) נאכל אלא עד חצות]. 12 למנויו | ל למנוי. ואין | א ל ואינו. העצם | ד עצם. 13 מן הכשבים | א [באת] מן הכשבים [באת] ל [באה] מן הכבשים. 14 מן | א ל [באה] מן. הנקבות | א הנקיבות. ובאה$_1$ | א ל באה. בן | ד ל בת. שנתה | א ל שנה. ובאה$_2$ | ד א ח'. בת | א ובן. 15 אחד | ל אחת. משם | ד א ל משום. חגיגה | ד חגיג'. 16 תחלה | כ"ה ד ל. א תחילה ב חלה. שיהא | ד שיה'. פסח נאכל | ל הפסח נאכלת. על השובע | א בשובע. חגיגה | ד חגיג'. 17 בה$_1$ | א ח'. משם (ב"פ) | ד א משום (משם$_2$ ד משו') ל לשם. בה$_2$ | ד א ח'. 18 ר' | ד רבי. לעזר | ד א ל אלעזר. או' | ד אומר א אום'. חגיגה | ד חגיג'. העולה | א הבאה. השלחן | א השולחן. העולין | ד העולי'. 19 השלחן | א השולחן. אלו | א אילו. ארבעה עשר | ד י"ד. להיות | ד להיו'.

7. שכן דחת וכו'. כלומר, שכבר דחתה השחיטה, והכל מצוה אחת, עיין בבה"א. 9. ולא עשה וכו'. צ"ל: ולא עשה פסח. בא מן הצאן וכו', עיין בבה"א.

בשבת, אחד דברים שהן ראויין לביא פסח ואחד דברים שאין ראויין לביא פסח, ושחטן לשם פסח, השוחט לשם חטאת צבור, לשם עולת צבור, ופסח ששחטו בשבת שלא לשמו, חייב דברי ר' מאיר. אמ' ר' שמעון לא נחלקו ר' ליעזר ור' יהושע על דברים שאין ראויין לביא פסח ושחטן לשם פסח, והשוחט לשם חטאת צבור, לשם עולת צבור, שהוא חייב, על מה נחלקו, על דברים שהן ראויין לבא פסח ושחטן לשם פסח, שר' ליעזר מחייב חטאת, ור' יהושע פוטר. 5. השוחט את התמיד בשבת שלא לשמו חייב. אמ' ר' יוסה שמעתי שהשוחט תמיד בשבת שאינו מבוקר שחייב חטאת, ויחזור ויביא תמיד אחר להכשירו חוץ מן הנשחט, שנ' תמימים יהיו לכם ונסכיהן, כשהן מבוקרין תמימין, כשאינן מבוקרין אין תמימים. 6. שחטו ונודע שמשכו בעלים את ידן, או שנטמאו, הרי זה חייב.

20 למד מדכים וכו'. מנלי ע"ב ג'. ועיין במסכ' ס"ו מ"ס. 22 למ' ר' שמעון וכו'. מנלי ע"ב ג'. ועיין יכופ' פ"ו ה"ז, ל"ג ע"ג ולהלן, סמת פ"ע ה"ל, י"ז ע"ב. ועיין לעיל סמת פע"ו, סו' 47 ולהלן. 27 למ' ר' יוסה וכו'. תו"כ ויקרל, כדמה פ"ג ה"ג, ה' ע"ג; מנלי קוכה מ"ב ח'. 28 מכ' תמימים וכו'. במדבר כ"ח, ל"ל. 30 שחטו ונודע וכו'. עיין במסכ' קפ"ו. ועיין להלן פ"ו, סו' 37 ולהלן.

20 בשבת | ד בשב'. דברים$_1$ | ד דברי'. דברים$_1$ . . . ואחד | ל ח'. שהן ראויין | א הראויין. לביא | ד א לבוא. שאין | ל שאינן. ראויין$_2$ | ד ראוי'. 21 לביא | ד א ל לבוא. ושחטן | א ששחטו ל ששחטן. לשם$_1$ | ד לשו'. פסח$_2$ | ד פס'. השוחט | ד א ל והשוחט. לשם$_2$ | ד לש'. צבור (ב"פ) | א ל ציבור. לשם$_3$ | ל ולשם. עולת | ד עולות. צבור$_2$ | ד ח'. 22 בשבת | ד בשב'. חייב | ד פטור א ל [הרי זה] פטור. אמ' | ד אמר א א'. ר'$_2$ | ד רבי. שמעון | א שמעון [בן אלע']. 23 נחלקו | ד נחלק. ר' | ד רבי. ליעזר | ד א ל אליעזר. דברים | ד דברי'. שאין | ד שאי' ל שאינן. לביא | ד א ל לבוא. ושחטן | א ל ששחטן. 24 לשם (ב"פ) | א לשום. צבור (ב"פ) | א ל ציבור. לשם$_2$ | ל ולשם. על | א ל ועל. 25 לבא | ד א ל לבוא. ושחטן לשם פסח | א ח'. ושחטן | ד ושחטה. פסח$_2$ | ד פס'. ליעזר | ד ל אליעזר א אליע'. 26 ור' | ד ורבי. את התמיד | א תמיד. 27 חייב | א [הרי זה] חייב ב חייב [אמ' ר' יוסה שמעתי ששוחט תמיד בשבת שלא לשמו חייב]. אמ' ר' | ד א"ר. יוסה | ד א ל יוסי. תמיד | ל [את] התמיד. שחייב | ל שהוא חייב. 28 ויחזור | ד ויחזיר. אחר | ב אחר [שיביא תמיד אחר]. שנ' | ד שנאמר. 29 ונסכיהן | ד נסכיהם ל [ומנחתם תמיטים יהיו לכם] ונסכיהם. א ח'. כשהן | א כשהם. מבוקרין$_1$ | ל מבוקרים. תמימין | ד תמידים ל תמידין א [הרי הן] תמידים. כשאינן | ד כשאינו א וכשאינן. אין | א ל אינן. 30 תמימים | ד א תמידים ל תמידין. בעלים | ל הבעלים. ידן | א ידם. או | ד א ל או [שמתו או]. שנטמאו | א שניטמאו.

20. שאין ראויין וכו'. כגון עגל, או נקבה. 21. לשם חטאת צבור. כלומר, השוחט שאר זבחים בשבת לשם חטאת ציבור. 22. חייב וכו'. צ"ל: פטור, כבשאר כל הנוסחאות. 23. לא נחלקו וכו'. כלומר, במשנתנו פ"ו מ"ה. 24. לשם חטאת וכו'. שהרי ר' אליעזר מחייב בכל מקום, ואפילו כשעשה מצוה, ור' יהושע מחייב כאן, משום שיש לאימורי ציבור קיצבה, מה שאין כן פסחים, שלא ניתנה להם קיצבה, כמה פסחים ידחו את השבת בשנה שחל בה ערב פסח בשבת. 25. שהן ראויין וכו'. כלומר, כבשים זכרים בני שנה, ועקר אותם משמם ושחטם לשם פסח. 26. שלא לשמו וכו'. שהרי לא עלה לציבור לשם חובה. 30. שחטו ונודע וכו'. כלומר, ונודע לו לאחר שחיטה, שמשכו בעלים את ידן או שניטמאו לפני שחיטה, ולא היה הפסח ראוי לשחיטה. וחולק על משנתנו פס"ו.

ר' ישמעאל בי ר' יוחנן בן ברוקה אומ' אם יש לו שהות כדי שידע הרי זה חייב, ואם לאו, הרי זה פטור. 7. חטאת צבור ששחטן בשבת שלא לשמן הרי זה חייב, הקטיר אמורין הרי זה חייב, עולות צבור ששחטן בשבת שלא לשמן הרי זה חייב, ויקטיר אמורין לערב. חטאת יחיד ועולת יחיד ששחטן בשבת לשמן וזרק דמן שלא לשמן, חייב, שהורצו הבעלים. השוחט שתי חטאות לצבור ואין צריכין אלא אחת, חייב על האחרונה. שתי עולות לצבור ואין צריכין אלא אחת, חייב על האחרונה. 8. ר' יהודה אומ' כשם של עץ אין נשרף, כך של מתכות אין מרתיח. אמרו לו אין דומה העץ למתכת, מתכת חם מקצתו חם כולו, של עץ אע"פ שחם מקצתו, לא חם כולו. 9. פסח ששכו יין ושמן, אע"פ מנטף מלמעלה למטה, אין בו משום בישול. בשלו ואחר כך צלאו, צלאו ואחר כך בשלו, הרי זה אסור.

31 כ' ימעאל וכו'. צבלי ע"ג ב', ועיין להלן פ"ו סכ"ל. 32 חטעאת לצוב וכו'. להלן מכאות פ"ס סס"ב. 33 עולות וכו'. סס פ"ג. 34 חטעאת יחיד וכו'. תוספתא סכ"ל; יכום' סבת פ"ג ה"ג, י"ל ע"ח. 35 הסומט שתי וכו'. להלן מכאות פ"ס ה"ב. ועיין צבלי סס פ"ל ח'. 37 כ' יהודה וכו'. מכילתא דכסב"י, עמ' 13; יכום' פ"ז ה"ח, ל"ל ע"ח; צבלי ע"ל ח'. 40 פסח שכבו וכו'. עיין במכ' סס"ב. 41 בשלו וכו'. מכילתא דכסב"י סכ"ל; צבלי מ"ח ח'. ועיין יכום' פ"ז ה"ב, ל"ל ע"ח.

31 ר' | ד רבי. ישמעאל | א ישמע'. בי ר' | ד ברבי א ל בנו של ר'. אום' | ד אומר ל או'. שהות | ד שהו'. 32 צבור | א ציבור ל הציבור. ששחטן | א ששחטה. בשבת שלא לשמן | ל שלא לשמה בשבת. לשמן | א לשמה. 32–33 שלא לשמן הרי זה חייב | כ"ה ד. ב אם יש לו שהות כדי שידע הרי זה חייב חטאת (ועל המלה חטאת שתי נקודות). 33–34 הקטיר . . . חייב | ד ח'. 33 אמורין | א ל אימורין. עולות | ל עולת. צבור | א ציבור. ששחטן | ל ששחטה. בשבת | א ח'. 34 לשמן | ל לשמה. ויקטיר . . . לערב | ל ח'. אמורין | ד א אימורין. יחיד1 | ל היחיד. 35 בשבת | ד בשב'. לשמן1 | ל [שלא] לשמן. חייב | ד א ל [הרי זה] חייב. שהורצו | א ל והורצו. הבעלים | ד הבעלי'. 36 חטאות | ד חטאו'. לצבור | א ל לציבור. ואין | ל ואינן. 37 לצבור | א לציבור. ואין | ל ואינן. אום' | ד אומר ל או'. 38 של1 | א [ששפוד] של. אין1 | א ל אינו. של2 | א [שפוד] של. מתכות | ד א ל מתכת. אין2 | א אינו. אין3 | א אינו ל לא. דומה | ד דומ'. העץ | ל עץ. 39 למתכת | ד למתכ'. מתכת | ד מתכ' א שהמתכת ל [של] מתכת. של | א ושל. אע"פ | א אף על פי. 40 פסח | ד פס' א הפסח. אע"פ | א אף על פי. מנטף | ד א שמנטף ל שהוא מנטף. למטה | ד למט' א ומלמטה. 41 בישול | ל בשול. בשלו1 | ד בשלן א בישלו. ואחר כך (ב"פ) | ד ואח"כ. צלאו | ל ח'. בשלו2 | א בישלו. הרי זה | ל ח'. אסור | א ל חייב.

32. חטאת צבור וכו'. צ"ל: חטאות צבור. 34. ויקטיר אמורין וכו'. שהרי עולות אינן נמסלות שלא לשמן, אלא שלא עלו לשם חובה. ועיין בבה"א. 35. שלא לשמן וכו'. צ"ל: לשמן (כמו שהוא במקבילה להלן מנחות) חייב, והורצו (עיין בשנ"ס) הבעלים. כלומר, הורצו אעפ"י שחללו עליהן את השבת שלא כדין. 35–36. שתי חטאות וכו'. כמן שחל ר"ח להיות בשבת. 36. שתי עולות וכו'. אעפ"י שמצוי הוא שמביאים הרבה עולות, ועלול למעות, אין כאן טועה בדבר מצוה. 38. כשם של עץ וכו'. חולק על משנתנו (פ"ז מ"ב) הסוברת שאין צולין על השפוד (של מתכת), משום שהמתכת מתחממת, והפסח נצלה מחמתה, ולא מחמת האש. 39. חם כולו וכו'. כלומר, אפילו החלק שבפנים הפסח.

10. אין מולגין את הראש ואת הכרעים, ואין טופלין אותן בחרסית, ובאדמה, אבל מפספסין אותן באור. הפסח צולין אותו שלם, ואין צולין אותו חתכות. רצה, מנתחו ומטילו אבר, אבר, על גבי גחלים. 11. אין צולין שני פסחים בתנור אחד, מפני תערובת, אפי' זה גדי וזה טלה, מפני הרגל, אבל צולין ארבעה וחמשה פסחים בארבעה וחמשה תנורין זה אצל זה, ואין חוששין. 12. חמש חבורות שנתערבו פסחיהן, נאמן אחד מבני חבורה לומר פסח זה של אותה חבורה הוא. 13. פסח אין נאכל אלא בלילה, ואין נאכל אלא עד חצות, ואין חייבין עליו משם נותר, ואין מחשבה פוסלת בו משם פגול עד שיעלה עמוד השחר.

פרק ו'

1. אימתי אמרו הפסח נאכל בטומאה, בזמן שבא מתחילה בטומאה, שחטו בטהרה, וניטמא הציבור, יזרק הדם בטומאה, ואל יאכל הבשר

42 מין מולגין וכו'. עיין להלן בילה פ"ג ה"ט (לעניין לחמר). ועיין בצלי ע"ח ח'. 43 הפסח צולין וכו'. עיין מכילתא לכתב', עמ' 13 הכ"ל, להלן פ"ז, סו' 6 ולהלך. 44—45 מין לולין וכו'. יומ' תרומות פ"י ה"ד, מ"ז ע"ב; בצלי כלן ע"ו ב'. 48 פסח וכו'. עיין לעיל, סו' 11 ולהלך.
1 לימתי וכו'. יומ' פ"ז ה"ח, ל"ד קע"ב; בצלי ע"ח ח'. ועיין במכ' פ"ז מ"ד.

42 אין | ד אי'. את | א ח'. אותן | ל ח'. בחרסית | ד בחרוסת. 43 מפספסין | ל מפשפשין. הפסח | ל פסח. 44 חתכות | ד א חתיכות. רצה | כ"ה ד א. ל [אם] רצה ב רצת. מנתחו | ל ח'. ומטילו | ל מטילו. א ח'. אבר אבר | א ח'. על | א ל [ונותנו] על. 45 שני | ל שתי. תערובת | א התערובת | ל התערובות. אפי' | ד ל אפלו א אפילו. 46 הרגל | א ל הרגל [אין צולין את הפסח בשפוד של מתכת ואם צלאו קולף את סקומו ואוכל את השאר]. וחמשה | ל חמשה. תנורין | א ל תנורים. אצל | א ל בצד. 47 ואין חוששין | ל ואינו חושש. חמש | א שתי. פסחיהן | א ל פסחיהם. נאמן | ב נאמן [ר]. מבני | כ"ה ד א ל. ב מפני. 48 לומר | ד ל לום'. זה | ד זה [א']. הוא | ל היא. פסח אין | א הפסח אינו. 49 ואין1 | א ל אינו. ואין2 | ל [אבל] אין. משם | ד א ל משום. 50 משם | ד א ל משום. פגול | א פיגול.
1 הפסח | ל פסח. שבא | ד שב' א שבאת. מתחילה | ד ל מתחלתו א מתחילתו. 2 שחטו | ד שחט. וניטמא | ד ל ונטמא. הציבור | ד הצבור ל [הדם] והציבור. ואל | א ל ולא.

42. אין מולגין וכו'. כלומר, אין שופכין עליהם מים רותחין, כדי להשיר את שערותיהם, משום חשש בישול. 42—43. בחרסית ובאדמה וכו'. כלומר, בטיט לבן (גיפסום), או באדמה ידועה שמשירה את השערות, משום שהן מחממות, ואין כאן צלי אש. 43. מפספסין. צ"ל: מסמסמין, כלומר, מהבהבין, ואפילו אם הוא נותנו באש ממש ומחרך אותו הוא בכלל צלי, ואין צורך בשפוד. 44. רצה מנתחו וכו'. כלומר, דווקא כשהוא צולהו על האש, אין צולהו אלא שלם, וצריך שיהא מקולס, אבל אם רצה לצלותו על גבי גחלים, מנתחו וכו'. עיין בבה"א. 45—46. מפני הרגל. שלא יתרגלו לצלות בתנור אחד גדי וגדי, או טלה וטלה, ויבואו לידי חילוף, ונמצא שיאכלו אותו שלא למנייו. 47. נאמן אחד וכו'. שהרי הוא מעיד שמכיר את שלו, ולגבי דידיה לא נתערב מעולם, ואין מי שמערער עליו. 49. ואין חייבין וכו'. ואפשר שהלכה זו היא אפילו כמ"ד שהפסח אינו נאכל אלא עד חצות מדאורייתא, אין איסור נותר ופיגול תלוי באיסור האכילה, עיין בבה"א.
1. אימתי אמרו וכו'. כלומר במשנתנו פ"ז מ"ד.

בטומאה, שחטו בטהרה, וניטמא הדם וצבור, יזרק הדם בטומאה, ואל יאכל הבשר בטומאה. הצבור והכהנים טהורין, וכלי שרת טמאין, עושין אותו בטומאה. 2. אימתי אמרו פסח בא בטומאה, בזמן שרובו של צבור טמאין. היו חציין טהורין וחציין טמאין, הטהורין עושין את הראשון, והטמאין עושין את השני. היחיד מכריע את הפסח לעשותו בטומאה דברי ר' יהודה. ר' אלעזר בן מתתיה אומר אין היחיד מכריע את הפסח לעשותו בטומאה, שנ' לא תוכל לזבוח את הפסח באחד שעריך, ר' שמעון או' היו חציין טהורין וחציין טמאין, הטהורין עושין לעצמן והטמאין עושין לעצמן. אמרו לו אין חולקין את הצבור, אלא או כלן עושין בטהרה, או כולן עושין בטומאה. 3. ר' יהושע או' כל הזבחים שבתורה שנשתייר מהן כזית בשר, וכזית חלב, זורק את הדם עליו. כחצי זית בשר וכחצי זית חלב, אין זורק את הדם עליו, ובעולה, אפי' לא נשתייר ממנה

4 סלגוד וסכהניס וכו'. 33גלי ע"ט ס'. ועיין יכוס' פ"ז ס"ו, ל"ד ע"ג. 6—7 היו חלין וכו'. יכוס' פ"ז ס"ו, ל"ד ע"ג; 33גלי ע"ט סטע"ב ומילך (כל הסבריתא), ועיין לעיל פס. 8 כ' לאעזר וכו'. ספרי למה פי' קל"ב, עמ' 189; מכילתא לכשב"י, עמ' 10; יכוס' פ"ח ס"ז, ל"ו ע"ל; 33גלי הכ"ל; ועיין יכוס' פ"ז ס"ו, ל"ד ע"ג. 9 לא תוכל וכו'. 33גיס ע"ז, ס'. 10 כ' שמעון וכו'. עיין יכוס' פ"ז ס"ו, ל"ד ע"ג, ו33גלי פ' ס'. 12 כ' יהושע או' וכו'. להלן זבחים פ"ד ה"ב; 33גלי כאן ע"ט ס', זבחים ק"ט ס', מכות ט' ס', כ"ו ס', מעילה ע"ו 3'. והגיעת גס 33בחים כ"ה 3', ו33כוכות ל"ט 3'. ועיין 33משנ' פ"ז מ"ח, 33ספרי למה פי' ע"ח, עמ' 143, להלן זבחים כפ"ד, 33גלי כאן ע"ז ס', זבחים ק"ל ס'. ועיין 33מוכ ויקרא, 33דש שמש' ד' ה"ג, ו' ע"ג, יכוס' כאן פ"ז ה"ס, ל"ד ע"ג ועי"ב. 14 ו33עולה וכו'. עיין 33משנ' זבחים פי"ג מ"ד, תוספתא מעילה פ"ח הכ"ח ו33גלי פס ע"ו 3'.

3 וניטמא | ד ונמצ' ל ונטמא. וצבור | ד הצבור ל והציבור. א ח'. ואל | א ולא. 4 הבשר בטומאה | א בשר בטהרה. הצבור | ל הציבור א הכהנים. והכהנים | ד והכהני' א והציבור. 5 אימתי | ד אמתי. אמרו | ד ח'. פסח | א הפסח. שרובו | ל שרובן. צבור | א ל ציבור. 6 חציין | ד חצין ל חצים. טהורין | א ל טמאים. וחציין | ד וחצין ל וחצים. טמאין | א ל טהורים. הטהורין | ל הטמאין. 7 והטמאין | ד והטמאי' א וטמאים. השני | א השיני. 7–9 דברי . . . בטומאה | כ"ה ד. ב ח'. 8 אלעזר | ל אליעזר. מתתיה | א מתיא ל מתיה. אומר | א אום' ל או'. 9 שנ' | ל [פשום] שנ'. שעריך | א ל ח'. 10 שמעון | א שמע'. או' | ד אומר א אום'. היו | ד ח'. חציין | ד חצין א חציים ל חצים. טהורין | א טמאין. וחציין | ל וחצים. טמאין | א טהורין. הטהורין | ל טהורין. 11 והטמאין | א ל וטמאין. הצבור | א הציבור. כלן | ד כולו א ל כולן. 12 בטהרה | א בטומאה. כולן | ד כולו. בטומאה | א בטהרה. או' | ד אומר א אום'. 13 שנשתייר | א ל נשתייר. מהן | א מהם. זורק את הדם עליו | א יזרוק עליו הדם. בשר | ד בש'. 14 זית | ד זי'. אין | ל אינו. את | ד ח'. את הדם עליו | א עליו את הדם. אפי' | ד א אפילו. ממנה | א הימנה.

6. חציין טהורין וכו'. וסובר תנא זה שמחצה על מחצה אינו כרוב, ולפיכך טהורין עושין את הראשון כדין, שהרי אין כאן רוב טמאין, וטמאין עושין את השני, שהרי אינם כרוב שלא ידחו לפסח שני. 7. היחיד מכריע וכו'. היו טמאין עודפין על הטהורין אפילו אחד יעשו בטומאה'. 11–12. עושין בטהרה וכו'. כלומר, כשרובן טהורין (והטמאין נדחין לפסח שני), או כולן עושין בטומאה, אפילו מחצה על מחצה. 13. וכזית חלב. כלומר, או כזית חלב.

15 אלא כחצי זית בשר וכחצי זית חלב, זורק את הדם עליה, מפני שכולה ראוייה להקטרה. ובמנחה, אפי' כל המנחה קיימת, ולא נשתייר מן הזבח כזית בשר וכזית חלב, אין זורק את הדם עליה. ובפסח, אם יש כזית לכל אחד ואחד, יזרוק, ואם לאו, לא יזרוק. 4. ר' יהושע או' כל הזבחים שבתורה שניטמא בשר וחלבים קיימין, זורק את הדם על החלבים, נטמאו 20 חלבים, והבשר קיים, זורק את הדם על הבשר, אבל פסח אינו כן, אע"פ שניטמא בשר, וחלבים קיימים, אין זורק את הדם על החלבים, שלא בא מתחילתו אלא לאכילה. נטמאו חלבים, והבשר קיים, אם יש כזית לכל אחד ואחד יזרוק, ואם לאו, לא יזרוק. 5. כל קרבנות הצבור והיחיד הציץ מרצה על טומאת אדם ועל טומאת הגוף, חוץ מנזיר ועושה פסח 25 שמרצה על טומאת אדם, ואין מרצה על טומאת הגוף. ואם נטמא טומאת התחום, הרי זה מרצה. כיצד, היה הולך לשחוט את פסחו, ואמרו לו מת היה עמך בבית שנכנסתה בו, או תחת אבן שישבת עליה, ונודע לו בין משעשה פסחו ובין עד שלא עשה פסחו, צריך לעשות פסח שיני. אבל

18 כ' יהושע וכו'. להלן זבחים פ"ד מ"ג הל"ב; ג"ז הלי כלאן ע"ע ה' הל"ב. ועיי"ש פ"ג ה', ע"ז ג'. 23 כל קרבנות וכו'. להלן כזיר פ"ו ה"ב. ועיין במשנ' פ"ז מ"ז, זבחים פ"ג מ"ח, יהוש' כלאן פ"ז, ה"ז ע"ח, ל"ד ע"ח, ג"ז הלי זבחים כ"ג ג', כ"ג ג'.

15 את הדם עליה | א עליו את הדם. 16 ראוייה | ד א ל ראויה. אפי' . . . קיימת | א ח' (ועיין בשנו"ס שו' 17). אפי' | ד אפלו. המנחה | ל המנחה [כולה]. ולא | א אם. 17 כזית . . . חלב | א כזית (נמחקה מלה זו ע"י נקודה) כחצי זית בשר וכחצי זית חלב (אפילו כל המנחה קיימת) ל [אלא] כחצי זית בשר וכחצי זית חלב. אין | ל אינו. זורק . . . עליה | א זורקין עליה את הדם. עליה | ד עלי'. ובפסח | א ל בפסח. 18 או' | ד אומר א אומ' ל אומ' [שבתורה] (ונמחק המוסגר בנקודה). 19 שניטמא | א ל נטמא. זורק | א יזרוק. הדם | ד הד'. נטמאו | א ל ניטמאו. 20 חלבים | ד חלבין א ל החלבים. זורק את | א יזרוק. פסח | א ל בפסח. אע"פ | א אף על פי. 21 שניטמא | ד ל שנטמא. בשר | ל הבשר. וחלבים | א וחלב ל והחלבים. קיימים | ד ל קיימין א קיים. אין | ל אינו. הדם | ד הד'. החלבים | ד החלבי'. בא | ל באו. 22 מתחילתו | ד מתחלתו ל מתחלתן. נטמאו | א ניטמא. חלבים | א ל החלבים. והבשר | א ובשר. 23 יזרוק (ב"פ) | ל יזרק. הצבור והיחיד | א היחיד והציבור ל הציבור והיחיד. 24 על | א ועל. טומאת | ד טומא'. אדם | ד א ל הדם. 25 שמרצה | ד א ל [שהציץ] מרצה. טומאת (ג"פ) | ל טומא'. אדם | ד הד' א ל הדם. ואין | א ל ואינו. מרצה | ל מרצ'. ואם | ל אם. נטמא | א ניטמא ל נטמ'. טומאת | א בקבר. 26 התחום | א ל התהום. מרצה | ל מרצ'. לשחוט | א [למול את בנו] ולשחוט. 26–27 את . . . עמך | ל ח' (והושלם בגליון). ואמרו | א ל (ל בגליון) אמרו. מת | גליון ל מה. 27 שנכנסתה | ל שנכנסת. או | א ל ח'. אבן | א האבן. שישבת | ד שישבתה. 27–28 בין . . . ובין | א ח'. 28 משעשה | ל מה שעשה. צריך | ד צרי'. לעשות | ד א לעשות [לו]. שיני | ד ל שני.

16. ובמנחה וכו'. כלומר, במנחת נסכים שבאה מחמת הזבח. 17. ובפסח כו'. כלומר, שאינו בא מתחילתו אלא לאכילה, וצריך שיהא לכל הפחות כזית לכל אחד ממנייו. 24. טומאת אדם וכו'. כלומר, על טומאת דם ועל טומאת הגוף, אם היו הבעלים טמאים, עיין בבה"א. 25–26. טומאת התחום וכו' טומאת התהום. טומאה שלא הכיר בה אדם מעולם, עיין בבה"א.

אמרו לו קבר התהום היה עמך בבית שנכנסת לו, או תחת אבן שישבת עליה, ונודע לו עד שלא עשה פסחו, צריך לעשות פסח שיני, משעשה פסחו, אין צריך לעשות פסח שני. וכן נזיר שהיה הולך להביא קרבנותיו, ואמרו לו מת היה עמך בבית שנכנסת לו, או תחת אבן שישבת עליה, ונודע לו בין משהביא קרבנותיו ובין עד שלא הביא קרבנותיו, צריך להביא קרבן טומאה, אבל אמרו לו קבר התהום היה עמך בבית שנכנסת לו, או תחת אבן שישבת עליה, ונודע לו עד שלא הביא קרבנותיו, צריך להביא קרבן טומאה, משהביא קרבנותיו, אין צריך להביא קרבן טומאה. 6. שחטו ונודע שמשכו בעלים את ידן, או שמתו, או שנטמאו, ישרף מיד. ר' ישמעאל בי ר' יוחנן בן ברוקה אומ' אם יש שהות כדי שידע, ישרף מיד, ואם לאו, תעבר צורתו, ויצא לבית השריפה. זה הכלל, אירע פסול בגופו, ישרף מיד, בדם, או בבעלי', תעבר צורתו, ויצא לבי' השרפה. 7. השורף את העצמות, והמחתך בגידין, ובקרנים, ובטלפים, אינו עובר בלא תעשה. 8. העצמות והגידין הרכין הרי הן כבשר לכל דבר. השובר את העצם

30 עד שלא עשה וכו'. עיין יכוס' פ"ז ס"ז, ל"ד ע"ד, כזיר פ"ט ס"ג, כ"ז ע"ג. 35 וכודע לו וכו'. עיין מכ' כזיר פ"ט מ"ג, יכוס' הכ"ל, צבלי כזיר ס"ג ס'. 36 שחטו וכו'. עיין צבלי ע"ג לע"ג, לעיל פ"ה, סו' 30 ולהילך. ועיין במכ' פ"ז מ"ט. 37 כ' ישמעאל וכו'. צבלי ע"ג ג'. ועיין יכוס' קפ"ו, ל"ג ע"ד. 39 זה הכלל וכו'. יכוס' פ"ז ס"ח, ל"ח ע"ל; צבלי ל"ד ס', ע"ב ג', פ"ג ג'. 40 השורף וכו'. צבלי פ"ד ג', חולין י"ס ס'. ועיין יכוס' פ"ז ס"ט, ל"ח ע"ל. 42 העצמות וכו'. עיין יכוס' פ"ז לח"י, ל"ח ע"ל, קהלכין פ"ח ס"ג, כ"ו ע"ל, צבלי פ"ד ס', מכ' פ"ז מ"ל.

29 התהום | ד התחום א תהום. היה עמך | ל ח'. שנכנסת | ד שנכנסתה. לו | א בו. או | א ל ח'. אבן | א האבן. שישבת | ד שישבתה. 30 לו | א בין. עשה | ד עש' [את]. לעשות | ד לעשו'. שיני | ד ל שני. 30–31 משעשה . . . שני | ד ח'. 31 שני | א שיני. להביא | ד להבי'. ואמרו | ל אמרו. 32 מת | ל מה. שנכנסת | ד א שנכנסתה. לו | א בו. או | א ל ח'. אבן | א האבן. שישבת | ד א שישבתה. 32–35 בין . . . לו | ל ח'. 33 משהביא | ד שהביא. ובין | א בין. להביא | ד להבי'. 34 אבל | א ח'. התהום | ד תחום א תהום. שנכנסת | ד שנכנסתה. לו | א בו. או | א ח'. 35 אבן | א האבן. שישבת | ד א שישבתה. 37 שמשכו | ד [עד שלא] משכו. בעלים | ל הבעלים. ידן | ד א ל ידם. שנטמאו | א ל שניטמאו. ישרף מיד | א ח'. ר' | ד רבי. 38 בי ר' | ד ל בר' א בנו של ר'. ברוקה | א ברוקא. אומ' | ד אומר. שהות | ד שהו' ל [ול] שהות. שידע | א שיודע. 39 תעבר | א תעיבר ל תעבור. צורתו | ד צרתו. לבית | ד לבי'. 39–40 זה . . . השרפה | כ"ה ד. ב ח'. 40 מיד | ל ח'. או | בבעלי' | א ובבעלים ל או בבעלים. תעבר | א תעיבר ל תעבור. לבי' השרפה | א ל לבית השריפה. 41 העצמות | א הקרנות. בגידין | ד ל בגידים. ובקרנים | ד ובקרניים א בקרנים. ובטלפים | ל ח'. אינו | ל הרי. 42 והגידין | ד והגידי'. הרכין | ד הרכים. ל ח'.

30. עד שלא עשה וכו'. כלומר, עד שלא שחטו עליו את הפסח. 36–37. שחטו ונודע וכו'. כלומר, שנודע לו לאחר שחיטה שמשכו הבעלים וכו' לפני שחיטה. 39. זה הכלל וכו'. חזר לרישא, ואינה מדברי ר' ישמעאל בריב"ב. 40. השורף וכו'. כלומר, שריפה אינה בכלל שבירה, וגידין וקרנים וכו' אינן בכלל עצמות. 42. העצמות והגידין הרכין וכו'. כלומר, העצמות הרכין והגידין הרכין.

בפסח טהור, הרי זה לוקה ארבעים, ופסח עצמו כשר, ויוצא בו ידי חובתו בפסח. 9. פסח כשר חייבין עליו משום שבירת עצם, פסח פסול אין חייבין עליו משום שבירת העצם. ר' יעקב או' היתה לו שעת כושר ונפסל חייבין עליו משום שבירת העצם, ר' שמע' או' אע"פ שהיתה לו שעת הכושר ונפסל, אין חייבין עליו משום שבירת העצם. ר' ישמעאל בי ר' יוחנן בן ברוקה או' אפי' לא נפסל בו אלא אבר אחד בלבד, אין חייבין עליו משם שבירת העצם. 10. השובר את העצמות לוכל כזית מוח מן המוח שבעצמות, שבראש, ושבקולית, אינו עובר בלא תעשה, והמוח עצמו כשר, ויוצא בו ידי חובתו בפסח, וחייבין עליו משם פיגול, ומשם נותר, ומשם טמא, ומטמא כזית במשא, וכעדשה במגע. כללו של דבר, המוח הרי הוא כבשר לכל דבר, אכל ממנו כזית נא, ומבושל, עד שלא חשיכה הרי זה פטור, משחשיכה, הרי זה חייב. כזית צלי עד שלא חשיכה, לא פטר את עצמו

44 פסח כשר וכו'. משכ' פ"ז מי"ח. ועיין במכילתא דרשב"י, עמ' 36, ספרי זוטא, עמ' 260, 33לי פ"ל ה'. 45 ר' יעקב הוי וכו'. יכוס' פ"ז ה"ט, ל"ס ע"ח; 33לי פ"ג ח', ועיי"ש פ"ל ג'. ועיין להלן זבחים פ"י ה"ט ומי"ח. 47 ר' ישמעאל וכו'. עיין 33לי פ"ל ג', ומשכ' פ"ז מי"ג. 49 השובר וכו'. עיין מכילתא בא פרש"ו, עמ' 55, ובלי פ"ס ח'. ועיין יכוס' פ"ז הט"ו, ל"ס ע"ח, שם ה"י, ל"ס ע"ג. 51 וחייבין וכו'. להלן מהלות פ"ח ה"ס. 53 כזית כא וכו'. עיין יכוס' פ"ז ה"ג, ל"ל ע"ג, ובלי מ"ח ג'. ועיין מכילתא בא פ"ו, עמ' 21, מכילתא דרשב"י שם, עמ' 13. 54 כזית צלי וכו'. 33לי הכ"ל.

43–44 מהור . . . בפסח | כ"ה ד. ב ח'. 43 הרי זה | א ח'. לוקה ארבעים | א לוקה את הארבעים ל עובר בלא תעשה. ופסח | א והפסח ל פסח. עצמו | א ח'. 44 חייבין | כ"ה ד א ל. ב וחייבין. משום | ד משם. עצם | א ל העצם. 44–45 פסח . . . העצם | ל ח'. פסח פסול | א והפסול. 45 העצם | ד עצם. 45–46 ר' . . . העצם | א ח'. או' | ד אומר ל אומ'. כושר | ד ל הכושר. 46 העצם | ד העצם [לא היתי שעת הכושר ונפסל אין חייבי' עליו משום שבירת העצם]. שמע' | ד ל שמעון. או' | ד אומר א אומ'. אע"פ | א אף על פי. הכושר | ד כושר. 47 ישמעאל | א ישמע'. בי ר' | ד ל בר' א בנו של ר'. 48 ברוקה | ד ברוק' א ברוקא. ל ח'. או' | ד א אומ'. אפי' | ד א אפילו. עליו משם | א על אותו אבר משום. 49 העצם | ד עצם. העצמות | ל העצמו'. לוכל | א ל לאכל. מוח | א ל ח'. 50 שבעצמות | ד א ל ח'. ושבקולית | ד ושבקולי'. אינו | א ל ח'. והמוח | ל המוח. 51 ויוצא . . . בפסח | א ח'. משם | א ל משום. פיגול ומשם | ל ח'. ומשם$_1$ | ד א משום. ומשם$_2$ | ד ל ומשום א משום. 52 כזית | ד ח'. המוח | א מוח. 53 ממנו | א הימנו. כזית | ד כוי'. חשיכה | ד חשכ'. הרי זה | א ח'. זה | ל ח'. 54 הרי זה | א ח'. כזית | ד כוי'. חשיכה | ד חשיכ' ל חשכה. את | ד א ח'.

43. כשר ויוצא בו וכו'. ואפילו במוח של העצם השבורה יוצא, כלהלן, שו' 51. 45. שעת כושר. כגון שנפסל הפסח בלינה, יציאה או טומאה. 48. עליו. כלומר על אותו אבר שנפסל. 50. אינו עובר וכו'. צ"ל: עובר, כמי כי"ע וכי"ל. 51. וחייבין עליו וכו'. כלומר, דיו כבשר לכל דבר, בין באדם בין בבהמה בין בשרצים, ומטמא במת ובנבילה בכזית בין במגע ובין במשא, ובשרצים בכעדשה במגע. עיין בבה"א.

55 מבני חבורה, משחשיכה, פטר את עצמו מבני חבורה. 11. המוציא כזית
בשר מבית לבית, ומחבורה לחבורה, בשעת אכילה, הרי זה חייב, שנ'
לא תוציא מן הבית מן הבשר חוצה. אע"פ שנ' בבית אחד
יאכל אוכלין אותו בחצרותיהן, ובגגותיהן, מה ת"ל בבית אחד
יאכל, בחבורה אחת. ר' שמעון או' הרי שהיו יושבין ואוכלין וראו נחש,
60 או עקרב, עוקרין אילו את פסחיהן ואוכלין אותו במקום אחר, שנא' על
הבתים אשר יאכלו אותו בהם, אם כן למה נאמ' בבית אחד
יאכל, שלא יהוא שתי חבורות אוכלות זו כנגד זו. כשהשמש עומד למזוג
קופץ את פיו ומחזיר את פניו ולועס עד שמגיע אצל חבורתו ובולע, כדי
שלא יראה אוכל משני פסחים. אם אין שם אלא חבורה אחת, אוכל בכל
65 הבית כולו, ואינו חושש.

55 סמולית כזית וכו'. להלן מכות כפ"ג (כי"ע כפ"ד); מכילתא לכתב"י, עמ' 36. ועיין מכילתא
פטו"ר, עמ' 55, ויקום' פ"ז סי"ב, ל"ח ע"ב. 57 לא תולית וכו'. סמות י"ב, מ"ו.
33 ית מחד וכו'. שם. 58 לוכלין לותו וכו'. עיין מכילתא לכתב"י, עמ' 36, סכ"ל.
59 ר' שמעון וכו'. מכילתא בא פטו"ר, עמ' 55. ועיין יקום' פ"ז סי"ב, ל"ח ע"ב, 33בלי פ"ו
קע"ל ולילך. 60—61 על הבתים וכו'. סמות י"ב, ז'. 62 שלא יהוא וכו'. עיין בתכי'
קפ"ז. 64 לא לין שם וכו'. עיין יקום' קפ"ז, ל"ח ע"ב.

55 משחשיכה . . . חבורה | א ח'. את | ד ח'. כזית | ל ח'. 56 מבית | ד מבי'. בשעת |
ד בשע'. הרי זה | ל ח'. 57 תוציא | ד תוצי'. הבית | ד הבי'. חוצה | ד חוצ' א חוצה [וג']. 58–59 אוכלין . . . יאכל | ל ח'. אותו |
אע"פ | א אף על פי. 58 יאכל | א יאכל [וג']. אוכלין . . . יאכל | ל ח'. אותו |
א ח'. ובגגותיהן | א ועל גגותיהן. מה ת"ל | א הא מה תלמ' לומ'. בבית | ד בבי'. אחד |
ב אחד [אחד]. 59 אחת | א אחת [יאכל]. או' | ד אומר א אומ'. הרי שהיו יושבין |
א היו מסובין. נחש | ל [דלף או] נחש. 60 או עקרב | ל ח'. עוקרין אילו | ד א ל [הרי]
אלו (א אילו) עוקרין. פסחיהן | א פסחיהם. במקום | ד במקו'. שנא' | ד א שנ'. 60–61 שנא' . . .
בהם | ל ח'. 61 בהם | ד בהן. אם כן למה נאמ' | א ומה תלמ' לומ'. בבית | ד בבי'.
62 שלא | א [כדי] שלא. יהוא | ד א ל יהו. כשהשמש | ד כשהיה שמש ל וכשהשמש. למוג |
א ללעוס ל למוג [כוג] (ונמחק המוסגר בנקודות). 63 ומחזיר את פניו | א ל ח'. כדי | א ח'. 64 משני |
ל שני. פסחים | ד פסחי'. אם | א ואם. אלא . . . אחת | א ח'. חבורה | ד חבור'. אוכל |
א אוכל [אפילו].

55. בשעת אכילה. כשהגיעה זמן שעת אכילה, בלילה. עיין בבה"א. 62. שלא יהוא שתי חבורות וכו'. כלומר, בבית אחד פירושו, שיהא ניכר שכל חבורה אוכלת לעצמה, ולא יהוא מעורבבות אחרי שנחלקו לחבורות. ועיין בבה"א. 64–65. בכל הבית וכו'. כלומר, בכגון דא מחיצות הבית הן מחיצות החבורה.

פרק ז׳

1. ארבעה עשר שחל להיות בערב שב׳, משלשלין את הפסח לתנור עם חשיכה, ועושה לו למודין ונותנן עליו מערב שבת, נותן על גביו כסוי ונוטלו בשבת, ובלבד שלא יחזיר, ואם החזיר הרי זה חייב, מפני שבא לידי מירוח, והממרח בשבת הרי זה חייב חטאת. מבקרו ועודנו בתנור, אם ניצלה נוטלו, ואם לאו, ממתינין לו עד שיצלה. ניצלה החיצון, ולא ניצלה הפנימי, קולף ואוכל עד שמגיע לנא. 2. הפסח מחזירין אותו שלם, ואין מחזירין אותו חתכות, דברי ר׳ יהודה, ר׳ יוסה או׳ בשבת בין כך ובין כך אסור, ביום טוב, בין כך ובין כך מותר. אמ׳ ר׳ שמעון לא נחלקו בית שמאי ובית הלל על הפסח שמחזירין אותו שלם ואין מחזירין אותו חתכות, על מה נחלקו, על האברין, שבית שמיי או׳ מחזירין, ובית הלל או׳ אין מחזירין. 3. יתום ששחטו עליו אפטרופין, יאכל ממקום שהוא רוצה. הומנה על

1 לתנור עשר וכו׳. משכ׳ שבת קפ״ח. ועיין יכוס׳ מע״ש קס״ג, כ״ד ע״ח. 4 וממרח וכו׳ לעיל שבת פ״ח, סו׳ 17. 6 הפסח וכו׳. עיין ספרי לחק פי׳ קל״ז, עמ׳ 190, יכוס׳ שבת פ״ח ס״ח, 7׳ ע״ג, ולעיל פ״ח, סו׳ 43. 11 יתום וכו׳. משכ׳ פ״ח מ״ח.

1 בערב שב׳ | כ״ה ד. ל ערב שבת א ב בשבת. משלשלין את הפסח לתנור | ד משלשלי׳ את׳ הפס׳ לתנו׳. 2 חשיכה | ד חשכה. ועושה | א ל ועושין. למודין | א ליסודין ל למדן (תוקן: למודין). ונותנן | ד א ל ונותנין. נותן | ד ל נותנו. גביו | ל גבי. כסוי | ד א ל כיסוי. 4 הרי זה | א ל ח׳. חטאת | ד חטא׳. ועודנו | ד ועודיהן א ועוריהו ל ועודהו. אם | א ח׳. 5 ניצלה$_1$ | ל נצלה. ממתינין | א ימתין ל ממתין. לו | א ח׳. ניצלה$_2$ | ד נצלה. ניצלה$_3$ | ל נצלה. 6 לנא | ל לעצם. הפסח | ל פסח. 7 חתכות | ד א חתיכות. יהודה | א יהוד׳. יוסה | ד א ל יוסי. או׳ | ד אומר ל אומ׳. בשבת | ד בשב׳. 8 אסור . . . כך$_2$ | א ח׳. ביום טוב | ד בי״ט. אמ׳ ר׳ | ד א״ר. שמעון | ד [אלעז׳ בר׳] שמעו׳ א ל [אלעזר בר׳] שמע׳ (ל שמעון). בית | ד בי׳. 9 הלל | א הילל. הפסח | ד הפס׳. חתכות | ד חתיכו׳ א ל חתיכות. על | ל ועל. 10 האברין | ד א האברים ל איברין. שמיי | ד א ל שמאי. או׳ | ד אומרין | א ל אומ׳. מחזירין | א ל [אין] מחזירין. ובית | ד ובי׳. הלל | א הילל. או׳ | ד אומר׳ א אומ׳. אין | א ל ח׳. 11 אפטרופין | א אפיטרופין. ממקום שהוא רוצה | ל במקום שירצה. הומנה | ד הומנ׳.

1. לתנור וכו׳. כלומר, אעפ״י שאסור לצלות כן בשאר ערבי שבתות, שאני הכא שבני חבורה וריזין הן, ולא יבואו לחתות בנחלים. 2. למודין וכו׳. כלומר, נסרים, והוא כיסוי עראי, ולא היו ממרחים אותו בטיט. נותן וכו׳. כלומר, או נותן עליו כסוי ממש. 4. מבקרו וכו׳. כלומר, מבחנו אם ניצלה, ואינו מוציאו, עיין להלן. 6. מחזירין וכו׳. כלומר, בשבת, אם נצלה כל צורכו. עיין בבה״א. 7. חתכות. כלומר, שצלאו מתחילה חתיכות, ואפילו נצלו כל צורכן, מתוך שחתיכות נצלות בזמן מועט, ויש לחשוש שמא יתן אותן סמוך לחשיכה ולא ייצלו כל צורכן, ויטלן כשהן נא ויפסלו, שהרי אי אפשר להחזיר אותן, ועיין בבה״א. 9. חתכות וכו׳. מפני שנראה כבשר חול, ואין מחזירין אותו בשבת, אפילו נצלה כל צורכו. 10. על האברין וכו. שהן נראין שהן מקרבן פסח, שחשש בהן משום שבירת העצם. 11. יתום וכו׳. כלומר, יתום קטן, עיין בבה״א.

אחד מהן, אוכל ממקום שהומנא. הומנא על שני פסחים, אוכל מאי זה מהן שנשחט ראשון. ר' שמעון אומר לעולם נימנין על הפסח עד שישחט, ומושכין ידיהן ממנו עד שיזרק עליו הדם. 4. לא ישחוט אדם על ידי בנו ובתו הגדולים, ועל ידי עבדו ושפחתו העברים, ועל ידי אשתו, אלא מדעת, אבל שוחט הוא ע"י בנו ובתו הקטנים, וע"י עבדו ושפחתו הכנענים, בין מדעתן ובין שלא מדעתן. וכולן ששחטו לעצמן, או ששחט רבן עליהן, אוכלין משל עצמן, חוץ מן העבד שאוכל משל רבו. 5. עבד עברי, ומי שחציו עבד וחציו בן חורין, אוכלין משל עצמן. עבד של שני שותפין אוכל משל שניהן, הומנא על אחד מהן, אוכל ממקום שהומנה. הומנה על שני פסחים, אוכל מאי זה מהן שנשחט ראשון, אין ידוע אי זה מהן נשחט ראשון, או ששחטו שניהם כאחת, אוכל משל רבו. שכח רבו מה אמר לו, שניהם

12 הומנא על שכי וכו'. עיין להלן, סו' 20—21, ויכוס' פ"ח ס"ח וס"ג, ל"ח ע"ז. 13 כי' שמעון אומ' וכו'. ג33לי פ"ע ח'. ועיין בתסכ' פ"ח מ"ג ויכוס' שם סס"ג, ל"ו ע"ח. 14 לא ישחוט וכו'. ג33לי פ"ח ח' (בשם תניא לישנא). ועיין לעיל עיכוסין פ"ו ס"ח, סו' 32 ולהלן, ובגלי שם פ"ג ג'. 18—19 ומי שחציו וכו'. תסכ' פ"ח מ"ח. ועיין ג33לי פ"ח ח'. 19 של שכי שותפין וכו'. ג33לי פ"ח ח'. ועיין בתסכ' סכ"ל. 20 הומנא על שכי וכו'. עיין לעיל, סו' 12. 22 שכח רבו וכו'. עיין בתסכ' פ"ח מ"ג, ויכוס' שם ס"ג, ל"ח ע"ז, וג33לי פ"ח ג'.

12 מהן (ב"פ) | א מהם. אוכל ממקום | א יאכל במקום. שהומנא הומנא | ד א ל שהומנה הומנה. אוכל | א יאכל. מאי זה מהן | ל ח'. 13 שנשחט | ד שנחשו בו | ל משנשחט. ראשון | ד ראשו'. אומר | ד א אום' | ל או'. נימנין | כ"ה א. ד ממנין | ל נמנין. ב ח'. 14 ידיהן | א ל [את] ידיהם. עליו | א ח'. הדם | ל [את] הדם. ישחוט | א ישחט. 15 ועל$_1$ | א על. ידי$_1$ | ד ח'. העברים | ד העברי'. ועל ידי אשתו | א ח'. ועל ידי$_2$ | ד וע"י. 15—17 מדעת' . . . שלא | כ"ה ד. ב ח'. מדעת' | א ל מדעתן. 16 הו' | א ל הוא. ע"י . . . וע"י | א ל על ידי . . . ועל ידי. 17 ובין | א ל בין. לעצמן | א ה'. או ששחט | א א ושחט. רבן | ד רבו. עליהן | א עליהם ל על ידיהן. 18 אוכלין | א אוכלים. 19 עבד | ד עב'. חורין אוכלין | ד חורי' אוכלי'. 20 שניהן | א שניהם. הומנא | ד א ל הוסנה. מהן | א מהם. ממקום | א במקום ל מזה. 21 מאי זה מהן ל ממי. אין . . . ראשון | ד ח'. 22 ששחטו | א ששחטן. שניהם$_1$ | ל שניהן. א ח'. כאחת | ד כאחד. אוכל | ל לא יאכל. אמר | א אמ'. שניהם$_2$ | ד שניה' א שניהן.

13. עד שישחט. אבל לאחר שחיטה, אפילו לפני זריקה, אין נימנין אף לר' שמעון. 17. וכולן וכו'. כלומר, הללו שנשנו בסיפא: הקטנים וכו'. עיין בבה"א. או ששחט וכו'. צ"ל: ושחט וכו', כני' כי"ע. 19—20. אוכל משל שניהן. כלומר, ממי שירצה, אם השותפין אינם מקפידים זה על זה. 22. אוכל משל רבו. צ"ל: לא יאכל משל רבו, כני' כי"ל, שהרי הוקבע בפסח שנשחט ראשון. שכח רבו וכו'. הדברים דבוקים למשנתנו פ"ח מ"ב, והכוונה לבעל הבית שאמר לעבדו צא ושחוט עלי את הפסח, ושכח רבו מה אמר לו (כלומר שכח אם צוה לו לשחוט גדי, או טלה), והעבד שחט גדי וטלה שניהם יוצאים לבית השריפה, ופטורין מלעשות פסח שני. והתוספתא מחייבת בפסח שני, ומשנתנו הנ"ל, כר' נתן להלן. ועיין בבה"א.

יצאו לבית השריפה, וצריכין לעשות פסח שני, ר' נתן אומ' אין צריכין לעשות פסח שני, שכבר נזרק הדם עליהם. 6. בני חבורה שנמנו על הפסח, אם יש כזית לכל אחד ואחד יאכלו, ואם לאו, לא יאכלו. נמנו עליו זה אחר זה, הראשנים שיש להם יאכלו, והאחרנים לא יאכלו, וצריכין לעשות פסח שני דברי ר', ר' נתן אומ' אין צריכין לעשות פסח שני, שכבר נזרק עליהם הדם. 7. בני חבורה שרצו להמנות אחרים על פסחן, הרשות בידן, רצו להמשך ולהמנות אחרים על פסחן, הרשות בידן. הממנא אחרים על פסחו, הרשות בידו. רצה להמשך ולהמנות אחרין על חלקו, הרשות בידו. לעולם נמשכין והולכין, ובלבד שנשתייר אחד מחבורה ראשונה דברי ר' יהודה, ור' יוסה או' בין מחבורה ראשונה, בין מחבורה אחר', ובלבד שלא יניחו את הפסח כמות שהוא. 8. בני חבורה שרצו להמנות

23 כ' נתן אומ' וכו'. ירוש' הכ"ל. ועיין לקמן, סו' 27, ירוש' פ"ז הכ"ח, ל"ד ע"ב, ובבלי ע"מ 3', קידושין מ"ל 3'. ועיין מכילתא בא פ"ה, עמ' 17 (בשם ר' אליעזר). 24 בני חבורה וכו'. ירוש' פ"ח ה"ד, ל"ו ע"ל; ובבלי ע"מ 3'. 28 בני חבורה וכו'. מכילתא דרשב"י, עמ' 10. 31 לעולם נמשכין וכו'. מכילתא דרשב"י, עמ' 9; ירוש' פ"ח ה"ד, ל"ו ע"ל; ובבלי ל"ט ב'. ועיין מכילתא דר' ישמעאל פ"ג, עמ' 11, ועמ' 12.

23 לבית | ד לבי'. וצריכין . . . שני | א ל ח'. אומ' | ד אומר ל או'. אין צריכין | א פטורין. 24 לעשות | א מלעשות. שני | א שיני. הדם | א עליהם ל עליהן. עליהם | ד עליהן א ל הדם. שנמנו | א שהומנו. 25 הפסח | א פסח. כזית | ד כזי' ל [בו] כזית. אחד | ד אח'. נמנו | א הומנו. 26 הראשנים | ד ל הראשונים א ראשונים. להם | א להן. והאחרנים | ד א והאחרונים ל האחרונים. 27 לעשות | ד לעשו'. שני (ב"פ) | א שיני. אומ' | ל או'. אין | ל איגן. 28 עליהם | ד עליהן. להמנות | א למנות. אחרים | ד אחרי'. פסחן | א פסחיהם. 29 להמשך ולהמנות | א להמנות ולהמשך. אחרים, | ב אחרים [אחרין] (ונסחק המוסגר ע"י נקודות). פסחן | א פסחיהם. הרשות בידן | ד הרשו' בידם. הממנא | א ל הממנה. 29–30 הממנא . . . בידו | ד ח'. 30 רצה | ד א רצו. להמשך | א למשוך. ולהמנות | א ל ולמנות. אחרין | ד א ל אחרים. חלקו | א פסחן. 31 בידו | א בידם. לעולם | א ובלבד הן. שנשתייר | ד שנשתיי' ל [שלא] ישתייר. אחד | ד אח'. א ח'. מחבורה | ד מחבור'. ראשונה | ד ראשונ' א הראשונה. 32 יהודה | ד יהוד'. ור' יוסה | ד א ל ר' יוסי. או' | א אוס'. בין מחבורה ראשונה | ד בי' מחבור' ראשונ'. בין$_2$ | ד בי' א ובין (וכן תוקן בל). אחר' | ד ל אחרונה א האחרונה ב אחר. 33 יניחו | א יניח. הפסח | ד פסחו. כמות | ד כמו'. חבורה שרצו | ד חבור' רצו. להמנות | כ"ה ד ל. א למנות. ב ח'.

24. שכבר נזרק וכו'. כלומר, יוצאין בוריקה בלא אכילה, ואפילו בנידון שלנו שלא יכלו לאכול אותו משום ספק, מ"מ כיון שפסח אחד היה כשר מחמת עצמו, פטורין מפסח שני. 27. אין צריכין וכו'. כלומר, ואפילו ברישא, שנמנו אלף על פסח אחד, עיין בבה"א. 28–29. הרשות בידן וכו'. כלומר, מותר להוסיף על המניין, אעפ"י שהן מוכרין מקצת חלקן, ואין דינן כמוכר קדשיו שלא עשה ולא כלום, ודין פסח שאני, עיין בבה"א. 29. רצו להמשך וכו'. כלומר, ובני חבורה יכולים למכור את כל חלקם בפסח לאחרים, ובלבד שלא ימכרו כולם בבת אחת ולא יניחו את הפסח בלי בעלים. 30. הרשות בידו כלומר, דין יחיד כדין חבורה. 31. מחבורה ראשונה. כלומר, שלא יהא הטפל (המנוי הנוסף לאחר ההקדש) עיקר.

אחרים על חלקן, הרשות בידן, מעות חולין. רצו להמשך, להמנות אחרים
35 על חלקן, הרשות בידן, ומעות חולין. הממנה אחרים על חלקו, הרשות
בידו, המעות חולין. רצה להמשך, להמנות אחרים על חלקו, הרשות בידו,
המעות חולין. הממנה אחרים על חגיגתו, המעות חולין. רצה להמשך,
ולמנות אחרים על חגיגתו, המעות חולין. המוכר עולתו ושלמיו לא עשה
כלום, המעות גזל ביד בעלים, ואין צריך לומר בחטאת ואשם. 9. בני
40 חבורה שמתו מקצתן, או שנטמאו מקצתן, השאר אוכלין, ואין חוששין.
10. בני חבורה שהיה אחד בהן שהיו ידיו רפות, רשאין לומר לו טול חלקך
שלך. ולא מפני שהוא פסח, אלא אף בני חבורה שעשו סבול, והיה בהן אחד
שהיו ידיו רפות, רשאין לומר לו טול חלקך שלך. רצו לעשות עמו טובה,
בא ואוכל מהן. 11. מצורע מוסגר שוחטין עליו בשביעי, מוחלט שוחטין

34 מעות חולין. מכילתא דרשב"י, קוף עמ' 9; ג3גלי פ"ט ג'. ועיין ג'יכוס' פ"ח ה"ג, ל"ץ ע"ח. 37 על חגיגתו וכו'. ג3גלי הכ"ל (כל הסבייתא). 39—40 ג3כי מצורע וכו'. עיין יכוס' קפ"ז, ל"ה ע"ג. 41 שחיטה לחד נהן וכו'. יכוס' פ"ח הכ"ד, ל"ו ע"ח; ג3גלי פ"ט ג'. 44 מלוכע וכו'. עיין ג3מכי פ"ח מ"ה, וג3גלי ל' ג'.

34 חלקן | ד חלקו א חלקיהם. בידן | ד א ל בידם. מעות | ד המעות א ל והמעות. 34–37 רצו . . . חולין | א ח'. להמנות | ל ולמנות. 35 ומעות | ד המעות ל והמעות. חלקו | כ"ה ד ל. ב חלקן. 36 המעות | ל והמעות. 36–37 רצה . . . חולין | ל ח'. 37–38 רצה . . . חולין | ל ח'. 37 להמשך | ד לימשך א למשוך. 38 עולתו | א עולותיו. 39 בעלים | א הבעלים ל כהן. ואין צריך | ד וא"צ א אין צריך. בחטאת | א ל חטאת. 41 אחד בהן | א בהן אחד ל כהן אחד. שהיו | ד שהיה. רפות | א ל יפות. לומר | ל לום'. חלקך | א חלקך [וצא]. 42 שלך | א ל ח'. ולא | א ולא [עוד]. מפני שהוא פסח | א ח'. סבול | ד חבול א סיבולת ל סיבול. בהן | ל כהן. 43 שהיו | א שהיה. רפות | ד רפו' א ל יפות. לומר לו | ל לום'. חלקך | א חלק. שלך | ל ח'. רצו | ל [אם] רצו. טובה | ד טוב'. 44 מהן | א עמהם ל עמהן.

34. הרשות בידן וכו'. התוספתא חוזרת על הבבות שלעיל כדי ללמד, שהמעות שקבלו בעד הפכירה הן חולין, בין בחבורה ובין ביחיד, ויכולים להמנות על פסח אחר בתנם, או בכסף אחר. 37. על חגיגתו וכו'. כלומר, על החגיגה הבאה עם הפסח. 38. המוכר עולתו וכו'. וכל ההלכות שנשנו לעיל לא נאמרו אלא בפסח ובחגיגה הבאה עמו שלכך הקדישן משעה ראשונה. 40. שמתו מקצתן וכו'. כלומר, אין הפסח נפסל אלא כשמתו, או נטמאו, כל בני החבורה. 41. ידיו רפות וכו'. כלומר, כיוצי לחזקות שהוא חוטף ואוכל הרבה. ועיין בשנו"ס ובבה"א. 42. סבול. תערובת סעודה, שכל אחד נותן את חלקו. 43. רצו לעשות וכו'. חוזר לרישא, ואף שנתנו לו את חלקו בפסח, יכול לאכול את חלקו יחד עמהם, ועיין בבה"א. 44. מוסגר וכו'. כלומר, מוסגר שאינו זקוק לקרבן שוחטין עליו ביום שביעי לטהרתו ואעפ"י שבשעת שחיטה אסור בקדשים שהוא טבול יום, אבל הרי בלילה יהא מותר, ואינו מחוסר מעשה, והערב שמש ממילא אתי. מוחלט וכו'. שהוא אסור בקדשים עד שיביא קרבנו ביום השמיני לטהרתו שוחטין עליו בשמיני, אעפ"י שעדיין לא קרבה חטאתו, משום שחוקה אין ב"ד מתעצלין בו, ובערב יהא מותר בקדשים.

עליו בשמיני, יולדת שוחטין עליה יום ארבעים לזכר ויום שמונים לנקבה. וכולן שנטמאו, בין לפני זריקת דמים בין לאחר זריקת דמים, הרי הן כמפקח הגל, וצריכין לעשות פסח שני. ר' ישמעאל בי ר' יוחנן בן ברוקה אומ' פעמים שהן כמפקח הגל, ופעמים שאין מפקיח הגל כיוצא בהן, כיצד, היה גל ארוך, בדק בצד זה ונמצאת טומאה בצד השני, הרי הן כיוצא בו, וצריכין לעשות פסח שני. וכולן שנטמאו לאחר זריקת דמים הרי הוא כיוצא בהן, וצריכין לעשות פסח שני. 12. היה טמא בשעת שחיטה וטהור בשעת זריקה, טהור בשעת שחיטה וטמא בשעת זריקה, הרי זה אין אוכל, וצריך

45 יולדת וכו'. 533לי כליתות י' ל'. 47 כ' ישמעאל וכו'. עיין 533לי ל"ח ל', יכום' פ"ח ה"ו, ל"ו ע"ח.

45 שוחטין | כ"ה ד א ל. ב שוחטת. עליה | ד עלי'. יום | ד ל ביום. ויום | ל וביום. שמונים | ל שמנים. 46 שנטמאו | ד א שניטמאו. בין$_1$ | א ח'. דמים$_1$ | ד דמי'. בין$_2$ . . . דמים | א ח'. הן | ל זה. 47 כמפקח | ל כמפקיח. 47–48 וצריכין . . . הגל$_1$ | ל ח'. שני | א שני'. בי ר' | ד בר' א בנו של ר'. 48 אומ' | ד אומר. שהן | א שהם. ופעמים | א ל פעמים. שאין | ל שאינן. מפקיח | א כמפקח ל כמפקיח. בהן | כ"ה ד א ל. ב ח'. כיצד | א ח' (ועיין בשנו"ס להלן שו' 49). 49 בדק | א בודק [כיצד] (ונמחק המוסגר בנקודות). ונמצאת | ד ונמצ'. השני | א שיני ל שני. הן . . . בו | א ל הוא . . . בהן. 50 וצריכין | א ופטור ל וצריך. שני | א שיני. וכולן שנטמאו | א ל זה הכלל כל שניטמא. זריקה | ד זריק'. דמים | א דם. הוא | א ל הן. 51 בהן | א ל בו. וצריכין | א ל וצריך. שני | א שיני. היה טמא וכו' | ב"א וב"ל באו כאן הי"נ והי"ד שלהלן, ואח"כ באה הלכה זו. טמא | ל טהור. וטהור | ל וטמא. 52 שחיטה | ל זריקה. זריקה | ל [זריקה] שחיטה (ונמחק המוסגר בנקודות). אין | א ל אינו.

45. יום ארבעים וכו'. כלומר, יולדת שהפילה זכר ליום ארבעים לטבילתה, או נקבה ליום שמונים לטבילתה, ולא ראתה דם בלידתה, שוחטין עליה באותו יום, שהרי אינה חייבת בקרבן. והברייתא מוסיפה שלאו דווקא זב בן שתי ראיות, שומרת יום כנגד יום (כמשנתנו), ומצורע ומצורעת שטהרו מתוך הסגר יתכן שאינם מחוסרי כפרה, אלא פעמים שאף יולדת כיוצא בהם, עיין בבה"א. 46. וכולן שנטמאו וכו'. הברייתא סמוכה למשנתנו (פ"ח מ"ה): זב שראה שתי ראיות שוחטין עליו בשביעי וכו'. וכותתה: וכולן (כלומר, זב בן שתי ראיות, שומרת יום כנגד יום בין אם ראתה יום אחד, בין ראתה שני ימים) שנטמאו (כלומר, שראו זיבה, לובן באיש, ואודם באשה) בין לפני זריקה בין לאחר זריקה חייבין בפסח שני, שהרי נטמאו למפרע, דומיא דמפקח בגל, שהוא חייב בפסח שני, אם נטמא. ועיין בבה"א. 48. פעמים שהן וכו'. כלומר, המנויים במ"ו (החולה והזקן שאם אירע בהם פסול פטורין מלעשות פסח שני). עיין בבה"א. שאין מפקיח וכו'. כגראה שצ"ל: שמפקיח וכו'. 49. בצד השני הרי הן וכו'. יש כאן השמטה ע"י הדומות וצ"ל: הרי (הוא כיוצא בהן, ופטור מלעשות פסח שני. היה גל ערטל) הרי הן כיוצא בו, וצריכין וכו'. עיין בשנו"ס. 50. וכולן שנטמאו וכו'. כלומר, אבל כולן ששנה התי"ק כאן שו' 46) שנטמאו לאחר זריקת דמים הרי מפקח הגל כיוצא בהן, שצריכין לעשות פסח שני, וגם הוא (בגל ערטל) טמא למפרע, וצריך לעשות פסח שני, אף שנתגלה המת לאחר זריקה. 51. היה טמא וכו'. כלומר, זב בן שתי ראיות ביום השביעי, ושומרת יום כנגד יום ביום השמירה שטבלו לאחר שחיטה, או טהור שלא היה טמא כלל בשעת שחיטה, וראה זיבה בין שחיטה לזריקה. ועיין בבה"א. 52. אין אוכל. ואעפ"י שטבל מיד לאחר שראה זוב, ובשעת זמן האכילה הרי כבר העריב שמשו אינו אוכל, שהרי לא היה ראוי בשעת זריקה.

לעשות פסח שני. חולה בשעת שחיטה ואין יכול לוכל כזית, חלום בשעת זריקה ויכול לוכל כזית, חלום בשעת שחיטה ויכול לוכל כזית, חולה בשעת זריקה ואין יכול לוכל כזית, הרי זה אינו אוכל, וצריך לעשות פסח שני. לעולם אין יוצא ידי חובתו עד שיהא חלום בשעת שחיטה ובשעת זריקה. וכולן ספק נזרק עליהן דם, ספק לא נזרק עליהן דם, ספק יש בהן כזית לכל אחד ואחד ספק אין בהן, ספק טמאין ספק טהורין, פטורין מלעשות פסח שני. זה הכלל, כל הספיקות פטורין מלעשות פסח שני. 13. ר' יוסה בי ר' יהודה אומ' שומרת יום כנגד יום שנזרק עליה דם ואחר כך ראתה, הרי זה אין אוכלת, ופטורה מלעשות פסח שני, שכבר יצתה בזריקה. אבל ערל שנזרק עליו דם ואחר כך מל, הרי זה אין אוכל, וחייב לעשות פסח שני. 14. אמ' ר' לעזר בי ר' צדוק מודין בית שמיי ובית הלל בערל זכר שמקבל הזאה ואוכל, על מה נחלקו, על ערל גור, שבית שמיי

53 חולס בשעת וכו'. בבלי ע"ח ב'. 60 כ' יוסה וכו'. בבלי ס' קע"ח, ועיי"ש פ"ח ח'.
62 לאכל עכל וכו'. עיין יכוס' פ"ח ה"ו, ל"ו ע"ל. 63 לאמ' כ' לעזר וכו'. בבלי ל"ב ח'.
64 ערל גוי וכו'. מכי' קס"ח עליות פ"ס מ"ג.

53 שני | א שיני. חולה | א ל [היה] חולה. 53–54 ואין . . . זריקה | ל ח'. ואין | א ואינו. לוכל | א לאכול. 53–54 חלום . . . כזית$_1$ | ד א ח'. 54 חלום בשעת שחיטה | כ"ה ד א ל. ב חולה בשעת זריקה. לוכל | א לאכול ל לאכל. חולה | כ"ה ד ל. ב חלום. 54–55 חולה . . . כזית | א ח'. 55 זריקה | כ"ה ד ל. ב שחיטה. ואין | ל ואינו. לוכל | ל לאכל. וצריך לעשות | ד וצרי' לעשו'. 56 שני | א שיני. אין | ל אינו. יוצא | א יוצאין. חובתו | א חובתן. שחיטה | ד שחיט'. 57 זריקה | א זריקת דם. וכולן | א וכולם. עליהן$_1$ | א עליהם. ספק$_2$ | ל וספק. עליהן$_2$ | א ל עליהם. 58 ספק אין בהן | א ח'. ספק$_1$ | ל וספק. טמאין | א טמאים. ספק$_3$ | ל וספק. טהורין | א טהורים. 59 מלעשות$_1$ | א לעשות. פסח$_1$ | ד פס'. שני (ב"פ) | א שיני. הספיקות | ד ל הספקות. מלעשות$_2$ | ד מלעשו'. 60 יוסה | ד א יוסי. בי ר' | ד א ל בר'. אומ' | ל או'. עליה | ד עלי'. 60–61 ואחר כך | ד ואח"כ. 61 ראתה | ל ראת. זה אין | א ל זו אינה. ופטורה | ד ופטור'. מלעשות | ד מלעשו' א לעשות. שני | א שיני. יצתה | א ל יצאת. 62 ואחר כך | ד ואח"כ. אין | א ל אינו. וחייב | א ל וצריך. 63 שני | א שיני. אמ' ר' | ד א"ר א א' ר'. לעזר בי ר' צדוק | ד אלעז' בר' צדוק א יוסי בר' יהודה ל יוסי. מודין | ד מודי' א לא נחלקו. שמיי | ד א ל שמאי. ובית | ד ובי' ל לבית. הלל | א הילל. 64 בערל | א על ערל. זכר | ד א ל זר. הזאה | א [עליו] הזאה ל הזייה. שבית | ד שבי'. שמיי | ד א ל שמאי.

55. וצריך לעשות פסח וכו'. שהרי לא היה ראוי כלל לאכול בשעת זריקה (או בשעת שחיטה).
58–59. פטורין מלעשות וכו'. שהרי אינשר שהיו ראויין בשעת זריקה, והספק נולד לאחר זריקה, וכבר נתכפרו, ומספק אין מביאין חולין לעזרה, והיא כרבנן לשיטת הירושלמי והתוספתא, אבל לר' נתן פטורין כל הספיקות, אפילו נולד הספק לפני הזריקה, עיין בבה"א. 59. כל הספיקות וכו'. כלומר, הספיקות שנשנו לעיל שהספק הוא בזריקה. 61. ופטורה. והוא סובר שהיא מטמאה מכאן ולהבא, וחולק על הת"ק לעיל, שו' 46. עיין בבה"א. 62. אבל ערל וכו'. כלומר, אין דינו כאונן שבמשנתנו (פ"ח מ"ח) שטובל ואוכל פסחו לערב, משום שערל מחוסר מעשה בגופו, אעפ"י שבידו ובדעתו למול אחר הזריקה. 64. בערל זכר וכו'. כלומר, בערל ישראל שמל בערב הפסח לפני שחיטה, ואינו כפורש מן הקבר, אפילו לדעת בית הלל.

65 או' טובל ואוכל את פסחו לערב, ובית הלל או' הפורש מן הערלה כפורש מן הקבר. אחד נכרי שמל, ואחת שפחה שטבלה. ר' ליעזר בן יעקב או' אצטדריוטות ושומרי צירין היו בירושלם שטובלין ואוכלין פסחיהן לערב. 15. בני חבורה שנטמא אחד מהן, ואין ידוע אי זהו, צריכין לעשות פסח שני. ציבור שנטמא אחד מהן, ואין ידוע אי זהו, עושין אותו בטומאה. 16. בני 70 חבורה שהומנא אחד עמהן אפי' מן הצדקה, הרי זה חולק עמהן בעורות. 17. בני חבורה שטעו ואכלו פסחיהן של חביריהן, אומרין להן אכלו את שלנו. אכלו את שלהן, ונמצא יבולת בעורו של אחד מהן, צריכין לעשות פסח שני. עשו פסח שני וטעו ואכלו פסחיהן של חביריהן, אמ' להן אכלו את שלנו. אכלו את שלהן, ונמצאת יבולת בעורו של אחד מהן, צריכין 75 לעשות פסח שני. נמצאו אוכלין ארבעה פסחים וידי חובתן לא יצאו. חמש חבורות שנתערבו פסחיהן, ונמצאת יבולת בעורו של אחד מהן, צריכין לעשות פסח שני.

66 ר' ליעזר וכו'. ירוש' ספ"ח, ל"ו ע"ג, כזיל ס"ח ספ"ח, כ"ז ע"ל. 68 נכי חבורה וכו'. ירוש' פ"ז ה"ו, ל"ד ע"ג. 72 ונמלא יבולת וכו'. עיין ירוש' פ"ז ה"ה, ל"ד ע"ג. 75—76 חמש חבורות וכו'. ירוש' הכ"ל; ובבלי פ"ח ב'.

65 או' | ד אומרי' א אום'. את | ד א ח'. הלל | א הילל. או' | ד אומר' א אום'. מן הערלה כפורש | ל ח'. כפורש | ד כפור'. 66 ואחת | ד א ל ואחד. ר' . . . או' | א ח'. ליעזר | ד ל אליעזר. בן יעקב | ד בר' צדוק. או' | ד אומר. 67 אצטדריוטות | ד סתרדיוטו' א איצטרדיות ל אצטרטיות. צירין | א צורים ל צירים. שטובלין | א שהיו טובלין. פסחיהן | א [את] פסחיהם ל [את] פסחיהן. 68 שנטמא | ד א ל שניטמא. אחד | ל אחד [ואין] (נמחק המוסגר). אי זהו | א איזה מהן ל אי זה הוא. שני | א שיני. 69 ציבור | ד צבור. שנטמא | א ל שניטמא. מהן | א מהם. אי זהו | ד ל איזה הוא א איזה מהן. 70 שהומנא | ד שהומנ' א שהומנה ל שנמנ'. אחד | ד אח' ל עמהן. עמהן$_1$ | א מהם ל אחד. אפי' | ד אפלו א אפילו. עמהן$_2$ | א עמהם. בעורות | ד בעורו'. 71 פסחיהן | א פסחיהם. חביריהן | ד חבריהן א חביריהם. אומרין | ד אומרי' א אמרו. להן | ד א להם. אכלו | ד אוכלו. 72 אכלו | א ואכלו. שלהן | ד שלה' א של חביריהם. ונמצא | ד ונמצא' א ל ונמצאת. יבולת | א יבלת. מהן | א מהם. 73 שני | א שיני. 73—75 עשו . . . שני | א ל ח'. חביריהן אם' | ד חביריה' אומר'. 74 שלנו | ד שלכם. ונמצאת יבולת | ד ונמצא' יבלת. 76 חבורות | ד חבורו'. פסחיהן | א [עורות] פסחיהם. ל ח'. יבולת | א יבלת. מהן | א מהם. 77 שני | א שיני.

66. שפחה שטבלה. שהרי צריכה הוייה. 67. אצטדריוטות וכו'. כלומר, חיילים ושומרי הפתחים רומאים. 68. שנטמא אחד מהן וכו'. כלומר, לפני זריקה, וכולן אין ראויין לאכילה, ונמצא שורקו את הדם על פסח שאינו נאכל, חייבין בפסח שני, וכרבנן הסוברים שאין פסח אלא לאכילה. 70. אפי' מן הצדקה. כלומר, שהומנה בצדקה שעשה אתו, בחנם. 71. אומרין להן וכו'. כלומר, בני החבורה השנייה, אומרים לבני החבורה הראשונה: אכלו את הפסח שנשאר שהוא שלכם. 72. ונמצא יבולת וכו'. כלומר, בפסח שאכלו באחרונה, והוברר הדבר למפרע שהפסח שלהם היה פסול חייבים בפסח שני לכולי עלמא. עיין בבה"א. אבל הללו שלא אכלו כלל נפסרו, שהרי הפסח שלהם היה כשר, והיו ראויים לאכילה בשעת זריקה, אלא שלא אכלו את פסחיהם, ופטורים מפסח שני אפילו לרבנן. 73. וטעו ואכלו וכו'. כלומר, שקרה להם בשנייה כשם שקרה להם בפסח ראשון, ואכלו פסח של חבורה אחרת. 74—75. צריכין לעשות וכו'. כלומר, לא יצאו ידי חובתן. 76. ונמצאת יבולת וכו'. כלומר, לפני זריקה, והוברר הדבר שנורק הדם על פסח שאינו נאכל, וחייבין בפסח שני אפילו לרבנן.

פרק ח'

1. אילו עושין את השני, הזבין, והזבות, הנדות, והיולדות, האנוסין, והשוגגין, והמזידין, והמצורעין, ובועלי נדות, ומי שהיה טמא, או בדרך רחוקה, אם כן למה נאמ' טמא, או בדרך רחוקה, שבא הכת' לפוטרו מן ההכרת. 2. ר' עקיבא אומ' נאמ' טמא נפש ונאמ' דרך רחוקה, מה טמא נפש רוצה לעשות ואין יכול, אף דרך רחוקה רוצה לעשות ואין יכול. ר' ליעזר או' נאמ' רחוק מקום במעשר ונאמר רחוק מקום בפסח, מה רחוק מקום האמור במעשר חוץ למקום אכילתו, אף רחוק מקום האמור בפסח חוץ למקום אכילתו. ר' יוסה בי ר' יהודה אומ' חוץ למקום עשייתו. 3. אמ' ר' יוסה לפיכך נקוד על הי', כלומ' לא מפני שהיא רחוקה ודיי, אלא מאסקופת העזרה ולחוץ. ר' יוסה הגלילי או'

1 לילו עושין וכו'. ג"ג לי"ג ל'. ועיין בספרי בהעלותך פי' ק"ט, עמ' 64, יכוס' פ"ט ה"ל, ל"ו ע"ג, ג"ג לי"ט ק'. 2 והמזידין. יכוס' רפ"ט, ל"ו ע"ג; ג"ג לי"ג ג'. ועיין במסכ' רפ"ט. 3 לפ כן וכו'. מסכ' הכ"ל. ט מ פ וכו'. במדבר ט', י'. 4 כ' עקיבא וכו'. בספרי בהעלותך פי' ק"ט, עמ' 64; ג"ג לי"ג קע"ל. ועיין במסכ' פ"ט מ"ג, ובספרי זוטא, עמ' 260. 6 כ' ליעזר וכו'. בספרי הכ"ל; ג"ג לי"ד ג'. 8 כ' יוסה וכו'. בספרי וג"ג לי"ד הכ"ל; מסכ' הכ"ל. 9 לומ' כ' יוסה וכו'. מסכ' פ"ט מ"ג. ועיין בספרי הכ"ל, לזות דכ"ן כו"ל פל"ד, כ' קע"ג, כו"ג פל"ז, מ"ט ע"ל. 10 כ' יוסה הגלילי וכו'. ג"ג לי"ד קע"ג.

1 אילו | ד ל אלו. עושין | ל שעושין. השני | א השיני. הנדות | א הנידות ל והנדות. והיולדות | ד והיולדו'. האנוסין | ל והאנוסין. 2 והמזידין | ל ח'. והמצורעין | ד והמצורעי' ל והמצורעים. נדות | ד נדו' א נידות. ומי | א ח'. שהיה | ד שהי' א ושהיה. טמא | ד טמ'. או בדרך | א ובדרך. 2–3 בדרך רחוקה | ד בדר' רחוק'. 3 אם . . . רחוקה | ל ח'. אם כן למה | ד א"כ למ'. נאמ' | א נאמר. טמא או בדרך רחוקה | ד טמ' או בדר' רחוק'. שבא | ד שב' א [אלא] שבא. הכת' | ד א הכתוב. 4 ההכרת | ד הכר' ל הכרת. עקיבא | ד עקיב'. אומ' | ד ל או'. נאמ' | ד א ל נאמר. טמא | ד טמ'. נפש | ד נפ' א לנפש. ונאמ' | א ל ונאמר. דרך | ד דר' א בדרך. 5 טמא | ד טמ'. רוצה (ב'פ) | א [אם] רצה ל רצה. לעשות | ד לעשו'. ואין | א אין ל אינו. רוצה$_2$ | ד רצה. 6 ואין | א אין ל אינו. ליעזר | ד א ל אליעזר. או' | ד אומר א אומ'. נאמ' | ד נא' א ל נאמר. רחוק (ב'פ) | א ל ריחוק. 7 רחוק | א ל ריחוק. מקום האמור | ד מקו' אמור. 8 רחוק | ד [לרחוק] רחוק א ל ריחוק. יוסה | ד ל יוסי. א ח'. בי ר' | ד ל בר'. א ח'. יהודה | ל עקיבא. אומ' | ד אומר ל או'. 9 אמ' ר' | ד א"ר. יוסה | ד א ל יוסי. כלומ' | ד כלומר א ל לומר. 10 שהיא רחוקה | א שרחוקה. ודיי | ד א ל ודאי. מאסקופת העזרה | א מאיסקופת עזרה. יוסה | ד א ל יוסי. או' | ד אומר א אומ'.

4. לפוטרו מן ההכרת. כלומר, שני אלה (טמא ומי שהיה בדרך רחוקה) פטורין מכרת, אפילו לא עשו את השני במויד. עיין בבה"א. 6. ואין יכול. כלומר, שהיה רחוק מירושלים ולא היה יכול להגיע בשעת השחיטה (או בשעת אכילה, לשיטה אחרת). 8. למקום אכילתו. כלומר, שהיה מחוץ לירושלים, ואפילו סמוך לחומה. 9. למקום עשייתו. כלומר, שהיה מאסקופת העזרה ולחוץ. נקוד על ה'י וכו'. כלומר, הנקודה מוכיחה שאין „רחוקה" כאן במשמעותה הרגיל, רחוקה ודיי (ממש).

דרך רחוקה, שומע אני מהלך יום אחד, או שני ימים, או שלשה ימים, כשהוא אומ' ובדרך לא היה, הוי מאסקופת העזרה ולחוץ קרוי דרך. 4. גר שנתגייר בין שני פסחים, צריך לעשות פסח שני דברי ר', ר' נתן או' אין צריך לעשות פסח שני, שכבר לא נתחייב בראשון. ניתן להן לישראל לבנות בית הבירה, היחיד עושה פסח שני, ואין הצבור עושה פסח שני, ר' יהודה או' אף הצבור עושה פסח שני. אמ' ר' יהודה מעשה בחזקיה מלך יהודה שהעשה את הצבור לעשות פסח שני, שנא' כי מרבית העם רבת מאפרים וממנשה מישכר ומזבולון לא הטהרו וגו'. 5. ר' שמעון או' לא מפני שהעשי את הצבור לעשות פסח שני, אלא מפני שעיבר ניסן, אין מעברין אלא אדר. ר' שמעון בן יהודה או' משם ר' שמעון

11 דרך רחוקה. במדבר ט', י'. 12 ובדרך לא וכו'. סס ט', י"ג. 13 גר וכו'. ככלי ל"ג ח'. 13—14 כ' כתן חו' לין לריך וכו'. ככלי הכ"ל. ועיין מכילתא בא פנ"ו, עמ' 56, ספרי בהעלותך פי' ע"ח, עמ' 67, ספרי זוטא, עמ' 261. 14 ניתן להן וכו'. יכום, פ"ט ה"ח, ל"ו ע"ג. 15 היחיד עושה וכו'. ספרי הכ"ל פי' ע', עמ' 66, ספרי זוטא, עמ' 259, יכום' הכ"ל, ככלי פ"ו ג', פ"ז ח'. 15—16 כ' יהודה חו' וכו'. יכום' הכ"ל. ועיין להלן קנהדרין פ"ג ה"י, יכום' סס פ"ח ה"ג. י"ח ע"ד, כלכיס פ"ו ה"ג (ה"ח), ל"ט ע"ד, ככלי קנהדרין י"ג ח', ג'. 17 כי מרבית וכו'. דה"ב ל', י"ח. 19 כ' שמעון וכו'. תמקוות הכ"ל.

11 יום אחד או | א ל ח'. שני | ד [מהלך] שני. או$_2$ | א ומהלך ל או [מהלך]. 12 אומ' | ד אומר ל או'. הוי | א ל מלמד. מאסקופת | א שמאיסקופת ל שמאסקופת. העזרה | א עזרה. 13 שני פסחים | א ראשון לשיני. פסח | ד פס'. שני$_2$ | א שיני. ל ח' (והושלם בין השורות). או' | א אומ'. 14 אין צריך | ד א"צ א ל אינו צריך. לעשות | ד לעשו'. שני | א שיני. נתחייב | ל נתגייר. לישראל | ד לישר'. 15 הבירה | ד הבחיר' ל הבחירה. שני (ב"פ) | א שיני. הצבור | א הציבור. עושה | ל עושין. 16 או' | ד אומר א ל אומ'. הצבור | א הציבור. עושה | ל עושין. שני | א שיני. אמ' ר' | ד א"ר. בחזקיה מלך | ד א ל בחזקיהו המלך. 17 יהודה | ד א ל ח'. שהעשה | ד שמיעשה א שעישה ל שהעסיא. הצבור | א ל הציבור. לעשות | ד לעשו'. שני | א שיני. שנא' | ד א ל שנ'. 18 ומנשה | א ל ומנשה. מישכר | ד ומישכר ל ישכר. ומזבולון | א ומזבולן ל חבולון. וגו' | א כי אכלו את פסחיהם בלא ככתוב כי התפלל חזקיהו על ה' הטוב יכפר בעד ל כי אכלו את הפסח בלא ככתו' כי התפלל חזקיהו עליהם לאמר ה' הטוב יכפר בעד. 19 או' | ד אומר א ל אומ'. מפני שהעשי | א שעישה ל שהעשיא. הצבור | א הציבור ל העם. שני | כ"ה ד ל. א שיני. ב ח'. מפני | א ח'. 20 שעיבר | ד ל שעבר. ניסן | ד ניסן [בניס'] א ניסן [בניס]. אין | ד שאין א ל ואין. יהודה או' | ד יהוד' אמ'. משם | ד מש' א ל משום. שמעון | ד שמעו'.

12. ובדרך לא היה. כלומר, אפילו דרך כל שהוא, ואפילו אינה רחוקה ממש. 14. ניתן להן וכו'. כלומר, ניתנה להם לישראל הרשות לבנות את בית המקדש בין הפסח ובין פסח שני, אין הציבור עושה פסח שני. 18. לא הטהרו וכו'. הכוונה היא לסוף הפסוק: כי אכלו את הפסח בלא ככתוב. כי התפלל יחוקיהו עליהם לאמר ה' הטוב יכפר. ופירשו בא"י שאכלו את הפסח הראשון שלא כדין, וחזקיהו בקש רחמים עליהם. ומכאן שבדין עישה את ישראל לעשות פסח שני במקום שאין הציבור עושה את הראשון (כגון טומאת ע"ז), והציבור, איפוא, נדחה לפסח שני. עיין בבה"א. 20. שעיבר ניסן וכו'. בא"י פירשו שעשה שני „ניסנים". וכל הפסח נעשה שלא כדין, עיין בבה"א.

אף מפני שהעשי את הצבור לעשות פסח שני. 6. אין עושין חבורה של נשים, ועבדים, וקטנים, שלא לרבות את התפלה. 7. אילו דברים שבין הראשון לשיני, הראשון בשלש כתים ואין השיני בשלש כתים, הראשון דוחה את הטומאה ואין השני דוחה את הטומאה, הראשון חייבין עליו כרת והשני אין חייבין עליו כרת דברי ר', ר' נתן אומ' אף השני חייבין עליו כרת. ר' חנינא בן עקביא או' אם עשו את השני אין חייבין עליו כרת על הראשון, לא עשו את השיני חייבין עליו כרת על הראשון. הראשון טעון חגיגה ואין השיני טעון חגיגה, הראשון נוהג כל שבעה והשיני יום אחד. 8. אילו דברים ששוין בהן הראשון לשיני, הראשון נאמ' בו שה תמים זכר בן שנה והשני כיוצא בו, הראשון נאמ' בו אל תאכלו ממנו נא ובשל

21 לין עושין וכו'. ירוש' פ"ח ס"ז, ל"ו סע"ל; ג3גלי ל"ל ל'. ועיין ג3מסכ' פ"ח סמ"ז. 23 הלמסון ג3סלם וכו'. לעיל פ"ל, סו', 60, וג3מסקי"ת סס. 24 ולין הסכי וכו'. ספרי ג3העלותך פי' ע', עמ' 67, ועיי"ש פי' ק"ס, עמ' 62, ירוש' פ"ט סס"ג, ל"ו ע"ל, ג3גלי ל"ס ג', יומא כ"ל ל'. 24—25 והסכי לין חייבין וכו'. ג3גלי ל"ג ל'. ועיין ספרי ג3העלותך פי' ע', קוף עמ' 66, ספרי זוטא, עמ' 259, ירוש' פ"ט ס"ג, ל"ו ע"ל. 25—26 כ' מכילתא וכו'. ג3גלי הכ"ל. ועיין ירוש' הכ"ל. 27 ולין הסיכי וכו'. עיין ירוש' הכ"ל סס"ב. 28 יוס לחל. ספרי דזכיס פי' קל"ל, עמ' 191. ועיין ספרי ג3העלותך פי' ק"ט, עמ' 66. 29 ס"ס תמים וכו'. סמות י"ג, ה'. 30 והסכי כיולל וכו'. ספרי ג3העלותך פי' ק"ה, עמ' 62, ועיי"ש פי' ק"ט, עמ' 66, וג3גלי ל"ס ל'. לל תאכלו וכו'. סמות י"ג, ט'.

21 שהעשי | ל שהעסיא. הצבור | ד הצבו' | א הציבור. לעשות פסח | ד לעשו' פס'. שני | א שיני. אין | א ל ואין. עושין | ל עושי'. חבורה | ד חבור'. של | א ל ח'. 22 וקטנים | ד וקטני'. לרבות | ד לרבו' | א להרבות. התפלה | א התיפלה. אילו | ד ל אלו. דברים שבין | ד דברי' שבי'. 23 הראשון | א ראשון. לשיני | ד ל לשני. הראשון בשלש | ד הראשו' בג'. כתים$_1$ | כ"ה ד. א כיתים ל ב בתים. השיני | ד ל השני. כתים$_2$ | ד כתי' | א כיתים ל ב בתים. הראשון דוחה | ד הראשו' דוח'. 24 הטומאה$_1$ | ד הטומא'. ואין השני | א והשיני אינו. הראשון | ד הראשו'. עליו | ל ח'. כרת | ד כר'. והשני | ד ל השני א והשיני. 25 אום' | ד אומר ל או'. השני | א השיני. 26 חנינא | ד א חנניא ל חנניה. עקביא | ד עקיבא. או' | ד א ל אום'. השני | א השיני. אין | ד אי'. עליו | ד ל ח'. 27 השיני (ב'פ) | ד ל השני. עליו | ד ל ח'. ואין השיני | א והשיני אין. 28 טעון | ד טעו'. והשיני | ד ל והשני. אילו | ד ל אלו. 29 ששוין | ד א ששוה ל ששוה. בהן | א ח'. לשיני | ד ל לשני. נאמ' | א ל נאמר. תמים | ד תמי'. שנה | ל שנה [יהיה לכם]. 30 והשני | א והשיני. נאמ' בו | ד א ל נאמר בו ב בו נאמ'. ובשל | א ל ח'.

21. אף מפני שהעשי וכו'. כלומר, עשה שני דברים שלא כדין, עשה ניסן שני, ועישה את הציבור לעשות פסח שני, שהרי עיבורו לא היה כלום, ונמצא שניסן השני הוא אייר, ולמעשה הקריבו ישראל פסח שני, אלא שעשה שלא כדין שאין הציבור עושה פסח שני. 24—25. והשני אין חייבין וכו'. כלומר, אם שנג בראשון אינו חייב בכרת אפילו הויד בשני. אבל אם הויד בראשון אפילו שנג בשני חייב, ועיקר השונג והמויד תלוי בראשון גרידא. 25. אף השני וכו'. כלומר, אם הויד בו, ואפילו שנג בראשון. 26. עשו את השני וכו'. כלומר, אינו חייב אלא אם הויד בשניהם.

והשיני כיוצא בו, הראשון נאמ' בו ולא תותירו ממנו עד בקר והשיני כיוצא בו, הראשון דוחה את השבת והשיני דוחה את השבת, הראשון טעון לינה והשיני טעון לינה, ר' יהודה או' אין השיני טעון לינה, אלא כיצד הוא עושה, נכנס ושוחט את פסחו בעזרה, ויוצא ומספיד את אביו בבית פגי.

9. בזמן שהפסח נאכל בטומא', טמא מת נכנס לעזרה ואוכלו, זבים וזבות נדות ויולדות הרי אילו לא יכנסו, ואם נכנסו הרי אילו חייבין, ר' לעזר או' אם נכנסו הרי אילו פטורין, שנ' וישלחו מן המחנה כל צרוע וכל זב, בשעה שטמא נפש חייב, זבין ומצורעין חייבין, בשעה שאין טמא נפש חייב, אין זבין ומצורעין חייבין. בזמן שהפסח נאכל בטומאה, טמא מת נכנס לעזרה ושוחט, זבין וזבות נדות ויולדות הרי אילו לא ישחטו, ואם שחטו הרי אילו חייבין, ר' שמעון אומ' משם ר' יהושע אם שחטו הרי אילו פטורין, שנ' כל טהור יאכל בשר, והנפש אשר תאכל בשר מזבח השלמים אשה לה' וגו', הנשחט לטהורין חייבין עליו משום

31 והשיני כיוצא וכו'. עיין במקומות הכ"ל ובמכ' פ"ע מ"ג. ולא תותירו וכו'. שמות י"ב, י'. 32 הראשון דוחה וכו'. מכתבו פ"ע מ"ג. ועיין לעיל פ"ד, סו' 85 ובמכ"ת שם. והכי דוחה וכו'. לעיל פ"ד, סו' 89. ועיין כפרי בהעלותך קוף פי' ע', עמ' 67, שם פי' ק"ס, עמ' 62, 33גלי ל"ס ג', יומא כ"ח ח'. 32—33 הראשון טעון וכו'. כפרי נשא פי' קל"ד, עמ' 190, 33גלי ל"ס ג'. 33 ר' יסודה וכו'. כפרי, עמ' 191 הכ"ל, 33גלי ל"ס ג', קוכא מ"ז ג'. 35 זבים חבות וכו'. עיין במכ' פ"ע מ"ד, 33גלי ל"ס ג', מכות ל"ס ח', יומ' פ"ע רס"ד, ל"ו ע"ד. 36 ר' לעזר או' וכו'. עיין במקומות הכ"ל, תו"כ לו פרק י"ד ה"ב, ל"ז ע"ד, כפרי זוטא, עמ' 229, 33גלי ס"ז ג'. 37 וישלחו וכו'. במדבר ה', ג'. 41 חייבין וכו'. יומ' פ"ע רס"ד, ל"ו ע"ד. ר' שמעון וכו'. תו"כ ויומ' הכ"ל; 33גלי ל"ס ג' (בכי"י). 42 כל טהור וכו'. ויקרא ז', י"ט—כ'.

31 והשיני | ד ל והשני. 31—32 הראשון . . . בו | ד ל ח'. הראשון נאמ' | א הראש' נאמר. ולא | א לא. בקר | א בוקר. 32 הראשון1 | א הרא'. והשיני2 | ד ל והשני א [ואין] השיני. הראשון2 | א הראש'. 33 והשיני | ד ל והשני. או' | ד אומר א אומ'. השיני | ד ל השני. 33—34 כיצד . . . עושה | ל ח'. 34 עושה | ד עוש'. ויוצא | א יוצא. בבית פגי | א ל אבית פאני. 35 בזמן שהפסח וכו' | בל באה כאן ה"י ואחריה ההלכות שלהלן. בטומא' | ד א ל בטומאה. לעזרה | א בעזרה. זבים חבות | א ל הזבין והזבות. 36 נדות | א הניד'ות ל הנדות. ויולדות | א ל והיולדות. אילו (ב'פ) | ד ל אלו. לא | ד ח'. 36—41 ר' . . . חייבין | א ח'. לעזר | ד אלעז' ל אלעזר. או' | ד אומ'. 37 אילו | ד ל אלו. פטורין | ד פטורי'. 38 זב | ד זב [וגו'] ל זב [וכל טמ' לנפש]. 38—39 בשעה2 . . . חייבין | ל ח'. 39 חייב | ד חיי'. חייבין | ד חייבי'. נאכל | ד ל בא. 40 ושוחט | ל ושחטין. זבין | ד זבים ל הזבין. חבות | ל והזבות. נדות ויולדות | ד נידו' ויולדו' ל הנדות והיולדות. אילו | ד ל אלו. 41 שחטו | ל שחט. אילו (ב'פ) | ד ל אלו. חייבין | ל חייבות. אומ' | ד אומר ל או'. א ח'. משם | ד א ל משום. יהושע | א יהושע [אומ']. 42 כל טהור | א הטהור. אשר | ל ח'. מזבח . . . וגו' | א ל ח'. לטהורין | ל לטהורים.

34. בבית פגי. מקום סמוך לירושלים. 35. לעזרה ואוכלו. כלומר, נכנס לעזרה לשוחטו, ואח"כ אוכלו במקומו, בירושלים. 40. לעזרה ושוחט וכו'. כלומר, שוחט ואוכלו אח"כ במקומו. 40—41. ואם שחטו וכו'. כלומר, ואם שחטו בשבילם ואכלו.

טומאה, הנשחט לטמאין אין חייבין עליו משם טומאה. 10. פסח ראשון
45 שוחטין על האשה בפני עצמה, והשני עושה טפילה אצל אחרים דברי ר'
יהודה, ר' יוסה או' פסח שיני שוחטין על האשה בפני עצמה, ואין צריך לומ'
פסח ראשון. ר' לעזר בי ר' שמעון או' פסח ראשון עושה טפילה אצל אחרין,
ואין עושה פסח שיני. אמרו לו מעשה ביוסף הכהן שהעלה את בן בתו
לעשות פסח שיני והחזירוהו, שמא יקבע הדבר חובה. אמ' להם לא שיקבע
50 הדבר חובה, אלא שאין האשה עושה פסח שני. 11. אילו דברים שבין
פסח מצרים לפסח דורות, פסח מצרים אין חייבין עליו כרת, פסח דורות
חייבין עליו כרת, פסח מצרים לא נהגו בו דקין, ותבלולים, אתנן ומחיר, מה
שאין כן בפסח דורות. 12. פסח מצרים נאמ' בו ולקח הוא ושכנו
וגו', מה שאין כן בפסח דורות. 13. ר' שמעון או' אומ' אני אף בפסח
55 דורות נאמ' כן, וכל כך למה, כדי שלא יניח אדם שכנו הקרוב אל ביתו
וילך ויעשה פסחו אצל חברו, לקיים מה שנ' טוב שכן קרוב מאח

44 פסח לשמו וכו'. יכוס' פ"ח ס"ל, ל"ס ע"ז, קוף חלס, ס' ע"ג, קילופין פ"ל ס"ח, ס"ל ע"ב; 33בלי ל"ל ל', ג', ל"ב ל'. ועיין מכילתא בל פסג"ב, עמ' 12, מכילתא לכסג"י, עמ' 10. 48 ולין עושה פסח וכו'. יכוס' ובבלי הכ"ל, ועיין קהלדין י"ג ג', קפני בהעלותך קוף פי', עמ' 67. מעשה ביוקף וכו'. מכי' חלס קפ"ז. 52 לא נהגו בו וכו'. יכוס' פ"ע ס"ז, ל"ו ע"ז. ועיין מכילתא בל כפ"ז, עמ' 12, מכילתא לכסג"י, עמ' 11. 53 פסח מליס וכו'. מכילתא לכסג"י, עמ' 10. ועיין במכילתא לר' ישמעאל, בל פנ"ו, עמ' 56. ולקח סוף וכו'. שמות י"ג, ז'. 54 ר' שמעון לו' וכו'. מכילתא לכסג"י, עמ' 10. 56 עוד שכן וכו'. מבלי כ"ג, י'.

44 הנשחט | א והנשחט. לטמאין | ד א ל לטמאים. משם | ד א משום ל משו'. 45 והשני | א והשיני. עושה | א עושה [אותה] ב עשה [בין השורות ויו"ו]. טפילה | ד טפלה. 46 יוסה | ד א ל יוסי. או' | א אומ'. שיני | ד ל שני. לומ' | ד א לומר. 47 פסח ראשון | ל הראשון. ר' | ד רבי. לעזר | ד א ל אלעזר. בי ר' | ד א ל בר'. או' | ד אומר א ל אומ'. ראשון | ל הראשון. עושה | א ל [האשה] עושה. טפילה | ד תפלה ל טפלה. אצל | א ח'. אחרין | ד אחרי' א לאחרים ל אחרים. 48 ואין | א ל ואינה. עושה | ד עוש' ל עושה [אצל אחרים] [ונמחק המוסגר ע"י נקודות]. שיני | ד ל שני. מעשה | ד מעש' א מעשה [שהיה]. בן בתו | ל בני ביתו. 49 לעשות פסח | ד לעשו' פס'. שיני | ד שני א ל קטן. והחזירוהו | ד והחזירוה. שמא | ד שמ'. אמ' | ד אמר. להם | א ל להן. ד ח'. שיקבע | ד [שמ'] יקבע ל [שמא] שיקבע. 50 שני | א שיני. אילו | ד ל אלו א מה. דברים | א ח'. שבין | א בין. 51 מצרים$_2$ | ד מצרי'. אין | ד [מקחו בעש' שחטתו בי"ד] אין ל [מקחו מבעשור ושחיטתו בארבעה עשר ופסח דורות מקחו ושחיטתו בארבעה עשר פסח מצרים] אין. כרת | ד כר'. פסח$_3$ | ד פס' א ופסח. דורות | ד דורו'. 52 דקין | ל דקים. ותבלולים | ד ותבלולי' א ותבלולין. אתנן | ל ואתנן א [פסח מצרים לא נהגו בו] אתנן. 53 שאין | ד שאי'. בפסח | ד בפס'. דורות | ב דורות [ר' שמעון אומ' או' אני אף]. פסח | כ"ה ד א ל. ב ח'. נאמ' | ד א ל נאמר. ושכנו | א ושכינו. 54 ונו' | א הקרוב אל ביתו במכסת נפשות ל הקרוב אל ביתו. ד ח'. שמעון | א שמעון [בן אלעזר]. או' | ד א אומר ל אומ'. אומ' | ד אומר. א ח'. אני אף | א ח'. בפסח | ל פסח. 55 נאמ' | ד א ל ח'. כדי | א ח'. יניח אדם | ל שלא יהא אדם מניח. שכנו | א שכינו. אל | ד על. 56 וילך ויעשה | א ויעשה לו ל והולך ועושה. חברו | א ל אחרים. מה | ד ח'. מאח | כ"ה ד א ל פ. ב מאה.

48. את בן בתו וכו'. צ"ל: את בני ביתו (כגי' כי"ל), כלומר, את אשתו, עיין בבה"א.
49–50. לא שיקבע הדבר חובה. כלומר, ר' שמעון לא שנה במשנתו שלא יקבע הדבר חובה".

רחוק. 14. פסח מצרים לא היה טעון דמים וחלבים לגבי מזבח, מה שאין כן בפסח דורות. פסח מצרים נאמר בו והגעתם אל המשקוף ואל שתי המזוזות, מה שאין כן בפסח דורות. 15. פסח מצרים נאמ' בו ואתם לא תצאו איש מפתח ביתו עד בקר, מה שאין כן בפסח דורות. 16. פסח מצרים כל אחד ואחד שוחט בתוך ביתו, פסח דורות כל ישראל שוחטין במקום אחד. 17. פסח מצרים מקום אכילה שם היתה לינה, פסח דורות אוכלין במקום אחד ולנין במקום אחר. 18. אחד פסח מצרים ואחד פסח דורות, מי שהיו לו עבדים שלא מלו, ושפחות שלא טבלו, מעכבין אותו מלוכל בפסח, ר' ליעזר בן יעקב אומ', אומ' אני בפסח מצרים הכתוב מדבר. 19. אילו דברים ששוה בהן פסח מצרים לפסח דורות, פסח מצרים בשלש כתים ופסח דורות כיוצא בו, פסח מצרים נאמ' בו שה תמים זכר בן שנה, פסח דורות כיוצא בו. 20. פסח מצרים נאמ' בו ולא תותירו ממנו עד בקר, פסח דורות כיוצא בו. 21. פסח מצרים נוהג כל שבעה, פסח דורות כיוצא בו, ר' יוסה הגלילי אומ', אומ' אני שלא נאסר חמץ במצרים אלא יום אחד, שנ' לא יאכל חמץ היום. 22. פסח מצרים טעון שיר, ופסח דורות טעון שיר.

57 לגבי מזבח וכו'. עיין מכילתא נח פ"ו, עמ' 18, מכילתא דרשב"י, עמ' 26, יומ' פ"ט ה"ד, ל"ו קע"ד, ובגלי ל"ו ח'. 58 והגעתם וכו'. שמות י"ב, כ"ב. 59 בפסח דורות. מכ' פ"ט מ"ה. 60 ואתם לא תצאו וכו'. שמות י"ב, כ"ב. 64 עבדים וכו'. מכילתא דרשב"י, עמ' 35. 66 בפסח מלריס וכו'. עיין מכילתא נח פט"ו, עמ' 53 ועמ' 55. 67 פסח מלריס וכו'. יומ', פ"ה ה"ה, ל"ב ע"ב. ועיין לעיל פ"ה, סו' 60. 68 שה תמים וכו'. שמות י"ב, ה'. ועיין ספרי זוטא בהעלותך, עמ' 258. 69 ולא תותירו וכו'. שם י"ב, י'. 70 כל שבעה וכו'. עיין ובגלי כ"ח ג' ויומ', פ"ב ה"ב, כ"ח קע"ד. 71—72 ר' יוסה הגלילי וכו'. יומ', ובגלי הכ"ל; יומ', פ"ט ה"ה, ל"ז ע"ל. ועיין במכ' פ"ט מ"ח, ובגלי ל"ו ג'. 72—1 לא יאכל וכו'. שמות י"ב, ג—7'.

57 וחלבים | ד חלבים. לגבי מזבח | ל על נבי המזבח. 58—59 פסח . . . דורות | כ"ה ד א ל. ב ח'. 58 פסח מצרים וכו' | בא באה כאן הט"ו ואח"כ הבבא שלנו. 60 נאמ' | ד א ל נאמר. בקר | ד בוקר. 61 בתוך ביתו | א בביתו. 62 דורות | ד דורו'. במקום | ד ובמקום. מקום | ב מקום [שחיטה] ונסחק המוסגר בנקודות). 63 היתה | א ח'. פסח | א ופסח. ולנין במקום | ד ולני' במקו'. אחר | ד אח' ל אחד. 64 עבדים | ד עבדי'. שלא | ל ולא. 65 ושפחות | ד ושפחו'. שלא | ל ולא. אותו | ל אותן. מלוכל | א מלאכול ל לאכל. ליעזר | ד א ל אליעזר. אומ' | ד אומר א ל או'. 66 אומ' | ד אומר. בפסח מצרים | ד בפס' מצרי'. הכתוב | ל הכתו'. אילו | ד ל אלו. 67 כתים | ד ל בתים א כיתים. כיוצא | ד כיוצ'. 68 מצרים | ד מצרי'. נאמ' | ד א ל נאמר. תמים | ד תמי'. שנה | א ל שנה [יהיה לכם]. פסח | א ל ופסח. דורות | ד דורו'. 69 מצרים | ד מצרי'. נאמ' | ד א ל נאמר. ולא | ל לא. פסח | א ל ופסח. 70 פסח . . . בו | ד ל ח'. פסח$_2$ | א ופסח. כיוצא בו | א נוהג כל שבעה. יוסה | ד א ל יוסי'. 71 אומ'$_2$ | ד אומר ל או'. נאמר | ל נאמר. 72 היום | ד היו'. פסח מצרים | ד פס' מצרי'. ופסח | ד ופס' ל פסח. דורות טעון | ד דורו' טעו'.

72. שיר. הלל.

פרק ט'

1. פסח שנתערב בחולין, יקדיש חולין לשם פסח, והרי הן כשני זבחים שנתערבו. שנים שנתערבו פסחיהן, זה מושך לו אחד וזה מושך לו אחד, זה ממנה עמו אחד מן השוק וזה ממנה עמו אחד מן השוק, זה בא אצל זה וזה בא אצל זה, וכן הוא אומ', אם שלי פסח זה, ידיך משוכות משלך ונמנית על שלי, ואם שלך הוא פסח, ידי משוכות משלי ונמניתי על שלך. שתים של שלשה שלשה, שלש של ארבעה ארבעה, ארבע של חמשה חמשה, חמש של ששה ששה, שש של שבעה שבעה, שבע של שמונה שמונה, שמונה של תשעה תשעה, תשע של עשרה עשרה, ממנין להם אחד מכל חבורה וחבורה, ומחבורה אחרונה שנים, מפרישין פסח אחד, ואומ' כל מי שהוא שלו פסח זה ידינו משוכות משלנו ונמנו על שלו. שלש של שנים שנים, ארבע

1 פסח שנתערב וכו'. עיין במאמ' זבחים פ"ח מ"ח, תוספתא פס פ"ח ה"ב. 2 שנים שנתערבו וכו'. עיין במאמ' קפ"ט.

1 פסח | א הפסח. זבחים | א פסחים. 2 שנים . . . פסחיהן | א ח'. זה$_1$ | ב וזה (אין). עמו$_2$ | א לו. אחד$_2$ | ד אחר. זה$_1$ | ל וזה. 3 וזה$_1$ | ב וזה (אין). 4 וכן הוא | ל וכך הן. אומ' | ד אומר ל אומרין. שלי | ד א ל שלי (הוא). פסח | ד פס' א הפסך ל הפסח. זה | ל הזה. א ח'. משוכות | ד מושכת. ונמנית | א ל ונמניתה. 5 ואם . . . שלך$_2$ | א ל ח'. שלך הוא | ד ח'. פסח ידי משוכות | ד פסח (זה) ידיו מושכות. ונמניתי | ד ונמנותי. שתים | א שנים. של | ל על. 6 שלש של | ל ושלש על. ארבע | ל וארבע. חמש | ל וחמש. 7 שש | ל ושש. שבע | ל ושבע. שמונה (נ"פ) | ד שמנה. שמונה$_3$ | ל ושמונה. 8 תשע | ד תשעה ל ותשע. ממנין | א ל נמשכין. להם | ד א ל להן. 9 וחבורה | א ח'. אחרונה | ל ח'. שנים | ד שני'. מפרישין | ל ומפרישין. אחד | ד אח'. ואומ' | ד ואומר א ל ואומרין. 10 שלו$_1$ | א לו. פסח זה | ל הפסח. ונמנו | ד א ל ונמנינו. ארבע | א ארבעה ל וארבע.

1. כשני זבחים וכו'. צ"ל: כשני פסחים שנתערבו (כנ' כי"ע). והואיל ואין פסח נאכל אלא למנויו מפרשת התוספתא כיצד יעשה. 2. זה מושך לו אחד וכו'. היסוד בברייתות הללו הוא שהן בשיטת ר' יהודה, שאין מניחין את הפסח כמות שהוא, בלי בעלים, ואינו יכול למשוך את ידו מפסחו כל זמן שלא המנה אחר עליו, ופשיטא שאינו יכול להמנות על השני כל זמן שלא משך את ידו מן הראשון, שהרי אין אחד נמנה על שני פסחים. 2–3. זה ממנה עמו אחד וכו'. ומירשו בשני התלמודים שהלכה זו תתכן דוקא במקום פסחים של יחידים, ממני שר' יהודה לשיטתו, שאין שוחטין את הפסח על היחיד, ואפילו הקדישו סתם המנוי השני הוא מנוי מתחילה, אבל אם היו שני מניין על כל פסח ופסח, והיו שלשה פסחים אינו יכול למנות אחד מן השוק, שמא ישאר הפסח לרגע בחלקו של הנוסף, ואין עושין טפילה עיקר. עיין להלן, שו' 14–15, ועיין בבה"א, שו' 3–4. 5–6. שתים של שלשה שלשה וכו'. כלומר, שתי חבורות של שלשה שלשה אנשים שנמנו עליו תחילה (וכולם עיקר) ונמצא שמספר האנשים שבכל חבורה הוא יתר ממניין החבורות והפסחים. עיין בבה"א. 10. שלש של שנים שנים וכו'. כלומר, שהיו מספר האנשים בכל חבורה פחות ממספר החבורות והפסחים, וכאן הרי אי אפשר שכל אחד ימשוך לו פסח, ובהכרח ישאר פסח אחד בלי בעלים.

של שלשה שלשה, חמש של ארבעה ארבעה, שש של חמשה חמשה, שבע של ששה ששה, שמנה של שבעה שבעה, תשע של שמנה שמנה, עשר של תשעה תשעה, נמשכין להן אחד מכל חבורה וחבורה ומפרישין פסח אחד, ואו' מי שהיו שלו פסח זה ידינו משוכות משלנו ונמנינו על שלו, נמצאו אוחזין את הטפילה ומניחין את העיקר. 2. אמ' להן ואמרו לו, אוכלין מן הראשון. לא אמ' להן ולא אמרו לו, אינן אחראין זה לזה. מיכן יפה שתיקה לחכמים וקל וחומר לטפשים, וכן הוא או' גם אויל מחריש חכם ייחשב ואין צריך לומ' חכם מחריש, אטם שפתיו נבון. 3. נתערבו בעולה, ירעו עד שיסתאבו וימכרו ויביא בדמי יפה שבהן פסח,

11 מאם סל מכנעה וכו'. עיין יכום' סמ"ע, ל"ז ע"ח, צצלי ל"ע ל' (נסי גילקח סכ"ח). 15 לא' להן וכו'. מסכ' פ"ע סמ"ע. 16—17 יפה סמיקה וכו'. יכום' פ"ע ס"ח, ל"ז ע"ח; צצלי ל"ע רע"ח. 17 נס חויל וכו'. מסלי י"ז, כ"ח. 18 לא טס וכו'. סס. 19 כתערבו וכו'. מסכ' פ"ע מ"ח. ועיין צמסכ' זצחים פ"ח מ"ג וצמוקפתח סס פ"ח ס"ב.

11 שלשה | א שלש. ל ח'. שלשה | א שלש. חמש | ד ה' ל וחמשה. ארבעה (ב'פ) | ד ד'. שש | ד ו' ל וששה. חמשה (ב'פ) | ד ה'. חמשה$_2$ | ל חמש'. שבע | ד ל ושבעה. 12 ששה (ב'פ) | ד ו'. שמנה$_1$ | ד א שמונה ל ושמונה. תשע | ל ותשעה. שמנה (ב'פ) | א ל שמונה. עשר | ל ועשרה. 13 תשעה$_1$ | ל תשע'. תשעה$_2$ | ד תשע'. נמשכין | ד נמשכי' ל ממנין. להן | א להם. ומפרישין | א [וממנין להן אחד מכל חבורה וחבורה] מפרישין ל [ומחבורה אחרונה שנים] מפרישין. פסח | ד פס'. 14 ואו' | ד ואומר' א ואום'. מי שהיו | ד א ל [כל] מי שהוא. שלו | א לו. פסח זה | ד פס' זה ל הפסח הזה. 15 הטפילה | ד ל הטפלה. העיקר | ד העקר. אמ' | ד א אמר. להן | ד להם. 16 אמ' | א אמר. להן | ד לה'. אינן | א ל אין. לזה | ד לז'. מיכן | ד מכן. יפה | ד [אמרו] יפ' א [אמרו] יפה ל [אמרו אמרו] יפה. 17 שתיקה לחכמים | ד שתיק' לחכמי'. וקל | ד א ל קל. וחומר | ד וחום'. לטפשים | ד לטפשי' א לטיפשין. או' | א ל אום'. מחריש | ד מחרי'. 18 חכם | ד חכ'. ייחשב | ד יחש' א ל פ יחשב. ואין צריך | ד וא'צ. לומ' | ד לו' א לומר. חכם | ד חכ'. א ח'. מחריש | ד מחרי'. א ל ח'. אטם | ד ואוט' א ואוטם. ל ח'. שפתיו | ל שפר'. נבון | ד נבו'. 19 נתערבו | ד נתער'. ויביא | ד ויבי'. יפה | ד יפ' ל היפה. שבהן | א שבהם.

13. נמשכין להן וכו. כלומר, נוהגין כמו שנוהגין בזמן שמספר המניין ומספר הפסחים שוים, ונשאר פסח אחד מותר הפסח וקרב שלמים. 14–15. נמצאו אוחזין את הטפילה וכו'. כלומר, הרי עכשיו נוסף על כל פסח אחד שלא היה נמנה עליו מתחילה, כגון שמתחילה היו חמשה פסחים שנמנו עליהם ארבעה על כל אחד ואחד, ועכשיו אחרי שעשו מה שעשו, לפניו ארבעה פסחים של חמשה חמשה מניין, ונמצא שבכל פסח ופסח יש כאן טפל, שעוב את העיקר. אבל אין למנות על כל אחד ואחד אדם מן השוק, ולנהוג כאילו היו מספר הפסחים והמניין שוים, שהרי יתכן שהפסח יפול בחלקו של הנוסף, ונמצא שהפסח אחו את הטפל, והוא אסור לדעת ר' יהודה, עיין מ"ש לעיל, שו' 2–3. 15. אמ' להן ואמרו לו וכו'. פיסקא ממשנתנו פ"ט מ"ט, עיין בבה"א. 16–17. יפה שתיקה וכו'. כלומר, אף שלא יקלקלו בדבורם. 17. וקל וחומר לטפשים. שהם מקלקלים בדבורם, שאם אמר להם ואמרו לו, ואינו ידוע איזה נשחט ראשון, שניהם יוצאים לבית השריפה. 18. ואין צריך לומ' וכו'. הברייתא מוסיפה ומפרשת את הכתוב, שאם חכם מחריש בוודאי ובוודאי שמוסיף חכמה על חכמתו, ק"ו מטפש שאין שתיקתו מועילה אלא שייחשב לחכם. 19. נתערבו בעולה וכו'. כלומר, פסחים שנתערבו בעולה, ועכשיו אין אחד מהם ראוי ליקרב, שאינם שוים לא באכילה ולא במתן דמים.

ובדמי יפה שבהן עולה. כבר קרב פסחו, יביא בדמיו פסח אחר. כבר קרבו עולתו, יביא בדמיה עולה אחרת. 4. נתערבו בתודה, ירעו עד שיסתאבו וימכרו ויביא בדמי היפה שבהן [פסח, ובדמי יפה שבהן] תודה. קרב פסחו, יביא בדמיו פסח אחר. קרבה תודתו, יביא בדמיה תודה אחרת. 5. נתערבו בחטאות, ירעו עד שיסתאבו וימכרו ויביא בדמי היפה שבהן פסח ובדמי היפה שבהן חטאת. קרב פסחו, יביא בדמיו פסח אחר. קרבה חטאתו, יביא בדמיה חטאת אחרת. 6. נתערבו באשם, ירעו עד שיסתאבו וימכרו ויביא בדמי היפה שבהן פסח, ובדמי היפה שבהן אשם. קרב פסחו, יביא בדמיו פסח אחר. קרב אשמו, יביא בדמיו אשם אחר. 7. בשלמים, שניהן ירעו עד שיסתאבו וימכרו ויביא בדמי היפה שבהן פסח ובדמי היפה שבהן שלמים. קרב פסחו, יביא בדמיו פסח אחר. קרבו שלמים, יביא בדמיו שלמים אחרים. 8. שלמים שנתערבו בשלמים הבאין מחמת הפסח, ירעו עד שיסתאבו וימכרו ויביא בדמי היפה שבהן שלמים,

21 כתערבו בתודה וכו'. עיין להלן זבחים פ"ח ה"ח. 24 בחטאות וכו'. עיין להלן סס ה"ל. 26 בפסח וכו'. עיין להלן סס ה"ח. 31 שלמים שכתערבו וכו'. להלן זבחים פ"ח ה"י.

20 יפה . . . בדמיו | ד ח'. יפה | ל היפה. 20–22 עולה . . . שבהן$_1$ | כ"ה ל. ב ח'. יביא . . . אחר | א ח'. כבר$_2$ | א [קִבֵּר] כבר. ד ח'. 21 קרבו | ד א קרב. עולתו | ד עולה. בדמיה | ד בדמיה [יפה שבהן עולה קרב פסחו]. בתודה | ד בתוד'. 22 היפה | ד א יפה. שבהן | א שבהם. [פסח . . . שבהן] | ד א ל ב ח' (והשלמתי ע"פ המקבילה בזבחים). 23 קרב | א ל [כבר] קרב. אחר | א ל ח'. קרבה | א ל [כבר] קרבה. 24 נתערבו | ל נתערב. בחטאות | ד א ל בחטאת. ויביא | ל ח'. היפה | ד א יפה. 25 פסח . . . שבהן | א ח'. קרב | א ל [כבר] קרב. אחר | כ"ה ד ל. ב אחד. א ח'. 26 קרבה | א ל [כבר] קרבה. נתערבו | ל נתערב. ד ח'. 27 היפה (ב"פ) | ד א יפה. ובדמי | א בדמי. 28 קרב (ב"פ) | א [כבר] קרב. יביא$_1$ | ד יבי'. 29 בשלמים | ד א [נתערבו] בשלמים ל [נתערב] בשלמים. שניהן | ד שניהם. א ל ח'. שיסתאבו | ד שיסתאיבו. היפה | א יפה. 30 ובדמי | ד ובדמי [היפה שבהן פסח ובדמי]. היפה | א יפה. קרב | א [כבר] קרב. אחר | א ח'. קרבו | א [כבר] קרב. 31 שלמים | א ל שלמיו. בדמיו | ל בדמיהן. בשלמים | א עם שלמים. הבאין | א ל הבאים. 32 הפסח | א פסח. בדמי | ל [בדמיהן שלמים ויאכלו ליום ולילה עד חצות] ובדמי היפה | א יפה. שלמים | ד שלמי'.

20. כבר קרב פסחו וכו'. כלומר, אפילו כבר קרב פסחו לפני שנסתאבו, וכן אם כבר קרבה עולתו ונפסר מנדרו, ואח"כ נסתאבו ונפדו חלים על הדמים קדושת הקרבן, קדושת מותר הפסח, וקדושת עולה. 21. נתערבו בתודה וכו'. ופסח ותודה אינם שוין לא בזמן אכילתן, ולא במתן דמים, ותודה טעונה לחם וכו', ולפיכך נוהג כלעיל. 23. קרב פסחו וכו'. כלעיל, שו' 20. 24. נתערבו בחטאות וכו'. כלומר, בחטאות ציבור, שהן זכרים, אבל בחטאת יחיד, שהיא נקיבה, אין הפסח יכול להתערב. 25. קרב פסחו וכו'. כלעיל, שו' 20. 26. יביא בדמיה וכו'. שהרי בחטאת ציבור עסיקינן (עיין לעיל, שו' 24), וחטאת ציבור אינה מתה, יביא בדמיה מותר חטאת (עיין לעיל, שו' 20), כלומר קיץ המובח, ועיין להלן שו' 28. 28. אשם אחר. אף כאן פירושו מותר אשם (קיץ המובח), דומיא ד'פסח אחר' (לעיל, שו' 20) ו'חטאת אחרת' (לעיל, שו' 26). 31–32. הבאין מחמת הפסח. כלומר, מותר הפסח שהוא בא שלמים. 32. ירעו עד שיסתאבו וכו'. שהרי לכל הפחות אין זמן אכילתן שוה.

ויאכלו ליום ולילה עד חצות, ובדמי היפה שבהן שלמים אחרים, ויאכלו לשני ימים ולילה אחד. בן עזאי אומ' שלמים הבאין מחמת הפסח הרי הן כפסח לכל דבר, אלא שהן נאכלין ליום ולילה. 9. נתערבו בבכור, שניהן ירעו ויסתאבו ויאכלו כבכור, ר' שמעון אומ' זה ישחט לשם מה שהוא וזה ישחט לשם מה שהוא, ושניהם יאכלו כפסח, וכמנוייו של פסח. נתערבו במעשר, שניהן ירעו ויסתאבו ויאכלו כמעשר, ר' שמעון או' זה ישחוט לשם מה שהוא וזה ישחוט לשם מה שהוא, ושניהם יאכלו כפסח, וכמנוייו של פסח. 10. בכור ומעשר שנתערבו זה בזה, שניהם ירעו עד שיסתאבו, ר' שמעון או' זה ישחט לשם מה שהוא וזה ישחט לשם מה שהוא, ושניהם יאכלו כאחד, מפני שמתן דמן שווה. וכן היה ר' שמעון אומ' באשם ושלמים שנתערבו זה בזה, ולא הודו חכמים לר' שמעון במביא קדשים לבית הפסול. במי דברים אמורים בזמן שנתערבו חיין, אבל בזמן שנתערבו שחוטין, יאכלו

34 כן עזאי לומ' וכו'. תוספתא הכ"ל. ועיין תו"כ ויקהל, כדבש קוף סדק י"ח ס"ל, י"ל ע"ב. 35 כתערבו בבכור וכו'. להלן זבחים פ"ח ה"ג. ועיין במכות סס פ"ח מ"ג. 36 כ' שמעון וכו'. מכ' כלן פ"ט מ"ח. 37 במעשר וכו'. להלן סס. 42 כ' שמעון לומ' וכו'. זבחים פ"ח מ"ג.

33 היפה | ד א יפה. שבהן | א שבהם. אחרים | כ"ה ד ל. ב אחדים. א ח'. 34 ימים | ד ימ'. אחד | ל אחת. אומ' | ד אומר. הבאין | ד א ל הבאים. הפסח | א פסח. הן | ל הם. כפסח | ד כפס'. 35 שהן | א שאין. נתערבו | ל נתערב. שניהן | ד א ל שניהם. 36 ויסתאבו | ד א ל עד שיסתאבו. כבכור | ל בבכור. ר' | ד רבי. אומ' | ד אומר ל או'. מה שהוא | א משהו. 36–37 וה . . . שהוא | א ח' (והושלם בגליון). 37 כפסח | א [לשם] פסח ל בפסח. וכמנוייו | ל ובמנויו. 38 שניהן | א ל שניהם. ויסתאבו | ד א ל עד שיסתאבו (ד שיסתאיבו). כמעשר | ד ל במעשר. שמעון | א שמע'. או' | ד אומר א אומ'. ישחוט | ד א ישחט ל יקרב. 39 ישחוט | ד א ישחט ל יקרב. ושניהם | א ושלמים. 39–41 כפסח . . . יאכלו | ל ח'. כפסח | ד א בפסח. וכמנוייו | ד ובמנוייו. 40 שיסתאבו | ד שיסתאיבו. שמעון | א שמע'. 41 או' | ד אומר. ישחט$_2$ | ד ח'. כאחד | א כאחת. 42 שווה | א שוה ל שוה [ולא הודו לו חכמים לר' שמעון כמביא קדשים לבית הפסול] (ועיין להלן בשנ"ס שו' 43). שמעון אומ' | ד שמעו' אומר. באשם | א אשם. ושלמים | ל ובשלמים. 43 ולא . . . הפסול | ל ח' (ועיין בשנ"ס לעיל שו' 42). הודו | א ל הודו [לו]. במי וכו' | ד בד"א א ל במה וכו'. 44 חיין | ד א ל חיים.

35. אלא שהן נאכלין ליום ולילה. כלומר, שנאכלין גם ביום, מה שאין כן פסח שאינו נאכל ביום, משום שעדיין לא הגיע זמנו, והוא אינו שייך כלל בשלמים שבאים מחמת הפסח. ועיין בבה"א. 35–36. ירעו ויסתאבו וכו'. ואע"פ שפסח ובכור שוין במתן דמים, ואין טעונים לא סמיכה ולא תנופה ולא נסכים, ולא חוה ושוק, מ"מ אינם קריבים אפילו אם היו חבורות כהנים, משום שהוא ממעט בזמן אכילתם. 36. ר' שמעון אומ' וכו'. ור' שמעון לשיטתו בכ"מ שאינו חושש למיעוט הזמן, ועיין בבה"א. 40. בכור ומעשר וכו'. ואעפ"י שמתן דמן וזמן אכילתם שוה, מ"מ ממעט באוכליהם, שהרי הבכור אינו נאכל אלא לכהנים. 41. יאכלו כאחד. כלומר, לכהנים גרידא. 44. שנתערבו שחוטין וכו'. כלומר, שאין להם תקנה אחרת. יאכלו וכו'. כלומר, לכהנים גרידא וליום ולילה עד חצות.

כחמור שבהן. 11. נתערבו בפסולי המוקדשין, או בחולין שנשחטו בעזרה, תעבר צורתן, ויצאו לבית השריפה. 12. המפריש פסחו ואבד והפריש אחר תחתיו, ולא הספיק להקריבו עד שנמצא הראשון, והרי שניהם עומדין, יביא אי זה מהן שירצה, כדברי חכמים, ר' יוסה או' מצוה להביא את הראשון, ואם היה השני מן המובחר יביאנו, והראשון ירעה עד שיסתאב וימכר, ויביא בדמיו שלמים לששה עשר. המפריש מעות לפסחו ואבדו והפריש מעות תחתיהן, ולא הספיק ליקח בהן פסח עד שנמצאו מעות הראשונות, יביא מאילו ומאלו פסח ויקרב, והשאר יביא בהן שלמים לששה עשר. המפריש מעות לפסחו ואבדו והפריש פסח תחתיהן, ולא הספיק להקריבו עד שנמצאו מעות, המעות יביא בהן פסח ויקרב, והפסח ירעה עד שיסתאב וימכר, ויביא בדמיו שלמים לששה עשר. 13. המפריש פסחו ואבד והפריש מעות תחתיו, ולא הספיק ליקח בהן פסח עד שנמצא פסח, פסח יקרב, ויביא מהמעות שלמים לששה עשר. המפריש פסחו ואבד והפריש אחר תחתיו והקריבו, ואחר כך נמצא ראשון, הוא עצמו יקרב שלמים לששה עשר. 14. המפריש מעות לפסחו ואבדו, והפריש מעות תחתיהן ולקח בהן פסח והקריבו, ואחר כך נמצאו מעות הראשונות, יביא

45 כחמור שבהן. 11. נתערבו בפסולי המוקדשין, או בחולין שנשחטו בעזרה, תעבר צורתן, ויצאו לבית השריפה. 46 המפריש פסחו ואבד והפריש אחר תחתיו, ולא הספיק להקריבו עד שנמצא הראשון, והרי שניהם עומדין, יביא אי זה מהן שירצה, כדברי חכמים, ר' יוסה או' מצוה להביא את הראשון, ואם היה השני מן המובחר יביאנו, והראשון ירעה עד שיסתאב וימכר, ויביא בדמיו שלמים לששה עשר. 50 המפריש מעות לפסחו ואבדו והפריש מעות תחתיהן, ולא הספיק ליקח בהן פסח עד שנמצאו מעות הראשונות, יביא מאילו ומאלו פסח ויקרב, והשאר יביא בהן שלמים לששה עשר. המפריש מעות לפסחו ואבדו והפריש פסח תחתיהן, ולא הספיק להקריבו עד שנמצאו מעות, המעות יביא בהן פסח ויקרב, והפסח ירעה עד שיסתאב וימכר, ויביא בדמיו שלמים לששה עשר. 13. המפריש פסחו ואבד והפריש מעות תחתיו, ולא הספיק ליקח בהן פסח עד שנמצא פסח, פסח יקרב, ויביא מהמעות שלמים לששה עשר. המפריש פסחו ואבד והפריש אחר תחתיו והקריבו, ואחר כך נמצא ראשון, הוא עצמו יקרב שלמים לששה עשר. 14. המפריש מעות לפסחו ואבדו, והפריש מעות תחתיהן ולקח בהן פסח והקריבו, ואחר כך נמצאו מעות הראשונות, יביא

45 נתערבו בפסולי וכו'. להלן זבחים פ"ח ה"ז. 46 המפריש פסחו וכו'. יבום, פ"ט ה"ה, ל"ז ע"ד; ז3לי יומא פ"ג ה', פ"ד ה'. 50 המפריש מעות וכו'. עיין במכ' תמורה פ"ד מ"ב, תוספתא שם פ"ג ה"ז ולהלן ומכאות פ"ח הכ"ה ולהלן. 58 והקריבו וכו'. עיין במכ' פ"ט מ"ו.

45 שבהן | א שבהם. המוקדשין | ד מוקדשין א המוקדשים. או בחולין | א ובחולין. 46 תעבר | א תעיבר. צורתן | ל צורתו. ויצאו | ל ויצא. השריפה | ד השרפה. המפריש | א הפריש. 47 שנמצא | ד שנמצ'. 48 שניהם | ד ל שניהן. עומדין | ד עומדי' א ל עומדים. יביא | א ל יביא [את]. מהן | א מהם. שירצה | כ"ה ד א ל. ב ח'. כדברי | א דברי ל בדברי. חכמים | א חכמ'. יוסה | ד א ל יוסי. או' | ד אומר א אום'. 49 להביא | ד להבי'. השני | א השיני ל שני. מן המובחר | א מובחר. והראשון | ד ל והשני א והשיני. 50 וימכר | ד וימכור. המפריש | א הפריש. לפסחו | ל לפסח. 51 מעות תחתיהן | א אחרים תחתיהם. ולא | ל לא. בהן | א בהם. 52 מעות | א המעות. הראשונות | ד הראשונה ל ראשונות. מאילו | ד ל מאלו. ומאלו | א ומאילו. ויקרב | ד ל ויקריב. בהן | ד בה א בהם. 53 מעות | ד מעו'. ואבדו | ד ואבד. ולא | ל לא. 54 מעות | א ל מעות [הראשונות]. המעות | א ל ח'. יביא | א יקח. פסח | כ"ה ד א ל. ב ח'. ויקרב | ד ל ויקריב א ויקרב [והשאר]. 55 שלמים לששה | ד שלמי' לשש'. 56 ליקח | ל לקח. פסח | א הפסח. 57 פסח (ב'פ) | א ל הפסח. ויביא מהמעות | ד א ל והמעות יביא בהן (א מהן). 57–59 המפריש . . . עשר | כ"ה ד. ב ח'. 58 ראשון | א ל הראשון. הוא עצמו | א ח'. 59 מעות$_2$ | ד מעו' [אחרו'] ל מעות [אחרות]. 60 ולקח | ל לקח. פסח | ד פס' [אח']. ואחר כך | ד ואח'כ. מעות | ד מעו' א המעות. יביא | ל [השאר] יביא.

45. נתערבו וכו'. כלומר, השחוטין. 52. יביא מאילו וכו'. שהרי כאן יכול לקיים שניהם. 54. המעות וכו'. כר' יוסה לעיל, שו' 49, ואף במעות הראשון קודם, ובמעות הרי אינו שייך מובחר.

בהן שלמים לששה עשר. 15. הפסח שנמצא בשלשה עשר ירעה עד שיסתאב. בארבעה עשר, יקרב שלמים, ר' לעזר אומ' קודם חצות, יהא רועה עד שיסתאב וימכר, ויביא בדמיו שלמים. לאחר חצות, הוא עצמו יקרב שלמים. הפסח שלא קרב בראשון יקרב בשני, לא קרב בשיני יקרב בשלישי. מעות שלא קרבו בראשון יקרבו בשיני, לא קרבו בשיני יקרבו בשלישי. חגיגה שלא קרבה בראשון תקרב בשיני, לא קרבה בשני תקרב בשלישי. 16. המפריש פסחו ומת, אם היה בנו מומנה עמו, יביאנו אחריו לשם פסח, ואם לאו, יביאם שלמים לששה עשר. 17. המפריש מעות לפסחו ומת, אם היה בנו ממונה עמו יביא בהם אחריו פסח, ואם לאו, יביא בהן שלמים לששה עשר. 18. תמורת הפסח, ולד תמורת הפסח, ולדן, ולד ולדן, עד סוף העולם, ירעו עד שיסתאבו וימכרו, ויביא בדמיהן

61 הפסח שנמצא וכו'. עיין יומ' פ"ט ה"ה, ל"ז ע"ח. 62 ר' לעזר וכו'. ז3לי ל"ו 3'. 64 הפסח שלח קרב וכו'. להלן יומח פ"ג ה"ט. ועיין ז3לי שם ס"ו ח'. 66 חגיגה וכו'. להלן תוספתח יומח הכ"ל; יכומ' כ"ח פ"ח ה"ח, כ"ו ע"ב. 67 המפרים וכו'. ז3לי ל"ח ח'. ועיין 3מסכ' פ"ט מ"ז, וביכומ' שם ה"ו, ל"ז ע"ח. 70 תמורת הפסח וכו'. להלן תמורה פ"3 ה"7. ועיין 3מסכ' כלן פ"ט מ"ו.

61 בהן | א מהם. הפסח | ד הפס'. בשלשה עשר | ד בשלש' עש'. ירעה | כ"ה א. ד יה' רוע' ל יהא רועה. ב ח'. 62 שיסתאב | א שיסתאב [ויסכר] ל שיסתאב [ויסכר ויביא בדמיו שלמין]. בארבעה עשר | ד בי"ד. יקרב | ל קרב. לעזר | ד ל אלעזר א אליעזר. אומ' | ד אומר א ל או'. 62–63 יהא רועה | א ירעה. 63 ויסכר . . . שלמים | ל ח'. לאחר | א אחר. לאחר חצות הוא עצמו | ד הוא עצמו לאחר חצות. 64 הפסח | א והפסח ל פסח. יקרב$_2$ | ל יקרבו. בשני | א בשיני. בשיני | ד ל בשני. 65 בשלישי | א להבא. ל ח'. בשיני (ב'פ) | ד ל בשני. קרבו$_2$ | ל קרב. 66 בשלישי | א להבא. ל ח'. 66–67 חגיגה . . . בשלישי | א ח'. בשיני | ד ל בשני. לא קרבה בשני | ל ח'. 67 בשלישי | ל ח'. אם היה | ל והיה. מומנה | ד א ל ממונה. 67–68 יביאנו אחריו לשם | א יביא. 68 ואם | ד אם. לאו | ל לא. יביאם | ד ל יביאנו א יביאנו [אחרין]. 68–70 המפריש . . . עשר | כ"ה א. ב ח'. 69 עמו | ד ל ח'. יביא בהם | ד ל יביאם. פסח | ד ל [לשם] פס' (ל פסח). 69–70 יביא בהן | ד ל יביאם. 70 תמורת (ב'פ) | ל תרומת. ולד | ל וולד. ולדן | ל וולדן. א ח'. 71 ולד | א ל וולד. ולדן | א וולדן. וימכרו | ל ח'. בדמיהן | א בהן.

61. בשלשה עשר וכו'. ואם נמצא בשלשה עשר, הרי היה ראוי בתחילת זמן הקרבת הפסח, ואם לא הקריבו יש כאן דיחוי בידים, ואינו קרב כלל. 62. בארבעה עשר וכו'. כלומר, אפילו בשחרית, ותנא זה סובר כבן בתירה שבדיעבד כשר הפסח אפילו הקריבו בשחרית, והואיל והיה אבוד בתחילת היום, ולא היה ראוי באותו זמן, אין כאן דיחוי בידים, והוא עצמו קרב, ועיין בבה"א. 64. שלא קרב וכו'. כלומר, שהיה אבוד ולא קרב (ודינו כמותר הפסח), יקרב ברגל שני, ואם משום איזה טעם לא קרב בשני יקרב ברגל שלישי. ובין רגל לרגל אינו עובר בעשה לשיטת בני א"י, עיין בבה"א. 67. יביאנו אחריו וכו'. ודינו כמשך האב את ידו ממנו, חכה הבן בכל הפסח מחמת ירושה. 69–70. יביא בהן וכו'. בבבלי העמידוה שהפרישו האב אחר חצות ומת, וכר"א (לעיל שו' 63) הסובר שחצות קובע, ומכיון שבחצות היה עדיין חולין, ולא נדחה בתחילת הזמן, הוא עצמו קרב שלמים. 70. ולדן. כלומר, ולדן של הולדות. עיין בבה"א.

שלמים, ר' ליעזר אומ' ולדות עצמן יקרבו שלמים. תמורת שלמים, ולד תמורת שלמים, וולדן, וולד ולדן, עד סוף העולם, ירעו עד שיסתאבו וימכרו, ויביא בדמיהן שלמים, ר' אלעזר אומ' וולדות עצמן יקרבו שלמים.
19. המפריש נקבה לעולתו, לפסחו, ולאשמו, עושה תמורה, ר' שמעון או' לעולתו עושה תמורה, לפסחו, ולאשמו אין עושה תמורה, אין לך דבר שעושה תמורה, אלא דבר הרועה ומסתאב. אמ' ר' רואה אני דברי ר' שמעון בפסח, שמהמקדיש פסח באו שלמי'. 20. המפריש נקבה לפסחו, תרעה עד שתסאב ותמכר, ויפלו דמיה לפסח. ר' שמעון בן יהודה אומ' משם ר' שמעון תמכר שלא במום. ילדה זכר, ירעה עד שיסתאב וימכר, ויביא בדמיו פסח. ר' לעזר אומ' הוא עצמו יקרב פסח.

72 ר' ליעזר וכו'. להלן תמורה הכ"ל. ועיין בתמכ' סס ס"ג מ"ג. 75 המפריש נקבה וכו'. להלן תמורה הכ"ל ה"ה; ירוש' סקלים פ"ד ה"ז, מ"ח ע"ב; בבלי תמורה י"ט סע"ב. 78 המפריש נקבה וכו'. להלן תמורה פ"ב ה"ג; בבלי סס י"ט ס', כריתות כ"ח ס'. ועיין בתמכ' כאן ס"ט מ"ז.

72 ר' | ד רבי. ליעזר | ד אליעזר א ל אלעזר. אומ' | ד אומר. ולדות | א וולדות.[5] תמורת | ד תמור'. 72–74 תמורת . . . שלמים[2] | כ"ה א. ב ח'. ולד | ל וולד. 73 תמורת שלמים | ד תמור' שלמי'. וולדן | ד ולדן. ולדן | ד ולידן. 74 ויביא | ד ח'. ר' | ד רבי. אומ' | ד אומר ל או'. וולדות | ד ולדו' ל ולדות. שלמים[2] | ד שלמי'. 75 נקבה | ד נקב'. לפסחו | א ולפסחו. ולאשמו | ל ואשמו. ר' | ד רבי. שמעון | א שמע'. או' | ד אומר א אומ'. 76 ולאשמו אין | ל ואשמו אינו. אין[2] | ד [אלא] אין. דבר | א ל ח'. 77 שעושה | ד א העושה. אמ' ר' | ד א'ר. אני | כ"ה ל. ד ב את א אני [את]. 78 שמהמקדיש | ד שהמקדיש א [שהמקדש] שֶׁמַּהֻקְדָּשׁ ל שמהקדש. באו | ד ל יביא. שלמי' | ד א ל שלמים. נקבה | א נקיבה. לפסחו | ל לפסח. 79 שתסאב | ד א שתסתאב «וכן בל בין השורות תלויה תי"ו». ותמכר | א ותימכר. ויפלו דמיה לפסח | א ל ויביא בדמיה פסח. אומ' | ד אומר א או'. ל ח'. 80 משם | א ל משום. תמכר | א תימכר. במום | ד מסום. 81 לעזר | ד א ל אלעזר. אומ' | ד אומר ל או'.

72. תמורת שלמים וכו'. גירסא זו בלתי אפשרית, שהרי מפורש במקרא שתמורת שלמים קריבה, ובבה"א שערנו שצ"ל: תמורה שלמומם (של המומם), והיינו שהמיר בפסח שכבר נסתאב והומם, והברייתא נסמכה למשנתנו פ"ט מ"ו. הפסח שנמצא קודם שחיטת הפסח ירעה עד שיסתאב. וכן תמורתו. ומוסיפה התוספתא את ההלכה של התמורה בפסח שכבר נסתאב. עיין בבה"א. 76. לעולתו עושה וכו'. משום שיש שם עולה בעוף נקיבה, מה שאין כן פסח ואשם, שלא יתכן בהם נקיבה כלל (ירושלמי ובבלי). 77. דבר הרועה וכו'. מה שאין כן אם הקדיש נקיבה לפסח או לאשם, אין קדושת הגוף חלה עליהם כלל, וימכרו שלא במום, לשיטת ר"ש. 78. שמהמקדיש פסח באו שלמי'. צ"ל: שמה (=שמא) הקדיש פסח (כעין גירסת המקבילות) באו וכו', כלומר בתמיה, והרי כל ומן ששם פסח עליו, אינו בא שלמים, ולפיכך אין קדושת פסח חלה כלל על נקיבה. עיין בבה"א. 79. תרעה וכו'. וכת"ק לעיל, שו' 75, הסובר שקדושה חלה עליה.

[פרק י']

1. ערב פסחים סמוך למנחה לא יאכל אדם עד שתחשך. אפי' עני שבישראל לא יאכל עד שיסב, ולא יפחתו לו מארבע כוסות של יין שיש בהן כדי רביעית. בין חי, בין מזוג, בין חדש, בין ישן. ר' יהודה או' ובלבד שיהא בו טעם יין ומראה. 2. מזגו לו כוס ראשון, בית שמיי או' מברך על היום ואחר כך מברך על היין, שהיום גורם ליין שיבא, וכבר קדש היום ועדיין יין לא בא. ובית הלל אומ' מברך על היין ואחר כך מברך על היום, שהיין גורם לקדושת היום שתאמר. 3. דבר אחר, ברכת היין תדירא וברכת היום אינה תדירה. והלכה כדברי בית הלל. 4. מצוה על אדם לשמח בניו ובני ביתו ברגל. במה משמחן, ביין, דכת' ויין ישמח לבב אנוש. ר' יהודה או' נשים בראוי להם, וקטנים בראוי להם. 5. השמש מכביש בבני מעים ונותן לפני האורחין, אע"פ שאין ראיה לדבר זכר לדבר,

1 ערב פסחים וכו'. מסכ' פס"י. 3 כדי רביעית וכו'. ירוש' פ"י ה"ח, ל"ז ע"ג, שבת פ"ח ה"ח, י"ח ע"ח, שקלים פ"ג ה"ג, מ"ז ע"ג; ובלי ק"ח ב'. 4 מזגו לו וכו'. מסכ' פ"י מ"ג. בית שמיי וכו'. מסכ' סכ"ל, נכרות רפ"ח; לעיל נכרות פ"ה סכ"ח, עמ' 29; ירוש' שם פ"ח ה"ח, י"ח ע"ד, כתן פ"י ה"ג, ל"ז ע"ג; ובלי ק"ד ח', נכרות כ"ח ב', קוכה כ"ו ח'. 7 דבר אחר וכו'. מקוואות סכ"ל; ובלי זבחים ל"ח ח'. 8 מלוה וכו'. ירוש' פ"י ה"ח, ל"ז ע"ג; ובלי ק"ט ח'. 9 ויין ישמח וכו'. תהלים ק"ד, ט"ו. 10 השמש וכו'. ובלי ק"ז ב'.

1 ערב | ל ערבי. שתחשך | ד שתחש'. אפי' | ד אפילו א ואפילו. 2 שבישראל | ד שבישר'. שיסב | כ"ה ד א ל. ב שתסב. ולא | א לא. מארבע | ד ל מארבעה. שיש | א ל שיהא. 3 כדי | ל ח'. בין חי וכו' | א בין חדש בין ישן בין חי בין מזוג. בין2 | ל ובין. ר' | ד רבי. או' | ד אומר. ובלבד | א עד. 4 בו | ד ח'. יין | א ל ח'. ומראה | א וריח. שמיי | ד א ל שמאי. או' | ד אומר א ל אומ'. 5 גורם | ל גרם. שיבא | ל שיבוא. יין | ד ל ח' (בל הושלם בין השורות). 6 ובית | ל בית. הלל | א היללי. אומ' | ל או'. ואחר | ד ואח'. ואחר . . . היום | ל ח'. 7 גורם | ל גרם. לקדושת היום שתאמר | א לקידושא שתיאמר. תדירא | ד א ל תדירה. וברכת | ד א ברכת. 8 היום | ב היום [תד] (נמחק המוסגר בנקודות). כדברי בית | א ל כבית. הלל | א היללי. 9 ברגל | א ל ח'. דכת' | ד דכתוב א ל שנ'. 10 אנוש | ד אנוש [ונומר]. או' | ד אומר א אומ'. נשים | א הנשים. להם (ב'פ) | ל להן. וקטנים | א והקטנים. 11 מעים | א מיעים. האורחין | א האורחים. אע"פ | ד א אף (א ואף) על פי. ראיה | ד ראייה.

3. כדי רביעית וכו'. כלומר, רביעית יין חי בכל כוס, אם שתי חי, אלא שיכול לשתותן מזוג, וצריך שיהא בכל כוס רבע רביעית יין חי. עיין בבה"א. 4. מברך על היום וכו'. מחלוקת זו היא גם בקידוש לילי שבתות, כמפורש במשנת ברכות. 5. שהיום גורם וכו'. שאילולי כבוד היום לא נצרכו ליין. וכבר קדש וכו'. שקדש היום מאליו, משחשיכה, ועדיין לא בא יין לפניו. 6–7. שהיין גורם וכו'. שאם אין לו יין אינו מקדש במיוחד. 7. תדירא וכו'. ואפילו אם לא אמר עדיין קדושת היום בתפילה, ועליו לקדש אפילו בלא יין, ברכת היין קודמת משום שהיא תדירא. 9. ובני ביתו. כלומר, אשתו, עיין בבה"א. 10. נשים בראוי וכו'. נשים בבגדי צבעונין, וקטנים בקליות ואגוזין. 10–11. השמש מכביש וכו'. כלומר, מטבל בבני מעים (מטבל אותן במי מלח), אוכלן, ונם נותן לפני האורחים אפילו מן המנחה ולמעלה, מפני שאין משביעין, אלא מגרים את התאבן, ופותחים את המעים.

נירו לכם ניר ואל תזרעו אל קוצים. 6. המקרא את ההלל, הם הולכין אצלו וקורין, והוא אין הולך אצלם. 7. המקרא את בניו ובנותיו קטנים, צריך להיות עונה עמהן במקום שעונין. באי זה מקום הוא עונה, הגיע לברוך הבא אומ' עמהן בשם ה', הגיע לברכנוכם אומ' עמהן מבית ה'. 8. בני העיר שאין להן מי שיקרא את ההלל, הולכין לבית הכנסת וקורין פרק ראשון, והולכין ואוכלין ושותין, וחזרין ובאין וגומרין את כולו, ואם אי איפשר להן, גומרין את כולו. ההלל אין פוחתין ממנו ואין מוסיפין עליו. 9. ר' לעזר בן פרטא היה פושט בו דברים, ר' היה כופל בו דברים. ר' לעזר אמ' חוטפין מצה לתינוקות, בשביל שלא ישנו. ר' יהודה או' אפי' לא אכל אלא פרפרת אחת, אפי' לא טבל אלא חזרת אחת, חוטפין מצה לתינוקות, בשביל שלא ישנו. עד היכן

12 נירו וכו'. יכמיסו ד', ג'. 15 לברוך הבא וכו'. תהלים קי"ח, כ"ו. 17 לבית הכנסת וכו'. יכום' ס"י ס"ל, ל"ז ע"ג, נכנות ס"ל ס"ה, ג' ע"ד, סבת ס"ח ס"ל, י"ל ע"ל, סקלים ס"ב ס"ג, ו"ז ע"ב. 19 ר' לעזר וכו'. ובלי קי"ט 3', קוכה ל"ט ל'. 20 ר' לעזר וכו'. ובלי ק"ט ל'.

12 נירו | ד [שנאמר] נירו ל [שנ'] נירו. המקרא | ד המקר'. 13 הם | א הן. הולכין | ד הולכי' ל אוכלין. וקורין | ד וקוראין. א ח'. אין | א אינו ל לא. הולך | ל ילך. אצלם | א ל אצלן. 14 ובנותיו | ל [ואת] בנותיו. א ח'. עמהן | א עפהם. במקום | ד במקו' א ל כדרך. שעונין | א ל שהם (ל שהן) עונין. באי זה | א מאיזה. מקום | ב מקום [עונין] (נמחק המוסגר בנקודות). 15 אומ' | ד אומר א עונה. עמהן | א עפהם. הגיע | א ח'. לברכנוכם | א ברכנוכם. 16 אומ' | ד אומר א עונה. עמהן | א עפהם. מבית | ד מבי'. להן | א להם. שיקרא | א שקורא. 17 הולכין | ד הולך א נכנסין ל הולכין. ואוכלין | ל אוכלין. וחזרין | ל חזרין. 18 ובאין | א ובאין [וחזרין] (נמחק המוסגר). את כולו | א עד סוף. ואם אי | ל אם אין. להן | ד ל להן [כן] א להם [כך]. כולו | א כולה. ההלל | ד הלל א והלל. 19 עליו | ל ח'. ר' | ד רבי. לעזר | ד אלע' א אלעזר ל אליעזר. פרטא | ד פרטה. בו | א בה. 20 דברים | ד דברי'. ר' | ד רב ל ור'. בו | א בה. ר' | ד רבי. לעזר | ד אלעזר א ל אליעזר. אמ' | ד אומר א אומ' ל או'. לתינוקות | ד לתנוקות א לתינוק. 21 בשביל | א כדי. ל ח'. ישנו | א יישן. ר' | ד רבי. או' | א אומ' ד אומר [משמו] ל או' [משמו]. אפי'1 | ד אפלו א אפילו. פרפרת אחת | א חזרת. אפי'2 | ד אפלו. א ח'. לא | א ולא. 22 טבל | א טיבל. חזרת | א פרפרת ל בחזרת. לתינוקות בשביל שלא ישנו | א לתינוק כדי שלא יישן.

12. נירו לכם ניר וכו'. כלומר, שאין הוריעה נקלטת יפה אלא אם כן פותחין ומפתחין את השדה. המקרא וכו'. כלומר, לבני אדם שאינם יכולים לקרוא בעצמן. 14. להיות עונה וכו'. שהרי בגדולים העונה מוציא גם את המקרא (השומע), ואינו צריך לחזור על דברי העונים. 18. ואם אי איפשר וכו'. כלומר, ללכת לביתם ולחזור אח"כ. 18–19. ההלל אין פוחתין וכו'. כלומר, אין נוערים מהלל שלם, ואין מדלגים בו, עיין בבה"א. 19. היה פושט וכו'. כלומר, לא היה כופל את הקילוסין שבהלל (הודו לה', אנא ה' הושיעה), עיין בבה"א. 20. כופל בו וכו'. כלומר, את הקילוסין, ואין בו משום הלל אין מוסיפין עליו. ועיין בבה"א. מצה לתינוקות. כלומר, הגדולים חוטפים מצה זה מיד וה בשביל התינוקות, שיהיו תמהים וישאלו ולא יישנו. ועיין בבה"א. 21. אפי' לא אכל וכו'. כלומר, שעדיין הוא רעב, חוטפין זה מזה ונותנין לתינוקות. ועיין בבה"א.

הוא אומ', בית שמיי או' עד אם הבנים שמחה. ובית הלל אומ' עד חלמיש למעינו מים, וחותם בגאולה. אמרו בית שמיי לבית הלל וכי כבר יצאו שמזכירין יציאת מצרים, אמרו להם בית הלל אפילו הוא ממתין עד קרות הגבר הרי אילו לא יצאו עד שש שעות ביום, היאך אומר את הגאולה ועדין לא נגאלו. המצה, והחזרת, והחרוסת, אף על פי שאין חרוסת מצוה, ר' לעזר בי ר' צדוק אומ' מצוה. במקדש מביאין לפניו גופו של פסח. 10. מעשה ואמ' להם ר' לעזר בר' [צדוק] לתגרי לוד, בואו וטלו לכם תבלי מצוה. 11. אין מפטירין אחר הפסח אפיקומן, כגון אגוזין, תמרים, וקליות. חייב אדם לעסוק בהלכות הפסח כל הלילה, אפלו בינו לבין בנו, אפלו בינו לבין עצמו, אפלו בינו לבין תלמידו. 12. מעשה ברבן גמליאל וזקנים שהיו מסובין בבית ביתוס בן זונין בלוד, והיו עסוקין בהלכות הפסח כל הלילה עד קרות הגבר, הגביהו מלפניהן, ונועדו והלכו

23 בית שמיי וכו'. מסכ' פ"י מ"ו. לס הבנים וכו'. תהלים ק"ג, ט'. 24 חלמיש וכו'. שם ק"ז, ח'. למעו בית שמיי וכו'. יהוס' פ"י ה"ו, ל"ז ע"ד. 27 המלם וכו'. מסכ' פ"י מ"ב. 28 נמקדם וכו'. מסכ' הכ"ל. 29 ר' לעזר וכו'. ובלי קט"ז ח'. ועיין יהוס' פ"י ה"ג, ל"ז ע"ד. 30 לין מפטירין וכו'. מסכ' פ"י מ"ח; מכילתא בא פי"ח, עמ' 73. כגון לגחין וכו'. ובלי ק"ט ב'. ועיין יהוס' פ"י ה"ח, ל"ז ע"ד. 31 לפלו ביכו וכו'. מכילתא קוף בא, עמ' 74; ובלי קט"ז ח'.

23 הוא אומ' | ד הוא אומר. ל ח'. בית שמיי או' | א ח'. שמיי | ד ל שמאי. או' | ד אומר. שמחה | ל שמחה [ואינו חותם]. ובית | ד ובי' ל בית. הלל | א הילל. אומ' | ד אומר א ל או'. 24 למעינו | ד א למעיינו. אמרו | א אמרו [להם]. שמיי | ד א ל שמאי. הלל | א הילל [לבית] ונמחק המוסגר בנקודות). 25 להם | ל להן. בית | ד בי'. אפילו | ד אפלו ל אפי'. 26 קרות | ד קרו' ל קרית. אילו | ד ל אלו. עד | ל [אלא] עד. ביום | א ח'. היאך | א כיצד. אומר | ד אומ' א [הוא] אומ' ל [אתה] או'. 27 את הגאולה | א גאולה. המצה | א מצה. והחזרת והחרוסת | ד החזרת והחרוסת א וחרוסת וחזרת. אף על פי | ל אע"פ. 28 ר' | ד רבי. לעזר | ד א ל אלעזר. בי ר' | ד א ל בר'. אומ' | ד אומר ל או'. במקדש | ל ובמקדש. במקדש מביאין לפניו | א מביא לפניו במקדש. 29 ואמ' | ד ואמר. להם | א ל להן. לעזר | ד אלעז' א ל אלעזר. בר' | ד ברבי. צדוק | כ"ה א ל. ד ב ח'. בואו | ל באו. 30 וטלו | א וקחו. אפיקומן | א אפיקיסון. אגוזין | א אנחים. 31 תמרים | א ותמרים ל ותמרין. חייב | א וחייב. בהלכות | א בהילכות. כל הלילה | א ח'. אפלו | א אפילו ל אפי'. 32 בנו | א עצמו. אפלו | ל אפי'. א ח'. עצמו | א ביתו. אפלו$_2$ | ל ואפי'. א ח'. 33 תקנים | ל והזקנים. בבית ביתוס | א בביתו [של] בייתוס. בלוד | כ"ה ד א ל. ב בלול (ותוקן בלוד', והסופר שכח לגרור את ראש הלמי"ד). בהלכות | א בהילכות. הלילה | א [אותו] הלילה. עד קרות | ל עם קרית. מלפניהן | א ל מלפניהם. ונועדו | א ונועדו ל וניצרו.

27. המצה והחורת וכו'. פיסקא קטועה ממשנתנו פ"י מ"ג. 30. כגון אגוזין וכו'. כלומר התוספתא מפרשת „אפיקומן", מיני מתיקה, ואין נזמרין את סעודת הפסח במיני מתיקה כדי שלא לבטל את טעמו של הפסח. ועיין בבה"א. 34. ונועדו וכו'. צ"ל: וניערו (עיין בשנ"ס), כלומר, הגביהו מלפניהם את השלחן (דלו לתכא) ונערו והלכו, עיין בבה"א.

35 להן לבית המדרש. 13. אי זו היא ברכת הפסח, ברוך אשר קדשנו במצותיו וצונו לוכל הפסח. אי זו היא ברכת הזבח, ברוך אשר קדשנו במצותיו וצונו לוכל הזבח.

סליק פירקא

וסליקא מסכתא

36 נכתב הזדמ וכו'. עיין לעיל נכתות פ"ח הכ"ג, עמ' 28, שו' 46—47.

35 להן | א להם. אי | ל [זה] ונסחק המוסגר). הפסח | ר הפס'. ברוך | א [אום']. קדשנו | א קידשנו. 36 וצונו | א וציונו. לוכל | א לאכול ל לאכל. הפסח | א [את] הפסח. היא | ל ח'. ברוך | א [אום'] בר'. קדשנו | א קידשנו. 37 במצותיו וצונו | א במצו' וציונו. לוכל | א לאכול ל לאכל. הזבח | א [את] הזבח סליק פירקא וחסלת מסכת פסחים ל הזבח חסלת מסכת פסחים.

36. **ה ו ב ח. כלומר, החגיגה.**

מסכת שקלים

[פרק א׳]

1. בחמשה עשר בו שלוחי בית דין יוצאין ומתקינין את הדרכים ואת הרחובות שחולחלו בימות הגשמים, פרק למועד, סמך לעולי רגלים, כדי שיהו מותקנין בשלשה רגלים אילו. 2. בחמשה עשר בו שלוחי בית דין יוצאין וחופרין בורות שיחין ומערות, ומתקנין את המקוות ואת אמת המים. כל מקוה שיש בו ארבעים סאה כשר להקוות עליו, ושאין בו ארבעים סאה ממשיכין לו אמת המים ומשלימין לו ארבעים סאה, כדי שיהא כשר להקוות עליו. 3. בחמשה עשר בו שלוחי בית דין יוצאין ומפקירין את הכלאים, שהפקר בית דין הפקר, ופטור מן המעשרות. מצא כלאים בכרם, מותר משום גזל, ופטור מן המעשרו׳, בשדה, אסור משום גזל, וחייב במעשרות. 4. בחמשה עשר בו שלוחי בית דין יוצאין ומציינין מקום הטומאה, כדי שלא יהו הרבים נתקלין

1 בחמשה עשר וכו׳. משנה ס״פ מ״ש. ועיין בגלי מו״ק ו׳ ע׳. 5 ומשלימין לו וכו׳. בגלי מו״ק ס׳ ע׳. 7 בחמשה עשר וכו׳. משנה ס״פ מ״ש. ועיין בירושלמי ס״פ רה״ש, מ״ו ע״ש, ובגלי מו״ק ו׳ ב׳. 7—8 שהפקר בית דין וכו׳. עיין יבמות ס״פ ס״ג הכ״ל, פיתים פ״ח ס״פ, י״ח ע״ש, בגלי יבמות ס״ע ב׳, גיטין ל״ו ב׳. 8 כלאים בכרם וכו׳. לעיל כלאים פ״ח ס״פ ומילק, עמ׳ 221. ועיין יבמות שם ס״ג ס״ה, כ״ז ע״ש. 9 בחמשה עשר וכו׳. משנה ס״פ מ״ש.

1 ומתקנין | ד א ל ומתקנין. הדרכים ואת | ד הדרכי׳ ואת. ל ח׳. 2 הרחובות | ד הרחובו׳. שחולחלו | ד שהולחלו א שחלחלו. בימות | ד כימו׳ א מן ל בימי. הגשמים | א ל גשמים. פרק | ד פי׳. סמך | ד ספוך. רגלים | ד רגלי׳. 3 מותקנין | ד מותקני׳ א ל מתוקנין. אילו | ד ל אלו. 4 בורות שיחין | א את הבורות ואת השיחין. ומערות | ד ומערו׳ א ואת המערות. ומתקנין | ד ותתקנין. א ח׳. את | א ואת. המקוות | ד המקואו׳ א המקוואות. אמת | א אמות. מקוה | ד מקו׳. 5 ושאין | א [וכל מקוה] שאין. ארבעים2 | ד בארבעים. 6 אמת | ד [את] אמת. 7 ומפקירין | ל ומבקירין. 8–9 מצא . . . המעשרו׳ | כ״ה ד. ב ח׳. 9 המעשרו׳ | א המעשרות ל המעשר. בשדה | ד בשד׳ א ובשדה. 10 בית דין | ל ב״ד. ומציינין | ל ומציינין. מקום | ד א ל [את] מקום. כדי | ל ח׳. יהו | כ״ה ד א ל. ב ח׳.

1. בו. כלומר, באדר. 2. שחולחלו. כלומר שנעשו שם חללים ע״י הגשמים ששטפו את התול שבין האבנים שבכביש. פרק למועד וכו׳. כלומר, שלשים יום לפני המועד, סמוך לעולי רגלים, ומתקנין אותן פעם בשנה לכל ימות החמה, לשלש הרגלים. ועיין בבה״א. 4. וחופרין בורות וכו׳. שאין כבר חשש שיתקלקלו מן הגשמים המרובים, ועדיין הם יכולים להמלאות מן המלקוש, ויהו מוכנים לימות הגשמים הבאים. 5. להקוות עליו. כלומר, לעשותו מקוה ראוי לטבילה, ואם מימיו מרודדין, ואין מכסים את כל הגוף, ממלא בכתף מים שאובים עד שיתמחו מימיו. ועיין בבה״א. 8. ופטור וכו׳. אפילו עקרם בעל הבית, שהרי הם הפקר, ועדיין לא נאסרו, כגון שעלו מאיליהם. עיין בבה״א. 9. וחייב במעשרות. אם עקרם בעל הבית. ועיין בבה״א.

בו. 5. אין מציינין לא על הסלע, ולא על הנדר, אלא על אבן קבועה. אין מניחין את הציון במקום הטומאה אלא במקום טהרה, סמך לטומאה, והמאהיל עליו טמא. מצא אבן אחת מצוינת, אע"פ שאין מקיימין כן, המאהיל עליה טהור. מצא שתים, המאהיל ביניהן טמא, על גביהן טהור. אין מציינין לא על בשר המת, ולא על עצמות המת, שאין מטמאין באהל. אין מציינין אלא על השדרה ועל הגלגלת, שמטמאין באהל. 6. משישבו במקדש התחילו למשכן. משכנו ישראל על שקליהן, כדי שיהו קרבנות צבור קריבין מהן. משל לאחד שעלתה לו מכה ברגלו, והיה הרופא כופתו ומחתך בבשרו בשביל לרפואתו, כך אמ' הקב"ה משכנו ישראל על שקליהן, כדי שיהו קרבנות הצבור קריבין מהן, מפני שקרבנות הצבור מרצין ומכפרין בין ישראל לאביהן שבשמים. וכן מצינו בתרומת שקלים ששקלו בני ישראל במדבר, שנ' ולקחת את כסף

11 לאן קצועה. יכוס' פ"ל ה"ל, מ"ו ע"ל, מע"ם פ"ם ה"ל, כ"ם ע"ד, מו"ק פ"ל ה"ג, פ' ע"ג, קועה פ"ע ה"ל, כ"ג ע"ג. 11—12 לין מכימין וכו'. יכוס' הכ"ל; 33לי מו"ק ה' 3'. 13 מלל לאן וכו'. עיין יכוס' הכ"ל, 33לי הכ"ל ו' ל'. 14 לין מלייכין וכו'. יכוס' הכ"ל; 33לי מו"ק ה' 3'. 16 מפיסבו וכו'. מסכ' פ"ל מ"ג. 21 סכ' ולקחת וכו'. סמות ל', ע"ז.

11 בו | א בה. ל ח'. אין מציינין | ל ואין מצינין. על1 | א את. על2 | א את. הנדר | ד הנדיר. אלא | ל ולא. קבועה | א ח'. 12 את | ל [בו] את. במקום2 | ד במקו'. טהרה | ל הטהרה. סמך | ד סמוך א ל הסמוך. 13 עליו | ל עליה. מצוינת | ד א ל מצוינת. אע"פ | ד א אף על פי. מקיימין | ל מקימין. כן | ד ח'. עליה | א עליו. 14 ביניהן | א ביניהם ל ביניהן [ביניהן]. טהור | ד טהו'. מציינין | ל מצינין. 15 עצמות | ד עצמו' א עצם. המת | א [מן] המת. שאין | ל שאינן. אין | א ואין. מציינין | ל מצינין. אלא | כ"ה ד א ל. ב לא. 16 השדרה | ל השורה. ועל | כ"ה ד א ל. ב [ולא] על. הגלגלת | א הגולגולת ל הגלגולת. שמטמאין | א ל שהן מטמאין. משישבו | ד מי שישבו. התחילו | ד התחילו. 17 משכנו | א ל נתמשכנו. צבור | ד הצבור א ל ציבור. קריבין | ל קרבין. מהן | א מהם [במקדש]. משל | א [משלו] משל [למה הדבר דומה]. לאחד | ל לפי. 18 והיה | ל היה. הרופא | א רופא. ומחתך | א ל ומחתיך. בבשרו בשביל | א ברגלו כדי. לרפואתו | ד ל לרפאתו א לרפאותו. 19 כך | א [אף] כך. הקב"ה | ד הסקו' ל הכת'. משכנו | א ל יתמשכנו. ישראל | ד [את] ישר'. שקליהן | א שקליהם. כדי שיהו קרבנות | ל שקרבנות. הצבור | ד צבור א ציבור. 20 מהן | א מהם. הצבור | ד צבו' א ל ציבור. לאביהן | א ל לאביהם. וכן | ל שכן. 21 מצינו | ל מצאנו. שקלים | ד שקלי'. בני | א ל ח'. ישראל | א יש'. שנ' | ד שנאמר.

11. לא על הסלע וכו'. ממני שחזקתם מקום טהרה, ולא יתנו בני אדם דעתם על הציון, עיין בבה"א. 12. במקום הטומאה. שמא לא ירגיש בציון עד שיגיע אליו ויטמא. 13. טמא. צ"ל: טהור (כני' הרש"ס בתוספתא). ובהאהיל על הציון שעל גבי קרקע עסיקינן. 14. טהור1. צ"ל: טמא, כמקורות הנ"ל, שהרי אין מציינין על אבן אחת, אלא מציינין משני צדי הטומאה, שיראה הציון לבא משתי רוחות. ואם ציינו על אבן אחת גרידא יש לחשוש שמא המת הוא תחתיה, עיין בבה"א. 14–15. על בשר וכו'. שהרי חזקתו מתאכל, ואין מרבין טומאה באי'. 15. שאין מטמאין וכו'. כלומר, שאינן לא רוב בניינו, או רוב מנייתו, ועיין בבה"א. 17. קריבין מהן. שהרי אין באין משל יחיד. 18. והיה הרופא וכו'. ואף שהחולה מצטער מן החיתוך, סופו שהוא מכיר שאין כוונתו אלא לרפואתו. עיין בבה"א. 21. ששקלו וכו'. ומשה רבינו לקח מהם את הכסף בעל כרחם, כדי להצילם מן הנגף. ועיין בבה"א.

הכפורים מאת בני ישראל וגו'. 7. לוקחין מן הגוים קרבנות צבור בכסף, ומקבלין מהן עולות, ושלמים, עופות, ומנחות, עצים, ולבונה, ומלח, דברי ר' יוסה הגלילי. אמ' לו ר' עקיבא אפי' אתה יושב ודורש כל היום, אין מקבלין מהן אלא עולה ושלמים בלבד. אין מקבלין מהן נדבה להקדיש בדק הבית, ואם הקדישו הקדישן הקדש. 8. אפטרופין ששקלו על ידי יתומים, הרי אלו חייבין בקולבון. השוקל שקל חייב בקולבון דברי ר' מאיר, וחכמים אומרי' השוקל שקל פטור מן הקילבון. השוקל שני דינרין חייב בקילבון, הנותן סלע ונוטל שקל חייב שני קילבונות דברי ר' מאיר, וחכמים אומ' קילבון אחד. כמה הוא קילבון, מעה כסף, אחד מעשרים וארבעה כסף

23 ומקבלין וכו'. תו"כ לעמוד פרש' ז' ס"ג, ל"מ ע"ל; ג33לי מכחות ע"ג ג'. ועיין במסכ' פ"ל מ"ה, יכום' כזיל רפ"ט, כ"ז ע"ב, ג33לי שם ק"ג ל', חולין י"ג ג', תמורה ג' ג'. 25 מהן כדמה וכו'. יכום' פ"ל ה"ה, מ"ו ע"ג; ג33לי ערכין ו' ל'. 27 המוקל וכו'. עיין במסכ' פ"ל מ"ו, וביכום' שם ה"ו, מ"ו ע"ג. 30 כמה וכו'. מסכ' שם"ל. לחל מעשריס וכו'. מסכ' ג"מ פ"ד מ"ג; תו"כ בהר פ"ג ה"ה, ק"ז ע"ג; יכום' קילוסין פ"ל ה"ל, כ"ח ע"ל.

22 הכפורים | א הכיפורים. ישראל | א ישר'. וגו' | ד וגומר א וג'. הגוים | ל הנויים. 23 צבור | א ל ציבור. מהן | ד א מהם. עופות | ל ועופות. עצים | ל ועצים. 24 ר' (ב'פ) | ד רבי. יוסה הגלילי | ד יוסי הגלילי א ל עקיבא. אמ' | ד אמר א א'. ל ח'. לו | ל ח'. עקיבא | א יוסי הגלילי ל יוסי הגלילי [או']. אפי' | ד א אפילו. יושב | א ח'. ודורש | כ"ה ד ל א דורש. ב ח'. 25 היום | ל היום [כולו]. עולה | א ל עולות. אין$_2$ | א ואין. מהן$_2$ | א מהם. 26 להקדיש | א ל להקדש. הבית | ד הבי'. הקדישן | ד הקדשן. אפטרופין | ד אפטרופי' א אפיטרופין'. 27–28 הרי . . . פטור | השלמתי ע"פ ד. ב. ח'. אלו חייבין | א אילו חייבים. בקולבון$_1$ | ל בקילבון. בקולבון$_2$ | ל בקלבון. ר' | ד רבי. 28 וחכמים | א וחכם'. אומרי' | א אום' ל או'. הקילבון | ד א הקולבון. דינרין | א דינרים. 29 בקילבון | ד ל בקלבון א בקולבון. הנותן | ד הנוטל א נתן. ונוטל | א ליטול. קילבונות | ד ל קלבתות א קולבתין. ר' | ד רבי. וחכמים | א וחכם'. 30 אום' | ד אומרים ל או'. קילבון$_1$ | ד ל קלבון א קולבון. כמה | א וכמה. קילבון$_2$ | ד א קולבון ל קלבון. מעה כסף אחד | כ"ה א ל. ב אחד מעה כסף. אחד$_2$ | ד א'.

22. לוקחין וכו'. כלומר, קונים מהם וכו', אבל אין לוקחין מהן כסף בשביל קרבנות ציבור, ומכל שכן שאין מקבלין מהם בהמות בשביל קרבנות ציבור, ואפילו אם מוסרים אותן לציבור, שהציבור יקריבם לשם הציבור. עיין בבה"א. 23. ומקבלין וכו'. כלומר, נדבת יחיד. 25. עולה ושלמים. בתו"כ ובבבלי: אלא עולה בלבד, עיין בבה"א. 26–27. על ידי יתומים. כלומר, בשביל יתומים נדולים. עיין בבה"א. 27. חייבין בקולבון. כלומר, ואעפ"י שהוא שוקל מטבע אחד בשביל שני היתומים, אין דינו כשוקל שקל שלם של תורה מתפוסת הבית שאינו חייב בקולבון, לשיטת החכמים להלן בסמוך. וקולבון הוא דמי פרוטרוט של שני חצאי השקלים. ושיעורו מבואר להלן, שו' 30. ועיין בבה"א. השוקל שקל וכו'. כלומר, שקל של זמנם, והוא מחצית השקל של תורה, ונותן אותו במטבע אחד (ואין צורך לצירוף של שולחני, עיין להלן, שו' 33–34), אעפ"י כן חייב בקולבון. 28. שני דינרין וכו'. כלומר, שנתן מחצית השקל של תורה בשני מטבעות.

לסלע דברי ר' מאיר, וחכמים אומ' חצי מעה של ארבעה איסרות. קילבונות הללו מה היו עושין להן, נופלין לשקלים דברי ר' מאיר, ר' לעזר או' לנדבה, ר' שמעון שיזורי או' רקועי זהב, צפוי לבית קדש הקדשים, בן עזיי או' שולחנין באין ונוטלין אותן בשכרן. 9. המפריש שקלו ואבד והפריש אחר תחתיו, ולא הספיק להקריב עד שנמצא הראשון, והרי שניהן עומדין, זה וזה שקלים. הראשון יפול לחדתין, והשיני יפול לעתיקין. 10. המפריש שקלו והוציאו, הרי זה מעל. המוציא שקלו מחברו, הרי זה מעל. לקח בו קיני זבין, קיני זבות, קיני יולדות, המביא חטאתו ואשמו מן ההקדש, השוקל שקלו זוזיו מן ההקדש, כיון שלקח מעל דברי ר' שמעון, וחכמים אומ' לא מעל עד שיזרקו הדמים. 11. אין מביאין מנחות, ונסכים, ומנחת תודה, ולחמה של תודה, מן הטבל, ומן התרומה, ומן המעשר ראשון שלא ניטלה תרומתו, וממעשר שיני

31—32 קילבונות הללו וכו'. ירוש' ספ"ח, מ"ו ע"ג. 34 המפריש וכו'. עיין במסכ' פ"ג מ"ח, ובגלי יומח ס"ה ח'. 36 הלחתון וכו'. ירוש' פ"ג ה"ח, מ"ו ע"ג. המפריש וכו'. עיין להלן מעילה פ"ח הכ"ו. ועיין במסכ' כלן פ"ג מ"ג. 37 לקח בו וכו'. להלן מעילה הכ"ל; תו"כ ויקרא, מוצה, פרשה י"ח פ"ז, כ"ה ע"ד; בגלי מעילה י"ע ח' (כל הצריחא). 40 אין מביאין וכו'. להלן מעילה פ"ח הכ"ז, מנחות ספ"ח; בגלי זבחים פ"ח ח'. 40—41 מן המובל. מקורות הכ"ל; בגלי פקחים מ"ה ח'.

31 ר' | ד רבי. וחכמים | א וחכמ' ל וחכמי'. אומ' | ד אומרים ל או'. ארבעה | ל ארבע. איסרות | ד אסרות. קילבונות | ד ל קלבונות א וקולבונות. 32 הללו | א אילו ל אלו. היו | א ח'. להן | א להם ל בהן. ר' (ב"פ) | ד רבי. לעזר | ד א ל אלעזר. או' | ד א אומר. 33 ר' | ד רבי. שיזורי | א ל שזורי. או' (ב"פ) | ד אומר א אום'. רקועי | ד רקוע א ריקועי. צפוי | א ציפוי. קדש | א קודש. בן | א [שמעון] בן. עזיי | ד א ל עזאי. שולחנין | ד השלחנין א השולחנין. 34 באין ונוטלין | א נוטלין. בשכרן | כ"ה ד א ל. ב בשברן. שקלו | א שיקלו. 35 להקריב | ד א ל להקריבו. והרי . . . עומדין | א ח'. שניהן | ל שניהם. 36 לחדתין | ב [לחחתון] לחדתין (ונמחק המוסגר בנקודות). והשיני | ד והשני. שקלו | א שיקלו. והוציאו | ד להוציאו. 37 המוציא . . . מעל | א ח'. המוציא | ד המוצי'. מחברו | ד ל של חברו. קיני | ל [שני] קיני. 38 הסביא | א ל הביא. ואשמו | ד אשמו א ל ואשמו [ופסחו]. שקלו | ד ל שקלי א שיקלי. זוזיו | ד זוזין. 39 ר' | ד רבי. וחכמים | א וחכמ'. אומ' | ד אומרין. 40 הדמים | א ל דמים. אין | ל [מיכן אמרו] אין. מנחות ונסכים | ל מנחת נסכים. ומנחת | ד ומנחות. תודה | ל בהמה. 41 התרומה | ל התרום'. ומן המעשר | ד ומן המעש' א ל וממעשר. ניטלה | ל נטלה. וממעשר | ד וממעש' א ממעשר. שיני | ד ראשון ל שני.

32. לנדבה. לקיץ המובח, שמקריבין עליו עולות, כשהוא בטל מקרבנות אחרים. 35. ולא הספיק להקריב וכו'. כלומר, שעדיין לא מסרם לגיזבר, שהרי בשקל יחיד כשהוא מוסרו למגבר הוא מתערב בשקלים אחרים של התרומה החדשה, ואינו ניכר לעצמו, ומטילא יפול לחדתין. עיין להלן. 36. הראשון יפול וכו'. כלומר, השקל שהפריש בראשונה. ועיין בבה"א. 37. שקלו מחברו וכו'. כלומר, משל חבירו, משקלי חבירו. ועיין בשנ"ס. 38. זוזיו וכו'. כלומר, ששקל שקלו מזויו שהקדיש לבדק הבית. 39. שלקח מעל וכו'. וסובר ר"ש שהמעביר מקודש לקודש מעל. 39—40. שיזרקו הדמים. כלומר, שיהגה ותעשה מחשבתו, אבל בלאו הכי המוציא מקודש לקודש לא מעל. ועיין בבה"א. 40. אין מביאין מנחות וכו'. וכולם צריכים להיות ממשקה ישראל (כלומר, מן הדברים המותרים באכילה), ומדברים שמותר להמסידם. ועיין בבה"א.

והקדש שלא נפדו, מן המדומע, מן החדש, ומפירות שביעית, ואם הביא הרי אילו פסולין, ואין צריך לומ' מן הערלה, וכלאי הכרם. 12. מותר יין ליין, מותר שמן לשמן, מותר מלח למלח, מותר עצים לעצים, מותר לבונה ללבונה, מותר בזיכין לבזיכין, מותר גזירין לגזירין, מותר מצורעי למצורעין. אם אמ' לנזיר זה, למצורע זה, מותרו נדבה. מותר עניים לעניים, מותר שבוין לשבויין, ואם אמ' לעני זה, לשבוי זה, מותרו שלו. מותר מתים למתים, מותר המת ליורשיו, ר' מאיר אומ' מותר המת יהא מונח עד שיבא אליהו. ר' נתן אומ' מותר המת בונין לו נפש על גבי קברו, או יזלח לו זלח לפני מטתו. אין גובין כסות בכסות, ואין פודין שבוי בשבוי, ואין ממחין ביד הפרנסין על כך.

45 מותר גזירין וכו'. עיין במסכ' פ"ג מ"ח. 46 לנזיר זה וכו'. מסכ' תכ"ל; למלן פ"ב, סו' 21—22. מותר עניים וכו'. מסכ' תכ"ל. 47 מותר מתים וכו'. מסכ' תכ"ל; 33לי קנסדרין מ"ח ח'. 49 לו יזלח וכו'. ירוש' פ"ג ה"ז, מ"ז ע"ח; 33לי תכ"ל. 50 כסות בכסות וכו'. ירוש' תכ"ל. ועיין למלן מגילה פ"ח, סו' 23, 33לי 3"מ ע"ח ב'.

42 מן$_1$ | ל ומן. מן$_2$ | א ל ומן. ומפירות | ד ומפרות א ומן פירות. 42—43 הרי אילו פסולין | א לא קדש. 43 אילו | ד ל אלו. צריך | א צורך. לומ' | ד א ל לומר. וכלאי | א ל ומן כלאי. יין | א היין. 44 מותר מלח למלח | א ח'. עצים לעצים | ל לבונה ללבונה. לבונה ללבונה | ד לבונה לבונה ל עצים לעצים. 45 בזיכין לבזיכין | ל בזיכים לבזיכים. גזירין לגזירין | ד גזירין לגזירין (עיין להלן גי' א) ל גזירים לגזירים א מצורעים למצורעים. מותר$_3$ | א ומותר. מצורעי למצורעין | ד מצורעין למצורעין ל מצורעים למצורעים א גזירים לגזירים. אם אמ' | א ואם א'. 46 למצורע | א ולמצורע. מותרו | א מותרן. שבוין | ד א שבויין ל שבויים. לשבויין | א ל לשבויים. 47 ואם | ד ל אם. אמ' | ד אמר. לשבוי | א ולשבוי. מותרו | א מותרן. מתים | א המתים. 48 ליורשיו | ד ליורשו. ר' (ב"פ) | ד רבי. מאיר | כ"ה א ל. ד ב נתן. אומ' (ב"פ) | ד אומר ל או'. מותר המת | ל ח'. שיבא | א שיבוא. 49 מותר המת | ל ח'. נבי | א ח'. או | ל ח'. לפני | א ל בפני. מטתו | א מיטתו. 50 ממחין | כ"ה ד א ל. ב מניחין. הפרנסין | א ל הפרנסים.

43. מותר יין וכו'. כלומר, המפריש מעות ליין נסכיו, או לשמן של מנחתו, והותירו. ועיין בבה"א. 45. מותר בזיכין וכו'. כלומר, לבונה בשביל לחם הפנים. מותר גזירין וכו'. צ"ל: נזירין (כני' ד ועוד), והייט שנבו לצורך נזירים עניים או מצורעים עניים. ועיין בבה"א. 46. לנזיר זה וכו'. כדין נזיר יחיד שהותיר בעצמו, כמפורש במשנתנו פ"ב מ"ה, ולהלן פ"ג, שו' 21—22. 50. כסות בכסות וכו'. כלומר, אין נותנין בשביל עני טלית זו תותנין לו טלית אחרת.

פרק ב'

1. אי זהו פרס הפסח, פרס העצרת, פרס החג, ר' יוסה בי ר' יהודה אומ' אין פחות מחמשה עשר יום קודם לרגל. למה כותבין על הקופות אלף, בית, גימל, מפני שמתחילין ומוציאין מן הראשנה. שלמה ראשנה, מוציאין מן השניה, שלמה שניה מוציאין מן השלישית, שלמו שלשתן, הגיע זמן תרומה לתרום תורמין מן החדשה, ואם לאו, תורמין מן הישנה. 2. נכנס לתרום את הלשכה, היו מפשפשין בו בכניסה וביציאה, ומדברין עמו משעה שנכנס עד שעה שיצא, לקיים [מה] שנ' והייתם נקיים מה' ומישראל, ואו' ועשית הישר והטוב בעיני ה'. הטוב בעיני אדם דברי ר' עקיב', ר' ישמעאל אומ' אף הישר בעיני שמים, ואומ' ומצא חן ושכל טוב בעיני אלים ואדם. הכריעו

1 כ' יוסף וכו'. להלן בכורות פ"ז ה"ט; ג3לי עם כ"ח ח'. ועיין יומ' כהן רפ"ג, מ"ז ע"ג.
2 למה כותבין וכו'. יומ' פ"ג ה"ג, מ"ז ע"ג; ג3לי יומא פ"ג ח', ק"ד ח', מגילה כ"ח ג'.
6 היו מפשפשין וכו'. יומ' פ"ג ה"ג, מ"ז ע"ג. 7 ומיימס וכו'. במדבר ל"ג, כ"ג.
ועיין במדב' פ"ג מ"ג. 8 ועשית הישר וכו'. דברים ו', י"ח. 9 דברי ר' עקיב' וכו'. ספרי
לאה פיס' ע"ע, עמ' 145. ועי"ש פיס' ל"ו, עמ' 157. 10 ומלא חן וכו'. משלי ג', ד'.

1 אי זהו | א איזה הוא. פרס$_1$ | א פרי. פרס (ב'פ) | א ופרי ל ופרס. העצרת | א עצרת.
ר' | ד רבי. יוסה | ד א ל יוסי. בי ר' | ד בר ר' א ל בר'. 2 מחמשה | ד מחמש'. למה |
א ולמה ל מה. 3 מפני | א לפי. הראשנה | ד הראשונ' א ל הראשונה. ראשנה | ד ל ראשונה
א הראשונה. 4 השניה | ד א ל השנייה. שלמה | ד שלמ' ל שלמה [מן]. שניה | ד שניי' א ל השנייה.
הגיע | א והגיע ל (אם) הגיע. 5 מן$_2$ | כ"ה ד א ל. ב על. נכנס | ל הנכנס. 6 היו | א ח'. בו |
א בונ. ומדברין | ל והיו מדברין. 7 עד | ד א ל ועד. לקיים מה | ל ח'. [מה] | כ"ה א. ד ב ח'.
שנ' | ד שנאמר. 8 ואו' | ד ואומר א ואומ'. 9 אדם | ל ה' (שלשה יודין). עקיב' | ד עקיבה ל עקיבא
א עקיבא [ואו' ומצא חן ושכל טוב בעיני אלהים ואדם]. אומ' | א או'. אף | א ח'. שמים |
10 ואומ' . . . ואדם | א ל ח' (עיין בשנו"ס לעיל שו' 9). אלים | ד אלהים. הכריעו | א והכריעו.

1. אי זהו פרס וכו'. כלומר, ששנו במשנתנו רפ"ג שבו תורמין את הלשכה. 2. למה כותבין וכו'. כמפורש במשנתנו פ"ג מ"ב. 4. הגיע זמן וכו'. כלומר פרוס עצרת, או פרוס החג, שבהם תורמין את הלשכה. ועיין בבה"א. 5. מן הישנה. כלומר, מן המשוייר, ממה שנשתייר בלשכה אחרי שתרמו את הקופות. 6. בכניסה וכו'. כלומר, מחפשים ובודקים בגופו ובבגדיו, שלא יוכל לטעון הבאתי אתי והב משל עצמי, אם ימצאוהו אצלו ביציאתו. 8. הטוב בעיני שמים וכו'. התוספתא מסמיכה להלכה שלנו ברייתא ממדרש הלכה, והיא תלויה במחלוקת ר"ע ור' ישמעאל. עיין בבה"א. 8–9. והישר בעיני אדם וכו'. כלומר, ר"ע סובר שאמנם צריך אדם לעשות את הטוב בעיני ה', אבל באותו ומן צריך להזהר שיהא ישר גם בעיני אדם. וסובר ר"ע שאין מבוין אותו בחפושים ובפשפושים, ומספיק שהוא ידאג לעצמו שלא יכנס ללשכה בפרגוד חפות, במנעל וכדומה, שלא יבוא לידי חשד. והוא כסתם משנתנו פ"ג מ"ב, עיין בבה"א. ור' ישמעאל סובר שאין משגיחין בכגון דא בבני אדם, ומה שישר בעיני שמים הוא ממילא טוב גם בעיני בני אדם. ושיטת התוספתא היא כר' ישמעאל, ולפיכך מפשפשין בו.

חכמים לקיים דברי ר' ישמעאל, שנ' כי תעשה הישר בעיני ה' ואין כאן טוב, ואומ' אל אלים ה' הוא יודע וישראל הוא ידע. 3. תרם את הראשונה, ואמ' הרי זו מארץ ישראל על כל ישראל, וחיפה בקטבליאות, מפני שאנשי סוריא באין ושוקלין עליה. תרם את השנייה, וא' הרי זו מעמון וממואב ומכרכין המוקפין לארץ ישראל, וחיפה בקטבליאות, מפני שאנשי בבל באין ושוקלין עליה. 4. תרם את השלישית, ואמ' הרי זו מבבל וממדי וממדינות הרחוקות מארץ ישראל, על כל ישראל ולא היה מחפה. זו היתה עשירה מכולם שהיו בה איסטראות של זהב ודריאכונות של זהב. שמט קטבליאות ונתערבו השירים, ולא היה מערבן בשל אשתקד, שמא יצטרכו לתרום, ונמצאו תורמין מן השנה. 5. תורמין על המשכון, ועל הגבוי, ועל העתיד לגבות דברי ר' מאיר, ר' יוסה או' תורמין על המשכון, ועל הגבוי, אבל לא העתיד לגבות. ר' שמעון בן

11 כי תעשה וכו'. דצניס כ"ל, כ"ע. 12 לא אלים וכו'. יהוסע כ"ג, כ"ג. 13 תרם וכו'. מסכ' פ"ג מ"ד. ועיין יכוס' סס ס"ל, מ"ז ע"ג. 18 היתה עשירה וכו'. יכוס' הכ"ל. 19 שמט וכו'. יכוס' סס כס"ל. 21 תורמין וכו'. יכוס' פ"ג ס"ל, מ"ו ע"ג; 33ני כתובות ק"מ ל', ג"מ כ"מ ל'.

11 לקיים | א ל לסייע. שנ' | ד שנאמר. 12 ה'$_1$ | ל ה' [אלהיך]. טוב | א הטוב. ואומ' | ד ואומר א ל ואו'. אלים | ד א ל אלהים. ה'$_2$ | ד א ה' [אל אלהים ה']. יודע | א ל ידע. 13 ידע | ד יודע. ואמ' | ד ואמר. ישראל | א ישר'. 14 וחיפה | כ"ה ד ל. א וחופה ב והיפה. בקטבליאות | א בקטבלאות ל בקטבליות. 15–16 תרם . . . עליה. כ"ה ד. ב ח'. 15 וא' | א ל ואמ'. וממואב | א ל ומואב. ומכרכין | ל ומברכין. 16 וחיפה | א וחופה. בקטבליאות | א בקטבלאות ל בקטבליות. 17 ואמ' | ד ל ואמר. מבבל | א לשום בבל. וממדי | א ולשום מדי. ל ח'. 17–18 מארץ ישראל | א ל ח'. 18 כל | ב כל [ארץ]. היה | א היתה. זו | ל חו. עשירה | ד עשיר'. מכולם | א ל מכולן. בה | א שם. 19 איסטראות | ד איסטראו' א איצטראות ל סטורי. של$_1$ | ל ח'. ודריאכונות | ד ודריאבונית א ל ודרכונות. שמט | ד שמנו. קטבליאות | א קטבלאות ל קטבליות. השירים | ד השיריי' א השירין. 20 ולא | א ל לא. היה מערבן | ד הית' מערבו. יצטרכו | א יצטרך [אחד]. ונמצאו תורמין | א נמצא תורם. הישנה | ד הישנ'. 21 על | כ"ה ד א ל. ב מן. ועל הגבוי | א ח'. לגבות | א לינבות ל להגבות. ר'$_1$ | ד רבי. ר'$_2$ | ד ורבי א ור'. יוסה | ד א ל יוסי. 22 או' | ד אומר א אומ'. המשכון ועל | א ח'. אבל לא | א ל ועל. העתיד | ד [על] העתיד. לגבות | א לינבות ל להגבות. ר' | ד רבי.

12. **ואין כאן טוב.** כלומר, לא נזכר כאן „טוב", שהרי לכאורה אין זה טוב בעיני בני אדם שעושין דין בעיר הנדחת ומחרימין גם את נכסי הצדיקים שבתוכה, ומכאן שמה שהוא ישר בעיני שמים, הוא ממילא טוב בעיני אדם. 12–13. **וישראל הוא ידע.** כלומר, אם ה' יודע, גם בני ישראל ידעו. 14. **וחיפה בקטבליאות וכו'.** כלומר, כיסה את הנשאר בעורות, כדי להניח על גביהם את השקלים שהגיעו אחרי התרומה הראשונה, ולא יתערבו בשיריים. 18. **ולא היה וכו'.** שהרי זו היתה התרומה האחרונה. 19. **איסטראות וכו'.** כלומר, מפני משא הדרך היו מצרפים את שקליהם לאיסטראות (στατῆρες) ולדרכונות (Δαρεικοί). 21. **ועל הגבוי וכו'.** כלומר, על הגבוי שאבד בדרך, ואפילו על מה שעתידים לגבות.

לעזר אומ' לא היו עושין כן אלא באחרונה, שמא יצטרך אחד מבני ארץ ישראל, ונמצא שוקל עם בני בבל. ומועלין בהן כל שנתן, עברה שנתן אין מועלין בהן, ואילו ואילו נופלין ללשכת בדק הבית. 6. הנשים היו אורגות בפרכות, בית גרמו היו עושין מעשה לחם הפנים, בית אבטינס היו עושין מעשה הקטרת, נוטלין שכרן מתרומת הלשכה. הסירות והיעים והמזמרות והמזרקות, וכלים שהכהנים נאותין בהן, באין מתרומת הלשכה. מזבח הזהב וכלי שרת בגדי כהנים ובגדי כהן גדול עץ ארז ואזוב ושני תולעת באין משירי הלשכה. כבש פרה, אבא שאול אומ' כהנים גדולים עושין אותו משל עצמן. בנאו הראשון ולא שמש עליו ומת, אף שלא שמש עליו, אין חבירו משמש עליו, אלא סותרו ובונה אחר תחתיו, ויותר מששים ככרות של זהב יוצאות עליו. פר הבא על כל המצות ושעירי ע"ז כתחלה היו מגבין להן דברי ר' יהודה, ר'

25 הנסים וכו'. 33בלי כתובות ק"ו ח'. ועיין ביכוס' פ"ד ה"ג, מ"ח ע"ח. 28 וכלי שרת. עיין במסכ' פ"ד מ"ד, להלן מכות פ"ע ה"ח, 33בלי כתובות ק"ו ג'. 29 בגדי כהנים וכו'. עיין במסכ' יומא פ"ג מ"ו, תוספתא שם שם פ"ל, ספרי זוטא, עמ' 280, שו' 14—15. עץ ארז וכו'. עיין במסכ' פ"ד מ"ג. 30 כבש פרה וכו'. מסכ' הכ"ל. 30—31 בבא הלחמן וכו'. יכוס' פ"ד ה"ג, מ"ח ע"ח. 33 על כל המצות וכו'. יכוס' הוריות פ"ל ה"ח, מ"ו ע"ג; 33בלי שם ג' ג', מכות כ"ג ח'.

23 לעזר | ד א ל אלעזר. עושין כן | ד עושי'. באחרונה | כ"ה ד א ל. ב כאחרונה. אחד | ד א'. ארץ | א ל ח'. 24 ישראל | ד ישר' א ל ישראל [ולשקול]. בני | ד ח'. ומועלין | ל מועלין. כל שנתן | ל בתוך שנתם. עברה | א ל עיברה. 25 בהן | א בהם. ל ח'. ואילו ואילו | ד ל ואלו ואלו. נופלין | ד נופלים. ללשכת | א ללישכת. הנשים | ד הנשי' ל נשים. היו אורגות | ד היו אורגו' ל האורגות. 26 בפרכות | ד בפרכו'. בית1 | א ובית. היו עושין (ב'פ) | ל העושין. בית2 | א ל ובית. 27 הקטרת | ד הקטר' א קטורת ל הקטורת. הסירות | ד הסירו'. והיעים והמזמרות | א היעים המזמרות. והמזרקות | ל ח'. 28 שהכהנים | כ"ה ד א ל. ב שהכלים. נאותין | ד א ניאותין. בהן באין | א בהם באים. מתרומת | א ל משירי. הלשכה | א הלישכה. וכלי שרת | א ח'. 29 בגדי | א ל ובגדי. עץ | ד א ל ועץ. ושני תולעת | א ותולעת שני. באין | א באים. משירי | א ל מתרומת. הלשכה | א הלישכה. 30 אומ' | ד אומר ל או'. אותו | א אתו ל אותן. בנאו | ל בנין. 31 שמש (ב'פ) | א שימש. אף | ד ל אע"פ א אף על פי. חבירו | ד ל חברו. 32 ויותר | ל ויתר. ככרות | ד כיכרות א ככר. יוצאות | ד יוצאו' א [היו] יוצאות ל יוצאין. 33 הבא | ד הב'. המצות | ד המצוות. ושעירי | ד ושעיר. ע"ז | א ל עבו' (ל עבודה) זרה. כתחלה | ד בתחלה. א ח'. היו | א ל ח'.

23. באחרונה, שמא יצטרך וכו'. כלומר, אין תורמין על העתיד לגבות אלא בתרומה האחרונה, אבל בשתי הראשונות אין תורמין על העתיד לגבות, שמא יצטרך (כלומר, יעני) אחד מישראל ולא יוכל לשקול בזמנו ויתרום אח"כ לאחרי התרומה הראשונה או השניה, ובתרומה שלישית כבר יהא שקלו נבוי. עיין בבה"א. 24. עברה שנתן וכו'. כלומר, שנעשו שיריים אחרי שעברה שנתן, וחומות העיר ומגדלותיה באין משירי הלשכה, ואי אפשר שלא ליהנות ממנה, ועיין בבה"א. 25. ואילו ואילו וכו'. עיין בבה"א. הנשים היו וכו'. כלומר, הנשים שהיו וכו'. וכן הפירוש להלן בסמוך. וכן להלן, שו' 34: קריבין, כלומר, שקריבין. 28. נאותין וכו'. כלומר, נהנים ומשתמשים בהם לצורכם באכילת קדשים. 32—33. פר הבא וכו'. כלומר, פר העלם דבר של צבור.

שמעון או׳ מתרומת הלשכה היו קריבין. 7. כל קרבנות צבור קריבין באחד בניסן, בא החדש בזמנו קריבין מן החדש, ואם לאו, קריבין מן הישן. נתנדבו מעצמן כשירין, ובלבד שימסרום לצבור. 8. הפרנסין שהותירו מעות לעניים, לא יקחו בהן פירות למחצית שכר, מפני הפסד עניים, אבל לוקחין בהן משער הזול לשער היוקר. אי זהו קייץ המזבח, שלוקחין את העולות ומקיצין בהן את המזבח. המקדיש נכסיו והיו בהן דברים ראויין לקרבנות צבור, יינתנו לאומנין בשכרן דברי ר׳ עקיבא. אמ׳ לו בן עזיי אינה היא המדה, אלא הפועל שעושה מלאכה בהקדש, בין במנה ובין במאתים, לא יאמר תנו לי פרה במנה, וטלית זו בחמשים זוז, שאין הקדש מתחלל על המלאכה אלא על המעות בלבד. 9. כיצד הן עושין, מפרישין מהן שכר האומנין ומחללין אותן על מעות האומנין, ונותנין אותן לאומנין בשכרן, וחוזרין ולוקחין אותן מתרומת

34 כל קרבנות וכו׳. להלן ר״פ פ״ק, סו׳ 13; ג׳גלי סס ז׳ ס׳. 35 בא החדש וכו׳. מסכ׳ פ״ד מ״ה. 35—36 כתכדו מעצמן וכו׳. ג׳גלי הכ״ל. ועיין במסכ׳ פ״ד מ״ל, להלן יומא סס״ל, מכחות פ״י הכ״ג, יכום׳ כלן רפ״ד, מ״ז ע״ד, ה״ה, מ״ח ע״ל, תענית פ״ד ה״ו, ס״ח ע״ג, מגילה פ״ל ה״ו, ע׳ ע״ג, ג׳גלי יומא ל״ה ג׳, ג״מ ק״ח ס׳, מכחות כ״ה קע״ג. 36 הפרנסין וכו׳. עיין במסכ׳ פ״ד מ״ג, יכום׳ פ״ד ה״ו, מ״ח ע״ל, ג׳גלי כתובות ק״ו ג׳, ג״מ ע׳ ס׳. 38 מי זהו קייץ וכו׳. להלן מכחות פ״י הס״ח. ועיין במסכ׳ פ״ד מ״ד. 39 המקדיש וכו׳. מסכ׳ פ״ד מ״ו; ג׳גלי כריתות ו׳ ס׳. 41 אלא הפועל וכו׳. להלן מעילה פ״ל הכ״ג. 42 שלין הקדש וכו׳. מעילה הכ״ל; יכום׳ כלן פ״ד ה״ו, מ״ח ע״ג. 43 מפרישין מהן וכו׳. מסכ׳ פ״ד מ״ו הכ״ל; תוספתא׳ מעילה הכ״ל; ג׳גלי סנהדרין י׳ ג׳, כריתות ו׳ ס׳, מעילה י״ד ג׳.

34 או׳ | ד אומר א אום׳. היו | א הן. קריבין1 | ל קרבין. צבור | א ל הציבור. קריבין2 | א [באין] קורבין. באחד | ל בא. 35 בא | א [ואם] בא ל [אם] בא. החדש | ד א ל חדש. קריבין (ב׳פ) | א קורבין. החדש2 | ד החד׳ א ל החדשה. קריבין2 | ד קריבי׳ ל קרבין. הישן | א ל הישנה. נתנדבו | א [ואם] נתנדבו ל [אפ] נתנבבו. 36 מעצמן | א לעצמן. כשירין | ד ל כשרין א כשרים. ובלבד | ד ובלב׳. שימסרום לצבור | א שיפסרם לציבור ל [שלא] יפסרום לציבור. הפרנסין | ד הפרנסי׳ א פרנסים ל הפרנסים. 37 יקחו בהן | א יהו לוקחין בהם. מפני הפסד עניים | א ח׳. עניים | ד עניי׳. 38 היוקר | ב היוקר [נשער היוקר]. זהו | ד זה הוא ל זה. קייץ המזבח | א ל קיץ למזבח. שלוקחין את העולות | א ל לוקחין עולות. 39 בהן1 | א ל ח׳. את המזבח | ל למזבח. נכסיו | א [את] נכסיו. בהן2 | א בהם. ראויין | א ל הראויין. לקרבנות | א [לכל] קרבנות. 40 צבור | כ״ה ד. א ל ציבור. ב ח׳. יינתנו | ד ל ינתנו א ונתנו ב יינתנו. עזיי | ד א ל עזאי. המדה | א המידה. 41 אלא | ד א ל ח׳. הפועל | ל פועל. שעושה | א שעשה ל שהיה פועל. מלאכה | א מלאכתו. בהקדש | א ח׳. ובין | ד א ל בין. במאתים | ד במתי׳. 42 פרה | ד א ל פרה [זו]. וטלית | ל טלית. 43 הן | ד א היו. מהן | א ל ח׳. 43—44 ומחללין . . . האומנין | א ח׳. 44 מעות | ד מעו׳. וחוזרין | ל וחחרי׳. ולוקחין | ד ולוקחי׳.

34. קריבין וכו׳. כלומר, שקריבין, עיין לעיל שו׳ 25 ואילך. 35. בא החדש וכו׳. כלומר, הירח החדש, עיין בבה״א. 37. למחצית שכר וכו׳. כלומר, שהמוכר מספל בהם בחנם, אלא שמקבל עליו אחריות בעד חצי דמיהם, ונוטל מחצית הריוח, ובכגון דא לא אסרו במעות צדקה משום אבק רבית, אלא משום הפסד עניים, עיין בבה״א. 39. ומקיצין וכו׳. ומאכילין. 43. מפרישין מהן וכו׳. כלומר, מוציאין מן הנכסים את הדברים הראויים לקרבנות צבור בשוי שכר האומנין שהקדש חייב להם בעד בדק הבית. 44. על מעות האומנין וכו׳. כלומר, מעות של הקדש שחולל על הבניין שעשו בו הפועלים, והכסף יצא ע״י כך לחולין, ועל הכסף הזה מחללין את הדברים שהוציאו מן הנכסים, והם יוצאים ע״י כך לחולין, והכסף נתפס בקדושתן. ועיין בבה״א.

45 הלשכה. 10. המקדיש נכסיו והיתה בהן בהמה ראויה לגבי מזבח, זכרים ונקבות, ר' ליעזר אומ' זכרים ימכרו לצרכי זבחי עולות, ונקבות ימכרו לצרכי זבחי שלמים, ודמיהן יפלו עם שאר נכסים לבדק הבית, ר' יהושע אומ' זכרים עצמן ייקרבו עולות, ונקבות יימכרו לצרכי זבחי שלמים, ויביא בדמיהן עולות. ר' יוסה ור' שמעון או' דברי ר' ליעזר הן הן דברי ר' יהוש', ודברי 50 ר' יהושע הן הן דברי ר' ליעזר. 11. אחד לשלשים יום משערין את הלשכה. כל מי שמכר להן יינות שמנים וסלתות, ואמ' תנו לי מעותי מן המטבע היוצא במדינתי, אין שומעין לו. ואם נשפכו בעזרה, נשפכו לו. אם יש לו להביא מתוך ביתו הרי זה מביא, שלא היו אילו אלא למי שאין לו. 12. אחד לשלשים יום תורמין את הלשכה. כל מי שמכר יינות שמנים וסלתות, רצה 55 לחזור בו בתוך שלשים יום אין שומעין לו, אלא הולך אצל גזבר וגזבר מעמידו

45 המקדיש נכסיו וכו'. מסכ' פ"ד מ"ז; 33לי זבחים ק"ג ע', תמורה כ' ע', ל"ח ב'. ועיין ג"ב קכ"ח ע'. 50 אחד לשלשים וכו'. מסכ' קפ"ד.

45 הלשכה | א הלישכה. 45–49 המקדיש . . . עולות | ל ח'. בהן | א בהם. ראויה | א הראויה. מזבח | כ"ה ד א. ב ח'. 46 ונקבות | א ונקיבות. ר' | ד רבי. ליעזר | ד אלעזר א אליעזר. אומ' | ד אומר. זכרים | ד זכרי'. לצרכי | ד לצורכי [צבור] א לצורכי. עולות | ד עולו'. ונקבות | א ונקיבות. 47 לצרכי | א לצורכי. ודמיהן | א ודמיהם. ר' | ד רבי. יהושע | א שמעון. אומ' | ד אומר. 48 עצמן | ד עצמו. ייקרבו | ד א יקרבו. ונקבות | א נקיבות. יימכרו | ד א ימכרו. לצרכי | א לצורכי. בדמיהן | א בדמיהם. 49 ר'$_1$ | ד רבי א [אמ'] ר'. יוסה | ד א ל יוסי. ור' . . . ליעזר | א ח'. ור' | ד ורבי. או' | ד אומר ל אומ'. ר'$_2$ . . . ודברי | ד ח'. ליעזר | ל אליעזר. דברי | א דברי [בית] (ונמחק המוסגר בנקודות). יהוש' | א ל יהושע. 49–50 ודברי ר' יהושע | א ח'. 50 ר' (ב"פ) | ד רבי. ליעזר | ד ל אליעזר א אליע'. אחד | א ל אחת. 51 שמנים | ד שמני'. 51–52 ואמ' . . . במדינתי | א ל רצה לחזור בו בתוך שלשים יום. ואמ' | ד ואמר. 52 לו$_1$ | ל ח'. ואם | ל אם. בעזרה | ל לעזרה. אם | א ואם. 53 מתוך | א בתוך. היו | א יהא. אילו | ד ל אלו. אחד | ל אחת. 54 לשלשים | ל לשלשי'. תורמין את | א פוחתין מן ל משערין את. כל | א וכל. שמכר | א שמכר [להם] ל שמכר [להן]. 54–55 רצה . . . יום | א ואמ' תנו לי מעותי מן המטבע היוצא במדינתי ל ואמר תנו לי מעותי. 55 יום | ד ח'. לו | ד ח'. אלא | א רצה. אצל | א ח'. גזבר | א גיזבר ל הגזבר ב גזבר [וגב] (ונמחק המוסגר בנקודות). וגזבר | א ח'.

45. בהמה וכו'. ואין לציבור צורך בה. 46. לצרכי וכו'. כלומר, לצריכי וכו', לאנשים שצריכים וזקוקים להביא זבחי עולות. 49. דברי ר' ליעזר וכו'. כלומר, דברי ר' אליעזר שבמשנתנו פ"ד מ"ח הסובר שאם היו בנכסיו דברים הראויים לגבי מזבח, אלא שאין ראויין לפדיון, ימכרו לצריכי אותו המין ויביא בדמיהן עולות הם הם דברי ר' יהושע במ"ז (ובתוספתא לעיל בסמוך), ודברי ר' יהושע כאן (ובמשנתנו מ"ז) הם דברי ר' אליעזר שבמ"ח. ולא כשיטתו לעיל, שו' 47, שבדברים שיש להם פדיון דמיהם נופלים לבדק הבית. עיין בבא"א. 50. משערין וכו'. כלומר, פוסקין את השער עם המספק את הקינין להקדש. 51. ואמ' תנו לי מעותי וכו'. לפנינו וכן בד נסתרסו השורות, וצ"ל כאן מה שכתוב להלן שו' 55: רצה לחזור בו בתוך שלשים יום אין שומעין לו. וכ"ה בכי"ע ובכי"ל. ועיין מ"ש להלן, שו' 54–55. 52. להביא וכו'. כלומר את היינות וכו' לנסכיו. 53. שלא היו אילו וכו'. כלומר, החותמות שנזכרו בפ"ה מ"א ומ"ד, ולהלן שו' 73 ואילך. 54. תורמין וכו'. כלומר, פותחין (כגירסת הראשונים. ועיין גי' כי"ע) את הלשכה על מנת לשלם למספקים להקדש את מעותיהם. 54–55. רצה לחזור בו וכו'. כאן צ"ל מה שכתוב לעיל שו' 51: ואמ' תנו לי מעותי מן המטבע היוצא במדינתי, כגי' כי"ע וראשונים (עיין בשנ"ס ובבא"א). ועיין מ"ש לעיל, שו' 51.

אצל שולחני. רצה או' לו תן לי מיד בפחות מעכשיו, אין כן משם ריבית, ולא מפני שהוא קודש, אלא אף המוכר חפץ לחברו על מנת ליתן לו כל שנים עשר חודש, רצה אומ' לו תן לי בפחות מעכשיו, אין כן משום ריבית. 13. אחד לשלשים יום תורמין את הלשכה. כל שמכר להן יינות שמנים וסלתות, או' להן תנו לי מן המטבע היוצא במדינתי, אין שומעין, אלא הולך אצל גזבר, וגזבר קודח ונותן לו מן המטבע העולה בידו לפי חשבון. רצה, מעמידו אצל שולחני, ושולחני נוטלן ממנו ונותן לו מן מטבע היוצא ממדינתו לפי חשבון כל המטבע בירושלם מפני כך. 14. אילו הן הממונין שהיו במקדש, יוחנן בן גודגדא על נעילת שערים, בן טוטפת על המפתחות, בן דיפאי על הלולב, בן ארזא על הדוכן, בנימן על התנורים, שמואל על החביתין, בן מקליט על המלח, בן

57 המוכר חפץ וכו'. להלן ג"מ פ"ו ה"ג. 63 הממונין וכו'. עיין ג'מסכ' כת"ס.

56 שולחני | ד שלחני א חנוני ל החנוני. רצה | א רשאי ל ורשאי. או' | ד אומ' א ל שיאמר. מעכשיו | א ל ח'. אין | ד א ואין ל ואינו. כן | ד בו א חוששין ל חושש. משם | ד א ל משום. ריבית | ד ל רבית. 57 שהוא | ד שהו'. קודש | ד קד' ל קדש. לחברו | א לחבירו. כל | ד [מכאן ועד] כל א ל מיכן ועד. 58 חודש | ד ל חדש. רצה אומ' | א רשאי שיאמר ל רשאי [אי זה] הוא שיאמר (נמחק המוסנר). מעכשיו | א מיד. אין | א ואין ל ואינו. כן | ד כאן א חוששין ל חושש. משום | ד משו'. ריבית | ד ל רבית. אחד | ד א אחת. 59 לשלשים | ד לשלשי'. תורמין | ד א פותחין ל פוחתין. הלשכה | ד הלשכ'. כל | א וכל [מ] ל כל [מ]. להן1 | ד להם. שמנים | ד שמני'. או' | ד אומ' א ואמ' ל ואמר. להן2 | א ל ח'. 60 מן | א [מעותיי] מן. שומעין | א ל שומעין [לו]. אלא | א רצה. נזבר | א ניזבר ל הגזבר. ונזבר | א וניזבר. 61 קודח | א [הולך] וקורא ל קורה. בידו | א לו. רצה מעמידו | א אלא הולך. שולחני | ל השולחני. 62 נוטלן | א נוטל לו. מטבע | א ל המטבע. ממדינתו | ד במדינתו א [ממנו] במדינתו (נמחק המוסנר בנקודות). כל | א ל וכל. _ המטבע | ד א ל המטבעות. 63 בירושלם | ד [היוצאין] בירושלם א [היו יוצאות] בירושלם ל [היו יוצאין] בירושלם. מפני כך | ד ח'. אילו | ד ל אלו. נודנדא | ל נודנדה. 64 המפתחות | א המפתיחות ל הפתיחות. דיפאי | א ריפאי ל דופאי. בן3 | א ל ח'. 65 בנימן | ד ביניסין ל בניסין א שמואל. התנורים | ד ל התנורין. שמואל | א בנימן. החביתין | א החביתים ל החבתין. מקליט | ל מקלוט. המלח | א מלח.

56. אצל שולחני. והשולחני ישלם לו ממטבע היוצא במדינתו, עיין להלן, שו' 62. 59. תורמין וכו'. צ"ל: פותחין, כנ' ד וכי"ע, עיין בשנ"ס, והכוונה כלעיל שו' 54. 60. תנו לי וכו'. התוספתא חוזרת על ההלכה שלעיל ומבארת ביתר פרוט וברור כיצד נוהג הגיזבר. 61. קודח וכו'. כלומר, תוקע את המדה לתוך השקלים, ושואב ומעלה לפי חשבון המטבעות השונים המעורבים בלשכה, ומצא המספק מרויח, שלפעמים עולים ביד הגזבר מטבעות היוצאים במדינתו של המספק, ואינו צריך להחליף את כולם אצל השולחני. 62. לפי חשבון כל המטבע וכו'. יש כאן עירבוביא של שתי נוסחאות, עיין בשנ"ס. וכנראה שצ"ל לפניו: לפי חשבון (כלומר, השולחני נותן לו לפי חשבון ערך המטבעות, ומשתכר בחילופו). כל המטבע [יוצא] בירושלם מפני כך. כלומר, מפני שביד השולחני היו כל מיני מטבעות מכל הארצות שקבל מן המספקים שנטלו מתרומת הלשכה, עיין בבה"א. 64. על הלולב. כנראה שהכוונה שהיה ממונה על הלולבים שהיו סודרין על גבי האיצטבא שבהר הבית, עיין סוכה פ"ד מ"ד.

פלך עץ על העצים. 15. שלשה גזברין מה הן עושין, בהן היו פודין את הערכין ואת החרמין ואת ההקדשות ואת מעשר שני, וכל מלאכת הקדש בהן היתה נעשית בהן. שבעה אמרכלין מה הן עושין, שבעה מפתחות העזרה בידן, רצה אחד מהן לפתוח אין יכול עד שיתכנסו כולן. נתכנסו כולן, אמרכלין פותחין, וגזברין נכנסין ויוצאין. ולפי כבוד היו נכנסין והיו יוצאין. אמ' ר' יהודה למה נקרא שמו אמרכל, מפני שמר על הכל. היו כשרים בכהנים, בלוים, בישראל. מי שיש לו בן, בן קודם, אח, אח קודם. כל הקודם בנחלה קודם בשררות, ובלבד שינהג כמנהג אבותיו. 16. ארבעה חותמות היו במקדש. חוטא היה מביא לוגו עמו, חוטא דל, כדברי בן עזיי, היה מביא לוגו עמו. כשם שהיתה לשכת חשאין במקדש כך היתה בכל עיר ועיר, מפני שעניים בני טובים מתפרנסין מתוכה בחשיי. 17. שלש עשרה השתחואות היו

66 סלסה גזברין וכו'. עיין במסכ' פ"ה מ"ג. 69 ללה לחמל מהן וכו'. עיין ירוש' פ"ה ה"ג, מ"ט ע"ל. 71 למה נקרא וכו'. ירוש' שקל פ"י ה"ג, י"ג ע"ג. ועיין בגלי הוריות י"ג ל'. 71—72 בכהניס בלויס. עיין ספרי קרח פי' קנ"ז, עמ' 131. 72 מי שיש לו וכו'. עיין תו"כ לו רפ"ה, ל"ל סע"ג ואילך, שס לחכי מות פ"ה ה"ה, פ"ג ע"ג. ועיי"ש סמיכי פ"ל ה"ג, מ"ז ע"ל, ספרי סופטיס פי' קמ"ג, קוף עמ' 212 ואילך. 73 לחנצע וכו'. מסכ' פ"ה מ"ג. 75 במקדש. מסכ' קפ"ה. ועיין בספרי לחס פי' קי"ז, עמ' 176. 76 סלש עשרה וכו'. מסכ' פ"ו מ"ל—מ"ג, מדות קפ"ג. ועיין בירוש' פ"ו רה"ג, מ"ט קע"ד.

66 עץ | ד א ח'. גזברין | א ניזברין. הן | א היו. בהן היו | ל ח'. 67 הערכין | א ערכין. ואת1 | א את. החרמין | ד החרמים א חרמין. ואת ההקדשות | א את הקדישות. שני | א ח'. הקדש | א הקודש. בהן | א ח'. 68 נעשית | ל נעשת. בהן | ד ל ח'. שבעה | א ח'. אמרכלין | ד אמרכלים א אמרכל ל מרכולין. הן | א היו. שבעה מפתחות | א שבע מפתיחות. בירן | ל בידם. 69 לפתוח | ד לפתח. אין | ד ל אינו. נתכנסו כולן | א ל ח'. אמרכלין | ד אמרכלים א אמרכל ל מרכולין. 70 פותחין | א פותחן. וגזברין | ד א וניזברין. היו נכנסין | א נכנסין ל הנכנסין. והיו יוצאין | א ויוצאין ל היו יוצאין. אמ' ר' | ד אמר רבי. 71 שמו אמרכל | ל שמה מרכל. שמר | ל [שהוא] מר. היו כשרים | ל כשרים היו. כשרים | ד כשרין א כשירים. 72 בלוים | ד בלוי' א ל ובלוים. בישראל | ד ובישראלי' א ובישר'. בן1 | ד בן [ואח] ל אח. בן2 | א ל ח'. אח אח | ד אח [ובן אח] אח א אח ל בן בן. 73 בשררות | ד א בשררה ל בסררה. שינהג | א ל שינהוג. כמנהג | א כמנהג. אבותיו | ד אבתיו. 74 היה מביא | א משמש. לוגו1 | ד לוני א ולוגו ל לוג. 74—75 חוטא2 . . . עמו | א ח'. עזיי | ד ל עזאי. 75 חשאין | ל חשיים. 76 מתוכה | א לתוכה. בחשיי | ד א ל בחשאי. שלש | ל ושלש. השתחואות | א השתחוויות ל השתחוות.

67. ואת מעשר שני. עיין בבה"א. 73. ארבעה חותמות וכו'. כמפורש במשנתנו פ"ה מ"ג. ומי שהיה צריך לנסכים היה משלם לממונה על החותמות, מקבל ממנו חותם, והולך בחותם לממונה על הנסכים ומקבל ממנו נסכים לפי ערך החותם. 74. חוטא היה מביא וכו'. כלומר החותם שהיה כתוב עליו "חוטא" היה מביא, היה מכניס לבעל החותם, לוגו הצריך לו למתן בהנות, עם שאר הנסכים של החותם. עיין בבה"א.

במקדש. ר' יהודה או' כנגד שער השתחואה, כנגד פרצה שחייה. ושאר השתחואות שבמקדש שעל גבי קרבן חובה היו, קבע היו. וכאן וכאן לא היתה שחייה, אלא כריעה ופשיטה בלבד. 18. ר' ליעזר אומ' ארון גלה לבבל, שנא' לא יותר דבר אמר ה', ואין דבר אלא דברות שבו. ר' שמעון אומ' הרי הוא אומ' ולתשובת השנה שלח המלך נבוכדנצר ויביאהו בבלה עם כלי חמדת בית ה', אילו הן כלי חמדת בית ה', זה ארון. ר' יהודה בן לקיש או' ארון במקומו ניגנז, שנ' ויאריכו הבדים ויראו ראשי הבדים מן הקודש אל פני הדביר ולא יראו החוצה ויהיו שם עד היום הזה.

פרק ג'

1. שלשה עשר שופרות היו במקדש וכתו' עליהן תקלין חדתין, ותקלין עתיקין, קיני, וגוזלי עלה, עצים, ללבונה, זהב לכפורת, ששה לנדבה. תקלין

79 כ' ליעזר לומ' וכו'. להלן קוטס פ"ג ה"ל; יכומ' כאן פ"ו ה"ל, מ"ע ע"ג; בכייתא למלאכת המשכן פ"ז, עמ' 49; בבלי יומא כ"ג ב'. 80 לא יותר וכו'. מלכים ב' כ', י"ז. 81 ולתשובת וכו'. דה"ב ל"ו, י'. 83 ויאריכו וכו'. מלכים א' ח', ח'.

1 שלשה עשר וכו'. משכ' פ"ו מ"ה.

77 במקדש | א ל שם. ר' | ד רבי. או' | כ"ה ל. ד אומר א אומ'. ב ח'. השתחואה | ל השתחויה. כנגד2 | א וכנגד. פרצה | א ל פירצה. שחייה | ל שחיחה. 78 השתחואות | א השתחוואות ל השתחויות. שבמקדש | ל שבקדש. שעל | א על. חובה היו קבע | א ל קבע היו וחובה. וכאן1 | ד ל כאן. 79 שחייה | ד שהייה ל שחיחה. ופשיטה | ד ופשוטה. ר' | ד רבי. ליעזר | ד א ל אליעזר. אומ' | ד אומר. 80 שנא' | ד א שנ'. לא | ל ולא. ואין | א אין. דברות | א דיברות. ר' | ד רבי. 81 אומ' (ב'פ) | ד אומר ל או'. ולתשובת | א ויהי לתשובת. נבוכדנצר | ד נבוכד נצר א נבוכדנצר [ונ'] ל נבוכד נאצר. 82 עם | א אל. כלי | ל כל. אילו | ד אלו ל ואלו. 82–83 אילו . . . ה' | א ח'. 83 זה | ל ח'. ר' | ד רבי. או' | א אומ'. ד ח'. ניגנז | ד א ל גנגז. שנ' | ד שנאמר. 84 הבדים1 | ד הבדי'. הקודש | ד ל הקדש א הקו'. אל | ל על.

1 שופרות | ד שפרות. וכתו' | ד א ל וכתוב. עליהן | א בהן ל עליהן [תקלין חדתין ותקלי עתיקין קינים וגחלי עלה ע' וכתוב עליהן] (ונמחק המוסגר בנקודות). ותקלין | ד תקלין. 2 קיני | א ל קינים. וגחלי | א לגחלי. עלה | ד א עולה. ללבונה | ד ולבנה. לכפורת | ד ל לכפרת. לנדבה | ד ולנדבה.

77–78. ושאר השתחואות וכו'. כנראה שבבא זו חוזרת לדברי הת"ק. 78. וכאן וכאן וכו'. כלומר, בין כנגד השערים ובין שעל גבי הקרבנות.

1. שלשה עשר וכו'. כל הברייתא מתפרשת להלן בתוספתא.

חדתין שבכל שנה ושנה, ועתיקין, שלא שקל אשתקד שוקל שנה הבאה, אילו ואילו נופלין לשירי לשכה. 2. קינים. האומ' הרי עלי קן מביא דמי קינו ונותן לשופר. הביא בפחות אין מקבלין, הביא ביותר כהן נוטל דמי קינו ונותן לשופר, והמותר אל יפול לשופר של נדבה, כהנים מקלחין אותן ולוקחין בהן קינים ומקריבין אותן חציין חטאות וחציין עולות. 3. האשה שנתנה דמי קינה לשופר אוכלת בזבחים לערב. ר' יהודה או' לא היה שופר לקינין, מפני התערובות, אלא האומ' הרי עלי תרין מביא ונותן לשופר של תרין, בני יונה, מביא ונותן לשופר של בני יונה. 4. עצים. האומ' הרי עלי עצים מביא דמי שני גזירי עצים ונותן לשופר, כהנים מקלחין אותן, ולוקחין בהן עצים ומקריבין אותן לגבי מזבח. ניאותין בהן, ואין מועלין בהן, ואם הקריבן בחוץ פטור.

7 המשם שכתכם וכו'. יכוס' ס"ו ס"ם, כ' ע"ב; 33בלי עירובין ל"ב ע'. 8 ר' יהודה וכו'. יכוס' תכ"ל, יומא ס"ו סס"ע, ל"ח סע"ד, גיטין ס"ז ס"ד, מ"ט רע"ע. ועיין במשכ' ס"ו מ"ם.

3 חדתין | ד וחרתין. שלא | א [מ] שלא ל [כל מ]ן שלא. אשתקד | א אישתקד. שוקל שנה | א ישקול לשנה. הבאה | ל ח'. אילו | ד ל אלו א ואילו. 4 ואילו | ד ל ואלו. לשירי | ד לשופרי. קינים | ד קיני'. האומ' | א האומר ל האו'. מביא | ד מבי'. קינו | ל קנו [ובין השורות תלויה יו"ד]. 5 ונותן$_1$ | ל [ונותנו] ונותן. בפחות | ד בפחו'. מקבלין | ד א מקבלין [והיסנו] ל מקבלין [מסנו]. הביא$_2$ | ל ח'. ביותר | ד מותר ל ביתר. כהן | ל בהן. דמי | א ח'. קינו | ל קנו. א ח'. 6 אל | א לא. יפול לשופר | ל יפל לתוך שופר. כהנים מקלחין | ל הכהנים מקנחין. אותן | א ל אותו. בהן | ל מהן. 7 קינים | ד קנין א ל קינין. ומקריבין | ד ומקריבי' ל מקריבין. חציין | ל חצים. וחציין | ל וחצים. דמי | א ח'. קינה | ל קיניה. 8 ר' | ד רבי. או' | ד אומר. שופר | א ל [שם] שופר. לקינין | ד לקוני' א לקינים ל לקנים. 9 התערובות | א התערובת. האומ' | א האומר ל האו' ב האומ' [על'] (נמחק המוסגר בנקודות). תרין (כ"פ) | ד א ל תורין. לשופר | ל לתוך שופר. 10 לשופר | א לשופרות ל [לתו'] שופר. האומ' | ד א האומר. דמי | כ"ה ד א ל. ב ח' (והושלם בגליון). 11 גזירי | א ניזרי ל נזרי. כהנים | ל הכהנים. מקלחין אותן | א מלקחין אתו. בהן | א בהם. 12 לגבי מזבח | א ל על גבי המזבח. ניאותין | א ל וניאותין. בהן (ב"פ) | א בהם. ואם | ל אם.

3–4. אילו ואילו וכו'. כנראה שצ"ל: והן נופלין, כלומר העתיקין וכו'. והגירסא שלפנינו היא באשנרה מלעיל פ"ב, שו' 25, ומהלהן, שו' 16. 4. קינים. מיסקא ממשנתנו פ"ו מ"ה, ומלעיל ה"א. וכן בכל הברייתות להלן מתחיל במיסקא קצרה ממשנה הנ"ל. הרי עלי קן. הלשון 'הרי עלי' היא באשנרה מן הברייתות שלהלן, וצ"ל: הרי אילו לקן, עיין בבה"א. 5. בפחות וכו'. דמי הקן היו קבועים מראש, עיין בבה"א. 6. אל יפול וכו'. עיין בבה"א. מקלחין וכו'. כלומר, מריקין את השופר, וכן להלן. 8–9. מפני התערובות. כלומר, שתמות אשה שנתנה לשופר דמי קינה, ונמצא שדמי חטאת מתה מעורבים בתוך השופר. 9. אלא האומ' וכו'. כלומר, לא היה שופר לקיני חובה כלל (שהרי יש בהן חטאת), אבל היו שני שופרות, על אחד מהם היה כתוב 'תורין' ועל השני 'בני יונה', וכולן עולות נדבה, והאומר הרי עלי תרין (תורין) וכו'. 10. מביא דמי וכו'. כלומר, אעפ"י שאמר הרי עלי עצים וכו', אינו צריך להביא עצים מביתו אלא נותן את דמיהם, ועיין בבה"א. 12. ניאותין וכו'. כלומר, כהנים נהנים ומשתמשין בהן לצורכיהם באכילת קדשים, ולהתחמם כנגדן, ואין מועלין בהן אפילו אם השתמשו בהן יותר מכדי צורכן. עיין בבה"א.

אבל אם אמ׳ הרי עלי שני גזירי עצים אילו לגבי מזבח, מביא שני גזירי עצים (ונותן לשופר), כהנים מקבלין אותן ממנו ומקריבין אותן לגבי מזבח, ואין ניאותין בהן, אבל מועלין בהן, ואם הקריבן בחוץ חייב דברי ר׳, וחכמים או׳ אם הקריבן בחוץ פטור. אילו ואילו נופלין ללשכת דיר העצים. 5. לבונה. האומ׳ הרי עלי לבונה מביא דמי קומץ לבונה ונותן לשופר, כהנים מקלחין אותן ולוקחין בהן לבונה, ומקריבין אותה לגבי מזבח. 6. זהב. האומ׳ הרי עלי זהב מביא דמי דינר זהב ונותן לשופר, כהנים מקלחין אותן ולוקחין בהן זהב, ועושין אותן רקועי זהב לבית קדש הקדשים. 7. ששה לנדבה. כנגד מותר חטאות, ואשמות, ומותר קיני זבין וקיני זבות, וקיני יולדות, ומותר קרבן נזיר, ומצורע. 8. האומ׳ מנה זו לנדבה, סלע זו לנדבה, מביא ונותן לשופר של נדבה, כהנים מקלחין אותן ולוקחין בהן עולות, הבשר לשם והעורות של כהנים. 9. מעות שנמצאו לפני סוחרי בהמה לעולם מעשר, ובהר הבית

15 מועלין בהן וכו׳. עיין בצלי מכמות כ׳ ג׳, ק״ו ג׳. 17 למי קומץ וכו׳. עיין במסכ׳ ס״ו מ״ו, מכמות פ״ב מ״ב, תוספתא סס ספ״ב. 20—21 כנגד מותר וכו׳. עיין יומ׳ ספ״ו, כ׳ ע״ב, בצלי מכמות ק״ח ח׳. 22 לכדתה וכו׳. עיין במסכ׳ ספ״ו. 24 מעות שנמצאו וכו׳. מסכ׳ פ״ז מ״ב; בצלי פסחים ז׳ ח׳, ג״מ כ״ו ח׳.

13 אבל אם | א ואם. אמ׳ | ד אסר א א׳. גזירי | א גיזרי ל גזרי. אילו | ד ל אלו. לגבי מזבח | א למזבח. 13—14 מביא . . . לשופר | א ל ח׳. עצים | ד עצי׳. 14 כהנים | ד כהני׳ א כהן ל הכהנים. מקבלין אותן | א מקבלן. ומקריבין אותן | א ומקריבן. לגבי | ל על גבי. מזבח | א ל המזבח. 15 ניאותין | ל נאותין. בהן2 | א בהם. הקריבן | א הקריבם. ר׳ | ד רבי. וחכמים | א וחכמ׳. או׳ | ד אומרי׳ א אום׳. 16 בחוץ | ל ח׳. אילו | ד ל אלו א ואילו. ואילו | ד ל ואלו. ללשכת | א בלשכת. 17 האומ׳ | ד האומר א האו׳. קומץ | ד [מלא] קומץ ל [סלוא] קומץ. כהנים | ל הכהנים. 18 בהן | א בהם. אותה | א ל אותן. לגבי מזבח | ל על גבי המזבח. האומ׳ | ד האומר א האו׳. 19 כהנים | ל הכהנים. ד ח׳. אותן | ד אותן [כהנים] א אתו. בהן | א בו. 20 אותן | ד ל אותו א אתו. רקועי | ד א ריקועי. לבית | א ל [צפוי] לבית. קדש | ד קדשי א ל קודש. הקדשים | ד הקדשי׳. לנדבה | ד לנדב׳. 21 ואשמות | א ל [ומותר] אשמות. זבין וקיני | ד ח׳. וקיני1 | א קיני. וקיני2 | א קיני. ל ח׳. יולדות | ל ויולדות. ומותר2 | א קיני. קרבן | א ל קרבנות. 22 האומ׳ | א ל האו׳. מנה | ל סלע. סלע | א וסלע ל ומנה. לשופר | ל לתוך שופר. 23 כהנים | ל הכהנים. אותן | א אתו. 23—24 של כהנים | א ל לכהנים. 24 מעות | ל מעשר. ובהר | ל בהר.

13. עצים אילו וכו׳. כלומר, שהתכוין שהעצים הללו יקרבו כקרבן ממש (של יחיד), ויטענו עצים אחרים לשורפן (ולא ישתמשו בהן לעצי המערכה, למכשירי קרבן) הרי העצים הם קרבן ממש לדברי רבי שלהלן. ועיין בבה״א. 16. אילו ואילו נופלין וכו׳. כלומר, בין המתנדב עצים למערכה ובין מתנדב עצים לקרבן, שניהם נופלין וכו׳. ועיין בבה״א. 21. קיני זבין וכו׳. קיני זבים וזבות הם תמיד שוים, ובין בעושר ובין בעוני מביאים שתי פרידות אחת לעולה ואחת לחטאת, ולפיכך מנה אותם אחת, אבל יולדת כשהיא עשירה מביאה רק את חטאתה עוף, ועולתה הוא כבש בן שנתו, ולפיכך מנאוה במיוחד. ועיין בבה״א. 24. ובהר הבית וכו׳. ואין אדם מצוי להכניס לשם מעות מעשר אפילו ברגל, והמעות שמקבל מן הגזברים הם כבר מחוללים, עיין בבה״א.

חולין. ובירושלם, בשאר ימות השנה חולין. ובשעת הרגל הכל מעשר. אמ' ר' יוסה אילו דברי בית שמי, ובית הלל או' לעולם מעשר, חוץ מן הנמצאים בהר הבית בשאר ימות השנה שהן חולין. 10. בשר שנמצא בעזרה מחרוזות מותר, שאין בשר הקדש מחרוזות, שעל גבי אשפה בכל מקום אסור. 11. גוי שהביא שלמיו, נתנן לישראל, ישראל אוכלן, נתנן לכהן, הכהן אוכלן. גר שמת וביזבזו ישראל את נכסיו, ואחר כך נודע שהן של הקדש, מוציאין מידן. 12. אמ' ר' יוסה שמעתי שהאוכל קדשי קדשים לאחר זריקת דמים משלם את הקרן ואינו משלם את החומש, ר' ישמעאל בי ר' יוחנן בן ברוקה או' משלם קרן וחומש לכהנים. כהנים לוקחין בהן שלמים ומקריבין אותן לגבי מזבח. 13. פרוכת ארכה ארבעי' אמה ורחבה עשרים אמה, והיתה נארגת תכלת וארגמן ותולעת שני ושש משזר מעשה חשב. אחרת היתה שם, ארכה עשרים אמה ורחבה עשר אמות והיתה נארגת תכלת וארגמן ותולעת שני ושש משזר

27—28 מחרחות מותר. יכול' פ"ז ה"ה, כ' ע"ג, ועיין ג'בלי ג"מ כ"ג ג', חולין ל"ה ג'. 28 לחמשה וכו'. עיין להלן חולין פ"ג ה"ה, ג'בלי ג"מ כ"ל ג', חולין י"ג ל'. 28—29 גוי שהביא וכו'. ג'בלי מכחות ע"ג ג'. 31 אמ' ר' יוסה וכו'. תו"כ למוד פ"ו ה"ל, ל"ז ע"ל. 34 פרוכת ארכה וכו'. מסכ' פ"ח מ"ה; ג'בלי חולין ל' ג', תמיד כ"ט ג'. 34—35 תכלת וארגמן וכו'. שמות כ"ו, ל"ל. 36 תכלת וארגמן וכו'. סס כ"ו, ל"ו.

25 בשאר | ל כל. ימות | א [כל] ימות. חולין$_2$ | כ"ה ד א ל. ב ח'. הכל | ל ח'. אמ' | ד אפר א א'. 26 ר' | ד ח'. יוסה | ד א ל יוסי'. אילו | ד ל אלו. שמיי | ד א ל שמאי. ובית | א ל בית. הלל | א הילל. או' | ד אומר א ל אום'. מן הנמצאים | א מהנמצאין. 27 בשאר | כ"ה ד א ל. ב כשאר. שהן | א ח'. 28 שאין ד א ל שאין [עושין]. הקדש | א הקודש ל קדש. אסור | א [הרי זה] מותר. גוי וכו' | בא באה כאן הסיפא: גר שמת וכו', ואח"כ הבבא שלנו. 29 נתנן$_1$ | א ונתנן ל ונותנן. לישראל | א לכהן. ישראל | א הכהן ל וישראל. נתנן$_2$ | ל ונתנן. א ח'. לכהן | א לישראל. הכהן | א ישר' ל וכהן. אוכלן$_2$ | ד אכלן. 30 וביזבזו | ד וביבזו ל ובזבזו. ישראל | א ישר'. ד ח'. את | ל ח'. שהן | ל שהיא. מוציאין | א מוציאין [אותן]. מידן | א ל מידו. 31 אמ' ר' | ד אמר רבי. יוסה | ד א ל יוסי'. שמעתי | ד ל ח'. שהאוכל | א שהשוחט. קדשי | ד קדש א בקדשי. קדשים | ד יקדשים. זריקת | ד זריקות. משלם | א שמשלם. 32 ואינו משלם את החומש | ל ונותן לכהן ולוקח כהן שלמים. ואינו | ד ואין. ר' | ד רבי. בי ר' | ד ל בר' א בנו של ר'. או' | ד אומר א אום'. 33 לכהנים | ל לכהן. א ח'. כהנים | ד וכהנים ל והכהנים. לוקחין בהן | א [מקלחין אותן] ולוקחין בהם. שלמים | ד שלמי'. לגבי מזבח | ל על גבי המזבח. 34 פרוכת | ל פרכת. ארבעי' | ד א ל ארבעים. ורחבה | א ורוחבה. והיתה | א ל היתה. 35 וארגמן | ל וארגן [שני] (ונמחק המוסגר). ותולעת שני | ד תולעת שני. א ח'. 35—36 מעשה . . . משזר | א ח'. חשב | ד חושב. 36 אמות | ד אמו'. והיתה | ל היתה.

25. **ובירושלם וכו'.** כלומר, בשאר שווקים, חוץ משוק של מוכרי בהמות, ואנו הולכים אחר הרוב, אבל בשעת הרגל רוב האוכלסים הם מעולי רגלים, והמעות שבידם הם כסף מעשר לשלמים. 28. **אסור.** משום חשש נבלה. 31–32. **משלם את הקרן וכו'.** הואיל ואין בהם מעילה, אלא הפסד הכהנים, ולמיכך משלם להם והם קונים בדמיהם שלמים, ואוכלים קדשים כנגד מה שהפסידם. 33. **וחומש וכו'.** משום שאין וריקה מוציאה אלא מידי מעילה ואינו חייב אשם מעילה, אבל מידי חומש לא הוציאה, ובשר קודש אינו גרוע מתרומה, ועיין בבה"א. 34. **פרוכת וכו'.** כלומר, פרוכת של קדשי קדשים, שהיתה פרוסה לרוחבו של היכל, ולגובהו מן העלייה עד הרצפה. עיין בבה"א. 35. **אחרת וכו'.** כלומר, הפרוכת השנייה (שרמזו לה במשנתנו פ"ח מ"ה), היא הפרוכת הפרוסה על פתח ההיכל, שגובהו עשרים ורחבו עשר. ועיין בבה"א.

מעשה רוקם. והיתה פרוסה על פתחו של היכל מבחוץ, ר' יהודה או' זו שמוציאין אותה מבפנים היתה מקופלת אחד לשנים ושנים לארבעה, היתה פרוסה על פתחו של היכל מבחוץ. אמרו לו מי ששימש בקדושה חמורה יחזור וישמש בקדושה קלה? 14. דבר אחר, בזו כת' מעשה חושב ובזו כת' מעשה רוקם. ר' נחמיה אומ' מעשה חושב שני פרצופות, מעשה רוקם פרצוף אחד, אלא זו שמוציאין אותה מבפנים היתה מקופלת אחד לשנים ושנים לארבעה, והיתה נתונה בעליה כנגד התחתונה, שנ' והבדילה הפרכת לכם. 15. ר' חנינא בן אנטיגנוס או' שתי פרכות היו שם, אחת פרוסה ואחת מקופלת, נטמאת פרוסה פורסין את המקופלת. מערב יום הכפורים מכניסין את החדשה ומוציאין את הישנה. 16. בשר קדשי הקדשים שנטמא בין באב הטומאה בין בולד הטומאה, בין בפנים ובין

40 זו כת' וכו'. עיין בגייתא למלאכת המשכן פ"ז, עמ' 27, יכוס' פ"ח ס"ז, כ"ל ע"ג, בגלי יומא ע"ג ג'. 44 והבדילה וכו'. שמות כ"ו, ל"ג. 46—47 בשר קדשי וכו'. משכ' פ"ח מ"ו; תו"כ לו פ"ח ס"ו, ל"ג ע"ג. ועיין משכ' מנ"מ פ"ג מ"ט, תוספתא שם פ"ג סנ"ן.

37 רוקם | כ"ה ד. א ל רקם. ב חשב. והיתה | ל היתה. פתחו | א פיתחו ל פתח. של היכל | ל ההיכל. 37—39 ר' . . . מבחוץ | ל ח'. ר' | ד רבי. או' | ד אומר א אום'. 38 שמוציאין | א שהיו מוציאין. אותה | א ח'. מבפנים | ד מבפני' א לפנים. לארבעה היתה | א לארבע והיתה. 39 פתחו | א פיתחו. ששימש | ד ל ששמש. בקדושה | ד בקדוש'. 40 וישמש | ד תשמש. בזו | א בזה. ל ח'. כת' | ד כתוב. חושב | א ל חשב. ובזו | א ובזה. 41 כת' | ד כתוב. רוקם | א ל רקם. ר' | ד רבי. אומ' | ד אומר ל או'. חושב | א ל חשב. שני | א שתי. 42 מעשה | א ומעשה. רוקם | א ל רקם. זו | ד ח'. שמוציאין אותה | א שהיו מוציאין. מקופלת | ד מקפלת. 43 בעליה | ד א בעלייה. שנ' | ד שנאמר. 44 הפרכת | ד א ל הפרוכת. לכם | ד לכם [בין הקדש ונוסר] א ל לכם [בין הקודש (ל הקדש) ובין קודש (ל קדש) הקדשים]. ר' | ד רבי. חנינא | ד חניגה א ל חנניה. אנטיגנוס | א אנטיגנס. או' | ד אומר א אום'. פרכות | ד פרכו'. 45 היו | כ"ה ד א ל. ב ח'. פרוסה | ל פרוס'. נטמאת | ד נטמאה ל ניטמאת. 46 מערב | ד א ל בערב. הכפורים | ד הכפורי' א הכיפורים. מכניסין | א ומכניסין. החדשה | א החדשה [ומכניסין את הישנה] (ונמחק המוסגר בנקודות). 47 קדשי הקדשים | א ל קודשי קדשים. שנטמא | ד א שניטמא. בין$_2$ | ל ובין. בפנים | ד מבפנים. ובין | ד בין.

37—38. זו שמוציאין וכו'. כלומר, לר' יהודה לא היו עושין פרוכת מיוחדת לפתח ההיכל, אלא כשהיו מחליפין בכל שנה את פרוכת הדביר בחדשה, היו קופלים את הישנה ומתאימים אותה לפתח ההיכל. ועיין בבה"א. 40. בזו כת' וכו'. כלומר, בפרוכת של דביר כתוב מעשה חושב, ובזו, כלומר בפרוכת שעל פתח ההיכל כתיב וכו'. ועיין בבה"א. 42. שמוציאין אותה וכו'. כלומר, פרוכת הדביר שהיו מוציאין אותה על מנת להחליפה בחדשה, היו פורסין אותה בעלייה. 43. אחד לשנים וכו'. כלומר, היו מקפלים את גובהה פעמים, ונמצא שגובהה עכשיו עשר אמות, ורחבה נשאר כמו שהיה (עשרים אמה), ונותנים אותה בעלייה, והיא חוצצת את כל רוחב העלייה, אבל לא היה שם שום צורך שגובהה יגיע עד התקרה. ועיין בבה"א. 45. היו שם וכו'. כלומר. בדביר. ופרוכת זו בלבד היתה חובה (אבל שאר הפרוכות כולן אינן אלא לצניעות), והיו עושין לדביר שתי פרוכות אחת להשתמש בה מיד, ואת השנייה היו מקפלין ושומרין להיות מוכנת למקרה אם תטמא הפרוכת הפרוסה. ועיין בבה"א.

מבחוץ, בית שמיי או' הכל ישרף בפנים, חוץ משנטמא באב הטומאה בחוץ, ובית הלל אומ' הכל ישרף בחוץ, חוץ משנטמ' בולד הטומאה בפנים, ר' ליעזר אומ' מה שנטמא באב הטומאה בין בפנים בין בחוץ ישרף בחוץ, ושנטמא בולד הטומאה בין בחוץ בין בפנים ישרף בפנים, ר' יהודה אומ' ר' ליעזר או' כדברי בית שמיי, ר' עקיבא או' כדברי בית הלל. 17. איברי תמיד שאמרו נותנין למטה, נותנין מחצי כבש ולמטה במזרח, ושאמרו נותנין למעלה, נותנין מחצי כבש ולמעלה במערב. 18. ר' חנניא בן עקשיא אומ' אילו ואילו נותנין מחצי כבש ולמטה, אלא שהתמידין במערב ומוספין במזרח, ושל ראשי חדשים נותנין תחת כרכב המובח מלמטה. 19. ואי זהו כרכב המזבח, בין קרן לקרן, מקום הילוך רגלי הכהנים ואילך. 20. גר מעוכב לוכל בזבחים עד שיביא קינו. הביא פרידה אחת אוכל בזבחים לערב. 21. כל חייבי קינין שבתורה חציין חטאות וחציין עולות, חוץ מקינו של גר שאע"פ שהן של חובה שתיהן עולות. רצה להביא חובתו מן הבהמה יביא, עולות בהמה

49—50 ר' ליעזר לומ' וכו'. מסכ' פ"ח מ"ז; תו"כ תכ"ל. ועיין בתוספתא הכ"ל. 52 ליבדי תמיד וכו'. עיין במסכ' פ"ח מ"ח, תמיד פס"ד ובגלי קוכח כ"ד ב'. 56 ולי זהו כרכב וכו'. יכומ' פ"ח לס"ו, כ"ל ע"ב; גלי זבחים ס"ב ל'. 57 גר מעוכב וכו'. גלי כריתות מ' ב'. ועיין במסכת סס לס"ב ובתוספתא סס פ"ל סס"ל. 58 כל חייבי וכו'. להלן כריתות פ"ל ה"ב; ספרי סלמ פי' ק"ח עמ' 112; גלי תכ"ל.

48 מבחוץ | א ל בחוץ. 48—51 בית . . . בפנים2 | א ל ח'. שמיי או' | ד שמאי אומר'. 49 ובית | ב ובית [שמיי] (ונמחק הסופגר). אומ' | ד אומרים. משנטמ' | ד משניטמ'. בולד | כ"ה ד. ב באב. ר' ליעזר | ד רבי אילעזר. 50 אומ' | ד אומר. מה | ד ח'. בפנים | ד מבפנים ב בפנים [בין בפנים]. 51 ר'1 | ד רבי. אומ' | ד אומר. ל ח'. ר' ליעזר או' | א ר' אליע' אומ' ל ור' אליעזר או'. ד ח'. 52 שמיי | ד א ל שמאי. ר' | ד ורבי ל ור'. או' | ד אומר. הלל | א הילל. תמיד | ל התמיד. שאמרו | ד משאמרו ל כשאמרו. 53 נותנין1 | ד נתנין א ניתנין. למטה | ל למעלה. נותנין (ב"פ) | ד א ניתנין. ושאמרו | ל וכשאמרו. נותנין (ב"פ) | ל ניתנין. 54 מחצי . . . נותנין | ל ח'. ר' | א ח'. חנניא | ד חניה. עקשיא | ד עקשיה. אומ' | ד אומר. אילו ואילו | ד אלו ואלו. נותנין | ד נתנין א ניתנין. 55 מחצי כבש | א ח'. ולמטה | א למטן. שהתמידין | א ל תמידין. ושל ראשי | א ושבראשי. 56 נותנין | ד נתנין א ל ניתנין. כרכב (ב"פ) | א ל כרכוב. מלמטה | א מלמעלה. ואי זהו | ד א איזה הוא ל אי זהו. 57 הכהנים ואילך | ד הכהני ואלך. מעוכב | א שמתעכב. לוכל | ד לאכול א אוכל ל לאכל. 58 קינו | ל ח'. 59 חציין | ל חצין. חטאות וחציין | ל ח'. של גר | ל ח'. שאע"פ | ד א שאף (א אף) על פי. של2 | ד א ל ח'. 60 שתיהן | א [היו] שתיהן ל שתיהן [והיו]. עולות1 | ד עולו'. מן הבהמה | א מין בהמה. עולות2 | ד [הביא] עולות א עולת ל [הביא] עולת.

58. הביא פרידה וכו'. והשנייה עליו חובה. 60. חובתו מן הבהמה וכו'. כלומר, עולה ושלמים מן הבהמה, כמו שנכנסו אבותינו לברית (שמות כ"ד, ה'). ואם עשה את שתי עולותיו מן הבהמה (במקום לעשותן מן העוף), יצא בדיעבד, כמפורש להלן.

לכפוריו יצא, מנחות ונסכים לא יצא, לא אמרו קן אלא להקל עליו. הביא לצרעתו יחזור ויביא לכפרתו, לנזירותיו, יחזור ויביא לכפרתו. 22. קינו של גר אין נוהגת אלא בפני הבית, וצריך להביא מעכשיו, רבי שמעון אומר אין צריך להביא מעכשיו, מפני תקלה. 23. מפני מה אמרו שקלים אין נוהגין אלא בפני הבית, לפי שאין תורמין מן הישנה. 24. ומפני מה אמרו בכורים אין נוהגין אלא בפני הבית, משום שנ' ראשית בכורי אדמתך תביא בית ה' אלהיך, כל זמן שיש לך בית יש לך בכורים, אין לך בית אין לך בכורים. 25. כהן גדול אין נכנס לעזרה לעבודה אלא אם כן נמשח שבעה ונתרבה שבעה. אע"פ שלא נמשח שבעה ונתרבה שבעה ועבד, עבודתו כשירה. כהן הדיוט אין נכנס לעזרה לעבודה אלא אם כן הביא עשירית האיפה משלו, ועובדה בידו. אע"פ שלא הביא עשירית האיפה משלו ועובדה בידו, ועבד, עבודתו כשירה'. 26. בן לוי אין נכנס לעזרה לעבודה אלא אם כן למד חמש שנים, שנ' זאת אשר ללוים מבן חמש ועשרים שנה,

62—63 קינו של גר וכו'. ירוש' פ"ח ה"ו, כ"ל ע"ב; ובבלי כ"ה ל"ל ב', כריתות ע' ל'. ועיין ספרי זוטא שלח, עמ' 283. 63 כי שמעון וכו'. ספרי זוטא ומקומות שכ"ל. 66 כל ימים וכו'. שמות כ"ג, י"ט. 67 כל זמן וכו'. ספרי כי תצוא פי' ס', עמ' 318, עי"ש. 68 כהן גדול וכו'. עיין תו"כ לחמור פ"ג ה"ג, ל"ל ע"ל, ובבלי יומא ה' ל'. 70 כהן הדיוט וכו'. להלן מגינה פ"ג, סו' 66, סנהדרין פ"ז ה"ל; תו"כ לו פ"ג ה"ג, ל"ל ע"ב; ירוש' פ"ז ה"ז, כ' ע"ל. 72 בן לוי וכו'. בבלי חולין כ"ד ל'. ועיין ספרי דבעלותך פי' ק"ג, עמ' 60. 73 זאת משך וכו'. במדבר ח', כ"ל.

61 לכפוריו | א לכיפוריו. מנחות | ד מנחו'. לא יצא | א ח'. להקל | ל להקיל [ה"ב] (ונמחק המוסגר בנקודות). 62 לנזירותיו . . . לכפרתו | א ח'. לנזירותיו | ד ל לנזירותו. 63 אין | א אינה. וצריך | ל צריך. מעכשיו | ל מעכשו. 63—64 רבי . . . מעכשיו | כ"ה ד. ב ח'. רבי | א ל ר'. אומר | א אוס' ל או'. 64 אין | ל אינו. מעכשיו | ל מעכשו. תקלה | א התקלה. שקלים | ד שקלי'. 65 בפני | ד מפני. 65—66 לפי . . . הבית | ל ח'. ומפני | א מפני. בכורים | א ביכורים. 66 נוהגין | ד נותנין. שנ' | ד שנאמר. בכורי | א ביכורי. 67 בכורים | א ביכורים. 68 בכורים | א ביכורים. אין | א ל אינו. לעבודה | ל ולעבודה. 69 ונתרבה שבעה | ל ח'. אע"פ | ד א אף על פי. ונתרבה$_2$ | א [ולא] נתרבה. ועבד | ל עבד. 70 כשירה | ד ל כשרה. אין | א ל אינו. לעבודה | ד לעבדה. א ח'. עשירית | ד עשרית. 71 האיפה | ד האפה. משלו | כ"ה ד א ל. ב ח'. אע"פ | ד אף על פי ל ואע"פ. א ח'. שלא | א לא. 71—72 ועובדה בידו | א ל ח'. 72 כשיר' | ד ל כשרה א כשירה. אין | א ל אינו. 73 למד | ל [היה] למד. שנים | ל ח'. מבן | ד מבין. שנה | א שנה [ונ'] ל שנה [ומעלה נו']).

61—62. הביא לצרעתו וכו'. כלומר, אם הגר הביא קרבן לצרעתו אין הקרבן מתירו לאכול בקדשים אלא אם כן הביא קרבן אחר לכפרתו (לשם גירותו), ואעפ"י שהקרבן הראשון מוכיח שנוהג בקדושת ישראל, עיין בבה"א. 62. לנזירותיו וכו'. ואעפ"י שקרבן נזירות של טהרה הוא עולה ושלמים של בהמה, עיין מ"ש לעיל, שו' 60. 63. וצריך להביא וכו'. כלומר, צריך להפריש. 64. מפני תקלה. שמא יכשלו ויהנו, וימעלו בהקדש. 69. ונתרבה. כלומר, בשמנה בגדים.

ולהלן הוא אומ' ומבן שלשים שנה, אם נאמ' מבן חמש ועשרים
למה נאמ' מבן שלשים, ואם נאמ' מבן שלשים למה נאמ' מבן
חמש ועשרים, אלא כל אותן שנים שבין חמש ועשרים עד בן שלשים היה
למד, מיכן ואילך מקריבין אותו לעבודה. מיכן אמרו כל שאינו מראה סימן
טוב במשנתו בתוך חמש שנים שוב אינו מראה, ר' יוסה אומ' שלש, שנ'
ולגדלם שנים שלש. 27. זקן אין מושיבין אותו בלשכת הגזית אלא
אם נעשה דיין בעירו, משנעשה דיין בעירו מעלין ומושיבין אותו בהר הבית,
משם מעלין ומושיבין אותו בחייל, משם מעלין ומושיבין אותו בלשכת הגזית.

סליק פירקא

וסליקא מסכתא

74 ומבן וכו'. סס ד', ל"ס. 79 ולגדלס וכו'. לכיאל ח', ס'. זקן וכו'. לחלן חגיגה פ"ג ה"ט, סנהדרין פ"ז ה"ח; ירוס' סס פ"ח ה"ל, י"ט ע"ג; 33גי סס פ"ח ג'.

74 ולהלן | ל ובמקום אחר. אומ' | ד אומר ל או'. ומבן | ד א ל מבן. 74–75 אם . . . שלשים | ל ח'. נאמ' | ד א נאמר. 75 נאמ'1 | ד יאמר א נאמר. ואם | א אם. נאמ' (ב'פ) | ד א ל נאמר. מבן3 | ד בן. 76 ועשרים | ל ועשרים [שנה]. שנים | א השנים. שבין | ד שמבן א שהוא מבן. עד | ד ל ועד א עד [שהוא]. בן | ל ח'. שלשים | ל שלשים [שנה] (ונמחק המוסגר בנקודות). היה | ד הי'. 77 מיכן ואילך | ד מכאן ואלך. מיכן2 | ד מכאן. כל | א סי. 78 טוב | א ברכה. בתוך | ל ח'. ר' | ד רבי. יוסה | ד א ל יוסי. אומ' ד אומר ל או'. שלש | א שלש [שנים]. 79 שנים שלש | א [שלם] שלש שנים (ונמחק המוסגר בנקודות). בלשכת | ד א בלישכת. 80 אם | ד א ל אם [כן]. נעשה | ד נעש'. משנעשה דיין בעירו | ל ח'. משנעשה | ד משנעש'. 81 משם מעלין (ב'פ) | א ומשם מעלין [אותו]. בחייל | ד א ל בחיל. בלשכת | ד בלישכת. הגזית | א הגזית סליק פירקא וחסלת שקלים ל הגזית חסלת מסכת שקלים פרקים ג'.

מסכת כפורים

[פרק א׳]

1. למה מפרישין כהן גדול מביתו ללשכת פרהדרין, פירש ר׳ יהודה בן פתירה שמא תמצא אשתו ספק נידה ויבא עליה, נמצא טמא שבעת ימים. ר׳ יהודה היה קורא אותה לשכת בלווטין. 2. כל הלשכות של מקדש פטורות מן המזוזה חוץ מלשכת פרהדרין, מפני שהיא בית דירה לכהן גדול שבעת ימים בשנה. אמ׳ ר׳ יהודה וכי לא היה שם בית דירה אלא זו בלבד, אלא כל שהוא בית דירה חייבת, כל שאינה בית דירה פטורה. 3. כל הלשכות שבית המקדש רשות היחיד לשבת ורשות היחיד לטומאה, חוץ מלשכת יין ושמן, שיש לה שני פתחים זה נגד זה, שהיא רשות היחיד לשבת ורשות הרבים לטומאה. אבא שאול היה קורא אותה לשכת בית שמניא. ר׳ יהוד׳ אומר כל לשכ׳ שבמקדש שיש לה שני פתחים זה כנגד זה, כגון שערי

1 מפרישין וכו׳. מסכ׳ פ״ל מ״ל; תו״כ, מכילתא דמילואים סוף לו, מ״ג ע״ל. ועיין תוספ׳ פרה רפ״ג ומקבילות. 2 שמא תמצא וכו׳. מכילתא שכ״ל; יומ׳ פ״ל ס״ל, ל״ח ע״ג; צבלי ו׳ ל׳. 3 כ׳ יהודה וכו׳. צבלי ח׳ ג׳. ועיין יומ׳ הכ״ל. כל הלשכות וכו׳. יומ׳ פ״ל ס״ל, ל״ח ע״ג; צבלי י׳ ל׳. ועיין קפרי פיס׳ ל״ו, עמ׳ 67, וצבלי י״ל ג׳. 9 חצח שמול וכו׳. עיין במסכת מדות פ״ג מ״ח.

1 פרהדרין | ל פלהדרין. יהודה | ל יהוד׳. 2 פתירה | ד ל בתירה א בתירא. שמא | ד שאם. תמצא | א תימצא. נידה | ד ל נדה. נמצא | ד א ל ונמצא. 3 יהודה | ד יהוד׳. קורא | ד קור׳. לשכת | ד לשבת א לישכת ל ללשכת. בלווטין | ד בילווטין ל בלוטין. הלשכות | ד הלשכו׳ ל לשכות. של מקדש | ד א ל שבמקדש. 4 פטורות | ד פטורו׳. המזוזה | ד המזו׳. מלשכת | ד מלשכ׳. פרהדרין | ל פלהדרין. שהיא | ד שהוא. בית | א ח׳. 5 אמ׳ ר׳ | ד אסר רבי. לא היה | א ל אין. 6 אלא | א אלא [אמרו]. שהוא | ד ל שהיא. א ח׳. חייבת | ד חייב. כל$_2$ | א ל וכל. שאינה | א ח׳. 7 הלשכות | ל לשכות. שבית המקדש | ד א ל שבמקדש. ורשות | ד רשות. היחיד$_2$ | כ״ה א ל. ד ב הרבים. 8 מלשכת | ד מלישכת. לה | ד לה׳ ל להן. שני | ד ב׳. זה (ב״פ) | ל זו. נגד | ד א ל כנגד. 8–9 שהיא . . . לטומאה | ד ח׳. שהיא | א ח׳. 9 לטומאה | ב לטומאה [חוץ מלשכת יין ושמן]. 9–10 אבא . . . שבמקדש | השלמתי ע״פ ד. ב ח׳. שמניא | ל שמנייה. ר׳ | ד רבי. 10 יהוד׳ | א ל יהודה. אומר | א אומ׳ ל או׳. לשכ׳ | א הלשכות ל לשכת. לה | א להם. זה (ב״פ) | ל זו.

1. למה מפרישין וכו׳. כלומר, למה מפרישין אותו מביתו לנמרי, והרי יכול היה ללכת לביתו ביום ולטבול לפנות ערב, ולנהוג כמו שנהגו במלואים. 2. ויבא עליה. כלומר, כשבא עליה. ועיין בבה״א. 6. שאינה בית דירה וכו׳. ואף לשכת כהן גדול אינה בית דירה ממש והיא פטורה מן התורה, אלא שהחכמים חייבוה במזוזה, עיין בבה״א. 8. מלשכת יין וכו׳. והיא היתה בזוית (מערבית דרומית) ושני פתחיה פתוחים לחוץ ואי אפשר להסתר שם, ולפיכך היא רשות הרבים לטומאה. 10. כל לשכ׳ וכו׳. כלומר אפילו פתחיה אינם מכוונים לחוץ אלא לתוך העזרה עצמה (שהיא רשות הרבים), או אחת לשנייה, דוגמת שערי העזרה, אף שם אי אפשר להסתר.

עזרה, רשות היחיד לשבת ורשות הרבים לטומאה. 4. למה מפרישין כהן אחר תחתיו, שמא יארע בו פסול, ישמש תחתיו. ר' חנניה סגן הכהנים אומ' לכך היה סגן ממונה, כהן שנמצא בו פסול ישמש תחתיו. וכהן גדול חוזר לכהונה, וזה ששימש תחתיו כל מצות כהונה גדולה עליו דברי ר' מאיר, ר' יוסה או' אע"פ שאמרו כל מצות כהונה עליו אינו כשר לא לכהן גדול ולא לכהן הדיוט. אמ' ר' יוסה מעשה היה ביוסף בן אילים מציפורי ששימש תחת כהן גדול שעה אחת, ולא היה כשר לא לכהן גדול ולא לכהן הדיוט. כיצא אמר למלך, פר ושעיר שקרבו היום משל מי היו, משלי, או משל כהן גדול? ידע המלך על מה אמ' לו. אמ' לו מה זה בן אילים, לא דייך ששימשת תחת כהן גדול שעה אחת לפני מי שאמר והיה העולם, אלא שאתה מבקש ליטול לך כהונה גדולה. באותה שעה ידע בן אילים שהוסע מן הכהונה. 5. כיצד כהן גדול נוטל חלק מראש, או' זו חטאת שלי, זה אשם שלי, חלה אחת משתי חלות, ארבע וחמש חלות מלחם הפנים, ר' אומ', אומ' אני שיהא

11 למה מפרישין וכו'. מסכ' כפ"ח. 12 כ' חכניה וכו'. בבלי ל"ע ח', קומה מ"ב ח', כזיר מ"ז ג'. ועיין יכוס' פ"ג ה"ח, מ"ח רע"ח. 13 וכהן גדול וכו'. בבלי י"ב ג', מגילה ט' ג', סוטה י"ב ג'. 15 לעיים שלמו וכו'. בבלי סכ"ל. ועיין יכוס' פ"ח ה"ח, ל"ח קע"ג, מגילה פ"ח הי"ב, ע"ב ע"ח, סוטה פ"ג ה"ג, מ"ז ע"ד. 16 מעשה היה וכו'. יכוס' ובבלי סכ"ל. 22 כילד כהן וכו'. בבלי י"ז ג'. ועיין יכוס' פ"ח הל"ב, ל"ח קע"ד ולהלן, ומסכ' פ"ח מ"ב. 23 כ' לומ' וכו'. יכוס' ובבלי סכ"ל.

11 עזרה | א עזרות ל העזרה. לשבת | ד לשב'. הרבים | ד הרבי'. 12 שמא | בנליון א תוקן: שאם. 12–13 ר' . . . תחתיו | ד ל ח'. חנניה סגן הכהנים | א חנניא בן נמליאל. 13 היה סגן | א הסגן. כהן שנמצא | א שאם יארע. 14 לכהונה | ד א ל לכהונה [גדולה]. חה | א זה. ששימש | ל ששמש. 14–15 כל . . . שאמרו | א ח'. גדולה | ל ח'. ר' (ב"פ) | ד רבי. 15 יוסה | ד ל יוסי. או' | ד אומר. אע"פ | ד אף על פי. מצות | ד מצו'. כהונה | ד ל כהונה [גדולה]. אינו | א ואינו. 16 אמ' ר' יוסי | ל ח'. אמ' ר' | ד אמר רבי. יוסה | ד א יוסי. היה | ד א ל ח'. ביוסף | ל ביוסף [הכהן]. אילים | ד אלים א אולם ל אילם. מציפורי | ד ל מצפורי א בציפורי. ששימש | ד ל ששמש. תחת | א ח'. 17 הדיוט | ד הדיו'. כיצא | ד א ל כשיצא. 18 אמר | ד א אמ' ל אמרו (נסחק רו', ונתנו סימן קיצור על המ"ם). למלך | א לו המלך ל לו. היום | ד היו'. היו | א היה. 19 על | א ח'. אמ' לו[1] | ד אמר לו. ל ח'. אמ'[2] | א אמר. אילים | א אולם ל אילם. ששימשת | ד א ששימשתה. 20 אחת | א ח'. אלא שאתה | א ואתה. 21 אילים | ד אילי' א אולם ל אילם [מ']. מן | ל ח'. הכהונה | ד הכהונה [גדולה] ל כהונה (ובין השורות תלויה מ"ם) [גדולה]. 22 כהן גדול | א ח'. מראש | א ל בראש. או' | ד אומר א אמר ל אמ'. זו חטאת | א חטאת זו. זה אשם | א אשם זה ל חה אשם. חלה | א [נוטל] חלה. 23 אחת | א ח'. ארבע | ל ארבעה. וחמש | א חמש. חלות | א ח'. ר' | ל ר' [יוסי]. אום'[1] | א או'. אום'[2] | ד ל אומר א או'.

18. פר ושעיר וכו'. צ"ל: פר ואיל (או: פר ועשיר', כלומר ועשירית האיפה), שהם באים מנכסי כהן גדול ולא משל ציבור. ועיין בבה"א. 21. מן הכהונה. כלומר מן הכהונה גדולה (כני' ד), מעבודת כהונה גדולה. 23. ארבע וחמש וכו'. כלומר ארבע, אם החלות הן עשר (לשיטת ר' יהודה שמשמר הנכנס נוטל ב' חלות בשכר הנפת דלתות), או חמש, כשהחלות הן שתים עשרה (לשיטת החכמים החולקים על ר' יהודה). ולשיטתם נוטל חלה אחת מחות ממחצה. ועיין בבה"א.

זה נוטל מחצה, שנ' והנותרת מן המנחה לאהרן ולבניו, שיהא
25 אהרן שקול כנגד בניו. במי דברים אמורים בקדשי מקדש, אבל בקדשי
הגבול אחד כהן גדול ואחד כהן הדיוט חולקין בשוה. 6. מצות כהן גדול
להיות גדול מאחיו בנוי, בכח, בעשר, בחכמה ובמראה. אין לו, מניין
שיגדלוהו אחיו, שנ' והכהן הגדול מאחיו, שיגדלוהו אחיו. אמרו
עליו על פנחס איש חבתה שעלה גורלו להיות כהן גדול, והלכו אחריו
30 גוברין ואמרכלין מצאוהו כשהוא חוצב, ומילאו עליו את המחצב דינרי
זהב. אמ' ר' חנינא בן גמליאל לא סתת היה, והלא חתנינו היה, ומצאוהו
כשהוא חורש, כמה שנ' באלישע שנים עשר צמדים והוא בשנים
העשר. 7. משרבו מלכים התקינו להיות מעמידין כהנים, והיו מעמידין
אותן בכל שנה ושנה. 8. למה פורש ובוכה, מפני שצריך להשביעו, למה
35 פורשין ובוכין, מפני שצרכו להשביעו. ולמה צרכו להשביעו, שכבר היה
מעשה בביתסי אחד שהקטיר עד שהוא בחוץ ויצאה ענן הקטרת והרתיע

24 וסכותכת וכו'. ויקרא ג', י'. 26 מלות כהן וכו'. תו"כ למוד ליש סכם' ג', ל"ל ע"ג; יכוס' פ"ח ה"ג, ל"ט ע"ח; ג3לי י"ח ל', חוליו ט' ל', חולין קל"ד ג'; הוס' לו"ל קפכ"ו, הול' ל"מ מגלויות, עמ' תרי"ל, תכחומא למוד סי' ו'. 28 וסכהן וכו'. ויקרא כ"ל, י'. 29 על פנחס וכו'. תו"כ ומדכוות הכ"ל. 32 סכיס עסכ וכו'. מ"ח י"ט, י"ט. 33 מסכנו וכו'. עיין קפרי קוף נלק, עמ' 173, יכוס' פ"ח ה"ל, ל"מ ע"ב, וי"ל פכ"ל, ט', הול' ל"מ מגלויות, עמ' תפ"ח, ג3לי ט' ל'. 34 נכל סנכ. ג3לי ח' ג'. למס פוכס וכו'. יכוס' פ"ל ה"ה, ל"ט ע"ל; ג3לי י"ט ג'.

24 זה | ל ח'. שנ' | ד שנאמר. 25 בניו | א בנים ל הכנים. במי וכו' | ד בד"א א ל בסה וכו'. 26 בשוה | ל בשווה. 27 להיות | ד להיו' א ל שיהא. בעשר | ד א ל בעושר. בחכמה | ל ובחכמה. מניין | א ל מנין. 28 שנ' | ד שנא' א תל' לוס' ל ח'ל. 29 עליו | ל [לו] על. חבתה | כ"ה ד ל. א חבתא ב חכתה. להיות | ד להיו'. אחריו | א עליו. 30 מבררין | ד ניזברין. ואמרכלין | ל ומרכולין. מצאוהו | א ומצאוה ל ומצאוהו. כשהוא | ל ח'. ומילאו | ד א ל ומלאו. עליו | ד אחריו. המחצב | ד המעצב. 31 אמ' ר' | ד אמר רבי. חנינא | ד א חנניא ל חנניה. לא | ל וכי. סתת | א הסתת. ומצאוהו | א [אלא] מצאוהו ל [והלא לא] מצאוהו. 32 כשהוא | ד כשהו' ל אלא. שנ' | ד שנאמ'. שנים | ד שני'. צמדים | ד צמידי' א ל צמדים [לפניו]. והוא | ד הוא. 33 מלכים | א ל המלכים. להיות | ד להיו' א ל שיהו. מעמידין | א מעמידים. כהנים | ד כהני' א כהנים [הדיוטות]. והיו | א ל ח'. מעמידין | ד מפרישי' א ל ומעבירין. 34 ושנה | ל ח'. פורש | ד פירש א [הוא] פורש. שצריך | ד שצריכי' ל שצריכין. למה2 | א ולמה [הן]. 34–35 למה2 . . . להשביעו | ד ל ח'. 36 בביתסי | ד בביתוס א בביתוסי ל בביסותי. עד שהוא בחוץ | א על שבחוץ. ויצאה | ד ויצאתה א ויצא ל ויצאת. הקטרת והרתיע | ד הקטורת והרתיח.

25–26. בקדשי הגבול וכו'. שנמנו בספרי קרח פי' קי"ט, עיין בבה"א. 33. משרבו מלכים וכו'. כלומר מלכים בלתי הגונים התקינו להעמיד כהנים הדיוטות. ועיין בבה"א. 34. למה פורש וכו'. במשנתנו פ"א מ"ה: והשביעוהו וכו' הוא פורש ובוכה והן פורשין ובוכין.

את כל הבית, שהיו ביתסין או' יקטיר עד שהוא בחוץ, שנ' וכסה ענן. אמרו להם חכמים, והלא כבר נאמ' ונתן את הקטרת על האש לפני ה', הא כל המקטיר אין מקטיר אלא בפנים, אם כן למה נאמ' וכסה ענן הקטרת, מלמד שנותן בהן מעלה עשן, הא אם לא נתן בה מעלה עשן חייב מיתה. כשיצא אמ' לאביו כל ימיכם הייתם דורשין ולא הייתם עושין עד שעמדתי ועשיתי אני. אמ' לו אע"פ שאנו דורשין, ואין אנו עושין, שומעין אנו לדברי חכמים, תמהני עליך אם תאריך ימים. לא שהא שלשה ימים עד שנתנוהו בקברו. 9. אי זהו אצבע הצרדה, זו אצבע גדולה של ימין. בפה, לא בנבל, ולא בכנור. מה היו אומ', שיר המעלות לשלמה אם ה' לא יבנה בית וגו'. לא היו ישנין כל הלילה, אלא שוקדין כנגד כהן גדול, כדי לעסקו בהבראה. כך היו נוהגין

37 שהיו ביתסין וכו'. תו"כ לחכי פ"ג ס"ל, פ"ל ע"ב; ירוס' הכ"ל, ל"ט קע"ל ולילך; ככלי כ"ג ל'. וכסה וכו'. ויקכל ע"ז, י"ג. 38 ונתן וכו'. ויקכל שם. 40 לל נתן וכו'. תו"כ, ירוס' וככלי הכ"ל; ירוס' פ"ד ה"ס, מ"ל ע"ל; ככלי כליתות ו' ל'. 41 כשיצא וכו'. ירוס' פ"ל רס"ס, ל"ט ע"ל; ככלי י"ט ג' הכ"ל. 43 לל שמע וכו'. עיין להלן פרס פ"ג ס"ח. 44 לי זהו וכו'. עיין ככלי י"ט ג'. 45 בפה וכו'. ירוס' שפ"ל, ל"ט ע"ב; ככלי י"ט ג'. 46—45 שיר המעלות וכו'. תהליס קכ"ז, ל'. 46 לל היו וכו'. ככלי הכ"ל.

37 ביתסין | ד בייתסין א ל ביתוסין. או' | כ"ה ל. ד אומרת א אום'. ב ח'. יקטיר עד שהוא בחוץ | א הקטיר על שבחוץ. שנ' | ד שנאמר. ענן | ד ענן [הקטורת] א ל ענן [הקטרת את הכפרת אשר על הארון ולא ימות]. 38–39 להם | ל להן. חכמים | א חכמ'. נאמ' | ד א ל נאמר. 39 נאמ' | ד ח'. על | כ"ה א ל פ. ב את. הא | א ח'. המקטיר | א שמקטיר ל הקטיר «בין השורות תלויה מ"ם». אין מקטיר | ל ח'. בפנים | א שבפנים. נאמ' | א ל נאמר. 40 וכסה ענן הקטרת | א ל כי בענן אראה על הכפרת «ל הכפורת». שנותן | ל [שהוא] נותן. בהן | ד א ל בה. 41 כשיצא | ל וכשיצא. אמ' | ד אמר. לאביו | א ל [לו] לאביו. הייתם | ד היית'. ולא | ד א ל ואין. 42 הייתם | ד א ל אתם. ועשיתי אני | א אני ועשיתי. אמ' | א אמר. לו | א ל לו [אביו]. אע"פ | ד א אף על פי. ואין | ד א אין. אנו | ד אנן. 43 שומעין | ד ושומעי'. חכמים | ד חכ' א חכמ'. תמהני | ד א תמיהני ל תמה אני. אם | א ל שאם. תאריך | ד תארך. ימים | א ח'. לא | ל ולא. שהא | ד א ל שהה. 44 שלשה | ד שלש'. זהו | ד א זו היא ל זו. הצרדה | ד צרדא א ל צרדה. 45 בפה | א [ומעסיקין אותו] בפה. לא | א ל ולא. בכנור | א בכינור. מה | א ומה. אום' | ד אומרים א אומרין ל או'. 46 לשלמה | א ח'. וגו' | ל שוא עמלו בוניו בו. לא | ל ולא. ישנין | א ישינין ל ישנים. 47 כנגד | א כנגד [כל הלילה «ומחק המוסגר בנקודות»]. כהן | ל ח'. כדי | א ח'. בהבראה | ד ל בחורה א בהברא. כך | א וכך.

42. ואין אנו וכו'. כלומר, אין אנו וכו', עיין בבה"א. 44. הצרדה וכו'. במשנתנו פ"א מ"ז: מכין לפניו באצבע צרדה. 45. גדולה וכו'. כלומר, האמצעית, עיין בבה"א. בפה וכו'. כלומר, היה משמיע בפיו קול נקישת אצבע צרידה וכו', עיין בבה"א. מה היו אומ' וכו'. במשנתנו פ"א סמ"ז: ומעסיקין אותו וכו', ומפרש בברייתא כיצד מעסיקין אותו, עיין בבה"א. 47. בהבראה. צ"ל: בהברא, או: בהברה, עיין בשנ"ס.

בגבולין אחר חורבן הבית, זכר למקדש, אבל חוטאין היו. 10. כיצד מפייס, נכנסין ללשכת הגזית ומקיפין ועומדין בכלאים, הממונה בא ונוטל מצנפתו של אחד מהן, ויודעין שממנו פייס מתחיל. לא היו מוציאין שתים שתים, אלא אחת אחת. היחידים שבהן מוציאין שתים שתים, ולא היו מונין את היתירה. 11. ר' יהודה או' לא היה פייס למחתה, אלא מי שזכה בקטרת אומ' לזה שעמו, אף את למחתה. ר' ליעזר בן יעקב או' לא היה פייס לחלבי שעיר, אלא מי שהי' מעלה אברי' לכבש מעלה אותן לגבי מזבח. 12. מעשה בשנים כהנים שהיו שוים רצים ועולין בכבש, דחף אחד מהן את חבירו לתוך ארבע אמות, נטל סכין ותקע לו בלבו. בא ר' צדוק ועמד על מעלות האילים ואמ', שמעוני בית ישראל אחינו, הרי הוא או' כי ימצא חלל וגו' ויצאו זקיניך ושפטיך ומדדו, בואו ונמדוד,

48 כילל וכו'. להלן סוכה פ"ד הט"ז; ירוש' פ"ג ה"ג, ל"ט ע"ד; ג"כ ט"ס ח'. 50 לא היו וכו'. ירוש' פ"ג ה"ג, ל"ט ע"ד; ג"כ ג"ג ח'; תוספ' הכ"ל. 52 כ' יהודה וכו'. תוספ' הכ"ל (בכו"ס); ג"כ כ"ס ג'. ועיין ירוש' הכ"ל, סס ה"ד, מ' ע"ל. 53 כ' ליעזר וכו'. תמיד פ"ה מ"ג; תוספ' הכ"ל; ג"כ כ"ו ח', ג'. 55 מעשה בשנים וכו'. להלן מדות פ"ח ה"ד; קצרי קוף מקצי, עמ' 222; ירוש' פ"ג ה"ג, ל"ט ע"ד; ג"כ ג"ג ח'. ועיין במסכ' פ"ג מ"ג. 57—58 כי ימצא וכו'. דברים כ"א, ח—ג'.

48 בגבולין | א ח'. זכר למקדש | ל ח'. 49 מפייס | ד א ל מפיסין. ומקיפין | ד א ל מקיפין. בכלאים | ד ככולייר א בקבילין ל בכוליר. הממונה | א ל והמטונה. 50 מהן | א מהם. ויודעין | א [והן] יודעין ל [והיו] יודעין. פייס | ל הפיס [הוא]. לא | א ל ולא. מוציאין שתים | ד מוציאי' שתי'. 51 שתים$_1$ | ד ח'. היחידים | ד היחדים ל היחידין. שבהן | א שבהם. מוציאין | א ל [היו] מוציאין. שתים$_2$ | ד א ל ח'. ולא היו | א ואין. מונין | א ל סונין [להן]. 52 יהודה | ד יהוד'. או' | א אוס'. למחתה | ד למחת'. 53 בקטרת | א בקטורת. אומ' | ד או'. שעמו | א שעימו. אף | בא נמחק בנקודות. את | ד ל אתה. א ח'. למחתה | ד על המחתה א זכה עמי במחתה. ליעזר | ד אליעז' א ל אליעזר. או' | א אוס'. 54 לחלבי | א [לאיברין] ולחלבי ל לחבלי. שעיר | ד שעי'. 54—55 אלא . . . מזבח | כ"ה ד. ב ח'. מי שהי' מעלה אברי' | א ל המעלה איברים. מעלה | ל [הוא] מעלה. 54—55 לגבי מזבח | א ל על גבי המזבח. 55 מעשה | ד מעש'. בשנים | ד בשני' א בשני. כהנים | ד כהני'. שוים | א שוין. ד ל ח'. רצים | ד רצי' א ורצין ל רצין. ועולין בכבש | ד ועולי' בכב'. דחף | ל ודחף. 56 חבירו | ד ל חברו. לתוך | ד לתו' ל בתוך. ארבע אמות | ד ד' אמו'. נטל | ל ונטל. סכין | א ל [את] הסכין. ותקע לו בלבו | א תקע לו בליבו. 57 ועמד | ד ועמ'. מעלות | ד מעלו' א מחח. האילים | ד ל האולם א האולם [בהר הבית]. ואמ' | ד וא' א אס' [להן] ל ואמר. בית ישראל אחינו | ד א אחינו בי' (א בית) ישראל (א ישר') ל אחי בית ישראל. הוא | ל ח'. או' | א אוס'. 58 יצא | ד יצ'. וגו' | א [באדמה] וגו' ל [באדמה אשר ה' אלהיך] וגו'. זקיניך | ד א זקניך. ושפטיך | ד ושוטריך א ל ושופטיך. ומדדו | א ח'. בואו | ד ל באו.

48. חוטאין היו. כלומר, שהיו ניעורין כל הלילה ומתעסקין, עיין בבה"א. 49. בכלאים. צ"ל: (כ)ככליאס, כצורת פיתולי החילוזן, עיין בבה"א. 51. היחידים וכו'. כלומר, החלשים, ומאן קצירי ומריעי, רבנן. 52. לא היה פייס וכו'. ומשנתנו פ"ב מ"ג ומ"ה כמותו. 54. לחלבי שעיר וכו'. והוא חולק על משנתנו פ"ב מ"ד, ולדעתו הפייס הרביעי היה למחתה, ושלא כר' יהודה לעיל.

על מי ראוי להביא עגלה, על ההיכל, או על העזרות. גענו כולם אחריו
60 בבכיה, ואחר כך בא אביו של תינוק אמ' להם, אחינו, אני כפרתכם, עדיין
בנו מפרפר וסכין לא ניטמת, ללמדך שטומאת סכין קשה להן לישראל
יותר משפיכות דמים. וכן הוא אומ' וגם דם נקי שפך מנשה הרבה
מאד עד אשר מלא את ירושלם פה לפה, מיכן אמרו בעון
שפיכות דמים שכינה נעלית ומקדש נטמא. 13. אמ' להן הממונה בואו
65 והפיסו, מי שוחט, מי זורק, מי מדשן את המזבח הפנימי, מי מדשן את
המנורה, מי מעלה איברים לכבש, הראש והרגל, ושתי הידים, העוקץ
והרגל, החזה והגרה, ושתי דפנות, הקרבים, והסלת והחביתים, והיין, אילו
דברי ר' שמעון איש המצפה. ר' יוסה או' הראש והרגל, ושתי הידים, החזה
והגרה, ושתי דפנות, העוקץ והרגל. אמר בן עזאי לרבי עקיבא משם ר'
70 יהושע דרך הלוכו היה קרב, הראש והרגל, החזה והגרה, שתי ידים, ושתי
דפנות, העוקץ והרגל, שלשה עשר זכין בו. פעמים שלשה עשר זכין בו,
פעמים ארבעה עשר, פעמים חמשה עשר. איל קרב באחד עשר, כבשי

62 וגס ד ס וכו'. מ"ל כ"ל, ע"ז. 64 חמ' להן וכו'. מסכ' תמיד רפ"ג, יומא ס"ג מ"ג.
67—68 חילו דזכי וכו'. יכומ' ס"ג ס"ג, ל"ט ע"ל; ז33לי י"ד ז'. 68 סלחם וכו'. ז33לי כ"ה
ז'. 69 גן עזחי וכו'. מסכ' ס"ג מ"ג. 70 סלחם וכו'. יכומ' ס"ג סה"ג, מ' ע"ל; ז33לי
כ"ס ז'. 71 סלסה וכו'. מסכ' ס"ג מ"ג. פעמיס סלסה וכו'. יכומ' ס"ג ס"ג, ל"ט ע"ל;
ז33לי כ"ו ז'. 72 חיל וכו'. מסכ' ס"ג מ"ל.

59 להביא | ל ח'. עגלה | א ל [את] העגלה. על$_2$ | א ל ח'. העזרות | א לעזרות ל העזרה. נעו |
ל ונעו. כולם | ד א כל העם ל כל ישראל. אחריו | א ח'. 60 בבכיה | כ"ה ד ל. א בביכיה ב כבכיה.
אמ' | א ואמ'. להם | א ל להן. אחינו . . . כפרתכם | א ח'. אני | ל אנו. עדיין | ל עדאן.
61 בנו | ד א ל בני. מפרפר | ד מפרפ' ל מסכפר. וסכין לא ניטמת | ד וסכין לא נטמא' ל והסכין
לא נטמאת א ולא ניטמאת הסכין. ללמדך | א מלמד. שטומאת | ד שטומא'. סכין | א הסכין
ל סכינין. קשה | א [היה] קשה. להן | ד להם. לישראל | ד לישר'. א ח'. 62 יותר | ד יתר.
דמים | ד דמי'. הוא | ד הו'. אומ' | ל או'. מנשה הרבה | ד מנש' הרב'. 63 עד . . . לפה |
א ח'. מיכן | ד מכאן. 64 נעלית | א נעלת. ומקדש נטמא | א [ובית] המקדש מיטמא. אמ' להן |
ד א אמר להם. 65 המזבח | א מזבח. הפנימי | ל ח'. 66 איברים | ד איברין. הראש |
ל [את] הראש. הידים | ד ידיים א ידים ב חידים. העוקץ | א החזה. 67 החזה | א והעוקץ
ל והחזה. דפנות | א הדפנות. הקרבים | ד הקירבים. והסלת | ד א ל והסולת. והחביתים |
א החביתים ל החבתים. והיין | כ"ה ד א ל. ב ח'. אילו | ד ל אלו. 68 ר'$_1$ | ד רבי. יוסה |
ד א ל יוסי. או' | ד אומר א אומ'. הידים | ד ידיים א ידים. 68—69 החזה . . . והרגל | ל העוקץ
והרגל והחזה והגרה ושתי דפנות. 69 והגרה | ד והגר'. 69—71 אמר . . . והרגל | השלפחי ע"פ
ד. ב ח'. אמר | א ל אמ'. לרבי | א ל לפני ר'. משם | א משום. ר' | ד רבי.
70 דרך | ל כדרך. הלוכו | א הילוכו. קרב | ל קרב [ר' יוסי או']. החזה | ל ח'. שתי |
א ל ושתי. 71 העוקץ | א ל והעוקץ. שלשה | ד ג' א ושלשה ל שלש'. פעמים . . . בו | ד א ל ח'.
72 פעמים (ב"פ) | ל פעמים [שהן].

72. ארבעה עשר. והייט בחג, וכהן אחד בידו צלוחית המים, כמשנתנו פ"ב מ"ה. חמשה עשר.
כלומר, בשבת שנוספו על השלשה עשר שני כהנים שבידם שני בזיכי לבונה, כמשנתנו הנ"ל. ועיין בבה"א

צבור בשמנה, שאין עמהם חביתים. פר קרב בעשרים וארבעה, הראש, והרגל, שנים אוחזין ברגל ומעלין אותה לגבי מזבח, שלשה אוחזין [בביסה] ומקריבין אותה לגבי מזבח. במי דברים אמורים בקרבנות צבור, אבל קרבנות יחיד כל הרוצה להקריב מקריב. 14. מעשה בביה של מרתה בת בויתוס שהיה אחד מהן נוטל שתי יריכות בשתי אצבעותיו משור לקוח באלף דינרין, והיה מהלך עקב בצד גודל ומעלה אותן לגבי מזבח. 15. מהו אומ', על פני כל המזרח עד שבחברון. פעמים שתימור חמה עולה כדרכו, תימור לבנה פוצה על פני כל המזרח. אבא יוסי בן חנן או' ברק בורקי. 16. כהן גדול שיוצא מן העזרה לדבר עם חבירו והפליג טעון טבילה. שאלו את בן זומא מה טעם לטבילה זו, אמ' להם אם הנכנס מקודש

73 פר וכו'. משכ' פ"ג מ"ז. 76 מעשה וכו'. בגלי קוכה כ"ג ב'. 79 מהו לומ' וכו'. משכ' רפ"ג, תמיד פ"ג מ"ג. שתימור חמה וכו'. בגלי כ"ח ב'. ועיין יכוס' פ"ג רה"ג, מ' ע"ב. 80—81 ברק בורקי. בגלי כ"ח רע"ב. ועיין יכוס' רפ"ג, מ' ע"ב, ומשכתכו רפ"ג. 81 כהן גדול וכו'. יכוס' פ"ג ה"ב, מ' ע"ב, כלאים פ"ט ה"ב, ל"ב ע"ח; בגלי זבחים כ' ב'. 82 שאלו וכו'. יכוס' פ"ג ה"ב, מ' ע"ב; בגלי ל' ח'.

73 צבור | ד צבו' א ציבור ל עצרת. בשמנה | ד א ל בשמתה. עמהם | ד ל עמהן. חביתים | ד א ל חביתין. 74 ומעלין | כ"ה ד א ל. ב ומועלין (נמחקה הוי"ו השניה בנקודה). אותה | א אתו. לגבי מזבח | ל על גבי המזבח. [בביסה] | כ"ה ל. א בכיסה. ד ב ח' (וב"ב פער). 75 אותה | ל ח' (והושלם בגליון). לגבי מזבח | ל על גבי המזבח. במי וכו' | ד בד"א א במה דברי' וכו' | ל במה וכו'. בקרבנות | ד בקרבנו'. צבור | ד הצבור א הציבור ל ציבור. 76 קרבנות יחיד | א בקרבנות היחיד. מרתה | א מרתא. 77 בויתוס | ד א בייתוס ל ביתוס. נוטל | א ל אוחז. יריכות | ל ירכות. לקוח | א שלקוח. 78 דינרין | א ל דינר. והיה | ד והי'. לגבי מזבח | ל על גבי המזבח. 79 מהו | ל מה הוא. אומ' | ד אומר ל או'. כל | ד ח'. עד | כ"ה ד א ל. ב ח'. שבחברון | ל שהוא בחברון. שתימור | ד שתימו'. חמה | א החמה ל הלבנה. 80 תימור | ל ותמור. לבנה | א הלבנה ל חמה. פוצה | ד ל פושה א פוסה. על | א על [כל]. או' | ד אומר. 81 בורקי | א בירקו. שיוצא | א ל שיצא. לדבר | ד לדב'. חבירו | ד ל חברו. והפליג | כ"ה א ל. ד ופפליג. ב ח'. 82 אמ' להם | ד אמר להן. אם | א ח'. הנכנס | א [הכ] הנכנס. מקודש | ד מקדש.

74. ב ב י ס ה. כלומר, בבוך, או במינס, עיין בה"א. 78. ע ק ב ב צ ד ג ו ד ל. כלומר, פסיעות מדודות ואטיות, עיין בבה"א. 79. מ ה ו א ו מ ' וכו'. כלומר מה שואל הממונה, בכל בוקר לפני שחיטת התמיד, וכמתניא בן שמואל במשנתנו רפ"ג. 80. פ ו צ ה וכו'. ואפשר לטעות בסוף החודש ביום מעונן, כשאור הלבנה מפציע לכאן ולכאן, ודמה כתימור של חמה, ולפיכך שאל אם האיר פני כל המזרח וכו'. 80—81. ב ר ק ב ו ר ק י. כלומר אמר בלשון ארמית ,אנהר מנהרא', האיר המאיר. ועיין בבה"א. 81. כ ה ן ג ד ו ל וכו'. כלומר שיצא בבגדי בוץ ביום הכיפורים והפליג דעתו מן המקדש, אבל כהן הדיוט שהוא חנור באבנט של כלאים (לשיטת רבי), הרי אסור לו לצאת מן המקדש בבגדי כלאים. ועיין בבה"א. 82. ל ט ב י ל ה זו. כלומר לטבילת כל שחרית כשרוצה להכנס למקדש, ואעפ"י שהוא טהור, כמשנ' פ"ג מ"ג.

לקודש, מקום שאין ענוש כרת, טעון טבילה, הנכנס מחול לקודש, מקום שענוש כרת, אינו דין שיטעון טבילה. ר' יהודה או' לא היתה טבילה זו אלא מפני הצורך, פעמים שטומאה ישנה בידו, מתוך שהולך לטבול נזכר שהוא טמא, והולך ובא לו. 17. כהנים שלא טבלו ולא קדשו ידיהם ורגליהם, וכן כהן גדול שלא טבל ולא קדש ידיו ורגליו, בין עבדה לעבדה, ובין בגדים לבגדים, ועבדו עבדתן כשירה, אבל כהנים שלא טבלו, ולא קדשו ידיהם ורגליהם, וכן כהן גדול שלא טבל, ולא קדש ידיו ורגליו מן הבקר, ועבד, עבודתו פסולה. 18. אחד כהן גדול ואחד כהן הדיוט ששימשו שחרית שלא רחוץ ידים ורגלים חייבין מיתה, שנ' בבאם אל אהל מועד ירחצו וגו'. 19. היה עומד ומקריב כל הלילה, לאורה טעון קדוש ידים ורגלים. רבי או' הלינה פוסלת בקידוש ידים ורגלים, ר' לעזר

86 כהנים וכו'. להלן מכחות פ"ח סי"ח; ככלי ל' ג', זבחים י"ט ג'. 88 ולא קדשו וכו'. מקוות הכ"ל. ועיין במסכ' זבחים דפ"ג, ירוש' כלן פ"ג ה"ו, מ' ע"ב. 90—91 ששימשו שחרית וכו'. להלן מכחות הכ"ל, סס קוף קנהדרין, זבחים פ"ג סי"ז, כריתות פ"ח ה"ח (עיין תס"ד סס, עמ' 292); ככלי קנהדרין פ"ג ח'. 91 ג ב ח ס וכו'. סמות ל', כ'. 92 היה עומד וכו'. להלן מכחות פ"ח סי"ב; ככלי פסחים ג' קע"ג, זבחים י"ט ג', ועי"ש כ' קע"ח. ועיין ירוש' כלן פ"ג ה"ח, ל"ט ע"ב.

83 לקודש$_1$ | ד לקדש. שאין | ל שאינו. לקודש$_2$ | ד ל לקדש. מקום$_2$ | ב [סע] מקום (ונמחק המוסגר בנקודות). 84 שיטען | א שטעון ל שיטעון. או' | ד אומר א אום'. 85 בידו | א [בתוך] ידו ל בו. שהולך לטבול | ל שהוא חולק לטביל. נזכר | א נודע ל ונזכר. 86 והולך | ד וחבר א ל חבר. ולא קדשו ידיהם ורגליהם | א ושלא קידשו רגליהם. 87 ולא קדש | א ושלא קידש. ורגליו | א ורגלו [ועבד עבודתו כשירה] (ונמחק המוסגר בנקודות). עבדה לעבדה ובין | א ל עבודה לעבודה בין. 88 בגדים | ד בגדי'. ועבדו | א ל ועבד. עבדתן | ד עבדתו א ל עבודתו. כשירה | ד ל כשרה. ולא קדשו | א ושלא קידשו. 89 ולא | א ושלא. קדש | א ל קידש. מן הבקר | ד מן הבק' א מן הבוקר. ל ח'. 90 ועבד | א ועבדו. עבודתו | ד עבדתו א עבודתן. ואחד | ד ואח'. ששימשו | ד ל ששמשו. 91 רחוץ | ד ל רחצו. ידים ורגלים | ד ידיהם ורגליהם. חייבין | א ל [הרי אילו (ל אלו)] חייבין. שנ' | ד שנאמ'. בבאם | ד א ל בבואם. אהל | א ל אוהל. 92 ירחצו | א ל ירחצו [מים ולא יסותן]. ד ח'. וגו' | ד וגומר. ל ח'. לאורה | ד ח'. 93 קדוש | א ל קידוש. ידים | ד ידיים. רבי | א ל ר'. או' | ד אומר. פוסלת | א ל מועלת. בקידוש | ד בקדוש. ר' | ד רבי. לעזר | ד א ל אלעזר.

83. שאין ענוש כרת. כלומר, אם נטמא בקודש ונכנס כלפי פנים כדי לצאת בקצרה דרך לולין. 84. שענוש כרת. כלומר, מיד כשהכניס ראשו ורובו, אפילו כשלא שהה כלל. ועיין בבה"א. 85. מפני הצורך. כלומר מפני הסרך, מפני סרך טבילה, עיין בבה"א. 86. שלא טבלו וכו'. כלומר, אחרי שהפליגו דעתם מן המקדש, או אחרי מסיכה. 88. שלא טבלו וכו'. הלשון הוא באשגרה מלעיל, ועיקר הכוונה היא לקידוש ידים ורגלים מן הבקר, שהעדרן מחלל את העבודה. 93. הלינה פוסלת וכו'. רבי נותן טעם לדברי הרישא.

בי ר' שמעון אומ' אפי' עוסק בעבודה כל שבעת הימים אין הלינה פוסלת בקידוש ידים ורגלים. 20. חמש טבילות היו שם באותו היום, כולם בקודש, בבית הפרוה, חוץ מן הראשונה שהיתה בחול, על שער המים, ובצד לשכתו היתה. ר' יהודה או' עששית של ברזל היו מרתיחין מערב יום הכפורים ומטילין לתוך הצונן, בשביל שתפוג צינתן. 21. הכל שלשים מנה. אילו ניטל מן ההקדש, רצה להוסיף מוסיף משלו. מעשה בישמעאל בן פיאבי שעשתה לו אמו כתנת ממאה מנה והיה עומד ומקריב על גבי המזבח. 22. שוב מעשה בר' אלעזר בן חרסו' שעשתה לו אמו כתנת משתי רבוא והיה עומד ומקריב על גבי המזבח, והורידוהו אחיו הכהנים, מפני שנראה מתוכה ערום. 23. האשה שעשתה כתנת לבנה כשירה, ובלבד שתמסרנה לצבור. אחד בגדי כהן גדול ואחד בגדי כהן הדיוט באין מתרומת הלשכה.

95 חמש טבילות וכו'. תו"כ אחרי פ"ו ה"ח, ס"ג ע"ג; ג'בלי י"ט ל', ל"ח ל'. ועיין במסכ' פ"ג מ"ג ובמקבילות. 97 כ' יהושע וכו'. ילוש' פ"ג ה"ח, מ' ע"ג; ג'בלי ל"ד ג'. 98 הכל שלשים וכו'. ילוש' פ"ג מ"ז. 99 מעשה וכו'. ילוש' פ"ג סה"ו, מ' ע"ד; ג'בלי ל"ח ג'. 101 שוב מעשה וכו'. מקוואות הכ"ל. 103 האשה וכו'. ילוש' שקלים פ"ד ה"ח, מ"ז ע"ד, שם ה"ח, מ"ח ע"ח, תענית פ"ד ה"ו, ס"ח ע"ג, מגילה פ"ח ה"ו, ע' ע"ב. ועיין ג'בלי כאן כ"ח ח', ל"ח ג'. 104 לחד בגדי וכו'. עיין לעיל שקלים פ"ג ה"ו, ותו"כ אחרי פ"ח ה"י, ס' ע"ג.

94 בי ר' | ד א ל בר'. אומ' | ד אומר ל או'. אפי' | ד אפילו. אפי' . . . אין | א ח'. כל . . . היום | ל ח'. פוסלת | א ל מועלת. 95 בקידוש | ד בקידו'. שם | ל בקדש. באותו | ד באותה. כולם | א כולן ל וכלן. 96 בקודש | ד ל בקדש. בבית | א אבית. הפרוה | ד הפרו' א הפרווה. מן הראשונה | ל מטבילה ראשונה. על | ד על [נב] א ל על [נב]. 97 ובצד | ל בצד. ר' יהודה | ד רבי יהוד'. או' | ד אומר א ל אומ'. עששית | א עששיות. 98 הכפורים | ד הכפורי' א הכיפורים. הצונן | א הצונין. בשביל | א כדי. שתפוג | ד שתפיג. שלשים | ד ששים. ל ח'. 99 אילו | ד ל אלו. ניטל | ד א ל נוטל. ההקדש | ד ההקדש [ואלו נוטל מן ההקדש]. רצה | ד [אם] רצה א ל [ואם] רצה. בישמעאל | ל באלישבע. 100 פיאבי | ד פאבי'. שעשתה | ד שעשה א שעשת. אמו | ל ח'. כתנת | ד א ל כתונת. ממאה מנה | א משתי ריבוא. 101–102 שוב . . . המזבח | ל ח'. 101 שוב מעשה | א ומעשה. חרסו' | ד א חרסום. כתנת | ד כתונת. 101–102 משתי רבוא | א בן מאה מנה. והיה עומד ומקריב | א ועלה להקריב. 103 שנראה | ד שנר'. האשה | ד האש'. כתנת | ד א כתונת. כשירה | ד ל כשרה. 104 לצבור | א לציבור.

95. **חמש טבילות וכו'.** אחת בתחילת העבודה, שנייה כשמחליף לבגדי לבן לשם עבודת פנים, שלישית כשמחליף שוב לבגדי זהב אחרי עבודת פנים, רביעית כשמחליף לבגדי בוץ להוציא כף ומחתה, חמישית כשמחליף לבגדי זהב, כדי לסיים את העבודה. 97. **עששית של ברזל וכו'.** כלומר, אם היה הכהן זקן ואינו יכול לסבול בצונן. ור' יהודה חולק על משנתנו פ"נ מ"ד, ואומר להטיל מים חמים לתוך המקוה, שלא יאמרו ראינו כהן גדול טובל במים שאובים, עיין בבה"א. 98. **הכל שלשים וכו'.** כלומר, מחיר הבגדים שכהן הגדול לובש שחרית ובין הערבים הוא שלשים מנה בין כולם, כמש' פ"נ מ"ז. 103–104. **ובלבד שתמסרנה וכו'.** כמבואר להלן שהבגדים באים משל ציבור, ועיין בבה"א.

פרק ב׳

1. כיצד הוא מתודה, אנא השם, עויתי פשעתי חטאתי לפניך אני וביתי, אנא השם, כפר נא לעונות ולפשעים ועל החטאים שעויתי ושפשעתי ושחטאתי לפניך אני וביתי, ככתׂ בתורת משה עבדך כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מכל חטאתיכם לפני ה׳ תטהרו, ואומ׳ והתודה עליו את כל עונות בני ישראל ואת כל פשעיהם לכל חטאתם דברי ר׳ מאיר, וחכמים או׳ עונות אילו הזדונות, פשעיהם אילו המרדים, חטאתם אילו השגגות, מאחר שמתודה על הזדונות ועל המרדים חוזר ומתודה על השגגות? אלא כיצד מתודה, אנא השם, חטאתי עויתי פשעתי לפניך וגו׳, והן עונין אחריו ברוך שם וגו׳, שכן מצינו דרך כל המתודין מתודין, דוד אמ׳ חטאנו עם אבותינו העוינו והרשענו, שלמה אמ׳ חטאנו ועוינו ופשענו, דניאל אמ׳ חטאנו ועוינו הרשענו, אלא מהו שמשה אמ׳ נושא עון

1 כילד וכו׳. תו״כ למכי פכם׳ ג׳ ס״ל, פ׳ ע״ל; ירוש׳ ס״ג ס״ז, מ׳ ע״ל; ג3בלי ל״ו ג׳. ועיין במכ׳ פ״ג מ״ח ובמקבילות. 3 כי ביום וכו׳. ויקרל ע״ז, ל׳. 5 והתודה וכו׳. פס ע״ז, כ״ל. 6 עוכות וכו׳. מקוכות הכ״ל; ג3בלי כריתות כ״ס ג׳. 7 פמעיהם וכו׳. תו״כ למכי פרק ד׳ ס״ב, פ״ל ע״ב; ג3בלי פבועות י״ג ג׳; מקוכות הכ״ל (בפו׳ 1). 10 מטלכו וכו׳. תהלים ק״ו, ו׳. 11 מטלכו וכו׳. מ״ל ח׳, מ״ז. 12 מטלכו וכו׳. לכילל ע׳, ס׳. כוסל וכו׳. פמות ל״ל, ז׳.

1 הוא | א ל ח׳. מתודה | א מתוודה. אנא | א [אומר] אנא. 2 השם | א ל בשם. לעונות ולפשעים | ד על העונות ועל הפשעי׳. ועל החטאים | א ולחטאים ל לחטאים. ושפשעתי | א ושפשע׳ ל שפשעתי. 3 ושחטאתי | א ושחטא׳. ככתׂ | ד ככתוב ל ככתו׳. בתורת | ד בתור׳. עבדך | א עבדך [מפי כבודך] ל לובדך [והוקן ,עבדך׳ ושכחו לגרור את ראש הלמי״ד]. 4–5 לטהר . . . תטהרו | ד א וגו׳. מכל . . . תטהרו | ל ח׳. 5 ואומ׳ | א ל ואו׳. והתודה | ד והתוד׳ א והתוודה. ישראל | א ישר׳. 6 ר׳ מאיר | ד רבי מאי׳. וחכמים | א וחכ׳. או׳ | ד אומרים א אומ׳. אילו | ד ל אלו. 7 פשעיהם | ד א ל פשעים. אילו1 | ד אלו. ל ח׳. חטאתם | ד א ל חטאים. אילו2 | ד ל אלו. שמתודה | א שמתוודה ל שהתודה. 8 המרדים | ד המרדי׳. ומתודה | א ומתוודה. כיצד מתודה | א כך הוא אומ׳ ל כך היה מתודה. 8–9 אנא השם | א ח׳. 9 וגו׳ | ד [אנא השם כפר נא לחטאים ולעונות ולפשעים שחטאתי ושעויתי ושפשעתי לפניך אני וביתי ככתוב בתור׳ משה עבדך כי ביו׳ הזה יכפר עליכם לטהר אתכם] וגומר ל [אני וביתי אנא בשם כפר נא לחטאים לעונות ולפשעים שחטאתי ושעויתי ושפשעתי לפניך אני וביתי ככתׂ בתורת משה עבדך לאמר כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר] וגו׳ א אני וביתי. והן . . . וגו׳ | א ח׳. וגו׳ | ד [כבוד] וגומר ל כבוד מלכותו לעולם ועד. שכן | א ל וכן. 10 המתודין | ד המתודי׳ א המתוודין ל המתודים. מתודין | א מתוודין. ל ח׳. דוד | ל דויד א שלמה אומ׳ חטאנו עוינו רשענו דוד אמ׳ חטאנו עם אבותינו וכו׳. אמ׳ | ד אמר. אבותינו | ד אבתינו. 11 אמ׳ | ד אמר א אומ׳. ועוינו | א עוינו ל העוינו פ והעוינו. ופשענו | א ל פ רשענו. 12 אמ׳ | ד אמר. ועוינו | א העוינו ל עוינו. ד ח׳. הרשענו | ד והרשענו [ופרדנו] א והרשענו [ופשענו ומרדנו] ל הרשענו [ומרדנו]. אלא | א ל ח׳. מהו | ל ח׳. שמשה | ל משה. אמ׳ | ד א אומר.

1. כיצד הוא מתודה וכו׳. כלומר, וידוי ראשון על הפר, והוא עומד בין האולם ולמובח.

ופשע וחטאה ונקה, אלא כך היה מתודה חטאתי ועויתי ופשעתי לפניך. 2. בא לו למזרח העזרה ולצפון המזבח, שני שעירים היו שם, פניהם כלפי העם ואחוריהם כלפי הקודש, כהן גדול פניו כלפי הקודש. עשרה פעמים מזכיר את השם באותו היום, ששה לפר, שלשה לשעיר, ואחד לגורלות. וקלפי היתה שם ובה שני גורלות, של אשכרוע היו, ועשאן בן גמלא של זהב, ומזכירין אותו לשבח. בן קטין עשה שנים עשר דד לכיור, שנים עשר כהנים מקדשין הימנו, שמתחלה לא היו בו אלא שנים, שנים כהנים מקדשין הימנו, מזכירין אותו לשבח. 3. מולבז המלך עשה כל ידות הסכינים של יום הכפורים זהב, ומזכירין אותו לשבח. הילני אמו עשתה נברשת של זהב שעל פתח ההיכל. אף היא עשתה טבלה של זהב שפרשת סוטה כתובה עליה, שבשעה שחמה זורחת היו ניצוצות יוצאות ממנה, ויודעין שחמה זורחת. 4. כל השערים שהיו שם נשתנו להיות של זהב,

14 נח לו וכו'. מסכ' ס"ג מ"ע. 15 סניהס וכו'. תו"כ לחכי כיס פרק ג', ס' ע"ל. 16 עסקה וכו'. יכוס' ס"ג ה"ז, מ' ע"ל; 33בלי ל"ע ג'. 17 וקלפי וכו'. מסכ' ס"ג מ"ע. 18 בן קטין וכו'. סס מ"י. 19 סניס עסק וכו'. 33בלי כ"ה ג', ל"ז ח'. ועיין יכוס' ס"ג ה"ח, מ"ח ע"ל. 20 מולבז וכו'. מסכ' ס"ג מ"י. 23 שבשעה וכו'. יכוס' ס"ג ה"ח, מ"ח ע"ל, סוטה ס"ג ה"ג, י"ח ע"ל; 33בלי ל"ז ג'. 24 כל הסערים וכו'. מסכ' מלות ס"ג מ"ב. ועיין במסכ' כלן ס"י מ"ב.

13 ונקה | א ל ח'. אלא כך היה מתודה | א וכן הוא אומ' ל וכך הוא או'. ועויתי | א ל עויתי. ופשעתי | ל פשעתי. 14 העזרה | א עזרה. ולצפון | ל לצפון. שני | ד [הסנן בימינו וראש ב'ד בשמאלו] שני א ל [הסנן מימינו וראש בית אב משמאלו] ושני. 15 ואחוריהם | א אחוריהם. הקודש (ב'פ) | ד ל הקדש. כהן | א וכהן. פניו | ל ח'. 16 עשרה | א ועשרה ל ועשרה [כהנים] (נמחק המוסגר בנקודות). באותו היום | ד א ל בו ביום. לפר | ל שלפר (ונמחקה הש"ן בנקודה). שלשה | ד ג' א ושלשה. 17 וקלפי | ל קלפי. שני | א שתי. אשכרוע | ל אשכרע. ועשאן | א עשאן. 18 לשבח | א ח'. עשה שנים | כ"ה ד א ל. ב עשר עשר. 19 שנים1 | א ל ושנים. הימנו | ד ל ממנו. שמתחלה | א שמתחילה. היו | א היה. בו | ל ח'. שנים3 | ד ל ושנים א ושנים [עשר] (נמחק המוסגר בנקודות). 20 הימנו | ד המינו ל ממנו. מזכירין אותו לשבח | א ח'. מזכירין | ד ל ומזכירין. מולבז | ד א מונבז ל מלבז. עשה | א עשה [את]. 21 הסכינים | ד א ל הסכינין. הכפורים | א הכיפורים. זהב | א ל [של] זהב. ומזכירין אותו לשבח | ל ח'. ומזכירין | א מזכירין. הילני | ל הלני. עשתה | ד עשת'. 22 נברשת | ד נברש'. ההיכל | א היכל. טבלה | א טבלא. 23 סוטה | ל שוטה. שבשעה | א ובשעה. שחמה | א שהחמה. ניצוצות | ד ניצוצית ל הניצוצות. יוצאות | ד ל יוצאין. ממנה | ד א הימנה. 24 ויודעין | א והיו יודעין. שחמה זורחת | א ל שזרחה החמה. השערים | א שערים.

13. **וחטאה ונקה וכו'.** יש כאן קיצור לשון, וצ"ל: [אלא כיון שהיה מתודה על הודוות ועל המרדים כאילו הם שגגת לפניו], כמו שהוא במקבילות, עיין בבה"א. 14. **בא לו למזרח וכו'.** כלומר חוזר מן האולם למזבח לצד מזרח, ועומד בשער ניקנור נגד החלל שבין המזבח לכותל צפוני של עזרה. 22. **נברשת.** מנורה. 23. **שבשעה שחמה וכו'.** חוזר לרישא, כלומר שחמה זורחת על הנברשת.

חוץ משערי ניקנור, מפני שנעש' בהן נס. ויש אומרי' מפני שנחשתן מצהיב. ר' ליעזר בן יעקב או' נחושתא קלנתיא, והיתה יפה כזהב. מהו נס שנעשה בהן, אמרו כשהיה ניקנור מביאם מאלכסנדריא של מצרים עמד עליהן נחשול שבים לטבען, ונטלו אחד מהן והטילוהו לים, ובקשו להטיל את השני ולא הניחן ניקנור, אמ' להם אם אתם מטילין את השיני הטילוני עמו, היה מצטער ובא עד שהגיע לנמילה של יפו, כיון שהגיעו לנמילה של יפו היה מבעבע ועולה מתחת הספינה. ויש אומ' אחת מן חיה שבים בלעה אותו, וכיון שהגיע ניקנור לנמילה של יפו פלטתו והטילתו ליבשה, ועליו מפורש בקבלה קורות בתינו ארזים וגו'. 5. של בית גרמו היו פקיעין במעשה לחם הפנים ולא רצו ללמד, שלחו חכמים והביאו אומנין מאלכסנדריא של מצרים שהיו פקיעין כיוצא בהן, אלא שאין פקיעין לרדותה. של בית גרמו היו מסיקין את התנור מבחוץ והיא נרדית מבפנים, של אלכסנדריין לא היו עושין כן, ויש או' זו היתה מעפשת. וכשידעו חכמים בדבר אמרו, לא ברא הקב"ה את העולם אלא לכבודו, שנ' כל הנקרא

26 ר' ליעזר וכו'. יכוס' פ"ג סה"מ, מ"ח ע"ח; ג33לי ל"מ ח'. 27 לימנו וכו'. יכוס' וג33לי הכ"ל. 33 קורות וכו'. סה"מ ח', י"ז. על בית גרמו וכו'. יכוס' פ"ג ה"ע, מ"ח ע"ח, סקליס פ"ס ה"ג, מ"מ ע"ק; ג33לי ל"מ ח'; סהס"ר פ"ג, ה' (מי זאת עולה). 38 כל הנקרא וכו'. יסעי' מ"ג, ז'.

25 ניקנור | ד ניקנו'. שנעש' . . . מפני | כ"ה ד. ב ח'. שנעש' | א ל שנעשה. בהן | א בהם ל [נס] בהן (ונמחק המוסגר). אומרי' | א אומ' ל או'. שנחשתן | ד שנחושתן ל שנחשתם. 26 ר' | ד רבי. ליעזר | ד א ל אליעזר. או' | ד אומר א אומ'. נחושתא | א נחושתן ל נחושתה. קלנתיא | ל קלמתיא. והיתה | א ל היה. מהו | ל מה הוא. 27 בהן | א בהם. כשהיה | א שהיה. מביאם | ד מביאו א ל מביאן. של מצרים | ד שבמצרים. א ח'. עליהן | ל עליהם. 28 שבים | ל בים. לטבען | ד לטבעם. א ל ח'. ונטלו אחד | א נטלו אחת. והטילוהו | א והיטילוה. ובקשו | א ביקשו ל בקשו. השני | א השיני. 29 ניקנור | א ל ח'. אמ' | ד אמר. להם | ל להן. אתם מטילין | א מטילין אתם. את השיני | ד את השני א אתו ל אותו. היה | ל והיה. 30 ובא | א ואוכל (ונמחק בנקודות). שהגיע | א שהגיעו. לנמילה | ד לנמל ל ללמנה. 30–32 כיון . . . יפו | א ח'. שהגיעו לנמילה | ל שהגיעה ללמנה. 31 אומ' | ד אומרים ל או'. מן | ד מהן. חיה | ל החיה. 32 לנמילה | ל ללמנה. והטילתו | ד והיטילתו. ועליו | ד א ל ועליהן. מפורש | ל מפרש. 33 קורות | ד קורו'. ארזים | ד ארז'. וגו' | א ל רהיטנו ברותים. בית | ד בי'. פקיעין | א בקיעין ל בקיאין. 34 והביאו | ד והביא. אומנין | כ"ה ל. ד אומני' א אומנים ב חכמים. 35 מאלכסנדריא | ד מאלכסנדרי'. של מצרים | ד שבמצרים. א ח'. שהיו | א והיו. פקיעין | ד א ל אופין. שאין פקיעין | א שאינן בקיעין ל שלא היו בקיאין. 36 מסיקין | ב [פקיעין] מסיקין (ונמחק המוסגר בנקודות). והיא | א והיה. נרדית | ד נירדית א [נאפה] ונרדה. 37 אלכסנדריין | ד אלכסנדרין א ל אלכסנדריא. או' | ד אומר א אומ'. זו | ל ח'. מעפשת | ד מעפשות ל מתעפשת. 38 הקב"ה | ד ל המקום. שנ' | ד שנאמר.

26. קלנתיא. כלומר, נחושת הבאה מקורינתון, שהיתה מפורסמת בטיבה היקר, עיין בבה"א.
33. ארזים וגו'. הכוונה לסוף הפסוק: רהיטנו ברותים, ודרשו ברותים, ברית ים, כלומר ברייה שבים (חיה שבים') הצילה אותם. פקיעין. כלומר, בקיאין.

בשמי וגו', שלחו להן ולא באו עד שכפלו להן שכרן, שנים עשר מנה היו נוטלין בכל יום, חזרו להיות נוטלין עשרים וארבעה, דברי ר' מאיר, ר' יהודה או' עשרים וארבעה היו נוטלין בכל יום, חזרו להיות נוטלין ארבעים ושמנה מנה. אמרו להן חכמים מה ראיתם שלא ללמד, אמרו יודעין היו בית אבא שבית המקדש עתיד לחרוב, ולא רצו ללמד, שלא יהו עושין לפני ע"ז בדרך שעושין לפני המקום. ובדבר הזה מזכירין אותן לשבח, שלא נמצאת פת נקייה ביד בניהם וביד בנותיהם מעולם, שלא יאמרו מלחם הפנים הן נזונין, לקיים [מה] שנ' והייתם נקיים מה' ומישראל. 6. של בית אבטינס היו פקיעין בפיטום הקטרת במעלה עשן, ולא רצו ללמד, שלחו חכמים והביאו אומנין מאלכסנדריא של מצרים שהיו מפטמין כיוצא בהן, אלא שאין פקיעין במעלה עשן. של בית אבטינס היתה מתמרת ועולה עד הקורות ואחר כך פוסא ויורדת למטה, של אלכסנדריין היתה פוסה ויורדת מיד. וכשידעו חכמים בדבר אמרו, לא ברא המקום את העולם אלא לכבודו, שנ' כל פעל ה' למענהו. שלחו חכמים עליהם ולא באו עד שכפלו להם שכרן, שנים עשר מנה היו נוטלין בכל יום, חזרו להיות נוטלין עשרים וד' דר"מ, ר' יהודה או' עשרי' וד' היו נוטלין בכל יום, חזרו להיו' נוטלין ארבעים ושמנה מנה. אמרו להם חכמים מה ראיתם שלא

46 והייתם וכו'. במדבר ל"ג, כ"ג. 46—47 ית חבטינס וכו'. מקוטות תכ"ל (לעיל עו' 33). 52 כל פעל וכו'. מקלי ע"ז, ד'.

39 וגו' | א לכבודי בראתיו ל ולכבודי בראתיו. להן | א אחריהם ל אליהם. באו | א רצו לבוא. שכרן | ד שכרך ל שכרם. 40 וארבעה | ל וארבעה [מנה]. דברי ר' מאיר | ד דברי ר"ם. א ח'. 41 עשרים | ד עשרי'. וארבעה | ד וארבע' א ל וארבעה [מנה]. בכל יום | א ח'. ושמנה | ד א ל ושמונה. 42 מנה | ד ח'. להן | ד א להם. חכמים | א ח'. אמרו$_2$ | ל אמרו [להן]. יודעין | א יודעים. 43 לחרוב | א ליחרב ל לחרב. לפני ע"ז | א [כן] לעבודה זרה ל לפני עבודה זרה. 44 בדרך | ד א ל כדרך. לפני המקום | א להקב"ה. ובדבר | א ל בדבר. הזה | ל זה. מזכירין אותן | ד [היו] מזכירין אותו. נמצאת | א נמצא. 45 בניהם | ד ל בניהן. בנותיהם | ד ל בנותיהן. שלא יאמרו | א [כדי] שלא יהו ישר' אומרין ל [כדי] שלא יהו ישראל אומ'. הן | א ל הם. 46 נזונין | א ניזונין. לקיים | ד לקים. [מה] | כ"ה א ל. ד ב ח'. שנ' | ד שנאמר. ומישראל | א ומיש'. 47 פקיעין | א בקיעין ל בקיען. בפיטום | ד ל בפטום. הקטרת | ד א ל הקטורת. במעלה | א ל ובמעלה. 48 חכמים | א חכם'. אומנין | ל אומנים. של מצרים | א ח'. שהיו מפטמין | א ומפטמין. 49 שאין | ל שלא היו. פקיעין | א בקיעין ל בקיען. היתה | א היה. 50 הקורות | א הקירות. פוסא | ד ל פושה א פוסה. למטה | ל ח'. אלכסנדריין | ד א אלכסנדרין ל אכסנדריים. פוסה | ד פושה. ויורדת | ד א ל ח'. 51 חכמים | א חכם'. בדבר | א ח'. המקום | א הק'ב'ה. את העולם | א ח'. 52 חכמים עליהם | ד עליהן חכמים א עליהן ל אליהם. באו | א [רצו ללמד שלא יהו עושין כן לעבודה זרה ולא] רצו לבוא. 53 להם | א ל להן. שכרן | ד ל שכרם. שנים | א ושנים. 54—55 עשרים . . . נוטלין | כ"ה ד. ב ח'. 54 וד'$_1$ | א ל וארבעה [מנה]. דר"ם | א ל דברי ר' מאיר. או' | ל אומ'. עשרי' | א ל עשרים. וד'$_2$ | א וארבעה ל וארבעה [מנה]. 55 להיו' | א להיות. נוטלין | ל ח'. ארבעים | ד ארבעי'. ושמנה | א ל ושמונה. להם | א להן. חכמים | ד חכמי' א חכם'. ראיתם | ד ראית'.

50. פוסא. פושה, מתפשטת ומפציעה לכאן ולכאן.

ללמד, אמרו להם יודעין היו בית אבא שבית המקדש עתיד לחרוב, ולא רצו ללמד, שלא יהו מפטמין לפני ע"ז בדרך שמפטמין לפני המקום. ובדבר הזה מזכירין אותן לשבח, שלא יצאת מהן אשה מבוסמת מעולם, ולא עוד אלא כשהיו נושאין אשה ממקום אחר היו פוסקין על מנת שלא
60 תתבסמי, כדי שלא יאמרו מפטום הקטרת הן מתבסמות, לקיים מה שנ' והייתם נקיים מה' ומישראל. 7. אמ' ר' עקיבא סח לי שמעון בן לוגא, אני ותינוק אחד מבני בניהם היינו מלקטין עשבים בשדה, ראיתיו ששחק ובכה, אמרתי לו על מה בכית, אמ' לי על כבוד בית אבא שגלה, אמרתי לו על מה שחקתה, אמ' לסוף לעתיד לבא עתיד הקב"ה לשמח את
65 בניו. אמרתי לו מה ראית, אמ' למעלה עשן כנגדי, אמרתי לו, הראהו לי, אמ' לי שבועה היא בידינו שאין מראין אותו לשום אדם. אמ' ר' יוחנן בן נורי פעם אחת הייתי מהלך בדרך, מצאני זקן אחד ואמ' לי משל בית אבטינס אני, כתחלה כשהיו בית אבא צנועין היו מוסרין מגלותיהן זה לזה, עכשיו הולך והזהר בה, שהיא מגלת סמנים. וכשבאתי והרציתי דברים

61 ושיתם וכו'. במדבר ל"ב, כ"ג. לפי' ר' עקיבא וכו'. מקורות סכ"ל.

56 להם | ד ל להן. א ח'. יודעין | ד יודעי'. בית | ד בי' ל [של] בית. שבית | ד שבי'. לחרוב | א ל ליחרב. 57 מפטמין | ד מפטמי' א ל עושין. לפני ע"ז | א [כן] לעבו' זרה. בדרך | ד א ל כדרך. שמפטמין | ד שמפטמי' א ל שעושין. 58 הזה | ל זה. מזכירין | ד [היו] מזכירי'. יצאת | ד יצא' ל יצאה. מהן | א מהם. מבוסמת | ד מבושמ' א מבושמת. 59 ולא . . . כשהיו | א ל ח'. נושאין | ד נושאי' א ל וכשנושאין. ממקום | ד ממקו' ל במקום. היו פוסקין | ד היו פוסקי' א ל פוסקין עמה. על מנת | ד ע"מ. 60 תתבסמי | ד א תתבשמי. שלא | ד א ל שלא [יהו ישראל]. יאמרו | ד אומרים א אומרין ל או'. מפטום | א ל מפיטום. הקטרת | ד ל הקטורת. הן | א היו. ד ח'. מתבסמות | ד א מתבשמות. מה | ד ח'. 61 אמ' | ד אמר. סח | ל שח. 62 לוגא | ד לינא ל לגא. בניהם | ד בניה'. היינו | ד והיינו ל היו. מלקטין | ד מלקטים. 63 משחק | ד ל ששחק א ששוחק. ובכה | א ובוכה. אמרתי | א נמתי. בכית | ד בכית' א בכיתה. אמ' | ד אמר א א'. שגלה | א ח'. 64 אמרתי לו | א ל ח'. על | א ל ועל. שחקתה | ד ל שחקת. אמ' | א אמ' [לו לי] (נמחק .לו') ל אמ' [לי]. לסוף | א ל סוף. לעתיד לבא | ד א ל ח'. עתיד הקב"ה | ד שעתיד הקב"ה א שהקב"ה עתיד ל שהמקום עתיד. 65 אמרתי לו | א ח'. מה | א ומה. ראית | ד ראית' א ראיתה. אמ' | ד אמר א א' [לי] ל אמ' [לי]. למעלה | ד א מעלה ל [הרי] מעלה. כנגדי | ל לנגדי. אמרתי | א נמתי. הראהו | ד הראו א הראני. לי | א ל ח'. 66 אמ' | ד אמר א א'. היא בידינו | ד היא בידנו א היתה בידם [של בית אבא] ל היתה בידם. שאין מראין אותו | ל שלא להראותו. לשום | ד א ל לכל. אמ' ר' | ד א'ר. 67 פעם . . . בדרך | א ח'. ואמ' | ד ואמר ל אמ'. לי | כ"ה ד א ל. ב לו (תוקן: לי). משל | א של. בית | ל ח'. 68 כתחלה | ד ל בתחלה א כתחילה. כשהיו | א שהיו. צנועין | ל צנועים. מגלותיהן | ד א מגילותיהן. 69 עכשיו | ל עכשו. הולך | ד הילך [מגילה זו] ל הא לך [מגלה הזו] א אומר לך (ב נראה שהונה: הילך). והזהר | ד והיזהר א היזהר. בה | א בהם. שהיא מגלת סמנים | א שמגילת סמנין היא ל שמגלת סמנים היא. וכשבאתי | א כשבאתי. והרציתי | ד והרצתי. דברים | ל [את] הדברים.

65 אמ' למעלה וכו'. צ"ל: אמ' לי (כמ' כי"ע וכי"ל) מעלה וכו'.

לפני ר' עקיבא אמ' לי, מעתה אסור לספר בגנותן של אילו. מיכן אמ' בן עזיי משלך יתנו לך, בשמך יקראוך, ובמקומך יושיבוך, אין שכחה לפני המקום, אין אדם נוגע במוכן לחברו. 8. אגדיס בן לוי היה יודע פרק בשיר ולא רצה ללמד, אמרו לו חכמים מה ראית שלא ללמד, אמ' להם יודעין היו בית אבא שבית המקדש עתיד לחרוב, ולא רצו ללמד, שלא יהו או' לפני ע"ז כדרך שאומ' לפני המקום. בן קמצר היה יודע את הכתב ולא רצה ללמד, אמרו לו מה ראית שלא ללמד, דמם. אלו מצאו תשובה לדבריהם, בן קמצר לא מצא תשובה לדבריו. הם בקשו להרבות כבודן ולמעט כבוד שמים, לפיכך כבודן נתמעט וכבוד שמים נתרבה, ולא נמצא להם שם טוב וזכר טוב בעולם. על הראשונים נאמ' זכר צדיק לברכה, ועל אילו נאמ' ושם רשעים ירקב.

(פ"נ בכי"ע)

9. טרף בקלפי והעלה שני גורלות, אחד בימינו ואחד בשמאלו. אם בימינו עלה, היו כל ישראל שמחי' ואם בשמאלו עלה, לא היו כל ישראל שמחין.

70 מיכן אמ' וכו'. מקומות הכ"ל. 72 לגדים וכו'. מסכ' סם"ב. 75 בן קמלר וכו'. מסכ' הכ"ל. 76 לומרו לו וכו'. בבלי ל"ח ב'; שהש"ר פ"ג הכ"ל. 77 לח מלח וכו'. מקומות הכ"ל; יכוס' פ"ג ה"ט, מ"ל קט"ל. הס בקשו וכו'. יכוס' פ"ג ה"ט, מ"ל ע"ל, שקליס פ"ח ה"ב, מ"ט ע"ל; בבלי ל"ח ל'. 79 על הרלשוים וכו'. מסכ' קס"ג; יכוס' קס"ג, שקליס רפ"ח, בבלי ל"ח ב'. זכר וכו'. מקלי י', ז'. 80 ושם וכו'. מקלי שם. 81 טרף וכו'. מסכ' רפ"ד.

70 ר' | ד רבי. עקיבא | א עקיבא [זלנו עיניו דמעות] ל עקיבא [זלנו דמעיו]. לי | ל לי [עוד]. אסור | א ל אין אנו רשאין. אילו | ד ל אלו. מיכן | ד מכאן. אמ' | ד אמר ל היה. 71 עזיי | ד א עזאי ל עזאי [או']. בשמך | א ל ובשמך. אין | א ל ואין. 72 א ל ואין. נוגע | א [יודע] נוגע «ונמחק המוסגר בנקודות». במוכן | כ"ה ד א ל. ב כמו כן. לחברו | א לחבירו. אגדיס | ד אגדים א אונדס ל אנדס. 73 בשיר | ד בשי'. אמרו לו | א אמ' להם. חכמים | ד חכמי'. א ח'. ראית | ד ראית' א ראיתם. אמ' | ד אמר א אמרו. להם | ד ל להן. א ח'. 74 יודעין היו | א יודעים היו ל היו יודעין. בית | ד בי' א [של] בית. לחרוב | א ליחרב ל לחרב. 75 או' | ד אומרין א עושין [כן]. ל ח'. לפני ע"ז | א לעבודה זרה ל לפני עבודה זרה. שאומ' | ד א ל שעושין. המקום | א המקום [בדבר הזה מזכירין אותן לשבח]. 75–76 בן . . . דמם | א ח'. 76 לו | ל לו [חכמים]. אלו | א אילו. 77 לדבריהם | ל לדבריהם [ואלו מצאו תשובה לדבריהם]. בקשו | א ביקשו. להרבות | ל לרבות. כבודן | ד א ל כבודם. 78 לפיכך | ד לפיכ'. כבודן | ל כבודם. נמצא | א מצאו. 79 להם | א להן. חכר | ד חכ'. בעולם | ד ח'. 79–80 על . . . לברכה | א ל ח' «ועיין בשנו"ס שו' 80». נאמ' | ד נאמר. 80 ועל | א ל ועליהם. אילו נאמ' | ד אלו נאמר א ל הוא אומ' «ל או'». רשעים | ד רשעי'. ירקב | ל ירקב [ועל הראשונים נאמר זכר צדיק לברכה]. 81 בקלפי | ל בקילפי. 82 ישראל | ד א ישר'. שמחי' | ד ל שמחין א שמחים. ואם | א אם. היו | ד היה. כל | א ח'. ישראל | ד ישר'. שמחין | א שמחים.

71. משלך וכו'. כלומר, מה שמניע לך בזכותך. בשמך וכו'. כלומר בשם שקנית לעצמך יקראוך בני אדם, עיין בבה"א. 81. טרף בקלפי וכו'. כלומר נענע וערבב את הגורלות בתוך הקלפי. והתנא חזר למעלה, למה שסיים לעיל, שו' 17. 82. ישראל שמחי'. משום נחשא טבא.

10. שאלו את ר' עקיבא מהו לשנותו משמאל לימין, אמ' להם אל תתנו מקום למינים לרדות אחריכם. ר' יהודה אמ' משם ר' אליעזר הסגן וכהן גדול מושיבין שתי ימיניהן כאחד, אם בימינו של כהן גדול עלה, הסגן אומ' לו, אישי, כהן גדול, הגבה ימינך, אם בימינו של סגן עלה, ראש בית אב אומ' לו, הסגן, דבר מאילך. ונתנן על שני השעירים, הוא או' לה', והסגן או' לחטאת, ר' ישמעאל או' לא היה צריך לומ' חטאת, אמרו לו והלא כבר נאמ' ועשהו חטאת. 11. בכל יום שני כהנים נכנסין אחד בכף ואחד במחתה, היום נוטל את המחתה בימינו ואת הכף בשמאלו. במי דברים אמורים בקטרת שלפני לפנים, אבל בקטרת של מזבח הזהב הרי הוא כקטרת של שאר ימות השנה. בכל יום כבידה והיום קלה, בכל יום היתה ידה קצרה והיום ארוכה, כדי שתהא זרוע מסיעת, בכל יום ויום לא היה

83 שמלו וכו'. ג"ל מ' ג'. 84 כ' יהודס וכו'. ג"ל ל"ע ס'. ועיין במסכ' כפ"ד. 88 כ' ישמעאל וכו'. מסכ' הכ"ל; תו"כ אחרי פ"ג סה"פ, פ' ע"ח. 88—89 כצב נאמ' וכו'. עיין תו"כ הכ"ל. 89 ועשהו וכו'. ויקרא ע"ז, ע'. 90 היום נוטל וכו'. מסכ' כפ"ה. 92 בכל יום וכו'. מסכ' פ"ד מ"ד. 93 כדי שתסא וכו'. יומ' פ"ד ה"ד, מ"ח סע"ב ולילך; ג"ל מ"ד ג'.

83 ר' | ד רבי. עקיבא | א עקי'. מהו | ל מה הוא. אמ' | ד אמר א א'. להם | ל להן. 84 למינים | ד א ל למינין. אחריכם | ד אחריהם. יהודה | ד יהוד'. אמ' | א אומ' ל או'. משם | א ל משום. אליעזר | א אליע'. הסגן | ל סגן. 85 מושיבין | ד א ל מושיטין. שתי | ד ב'. ל ח'. ימיניהן | א ימיניהם. עלה | א עולה. ד ח'. אומ' | ד או' ל אמ'. 86 לו | ד ח'. ימינך | ד ימיניך א [את] ימינך. עלה | א עולה. בית | כ"ה ד א ל. ב ח'. אומ' | ד אומר ל או'. 87 הסגן | ד ל סגן א אישי כהן גדול. דבר מאילך | ל דביר המלך (ונמחקה הי"א בנקודות). ונתנן | ל ונותנן. שני | ד ב'. השעירים | כ"ה ד. א ל שעירים ב השעיירים (ונמחק .עי' בנקודות). הוא | א ח'. או'$_1$ | ד א אומ'. או'$_2$ | א נ אומ' ל אומ' [לו]. 88 ישמעאל | א ישמע'. או' | ד אומר א אומ'. צריך לומ' | ד צ"ל א ל צריך לומר. חטאת | א חטאת [אלא לה']. כבר | ל ח'. 89 נאמ' | ד א ל נאמר נ נא'. ועשהו | ל ועשאו. שני | ד ב' א ל [היו] שני. 90 היום | ל והיום. נוטל | א ל נטל. בסי וכו' | ד בד"א א במה דבר' אמור' ל במה וכו' נ . . . דב' אמו'. 91 בקטרת (ב'פ) | ד ל בקטורת. שלפני | ד של לפני א שלפניי. 92 כקטרת | א כקטורת. ל ח'. של שאר | ל כשאר. בכל . . . קלה | נ ח'. כבידה | ד א ל [היתה] כבידה. קלה | א [היתה] קלה. 93 ידה | ד א ל ח'. שתהא | א שיהא. זרוע | ד זרועו. מסיעת | א מסייעתו ל נ מסיעתו. ויום | ד א ל נ ח'.

83. מהו לשנותו וכו'. כלומר, אם עלה הגורל לה' על השעיר שבשמאלו, מהו להעביר את השעיר לימיני. 84. לרדות וכו'. כלומר, אל תתנו מקום למינים להשתלט עליכם בתשובות, שיאמרו שאף ישראל מאמין בפולחן רוחות השאול, כדרך הגוים שעובדים לאלי השאול בשמאל. ועיין בבה"א. 85. מושיבין וכו'. צ"ל: מושיטין וכו', כשאר הנוסחאות. 87. דבר מאילך. עיין בבה"א. 89. ועשהו חטאת. כלומר, ועשהו חטאת אין פירושו שהוא מקריב אותו חטאת. אלא שעושהו חטאת בדיבורו בשעת הגורל. 90. היום נוטל וכו'. שהרי עבודת היום אינה אלא בכהן גדול. 93. שתהא זרוע וכו'. כלומר, זרועו של כהן גדול, שמכניס את ראש יד המחתה תחת זרועו בין אצילי ידו הימנית, ומחזיק בכפו בסמוך למחתה, ועיין בבה"א.

לה ושתיק והיום היה לה ושתיק, דברי בן הסגן. בכל יום היו שתים מערכות
95 שם והיום שלש, אחת למערכה גדולה, ואחת למערכה שנייה, ואחת
שמוסיפין לקטרת של לפני לפנים, דברי ר' יהודה, ר' יוסה מוסיף אחת
לקיום האש, ר' מאיר מוסיף אחת לאברים ופרדים שלא נתעכלו מבערב.
12. נכנס ומהלך בהיכל עד שנמצא עומד בין מזבח הזהב למנורה. המזבח
היה לפנים ממנו, שלחן נתון בצפון משליש הבית ולפנים, משוך מן הכותל
100 שתי אמות ומחצה, מנורה כנגדו בדרום משליש הבית ולפנים משוכה מן
הכותל שתי אמות ומחצה, מזבח הזהב ממוצע בנתים כנגד שני בדי ארון,
ומשוך כלפי מזרח, וכולם היו נתונין מחצי הבית ולפנים. מהלך בהיכל
עד שמגיע לבין שתי הפרכות המבדילות בין הקדש ובין קדש הקדשים,
וביניהן אמה, זהו מקום הדביר שעשה שלמה, ר' יוסה או' לא היה שם אלא

94 נכל יוס וכו'. תו"כ לו קוף סכס' ח', ל' ע"ג; נגלי מ"ס ח'. ועיין נמסכ' קס"ד
ונירוס' ס"ד ס"ו, מ"ח ע"ד. 98 נין מזנח וכו'. עיין יכוס' ס"ס ס"נ, מ"ג סע"ג, ונגלי
כ"ח ב'. 99 שלחן נתון וכו'. עיין נרייתא דמלאכת המסכן פ"ד, הול' למ"ס, עמ' 28,
יכוס' סקליס פ"ו ס"ד, כ' ע"ג, נגלי ל"נ ב', מכחות ל"ס ב', ולילך. 102 מהלך וכו'.
מסכ' פ"ס מ"ח.

94 ושתיק (כ"פ) | א נשתיק. והיום | ד והיו'. דברי | נ דב'. הסגן | א ל סגן. היו | ד א ל נ היו [שם].
שתים | א שתי. 95 שם | ד א ל נ ח'. שלש | נ שלוש. למערכה (כ"פ) | א מערכה. שנייה |
ד קטנה. 96 לקטרת | ד א לקטורת. של לפני | ד ל נ שלפני א שלפניי. דברי | נ דב'. יהודה |
נ יהו'. יוסה | ד א ל יוסי. מוסיף | א [אום'] מוסיף ל [היה] מוסיף. 97 לקיום | א לקיים.
מאיר | א מאיר [אום'] נ מא'. ד ח'. לאברים | א ל לאיברים. ופרדים | ד ופרדי' א ל ולפרדים
נ ולפרדים. נתעכלו | כ"ה ד. א ל נתאכלו נ . . . כלו. ב נתעכבו. 98 ומהלך | נ ומהליך. עומד |
א ח'. למנורה | ד ולמנורה נ למנרה. המזבח | ד ל והמזבח נ מזבח. 99 היה | ד ל נ ח'.
מסנו | נ הסנו. שלחן | ד שלהן א שולחן ל השלחן. 99–100 משוך . . . ולפנים | ד ח'. 100 מנורה |
נ מנרה. 100–101 מנורה . . . ומחצה | ל ח'. 101 אמות ומחצה | ד אמו' ומחצ'. ממוצע | נ מוצע.
א ח'. בנתים | ד בנתיי' א מבינתים. שני | ד ב'. ארון | א הארון. 102 ומשוך | ל משוך.
מזרח | ד מזבח. וכולם | א ל וכולן. נתונין | ל נתונים. 102–103 מהלך . . . הפרכות | א ח'.
103 הפרכות | נ פרכות. המבדילות | א ומבדילות. הקדש . . . הקדשים | ל קדש לקדש. הקדש |
א הקודש. קדש | ד א קודש. 104 וביניהן | א ל נ וביניהם. אמה | ל אמה [אחת]. זהו |
א הה הוא ל הה היה נ זה. הדביר | ד הדבור. ר' | ד רבי. יוסה | ד א ל נ יוסי. או' |
ד אומר א אום'. היה | ל היתה.

94. ושתיק. צ'ל: נשתיק (כני' כי"ע), כלומר, נרתיק, והטעם משום שהנחלים הלוחשות שוהים במחתה זמן מרובה ומרתיחים את ידה, ויש לחשוש שהכהן יכוה. 95. למערכה שנייה. שממנה היו נוטלים נחלים לקטורת. 98. נכנס ומהלך וכו'. הברייתא רושמת את הליכתו של כה"נ מן העזרה לקדשי קדשים, והייט שנכנס להיכל ממזרחו ונמצא עומד כנגד החלל שבין מזבח הזהב (מימינו) והמנורה (משמאלו), והולך בדרומו של היכל לכיוון המערב, ששם פרוסה הפרוכת החיצונה. 99. לפנים ממנו. כלומר כשמהלך בהיכל לקדשי קדשים פונע ראשונה במזבח הזהב. 101. ממוצע בנתים וכו'. אבל משוך כלפי חוץ קימעא (בבלי).

105 פרכת אחת, שנ' והבדילה הפרכת לכם וגו'. אמרו לו מה ת"ל בין הקדש ובין קודש הקדשים, אמ' להם בין קדש העליון לקדש התחתון. דבר אחר, בין נוב לגבעון לשילה לבית עולמים. 13. החיצונה פרופה מן הדרום והפנימית מן הצפון. מהלך ביניהן עד שהגיע לצפון, הגיע לצפון הפך פניו לדרום מהלך לשמאלו עם הפרכת 110 עד שמגיע לארון, הגיע לארון ודחף את הפרכת במתניו, ונתן המחתה בין שני הבדים וצבר את הקטרת על גבי גחלים, ונתמלא הבית עשן. יצא ובא לו דרך כניסתו, ומתפלל תפלה קצרה בבית החיצון, ולא היה מאריך, שלא להבעית את ישראל. מעשה בכהן גדול שהאריך, אמרו לו מה ראית להאריך, אמ' להן מתפלל אני עליכם ועל מקדש אבותיכם שלא יחרב, 115 אמרו לו אע"פ כן אין אתה רשיי לשנות. 14 אבן היתה שם מימות נביאים

105 והבדילה וכו'. שמות כ"ו, ל"ג. 106 מאמו לו וכו'. עיין יומ' פ"ח ס"ב, מ"ח קע"ב. 108 מחילוכה וכו'. מסכ' פ"ח מ"ח. 113 מעשה וכו'. יומ' פ"ח ס"ב, מ"ב ע"ב; ג"ז כ"ב ב'. 115 לחן וכו'. מסכ' פ"ח מ"ב.

105 פרכת | א ל פרוכת. אחת | א ל ג אחת [בלבד]. שנ' | ד שנא'. הפרכת | ד א הפרוכת. לכם | ד לכן. ג ח'. וגו' | א ל בין הקודש (ל הקדש) ובין קודש (ל קדש) הקדשים. ד ח'. ת"ל | ד ל תלמוד לומר (ל לומ') א תלמ' לומ' ג תל' לו'. 106 ובין קודש | כ"ה ד א. ל ובין קדש ב לקדש. הקדשים | ד הקדשי' א הקדש'. להם | א להן. העליון | א עליון. 107 התחתון | א תחתון. אחר | ד אח'. לשילה | ל ג לשילו. לבית | א ולבית. עולמים | ד עולמי' ל ג העולמים. 108 החיצונה | ג החצנה. והפנימית | א הפנימית. ביניהן | א ל ג ביניהם. 109 שהגיע | א ל ג שמגיע. הפך | ל והפך. מהלך | א הגיע. לשמאלו | ל בשמאלו. הפרכת | ד הפרוכת. 110 הגיע לארון | ד ח'. ודחף | ל דחף. הפרכת | ד הפרוכת. ונתן | ל נתן. המחתה | א ל [את] המחתה. 111 שני | ד ב'. וצבר | ל צבר. הקטרת | ד הקטורת. גחלים | ד נחלי'. ונתמלא | כ"ה ד א ל ג. ב ונתמלאת. הבית | ד הבי'. יצא | ד יוצא א ויצא. ל ח'. 112 דרך | ל בדרך [בית]. תפלה | א תפילה. 113 גדול | ד א ל ג אחד. ראית | א ראיתה. 114 אמ' | ד א'. להן | ד א ל להם. אני עליכם ועל | ל הייתי על. אבותיכם | ג אבתיכם. יחרב | ל לחרב. 115 אמרו לו | כ"ה א ל. ד אמרו. ב ח'. אע"פ כן | ד א אף על פי כן ל אעפ"כ. אין | א ל אי. רשיי | ד א ל רשאי. שם | ד ח'. נביאים | ד ל הנביאים.

105. מה ת"ל וכו'. כלומר, הרי בפסוק נאמר: והבאת שמה מבית לפרכת את ארון העדות והבדילה הפרכת לכם בין הקדש וכו', ולמה חוזר שוב על המלה ,הפרכת', והרי בה עסיקין, ומכאן שהיו שתי פרוכות, אחת לצד הארון, והשנייה לצד ההיכל, עיין בבה"א. 106. בין קדש העליון וכו'. כלומר, הכוונה היא לפרכת שנייה שנתונה בעלייה כנגד הפרוכת שלמטה. 107. בין נוב וכו'. כלומר שהיתה פרוכת בין לנוב בין לגבעון וכו', ולאו דווקא במשכן גרידא. 109. מהלך לשמאלו וכו'. שהרי כשהוא הולך מצפון לדרום בצד המערב, ימינו למערב ושמאלו למזרח לצד הפרכת השניה. 110. ודחף את הפרכת וכו'. שהרי ראשי הבדים דחקו את הפרכת (כלהלן שו' 125), ולא היה לו מקום לעבור בין הפרכת ובין הבד הראשון. ומדברים במקדש ראשון, עיין בבה"א. 112. דרך כניסתו. כלומר שחזר בגבו לצפון ופניו לדרום, מפני כבוד הארון.

הראשנים ושתיה נקרית, גבוהה מן הארץ שלש אצבעות, שמתחלה היה עליה ארון נתון. משניטל הארון, עליה היו מקטירין קטרת שלפני לפנים. ר' יוסה אומ' ממנה נשתת העולם, שנ' מציון מכלל יופי הופיע. 15. צנצנת המן וצלוחית של שמן המשחה ומקלו של אהרן שקדיה ופרחיה וארגז דרון שהושיבו פלשתים כבוד לאלי ישראל היו כולם בבית קדש הקדשים, משגנזו ארון נגנזו עמו. שני בדי ארון היו יוצאין מן הארון עד שמגיעין לפרוכת, שנ' ויאריכו הבדים. יכול שקרעו את הפרוכת, ת"ל ולא יראו החוצה, יכול לא היו נראין מתוכה, ת"ל ויראו ראשי הבדים וגו', אמור מעתה האריכו, האריכו, הבדים והגיעו לפרוכת ודחקו את הפרוכת והיו נראין מתוכה, ועליהם מפורש בקבלה צרור המור דודי לי בין שדי ילין. 16. נטל את הדם ממי שממריס בו, נכנס למקום שנכנס ועמד במקום שעמד, והזה ממנו על הפרוכת כנגד שני בדי ארון אחת למעלה ושבע למטה, ולא היה

118 ממנה נשתת וכו'. יומ' פ"ח ה"ד, מ"ג ע"ג; ג3גלי כ"ד ג'; וי"ר פ"כ, ד', עמ' תכ"ה. מליון וכו'. תהלים כ', ג'. 119 לגלגת וכו'. להלן סוטה פי"ג; תוספ' כה"ן פמ"ל, פ"ז ע"ל; יומ' שקלים פ"ו ה"ל, מ"ט ע"ג, סוטה פ"ח ה"ג, כ"ג ע"ג; ג3גלי כ"ג ג', הוליות י"ג ל', כריתות ה' ג'. 121 שני בדי ג3ני וכו'. בלייתא דמלאכת המשכן פ"ז, עמ' 48; יומ' שקלים הכ"ל; ג3גלי כ"ד ל', מכשות ל"ח ל'. 122 ויאריכו וכו'. לה"ב פ"ו, ט'. 126 לרוך וכו'. שה"ש ל', י"ב. נטל וכו'. משנ' פ"ה מ"ג. 128 ולא היה וכו'. משנ' הכ"ל; תו"כ לחני שמ"ג, פ"ל,ע"ג.

116 הראשנים | ד ל הראשונים. ושתיה | ד א ל ושתייה. נקרית | ד ל נקראת א [היתה] נקראת. גבוהה | א וגבוהה. שמתחלה | א שכתחילה. 117 עליה | א שם. ל ח'. נתון | א נתון [עליה]. משניטל | ל משננזו. הארון | א ארון. קטרת שלפני לפנים | א קטורת שלפניי ולפנים. 118 יוסה | ד א ל יוסי. אומ' | ד ל או'. ממנה | ל ח'. נשתת | ד א ל נשתה. שנ' | ד שנאמר. מכלל | ד מכל. הופיע | ד א ל פ [אלהים] הופיע. 119 שקדיה | ל ושקדיה. 120 דרון | ד א ל ח'. שהושיבו | ד ל שהשיבו א שהשיבו [בו]. כבוד | א דורון. ל ח'. לאלי | ד לאלהי א ל [לה'] אלהי. היו כולם | א כולם היו [נתונים] ל כולן היו. בבית | כ"ה ד א ל. ב בכית. קדש | א קודש ל קדשי. 121 הקדשים | ד הקדשי'. משננזו | א משניגנו. ארון$_1$ | א ל הארון. ננזו | כ"ה ד א ל. ב גננו. שני | ד ב' ל שתי. 121–122 עד שמגיעין | ל ומגיעין. 122 לפרוכת | ד א לפרכות. הבדים | ד הבדי'. יכול שקרעו וכו' | ד א ל הסדר הוא: יכול לא . . . יכול שקרעו וכו'. הפרוכת | ד הפרוכ' א ל הפרכת. 123 ת"ל$_1$ | א תלמ' לומ'. החוצה | ד החוצ'. היו | ד ל יהו. א ח'. נראין | ד נראי' א נראו ל נראים. מתוכה | ד מתוכ'. ת"ל$_2$ | א ג תל' לומ'. 124 הבדים (ב'פ) | ד הבדי'. וגו' | א ל ח'. מעתה | ד מעת'. האריכו | ד א ל ח'. 125 לפרוכת | ד ל לפרכת א לפרכות. את | ל ח'. הפרוכת | ד א ג הפרכת. ועליהם | ל ועליהן. מפורש | ד מפור' ל מפרש. 127 שממריס | ד שממרי' א שממרס ל [שהוא] ממרס. נכנס | ל ונכנס. למקום | ד למקו' א במקום. והזה | א והיזה. ממנו | ג המנו. 127–128 על . . . ארון | ל ג ח'. 128 הפרוכת | ד הפרכת. שני | ד ב'. למטה | ד למט'.

118. מכלל יופי. ודרשו: שממנו מוכלל יפיו של עולם. 128. הפרוכת. צ"ל: הכפורת, ועיין בשנו"ס ובבה"א.

מתכוין להזות לא למעלה ולא למטה אלא כמצליף. וכך היה מונה
130 אחת, אחת ואחת, אחת ושתים, אחת ושלש, אחת וארבע, אחת וחמש, אחת ושש, אחת ושבע. ר' יהודה אמ' משם ר' ליעזר כך היה מונה אחת, אחת ואחת, שתים ואחת, שלש ואחת, ארבע ואחת, חמש ואחת, שש ואחת, שבע ואחת. היה מהלך לשמאלו עם הפרכת. ולא היה מגיע לפרכת, אם הגיע, הגיע. אמ' ר' לעזר בי ר' יוסה אני ראיתיה ברומי
135 והיו עליה טיפי דמים, ואמ' לי אילו מדמים של יום הכפורים.

129 וכך וכו'. נגלי כ"ס ח'; ומכ' תכ"ל. 131 ר' יהודס וכו'. נגלי תכ"ל. 133 ולא היס וכו'. יכוס' פ"ס ס"ס, ו"ג ע"ד; נגלי כ"ז ח'.

129 להזות | ד להוו'. למטה | ד למט'. כמצליף | ל במצליף. 129–131 וכך . . . ושבע | ד ל ח'. 130 ושלש | נ ושלוש. 131–133 ר' . . . היה | א ח'. 131 יהודה | ד יהור' נ יהו'. אמ' | ד אום' ל או'. משם | ל משום נ מש'. ליעזר | ד אליעז' ל נ אליעזר. 132–133 שתים . . . ואחת$_2$ | ד ל אחת ושתי' (ל ושתים) אחת ושלש אחת וארבע אחת וחמש אחת ושש אחת שבע (ל ושבע). 133 היה . . . הפרכת | ל ח'. היה$_1$ | ד [ואח'כ] היה. לשמאלו | א בימינו. עם הפרכת | ד עד הפרוכת. מגיען | ל נוגע. 134 לפרכת | ד לפרוכת ל בפרוכת נ בפרכת. אם הגיע | א ל ואם הגיע [לפרכת (ל לפרוכת)]. אמ' | א א'. לעזר בי ר' | ד ל נ אלעזר בר' (נ בר ר'). א ח'. יוסה | ד א ל יוסי. 135 והיו | ד ל שהיו נ והיה. טיפי | א [כמה] טיפי. ואמ' | ד ל נ ואמרו א אמ'. אילו | ד ל אלו א אילו [הן]. מדמים | נ דמים. הכפורים | ד הכיפורים א הכיפ'.

129. **אלא כמצליף.** כלומר, שלא היה מתכוין להזות בשורה, לא למעלה ולא למטה, אלא כמצליף בשוט, שפעמים מגביה את ידו ופעמים מורידה, ומוה למעלה ולמטה בהגבהת יד ובהורדתה. 130. **אחת ואחת וכו'.** כלומר ההזאה שלמעלה נמנית לחוד, ומתחיל מניין חדש בהזאות שלמטה, וכדי שלא יטעה מונה את ההזאה שלמעלה עם כל הזאה והזאה שלמטה, ובלבד שיגמור את הזאותיו בהזכירו את המניין ,שבע'. 132. **שתים ואחת וכו'.** ופירשו בבבלי (עיין בבה"א) שבמקומו של ר' יהודה מנו את הפרט תחילה (שתים ועשרים, שלש ועשרים וכו'), ולפיכך נקטו גם כאן את הסדר הזה. 133. **לשמאלו וכו'.** שהרי כשחזר מן ההזיות שעל הכפורת חזר בדרך בית כניסתו, הלך אחורנית, ופניו כלפי ארון, ונמצאת שמאלו לצד הפרוכת הפנימית. **ולא היה מגיע וכו'.** הברייתא נסמכה למשנתנו פ"ד מ"ה: והוה ממנו על הפרכת שכנגד הארון מבחוץ, ומפרשת שלא היה מגיע בדמים לפרוכת ממש.

פרק ג' (פ"ד בכי"ע)

1. בא לו להקיף את המזבח, מהיכן הוא מתחיל, מקרן מזרחית צפונית, צפונית מערבית, מערבית דרומית, דרומית מזרחית. מקום שמתחיל בחטאת על מזבח החיצון שם הוא גומר על מזבח הפנימי, וממקום שמתחיל בעולה במזבח החיצון משם הוא גומר בחטאת במזבח הפנימי. על כולן הוא נותן ממטה למעלה, חוץ מזו שהיתה לפניו (כנגדו אלכסון), שהיה נותן ממעלה למטה. ר' יהודה אמ' משם ר' ליעזר במקומו היה עומד ומחטא, ועל כולם הוא נותן ממטה למעלה, חוץ מזו שהיתה לפניו שכנגד אלכסון, שהיה נותן מלמעלה למטה. 2. הזה על טהרו של מזבח שבע פעמים. לא היה מזה לא על האפר ולא על הגחלים אלא על גגו של מזבח,

1 נמ לו וכו'. ומכ' ס"ת מ"ס; תר"כ לחכי ס"ד ס"י, פ"ח ע"ל. 6 כ' יסודם וכו'. תר"כ תכ"ל; 33גלי כ"ע ח'. ועיין נמכ' תכ"ל. 8 הזה וכו'. ומכ' ס"ת מ"ו; תר"כ תכ"ל ה"ג. 9 לא היה וכו'. יהוס' ס"ת רס"ז, מ"ג ע"ד; 33גלי כ"ע ח'.

1 את המזבח | ל במזבח. מהיכן | ג מיהכן. 1–2 מהיכן . . . מזרחית | א ל ח'. הוא | ד הו'.
2 צפונית צפונית | כ"ה ד ג. ב צפונית. מערבית$_2$ . . . מזרחית | ד מערבי' דרומי' דרומי' מזרחי'. מקום | א ממקום. 3 שמתחיל | ל שמתחי'. על מזבח (ב"פ) | א במזבח. שם | א משם. וממקום | א ממקום ל מקום. 3–4 וממקום . . . הפנימי | ד ג ח'. 4 בעולה | א העולה. במזבח (ב"פ) | ל על מזבח. משם הוא | ל שם. גומר | ל מתחיל. בחטאת במזבח | א החטאות מזבח.
5 על | א ל ועל. כולן | א כולם ל כלן ג כלם. מזו | א מזה ג מיזו. (כנגדו אלכסון) | ד ל ג ח'.
6 ממעלה | א ל ג מלמעלה. ר'$_1$ | ד רבי. יהודה | ל יהוד'. אמ' | ד אמר א ל אום'. משם | א משום. ליעזר | ד ל אליעזר א אליע'. היה | ג הוא. 6–7 היה . . . כולם | א ח'. 7 ועל | ג על. כולם | ד כולן ל כלן ג כלם. שכנגד | ל ג שכנגדו. 7–8 שכנגד אלכסון | א ח'.
8 אלכסון | ג אלכסין. מלמעלה | ל ג ממעלה. הזה | א היזה. טהרו | א טיהרו. 8–9 שבע פעמים | א ח'. 9 לא היה מזה | ג אין מזין. לא$_2$ | א ח'. האפר | ג האיפר. הגחלים | ד הגחלי'.

1. מקרן מזרחית וכו'. הכהן שחזר מהזיית שעל הפרוכת היה הולך ממערב למזרח בדרומו של היכל, והיה פונע תחילה בדרום מערב של מזבח הזהב, והואיל וכתוב ,ויצא אל המזבח' דרשו חז"ל שצריך לעבור את כל המזבח, כלומר מגיע לדרום מזרח של המזבח, פונה ימינה לצפון, ועובר את כל מזרח המזבח, עד שמגיע לקרן מזרחית צפונית, ומשם הוא מתחיל וסובב דרך ימין. 4. הוא גומר וכו'. צ"ל: הוא מתחיל, כני' כי"ל. 5. (כנגדו אלכסון) וכו'. המלים שהקפנו חסרות בד, כי"ל וקנ"ג, וסוברת התוספתא שבכל הקרנות יכול להרים את פס ידו ולזרוק ממטה למעלה, חוץ מן הקרן הראשונה שהיה עומד סמוך לה, שמשפיל את ידו וזורק ממעלה למטה, שאם לא יעשה כן יזוב הדם לתוך שרוולו, וילכלך את בגדיו, עיין בבה"א. 7. ממטה למעלה וכו'. וסובר ר' יהודה שהוא יכול להזהר אף בקרן הסמוכה שלא ילכלך את בגדיו. 7–8. שכנגד אלכסון. שהרי צריך למתוח את ידו כנגד כל אלכסון המזבח, עד שרק פס ידו נרידא יוצאת מחוץ למזבח, ואין לו אפשרות לזרוק ממטה למעלה.

10 והיא נכפפת על הקיר. על כל הזאה טבילה. נתן על הקרן מיכן ומיכן כשר, מן הקרן ולפנים פסול. שינה מתן קרנות פסול, אם חסר, אפי' אחת מן המתנות, פסול. הקדים מתן שבע למתן ארבע, יחזור ויתן מתן שבע על מתן ארבע עד שלא גמר את המתנות. יצא ושפך שיירי הדם ליסוד מערבי של מזבח החיצון, ושל מזבח החיצון, היה שופך אל יסוד דרומי, ר' שמעון 15 או' אילו ואילו ליסוד דרומי. אילו ואילו מתערבין באמה ויוצאין לנחל קדרון, ונמכרין לגנין לזבל, ומועלין בהן, דברי ר' מאיר ור' שמעון. וחכמים אומ' אין מעילה בדמים. 3. כל מעשה יום הכיפור' האמורין על הסדר הקדים מעשה לחבירו לא עשה כלום, חוץ מן הוצאת כף ומחתה, שאם הקדים מעשה לחברו מה שעשה עשוי. 4. אמ' ר' יהודה במי דברים

10 על כל הזאה וכו'. להלן זבחים פ"ו ה"ז. נתן על וכו'. תוספ' הכ"ל, להלן סה ה"י. 11 סה חסר וכו'. זבחים פ"ד מ"ג, סה פ"ה מ"ל, מנחות פ"ג מ"ו. 12 הקדים וכו'. עיין במעכ' פ"ה מ"ז. 13 ילה וכו'. מעכ' פ"ה מ"ו; להלן זבחים פ"ו ה"ח. 14 ר' שמעון וכו'. להלן זבחים הכ"ל; בבלי סה כ"ג סע"ל, כתן כ"ע ל'. 15 אילו ואילו וכו'. מעכ' פ"ה מ"ו ותוספ' הכ"ל. 16 ומועלין וכו'. יומ' פ"ה ה"ז, מ"ג ע"ל; בבלי כ"ע סע"ל, מעילה י"ל ל'. ועיין במעכ' הכ"ל. 17 כל מעשה וכו'. מעכ' פ"ה מ"ז. 19 אמ' ר' יהודה וכו'. יומ' פ"ה הה"ח, מ"ג ע"ל; בבלי פ' ל'.

10 והיא | ל היא. נכפפת | ג [נ.ר] נכפפת. על$_1$ | א ועל. הזאה | ד הזייה ל הזיה. נתן על הקרן וכו' | בא הסדר הוא: הקדים . . . ארבע (שו' 12–13) נתן על הקרן וכו'. מיכן ומיכן | ד מכן ומכן. 11 מתן קרנות | א מקום הקרנות. אם | א ח'. חסר | א חיסר [מן המתנות] ל חסר [מן המתנות]. אפי' | ד אפילו ג . . ילו. 12 מן המתנות | א ל ג ח'. מתן$_1$ | א [דם] מתן. ארבע | ד ארב'. מתן$_2$ | ד [מדם] מתן א [דם] מתן ל מדם. על | א לדם ל לאחר. 13 עד שלא | א ל ח'. נמר את המתנות | א ח'. המתנות | ד המתנות [שבפני'] ל המתנות [מבפנים]. יצא ושפך | א יוצא ושופך. שיירי | ד א שירי ל [את] שירי. 14 החיצון$_1$ | ג החצון. ושל מזבח החיצון | ל ח'. היה | ד הי'. אל יסוד | א ל ליסוד. שמעון | ג שמ'. 15 או' | ד אומר א אומ'. אילו$_1$ | ד ל ג אלו. ואילו (ב'פ) | ד ל ג ואלו. דרומי | ד א ל מערבי. אילו$_2$ | ד ל ואלו. א ח'. 16 ונמכרין | ל ונמכרים ג נמכרין. לגנין | ל לגנים. בהן | א בהן [לנחל קדרון] ל בהן [בנחל קדרון]. ר' | ד רבי. ור' שמעון | א ור' שמע'. ד ח'. 17 וחכמים | א וחכמ'. אומ' | ד אומרין ל או'. מעילה | א מועלין. בדמים | ד בדמי' ל ג לדמים. כל מעשה וכו' | בא ל באו כאן ה"ז והי"ח ואח"כ ההלכות שלפנינו. הכיפור' | כ"ה א. ד כיפורי' ל הכפורים. ב ח'. האמורין | ד האמורי' א האמור ל אמורין. 18 הסדר | ל סדר. הקדים | ד הקדי'. הקדים . . . כלום | א ל ח'. לחבירו | ד ג לחברו. מן הוצאת | א ל מהוצאת. 19 לחברו | א לחבירו. מה שעשה עשוי | א ל לא עשה כלום. אמ' | ד אמר א א'. ר' | ד רבי. במי וכו' | ד ל בד"א א במה וכו'.

10. **והיא נכפפת וכו'.** כלומר, ההזאה נכפפת ומתפשטת על קיר המזבח, שהרי נתן על הגג בסמוך לקרן, עיין בבה"א. **על כל הזאה וכו'.** כלומר, טובל את אצבעו לכל הזאה, ואינו מזה שתי הזאות מטבילה אחת. **מיכן ומיכן וכו'.** כלומר, שלא נתן על חוד הקרן, אלא בתוך אמה של חוד הקרן. 11. **שינה מתן וכו'.** כגון שהזה למטה מחוט הסיקרא, או שנתן בכלי, ולא באצבע. 17. **כל מעשה וכו'.** כלומר, בכל עבודות היום, אפילו בבגדי זהב בחוץ, ור' יהודה להלן חולק, עיין בבה"א.

20 אמורים בדברים הנעשין בפנים בבגדי לבן, אבל בדברים הנעשין בחוץ
בבגדי זהב, אע"פ שהקדים מעשה לחבירו, ששינה באחד מכל המעשים,
מה שעשה עשוי. 5. נתן מקצת המתנות בפנים ונשפך הדם, יביא ויתחיל
כתחילה מבפנים, ר' לעזר ור' שמעון אומ' ממקום שפסק. גמר את המתנות
(שעל הפרכות) שבפנים ונתן מקצת מתנות שבחוץ (על המזבח) ונשפך הדם,
25 יביא אחר ויתחיל בתחילה מבחוץ. ר' לעזר ור' שמעון אומ' ממקום שפסק.
6. גמר את המתנות שעל גבי הפרכות שבחוץ ונתן מקצת מתנות על המזבח,
ונשפך הדם, יביא דם אחר ויתחיל כתחלה על המזבח, ר' לעזר ור' שמעון
אומ' ממקום שפסק. גמר את המתנות שעל גבי המזבח, ונשפך הדם, אין
מתן היסוד מעכב. וכולן מטמאין בגדים ונשרפין בבית הדשן דברי ר'
30 ליעזר ור' שמעון, וחכמים אומ' אין מטמאין בגדים, ואין נשרפין בבית הדשן
אלא האחרון הגומר את המלאכה בלבד. 7. אמ' ר' יוסה זה סימן, כל היוצא

22 כתן וכו'. מסכ' קפ"ח; תו"כ לחכי פכס' ד' ה"ג, פ"ג ע"ח; ג3גלי ק"ח ח'. 29 וכולן
וכו'. תו"כ הכ"ל; ג3גלי ק"ח קע"ג. 31 אמ' ר' יוסה וכו'. תו"כ לחכי פ"ג ה"ז, פ"ח רע"ח;
יכוס' פ"ח ה"ז, מ"ג קע"ד; ג3גלי זכחים כ"ח ג'.

20 הנעשין$_1$ | ד הנעשים. בדברים$_2$ | ד בדברי'. הנעשין$_2$ | ד הנעשי' א הנעשים. 21 אע"פ | ד א אף
על פי ל שאע"פ. לחבירו | ד ל לחברו. ששינה . . . המעשים | א ל ח'. ששינה באחד | ד ח'.
המעשים | ד הנעשי'. 22 שעשה | ל שעש'. עשוי | ל עשוי [נתן מדם הפר בפנים ובחוץ ומדם
השעיר בפנים ובחוץ הפניטי' עלו לו והחיצוני' לא עלו לו]. «עיין להלן שו' 33–36». המתנות
בפנים | ל דמי' בפני'. ונשפך | ד ובשפך ל נשפך. יביא | ד א ל יביא [אחר]. 23 כתחילה |
ד בתחלה ל כתחלה. מבפנים | ל מבפני'. ר' | ד רבי. לעזר | ד אלעזר א אלע' ל אלעז'.
ור' | ד ורבי. שמעון | א ל שמע'. אומ' | ד אומר. המתנות | ד ל המתנו'. 24 (שעל הפרכות) |
ל ג ח'. שבפנים | א מבפנים ל שבפני'. ונתן | א נתן. מתנות | א המתנות ל מתנו'. שבחוץ |
א בחוץ ל מבחוץ. (על המזבח) | ל ח'. ונשפך | ל נשפך. 25 בתחילה | ד ל בתחלה א כתחילה
ג כתחלה. מבחוץ | א [על גבי המזבח] מבחוץ. ר' | ד רבי. לעזר | ד א אלעזר ל אלעז'.
ור' שמעון | ד ורבי שמעון א ור' שמע' ל ור"ש. אומ' | ד אומר. ל ח'. 26 המתנות | ל המתנו'.
שעל גבי הפרכות | א שעל המזבח. ד ל ג ח'. מקצת מתנות | א את המתנות ל מקצ' המתנו'.
על | א שעל [גבי]. המזבח | ל המוב'. 27 ונשפך . . . המזבח | כ"ה ד. ב ח'. ונשפך | ל נשפ'.
דם | א ל ח'. כתחלה | א כתחילה ל כתחל'. על | א על [גבי]. ר' | ד רבי. לעזר |
ד אלעזר א אלע' ל אלעז'. ור' שמעון | ד ורבי שמעון א ור' שמע' ל ור"ש. 28 אומ' | ד אמרו
ל או'. המתנות | ל המתנו'. גבי | א ל ג ח'. ונשפך | א ג נשפך. אין | ל ואין. 29 וכולן |
ד וכלן ג וכולם. בבית | א אבית. 29–30 דברי . . . הדשן | א ח'. ר' | ד רבי. ל ח'. 30 ליעזר |
ד אליעזר ל ג אלעזר. ור' | כ"ה ל ג. ד ורבי ב ר'. אומ' | ד אומרים. אין | ל איגן. ואין |
ל ולא. 31 אלא | ג אילא. האחרון | א אחרון. הגומר | א ל גומר. את | א את [כל].
אמ' | ד אמר א א'. ר' | ד רבי. יוסה | ד א ל ג יוסי. היוצא | א ל הניטל.

31. כל היוצא וכו'. כלומר שיירי הדם של מזבח הזהב שהוא נותנן על יסוד מערבי של מזבח החיצון סמוך לדרום, נוטלן מן ההוייה על טיהרו של מזבח הזהב שנתנה שם בצד דרום מזרח, ומצא שנטלן מן הסמוך ביותר בפנים (לפנים–בפנים) לצד המזבח החיצון, עיין בבה"א.

בפנים להינתן בחוץ ניטל מן הסמוך לפנים, וכל הנוטל מבפנים להנתן בחוץ ניתן על הסמוך בפנים. נתן מקצת הפר בפנים בחוץ, ומדם השעיר בפנים בחוץ, הפנימיין עלו לו והחיצונין לא עלו לו. נתן מקצת
35 המתנות שבפנים, ונשפך הדם, יביא אחר ויתחיל, על המזבח. נתן מקצת המתנות על המזבח, ונשפך הדם [כו']. 8. אע"פ שלא נתן כנגד היסוד יצא, שנ' וכלה מכפר, אם כיפר כלה דברי ר' עקיבא, ר' יהודה או' אם כילה כיפר. 9. פר ושעיר של יום הכפורים שאבדו והפריש אחרים תחתיהן, ולא הספיק להקריבן עד שנמצאו הראשנים, ירעו עד שיסתאבו

33 כתן וכו'. עיין יכום' פ"ד סה"מ, מ"מ ע"ג, פ"ס ה"ח, מ"ג ע"מ, צבלי מ' מ'. 37 וכלה מכפר. ויקרא ט"ז, כ'. מס כיפר וכו'. תו"כ מחכי ריש פרשת ד', פ"מ סט"ד; צבלי ס' צ', זבחים מ' מ', כ"צ צ'. ועיין יכום' פ"ס ה"ז, מ"ג ע"מ. 38 פר ושעיר וכו'. צבלי כ' מ', ס"ס מ', שבועות י"מ מ', י"צ מ', הוריות ו' מ'.

32 בפנים | ד ג מבפנים א ל מבחוץ. להינתן | א ונתן ל להנתן. בחוץ | א מבפנים ל בפנים. ניטל | ד א נוטל. לפנים | א או לפנים. הנוטל | א ל היוצא ג הניטל. 33 להנתן בחוץ | א לינתן מבחוץ. ניתן | ד נתן א ג נותן. בפנים | ד ל ג לפנים א [או] לפנים. 33–36 נתן . . . [כו'] | ל נתן מן הקרן מיכן ומיכן כשר חוץ מן הקרן ולפנים פסול שינה מתן קרנות פסול חיסר מן המתנות או לא נתן אלא אחת כשר נמר את המתנות שבפנים ונשפך הדם יביא אחר ויתחיל בתחלה על הפרוכת נמר את המתנות שעל הפרוכת ונשפך הדם «עיין בשנו"ס לעיל שו' 22» ג נמר את המתנות שבפנים נשפך הדם יביא אחר ויתחיל כתחלה על הפרכות נמר את המתנות שעל הפרכות נשפך הדם. מקצת | ד א מדם «עיין בשנו"ס לעיל שו' 22». בחוץ | א ובחוץ. ומדם | ד מדם. 34 השעיר | ד השעי'. בחוץ | א ובחוץ. הפניסין | ד הפנימין א הפניסיים. והחיצונין | ד א והחיצונים. 35 שבפנים | ד א בפנים. אחר | ד אחד. ויתחיל | ד ויחיל [בתחלה]. המזבח | ד הפרוכת א הפרכות. נתן | ד יתן. 36 המזבח | א הפרכות. [כו'] | א יביא אחר ויתחיל על הפרכות. ד ב ח'. אע"פ | ד א אף על פי. 36–37 אע"פ . . . יצא | ג אין מתן היסוד מעכיב וכולם כנגד היסוד יצאו. 37 שנ' | ד שנאמ'. וכלה | ד כלה. מכפר | א מכפר [את הקודש הק'] ל מכפר [את הקדש] ג מכפר [וג']. כיפר | ד ל כפר. כלה | א ג כילה. דברי | ג רב'. ר' | ד רבי. עקיבא | א עק' ג עקיבה. יהודה | ד יהוד' ג יהו'. או' | ד אומר א אום'. 38 כילה | ד ל כלה. כיפר | ד כפר [אין מתן היסוד מעכב וכולן כנגד היסוד יצאו שנאמר וכלה מכפר] ל כפר. יום | ד יו'. הכפורים | ד הכפורי' א הכיפ'. אחרים | ד אחרי'. 39 תחתיהן | א תחתיהם. ולא . . . שנמצאו | ל ואח'כ נמצאו ג ואחר כך נמצאו. עד | כ"ה ד א. ב ח'. הראשנים | ד א ל הראשונים. שיסתאבו | ג שיסתאיבו.

32. וכל הנוטל וכו'. כלומר, בויכי לבונה שהן ניטלין משלחן הזהב שבפנים כדי להקטירן על מזבח הנחושת בחוץ ניתנין ונקטרין על הסמוך לפנים, והיינו במערב של מזבח החיצון. ועיין בבה"א. 33. מקצת הפר וכו'. כלומר, שנתן מדם הפר בקדשי קדשים ומיד נתן ממנו גם על הפרוכת (לפני שנתן מדם השעיר בקדשי קדשים), ואח"כ נתן מדם השעיר בקדשי קדשים ועל הפרוכת, נמצא שבפנים תיקן את הסדר, שהרי נתן לשם מדם השעיר אחרי דם הפר, אבל בחוץ לא תיקן את הסדר, משום שנתן לשם מדם הפר לפני שנתן מדם השעיר בפנים. ועיין בבה"א. 37. אם כיפר וכו'. כלומר, אם נתן את כל המתנות שבפנים, כבר נגמרה העבודה, ואעפ"י שלא נתן את שיירי הדם על מזבח החיצון כבר כלה את הכפרה, ור' יהודה מפרש להפך. ועיין בבה"א. 39. ירעו וכו'. ונחלקו בה האמוראים, אם ירעו מתייחס לראשונים שנמצאו, או לשניים שהפריש תחתיהם.

וימכרו, ויפלו דמיהן לנדבה, שאין חטאת צבור מתה. ר' יהודה או' תמות. ועוד אמ' ר' יהודה נשפך הדם ימות המשתלח, מת המשתלח ישפך הדם. 10. שני שעירי יום הכפורים מצותן בהגריל, לא הגריל עליו, אפי' הכי כשרין. הגרלן באהרן, אפי' בכהן הדיוט כשרים. שני שעירי יום הכפורים עד שלא הגריל עליהן רשיי לשנותן לדבר אחר, משהגריל עליהן אין רשיי לשנותן לדבר אחר. 11. פסח שלא קרב בראשון יקרב בשיני, לא קרב בשיני יקרב בשלישי, מעות שלא קרבו בראשון יקרבו בשיני, לא קרבו בשיני יקרבו בשלישי, חגיגה שלא קרבה בראשון תקרב בשיני, לא קרבה בשיני תקרב בשלישי, לא קרבה בשלישי, תקרב להבא. 12. שעירי הרגל שלא קרבו ברגל יקרבו בראש חדש, לא קרבו בראש חדש יקרבו ביום הכפורים, לא קרבו ביום הכפורים יקרבו לרגל הבא, שמתחלה לא הוקדשו לקרבנות צבור אלא על מנת לקרב על מזבח החיצון. מת שעיר

40 שלין מטמא וכו'. משנ' פ"ו מ"ל, תמורה פ"ג מ"ג. 41 למר ר' יהודה וכו'. משנ' פכ"ל; תו"כ למצי פרק ג' ה"ז, פ"ל ע"ל. 42 מלותן וכו'. ירוש' פ"ד ה"ל, מ"ל ע"ג; נגלי מ' ל'. 44 לין כפיי וכו'. עיין ירוש' הכ"ל, נגלי מ' ג', מ"ל ל', קילוסין י"ל ל', חולין כ"ד ל', כריתות כ"ח ל'. 45 פסח וכו'. לעיל פסחים פ"ט, סו' 64 ולהלן, ומ"כ. 48 שעירי הרגל וכו'. להלן שבועות פ"ל משנ"ל, מכות פ"ז ה"ג; ירוש' שבועות פ"ל ה"ה, ל"ג ע"ל; נגלי פס י"ג ג'.

40 צבור | ד הצבור א ציבור ל ג הציבור. פתה | ד מית'. ר' . . . או' | א דברי ר' יהודה. יהודה | ג יהו'. או' | ד אומר ג אום'. תמות | א ח'. 41 ועוד | ג עוד. אמ' ר' | ד א א"ר. 42 יום הכפורים | ד י"ה א יום הכיפורים ג יום הכפ'. מצותן | ל מצותן [אע"פ] (ונמחק המוסגר). א ח'. בהנריל | כ"ה ל. ד ג בהגרל א בהגרלה ב בהגדיל. לא | ד א ג [אף על פי] שלא ל [אע"פ] שלא. הנריל | כ"ה ד א ל. ב הגדיל. עליו | ד ל עליהן. א ח'. אפי' הכי | א ל ח' (ג הגליון קרוע). 42–44 אפי' . . . עליהן1 | ד ח'. 43 כשרין | א כשרים. הגרלן | א ל ג [מצות] הנרילן (ג הגרלן). באהרן | א באחרן ל באחרונה. אפי' | א ג אפילו. כשרים | א כשרין. הכפורים | א הכיפורים. 44 הנריל | ג הנרל. עליהן1 | א עליהם. רשאי (ב"פ) | ד א ל ג רשאי. לדבר | ד א בדבר. אחר | ד אחר. משהנריל | כ"ה ד א. ב משהגדיל. 44–45 משהגריל . . . פסח | ל ח'. אין | א אינו. 45 לדבר | ד א בדבר. 45–46 פסח . . . בשלישי | א ח'. שלא | ל [עד] שלא. בשיני | ד ל בשני. 46 בשיני (ב"פ) | ד ל בשני. בשלישי | ל לבא. מעות | ד מעו'. בא באה כאן הרישא של הי"ב: שעירי . . . החיצון (שו' 48). 46–47 לא קרבו בשיני | ג ח' (ולוי בין השורות). 47 בשיני | ד בב'. בשלישי | א להבא ל לבא. 47–48 חגיגה . . . להבא | ל ח'. קרבה בראשון | ד קרב' בראשו'. תקרב | א תיקרב. בשיני | ד בשני. קרבה | ד קרב'. 48 בשיני | ד בשני. תקרב1 | א תיקרב. לא . . . להבא | א ח'. קרבה | ד קרב'. שעירי הרגל | א שעיר. 49 קרבו (ב"פ) | א קרב. יקרבו (ב"פ) | א יקרב. בראש חדש (ב"פ) | ד בר"ח א בראש חודש. ביום | ד ביו'. 50 הכפורים1 | ד הכפורי' א הכיפורים. קרבו | א קרב. הכפורים2 | ד הכיפורים א הכיפ'. יקרבו | א יקרב. לרגל | א ברגל. שמתחלה | א שמתחילה. 51 לקרבנות צבור | א ל קרבנות ציבור (ל צבור) ג לקורבנות הצבור. לקרב | א ליקרב. החיצון | ג החצון. שעיר | ד שעי'.

45. יקרב בשיני וכו'. כלומר, ברגל שני וכו', עיין פ"ש לעיל פסחים פ"ט, שו' 64 ואילך.

המשתלח עד שלא נזרק דמו של ראשון, אע"פ שלא התודה עליו, יצא, שנ' יעמד חי. עד מתי יהא זקוק להיות חי, עד וכלה מכפר את הקדש וגו', דברי ר' יהודה, ר' שמעון אומ' עד שעת וידוי. ר' יוסה אומ', כך הוא או' חטאו עוו פשעו לפניך עמך בית ישראל וגו'. 13. כבש עושין לו, מפני אלכסנדרין שהיו מתלשין בשערו, ואומ' לו טול וצא, טול וצא. יקרי ירושלם מלוין אותו עד סוכה ראשונה, מפני שעשר סוכות בתוך שנים עשר מילין היו דברי ר' מאיר, ר' יהודה אומ' תשע סוכות בתוך עשרה מילין היו, ר' יוסה או' חמש סוכות בתוך עשרה מילין היו, ומערבין מזו לזו. אמ' ר' יוסה בי ר' יהודה יכולני אני לעשותן שתי סוכות. 14. שאלו את ר' ליעזר הרי שחלה שעיר המשתלח, מהו להרכיבו. אמ' להם יכול הוא להרכיב את אחרים, חלה משלחו, מהו לשלחו ביד אחר,

53 יעמד וכו'. ויקרא ט"ז, כ'. עד מתי וכו'. תו"כ אחרי פ"ג ה"ו, פ"ח ע"ל; יומ' פ"ו ה"ג, מ"ג ע"ג, מנועות פפ"ח, ל"ג ע"ב; ג'זבלי מ' ג'. 56 כבש וכו'. מכי' פ"ו מ"ד. ועיין יומ' פ"ו ה"ד, מ"ג ע"ד, וג'זבלי ס"ו ג'. 58 ג'זבלי כ' מחיל וכו'. יומ' סכ"ל; ג'זבלי ס"ז ח'. 61 שחלו וכו'. יומ' פ"ו ה"ג, מ"ג ע"ג; ג'זבלי ס"ו ג'.

52 עד שלא | ל נ ח'. נזרק | ד זרק ל נ ונזרק. דמו | ד הדם. אע"פ | ד א אף על פי. התודה | א התוודה. שנ' | ד שנאמ'. 53 חי | א חי [לפני ה']. יהא | א ל ח'. עד | ל ח'. וכילה | א וכילה [כפכ] (ונמחק המוסגר בנקודות). 54 הקדש | א הקודש. וגו' | א הקודש ואת אהל מו' ואת המק'. ד ל ח'. ר' (ע"פ) | ד רבי. שמעון | א שמע'. אומ' | ל או'. וידוי | א הוידוי ל ודוי. יוסה | ד א ל יוסי. 55 אומ' | ד אומר א ל או'. או' | ד ל אומ'. א ח'. עוו | א ל ועוו. פשעו | ד א ל ופשעו. עמך בית ישראל | א ל ח'. 56 וגו' | ד א ל ח'. כבש | ל וכבש. לו | ד ח'. אלכסנדרין | א ל אלכסנדריים. שהיו מחלשין | א ל שמחלשין. ואומ' | ד ואומרין ל ואומרי'. 57 טול וצא | א ח'. יקרי | א ל יקירי'. סוכה | ד תוכה. ראשונה | ל ראשונה [עשר סוכות מירושלם ועד צוק]. 58 ר' | ד רבי. יהודה | ג יהו'. אומ' | ד אומר ל נ או'. סוכות | ד סוכו' ג סכות. 59 ר' . . . היו | א ל ח'. ר' יוסה או' | ד רבי יוסי אומר. 60 ומערבין | א נ מערבין. אמ' | ד אמר. ר' | ד רבי. יוסה | ד א ל יוסי. בי ר' | ד בן רבי א ל בר'. יכולני | א ל יכול. שתי | כ"ה ד א ל נ ב שני. סוכות | נ סכות. 61 את | כ"ה ד א ל נ ב אמ'. ליעזר | ד א ל אליעזר. שעיר | ד שעי'. אמ' | א א' נ אמר. 62 להם | א ל להן. להרכיב | ל להרכיבו. את | א ל נ ח'. לשלחו | א שישלחנו.

52. עד שלא נזרק וכו'. צ'ל: נזרק וכו', כמ' כי"ל וקנ"נ, עיין בשנו"ס. 55. כך הוא או' וכו'. כלומר, כשמתוודה על שעיר המשתלח. 56. עושין לו וכו'. כלומר, למשלח את השעיר. 57–58. עשר סוכות וכו'. והסוכה הראשונה היתה רחוקה מירושלים מיל (כלומר תחום שבת), והאחרונה היתה רחוקה מן הצוק שני מילין, והיו מלוים אותו ממנה מיל אחד והיו עומדים מרחוק ורואים את מעשיו, והללו שקנו שביתה מקודם בשאר הסוכות היו מלוים אותו מסוכה לסוכה. 58. תשע סוכות וכו'. כלומר, לדעתו לא היה צורך לעשות סוכה בסמוך לירושלים, מפני שעדיין לא היה המשלח עייף, ולא היה צורך להכין בסוכה מים ומזון, ויקירי ירושלים היו מלוים אותו שני מילין (ע"י עירוב), ושארו עשרה מילין עד הצוק, ובהן היו תשע סוכות, מיל בין סוכה לסוכה, ושני מילין מן האחרונה לצוק, כלעיל. ועיין בבה"א. 59. חמש סוכות וכו'. 60. שתי סוכות וכו'. ובכל סוכה היו אנשים שמקצתם מערבים לרוח אחת ומקצתם לרוח שנייה, ונמצא שיכולים ללוות אותו מכל סוכה ארבעה מילין. ועיין בבה"א.

אמ' להם כך תהו בשלום ואני. דחאו ולא מת מהו שירד אחריו וימיתנו, אמ' להם כך יהיו אויבי מקום, וחכמים אומ' חלה, מרכיבו, חלה משלחו, [משלחו] ביד אחר, דחאו ולא מת, ירד אחריו וימיתנו. 15. שעיר המשתלח אע"פ שאין מטמא בגדים מטמא אוכלין דברי ר' מאיר, וחכמים או' אין מטמא אוכלין ומשקין, מפני שהוא חי ואין חי מטמא אוכלין ומשקין. מאימתי מטמא בגדים, מיצא חומת ירושלם דברי ר' מאיר, ר' יהודה אומ' משעה שיגיע לצוק, ר' שמעון או' משעת דחייתו לצוק. 16. פרים הנשרפין ושעירים הנשרפים אע"פ שאין מטמין בגדים מטמין אוכלין ומשקין דברי ר' מאיר, וחכמים אומ' פרה ופרים הנשרפין מטמין אוכלין ומשקין, ושעיר המשתלח אין מטמא אוכלין ומשקין, מפני שהוא חי ואין חי מטמא אוכלין ומשקין. מימתי מטמין בגדים, משיצאו חומת העזרה דברי ר' מאיר, ר' יהודה אומ' משישליכן לאור, ר' שמעון אומ' משיצאת האור ברובן.

68 מאימתי וכו'. תו"כ למחי ריש פרשת ה', ס"ג ע"ג; ג"ז ס"ז ג'. ועיין במשכ' פ"ו מ"ו. 69 פרים הנשרפין וכו'. להלן פרשת ז"ח; ג"ז זבחים ק"ה ח'. 73 מימתי וכו'. משכ' פ"ו מ"ז. ועיין במשכ' זבחים קפ"ג, תו"כ למחי מות פרשת ה' ה"ה, ס"ג ע"ד, ג"ז ס"ח ח', זבחים ק"ה ח'.

63 אמ' | ד נ אמר. להם | ל להן. תהו | כ"ה ד נ. א נהיה ל תהוא ב תהי. בשלום | ד בשלו'. ואני | כ"ה ד ל נ. א אני [ואתם] ב ואם. דחאו | ל דחיו. 64 אמ' | ד נ אמר. להם | ד ל להן. מקום | ד מקו' א ל המקום. וחכמים | א נ וחכם. אומ' | ד אומרי' א ל נ או'. 65 [משלחו] כ"ה א נ. ד ל ב ח'. דחאו | ל דחיו. 66 אע"פ | ד א נ אף על פי. שאין | ל שאינו. בגדים | ד בגדי'. אוכלין | ד אוכלי' [ומשקין] א ל אוכלין [ומשקין] נ אוכלים (ומשקים). דברי | נ דב'. ר' | ד רבי. וחכמים | א וחכם' נ וחכ'. 67 או' | ד אומרים א אומ'. אין | א אינו. אוכלין ומשקין (ב"פ) | נ אוכלים ומשקים. שהוא | נ שהו. ח'$_2$ | א החי. אוכלין$_2$ | ד אוכלי'. 68 מאימתי | נ מימתי. בגדים | ד בגדי'. מיצא | ד מי שיצא א ל נ משיצא. חומת | ד מחומת א נ לחומת. ירושלם | ד ירושלי'. דברי | נ דב'. ר'$_1$ | ד רבי. מאיר | נ מא'. ר'$_2$ | ד ורבי נ ור'. יהודה | א ל יוסי נ יהו'. אומ' | ד אומר ל או'. 69 משעה שיגיע | א ל נ משיגיע. ר' | ד רבי. שמעון | א שמע' נ שמ'. או' | א אומ'. ד ח'. משעת | ד משעה. הנשרפין | ד א ל הנשרפים. 70 ושעירים | ד ח'. הנשרפים | א ל הנשרפין. ד ח'. אע"פ | ד א נ אף על פי. 70–71 אע"פ . . . הנשרפין | ל ח'. מטמין (ב"פ) | א מטמאין. דברי | נ דב'. 71 ר' | ד רבי. מאיר | נ מא'. וחכמים . . . ומשקין | ד ח'. וחכמים אומ' | נ וחכ' או'. הנשרפין | א נ הנשרפים. מטמין | א ל מטמאין. אוכלין ומשקין | נ אוכלים ומשק'. ושעיר | א ל שעיר. 72 אין | א ל אינו. מטמא אוכלין ומשקין (ב"פ) | נ מטמ' אוכ' ומש'. שהוא | נ שהו. ואין חי | א וכל שהוא חי אינו. 73 מימתי | ד א ל מאימתי. מטמין | ד א נ מטמאין ל מטמא. משיצאו | ל משיצא. חומת | א [חוץ] לחומת נ לחומת. דברי | נ דב'. ר' (ב"פ) | ד רבי. 74 אומ'$_1$ | ד אומר א או'. משישליכן | ל משישליכם נ . . . ליכים. ד ח'. ר' | ד רבי. שמעון | נ שמ'. אומ' | ד אומר ל נ או'. משיצאת | ד משיצית א ל משיצת נ משייצת.

66. שאין מטמא בגדים וכו'. כלומר, כל זמן שלא יצא מירושלים, מ"מ מטמא אוכלין שהרי סופו לטמא טומאה חמורה. 69. פרים הנשרפין וכו'. כלומר, מר העלם דבר של ציבור או של כהן משיח ושעיר ע"ז של ציבור וכו'.

17. היכן שורפין אותן, בבית הדשן הגדול חוץ לירושלם, לצפונה של ירושלם, חוץ לשלש מחנות. זקיפן של כהנים היו מעמידין סביבות המערכה, מפני דחק העם, כדי שלא יהו קופצין לראות ונופלין לתוך המדורה. אחד השורף, ואחד המסייע בשעת שריפה, מטמין בגדים, אבל המסדר את המערכה, והמצית את האור באליתא, אין מטמין בגדים. 18. שמנה ברכות מברך עליהן באותו היום. על התורה, כדרך שמברכין על התורה בבית הכנסת, על העבדה, ועל הודאה, ועל מחילת העון, כסדרן, ועל המקדש ברכה בפני עצמו, ועל ישראל ברכה בפני עצמן, ועל הכהנים ברכה בפני עצמן, ושאר תפלה תחנה ובקשה שעמך ישראל צריכין ליושע מלפניך, וחותם בשומע תפלה. כל העם קורין שלהן, כדי להראות חזותן לרבים. 19. ר' ליעזר או' כך סדר הקרבנות היו מקריבין, פר העולה ושעיר הנעשה בחוץ היו קריבין עם תמיד של שחר, ואחר כך פר

75 היכן וכו'. להלן זמחים פ"ח ה"ד; ובלי ס"ח סע"ל, זמחים ק"ו ע'. 78 לחד המוקף וכו'. תו"כ לחקי פרק' ה' ה"ח, פ"ג ע"ד; יומ' ספ"ו, מ"ד ע"ל; ובלי ק"ח ב', זמחים ק"ו ע'. 80 שמנה ברכות וכו'. מסכ' פ"ז מ"ל; יומ' פ"ז ה"ל, מ"ד ע"ג, סוטה פ"ז ה"ו, כ"ג ע"ל; ובלי ע' ל', סוטה מ"ל ל'. ועיין במסכת סוטה פ"ז ו"ז. 84 כל העם וכו'. ובלי הכ"ל. 85 ר' ליעזר וכו'. עיין במסכ' פ"ז מ"ג, תו"כ לחקי פ"ו ה"ס, פ"ג ע"ג, יומ' פ"ז ה"ג, מ"ד ע"ג, ובלי ע' ב'.

75 בבית | א אבית. הדשן | ל רשן. הגדול | א הגדיל. חוץ לירושלם | ל שבירושלם (ותוקן: לירושלם. ובין השורות תלוי: חוץ). לצפונה | א וצפונה ל לשלצפונה (ונמחק ,לש'). 76 לשלש | א משלש. מחנות | ד מחנו'. זקיפן | ד ל וקיפין א זוקופין. היו | א ח'. סביבות | ד סביבו' ג לסביבת. 77 דחק | א דיחוק ל דחוק. קופצין | ד קופצים. לראות | א ח'. 78 המדורה | א [המערכה] מדורה. השורף | ל שורף. המסייע | ל מסייע. בשעת | ד בשע'. שריפה | ד שריפ' ל שריפתן. מטמין | א מטמא ל מטמאין. 79 והמצית | ד ומצית. באליתא | ד באילת'. אין | כ"ה ד א ג. ל אינן. ב ח'. מטמין | ד מטמ' א ג מטמא ל מטמאין. בגדים | ד בגדי'. 80 שמנה | ד שמנ' א ל שמונה. ברכות | ד ברכו'. מברך עליהן | א היה מברך. היום | ד היו'. שמברכין | א שמברך. 81 על התורה | א ח'. התורה | ד התור'. העבדה | ד א ל העבודה ג עבדה. ועל הודאה | א ח'. הודאה | ד הודא' ל ההודאה. העון | ג עון. 82 כסדרן | א כסידרן ג כסידרן [על . . . ים]. ועל$_1$ | ל ג על. עצמו | א ל עצמה. 82–83 ועל$_2$ . . . עצמן | ל ח'. 82 ועל ישראל | ג על יש' [על יש']. עצמן | א עצמה. 83 עצמן | א עצמה. תפלה | א ג תפילה. תחנה ובקשה | א ג בקשה תחינה (ג ותחינה). 84 ליושע | ד א להיושע ל להושיע. תפלה | א תפילה. כל | ל וכל. שלהן | א ל בשלהן. 85 חזותן | ד ל חזיתן א חזייתן. לרבים | א לציבור. ר' | ד רבי. ליעזר | ד א ל אליעזר. או' | ד אומר א ל אום'. כך סדר | ל כסדר. הקרבנות | ד א קרבנות ל קרבנותיהן. היו | ל ח'. 86 בחוץ | ל בפנים. קריבין | ל קרבין. פר | ל ח'.

76. זקיפן וכו'. צ'ל: וקיפין וכו'. 78. המסייע וכו'. כעין המהפך באיברים, או המוסיף עצים. 79. באליתא וכו'. כלומר, בשוכת עצים גדולה, והיו מסדרים את המערכה ומדליקים אותה לפני שנתנו לשם את האיברים, עיין בבה"א. 84. קורין שלהן וכו'. כלומר, כל אחד מכין ספר משלו, כדי להתנאות בו. 85–86. פר העולה וכו'. כלומר, פר העולה ושעיר שנזכרו בפרשת המוספין בפנחס קריבים עם תמיד של שחר, משום שמן הכתובים משמע שמסמיכים את המוסמים לעולת התמיד, אלא שמשום חולשת כהן גדול דחו את שבעת הכבשים לאחר עבודת פנים. ועיין בבה"א.

ושעיר הנעשה בפנים, ואחר כך אילו ואיל העם, ואחר כך שבעת כבשים תמימים, ר' עקיבא או' פר העולה ושבעת כבשים תמימים היו קריבין עם תמיד של שחר, שנ' מלבד עולת הבקר אשר לעולת התמיד, ואחר כך פר ושעיר הנעשה בפנים, ואחר כך שעיר הנעשה בחוץ, שנ' מלבד חטאת הכפורים ועולת התמיד ומנחתה ונסכיהם, ואחר כך אילו ואיל העם, ר' יהוד' אומ' משם ר' ליעזר אחד קרב עם תמיד של שחר וששה קריבין עם תמיד של בין הערבים. 20. יום טוב עושה לאוהביו שיצא בשלום. מעשה בשמעון בן קמחית שיצא לדבר עם המלך ערבית, ונתזה צנורא מפיו ונפלה על בגדיו, נכנס אחיו ושמש תחתיו בכהונה גדולה, ראת אמן של אילו שני כהנים גדולים בו ביום.

88 ר' עקיבא וכו'. צנלי ע' ל'. ועיין נמסכ' וגיטוס' סכ"ל. 89 מלבד עולת וכו'. נמדבר כ"ח, כ"ג. 91 מלבד חטאת וכו'. סס כ"ע, י"ל. 92 ר' יהוד' וכו'. צנלי ע' ג'. 93 יוס טוב וכו'. מסכ' פ"ז מ"ל. 94 מעשה וכו'. לשנות דכ"ן כו"ל פל"ם, כ"ג ע"ל; יכוס' פ"ל ה"ל, ל"ח ע"ל, מגילה פ"ל ה"ג, ע"ג ע"ל, סוליות פ"ג ה"ג, מ"ז ע"ל; וי"ל פ"כ, י"ל, עמ' ת"ע; צנלי מ"ז ל'.

87 ושעיר | ל שעיר. בפנים | א ל בחוץ. ואיל | ד איל. שבעת | א ח'. 88 ר' . . . תמימים | א ח'. ר' | ד רבי. עקיבא | ל עקיב'. או' | ד אומר ל אום'. פר העולה | ד פרה עולה. קריבין | א מקריבים ל קרבן. 89 שנ' | ד שנאמר. התמיד | ד התמיד [ונומר] ל התמיד [תעשו את אלה]. 90 פר | ל ח'. ושעיר | ל שעיר. בפנים | א בחוץ. ואחר כך | ד ואחד. שעיר | כ"ה ד א ל. ב [פר ו]שעיר. בחוץ | א בפנים. שנ' | ד שנאמר. 91 הכפורים | ד א הכיפורים. ועולת . . . ונסכיהם | א ח'. ונסכיהם | ד ל ונסכה. 92 ר' | ד רבי. יהוד' | ד א ל יהודה. אום' | ד אמר א ל או'. משם | ד משום א משמו. ר' ליעזר | ד רבי אליעזר ל ר' אליעזר. א ח'. 93 וששה | ד ושש'. קריבין | א קריבים. יום | א ל ויום. 94 לאוהביו | א [לכל] אוהביו. שיצא בשלום | ד ח'. מעשה | ד ומעשה. בשמעון | א בישמעאל. קמחית | ד קהחית. 95 ערבית | א ל ערבי. ונתזה | א וניתזה. צנורא | ד צינור' א צינורא ל צינורה. מפיו | כ"ה ד א ל. ב על פיו. ונפלה | א ונפלה [לו]. בגדיו | ל בגדיו [ומסאתו]. נכנס | א ל ונכנס. ושמש | א ל ושימש. תחתיו | א ל ח'. 96 בכהונה | ד בכהונהה. גדולה | א ל נדולה [תחתיו]. ראת | ד ראתה א וראתה. אמן | א אימן. אילו | ד ל אלו. שני | א שני [בניה].

89. מלבד עולת וכו'. ומסמיך את כל המוספים לתמיד, חוץ מן השעיר של מוסף, שנאמר בו: מלבד חטאת הכפורים, ומשמע שכבר קרב השעיר הנעשה בפנים. 92. אחד קרב וכו'. ר' יהודה מוסיף על דעת הת"ק בשיטת ר' אליעזר שאף כבש אחד מן המוספין מקריב עם תמיד של שחר, כדי לסמוך את כל המוספין לקרבן תמיד (חוץ מאיל העם שעושהו יחד עם אילו), אלא שדוחה את שאר הכבשים עד לאחר עבודת פנים. 94. שיצא בשלום. כלומר, שלא אירע לו שום תקלה, כמעשה שלהלן. 95. צנורא וכו'. כלומר, של רוק, וטימאה אותו.

פרק ד' (פ"ה בכי"ע)

1. יום הכפורים אסור באכילה ובשתיה ברחיצה ובסיכה בנעילת הסנדל בתשמיש המטה. אפי' באנפיליא של בגד. קטנים מותרין בכולן, ואסורין בנעילת הסנדל, מפני מראית העין. 2. תינוקות סמוך לפרקן, מחנכין אותן בפני שנה ובפני שתים, בשביל שיהו רגילין במצות. ר' עקיבא היה מפטיר בבית המדרש בשביל תינוקות שיאכילום אבותיהם. מעשה בשמיי הזקן שלא רצה להאכי' את בנו, וגזרו עליו והאכילוהו בידו. 3. האוכל ביום הכפורים ככותבת הגסה, כמוה וכגרעינתה, שבארץ ישראל חייב, ר' שמעון בן לעזר או' אפי' ככותבת הנמרין. אכל עלי קנים, ועלי גפנים, עלי תאנים, ועלי חרובין, וכל דבר שאין ראוי באכילה, פטור. עלי חזרין, עלי כרשין, ועלי בצלים, עלי ירקות, וכל דבר שראוי לאכילה,

1 יוס הכפוריס וכו'. מסכ' כס"ח. 2 באנפיליא וכו'. עיין יומ' ס"ח ס"ל, מ"ל ע"ל, תענית ס"ל ס"ו, ק"ל ע"ב, יבמות ס"ג ס"ל, י"ג ע"ב, בבלי יבמות ק"ג ב'. ועיין בבלי כתן ע"ח ב'. קטניס וכו'. בבלי ע"ח ב'. 3 תינוקות וכו'. מסכ' ס"ח מ"ל. ועיין יומ' ס"ח סח"ב, מ"ס ע"ל, בבלי ס"ב ל'. 4 ר' עקיבא וכו'. עיין בבלי סטמיס ק"ע ל'. 5 מעשה וכו'. בבלי ע"ז ב', מולין ק"ז ב. 7 האוכל וכו'. מסכ' ס"ח מ"ב. 8 ר' שמעון וכו'. יומ' ס"ח כס"ב, מ"ל קע"ל. מכל עלי וכו'. עיין בבלי ס"ל ב'.

1 הכפורים | ד א הכיפורים. ובשתיה | ד ברחיצה א ל ובשתייה. ברחיצה | ד ובשתייה א וברחיצה. בנעילת | א ל ובנעילת. 2 הסנדל | ד סנדל. בתשמיש | א ל ובתשמיש. המטה | א המיטה. אפי' | ד אפילו א ואפילו ל ואפלו. באנפיליא | א ל באנפליא. קטנים | ד קטני' א הקטנים. מותרין | ד מותרי'. 3 לפרקן | ד א לפירקן. 4 בפני . . . ובפני | א לפני . . . ולפני. ר' | ד רבי. 5 היה | ל [או'] היה (נמחק המוסגר). מפטיר | א מבטל. בבית | ד מבית א בית. תינוקות | ל התינוקות. מעשה | א ומעשה. 6 בשמיי | ד א ל בשמאי. שלא רצה | א שהיה רוצה. להאכי' | ד א ל להאכיל. בנו | א בנו [בידו אחת]. עליו | ד ל עליו [חכמים]. והאכילוהו | כ"ה ד ל. א שיאכילו ב והאכילה. בידו | כ"ה ד ל. א [בשתי] ידיו ב בירו. 7 הכפורים | א הכיפורים. וכגרעינתה | א ובגרעינתה ל ובגלעינה. שבארץ | א של ארץ. 8 ישראל | א ישר'. ר' | ד רבי. שמעון | א שמע'. לעזר | ד א ל אלעזר. או' | ד אומר א אום'. אפי' | ד אפילו. א ל ח'. הנמרין | א הניפרין ל נימרין. אכל עלי | ד ל אבל עלה. 9 ועלי$_1$ | ד ל עלה. עלי | ד ל עלה א ועלי. ועלי$_2$ | ד ועלה ל עלה. וכל | ל כל. שאין | א ל שאינו. באכילה | ד ל לאכילה א לאכול. פטור | ד פטו'. 10 עלי$_1$ | ד ל עלה. חזרין | ד חזרי' א כרישין. עלי$_2$ | ל עלה א ועלי. כרשין | כ"ה ל. ד כרשי' א בצלים (ולעיל גרס: כרישין) ב כרשינין. ועלי | ד עלי ל עלה. בצלים | ד בצלי' א חזרין. עלי$_3$ | א ועלי ל ועלה. ירקות | ד ירקו'. וכל | ל כל. שראוי | ל שהוא ראוי. לאכילה | א לאכול.

2. באנפיליא וכו'. נעל של לבד. 3. מפני מראית וכו'. שלא יאמרו שהגדולים הנעילו אותם, שהרי כמה מן הקטנים אוהבים ללכת יחף ביום חם. 5. היה מפטיר וכו'. כלומר, היה מפטיר את העם בבית המדרש, כדי שילכו ויאכילו וכו'. 6. והאכילוהו בידו. ולא נסתפק בזה שיאמר לו שיטול בעצמו. ועיין בבה"א. 7. כמוה וכגרעינתה. כלומר כתמרה הגסה (בלי גרעינתה) וכגרעינתה, אבל החלל שבין הבשר ובין הגרעין אינו מתחשב. עיין בבה"א. 8. הנמרין. שם מקום במורח עבר הירדן. 10. עלי חזרין וכו'. עלי חזרת, עלי חציר וכו'.

חייב. אכל, חזר ואכל, חזר ואכל, אם יש מתחילת אכילה ראשונה עד סוף אכילה אחרונה כדי אכילת פרס, מצטרפין, ואם לאו, אין מצטרפין. שתה, וחזר ושתה, אם יש מתחילת שתייה ראשונה עד סוף שתייה אחרונה כדי שתיית רביעית, מצטרפין, ואם לאו, אין מצטרפין. כשם שאכילה בכזית, כך שתייה בכזית. אכילה ושתייה אין מצטרפין. השותה צר ומורייס פטור. ר' לעזר או' השות' מלא לוגמיו חייב. 4. מי שאחזו בולמוס, מאכילין אותו הקל, הקל. כיצד, היו לפניו טבל ושביעית, מאכילין אותו שביעית. טבל ונבלה, מאכילין אותו נבלה. נבלה ותרומה, מאכילי' אותו תרומה. תרומה ושביעית, מאכילין אותו שביעית, עד שיאורו עיניו. מניין היו יודעין שיאורו עיניו, כדי שיכיר בין יפה לרע. ר' יהודה או' עוברה שהריחה שביעית תוחבין לה בכוש, הריחה תרומה תוחבין לה ברוטב. 5. לא ינעול אדם מנעל מסומר ויטייל בתוך הבית, אפי' ממטה למטה, ורבן שמעון בן גמליאל מתיר. וכן היה רבן שמעון בן גמליאל אומ' אם היו ידיו מלוכלכות

11 לכל חזר וכו'. לעיל ח"ל, עמ' 142, שו' 7, ומ"כ. 15 לכילה וכו'. מסכ' פ"ח מ"ג. 16 כ' לעזר וכו'. צבלי פ' ל'. ועיין במסכ' הכ"ל ובירוס' פ"ח הל"ג, מ"ל סע"ד. מי סלחזו וכו'. ירוס' פ"ח ה"ד, מ"ה ע"ג; צבלי פ"ג ל'. ועיין במסכ' פ"ח מ"ו. 19 עד סימרו עיניו. מסכ' הכ"ל. מכיין וכו'. צבלי פ"ג ל'. 20 עוברה וכו'. צבלי פ"ג ל'. ועיין בירוס' פ"ח הל"ד, מ"ה סע"ל, ובמסכ' פ"ח מ"ס. ועיין להלן מקוואות פ"ז הל"ו. 21 לל יבעול וכו'. צבלי יבמות ק"ג ב'. 23 לס היו ידיו וכו'. עיין ירוס' פ"ח ה"ל, מ"ד ע"ד, תענית פ"ל ה"ו, ק"ד ע"ג, צבלי ע"ז ב'.

11 אכל | ד אבל. חזר (ב'פ) | א וחזר. מתחילת | ד ל מתחלת. ראשונה | ד ראשונ'. עד | ד א ל ועד. סוף | ד סו'. 12 אכילת | ל ח'. 12–14 שתה . . . מצטרפין2 | ל ח'. 13 וחזר | ד חזר. ושתה | א ושתה [וחזר ושתה]. מתחילת | ד מתחלת. עד | ד א ועד. שתייה | ד שתי'. 14 שתיית | ד שתייה. 15 השותה | א שתה. השותה . . . פטור | ל ח'. צר | ד א ציר. 16 ר' | ד רבי. לעזר | ד ל אליעזר א אלי'. או' | ד אומר. השות' | ד א ל השותה. חייב | א [הרי זה] חייב. 17 אותו | א אתו. מאכילין אותו | א ח'. 18 ונבלה | א ונבילה. מאכילין אותו | א ח'. (ב'פ) | א נבילה. מאכילי' | ד א ל מאכילין. 19 תרומה ושביעית | ל ח'. מאכילין | ל ומאכילין. אותו | א אתו. שביעית | ל ח'. מניין | א ל מנין. היו | ל יהו. 20 שיאורו | ל כשיאורו. בין יפה לרע | א מן הרע על היפה. יהודה | ד יהוד'. או' | ד א אום'. עוברה | ד עובר' א עברה. 21 שביעית | ד שביעי'. א ח'. בכוש | ל כבוש. הריחה | ד הריח' א ושהריחה ל שהריחה. תרומה | ד תרום'. תוחבין | ל טובלין. ברוטב | ד בכוש'. 22 מנעל | א סנדל ל סנדלו. מסומר | א ל ח'. הבית | ד הבי'. אפי' | א ואפילו. ממטה למטה | א מטיטה למיטה. ורבן | ד דרבן ל רבן. 23 מתיר . . . נמליאל | כ"ה ד ל. ב ח'. שמעון בן נמליאל | א שמע' בן נמל'. אומ' | ד אומר ל או'. ידיו | א ל רגליו.

14. בכזית וכו'. בבא זו באה כאן באשגרה מן המקבילות, עיין בבה"א. 16. בולמוס. רעב חזק (רעב של שור"). 18. טבל ונבלה וכו'. עיין בבה"א. 21. בכוש וכו'. והשפוד הדק תופס רק משהוא מטף האיסור, ואפשר שתנוח דעתה בו, ובתרומה תוחבין את הכוש ברוטב שנתבשל בו האיסור. 22. מסומר. מלה זו היא באשגרה מלעיל שבת פ"ד, שו' 24.

בטיט ובצואה מדיחן במים כדי שלא יטנפו כליו. היה הולך להקביל פני
25 אביו, פני רבו, פני תלמידו, עובר כדרכו בים ובנהר, אפי' עד צוארו, ואינו
חושש. הזבין והזבות טובלין כדרכן בלילי יום הכפורים, הנדות והיולדות
טובלות כדרכן בלילי יום הכפורים, בעלי קראין טובלין כדרכן בלילי יום
הכפורים. ר' יוסה בי ר' יהודה או' מן המנחה ולמעלה לא יטבול, עד
שתחשך. ר' יוסה או' כהנים טובלין כדרכן עם חשיכה, כדי שיאכלו
30 בתרומה לערב. חטאת, ואשם ודיי, מכפרין על מה שכת' להם. מיתה ויום
הכפורים מכפרין עם התשובה. תשובה מכפרת על עבירות קלות, על
עשה ועל לא תעשה, חוץ מלא תשא. ואילו הן עבירות חמורות, כריתות
ומיתות בית דין, ולא תשא עמהן. ר' יהודה אומ' כל שהו מלא תשא ולמטה
תשובה מכפרת, וכל שהוא מלא תשא ולמעלה, ולא תשא עמהן, תשובה
35 תולה, ויום הכפורים מכפר. 6. ר' ישמעאל אומ' ארבעה חלוקי כפרה

24 היה הולך וכו'. ירוש' וגבלי הכ"ל. 26 הזבין וכו'. גבלי פ"ח ח'. 27 בעלי קראין
וכו'. ירוש' פ"ח ה"ח, מ"ד ע"ד, נכות פ"ג ה"ד, ו' ע"ג, תענית פ"ח ה"ו, ק"ד רע"ד;
גבלי הכ"ל. 28 ר' יוסה בי ר' וכו'. גבלי הכ"ל. ועיין שבת קכ"ח ח'. 30 חטאת וכו'.
ומכו' פ"ח מ"ח. 32 חוץ מלא תשא וכו'. עיין גבלי פ"ח ג'. 33 ר' יהודה וכו'. עיין
מכילתא יתרו פ"ז, עמ' 229, גבלי פ"ו ח'. 35 ר' ישמעאל וכו'. מכילתא יתרו פ"ז,
עמ' 228; תוספתא דכ"ן כו"ח פכ"ט, מ"ד ע"ב; ירוש' פ"ח ה"ח, מ"ח סע"ב ולהלן, סנהדרין
פ"י ה"ח, כ"ז ע"ב, תוספתא פ"ח ה"ט, ל"ג ע"ב; גבלי כתן פ"ו ח'.

24 ובצואה | ד וביציאה. כליו | ל [את] כליו. היה הולך | א היה עובר ל ההולך. פני | ל [את] פני.
25 פני רבו | א ח'. פני$_2$ | א ופני. בים ובנהר | ד ח'. ובנהר | ל או בנהר. אפי' | א ואפילו.
26 והזבות | ל [והנדות] והזבות. כדרכן | ד ח'. בלילי | א ל ח'. יום | א ל ביום. הכפורים |
ד הכפורי' א הכיפו'. הנדות | ד א הנידות. והיולדות | ד והיולדו'. 27 טובלות | ד טובלין.
יום הכפורים | א ביום הכיפ'. 27–28 בעלי . . . הכפורים | א ח'. קראין | ד קירויין ל קריין.
בלילי יום | ד ל ביום. 28 ר' | ד רבי. יוסה | ד א ל יוסי. בי ר' | ד בר רבי א ל בר'.
או' | ד אומר. יטבול | א יטבילו. עד | ד [אלא] עד. 29 ר' | ד רבי. יוסה | ד ל יוסי א יוסי [בר'
יהודה]. או' | ד א אומ'. כהנים | ל הכהנים. כדרכן | א טובלין בתרומתן ביום הכיפורים ל טובלין
לתרומתן ביום הכפורים. חשיכה | ד ל חשכה. שיאכלו | ל שישאלו. 30 בתרומה | ד בתרומת א בתרומתן
ל בתרומות. ודיי | ד א ל ודאי. מכפרין | א ל [אין] מכפרין. על | א אלא ל [אלא] על. מה | א ח'.
שכת' | ד שכתוב א משכתוב ל שכתו'. להם | א ל להן. 31 הכפורים | א הכיפורים. עם | כ"ה ד א ל.
ב על. תשובה | ל החשובה. עבירות | ד עברות ל עבירו'. קלות | א [ואילו הן עבירות] קלות ל קלות
[אלו הן עברות קלות]. על$_2$ | א ל ח'. 32 ועל לא | א ל ולא. מלא | א ולמלא (ונמחקו ,ולי').
ואילו | ד ואלו ל אלו. עבירות | ד עברות. חמורות | א ל החמורות. 33 ומיתות | ד ומיתו'.
עמהן | א עמהם. ר' | ד רבי. אומ' | ל או'. ד ח'. שהו | ד א ל שהוא. 33–34 ולמטה . . .
מלא תשא | א ח'. 34 תשובה מכפרת | ל חשוב' מכפר'. וכל | ל כל. תשובה$_2$ | ל התשובה.
35 הכפורים | א הכיפורים. ר' | ד רבי. אומ' | כ"ה ד א. ל או'. ב ח'.

26. בלילי יום הכפורים וכו'. בכי"ע נוסח בכל בבא זו ,ביום הכפורים', וכן נכון, עיין בבה"א. 28. לא יטבול וכו'. מפני שיכול להתפלל נעילה בערב, אחרי שיטבול, עיין בבה"א. 30. שכת' להם. כלומר על כל העבירות הכתובות (שכתוב) בפרשיותיהן בתורה, כל אחד כדינו. 30–31. ויום הכפורים. או יום הכפורים.

הן. עבר על מצות עשה ועשה תשובה, אין זז ממקומו עד שמוחלין לו, שנ' שובו בנים שובבים ארפא משובתם. 7. עבר על מצות לא תעשה ועשה תשוב', תשובה תולה ויום הכפורים מכפר, שנ' כי ביום הזה יכפר עליכם וגו'. 8. עבר על כריתות ומיתות בית דין ועשה תשובה, תשובה ויום הכפורים תולין ויסורין שבשאר ימות השנה ממרקין, שנ' ופקדתי בשבט פשעם וגו'. אבל מי שנתחלל בו שם שמים מזיד ועשה תשובה, אין בה לא בתשובה לתלות, ולא ביום הכפורים לכפר, אלא תשובה ויום הכפורים מכפרין שליש, וייסורין מכפרין שליש, ומיתה ממרקת עם הייסורין, ועל זה נאמ' אם יכופר העון הזה וגו', מלמד שיום מיתה ממרק. 9. חטאת ואשם ומיתה ויום הכפורים כולן אין מכפרין אלא עם התשובה, שנ' אך בעשור וגו', אם שב מתכפר לו, ואם לאו, אין מתכפר לו, ר' לעזר אומ' ונקה, מנקה הוא לשבים, ואין מנקה לשאין שבים. ר' יהודה או' מיתה ויום הכפורים מכפרין עם התשובה,

37 שובו וכו'. ילמי' ג', כ"ב. 38 כי ביום וכו'. ויקרא ט"ז, ל'. 41 ופקדתי וכו'. תהלים פ"ט, ל"ג. 44 אם יכופר וכו'. ישעי' כ"ב, י"ד. 45 חטאת וכו'. מכי' פ"ח מ"ח. ועיין תו"כ אמור כפי"ד, ק"ג ע"ב, ובגי שבועות י"ג ב', כריתות ז' ב'. 46 אך בעשור. ויקרא כ"ג, כ"ז. 47 כי לעזר וכו'. ובגי שבועות ל"ט ב', ועיין מכילתא יתרו פ"ז, קוף עמ' 227, ובספרי זוטא כמא, עמ' 248. ונקה. שמות ל"ד, ז'.

36 עבר | א העובר. ועשה | ד ועש'. תשובה | ד תשוב'. א ח' «והושלם בגליון». אין | א ל אינו. ממקומו | א ל משם. שנ' | ד שנא'. 37 ארפא | א ארפ' פ ארפה. משובתם | ד ל משובותיכם א משבתי' פ משובחיכם. עבר | א העובר. לא | ל עלא «ונמחקה העי"ן בנקודה». 38 חשוב' | ד א ל תשובה. תשובה | ל התשובה. א ח'. הכפורים | א הכיפור'. שנ' | ד שנאמ' ל על זה נאמר. 39 וגו' | ד ונומר. א ל ח'. עבר | א העובר. כריתות | ד כריתו' ל הכריתות. בית דין | ד בית דין [מוזר] ל ב"ד [במוזר]. 40 תשובה$_2$ | ל התשובה. א ח'. הכפורים | א הכיפ'. ויסורין | ד א וייסורין. שבשאר ימות השנה | א ל ח'. מסרקין | א מכפרין. 41 שנ' | ד שנאמר ל ועל זה נאמר. וגו' | ד ונומר א ל ובנגעים עונם. מוזד | א ל ח'. 42 ועשה תשובה | ד יעש' תשוב'. ל ח'. בה לא | ד א ל כה. בתשובה | א לתשובה. הכפורים | א הכיפ'. 43 תשובה | ד תשוב' ל התשובה. ויום | ד ויו'. הכפורים | ד הכיפורים א הכיפור'. וייסורין | א וייסורין [שבשאר ימות השנה] ל והיסורין [בשאר ימות השנה]. ומיתה | א ויום מיתה ל ויום המיתה. מסרקת | ד מסרק' א ל מסרק. 44 עם הייסורין | א ל ח'. ועל זה נאמ' | א שנ' ל ועל זה נאמר. אם | ד ואם. יכופר | א ל יכפר. וגו' | ד א ל לכם עד תמותון. 45 מיתה | ל המיתה. ואשם | ד אשם. הכפורים | ד א הכיפורים. 46 שנ' | ד שנאמר. בעשור | א ל ח'. וגו' | ד ונומר. א ל ח'. 47 ר' | ד רבי. לעזר | ד א ל אלעזר. אומ' | ד אומר ל או'. ואין | א ל ואינו. 48 לשאין | א ל לשאינן. ר' | ד רבי א ור'. או' | ד אומר א אום'. הכפורים | א הכיפור'.

40. שבשאר ימות השנה. כלומר, אבל צער העיטי שביה"כ איט מתחשב.

תשובה מכפרת עם המיתה, ויום המיתה הרי הוא כתשובה. 10. כל
50 המזכה את הרבים אין מספיקין בידו לעבר עבירה, שלא יהו תלמידיו
נוחלין את העולם והוא יורד לשאול, שנ' כי לא תעזב נפשי לשאול
וגו'. 11. וכל המחטיא את הרבים אין מספיקין בידו לעשות תשובה, שלא
יהו תלמידיו יורדין לשאול והוא נוחל את העולם, שנ' אדם עשוק
בדם נפש עד בור ינוס לא יתמכו בו. 12. מגלגלין זכות
55 על ידי זכיי לעמוד הימנו פרשיות של זכות הראויות לעמוד הימנו, וחובה
על ידי חייב לעמוד ממנו פרשיות של חובה הראויות לעמוד הימנו.
מפרסמין את החניפין מפני חילול השם, שנ' ובשוב צדיק מצדקתו
ועשה עול ונתתי מכשול לפניו הוא ימות, לפרסמו.
13. ר' יוסה אומ' חוטא אדם פעמים ושלש מוחלין לו, ארבע, אין מוחלין

49 ויום המיתה וכו'. עיין מכילתא יתרו פ"ז, קוף עמ' 228, ספרי סלח פי' קי"ג, עמ' 121, ילקו' פ"ח ה"ו, מ"ש ע"ג, סדועות פ"ל ה"ע, ל"ג ע"ב. ועיין ילקו' קהלתין לפ"י, כ"ז ע"ג, ופילה פ"ל ה"ז, ע"ז ע"ב. 50 המזכה וכו'. מסכ' לחנות פ"ח מי"ח; לחנות דכ"ן כר"ל פ"מ, ס' ע"ב, כר"ב פמ"ה, ק"ג ע"ל; ובלי פ"ז ל'. 51 כי לא וכו'. תהלים ע"ז, י'. 52 וכל המחטיא וכו'. מקורות הכ"ל; ובלי קומה מ"ז ל', קהלתין ק"ז ב'. 53 לדם עשוק וכו'. מסכ' כ"ח, י"ז. 54 מגלגלין וכו'. ספרי בהעלותך קוף פי' ק"ח, עמ' 63, פנחס קוף פי' קל"ג, עמ' 177; ובלי ב"ב קי"ע ל', קהלתין ח' ל'. ועיין להלן תענית פ"ג ה"ע, סו' 47, וס"כ. 55 וחובה וכו'. ובלי ב"ב וקהלתין הכ"ל, ספרי סלח פי' קי"ז, עמ' 123, ובמקומות שלויכו להלן תענית הכ"ל. 57 מפרסמין וכו'. ובלי פ"ו ב'. ובשוב וכו'. יחזקאל ג', כ'. 59 כ' יוסה וכו'. ובלי פ"ו ב'. ועיין לחנות דכ"ן כר"ל פ"מ, ס' ע"ב.

49 תשובה | ל התשובה. המיתה$_2$ | ד המית'. הרי הוא | א ל ח'. כתשובה | ד א ל בתשובה.
50 המזכה | כ"ה ד א ל. ב המזכה. את הרבים | כ"ה ד א ל. ב ח'. לעבר | ד א ל לעבור. עבירה | ל עברה. שלא יהו | א [כדי] שלא יהיו. 51 את | א ח'. שנ' | ד שנאמר ל ועל זה נאמר. תעזב | ד א ל תעזוב. 52 וגו' | א לא תחן חסי לר' ש' ל [ולא תתן חסידך] וגו'. ד ח'. הרבים | ל הרבי'. בידו | ד ח'. שלא | א [כדי] שלא. 53 את העולם | א העולם הבא. שנ' | ד שנאמר ל ועל זה נאמר.
54 עד . . . בו | ד וגומר. ינוס | כ"ה א ל פ. ב צום. לא | א פ אל ל ואל. יתמכו | ב יתמכי. בו | כ"ה א ל פ. ב כי. 55 זכיי | ד ל זכאי א זכאי [וחובה על ידי חייב]. לעמוד | א ל להעמיד. הימנו (ב'פ) | ד המנו ל ממנו. זכות | ד זכו' [הרבו']. הראויות | ד הראויו'. 56 לעמוד | א ל להעמיד. ממנו | א הימנו. ד ח'. הימנו | ד המינו ל ממנו. 57 החניפין | א החניפים ל החנפים. חילול | ד חלול. שנ' | ד שנאמ'. מצדקתו | פ מצדקו. 58 ונתתי | ל ותתן. מכשול | א מכ'. לפרסמו | א בפירסופו. 59 ר' | ד רבי. יוסה | ד יוסי א ל יוסי [בר' יהודה]. אומ' | ד אומר ל או'. חוטא | א ל חטא. פעמים | ד ל פעם שתים א פעם ושתים.

49. תשובה מכפרת וכו'. כלומר, אם מת לפני יוה"כ. הרי הוא כתשובה. וכל הדברים שמתכפרים בתשובה ויום הכפורים (עיין לעיל שו' 33–34) מתכפרים ביום המיתה אף בלא תשובה. 55. של זכות. כגון פרשת בנות צלפחד. 56. של חובה. כגון פרשת מקושש. 57. את החניפין וכו'. כלומר, מפרסמין את מעשי הצבועים, מפני חילול השם, שמא תבוא עליהם פורענות וירגו הבריות אחרי מדת הדין. 58. מכשול לפניו. כלומר, שיכשל ויחטא ברבים, ויתגלו מעשיו.

60 לו, שנ' נושא עון ופשע וחטאה ונקה, עד כאן מנקה, מיכן ואילך אין מנקה, שנא' כה אמר ה' על שלשה פשעי ישראל וגו', ואו' הן כל אלה יפעל אל פעמים ושלש עם גבר, ואו' הוקר רגלך מבית רעך וגו'. 14. מצות וידוי ערב יום הכפורים עם חשיכה. אבל אמרו חכמים מתודה אדן קודם שיאכל וישתה, 65 שמא תטרף דעתו בתוך אכיל' ושתיה, ואע"פ שהתודה קודם שיאכל וישתה צריך שיתודה לאחר אכילה ושתיה, שמא אירע דבר קלקלה בסעודה, ואע"פ שהתודה לאחר אכילה ושתיה צריך שיתודה ערבית, ואע"פ שהתודה ערבית צריך שיתודה שחרית, ואע"פ שהתודה שחרית צריך שיתודה במוסף, ואע"פ שהתודה במוסף צריך שיתוד' במנחה, ואע"פ 70 שהתודה במנחה צריך שיתודה בנעילה, שמא אירע בו דבר קלקלה כל היום כולו. היכן הוא אומרן, אחר תפלה, והעובר לפני התיבה אומרה ברביעית. ר' מאיר או' מתפלל שבע וחותם בוידוי, וחכמים או' מתפלל

60 כוסח וכו'. שמות ל"ד, ז'. 61 כה אמר וכו'. עמוס ג', ו'. 62 הן כל וכו'. איוב ל"ג, כ"ט. 63 הוקר וכו'. משלי כ"ה, י"ז. מלות וידוי וכו'. יכומ' קפ"ח, מ"ה ע"ג; ובלי פ"ז ב'. 71 היכן הוא וכו'. ובלי הכ"ל.

60 שנ' | ד שנאמר. נושא | ל נשא. מנקה | א [הוא] מנקה. מיכן | ד מכאן א מיכאן. 61 אין | א ל אינו. שנא' | ד שנאמר א שנ'. 61–62 כה . . . ואו' | א ח'. ישראל | ל אדום. 62 וגו' | ד וגומר ל ועל ארבעה לא אשיבנו. ואו' | ד ואמר. אל | א א'. ושלש | ד שלשה א ל שלש פ שלוש. עם גבר | ד וגומר. 63 ואו' | ד ואומר. וגו' | ד וגומר א ל פן ישבעך ושנאך. ערב | ל בערב. 64 הכפורים | א הכיפורים. חשיכה | ד ל חשכה. מתודה אדן | ד מתודה אדם א מתוודה אדם ל צריך אדם שיתודה. וישתה | ד וישת'. 65 תטרף | א תיטרף. בתוך | א ל ח'. אכיל' | ד אכילה א ל באכילה. ושתיה | ד ושתייה א ל ובשתייה. ואע"פ | ד א ואף (א אף) על פי. שהתודה | א שהתוודה ל שנתודה. שיאכל | א שאכל. וישתה | א ושתה ל ושישתה. 66 שיתודה | א שיתוודה. לאחר | א אחר. אכילה | א ל שאכל. ושתיה | ד ושתייה א ל ושתה. שמא . . . בסעודה | ל ח'. אירע | א יארע [בו]. 67 ואע"פ | ד א ואף על פי. שהתודה | א שהתוודה ל שנתודה. לאחר | א אחר. אכילה ושתיה | ד א ל שאכל ושתה. שיתודה | א שיתוודה. 67–68 ערבית . . . שיתודה | ל ח'. ערבית | א בלילי יום הכיפ'. ואע"פ | ד א ואף על פי. 68 שהתודה ערבית | א שהיתוודה לילי יום הכיפורים. שיתודה | א שיתוודה. שחרית | ד ב שחרית [שמא אירע דבר קלקלה בסעודה (ב בסעוד')] א ל בשחרית. ואע"פ | ד א ואף על פי. שהתודה$_2$ | ד שהתוד' א שהתוודה ל שנתודה. שחרית$_2$ | א ל בשחרית. 69 שיתודה במוסף | א שיתוודה במוספין. ואע"פ | ד א ואף על פי. שהתודה | א שהתוודה ל שנתודה. במוספ$_2$ | א במוספין. שיתוד' | ד ל שיתודה א שיתוודה. במנחה | ד במנח'. 69–70 ואע"פ . . . בנעילה | א ח'. ואע"פ$_2$ | ד ואף על פי. 70 שהתודה | ל שיתודה. 70–71 כל היום כולו | א כל אותו היום. ל ח'. היכן | א והיכן. הוא | א ח'. אומרן | ד אומרין א ל אומרה. תפלה | א תפילה. והעובר | ל העובר. אומרה | א ח'. 72 ברביעית | א ברביעי. ר' | ד רבי. או' | ד אומר א אומ'. מתפלל | א יתפלל. וחכמים | ד וחכמי' א וחכמ'. או' | ד אומרי' א אומ'.

63. הוקר רגלך וכו'. ודרשוהו שלא יהא רגיל לחטוא בשוגג, ולהביא חטאות ואשמות לבית ה', עיין בבה"א. 71. הוא אומרן וכו'. כלומר את הוידוי. 72. וחותם בוידוי. כלומר, אינו חותם מקדש ישראל, אלא האל הסולחן (רש"י), ומדברים כאן בתפילת נעילה.

שבע, ואם רצה לחתום בוידוי חותם. וצריך לפרוט את החטא דברי ר' יהודה בן פתירא, שנ' אנא חטא העם הזה חטאה גדולה, ר' עקיבא אומ' אין צריך, אם כן למה נאמ' ויעשו להם אלי זהב, אלא כך אמ' המקום מי גרם להם שיעשו להם אלי זהב, אני שהרביתי להם זהב. 15. דברים שהתודה עליהן ביום הכפורים שעבר אין צריך להתודות עליהן ליום הכפורים הבא אלא אם כן עבר עליהן, עבר עליהן צריך שיתודה עליהן. לא עבר עליהן והתודה עליהן על זה נאמ' ככלב שב על קיאו, ר' ליעזר בן יעקב או' הרי זה משובח, שנ' כי פשעי אני אדע וגו'. 16. ר' לעזר בי ר' שמעון אומ' חומר בשעיר שאין ביום הכפורים וביום הכפורים שאין בשעיר, שיום הכפורים מכפר בלא שעיר, ושעיר אין מכפר אלא עם יום הכפורים. 17. חומר בשעיר, שהשעיר מיד, ויום הכפורים עם חשיכה.

חסלת מסכת כפורים

73 ולריך לפרוט וכו'. יכוס' קפ"ח, מ"ס ע"ג, כדריס פ"ס ה"ל, ל"ע ע"ב; 33לי פ"ו ג. 74 פ'כ'ח חטא'ח וכו'. סמות ל"ב, ל"ח. 75 ויעשו וכו'. סמות סס. 77 דכריס וכו'. יכוס' פ"ח ה"ע, מ"ס ע"ג; 33לי פ"ו ג'. 79 ככלב וכו'. משלי כ"ו, י"ח. 80 כי פשעי וכו'. תהלים כ"ח, ה'. 81 חומר בשעיר וכו'. יכוס' פ"ח ה"ח, מ"ס ע"ג, קהדרין פ"י ה"ח, כ"ז ע"ל, שבועות פ"ח ה"ע, ל"ג ע"ח; 33לי שבועות י"ג ג' (נסני רס"י ועוד).

73 בוידוי | ל בודוי. לפרוט | ל לפרט. החטא | ל החטאת. 73–74 דברי . . . פתירא | א ח'. 74 פתירא | ד ל בתירה. שנ' | ד אומר. נדולה | ל גדולה [ויעשו להם אלהי זהב]. 74–75 ר' . . . נאמ' | א ח'. ר' | ד רבי. 75 אומ' | ד אומר ל או'. אין | ל אינו. למה נאמ' | ד למה נאמר ל מה ח'ל. ויעשו להם | ל ח'. אלי | ד ל אלהי. אלא | ל ח'. 76 אמ' | ד אמר. להם$_1$ | א לכם. שיעשו | א שתעשו. להם$_2$ | א ל ח'. אלי | ד ל אלהי א אלקי. אני | ד אני [הוא]. שהרביתי | ד שהרמתי. להם$_3$ | א לכם. 77 דברים | א ודברים. שהתודה | א שהתוודה ל שנתודה. עליהן | ל עליהם. ביום | א יום. הכפורים | ד הכפורי' א הכיפורים. אין | ל אינו. להתודות | ד להתודת א [לחזור] ולהוודות ל שיתודה. 78 עליהן | א עליהם. ליום | ד ליו' א יום. הכפורים | ד הכפורי' א הכיפורים. אלא אם כן | ד אא"כ א אלא אם. עבר עליהן$_1$ | ד א ל עשה כנגדן. עבר עליהן$_2$ | א ועבר עליהם. 79 שיתודה | ד שיתוד' א להתוודות. עליהן (ב"פ) | א עליהם. והתודה | ד והתוד' א והתוודה ל ונתודה. עליהן$_2$ | ד עליה'. נאמ' | ד א ל נאמר. 80 על | ל ח'. קיאו | ד קיאו [ונוטר] א קיאו [כ' שונה באיולתו] ל קיאו [כסיל שונה באולתו]. ר' | ד רבי. ליעזר | ד א ל אליעזר. בן יעקב | א ח'. או' | א אום'. שנ' | ד שנאמר. פשעי | א פשעיי. 81 אדע | ד אניד. ונו' | ד ונוטר א ל וחטאתי לנגדי (ל נגדי) תמיד. ר' | ד רבי. לעזר | ד אליעזר א ל אלעזר. בי ר' | ד ברבי א ל בר'. שמעון | א ל יוסי. אומ' | ל או'. חומר | ד חום'. שאין | א [מה] שאין [כן] ל [מה] שאין. 82 הכפורים (ע"פ) | ד א הכיפורים. וביום | ל [וחומר] ביום. שאין | א [מה] שאין [כן] ל [מה] שאין. 83 ושעיר | ל ושעי'. אין | א ל אינו. אלא | א בלא. עם | ד ל עד. א ח'. הכפורים | ד א הכיפורים. 84 מיד | ד א ל [מכפר] מיד. הכפורים | ד א הכיפורים. חשיכה | א חשיכה סליק פירקא וסליק מסכת יום הכיפורים ל חשכה חסלת מסכת כפורים פרקים ד'.

מסכת סוכה

[פרק א׳]

1. סוכה שהיא גבוהה למעלה מעשרים אמה פסולה, ור׳ יהודה מכשיר. אמ׳ ר׳ יהודה מעשה בסוכת הילני שהיתה גבוהה מעשרים אמה והיו זקנים נכנסין ויוצאין אצלה ולא אמר אחד מהן דבר. אמרו לו מפני שהיא אשה, ואשה אין חייבת בסוכה. אמ׳ להם והלא שבעה בנים תלמידי חכמים היו לה וכולן שרויין בתוכה. 2. סוכה שחמתה מרובה מצילתה פסולה. במי דברים אמורים מלמעלה, אבל מן הצדדין אפילו כולה מליאה חמה כשירה. 3. סיכך על גבי מטה, ועל גבי אילן, שהן גבוהין עשרה טפחים, אם היתה מצילתה מרובה מחמתה כשירה, ואם לאו, פסולה. 4. סוכת הרועין, סוכת הקייצין, וסוכה גזולה, פסולה. סיככה בחבלים, ובפקיעי עמיר, כשירה. 5. סיככה בהוצני פשתן, כשירה, בעניצי פשתן, פסולה. 6. בקנים,

1 סוכה וכו׳. מסכ׳ ס״ח מ״ח; ככלי ג׳ ג׳. 2 לחמ׳ כ׳ וכו׳. ירוש׳ ס״ח ס״ח, כ״ח ע״ד; ככלי הכ״ל. 5 סוכה שחמתה וכו׳. מסכ׳ ס״ח מ״ח. 6 מן הצדדין וכו׳. ככלי ז׳ ג׳. 8 סוכת הרועין וכו׳. עיין ירוש׳ ס״ח סה״ח, כ״ג ע״ג, ככלי ח׳ ג׳. 9 סיככה וכו׳. ירוש׳ ס״ח קה״ד, כ״ג ע״ג. 10 סיככה בהוצני וכו׳. ירוש׳ ס״ח ס״ד, כ״ג ע״ג; ככלי י״ג ג׳. בקנים וכו׳. עיין ככלי י״ג ל׳.

1 למעלה | א ח׳. מעשרים | ד מעשרי׳. ור׳ | ל ר׳. 2 אמ׳ ר׳ | ד אמר רבי. בסוכת | ד בסוכה. הילני | ד ל הילני [בלוד]. גבוהה | ד א ל גבוהה [יתר (א יותר)]. מעשרים | ד מעשרי׳. זקנים | ד זקני׳ ל הזקנים. 3 אצלה | ל ח׳. אמר אחד מהן | א אמרו לה. 4 ואשה אין | ד ל ואין אשה. אין חייבת | א פטורה. בסוכה | א מן הסוכה ל בסצות. להם | א ל להן. בנים | ד בני׳ א בניה. חכמים | ד חכמי׳ א חכמ׳. היו לה | כ״ה ד ל. א היו. ב ח׳. 5 שרויין | א [היו] ישנין ל ישנין. בתוכה | ד בתוכ׳. מצילתה | ד ל מצלתה. במי וכו׳ | ד ל בד״א א במה דברי אמור׳. 6 אפילו | ל אפי׳. מליאה | ד מלאה. כשירה | ד כשר׳ ל כשרה. 7 סיכך | א המסכך. מטה | א מיטה ל אילן. ועל גבי אילן | ל או על גבי מטה. שהן גבוהין | א שגבוהים ל שהיא גבוהה. טפחים | ל טפחי׳ ב טפחים [שהיא גבוהה עשרה טפחים]. היתה | א ח׳. 8 מצילתה | ד ל צלתה א חמתן. מחמתה | א מצילתן. כשירה | ד ל כשרה. ואם | א אם. הרועין | ד א ל הרועים. סוכת2 | ד סוכה א וסוכת. 9 הקייצין | ל הקייצים. וסוכה גזולה | ל סוכה הגזולה. סיככה | א סיכך. בחבלים | ד בחבלי׳ א בחבלין. כשירה | ד ל כשרה א פסולה. 10 סיככה | א סיכך (והרישא של ה׳ו באה שם לפני ה״ה) ל סככה. בהוצני | ל בחוצני. פשתן | א פשתן [ובפקיעי עמיר פסולה סיכך בקנים וברוקדרנין] (ונמחק הסופגר ע״י עינולים בתחילתו ובסופו). כשירה | ד ל כשרה. בעניצי | ל ובאניצי. בקנים | ד בקוצים א ל [סיכך] בקנים (בל הסדר הוא: סככה בשבלים . . . סיכך בקנים).

6. מן הצדדין וכו׳. שחמתה מרובה מחמת החללים שבדפנות. 7. על גבי מטה וכו׳. כלומר אם סיכך על גבי מעי המטה, או על גבי ענפי האילן, והסכך הכשר היה צילו מרובה מחמתו, אין אנו משויחין במעי המטה, או בענפי האילן שתחתיו, ואעפ״י שהוא מעמיד בדבר המקבל טומאה (מעי המטה), או בדבר המחובר, אין בכך כלום, עיין בבה״א. 8. סוכת הרועין וכו׳. כלומר שלא נעשית לשם חג, עיין בבה״א. 9. בחבלים. פירשוה בירושלמי בחבלים של סיב. 10. בהוצני וכו׳. כלומר בקני הפשתן שלא נכתשו ולא ניפצו, שאינם מקבלים טומאה, ואף לא נשתנתה צורתם, אבל עניצי פשתן שכותשו וניפצו פסולים לסכך בהם, עיין בבה״א.

ובדוקרנין, אע"פ מדביקן זה לזה, כשירה. סיככה בשובלין, אם היה הקש מרובה על הדגן, כשירה, ואם לאו, פסולה. ר' יוסה בי ר' יהודה אומ' סיככה בבלאי כלים כשירה. 7. מסככין בנסרים דברי ר' יהודה, וחכמים אוסרין עד שיהא בינו לחבירו כמלואו. אמ' ר' יהודה מעשה בשעת סכנה שהיינו זוקפין סולמות ומסככין על גביהן נסרים, וישנים תחתיהן, אמרו לו אין שעת סכנה ראיה. אבל הכל מודים שאם יש בנסר ארבעה טפחים שיהא בינו לבין חבירו כמלואו. תלה בה אגוזין הפרסקאות ורמונים וגלוסקאות פרכילי ענבים ועטרות של שובלין כשירה. לא יאכל מהן אפילו ביום טוב האחרון של חג, ואם התנה עליהן שיאכל מהן בחג מותר. 8. חצר גדולה שמוקפת

11 בסוכלין וכו'. עיין בצלי י"ג ג'. 13 בצלאי וכו'. עיין בצלי ע"ו ג', ע"ז ח'. בנסריס וכו'. מסכ' פ"ח ה"ו. 14 כ' יהושע וכו'. עיין בצלי י"ד ג'. 16 הכל מודיס וכו'. עיין בצלי הכ"ל. 17 תלה וכו'. בצלי י' ח', בסבת כ"ב ח', מ"ס ח', בילס ל' ג'. ועיין יהוס' בסבת פ"ג ס"ו, ו' ע"ב, בילס פ"ח סס"ח, ס' ע"ב. 19 ומס התכת וכו'. בצלי הכ"ל. ועיין להלן בילס פ"ג ס"ט. חלב גדולה וכו'. יהוס' פ"ח ס"ח, כ"ב ע"ח.

11 ובדוקרנין | ד א ובדוקרנים ל ובדרקנים. אע"פ | ד א אף על פי. מדביקן | ד שדבקן א שמדביקן ל שמדובקים. לזה | ד בזה. כשירה | ד ל כשרה. סיככה | א סיכך ל סככה. בשובלין | ד בשבולין א בשובלים ל בשבלים. 12 כשירה | ד כשרה ל כשר'. ר' | ד רבי. יוסה | ד א ל יוסי. בי ר' | ד ברבי א ל בר'. אומ' | ד אומר ל או'. 13 סיככה | ד סככה א סיכך. בבלאי | ל בבלויי. כשירה | ד כשרה ל פסולה. ר' | ד רבי. וחכמים | א וחכמ'. 14 אוסרין | א אומ'. לחבירו | ד לחברו א ל לבין חבירו. אמ' ר' | ד אמר רבי. סכנה | א ל הסכנה. 15 שהיינו | א והיינו. ומסככין | ל [והיינו] מסככין. נסרים | ל ח'. וישנים | ד וישני' א [והיינו] ישנים ל [והיינו] ישנין. תחתיהן | א תחתיהם. 16 סכנה | ד א ל הסכנה. ראיה | ד ראייה. מודים | ד מודי'. שאם | א אם. טפחים | ד טפחי'. שיהא | א [צריך] שיהא ל [שצריך] שיהא. 17 לבין חבירו כמלואו | ד לבי' חברו כמלאו. תלה | א ל תולה. אגוזין | ל אנחים [ושקדים]. הפרסקאות | ד אפרסקאות ל ורמונים. א ח'. ורמונים | א ורימונין ל ופרסקיות. וגלוסקאות | ל ח'. פרכילי | ד מרכלי א ואשכולות של ל ואשכלות של. 18 ועטרות | ל ועטרת. שובלין | ד שבלין ל שבלים. כשירה | ד ל כשרה. אפילו | ל אפי'. האחרון | ל ח'. 19 ואם | ל אם. התנה | א היתנה. עליהן | ד עליה' א עליהם. מהן | א מהם. מותר | א [הרי זה] מותר.

11. אע"פ מדביקן וכו'. כלומר, אינם מצטרפין לרוחב ד' טפחים, ואין בהם משום גזרת תקרה. 13. בבלאי כלים וכו'. ואעפ"י שבאו מכלים שמקבלים טומאה, הרי עכשיו השברים והבלאות אינם מקבלים טומאה. בנסרים. כלומר שרוחבן יותר משלשה, ופחות מארבעה. 14. כמלואו. וממלא את הריוח בסכך שהוא כשר לכולי עלמא. 15. נסרים. כלומר, רחבים יותר משלשה ופחותים מארבעה. 17. תלה בה וכו'. ואין האוכלין הללו פוסלים את הסכך, שהרי אינם עשויים להגן בסכך, אלא לשם נוי בעלמא. 17–18. פרכילי ענבים. חלקי זמורות עם האשכולות התלויים בהן. 18. לא יאכל וכו'. שהרי הוקצו למצותן, ומתוך שאסורין בין השמשות של שמיני (מחמת ספק), הוקצו לכל היום. 19. שמוקפת וכו'. כלומר, חצר שמחיצותיה הם קירות הבתים שבכל צדדיה (כמו שהיה נהוג בא"י), וגג הבתים נמשך לתוך החצר יותר מד' אמות, ונסמך על עמודים, והיא ,חצר שהיא מוקפת אכסדרה' (משנ' פ"א מ"י).

20 עמודין, הרי עמודין כדפנות. עושה אדן את חבירו דופן, כדי שיאכל וישתה
ושישן, ולא עוד אלא שאדם זוקף את המטה ופורס עליה סדין, כדי שלא
תכנס חמה לא על האכלים ולא על המת. מודים חכמים לר' ליעזר שאין
עושין אהלים כתחלה ביום טוב, ואין צריך לומ' בשבת, וחכמים אומ' מוסיפין
בשבת, ואין צריך לומר ביום טוב. 9. מעשה בר' אליעזר שהיה מיסב
25 בסוכתו של יוחנן בן אלעאי בקסריון, והגיעה חמה לסוכה, אמ' לו מהו לפרוס
עליה סדין? אמ' לו אין לך כל שבט ושבט מישראל שלא העמיד נביא.
הגיע חמה לחצי סוכה, אמ' לו מהו לפרוס עליה סדין? אמ' לו אין לך כל
שבט ושבט שלא העמיד שופט, שבט יהודה ובנימן העמידו מלכים על פי
נביאים. הגיע חמה לרגליו של ר' ליעזר, נטל את הסדין ופרסו על גבי סוכה,
30 והפשיל ר' ליעזר את רגליו והלך לו. 10. העושה סוכתו כמין צריף, או
שסמכה על הכותל, מודה ר' ליעזר שאם יש בגגה טפח, או שהיתה גבוהה מן

20 עושה אדן וכו'. ג"ב עירובין מ"ד ח'. 22 מודים חכמים וכו'. לעיל פ"ג ה"ז, סו' 49, ום"כ. 24 מעשה וכו'. ג"ב כ"ז ג'. 30 העושה וכו'. מכ' פ"ח מ"ו.
31 מודה וכו'. ירוש' פ"ח ה"ח, כ"ג ע"ג; ג"ב י"ט ג'.

20 עמודין (ב"פ) | א ל עמודים. אדן | ד א ל אדם. חבירו | ד ל חברו. וישתה | ד ושישתה. 21 ושישן | ד ושיישן א ל וישן. את המטה | א ח'. עליה | ד עליהן. 22 תכנס | א תיכנס. חמה | כ"ה ד א ל ב ח'. לא | א ל ח'. האכלים | ד האוכלים א ל האוכלין. ולא על | א ועל ל או על. סודים חכמים | א ומודים חכמ'. ליעזר | ד א ל אליעזר. 23 אהלים א ל אוהלים. כתחלה | ד בתחלה א כתחילה. לומ' | ד א ל לומר. בשבת | ד ל בשבת [על מה נחלקו על המוסיפין (ל שמוסיפין) שרבי (ל שר') אליעזר אומר (ל או') אין מוסיפין ביום טוב ואין צריך לומר בשבת] א בשבת [ועל מה נחלקו על שאין (ונמחקה מלה זו בנקודות) מוסיפין שר' אליע' אומ' אין מוסיפין ביום טוב ואין צריך לומר בשבת]. וחכמים | א וחכמ'. אומ' | ד אומרים. 24 אליעזר | א אליע'. 25 יוחנן | ל (ר') יוחנן. אלעאי | ד אליעזר א אלעיי. בקסריון | ד בקוסריון א בקיסריון ל בקיסרין. והגיעה | א הגיעה ל הגיע. לסוכה | ד ח'. אמ' | ד אמר א א'. לו | כ"ה ד א. ל ב להו. מהו | כ"ה ד א ל. ב ח'. 26 אמ' | ד אמר. לו | ל לו [אמ' לו]. ושבט | ד ח'. מישראל | ד א ל ח'. העמיד | א העמידו. נביא | א ל שופט. 27 הגיע | א הגיעה. אמ' . . . סדין | א ח'. לו | כ"ה ד ל. ב להו. 28 העמיד | א העמידו. שופט | א ל נביא. ובנימן | ד ל ובניסן. 29 הגיע | א הגיעה. ר' | ד רבי. ליעזר | ד א ל אליעזר. את הסדין | א סדין. ופרסו | א ופירס ל ופרשו. סוכה | ל הסוכה. 30 והפשיל | א ל הפשיל. ר' ליעזר את רגליו | ד את רגליו רבי אליעזר א ר' אליע' רגליו ל ר' אליעזר את רגליו. 31 על הכותל | א לכותל [פסולה] ל לכותל. מודה | א ומודה. ר' | ד רבי. ליעזר | ד ל אליעזר א אליע'. בגגה | כ"ה א ל. ד בגבהן ב בגגה. טפח | א [פותח] טפח.

20. עמודין כדפנות. ואעפ"י שהעמודים הללו משמשים מחיצה לבליטת הגג (לאכסדרא), ולא לסוכה, כשירים. עיין בבה"א. את חבירו דופן וכו'. ואפילו דופן שלישי, שמשלים ומכשיר את הסוכה לאכילה ולשינה, עושה כן שלא מדעת וכחונה לעשות מחיצה. 21. שאדם וזוקף וכו'. כלומר, ועושה דופן רביעית ביו"ט, ואין כאן אלא תוספת אהל שהרי ישנן ג' מחיצות והסוכה כשירה, ומותר להוסיף על האהל ביו"ט, כמפורש להלן. 23. וחכמים. כלומר, שחכמים. אבל הגבן בשנ"ס. 26. עליה סדין? ואף שר' אליעזר אוסר להוסיף על האהל ביו"ט, אפשר שכאן מותר, מפני שאין אדם מבטל את סדינו על גבי סוכתו, ואין כאן הוספה על אהל כלל. 30. כמין צריף וכו'. כלומר שהוא רחב מלמטה ומצר ועולה, עד ששני הקירות שלארכו נוגעים אחד בשני למעלה, תמצא שנו וקירותיו אחד. ור' אליעזר פוסל (במשנ' פ"א מ"א) סוכה כזו, מפני שאין לה גג. 31. שהיתה גבוהה וכו'. ורואים את טפח האויר, כאילו הוא בניין זקוף, ויש כאן קירות וגג.

הארץ טפח, שהיא כשירה. מחצלת של חשיפה ושל גמי גדולה מסככין בה, קטנה, אין מסככין בה. של קנים ושל חלף, גדולה, מסככין בה, ארוגה, אין מסככין בה, ר' ישמעאל בי ר' יוסה אמ' משם אביו אף ארוגה מסככין בה. וכן היה ר' דוסה או' כדבריו. 11. סיכך על גבי עגלה שהיא גבוהה עשרה. ר' יוסה בי ר' יהודה אמ' משם ר' יוס' הישן תחת העגלה כישן תחת המטה. 12. העמיד ארבעה קורות וסיכך על גביהן, ר' יעקב או' רואין אותן שאם יחקקו ויש בהן טפח על טפח ועל רום טפח כשירה, ואם לאו, פסולה. 13. וחכמים אומ' שתים כהלכתן ושלישית אפילו טפח, ר' שמעון אומ' שלישית כהלכתה, ורביעית אפי' טפח. ר' שמעון בן לעזר אומ' משם ר' מאיר שתים בידי אדם ואחת באילן כשירה, ועולין לה ביום טוב.

32 מחצלת וכו'. צגלי כ' ל'. ועיין צמסכ' סק"ל. 35 על גבי עגלה וכו'. עיין צמסכ' פ"ג מ"ג. 37 העמיד וכו'. צגלי ל' ג'. 39 וחכמים וכו'. ירוש' פ"ל ה"ל, כ"ל ע"ג, עיכובין פ"ל ה"ל, י"ח ע"ג; צגלי ל' ג', ו' ג', ז' ג', קטנלין ל' ל', כלה כ"ו ג'. ועיין ירוש' פ"ל ה"ל, כ"ג ע"ל, פ"ג ה"ל, כ"ג ע"ג, מועקוח פ"ג ה"ז, כ' ע"ל. 40 כ' שמעון בן לעזר וכו'. עיין צגלי שבת קכ"ל ג'. ועיין ירוש' פ"ג ה"ל, כ"ג ע"ל, שבת פ"ה ה"ג, ז' ע"ג, עיכובין פ"ג ה"ג, כ"ל ע"ג.

32 שהיא | ל ח'. כשירה | ד ל כשרה. חשיפא | א שיהופא. 33 של קנים | ד של קני'. א ח'. חלף | א ל חילף. ארוגה | ד ארובה א וארוגה ל ערוגה. 34 בה$_1$ | ל בה [ערוגה אין מסככין בה]. בי ר' | ד ברבי א ל בר'. יוסה | ד א ל יוסי. אמ' | ד אמר א ל אומ'. משם | א ל משום. אביו | ד אמו. אף | א ל ח'. ארוגה | ד ארובה ל ערוגה. 35 ר' | ל ח'. דוסה | כ"ה ד. א ל דוסא ב יוסה. או' | ד אומר ל אומ'. סיכך | א ל המסכך. שהיא גבוהה | א שגבוהה ל שהי' גבוהה. עשרה | א ל עשרה [טפחים]. 36 ר' | ד רבי. יוסה | ד א ל יוסי. בי ר' | ד א ל בר'. אמ' | א אומ' ל או'. משם | א ל משום. ר' | ל ח'. יוס' | ד א ל יוסי. העגלה | ל עגלה. המטה | א המיטה. 37 ארבעה | ד ארבע' א ארבעת ל ארבע. נביהן | א נבן. ר' | ד רבי. או' | ד אומר א אומ'. שאם | א כל שאילו. 38 ועל | ד א על. ועל רום טפח | ל ח'. כשירה | ד ל כשרה. 39 וחכמים | א וחכמ'. אומ'$_1$ | ד אומרים ל או'. כהלכתן | א כהילכתן. ושלישית | ל והשלישית. ר' | ד רבי. שמעון | א שמע' ל שמעו'. אומ'$_2$ | ל או'. שלישית | א שלש. 40 כהלכתה | ד כהלכתן א כהילכתן. ורביעית | ל והרביעית. אפי' | ד א אפילו. ר' (ב'פ) | ד רבי. לעזר | ד א ל אלעזר. אומ' | ד אמר ל או'. משם | א ל משום. 41 כשירה | ד ל כשרה.

32. **חשיפה.** מין קנה רך שמצוי על יד המים, עיין בבה"א. 33. **קטנה וכו'.** סתמה לשכיבה, ומקבלת טומאה, ולפיכך אין מסככין בה. **ושל חלף וכו'.** והוא מין קנה קשה. 33–34. **אין מסככין וכו'.** ואפילו היא גדולה. 34. **אף ארוגה וכו'.** כלומר, אם היא גדולה. 35. **שהיא גבוהה וכו'.** הברייתא מפרשת את משנתנו (פ"ב מ"ג): העושה סוכתו בראש העגלה וכו' כשרה, והיינו אם היא גבוהה מקרקעיתה עשרה, וסיכך על גבי דפנותיה. 36. **כישן תחת המטה.** והוא תלוי במחלוקת ר"י והחכמים במשנ' רפ"ב. 38. **ועל רום טפח.** ליתא בכי"ל, וכן נכון, עיין בבה"א. 39. **שתים כהלכתן וכו'.** אחת לאורך הסוכה במשך ז' טפחים ואחת לרחבה, וחולקים על ר' יעקב הנ"ל. 41. **ועולין לה וכו'.** משום שרוב כובד הסוכה הוא על היסודות שנעשו בידי אדם, ומיעוטה נסמך על האילן, וסובר רשב"א שמותר להשתמש בצדי אילן, עיין בבה"א.

פרק ב'

1. שלוחי מצוה פטורין מן הסוכה, אע"פ שאמרו אין שבחו של אדם להניח את ביתו ברגל. מעשה בר' אלעאי שהלך אצל ר' ליעזר ללוד, אמ' לו מה זה אלעאי, אי אתה משובתי הרגל, לא אמרו אין שבחו של אדם להניח את ביתו ברגל, משם שנ' ושמחת בחגך. 2. חולין ומשמשיהן פטורין מן הסוכה, ולא חולה מסכן, אלא אפי' חש בראשו, אפי' חש בעינו. אמ' רבן שמעון בן גמליאל מעשה וחשתי בעיני בקיסריון, והתיר לי ר' יוסה בי ר' לישן אני ושמשי חוץ לסוכה. אמ' ר' כשהיינו באין אני ור' לעזר בי ר' צדוק אצל ר' יוחנן בן נורי לבית שערים, והיינו אוכלין תאנים וענבים חוץ לסוכה. וכן היה ר' או' כל סוכה שאין בה ארבע אמות על ארבע אמות פסולה, וחכמים או' אפי' אין מחזקת אלא ראשו ורובו בלבד כשירה. 3. מעשה באנשי ירושלם שהיו משלשלין מטותיהן בחלונות שגבוהין עשרה טפחים,

1 שלוחי וכו'. משכ' פ"ג מ"ד. 2 מעשה וכו'. ירוש' פ"ג ה"ה, כ"ג ע"ח; ובלי כ"ז ב'. 4 ושמחת וכו'. דברים ע"ז, י"ד. חולין וכו'. משכ' פ"ג מ"ד. 5 ולא חולה וכו'. ירוש' פ"ג ה"ה, כ"ג ע"ח; ובלי כ"ו ח'. 7 לאי' כ' וכו'. ירוש' סוכה פ"ז ה"ב, כ"ד ע"ב. ועיין ובלי יומא ע"ט ב'. 9 וכן היה כ' וכו'. ובלי ג' ח', ועיי"ש ז' ב', עירובין ג' ב', ירוש' פ"ח ה"ח, כ"ג ע"ח, מעשכות פ"ב ה"ז, כ' ע"ד. 10 חזין מחזקת וכו'. משכ' פ"ג מ"ז. ועיין ובלי שכ"ל וירוש' פ"ג סה"ח, כ"ג ע"ב. 11 בחכמי ירושלם וכו'. ירוש' פ"ג ה"ד, כ"ג ע"ד.

1 אע"פ | ד א אף על פי. 2 להניח | ד להני'. את | א ח'. מעשה | ד מעש' א ומעשה. אלעאי | א אילעאי. ר' | ד רבי. ליעזר | ד ל אליעזר א אליע'. אמ' | ד אמר ל אמרו. 3 אלעאי | ד אלעי. אי | ל אין. 4 את | ד א ל ח'. משם | ד ל משום. א ח'. שנ' | ד שנאמר. בחגך | ד בחניך א ל אתה וביתך. חולין ומשמשיהן | א חולים ומשמשיהם. 5 מסכן | ד א מסוכן. אפי'1 | ד אפילו א אף מי ל אף. חש | א שחושש ל החושש. בראשו | א ל בעיניו. אפי' | ד אפילו. א ל ח'. חש | א וחושש ל והחושש. בעינו | א ל בראשו. אמ' | ד ואמ'. 6 גמליאל | א גמל'. מעשה | ד מעש' א פעם אחת. וחשתי | א חשתי. בעיני | א בעיניי. בקיסריון | א בקיסרי ל בקיסרין. לי ר' | ד לו רבי. יוסה | ד א ל יוסי. בי ר' | ד בר רבי א ל בר'. 7 לישן | א שאישן. ושמשי | כ"ה ד א ל. ב ושמשו (ותוקן: ושמשי). אמ' ר' | ד אמר רבי. כשהיינו | א ל [פעם אחת] היינו. ור' | ד ורבי. לעזר | ד אליעזר א ל אלעזר. בי ר' | ד ברבי א ל בר'. 8 לבית | א בבית. אוכלין | ד אוכלים. תאנים | ד א תאינים. וענבים | ל וענבים [עראי]. 9 ר' | ד רבי. או' | ד אומר א ל אום'. שאין בה | א ל שאינה. 10 וחכמים | א וחכם'. או' | א ל אום'. אפי' | א אפילו. ד ל ח'. אין | א ל איתה. ראשו | ד [על] ראשו. כשירה | ד ל כשרה. 11 מטותיהן | א מיטותיהן. שגבוהין עשרה | א שהן גבוהים עשרה. ל ח'. טפחים | ד ל ח'.

3. לא אמרו וכו'. כלומר, וכי לא אמרו וכו'. 7. אמ' ר' וכו'. ברייתא זו נסמכה למשנתנו (פ"ב מ"ד): אוכלין ושותין עראי חוץ לסוכה. 9. וכן היה ר' וכו'. הברייתא נסמכה לדברי ב"ש במשנתנו (פ"ב מ"ז) שפוסלין סוכה קטנה, עיין בבה"א. 11. באנשי ירושלם וכו'. מפני הצפיפות של עולי רגלים היו מסככים ע"ג המטות והיו ישנים אף תחתיהן, ואילו ואילו יוצאים ידי חובת סוכה, עיין בבה"א.

ומסככין על גביהן, וישנין תחתיהן. פסל היוצא מן הסוכה נדון כסוכה. שומרי העיר ביום, פטורין מן הסוכה ביום, וחייבין בלילה, שומרי העיר בלילה, פטורין בלילה, וחייבין ביום. שומרי העיר בין ביום בין בלילה, פטורין בין ביום ובין בלילה. הולכי דרכים פטורין מן הסוכה ביום, וחייבין בלילה. שומרי גנות ופרדסין פטורין בלילה, וחייבין ביום. אמ' ר' לעזר בי ר' צדוק כשהייתי למד אצל יוחנן בן החרנית ראיתיו שהוא אוכל פת חריבה, שהיו שני בצרות, באתי ואמרתי לאבא, ואמ' לי הילך זיתים לו, הולכתי לו זיתים, נטלן והסתכל בהן וראן שהן לחין, אמ' איני אוכל זיתים. באתי ואמרתי לאבא, אמ' לי לך אמור לו, מנוקבת היתה כדברי בית הלל, אלא שסתמוה שמרים, להודיעך שהיה אוכל חוליו בטהרה, שאע"פ שהוא מתלמידי

12 פסל וכו'. ירוש' פ"ח ה"ח, כ"ב ע"ב; בבלי י"ט ח'. 13 שומרי העיר וכו'. ירוש' פ"ב ה"ח, כ"ג ע"ח; בבלי כ"ו ח'. 15 הולכי דרכים וכו'. עיין לעיל פ"ב בבבלי. 16 שומרי וכו'. ירוש' ובבלי הכ"ל. תמ' ר' לעזר וכו'. להלן עדיות פ"ב ה"ב; בבלי יבמות ע"ו ב'.

12 ומסככין | ל והיו מסככין. א ח'. על גביהן | א ח'. וישנין | ד וישני' א והיו ישנים. תחתיהן | א תחתיהם. פסל | ל הפסל. היוצא מן הסוכה | ד היוצ' חוץ לסוכ'. נדון | ד א ל נידון. 13 פטורין וכו' | א חייבין בלילה ופטורין ביום. הסוכה ביום | ד הסוכ' ביו'. שומרי העיר$_2$ | ל ח'. 14 פטורין | א חייבין ל פטורין [מן הסוכה]. בלילה | א ביום. וחייבין ביום | א ופטורין בלילה. שומרי | ד שומר. ביום | ד ביו'. בין$_2$ | ד א ל ובין. 15 פטורין$_1$ . . . בלילה | כ"ה ד. ל פטורין מן הסוכה א [חייבין ביום ופטורין בלילה] פטורין בין ביום ובין בלילה (ונמחק הסופר בנקודות). ב ח'. פטורין$_2$ | א ל חייבין. מן הסוכה | ד א ל ח'. ביום | ד ביו' א ל בלילה. 15–16 וחייבין בלילה | א ל ופטורין ביום. 16 ופרדסין | ד ופרדסות א ופרדיסין. פטורין | ל פטורין [מן הסוכה]. בלילה | כ"ה ד ל. א בין ביום. ב ח'. וחייבין ביום | א בין בלילה. אמ' | ד אמר א א'. לעזר | ד ל אלעזר א אלע'. 16–17 בי ר' | ד בר רבי א ל בר'. 17 לפת | א ל לפד [תורה]. יוחנן | א ל [ר'] יוחנן. החרנית | ד החרבית א החורונית ל החורוני. ראיתיו | א וראיתיו. שהוא אוכל | א ל שאוכל. פת | א ל פתו. חריבה | ד חרבה ל חררה. 18 ואמ' | ד ואמר א ל אמ'. הילך | ד א ל הולך. זיתים לו | ד זיתים א לו זיתים ל לו זתים. 19 זיתים | ל ח'. נטלן | ד ונטלן. והסתכל | א ל ונסתכל. וראן | ד וראה ל וראה אותן. לחין | א ל לחים. אמ' | א ל אמ' [לו]. זיתים | ד זתים [לחי']. 20 ואמרתי | א ואמרתי [לו]. אמ' | ד אמר ל ואמ'. אמור | א ואמור. מנוקבת | א [חבית] מנוקבת. היתה | ל היתה [חבית]. 20–21 כדברי . . . שמרים | א אלא שסתמוה שמרים כדברי בית הילל. 20 בית הלל | ד ב"ה. 21 להודיעך שהיה אוכל | א להודיעך [כח] שאוכל. חוליו | ד א ל חולין. שאע"פ | א שאף על פי. שהוא מתלמידי | א שמתלמידי.

12. פסל היוצא וכו'. כלומר סכך כשר (פסולת גרן ויקב) שיוצא ונמשך מלפני הסוכה (במקום הפתוח, מול הדופן האחורי), ודופן אחת נמשכת עם הסכך, הרי הסכך היוצא נידון כסוכה. ועיין בבה"א. 16. אמ' ר' לעזר וכו'. ברייתא זו נסמכה למשנתנו פ"ב מ"ז ששנו שם שיוחנן בן החורני נהג כשיטת ב"ה בסוכה, אעפ"י שהיה מתלמידי ב"ש. 19. שהן לחין. וחשש שמא כבר הוכשרו לקבל טומאה. 20. מנוקבת וכו'. ולא החשיב את המוהל היוצא מן הזיתים, ובכגון דא לכולי עלמא אין המוהל מכשיר, אבל לבית שמאי אפילו היתה החבית שלמה אין המוהל מכשיר.

בית שמיי לא היה נוהג אלא כדברי בית הלל. לעולם הלכה כדברי בית הלל, הרוצה להחמיר על עצמו לנהוג כדברי בית שמיי וכדברי בית הלל על זה נאמ׳ והכסיל בחשך ילך. התופס קולי בית שמיי וקולי בית הלל, רשע, אלא אם כדברי בית שמיי כקוליהן וכחומריהן אם כדברי בית הלל כקוליהן וכחומריהן. 4. היה אוכל בסוכה וירדו עליו גשמים והלך ועמד לו, אע״פ שפסקו גשמים אין מחייבין אותו לחזור, עד שיגמור. היה ישן בסוכה וירדו עליו גשמים ועמד והלך לו, אע״פ שפסקו גשמים אין מחייבין אותו לחזור, עד שייעור. 5. מפני ארבעה דברים מאורות לוקין. מפני כותבי פלסטיר, ומפני מעידי עדות שקר, ומפני מגדלי בהמה דקה, ומפני קוצצי אילנות טובות. מפני ארבעה דברים בעלי בתי ישראל נמסרין למלכות. מפני כובשין שטרות פרועין, ומפני מלוה בריבית, ומפני שפוסקין צדקה ואין נותנין, ושספק בידן למחות ואינן מוחין. 6. בזמן שהמאורות לוקין סימן רע לאומות העולם.

22 לעולם הלכה וכו׳. להלן עדיות הכ״ל ויצמות קפ״ג; יכום׳ נכסות פ״ל קס״ז (קס״ל), ג׳ קע״ג, יצמות קפ״ל, ג׳ ע״ג, קוטס פ״ג ה״ל, י״ט ע״ל, קידושין פ״ל ה״ל, כ״ח ע״ל; ג״ג עיכוזין ו׳ ג׳, כ״ס י״ל ג׳, חולין מ״ג ג׳. 24 והכסיל וכו׳. קהלת ג׳, י״ל. 26 היה לוכל וכו׳. ג״ג כ״ט ל׳. ועיין יכום׳ קפ״ג, כ״ג ע״ג. 29 מפני לחצעה וכו׳. ג״ג הכ״ל (כל הצנייתא).

22 בית | ד בי׳. שמיי | ד ל שמאי א שמאי [היה]. הלל | א הילל. 22–26 לעולם . . . וכחומריהן | א ח׳. 22–23 בית הלל (ב׳פ) | ד ב״ה. 23 הלל$_1$ | ב הלל [לעולם הלכה כדברי בית הלל]. הרוצה | ל והרוצה. להחמי׳ | כ״ה ד. ל להחמיר. ב ח׳. לנהוג | ל ח׳. כדברי | ל כחומרי. שמיי | ד ל שמאי. וכדברי | ל וכחומרי. על זה | ד עליו. 24 נאמ׳ | ל נאמר. והכסיל | ד הכסיל. ילך | פ הולך. בית שמיי . . . בית הלל | ד ב״ה . . . ב״ש. שמיי | ל שמאי. רשע | ד ל [הרי זה] רשע. 25 אם$_1$ | ל או. ד ח׳. בית שמיי | ד ב״ש ל בית שמאי. כקוליהן (ב׳פ) | ד בקוליהן. אם$_2$ | ד ל או. 26 בסוכה | ד בסוכ׳. נשמים | ד נשמי׳. והלך ועמד | ד והלך א ל ועמד והלך. אע״פ | ד א אף על פי. 27 עד | א [אלא] עד. 28 ועמד | ד ח׳. לו | ד ח׳. אע״פ | ד א אף על פי. עד | א [אלא] עד. 29 שייעור | א ל שיעור. מאורות | ד מאורו׳ א ל המאורות. מפני$_2$ | א על. פלסטיר | ד א פלסתר ל פלסטון. 30 ומפני (נ׳פ) | א ועל ב [רק כאן] ומפני [ומפני]. מעידי | ל ח׳. מגדלי . . . קוצצי | א קוצצי . . . מגדלי. אילנות | ד אילנו׳. טובות | ד טובו׳ א טובים. 31 בתי | א ל בתים. ישראל | א ישר׳. ל ח׳. למלכות | ד למלכו׳. מפני כובשין | א על ששוהין ל מפני כובשי. 32 פרועין | ד ל ח׳. ומפני (ב׳פ) | א ועל. מלוה | ד ל מלוי א שמלוין. בריבית | ד ברבית. ומפני שפוסקין | ל ושפוסקי׳. צדקה | א ל ח׳. ואין | ל ואינן. ושספק בידן | א ומי שספק בידו ל ושספיקה בידם. 33 ואינן | ד ואין א ואינו. מוחין | ד ל מסחין א מוחה. לאומות העולם | ד ל לעולם א לכל העולם.

23. להחמי׳ על עצמו וכו׳. כלומר לנהוג בחומרות הסותרות זו את זו, עיין בבה״א. 29. פלסטיר. פירש״י: שטרות מווייפים ומכתבי עמל וכו׳. 33. לאומות העולם. צ״ל: לכל העולם, עיין בשנ״ס.

משל למלך בשר ודם שבנה פלטרין ושכללה והתקין בה את הסעודה ואחר כך הכניס את האורחין, כעס עליהן אמ׳ לשמש ונטל את הנר מלפניהן, ונמצאו כולן יושבין בחשיכה. היה ר׳ מאיר או׳ בזמן שהמאורות לוקין סימן רע לשונאיהן של ישראל, מפני שהן למודי מכות. משל לסופר שנכנס לבית הספר ואמ׳ הביאו לי רצועה, מי דואג, מי שהוא למוד להיות לוקה. בזמן שחמה לוקה סימן רע לאומות העולם, לבנה לוקה סימן רע לשונאיהם של ישראל, מפני שהגוים מונין לחמה, וישראל מונין ללבנה. בזמן שלוקה במזרח סימן רע ליושבי מזרח, במערב, סימן רע ליושבי מערב, באמצע, סימן רע לעולם, בזמן שנהפכו כמין דם פורענות של חרב בא לעולם, כמין שק, פורענות של דבר ושל רעב בא לעולם, בזמן שלקו בכניסתן, פורענותן שוהא לבוא, ביציאתן, פורענות ממהרת לבא, ויש או׳ חלוף דברים. אין לך כל אומה ואומה שלוקה שאין אלהות שלה לוקין עמה, שנ׳ ובכל אלהי מצרים וגו׳. בזמן שישראל עסוקין בתורה אין דואגין מכל אלה, שנ׳ כה אמר ה׳ אל דרך הגוים אל תלמודו וגו׳. 7. לולב העשוי

38—39 זמן שממה וכו׳. מכילתא בא פ״ח, עמ׳ 7; 33בלי הכ״ל. 44 לזין לך וכו׳. 33בלי הכ״ל. ועיין מכילתא הכ״ל, עמ׳ 24, מכילתא דרשב״י, עמ׳ 15, ג״כ פל״ו, ס׳, עמ׳ 1196. 45 ובכל אלהי וכו׳. שמות י״ב, י״ב. 46—47 כה תאמר וכו׳. ילמי׳ י׳, ג׳. 47 לולב וכו׳. ילוש׳ פ״ג ה״ח, כ״ג ע״ג; 33בלי ל״ב ח׳.

34 משל | א [מושלו] משל [למה הדבר דומה]. בשר . . . את | א ח׳. ושכללה | ד ושכללם ל וחינכה. והתקין | ד והתקינן. הסעודה | א שעשה סעודה. 34—35 ואחר . . . את | א והזמין. 35 האורחין | ד האורחי׳ א האורחים. עליהן | ד עליה׳ א עליהם. אמ׳ | א וא׳ ל ואמר. ונטל | ד נטול. מלפניהן | ד מלפניה׳ א ל מלפניהם. 36 כולן | ל ח׳. יושבין | ד יושבי׳. בחשיכה | ד בחשכה. היה | א ח׳. ר׳ | ד רבי. או׳ | ד אומר. 37 לשונאיהן של ישראל | א לשונאי ישר׳. מפני . . . מכות | ד ח׳. למודי | א לימודי. משל | א [מושלו] משל [למה הדבר דומה]. 38 ואמ׳ | ד ואמר א וא׳ ל אמ׳. מי | ד מי [הוא]. שהוא למוד | ד א ל שלמוד. להיות לוקה | א ללקות. 39—40 לשונאיהם של ישראל | ד ל לשונאיהן של ישראל א לאומות העולם [וסימן טוב לישראל.] 40 מפני שהגוים | א שגוים. לחמה | ד לחמ׳. מונין2 | א ל ח׳. 42 לעולם | ד א ל לכל העולם. שנהפכו | ד שנהפכו [זיויה] ל שנחפת. בא | א ל באה. כמין שק | ד ח׳. 43 בא | א באה. ל ח׳. שלקו | ל שלוקין. בכניסתן | כ״ה ד א ל. ב ח׳. פורענותן | ד א ל פורענות. שוהא | ל שוהה. 44 ממהרת | ד ממהר׳. לבא | א לבוא. או׳ | ד א אומ׳. חלוף | א ל חילוף. דברים | ד א ל הדברים. 45 שלוקה | א [לו] שלוקה ל שהיא לוקה. שאין | ד שאי. אלהות | ד אלהו׳ א אלוהיה ל אלוהות. שלה | א ח׳. לוקין | א לוקה. 46 ונו׳ | ד ונומר א אעשה שפטים אני ה׳ ל אעשה שפטים. בזמן | ל ובזמן. אין | ל אינן. מכל | א מפני. אלה | א אילו ל אלו. ד ח׳. שנ׳ | ד שנאמר. הגוים | ל העמים. תלמודו | ד א ל פ תלמדו. ונו׳ | ד ונומר א ל ומאותות השמים אל תחתו כי יחתו הגוים מהמה.

37. לשונאיהן של ישראל. כיוצ׳ כלפי ישראל.

כמין חרות, או שנפרצו רוב עליו, פסול. ערבה של בעל, ושל הרים, כשירה, אם כן למה נאמ' ערבי נחל, פרט לצפצף. אי זהו צפצף, העשוי כמין מסר. אי זהו ערבה כשירה, קנה שלה אדום ועלה ארוך. אי זהו ערבה פסולה, קנה שלה לבן ועלה שלה עגול. 8. הדס וערבה שנקטמו תימרות העולות מתוכה כשרות, שיעור הדס וערבה שלשה טפחים, ולולב ארבעה. ר' טרפון או' באמה בת חמשה טפחים. ארבעת מינין הללו כשם שאין פוחתין מהן, כך אין מוסיפין עליהן. 9. אם אין לו אתרוג, לא יטול עמו לא רמון, פריש, ולא דבר אחר. היו כמושין כשרין, יבשין פסולין, ר' יהודה אומ' אם היו יבישין כשירין. אמ' ר' יהודה מעשה באנשי כרכין שהיו מורישין לולביהן לבניהן בשעת הדחק, אמרו לו אין שעת הדחק ראיה. 10. לולב בין אגוד

48 כמין חרות | ד כמן. חרות | ל חרית. או שנפרצו | א ושנפרצו. רוב | ל ח'. ושל הרים | א ושבהרים. כשירה | ד ל כשרה. 49 נאמ' | א ל נאמר. לצפצף | א לצפצפה. אי זהו צפצף | א איזו היא צפצפה. כמין | ד כמן. א ח'. 50 מסר | א כמסר. אי1 . . . ארוך | א ח'. אי זהו1 | ד ל אי זו היא. כשירה | ד ל כשרה. אי זהו2 | ד א אי זו היא. ל ח'. ערבה2 | ד ערב'. 51 ועלה | א עלה. שנקטמו | א שנקפטו. תימרות | ד תמרות א ותמרות ל והתמרות. 52 העולות | א ל עולות. מתוכה | ד א ל מתוכן. כשרות | ד כשירות א כשרים. ולולב | א ובלולב ל לולב. ארבעה | ד ל ארבעה [טפחים]. 53 ר' | ד ר' רבי. או' | ד אומר א אום'. בת | ד ל של. ארבעת | ד ארבע' א מארבעה ל ארבעה. הללו | ל ח'. 54 מהן | א מהם. עליהן | ד עליהם. אם | א ל ח'. לו | א בידו. עמו | א ח'. לא רמון | ד ריסון א בידו. ל ח'. 55 ולא | א אפילו ל ואף לא. כמושין | א כמישין ל כמשין. יבשין | א יבישין ל יבשים. פסולין | ל פסולים. ר' | ד רבי. אום' | ד אומר ל או'. 55–56 אם היו | א אף. 56 יבישין | ל יבשים. כשירין | ד א כשרין ל כשרים. אמ' | ד אמר א א'. ר' | ד רבי. באנשי | א בבני [ברק] (תפחק המוסגר בנקודות). מורישין לולביהן | א ל מורישים לולביהם. 57 לבניהן | א לבניהם. ל ח'. בשעת הדחק | ל ח'.

48. כמין חרות. שעשוי כחריות של דקל, עיין בבה"א. שנפרצו. שנשברו ונידלדלו מתוך השידרא, ותלויין בה וראשיהן למטה, ועיין בבה"א. 49. פרט לצפצף. שמעצם טבעו דרכו לגדל בהרים, ולפיכך אפילו אם נמצא בנחל פסול, ובערבה הדין להפך, שאפילו נמצאת בהרים כשירה, משום שדרכה לגדל בנחל. 52. כשרות. ולא פסלו אלא בנקטמו ראשיהן של העץ, אבל התמרות אין דינן כעץ שלהן, ועיין בבה"א. 53. בת חמשה וכו'. פירש"י: הטפחים האילו יהיו גדולים, שיהו חמשה מהן ממלאין אמה ביצונית, שהן ו' טפחים ביצוניים, ועיין בבה"א. 55. פריש. חבוש, מין תפוח. 56. היו יבישין וכו'. כלומר, כל ארבעת המינים.

בין שאינו אגוד כשר, ר' יהודה או' אגוד כשר, ושאינו אגוד פסול. לא יאגדנו ביום טוב, אבל נוטל הימנו שרביט ואוגדו. אין אוגדין את הלולב אלא במינו דברי ר' יהודה, ר' מאיר אומ' אפי' במשיחה. אמ' ר' מאיר מעשה באנשי ירושלם שהיו אוגדין את לולביהן בגימוניות של זהב, אמ' לו משם ראיה, אף הן היו אוגדין אותו במינו מלמטה. אמ' ר' לעזר בי ר' צדוק כך היו אנשי ירושלם נוהגין, נכנס לבית הכנסת לולבו בידו, עמד לתרגם ולעבור לפני התיבה לולבו בידו, עמד לקרות בתורה ולישא את כפיו מניחו בארץ. יצא מבית הכנסת לולבו בידו, נכנס לבק' את החולי' ולנחם אבלים לולבו בידו, נכנס לבית המדרש נותנו לבנו או לשלוחו ומחזירו לתוך ביתו. 11. יום טוב הראשון של חג אין אדם יוצא ידי חובתו בלולבו של חבירו, אלא אם כן נותנו לו במתנה גמורה. מעשה ברבן גמליאל וזקנים שהיו באין בספינה ולא היה עמהן לולב, לקח רבן גמליאל לולב בדינר זהב, כיון שיצא בו ידי חובתו נתנו לחבירו, וחבירו לחבירו, עד שיצאו כולן, ואחר כך החזירוהו לו. ר' יוסה או' יום טוב הראשון של חג שחל להיות בשבת, כיון שיצא בו ידי חובתו אסור לטלטלו.

58 לא יאגדנו וכו'. עיין בבלי ל"ג ב'. 59 אין אוגדין וכו'. מכ' פ"ג מ"ח. 60 אמ' ר' מאיר וכו'. מכ' תכ"ל; בבלי ל"ז ח'. 62 אמ' ר' לעזר וכו'. יכום' פ"ג הי"ד, כ"ד ע"ח; בבלי מ"ל ב'. 66 יוסי טוב וכו'. תו"כ אמור לפט"ז, ק"ג ע"ב; בבלי תכ"ל. ועיין במכ' פ"ג מי"ג.

58 בין | ל ובין. כשר . . . אגוד$_2$ | א ח'. ר' | ד רבי. או' | ד אומ'. פסול | א נמחק ובין השורות בכ"י אחר: כשר. והמניה לא הרגיש בהשמטה). 59 ביום טוב | ד בי"ט. נוטל הימנו | ל מוציא ממנו. במינו | א ממינו. 60 ר' (ב"מ) | ד רבי. יהודה | א יהוד'. אומ' | ד אומר ל או'. אפי' | ד א אפילו. במשיחה | א במשיחא. אמ' ר' | ד א א"ר. מעשה | ד מעש'. 61 את לולביהן | ד לולביה'. בגימוניות | ד בגימונ' א בגימונות ל בנימונות. אמ' | ד ל אמרו. ראיה | ד ראייה. 62 היו | ל ח'. אותו | א אתו. מלמטה | א למטה. לעזר | ד א ל אלעזר. בי ר' | ד בר א ל בר'. 63 נוהגין | א עושין. הכנסת ד הכנס'. לולבו | ל ולולבו. 64 התיבה | ד התבה. עמד | א ל ח'. לקרות | ד ליקרות. ולישא ד ולימ'. 65 מבית | ל בבית. נכנס . . . בידו | כ"ה ד. ב ח'. לבק' . . . ולנחם | א לנחם . . . לבקר. לבק' | א ל לבקר. את | א ח'. החולי' | א חולים ל החולים. 66 לבנו | א לעבדו. לתוך ביתו | א ל לביתו. 67 חבירו | ד ל חברו. 68 לו | א ח'. במתנה | ל מתנה. מעשה | א ומעשה. ברבן גמליאל | ד בר"ג. וזקנים | ל והזקנים. 69 עמהן | א עמהם. לקח | א נטל ל ולקח. זהב | א [של] זהב. ד ח'. כיון | א ל וכיון. 70 לחבירו | ד לחברו [במתנ'] א [מתנה גמורה] לחבירו ל [במתנה גמורה] לחברו. וחבירו לחבירו | ד ל וחברו לחברו. א ח'. עד | א כדי. כולן | ד כולן [ידי חובתן] א ל כולן [ידי חובתן]. ואחר כך החזירוהו | ד ל והחזירוהו. 71 יוסה | ד א ל יוסי. או' | ד אומר א אומ'. יום טוב | ד י"ט. שחל להיות בשבת | כ"ה א ל. ב להיות בשבת. ד ח'. שיצא | ל [שאדם] יוצא.

61. בגימוניות. בטבעות, בשרשרות. 62. מלמטה. כלומר, מתחת לגימוניות היו אוגדין את הלולב במינו, והיו כורכים עליו את הגימוניות. 70–71. ר' יוסה או' וכו'. ברייתא זו נסמכה למשנתנו פ"נ מי"ד: ר' יסי אומר וכו', ומלמדת הברייתא שאם כבר יצא ידי חובתו, אסור לטלטלו, ואם הוציאו לרשות הרבים בשוגג חייב חטאת. ועיין בבה"א.

פרק ג׳

1. לולב דוחה את השבת בתחלתו, וערבה בסופו. מעשה וכבשו עליה ביתסין אבנים גדולות מערב שבת, הכירו בהן עמי הארץ ובאו וגררום, והוציאום מתחת אבנים בשבת, לפי שאין ביתסין מודין שחבוט ערבה דוחה את השבת. ערבה הלכה למשה מסיני, אבא שאול או׳ מן התורה שנ׳ וערבי נחל, ערבה [ללולב. וערבה] למזבח. ר׳ ליעזר בן יעקב אומ׳ כך היו או׳ ליה ולך המזבח ליה ולך המזבח. 2. שמונה עשר יום בשנה ולילה אחד קורין בהן את ההלל. ואילו הן, שמונת ימי החג, ושמונת ימי חנוכה, ויום טוב הראשון של פסח ולילו, ויום טוב של עצרת. 3. למה נקרא שמו שער המים, שבו מכניסין צלוחית של מים של ניסוך בחג. ר׳ ליעזר בן יעקב אומ׳ בו מים מפכין, מלמד שמפכפכין ויוצאין כמי הפך הזה, ועתידין להיות

1 לולב וכו׳. ככלי מ״ג ג׳. ועיין במסכ׳ רפ״ד. 4 ערבת הלכה וכו׳. תר״כ למוד סע״ז ס״ו, ק״ב ע״ד; יומ׳ פ״ג ה״ג, כ״ג ע״ב, רפ״ד, כ״ד ע״ב; ככלי ל״ד ח׳. וערבי וכו׳. ויקרא כ״ג, מ׳. 5 ר׳ ליעזר וכו׳. מסכ׳ פ״ג מ״ח. 6 שמונה עשר וכו׳. יומ׳ פ״ד ה״ח, כ״ד ע״ב. ועיין ככלי תעניות כ״ח ג׳, ערכין י׳ ח׳. 8 למה נקרא וכו׳. מסכ׳ מקלסים פ״ו מ״ג, מדות סף״ג. 10 מים מפכין. יחזקאל מ״ז, ג׳.

1 בתחלתו | א ל בתחילתו. 2 ביתסין | ד בית סין א בין ל ביתוסין ב בותסין (ותוקן ביתסין). הכירו | א וידעו ל והכירו. ובאו | א ח׳. וגררום | כ״ה ד א ל. ב וגדרום. 3 מתחת | ד מתח׳. ביתסין | ד בית סין א ל ביתוסין. מודין | ד ל מודים. שחבוט | א שחיבוט. 4 הלכה | ד הלכ׳. אבא | א ואבא. או׳ | ד ל אומר א מביאו. התורה | א המקרא. שנ׳ | ד שנאמר ל שנאמ׳. וערבי | א ערבי. 5 נחל | ד א ל נחל [שתים]. ערבה | א אחת. [ללולב וערבה] | כ״ה ד ל. א ללולב ואחת. ב ח׳. ר׳ | ד רבי. ליעזר | ד א ל אליעזר. אומ׳ | ד אומר. היו | א הוא. או׳ | ד ל אומרין | א אומ׳. 6 המזבח (ב׳פ) | א מזבח. ליה$_2$ | א לה׳ (בשלשה ימ׳דין). ליה ולך המזבח | ל ח׳. שמונה | ד שמנ׳. בשנה | ד בשנ׳. א ח׳. 7 קורין | א נוטרין ל נוטרין [את ההלל] (ונמחק המוסגר בנקודות). ואילו | ד ל ואלו. שמונת | ד שמנת. החג | ד חג. ויום טוב | ד וי״ט א יום טוב. 8 של | ל ולילי. ולילו | א ולילי [יום טוב של עצרת פסח] (ונמחקה הסלה ,עצרת׳ בנקודות). ויום טוב | ד וי״ט. של$_2$ | א [הראשון] של. עצרת | ד עצר׳. למה | א ולמה. המים | ד המי׳. 9 ר׳ | ד רבי. ליעזר | ד א אליעזר ל אליעז׳. אומ׳ | ד אומר ל או׳. 10 מים | א ל המים. מפכין | ד מפכים ל המפכים. ויוצאין | א ל ועולין. כמי | ד כמו א כמין [פי] ל כמפי. הפך | ל הכד. הזה | כ״ה ד א. ב חזה. ל ח׳. ועתידין | א עתידין.

1. בתחלתו וכו׳. כלומר, לולב דוחה את השבת דוקא כשחלה ביום ראשון של סוכות שהוא מדאורייתא אף בנבולין, וערבה להקיף בה את המזבח דוחה את השבת כשחלה ביום שביעי, שבאותו יום ערבה הלכה למשה מסיני. 4. ערבה וכו׳. כלומר, להקיף בה את המזבח. 5. כך היו או׳ וכו׳. כלומר, בשעת פטירתן מן המזבח, עיין בבה״א. 6. ליה ולך וכו׳. כלומר, לה׳ אנו מודים ולך, המזבח, אנו מקלסים. 8. למה נקרא וכו׳. במשנ׳ פ״ד מ״ט: ניסוך המים כיצד וכו׳, הגיעו לשער המים וכו׳.

יוצאין מתחת מפתן הבית, וכן הוא אומר בצאת האיש קדים וקו בידו וימד אלף ויעבירני במים מי אפסים, מלמד שאד' עוב' במים עד קרסוליו. וימד אלף ויעבירני במים מים ברכים, מלמד שאדם עובר במים עד ברכיו. 5. דבר אחר, מים ברכים שמתברכין והולכין. 6. וימד אלף ויעבירני במים מי מתנים, מלמד שאדם עובר במים עד מתנים. וימד אלף נחל אשר לא אוכל לעבור, יכול לא יעברנו ברגל, אבל יעברנו בסחוי, ת"ל כי גאו המים מי שחו. יכול לא יעבר בסיחוי, אבל יעברנו בספינה קטנה, ת"ל כי גאו המים מי סחו, מלהשיט. 7. יכול לא יעברנו בספינה קטנה, אבל יעבירנו בספינה גדולה, תלמוד לומר בל תלך בו אני שיט. יכול לא יעברנו בספינה גדולה, אבל יעברנו בבורני גדולה, ת"ל וצי אדיר לא יעברנו, ואומ' ביום ההוא יצאו מים מירושלם. 9. יכול יתערבו במי מעיינות אחרות, ת"ל ביום ההוא יהיה מקור נפתח

11 יולכין וכו'. סס מ"ז, ח'. 12 נלחת וכו'. סס מ"ז, ג'. 12 מלמד וכו'. יכול' שקלים פ"ו ה"ב, כ' ע"ב; 33בי יומא ע"ח ח'. 13 ויעבירכי וכו'. יחזקאל מ"ז, ד'. 15 וימד וכו'. סס. 20 בל תלך וכו'. יעני' ל"ג, כ"ח. 22 ביום ההוא וכו'. זכרי' י"ד, ח'. 23 ביום ההוא וכו'. סס י"ג, ח'.

11 מתחת | כ"ה ד א ל. ב ח'. מפתן | ל למפתן. אומר | כ"ה ד. א אומ' ל או'. ב ח'. בצאת | א כצאת. קדים | א קדימה. 12 אלף | ד א ל פ אלף [באמה]. 12–13 מי . . . במים2 | השלמתי ע"פ ד. ב ח'. 13 שאד' עוב' | א ל שאדם עובר. קרסוליו | א קרצוליו. 13–14 קרסוליו . . . עד | ל ח'. וימד | א [דבר אחר] וימד. ויעבירני | כ"ה א ל פ. ד ויעבירנו. מים | ד א מי. 14 שאדם | כ"ה ד א ל. ב שא . ד (שאחד?). מים | ד א ל מ'. ברכים2 | ד ברכי'. 15 שמתברכין | א [מים] שמתברכין ל [מלמד] שמתברכין. ויעבירני | ד ויעבירנו. במים | ל פ ח'. 16 עובר | ד עוב'. במים | ד בו. ל ח'. מתנים | ד מתני' א ל מתניו. נחל | א [ויעבירני] נחל. 17 יעברנו (ב'פ) | א יעבירנו. בסחוי | א בסוחי ל בסחו. ת'ל | ד תלמוד לומר. 17–18 ת'ל . . . בסיחוי | א ח'. 18–19 מי . . . המים | ל ח'. 18 שחו | ד תחו. יעבר בסיחוי | ד יעברנו אסיחו. אבל | א יכול. יעברנו | א יעבירנו. קטנה | כ"ה ד א. ב נדולה. ת'ל | ד תלמוד לו' א תל' לומ'. 19 מלהשיט | ד ל מלשוט א [נאו] מלשוט. יעברנו | א יעבירנו. 19–21 בספינה . . . יעברנו1 | כ"ה ד. ב ח'. 20 יעבירנו | ל יעברנו. גדולה | ל גדול. תלמוד לומר | א תלמ' לומ' ל ת'ל. 21 יעברנו1 | א יעבירנו. יעברנו2 | ד א יעבירנו. בבורני | ד בברני. ת'ל | ד תלמוד לומר א תלמ' לומ'. וצי | ל וציא. 22 ואומ' | ד ואומר א וכן הוא אומ' ל ואו'. ביום | א ל [והיה] ביום. מים | ד א ל פ מים [חיים]. מירושלם | א מירושלם [חציים אל הים הקדמוני וחציים אל הים האחרון בק' ובח' יהיו] ל בירושלם [חצים אל הים הקדמוני וחצים אל הים האחרון בקיץ ובחורף יהיה]. 23 יתערבו | א ל שנתערבו. במי | ד בם ל בו. א ח'. מעיינות | ל מעינות. אחרות | א אחרים [בו] ל אחרים. ת'ל | ד תלמור לומר א תלמ' לומ'.

13. שאד' עוב' וכו'. כלומר, אין כאן סכנה, וכן להלן. 17. בסחוי. כלומר, בשחייה.
19. מלהשיט. כלומר, מלהשיט ספינה קטנה שאין לה וילון, אלא שמסיעין אותה במשוטות גרידא.
21. בבורני וכו'. ספינה שנקראת על שם מקומה (liburna).

וג', מקור אחד הוא לחטאת ולנדה. לאן הולכין, לים הגדול, לימה של
25 טבריה, ולימה של סדום, כדי לרפות את מימן, שנ' ויאמר אלי המים
האלה יוצאין אל הגלילה הקדמונה וירדו אל הערבה
ובאו הימה אל הימה המוצאים ונרפאו המים. המים
האלה יוצאין אל הגלילה הקדמונה, זה ימה של סדום. וירדו
אל הערבה, זה ימה של טבריה. ובאו הימה אל הימה המוצאים
30 ונרפאו המים, זה הים הגדול, ואומ' והיה כל נפש חיה אשר
ישרוץ אל כל אשר יבא שם נחלים יחיה והיה הדגה רבה
מאד כי באו שמה המים האלה וירפאו, וחי כל אשר יבוא
שמה הנחל. 10. ואומ' והיה ועמדו עליו דוגים וגו'
ביצותיו וגבאיו וגו', ואו' ועל הנחל יעלה על שפתו וגו',
35 מלמד שכל מימי בראשית עתידין להיות יוצאין כמפי הפך הזה.
11. וכך היתה הבאר שהיתה עם ישראל במדבר דומה לסלע מלא
כברה, מפכפכת ועולה כמפי הפך הזה, עולה עמהן להרים ויורדת
עמהן לגאיות. מקום שישראל שורין היא שורה כנגדן, מקום גבוה

25 וימ מלי וכו'. יחזקאל מ"ז, ח'. 30 והיה כל וכו'. שם מ"ז, ט'. 33 והיה
ועמדו וכו'. שם מ"ז, י'.

24 וג' | ד וגומר א ל לבית דוד (ל דויד) וליושבי ירושלם לחטאת ולנידה (ל ולנדה). מקור . . . ולנדה | א ח'.
לאן | א ולאין ל אין. לימה | א ל ולימה. 25 טבריה | ד א טבריא. לרפות | ד לרפאת א לרפאות.
את מימן | א מימיו. 26 יוצאין אל הגלילה הקדמונה | א יוצאים הנ' לי הקדמנה. 26–28 וירדו . . . הקדמונה |
א ח'. אל$_2$ | פ על. 27 הימה$_2$ | ל הים. המוצאים . . . הים$_1$ | ד וגומר. 29 טבריה | ד א טבריה.
הימה$_1$ | א שם ל [הים] הימה (ונמחק הסופנר). הימה$_2$ | א הים ל הים. המוצאים | א הא'. 30 ונרפאו |
א וירפו. הים | ל ים. ואומ' | ד ואומר ל ואו'. א ח'. והיה | ד ח'. חיה | א החיה. 31 ישרוץ |
א ל ישרץ. אל | א על. יבא | א יבוא. נחלים | א הנחל. יחיה | ד א יהיה. הדגה | כ"ה ד א ל פ.
ב הרנה. 32 כי באו שמה | א ובאו שם. האלה | ל ח'. וירפאו | א וירפו. וחי כל | א וחי [על] כל
ל והיכל. יבוא | ד יביא א ל יבא. 33 שמה | א שם. הנחל | ד ח'. ואומ' | ד ואומר
א ל ואו'. ועמדו | א פ יעמדו ל עמדו. דוגים | ד ל דינים. וגו' | א ל כעין (ל מעין) נדי ועד
עין עגלים משטח (ל משטוח) לחרמים יהיה למיתה תהיה דגתם כדגת הים הגדול רבה מאד. ד ח'.
34 ביצותיו | ד [ואומר] בצותיו א ואו'] בצאתיו ל ואו'] בצותיו פ בצאתיו. וגבאיו | א ובבואיו. וגו'$_1$ |
א ל לא ירפאו לסלח נתנו. ד ח'. ואו' | ד ואומר א ואומ'. וגו' | ד וגומר א מזה ומזה כל עץ מאכל
לא יבל עלהו ולא יתם פריו לחדשיו יבכר כי מימיו מן המק' ח' יוצ' וה' פר' למ' ועלהו לתרופה
ל מזה ומזה כל עץ מאכל וגו'. 35 מימי | א ל מי. כמפי | א כמין פי. הזה | א ח'.
36 וכך | א ל כך. הבאר שהיתה | ל באר שהית'. כמדבר | ל ח'. דומה | ל לדומה (ונמחקה הלמי"ד).
37 מפכפכת | ד מפרפרת ל ומפפכת. הזה | ל ח'. להרים | ד להרי'. 37–38 ויורדת עמהן
לגאיות | א ויורד עמהם לגיאות. 38 מקום | א ל במקום. שורין | א שרויין. היא | ד הוא. מקום
גבוה | ד ל במקום גבוהה (ל גבוה). א ח'.

24. לחטאת ולנדה. כלומר, מים חיים שכשרים אפילו לחטאת, ומכל שכן לנדה שאינה טעונה מים חיים. ועיין בבה"א. 35. מלמד וכו'. הכוונה לסוף הפסוק, עיין בשנ"ס. 36. הבאר וכו'. כלומר, בארה של מרים, עיין בבה"א.

כנגד פתחו של אהל מועד. נשיאי ישראל באין וסובבין אותה במקלותיהן
40 ואומ' עליה את השירה עלי באר ענו לה, עלי באר ענו
לה, והן מבעבעין ועולין כעמוד למעלה, וכל אחד ואחד מושך
במקלו, איש לשבטו ואיש למשפחתו, שנ' באר חפרוה שרים וגו'.
12. וממתנה נחליאל ומנחליאל במות ומבמות הגיא וגו',
היא סובבת כל מחנה ישראל ומשקה את כל הישימון שנ' ונשקפה על
45 פני הישימון, והיא נעשית נחלים גדולים שנ' ונחלים ישטפו. הן
יושבין באיספקאות ובאין זה אצל זה, שנ' הלכו בציות נהר.
13. העולה דרך ימין עולה דרך ימין, והעולה דרך שמאל עולה דרך שמאל,
כן מים שמתמצין הימנה היא נעשית נחל גדול, והולכין לים הגדול ומביאין
משם כל חמדת העולם שנ' זה ארבעים שנה ה' אליך עמך לא
50 חסרת דבר. 14. שני ספלים של כסף היו בראשו של מזבח, אחד של
מים ואחד של יין, מערבי של מים. היה דרך הרגילה למזרחי של יין, עירה
של מים בתוך של יין, או של יין בתוך של מים, יצא. ר' יהודה אומ' של סיד
היו, אלא שהיו משחירין מפני היין. ומנוקבין כמין שני חוטמין דקין שבהן

40 עלי באר וכו'. במדבר כ"א, י"ז. 41 וכל אחד וכו'. עיין להלן סוטה פ"ד ה"ג, ג"ר פ"ע, ח', עמ' 805. 42 באר חפרוה וכו'. במדבר כ"א, י"ח. 43 וממתנה וכו'. שם כ"א, י"ט—כ'. 45 ונחליס וכו'. תהלים ע"ח, כ'. 46 הלכו וכו'. שם ק"ח, מ"ח. 49 זה ארבעים וכו'. דברים ג', ז'. 50 שני ספלים וכו'. מנח' פ"ד מ"ט.

39 נשיאי | ל ונשיאי. באין וסובבין | א סובבין. במקלותיהן | א במקלותיהם. 40 ואומ' | ד ואומרי' א ואומרין ל ואו'. עליה | ב עליה [השורה] (ונמחק הסוסנר בנקודות). השירה | א השירה [שנ'] ל השירה [הזאת]. באר1 | ל ח' (והושלם בין השורות). 40–41 עלי2 . . . לה | א ל פ ח'. ענו לה | ד ח'. 41 והן | ד ל והמים א המים ב והן [או] (ונמחק הסוסנר בנקודות). כעמוד | ל ח'. אחד ואחד | ד אח' ואח'. 42 וגו' | א כרוה נדיבי העם במחוקק במשענותם ל [כרוה נדיבי העם] וגו'. ד ח'. 43 וממתנה . . . וגו' | ד ל ח'. 44 היא | ד [גם] היא ל והיא. א ח'. כל1 | ד ל [את] כל א בכל. ישראל | א ה' (שלשה יו"דין). את . . . ונשקפה | א ח'. את | ל פני. שנ' | ד שנאמר. 45 והיא | כ"ה ד א ל. ב והוא נעשית | ד נעשת. נדולים | ד ח'. שנ' | ד שנאמר. ונחלים | ד ונחלי'. ישטפו | א ישט'. הן | א ל והן. 46 באיספקאות | א באיספקאות. שנ' | ד שנאמר. 47 עולה (ב'פ) | א יורד. והעולה | א העולה. ל ח'. 48 כן מים | א מה ל מי. שמתמצין | ד מתמצין. הימנה | ד המנ' א ממנו ל ממנה. היא | א ל ח'. נעשית | ד נעשת א ל נעשין. נחל | א ל נהר. 49 חמדת | ד חמד'. העולם | ל עולם. אליך | ד א ל אלהיך. 50 חסרת | ל חסרת [עמך] (ונמחק הסוסנר). 51 ואחד | ד ואח'. היה | ד הרי. עירה | א מערה. 51–52 עירה . . . יצא | כ"ה ד ל. ב ח'. 52 או | א עירה. ר' | ד רבי. אומ' | ד אומר ל או'. של סיד | ל על סיד (ותוקנה העין לשי"ן). 53 משחירין | א ל מושחרין.

46. באיספקאות. כלומר, באיספאות (σκάφαι), ספיגות קטנות. 47. עולה דרך וכו'. כלומר, אינו צריך לחזור לאחוריו ולשוט נגד הזרם, אלא עולה עם הזרם וסובב עד שבא לאהלו מן הצד שכנגד. 51. היה דרך וכו'. כלומר, הוי דרך הרגילה היא שהכהן פוגש בתחילה את הספל של יין. ועיין בבה"א.

יורדין לסילון שבנאו מי שבנה את ההיכל. 15. הן יורדין לשית ומנקין אותו ונבלעין בתוכו, שנ' בקודש הסך, שעשה לו המקום שיבלע בקדושה. ר' יוסה אומ' שית היה נקוב לתהום, שנ' אשירה נא לידידי וגו' ויעזקהו ויסקלהו ויטעהו שורק. ויבן מגדל בתוכו זה היכל, יקב חצב בו זה מזבח, וגם יקב חצב, זה השית. ר' ליעזר בי ר' צדוק או' לול קטן היה בין האולם ולמזבח למערבו של כבש, אחת לשבעים שנה פרחי כהונה יורדין לשם ומלקטין משם יין קרוש כעיגולי דבילה, מעלין ושורפין אותו בקדושה, שנ' בקודש הסך נסך, כשם שניסוכו בקדושה כך שריפתו בקדושה. 16. מימתיי מנסכין אותן, עם איברי תמיד. שכבר היה מעשה בביתסי אחד שניסך על רגליו ורגמוהו כל העם באתרוגיהן, ונפגמה קרנו של מזבח ובטלה עבודה בו ביום, עד שהביאו גוש אחד של מלח ונתנו עליו, כדי שלא יראה מזבח פגום, שכל מזבח שאין לו לא

55 בקודש וכו'. במדבר כ"ח, ז'. שעשה לו וכו'. עיין ספרי פנחס פי' קמ"ג, עמ' 190. 56 ר' יוסה אומ' וכו'. ירוש' פ"ד ה"ז, כ"ד ע"ד; בבלי מ"ט ב'. שית היה וכו'. יעויי' ה', ב'. 57—58 זה היכל וכו'. ירוש' ובבלי הכ"ל; להלן מעילה פ"ח הט"ז. 58 ר' ליעזר וכו'. מקוואות הכ"ל; בבלי מעילה י"ח ב'. 61 בקודש וכו'. במדבר כ"ח, ז'. 62 מימתיי מנסכין וכו'. בבלי יומא כ"ו ב'. 63 שכבר היה וכו'. מסכ' פ"ד מ"ט. 64 ונפגמה וכו'. ירוש' פ"ד ה"ח, כ"ד ע"ד, יומא פ"ח ה"ח, ל"ט ע"ב; בבלי מ"ח ב', זבחים ק"ג ב'. 65 שכל מזבח וכו'. מקוואות הכ"ל; להלן מנחות פ"ו סמ"ב.

54 יורדין$_1$ | ל [היו] יורדין. לסילון | ד לסיוון. שבנאו | א ושבנאו ל שבנאוהו. מי שבנה | ד משבנה [שלמ'] ל משבנה [שלמה]. הן | א ל ח'. יורדין$_2$ | ל ויורדין. 54—55 ומנקין . . . בתוכו | ל ח'. ומנקין אותו | ד ומבקעין אותו. א ח'. 55 שנ' | ד שנאמר. בקודש הסך | א ל בקדש הסך [נסך שכר לה']. שעשה | א עשה ל עשו. המקום | ל מקום. שיבלע בקדושה | ל משיבלע בקדוש'. 56 ר' | ד רבי. יוסה | ד א ל יוסי. אומ' | ד אומר ל או'. שית היה | ל השית הזה. שנ' | ד שנא'. אשירה | ד אשיר' ב [ר] אשירה (נמחק המוסגר בנקודה). וגו' | ד [שירת דודי לכרמי] ונומר א שירת דודי לכרמו כרם היה לידידי בבעל בן שמן ל שירת דודי לכרמו. 57 ויבן מגדל | א וי' מנ'. 58 היכל | ל ההיכל. חצב בו | ל ח'. מזבח | ד מזב' ל המזבח. חצב$_2$ | ד א ל חצב [בו]. ר' | ד רבי. ליעזר | ד א ל אלעזר. 59 בי ר' | ד ברבי א ל בר'. או' | ד אומר א אום'. בין | ל בן (ובין השורות תלויה יו"ד). האולם | א [ככש] האולם. למערבו | ל במערבו. אחת | ד ואחת [לששים] א ל אחת [לששים]. 60 לשבעים | ד שבעים א ולשבעים. פרחי | א פירחי. קרוש | כ"ה ד א ל. ב קדוש. 61 דבילה | ד ל דבלה. מעלין | א ל ומעלין. אותו | א אתו. שנ' | ד שנאמ'. בקודש | ד ל בקדש. נסך | ד א ל נסך [שכר לה']. 62 מימתיי | ד א ל מאימתי. אותן | א ל אותה. 63 בביתסי | ד ל בביתוסי. שניסך | ל שנסך. 64 באתרוגיהן | א באתרוניהם. בו ביום | ד ח'. שהביאו | ד שהביא. 65 אחד | א ח'. ונתנו | א ל ונתנוהו. מזבח$_1$ | ל המזבח. א ח'. לו | א בו.

54. ומנקין. כנראה שצ"ל: ומבקין (=ומבקעין), עיין בשט"ס. 55. המקום. צ"ל: מקום, כמי כי"ל. 56. שית. היסוד שבקרקע. 62. אותן. כלומר, את המים. 63. שכבר היה וכו'. הברייתא דבוקה למשנתנו (פ"ד מ"ט); ולמנסך אומרים לו הגבה ידך.

קרן, ולא כבש, ולא יסוד, פסול, ר' יוסה בי ר' יהודה או' אף הסובב. ניסוך המים כל שבעה, ר' יהודה או' כל שמונה, אלא שר' יהודה או' בלוג היה מנסך כל שמונה, וחכמים אומ' שלשת לוגין. נמצאת או' המרבה במים ממעיט בימים והמרבה בימים ממעט במים. 17. מי החג חייבין עליהן משום פגול נותר וטמא. לפיכך אם לנו או שנטמאו יצאו לבית השריפה. אבל חבית וצלוחית עצמן מועלין בהן מפני שהן גופן הקדש. 18. אמ' ר' עקיבא אמרה תורה הבא עומר שעורין בפסח שהוא פרק שעורין, כדי שתתברך עליך תבואה, הביא בכורים חטים בעצרת שהו פרק אילן, כדי שיתברכו עליך פירות אילן, הביא ניסוך המים בחג כדי שיתברכו עליך מי גשמים, ואו' והיה אשר לא יעלה מאת משפחות הארץ לירושלם להשתחות למלך ה' צבאות ולא עליהם יהיה הגשם ואם משפחות מצרים לא תעלה ולא באה ולא עליהם.

66 ניסוך וכו'. מסכ' ס"ד מ"ט. 68 המנסך וכו'. ירוש' ס"ד ס"ח, כ"ד ע"ל. 70—71 חבית וצלוחית וכו'. להלן מעילה פ"ח הכ"ג. ועיין במסכ' סס פ"ג מ"ז. 71 לומ' כ' עקיבא וכו'. להלן כ"ה פ"ח ה"ג; ספרי פנחס פי' ק"כ, עמ' 196; ירוש' כ"ה פ"ח ה"ג, כ"ז ע"ב; 33גלי סס ע"ז ס'. 74 והיה וכו'. זכריה י"ד, י"ז—י"ח.

66 ולא כבש | ד ח'. פסול | ל ח'. ר' | ד רבי. יוסה | ד א ל יוסי. בי ר' | ד ברבי א ל בר'. או' | ד אומ'. אף הסובב | ל ח'. 67 שבעה | ל השבעה (ונמחקה ההי"א הראשונה). 67—68 ר' . . . שמונה | ל ח'. יהודה | א יהור'. או' (ב'פ) | ד אומר. אלא | א ח'. שר' | ד שרבי. 68 וחכמים | א וחכמ'. אומ' | ד אומר ל או'. שלשת לוגין | א כל שמונה. או' | ד אומר. א ח'. המרבה | ל המרב'. במים | ד במי'. ממעיט | א מיעט ל ממעט. 69 בימים (ב'פ) | ד בימי' א ביין. והמרבה | ד והמרב'. ממעט | א מיעט. חייבין | א [אין] חייבין. פגול | א ל פינול. 70 נותר | א ל ונותר. וטמא | ד ל וטמ'. לפיכך | ד לפי'. לנו | א נפסלו. שנטמאו | א נטמאו ל שניטמאו. השריפה | ד השרפה. 71 עצמן | א עצמה. מועלין | ד מועלי'. בהן | א בהם. שהן גופן | א ל שגופן. אמ' ר' עקיבא | ד א"ר עקיב'. 71—72 אמרה תורה | ל התורה אמרה. 72 עומר | א ח'. שעורין1 | ד שערי' | א ל שעורים. שהוא | ד שהיא א [מפני] שהוא. פרק | ד פר'. שעורין2 | ד שעורי' א ל שעורים. כדי | א ח'. עליך | ד ל עליה (בל תוקן: עליך) א עליו. 73 הביא | ד א ל הבא. בכורים חטים | ד ל חטים בכורים א חיטים ביכורים. בעצרת | א עצרת. שהו | ד א ל שהוא. אילן | א חיטים. כדי | א ח'. 74 פירות . . . מי | ל ח'. אילן | א האילן. הביא | ד הבא. א ח'. ניסוך המים בחג | א נסך מים בחג [שהוא פרק נשמים]. כדי | א ח'. מי | ד א ח'. ואו' | ד ואומ' א ל שנ'. 75 אשר | ל אם. משפחות | ד משפחו'. הארץ | א הא'. לירושלם | ד לירוש' א א' ירושלם ל פ אל ירושלם. להשתחות | ד א ל להשתחוות. 76 עליהם . . . הגשם | א על' יה' הנ'. 76—77 ואם . . . עליהם | ל ח'. משפחות | ד פ משפחת א משפ'. 77 מצרים | א מצ'. תעלה | א תע'. ולא1 | ד לא. עליהם | א על' [נ'].

70. לפיכך וכו'. אף ברייתא זו דבוקה למשנתנו (סס'ד): נשמכה וכו' היה ממלא מן הכיור, כלומר, בצלוחית המקודשת. אבל חבית וכו'. עיקר הברייתא הוא להלן מעילה, ונסמכה למשנתנו שם (פ'ג מ'ז): המים שבכד (=שבחבית) של והב לא נהנין ולא מועלין, ועליה אמרו: אבל חבית וכו'. ועיין בבה"א. 75. אשר לא יעלה וכו'. כלומר, בחג הסוכות, כמפורש בזכריה שם י"ד, ט"ז, י"ט.

פרק ד׳

1. בראשונה כשהיו רואין שמחת בית השואבה היו אנשים רואין מבפנים ונשים רואות מבחוץ, וכשראו בית דין שהן באין לידי קלות ראש, עשו שלש גוזטראות בעזרה, כנגד שלש, שלש רוחות, ששם נשים יושבות ורואות בשמחת בית השואבה, ולא היו מעורבין. 2. חסידים ואנשי מעשה היו מרקדין לפניהן באבוקות ואומרי׳ לפניהם דברי תושבחות, מה היו אומרין, אשרי מי שלא חטא וכל מי שחטא ימחל. ויש מהן או׳ אשרי ילדותי שלא ביישה את זקנותי, אילו אנשי מעשה. ויש מהן שהיו אומ׳ אשריך זקנתי שתכפרי על ילדותי, אילו בעלי תשובה. 3. הלל הזקן או׳ למקום שלבי אוהב לשם רגליי מוליכות אותי, אם אתה תבוא לביתי, אני אבא לביתיך, אם אתה לא תבוא לביתי אני לא אבוא לביתיך, שנ׳ בכל המקום אשר אזכיר את שמי אבא אליך ובירכתיך. 4. מעשה ברבן שמעון בן גמליאל שהיה מרקד בשמנה אבוקות של אור, ולא היה אחד מהן נוגע בארץ, וכשהוא משתחוה מניח אצבעו בארץ על גבי הרצפה, שוחה ונושק וחוקף מיד.

1 בראשונה וכו׳. ג׳כלי כ״ח ג׳. 2 וכסיס וכו׳. עיין יכום׳ פ״ח ה״ג, כ״ח ע״ב. 3 גזחטולאות וכו׳. עיין מסכ׳ מדות פ״ב מ״ה. 4 חסידים וכו׳. מסכ׳ פ״ח מ״ל. 5 מה היו וכו׳. יכום׳ פ״ח הל״ד, כ״ח ע״ב; ג׳כלי כ״ג ח׳. 6 למקום שלבי וכו׳. מכילתא קוף יתרו, עמ׳ 243; לשון הכ״ן כר״ח פ״ב, כ״ח ע״ח; ג׳כלי תכ״ל. 10 בכל המקום וכו׳. שמות כ׳, כ״ל. 11 מעשה וכו׳. יכום׳ פ״ח ה״ל, כ״ח ע״ב; ג׳כלי כ״ג ח׳.

1 רואין$_1$ | ד ח׳. השואבה | ד השאבה. היו | ד ח׳. רואין$_2$ | ד רואים. 2 רואות | א ל ח׳. וכשראו | א כיון שראו. באין | ל באים. קלות | א קלת. ראש | ד ראשו. שלש | ל ח׳. 3 שלש | ד א ל ח׳. יושבות ורואות | א רואות. 4 ולא | א [וכשהיו רואין שמחת בית השואבה] לא. מעורבין | ל מעורבים. חסידים | ד חסדים ל וחסידים. 5 לפניהן | ד א ל לפניהם. ואומרי׳ | ד א ל ואומרין. לפניהם | ד לפניהן. תושבחות | ד תושבחו׳. אומרין | ד אומרי׳ א אום׳ ל או׳. 6 וכל מי | א ומי ל מי. ימחל | ד ל ימחל [לו] א יימחל [לו]. ויש | א ל יש. או׳ | ד [שהיו] אומרים א ל [שהיו] אום׳. אשרי | א ל אשריך. ביישה | ל ביישת. את | ל ח׳. 7 אילו | ד ל אלו. שהיו | א ח׳. אום׳ | ד אומרים ל אומרין. זקנתי | ד א ל זקנותי. שתכפרי | א שתכפר. 8 אילו בעלי תשובה | כ״ה א. ב ח׳. אילו | ד ל אלו. בעלי | ד בעל. הלל | א הילל. או׳ | ד א ל אום׳. למקום | ד למקו׳. לשם | א שם. 9 רגליי | ד רגליו ל רגלי. מוליכות | ד מוליכו׳. אותי | ל ח׳. אתה (ב׳פ) | א ל ח׳. תבוא | ד תבא. אני אבא | א ל אבוא. לביתיך | ד א ל לביתך. אם$_2$ | א ל ואם. 10 תבוא | ד תבא. אני | ל [אף] אני. א ח׳. אבוא | ד אבא. לביתיך | ד א ל לביתך. 11 אבא | א ל אבוא. ובירכתיך | ד א ל וברכתיך. 12 בשמנה | ד א ל בשמתה. ולא היה | א ואין. בארץ | א לארץ. 13 וכשהוא | ד וכשהו׳ א ל כשהוא. בארץ | א ל ח׳. גבי | א ל ח׳. הרצפה | א הריצפה.

8. למקום שלבי אוהב וכו׳. לפניט פתגם עממי, והלל השתמש בו כלפי מעלה, אם רגליך מוליכות אותך לביהמ״ק, משם נטיית לבך, והנך בא לביתי, אף אני אבוא לביתך ואברכך.

5. אמ' ר' יהושע בן חנניה כל ימי שמחת בית השואבה לא היינו רואין שינה. משכימין אנו לתמיד של שחר, משם לבית הכנסת, משם למוספין, משם לאכילה ושתיה, ומשם לבית המדרש, משם לתמיד של בין הערבים, משם לשמחת בית השואבה. 6. אמ' ר' יהודה כל שלא ראה בדפלסטטון של אכסנדריא של מצרים לא ראה כבוד לישראל מימיו. כמין בסלקי גדולה היתה, סטיו לפנים מסטיו, פעמים היו שם כפלים כיוצאי מצרים, ושבעים ואחת קטדראות של זהב היו שם כנגד שבעים ואחד זקן, כל אחת ואחת מעשרים וחמש רבוא, ובמה של עץ באמצע, וחזן הכנסת עומד עליה והסודרין בידו, נטל לקרות, והלה מניף בסודרין, והן עונין אמן על כל ברכה וברכה, והלה מניף בסודרין והן עונין אמן, ולא היו יושבין מעורבבין, אלא זהבים בפני עצמן, כספים בפני עצמן, וגרדיים בפני עצמן, טרסיים בפני עצמן, ונפחין בפני עצמן, וכל כך למה, כדי שיהא אכסניי בא וניטפל לאומנותו, ומשם פרנסה יוצאה.

14 לא' כ' יהושע וכו'. יכול' פ"ס ס"ב, כ"ס ע"ב; ג3נ' הכ"ל. 17 לא' כ' יהודה וכו'. יכול' פ"ס ס"ל, כ"ס ע"ל; ג3נ' כ"ל ג'.

14 ר' | ד רבי. חנניה | ד חנניא. 15 משכימין | א [אלא] משכימין ל משכימני. אנו | ד אני. ל ח'. משם$_1$ | א ומשם. הכנסת | ל המדרש ד הכנסת [משם לבית המדרש] א הכנסת [ומשם לבית המדרש]. משם$_2$ | א משם [לתפילת מוספין ומשם] ל ומשם. משם$_3$ | ל ומשם. 16 ושתיה | ד ושתייה א ולשתייה ל ולשתיה. ומשם | א משם. לבית המדרש | א לתפילת המנחה ל לתפלת המנחה. משם$_1$ | א ל ומשם. הערבים | ד הערבי' א הערביים. משם$_2$ | ל ומשם. 17 אמ' ר' | ד א א'ר. יהודה | ד יהוד'. כל | א כל [מי]. בדפלסטטון | ד בדפלסכיון א דיפלסטון ל דפלצמון. אכסנדריא | ד א אלכסנדריא ל אכסנדרייה. 17–18 של מצרים | א ל ח'. 18 כבוד | א כבוד [נדול]. סיטו | א כל יפיו. בסלקי | כ"ה ד ל. א בסילקי ב כסלקי. סטיו לפנים | ל אסטיו לפני'. 19 מסטיו | ל מן אסטיו. היו | א ל שהיו. שם | א בה. קטדראות | א קתדראות [היו בה] ל קתדראות. 20 היו שם | א ח'. שבעים | ד שבע'. ואחד | ל ואחת. זקן | א ל זקנים. כל | א וכל. ואחת | ד ח'. מעשרים | ד מעשרי' א [עשויה] מעשרים. רבוא | א ל ריבוא. ובמה | ד א ל ובימה. 21 באמצע | א [היה] באמצע. עליה | א על הקרן. ד ח'. והסודרין . . . והלה | ל ח'. נטל | ד החל. והלה | א הלה. 22 מניף | ל ומניף. בסודרין | ד בסודרי'. והן$_1$ | ד והיו א וכל העם. והלה | א הלה ל וחלה [ל נפחק בנקודות). ד ח'. 22–23 מניף$_2$ . . . אמן | ד ל ח'. והן$_2$ | א וכל העם. 23 מעורבבין | ד מעורבני'. זהבים | ל והבין. כספים | ד כספיין א ל וכספין. 24 וגרדיים | ד וגרדיין ל נרדיים. בא ל הסדר הוא: ונפחים . . . וגרדיים . . . טרסיים. טרסיים | א וטרסיים ל טורסין. ונפחין | ד ונפחים ל נפחים. 24–25 וכל כך למה | א ל ח'. 25 אכסניי | א אכסנאי ל אכסני. וניטפל | ד ונטפל א ומיטפל. לאומנותו | ל באומנותו. ומשם | א ומשם [היתה]. פרנסה | א ל פרנסתו. יוצאה | ל יוצא.

17. בדפלסטטון. בבסיליקי הבנויה בעמודים כפולים, עיין בבה"א. 18. סטיו לפנים וכו'. כלומר, שורה של עמודים בתוך שורה של עמודים. 21. נטל וכו'. כלומר, התחיל וכו'. עיין בבה"א. 24. טרסיים. נרדיים (אורגים) אומנין בעלי הכשרה מיוחדת (על שם האורגים מעיר טרסוס).

7. ולוים בכנורות ובנבלים ובמצלתים וכל כלי שיר, מהן אומ' שיר המעלות הנה ברכו וגו'. 8. יש מהן שהיו אומ' שאו ידיכם קדש וגו'. 9. וכשנפטרין זה מזה מה היו אומרי', יברכך ה' מציון וגו' וראה בנים וגו'. 10. שתי חצוצרות בידם, קרא הגבר תקעו הריעו ותקעו. ר' יהודה או' אין פחות משבע ולא יותר על שש עשרה. שלש לפתיחת שערים. האו' על פתיחתן אינו או' על נעילתן, האו' על נעילתן אינו או' על פתיחתן. שלש לפני מזבח. האומ' לפני מזבח אינו אומ' למעלה העשירי, האומ' למעלה העשירי אינו או' לפני מזבח. 11. כיצד שלש להבטיל את העם מן המלאכה, חזן הכנסת נוטל חצוצרות ועולה לראש הגג גבוה שבעיר, נטל לקרות, הסמוכין לעיר בטלין, הסמוכין לתחום מתכנסין ובאין לתוך התחום. לא היו נכנסין מיד, אלא ממתינין עד שיבאו כולם ויתכנסו כולן בבת אחת. מימתי הוא נכנס, משימלא לו חבית של מים ויצלה לו דגה וידליק לו

26 ולויים וכו'. מסכ' ס"ס מ"ד. שיר המעלות וכו'. תהלים קכ"ד, א'. 27 שאו ידיכם וכו'. שם קכ"ה, ב'. 28 יברכך וכו'. שם קכ"ח, ה', ו'. 29 שתי חצוצרות וכו'. מסכ' ס"ס מ"ד. 30 ר' יהודה וכו'. ג"ז כ"ג ג', ערכין י' ה'. ועיין בירוש' ס"ס רס"ו, כ"ס ע"ג. שלש לפתיחת וכו'. מסכ' ס"ס מ"ס. 32 שלש לפני וכו'. מסכ' הכ"ל. להומ' לפני וכו'. ירוש' ס"ס ה"ו, כ"ס ע"ג; ג"ז כ"ד ה'. 33 כיצד שלש וכו'. ג"ז סדת ל"ס ג'.

26 ולויים | ל ולויים. בכנורות | א בכינורות. ובנבלים | ל ונבלים. ובמצלתים | א ובמצלתיים. ד ח'. וכל | א ל ובכל. שיר | א שיר [בלא מספר]. מהן | מה הוא ל ומה היו. אומ' | ד אומר' ל או'. 26–27 שיר המעלות | א ח'. 27 וגו' | א ל את ה' כל עבדי ה'. יש | ל ויש. שהיו | א ח'. אומ' | ד אומרי'. קדש | א קודש. 28 וגו' | א ל וברכו את ה'. וכשנפטרין | א כשהיו נפטרין. מה | ד ח'. היו | ל הן. אומרי' | א אומ' [זה לזה] ל אומ'. וגו' | א ל ח'. 29 בנים | א ל [בטוב ירושלם כל ימי חייך וראה] בנים. וגו' | א ל לבניך שלום על ישר' (ל ישראל). שתי . . . בידם | א ח'. הריעו | ד א ל והריעו. 30 ותקעו | ד ל ותקעו [הגיעו לשאר (ל לשער) המים תקעו והריעו ותקעו]. ר' | ד רבי. או' | ד א אומ'. יותר | ד ל יתר. על שש עשרה | ד על עשרה א משלש עשרה. 31 האו' (ב"פ) | ד האומר. או'$_1$ | ד אומר א אומ'. האו'$_2$ | ל והאו'. או'$_2$ | ד אומר. 32 לפני$_1$ | א לנבי. מזבח$_1$ | ל המזבח. האומ' | ד האומר א ל האו'. אומ' | א ל או'. העשירי | א ל עשירית. 33 האומ' | ד האומר א ל האו'. העשירי | א ל עשירית. או' | ד אומר א אומ'. 34 המלאכה | כ"ה ד א ל. ב המלא'. גבוה | א לגובהה ל הגבוה. שבעיר | א של עיר. 35 לקרות | ד לקרו' ל לקראת. הסמוכין (ב"פ) | א ל סמוכין. בטלין | א בטילין. הסמוכין$_2$ וכו' | ד הסמוכי' לתחו' מתכנסי' ובאין לתו'. 36 לא | א ל ולא. נכנסין | ד נכנסי'. עד | ל [אל] עד (ונמחק הטוסנר בנקודות). שיבאו | א שיכנסו ל שיבואו. כולם | ד א ל כולן. ויתכנסו | א ונכנסין ל ויכנסו. 37 אחת | ד אח'. מימתי | ד ל מאימתי א ממתי. הוא | ד הו'. א ח'. של מים | א מים. ד ח'. דגה | א דג.

26. ולוים וכו'. חזר לתאר שמחת בית השואבה, כמשנ' ס"ה מ"ד. 29. שתי חצוצרות וכו'. כלומר, בידי הכהנים שעמדו בשער העליון, עיין במשנ' הנ"ל. 30. משבע וכו'. ר' יהודה חושב תקיעה תרועה ותקיעה לתקיעה אחת, ומצא שאין פוחתין במקדש מעשרים ואחת, עיין בבה"א. 32. למעלה העשירי. כלומר, שתוקעין כשמגיעין למעלה עשירית, עיין במשנ' ס"ה מ"ד. 35. נטל וכו'. כלומר, התחיל, עיין בבה"א. 37. הוא נכנס וכו'. כלומר לתקוע באחרונה, כדי להבדיל בין קודש לחול.

את הנר. 12. כיצד שלש להבדיל בין קדש לחול, חזן הכנסת נוטל חצוצרות ועולה לגג גבוה שבעיר, נטל לקרות, מעבירין תבשיל מגבי כירה וטומנין לו מיחם ומדליקין לו את הנר. גמר מלקרות, אפי' מיחם בידו אין טומנו אלא מניחו בארץ, אפי' נר בידו אין נותנו על גבי מנורה אלא מניחו על גבי הארץ. חזן הכנסת מניח חצוצרות בראש הגג ויורד ובא לו. ר' יוסה אומ' רצה להדליק אחר שש מדליק, אמרו לו נתת דבריך לשעורין, אלא מקום היה בראש הגג ששם חזן הכנסת מניח חצוצרות. 13. יום טוב שחל להיות בערב שבת תוקעין ולא מבדילין, אחר השבת, מבדילין ולא תוקעין. כיצד תוקעין, תוקע פשוטה אחת ואינו מריע. 14. החליל דוחה את השבת בתחלתו דברי ר' יוסה בי ר' יהודה, וחכמים אומ' אינו דוחה אפי' את יום טוב. 15. כל המשמרות שונות ומשלשות בפרים, חוץ משתים האחרונות ששונות ולא משלשות. ר' לעזר בן פרטא ור' ליעזר בן יעקב אומ' לא היה פאייס לחלבי שעיר, אלא מי מעלה איברים לכבש הוא מעלה את חלבי שעיר. אבא יוסי

42 ומניח וכו'. ירוש' שבת פי"ז ה"ל, ע"ז ע"ל. 44 יוס עוד וכו'. משכ' חולין ספ"ל; תוספתא שם ספ"ל. 45 כילד וכו'. להלן חולין ספ"ל; ג3לי שם כ"ו 3'. 46 החליל וכו'. להלן ערכין פ"ל ה"ג; ירוש' כלן רפ"ה, כ"ה ע"ל; ג3לי כ' 3'. 47—48 כל המשמרות וכו'. ירוש' פ"ה רס"ז, כ"ה ע"ד; ג3לי כ"ה 3'. ועיין במשכ' פ"ה קמ"ו. 49 וכ' ליעזר וכו'. לעיל יומא פ"ל ה"ל, סו' 53 ולהלן.

38 קדש | א קודש. חצוצרות | א חצוצרת. 39 לגג | א ל [לראש] הגג. גבוה שבעיר | א לגובה של עיר ל לגבוה שבעיר. מעבירין | ד מעבירין [ממנו]. מגבי | א מעל גבי. וטומנין | א ומטמין ל וטומן. לו | ל ח'. 40 ומדליקין | ד ומדליקי' א ל ומדליק. אפי' | ד א אפילו. אין | א ל אינו. טומנו | ד טומני' א מטמינו. 41 אפי' | ד ל אפילו א ואפילו. אין | ל אינו. על גבי הארץ | א ל בארץ. 42 חזן | א [הניח] חזן. מניח | א ח'. חצוצרות | ד א חצוצרת. בראש | ד בתו'. ויורד | א וירד. יוסה | ד א ל יוסי. אומ' | ד אומר ל או'. רצה | א ל הרוצה. 43 שש | ד כן. נתת | ד א נתתה. לשעורין | ד א ל לשיעורין. 44 חצוצרות | ד א חצוצרת. בערב | א ל ערב. 45 מבדילין1 | א מריעין. אחר . . . תוקעין2 | א ח'. השבת | ד ל שבת. תוקעין3 | א ל תוקע. 46 חוקע | א תקיעה. פשוטה אחת | ד פשוטה א אחת פשוטה. דוחה | א [אינו] דוחה. בתחלתו | א ח'. 47 ר' | ד רבי. יוסה | ד א ל יוסי. בי ר' | ד בר בי א ל בר'. וחכמים | א וחכמ'. אומ' | ד אומרים ל או'. אינו | א [אף] אינו ל [אף] לא. דוחה | ל ח'. אפי' | ד אפילו. א ל ח'. 48 שונות | א [היו] שונות. האחרונות | ל אחרונות. א ח'. ולא | א ואינו ל ואין (ותוקן: ואינן). 49 ר' | ד רבי. לעזר | ד א אלעזר ל אליעזר. פרטא | ל פרטה. ור' | ד ורבי. ליעזר | ד אלעזר א ל אליעזר. אומ' | ד אומר א אמרו ל או'. פאייס | ד א ל פיים. 49—50 לחלבי שעיר | א לחלבו של שעיר. 50 מי | א ח'. מעלה | ד שמעלה א ל המעלה. איברים | ד אברים א ל [את] האיברים. לכבש | א ל ח'. את חלבי שעיר | א חלבו של שעיר. אבא יוסי | א ר' חנניה.

39. וטומנין לו וכו'. כלומר, למאחר, והוא הדין שאף הוא טומן לעצמו, ועיין בבה"א. 45. כיצד תוקעין וכו'. כלומר ביום טוב שחל להיות בערב שבת. 46. החליל וכו'. כלומר החליל של קרבן. בתחלתו. מלה זו אינה בכי"ע והיא באה לכאן באשגרה מלעיל רפ"ג, וצריך למוחקה. 48. חוץ משתים וכו'. שהרי לא היו שם אלא שבעים פרים, שלש מעמים עשרים וארבע, פחות שתים.

בן חנן אומ' לא היה פאייס אלא לראשי משמרות בלבד, ושאר כל המשמרות חוזרות חלילה. ר' חנינא בן אנטיגנס אומ' לא היה פייס אלא ליום טוב הראשון של חג בלבד, ושאר כל ימות החג חוזרות חלילה. 16. כיצד מפייסין, נכנסין ללשכת הגזית ומקיפין ועומדין בכולייס, הממונה בא ונוטל מצנפתו של אחד מהן, ויודעין שממנו פייס מתחיל. לא היו מוציאין שתים שתים אלא אחת אחת, היחידים שבהם מוציאין שתים, ולא היו מונין להן את היתירה. 17. ויום טוב האחרון של חג פייס לעצמו, זמן לעצמו, רגל לעצמו, קרבן לעצמו, שיר לעצמו, ברכה לעצמה, שנ' ביום השמיני שלח את העם ויברכו את המלך. 18. יכול לא היו טעונין לינה, ת"ל ביום עשרים ושלשה לחדש השביעי שלח את העם וילכו לאהליהם, הא כיצד נפטרו מבעוד יום, השכימו והלכו להם.

53—54 כילל מפייסין וכו'. לעיל יומא פ"ח ס"ו, סו' 48—49 ותילך, וס"כ. 57 פייס לעצמו וכו'. יומ' פ"ח ס"ז, כ"ס ע"ד, חגיגה פ"ח ס"ו, ע"ו ע"ב; ובבלי ז"ח ח'. ועיין בבלי יומא ג' ח', כ"ח ד' 3', חגיגה י"ז ח'. ועיין במכ' פ"ח ז"ו, יומ' מ"ל ובבלי כ"ח ב'. 58 ביום השמיני וכו'. ז"ח ח', ס"ו. 59—60 ביום עשריס וכו'. דס"ב ז', י'.

51 חנן | א אנטיגנס. אומ' | ד אומר ל או'. פאייס | ד א ל פייס. אלא | ד ח'. משמרות | ד משמרו'. בלבד | ד ל ח'. המשמרות | ד המשמרו'. 52 חוזרות | א חוזרין. ר' חנינא | ד ר' חנניא ל ר' חנניה א אבא יוסי. אנטיגנס | א חנן. אומ' | א ל או'. ליום טוב | ד ליט א ביום טוב. 53 של חג | א ח'. בלבד | ל ח'. ימות החג | ד ימי החג א היום. חוזרות | א חוזרין. 54 מפייסין | א מפיסין. ומקיפין | א ל מקיפין. בכולייס | ד ככולייר א כקבולין ל בכולוס. 55 מהן | א מהם. ויודעין שממנו | ל וידועין שממנין. לא | ל ולא. שתים | ד שתי'. 56 אחת אחת | ד אחד א' ל אחת. שבהם | ד ל שבהן. מוציאין | א ל [היו] מוציאין. ולא היו | א ואין. להן | ד להם. 57 היתירה | ד היתירה [ר' יהודה אומר לא היה פייס למחתה אלא מי שזכה בקטורת אומר לזה שעמו אף אתה למחתה] ל היתירה [ר' יהודה או' לא היה פייס למחתה אלא מי שזכה בקטרת או' לזה שעמו אף אתה למחתה ר' אליעזר בן יעקב או' לא היה לחלבי שעיר אלא המעלה איברים לכבש הוא מעלה אותם על גבי המזבח]. ויום טוב | ד י"ט ל יום טוב. 58 קרבן לעצמו | ד ח'. ברכה לעצמה | ד ברכ' לעצמו. שלח | א שילח. 59 המלך | א הפלך [וילכו לאהליהם שמחים וטובי לב על כל הטובה אשר עשה ה' לדוד עבדו ולישראל עמו]. לא היו | א שאין ל לא יהו. ת"ל | א חלמ' לום. ביום | ל וביום. 60 שלח | א שילח. 60—61 וילכו לאהליהם | א ת' ל ם לאהליהם. 61 נפטרו | ד ניפטרו. יום | ל ח'. השכימו | ד ל והשכימו. והלכו | א ל [ונפטרו] והלכו. להם | ל להן. א ח'.

52. חוזרות חלילה וכו'. כלומר, אחרי שזכה משמר אחד (ע"י ראש המשמר שלו) כבר אין צורך בפייס נוסף אלא כולם חוזרים אחריו כסדרן במקרא. 54. בכולייס. צ"ל: (ו)כזכוכליאס, בעיטל בתוך עיטל, כפיתולי החילוק, עיין על כל הברייתא לעיל יומא פ"א, סו' 49 ואילך. 57. רגל לעצמו. ואם הוא אבל בתוך שבעה, נחשב לו יום טוב האחרון כשבעה ימים לשלשים. 58. שנ' ביום. כלומר בשמיני נאמר ביום, ולא ,וביום', כבשאר הימים, עיין בבה"א. השמיני וכו'. צ"ל: (ביום) השמיני וכו'. 59. לא היו טעונין וכו'. שהרי אין בו לא עולת ראייה ולא שלמי חגיגה. ועיין בבה"א.

19. התמידין והנדרים והנדבות והבכורות והמעשרות ומוספי שבת, חטאות צבור ועולותיהן, ועולת חובה של יחיד, עבודתן ואכילתן במשמר הקבוע.
20. שתי הלחם עבודתן ואכילתן בכל המשמרות, מפני שהן באות חובת
65 הרגל. 21. לחם הפנים עבודתו במשמר הקבוע ואכילתו בכל המשמרות.
22. כיצד הוא עושה, נותן חצי חלה לכל משמר ומשמר, והן מחלקין ביניהן.
23. ר' יהודה או' זה שהיה מחלק לחם הפנים יוצא ועומד על הרובד שבאולם, מפריס ומניח, מפריס ומניח, וכל אחד ואחד בא ונוטל חלקו. ולבעלי מומין שבכהונה מוציאין להם חלקן לחוץ, מפני שאין יכולין להכנס
70 בין האולם ולמזבח. 24. משמר היוצא מקרב תמיד של שחר במוספין.
25. הנכנס מקריב תמיד של בין הערבים ולחם הפנים. מפני מה משמר הנכנס חולק בצפון, מפני שקרוב לעבודה. 26. עשרים וארבע טבעו' היו שם כנגד עשרים וארבע משמרות כהונה. 27. עשרים וארבע חלונות היו שם כנגד עשרים וארבע משמרות לויה. 28. בלגה לעולם חולקת בדרום,

62 התמידין וכו'. עיין במסכ' ס"ס מ"ז. 65 לחם הפניס וכו'. עיין במסכ' תכ"ל ובגלי כ"ו ל'. ועיין להלן סוטס פ"ג ס"ז. 66 כותן חלי וכו'. להלן מנחות פ"ל ס"ב. 67 כ' יהודס וכו'. מנחות הכ"ל. 69 שתין יכולין וכו'. מסכ' כליס פ"ל מ"ט. 70 משמר וכו'. בגלי כ"ו ג'. 71 מסכי מס וכו'. עיין יכוס' ס"ס ס"ס, כ"ס ע"ד, בגלי כ"ו ג'. 74 בלגה וכו'. מסכ' קוף מכילתין.

62 התמידין | א ל התמידים. והנדרים | ל הנדרים. והבכורות | ל הבכורות. ומוספי | ד ומוספי'. חטאות | ד חטאו' א ל וחטאת. 63 צבור | א ציבור ל הציבור. ועולותיהן | ד א ל ועולותיהם. ועולת | ד ועולו'. 64 עבודתן ואכילתן | ל עבודתו ואכילתו. המשמרות | א משמרות. 64–65 מפני . . . המשמרות | כ"ה ל. ב ח'. 65 עבודתו | ד עבודתן. המשמרות | א משמרות. 66 ומשמר | ל ח'. מחלקין | ד מתחלקין א חולקין. ביניהן | א ביניהם. 67 ר' | ד רבי. או' | ד א אומ'. שהיה מחלק | ד היה מחלק ל שמחלק. לחם | א [את] לחם. יוצא ועומד | א היה עומד. 68 מפריס$_1$ | ד מפרי' א מפרס. מפריס$_2$ | א מפרס. ומניח | א ומניח [מפרס ומניח]. וכל | א ל כל. חלקו | א [את] חלקו. 69 ולבעלי | א ל לבעלי. שבכהונה | ד שבכהונ' א שבכהונה [היו]. להם | ל להן. חלקן | ד חלקם א [את] חלקם. מפני | א ח'. שאין | ל שאינן. להכנס | א ל ליכנס. 70 בין | ל מן. ולמזבח | ל למזבח. מקרב | ד מקרוב א [היה] מקריב ל מקריב. תמיד | א [את] התמיד. במוספין | ד ל ומוספין א והמוספין. 71 הנכנס | א [ומשמר] הנכנס [היה]. תמיד | א [את] התמיד. ולחם | א והלחם. 72 שקרוב | ל שהוא קרוב. 72–73 עשרים . . . כהונה | כ"ה ד. ב ח'. וארבע | ל וארבעה [עשרים וארבע]. טבעו' | א ל טבעות. 73 וארבע$_1$ | א ל וארבעה. 74 וארבע | ד וארבע' א ל וארבעה. לויה | א לוייה. ד ח'. בלגה | א בילגא. חולקת בדרום | א ל ח'.

62–63. חטאות צבור וכו'. כתן פר העלם דבר ושעירי ע"ז, אבל כל שאר חטאות ציבור שביו"ט הרי הם באים מתמת התנ, והן לכל המשמרות. 63. ועולת חובה וכו'. כתן עולת נזיר ומצורע. 72. טבעו' וכו'. שעליהם שוחטים את הקדשים. 73. חלונות וכו'. פירש הר"ח: שבהם היו נותנים כלי שיר.

75 וטבעתה קבועה, וחלונה סתומה, מפני מרים בת בלגה שנשתמדה, הלכה ונשאת לסרדיוט אחד ממלכי יון, וכשנכנסו גוים להיכל באתה וטפחה על גגו של מזבח, אמרה לו, לוקס, לוקס, אתה החרבת ממונן של ישראל ולא עמדת להם בעת צרתם. ויש אומ' מפני עיכוב משמרות, נכנס ישבאב ושימש תחתיה, לפיכך בלגה נראית יוצא לעולם, וישבאב נראית נכנסת לעולם. כל השכנים 80 הרעים לא קבלו שכר, חוץ מישבאב שהי שכינה של בלגה וקבל שכר.

סליק פירקא

וחסלת מסכתא דסוכה

75 מפני מריס וכו'. ירוש' סוף מכילתין, כ"ס ע"ד; ג3גלי כ"ו 3'.

75 וטבעתה | ד וטבעת' א ל טבעתה. וחלונה | ל וחלונ'. בלגה | א בילגא. שנשתמדה | ל שנשמדה. הלכה | א [והיתה] והלכה (ונמחק המוסגר בנקודות) ל והלכה. ד ח'. 76 ונשאת | א ונישא. לסרדיוט | ד לסדריוס. גוים | א יווניים. באתה | א באתה [מרים] ל באה. וטפחה | א וטפחה [לה]. גגו | א [נב] גגו (ונמחק המוסגר בנקודות). 77 אמרה | ל ואמרה. לוקס1 | ד לוקיס א לוקים ל לוקוס. לוקס2 | א לוקים ל לוקוס. החרבת | ד א החרבתה. ממונן | ד ל ממתם א את נכסיהם. עמדת | א העמדתה. 78 בעת צרתם | א בשעת צערן. אומ' | ד אומרים א אומר' ל או'. עיכוב משמרות | א שעיכב את משמרתו [לבוא] ל שעכב משמרו. נכנס | א ל ונכנס. ישבאב | ד ישבב א ישבאב [אחין]. ושימש | ל ושמש. ד ח'. תחתיה | א ל תחתיו. 79 בלגה | א בילגא. נראית1 | ל נראת. יוצא | א יוצאה. וישבאב | ד וישבב ב וישבאב [נכנסת] (ונמחק המוסגר בנקודות). נראית2 | ד נראת. השכנים | א שכינים. 80 הרעים | ד הרעי' א רעים. קבלו | א קיבלו. שכר | כ"ה ד א ל. ב ח'. סישבאב | ד סישבב. שהי | ד שהוא א ל שהיה. שכינה | א שכינו ל שכנו. בלגה | א בילגא. וקבל | א וקיבל. שכר | א שכר סליק פירקא וחסלת מסכת סוכה ל שכר חסלת מסכת סוכה פרקים ד'.

יום טוב

[פרק א׳]

1. ביצה שנולדה ביום טוב, אחרים אמרו משם ר׳ ליעזר תיאכל היא ואמה. עגל שנולד ביום טוב, מותר לשוחטו ביום טוב, מפני שהוא מתיר את עצמו. אפרוח שנול׳ ביום טוב, מותר לשוחטו ביום טוב, מפני שהוא מתיר את עצמו. 2. השוחט תרנגולת ומצא בה ביצים, אע״פ גמורות, הרי אילו מותרות. 3. ביצה שיצא רובה מערב יום טוב, אע״פ שגמרתה ביום טוב, הרי זו מותרת. נולדה בשבת, תיאכל ביום טוב, ביום טוב, תיאכל בשבת, ר׳ יהודה אומ׳ משם ר׳ ליעזר עדיין היא מחלוקת במקומה. כשם שאסורה לוכל, כך אסורה ליטלטל, כשם שספיקה אסור, כך ספק מכונה

1 מחכיס וכו׳. להלן עדיות פ״ג ה״ג; יכום׳ פ״ל ה״ל, ק׳ ע״ל; ззלי ז׳, ל׳. 2 עגל וכו׳. מסכ׳ פ״ל מ״ג (הול׳ לו, גליון במסכ׳ סבגכיזח ועוד), עדיות פ״ד מ״ג; יכום׳ פ״ל ה״ל, ק׳ ע״ל; ззלי ו׳, ג׳. 4 הסומט וכו׳. יכום׳ הכ״ל; ззלי ג׳, ג׳, ו׳, ג׳. 5 ביצה וכו׳. יכום׳ הכ״ל. ועיין ззלי ז׳, ל׳, זכורות ח׳, ל׳. 6 נולדה בשבת וכו׳. יכום׳ פ״ל ה״ל, ק׳ ע״ל; ззלי ז׳, ל׳, שבת מ״ג ל׳. 7—8 כשם שמסורה וכו׳. יכום׳ רפ״ל, ק׳ ע״ל. ועיין ззלי ג׳, ג׳, ז׳, ל׳, שבת מ״ג ל׳.

1 ביום טוב | ד בי״ט. אחרים | ד אחרי׳. אמרו | א ל אומ׳. משם | ד משו׳ א ל משום. ליעזר | ד אליעז׳ א ל אליעזר. תיאכל | ד ל תאכל. 2 ביום טוב (ב׳פ) | ד בי״ט. שהוא מתיר | ד שהו׳ מתיר א שמתיר. 3 את | ל ח׳ (והושלם בין השורות). 3—4 אפרוח . . . עצמו | ל ח׳. שנול׳ | ד א שנולד. ביום טוב (ב׳פ) | ד בי״ט. מותר | ד מות׳. 3—4 שהוא מתיר | א שמתיר. 4 תרנגולת | א את התרנגולת. ומצא בה ביצים | כ״ה ל. ד ומצ׳ בה בצי׳ א ומצא בו בצים. ב ח׳. אע״פ | א אף על פי. ד ל ח׳. גמורות | ד גמורו׳ א שגמורות. 5 אילו | ד ל אלו. מותרות | ד מותרו׳. שיצא | א שיצאתה. יום טוב | ד י״ט. אע״פ | א אף על פי. שגמרתה | ד שגמרה א שגולדה. 5—6 ביום טוב | ד בי״ט. 6 מותרת | ד מותר׳. תיאכל (ב׳פ) | ד א ל תאכל. ביום טוב (ב׳פ) | ד בי״ט. 7 אומ׳ | ל או׳. משם | א ל משום. ליעזר | ד ל אליעזר א אליע׳. עדיין | ל עדאן. היא | ד ל ח׳. בסקומה | א בסקומה [עומדת]. 8 לוכל | א לאכול ל לאכל. ליטלטל | א לטלטל. שספיקה | ד ל שספקה. ספק | א ח׳. מכונה | ד מוכן א ל מוכנה.

1–2. היא ואמה. יש כאן נתינת טעם למה הביצה מותרת באכילה, שאעפ״י שלא היתה דעתו עליה מערב יום טוב, היא מותרת משום שאמה היתה מוכנת לשחיטה, והיא נאכלת בהכינה של אמה, עיין בבה״א. ותנא זה סובר שר׳ אליעזר כב״ש במשנ׳ רפ״א. **2. שהוא מתיר וכו׳.** כלומר, הואיל והיום נולד לו לעצמו היתר שחיטה שמוציאתו מידי אבר מן החי, אף היא מתירתו מידי מוקצה, והוא מותר אף לב״ה. עיין בבה״א. **4. מתיר את עצמו.** שהרי לפני שיצא מן הביצה לא היתה השחיטה מתירתו, והיה אסור משום שרץ העוף. עיין מ״ש לעיל בסמוך. **5. מותרות.** מפני שטעמן כטעם בשר, והרי מוכנים הן אנב אמן. עיין בבה״א. **6. תיאכל וכו׳.** מפני ששבת ויו״ט שתי קדושות הן. עיין בבה״א. **8. כשם שספיקה וכו׳.** כלומר, כשם שספקה אם נולדה מערב יו״ט או נולדה ביו״ט אסור, כך ספיקה אם היא ביצה שעומדת לאפרוח או עומדת לאכילה אסורה, אפילו נולדה בוודאי מערב יום טוב. עיין בבה״א.

אסור. נתערבה במאה, כולן אסורות. 4. בית שמיי אומ' שאר כזית וחמץ ככותבת, בית הלל אומ' זה וזה כזית. 5. אי זהו שאר, המחמץ את אחרים, חמץ, שנתחמץ מידי אחרים. מימתיי קרוי שאר, משיפסל מלאכל הכלב. אפר שהסיקו ביום טוב אין מכסין בו ביום טוב, לפי שאינו מן המוכן. היה לו עפר בתוך ביתו להטיח בו גגו, סיד לסוד בו ביתו, מכסין בו. ר' יוסה או' כוי אין שוחטין אותו ביום טוב, מפני שהוא ספק, ואם שחטו, אין מכסין את דמו. 6. אמ' ר' יוסה ומה מילה, שודאה דוחה את השבת אין ספיקה דוחה את יום טוב, כסוי הדם, שאין ודאה דוחה את השבת אינו דין שלא יהא ספיקו דוחה את יום טוב. 7. אמרו לו שופרות שבגבולין יוכיחו, שאין ודאן דוחה את השבת וספיקן דוחה את יום טוב, הן יוכיחו לכסוי הדם שאע"פ שאין ודאן דוחה את השבת שיהא ספיקו דוחה את יום

9 כתערבה וכו'. ירוש' תכ"ל; ג"כ ג' ג'. בית שמיי וכו'. משנ' פ"ל מ"ל, עדיות נפ"ד. ועיין ירוש' פ"ל ה"ב, ק' ע"ב, משנה פ"ח ח"ד, ל"ב ע"ב, ג"כ ז' ג'. 12 למשנ' משיקיו וכו'. ג"כ ח' ל'. ועיין ירוש' פ"ל משנ"ב, ק' נע"ב. 13 חיס לו עפר וכו'. ירוש' פ"ל ה"ג, ק' ע"ב. ועיין ג"כ ח' ל' תכ"ל. 14 ר' יוסי וכו'. להלן חולין פ"ו ח"ל (ד, כ"ל וכ"ו ה"ו); ירוש' פ"ל ה"ג, ק' ע"ב; ג"כ חולין פ"ד ג'. ועיין במשנ' נכוריס פ"ב מ"ט, חולין פ"ו מ"ל, ג"כ כלן ח' ל'. 15 למ' ר' יוסה וכו'. תוספתל, ירוש' וג"כ תכ"ל. 16 לין קפיקה וכו'. משנ' שנת פ"ע מ"ה. ועיין ערכין פ"ב מ"ב.

9 בפאה | כ"ה ד א ל. ב ח'. שמיי | ד א ל שמאי. אומ' | ד אומרים ל או'. שאר כזית | ד א ל שאור בכזית. 10 ככותבת | ד בכותבת א ל בככותבת. בית | א ל ובית. הלל | א הילל. אומ' | ד אומר' ל או'. כזית | ד בכזי' א ל בכזית. אי זהו | א איזה הוא. שאר | ד א שאור. המחמץ | א המחמיץ. את | ל ח'. 11 אחרים$_1$ | ד אחרי'. חמץ | א ל וחמץ. מידי | ל מיד. מימתיי | ד ל מאימתי א אימתי. קרוי | א נקרא. שאר | ד א שאור. משיפסל | ל מיפסל (ובין השורות תלויה ש"ן). מלאכל | ד א מלאכול ל מלאכול [לאכו] (ונמחק המוסגר בנקודות). 12 הכלב | ד ל לכלב. ביום$_1$ | א מערב יום. ביום טוב (ב"ם) | ד ב"ט. 13 עפר | ל אפר. להטיח בו | א לטוח לו. גגו | א ל [את] גגו. סיד | א וסיד. ביתו | א ל [את] ביתו. מכסין | ד ל [אין] מכסין. 14 יוסה | ד א ל יוסי. או' | ד אומר א אומ'. אותו | א אתו. ביום טוב | ד ב"ט. שהוא | ד שהו'. ואם | א אם. שחטו | ד שוחטו. 15 אמ' | ד אמר א א'. ר' | ד רבי. יוסה | ד א ל יוסי. מילה | א ל [אם] מילה. 15–16 שודאה . . . הדם | ל ח'. 16 ספיקה | ד ספקה. יום טוב | ד י"ט. כסוי | א כיסוי. שאין ודאה | ד שאין ודאו ל שודאה אין. 16–17 אינו דין | א כל שכן. ל ח'. 17 שלא יהא | א שאין ל אין. ספיקו | ד ספקו א ל ספיקה. יום טוב | ד י"ט. שבגבולין | א גבולין. 18 יוכיחו | א ח'. ודאן | ד ודאי א וודאן. השבת | א השבת [יוכיחו]. וספיקן | ל וספקו. יום טוב | ד י"ט. הן | ל והן. 19 לכסוי | א לכיסוי. שאע"פ | א שאף על פי. שאין | ד שאי'. ודאן | ד ל ודאו א וודאן. את . . . ספיקו | א שבת ספיקו. דוחה$_2$ | ד דוח'.

14. שהוא ספק. כלומר, ספק חיה (שטעונה כיסוי) ספק בהמה (שאינה טעונה כיסוי). 16. שאין ודאה וכו'. כששחט לתולה שיש בו סכנה. 18. שאין ודאן וכו'. ולשיטת בני א"י אין תוקעין מן התורה בגבולין בר"ה שחל להיות בשבת. עיין בבה"א. וספיקן דוחה וכו'. כלומר, ספק איש, ספק אשה (שאינה חייבת בתקיעה).

טוב. השיב ר' לעזר בנו של ר' ליעזר הקפר מה למילה, שאין ספיקה דוחה את יום טוב שאין ודאה דוחה את לילי יום טוב, תאמר בכסוי הדם שודאה דוחה את לילי יום טוב, הואיל וודאו דוחה את יום טוב דין הוא שיהא ספיקו דוחה את יום טוב. אמ' ר' אבא זה אחד מן הדברים שהיה ר' חייה אומ' אין לי תשובה, והשיב ר' לעזר. 8. אמ' ר' שמעון בן לעזר מודים בית שמי ובית הלל שמוליכין את הסולם משובך לשובך, על מה נחלקו, על החזירה, שבית שמי אוסרין, ובית הלל מתירין. ר' יהודה או' עזריה או' מטלטלין את הסולם. במי דברים אמורים בסולם של שובך, אבל בסולם של עליה אסור לטלטל אפי' בעלייה, ר' דוסה אומ' מטין אותו מחלון לחלון, אחרים אמרו משם ר' דוסה אף מדדין בו. ר' שמעון או' בית שמי או' לא יטול אדם גחל עד שיקשר, בית הלל או' לא יטול אדם עד שינענע. 9. והמקשר

24 אמ' ר' שמעון וכו'. נגלי ע' ג'. 27 במי דברים וכו'. נגלי סכ"ל; ירוש' פ"ח ה"ל, ס' ע"ג. 28 ר' דוסא וכו'. נגלי סכ"ל. 29 בית שמי וכו'. עיין במכ' פ"ח מ"ג. 30 והמקשר וכו'. נגלי כ"ה ס' (עיין כ"ח סס).

20 השיב | א ח' (והושלם בגליון). לעזר | ד אלעזר א אליע' ל אליעזר. ר'$_2$ | ד רבי. ליעזר | ד ל אליעזר א אלעזר. מה | א לפה ל ופה. למילה | א פילה. שאין | א אין. 21 יום טוב (ב'פ) | ד י"פ. ודאה | א וודאה. את | א ח'. 21–22 תאמר . . . טוב$_2$ | ל ח'. בכסוי | א בכיסוי. שודאה | ד שודאו א שוודאו. 22 דוחה$_1$ | ד דוח'. את (ב'פ) | א ח'. יום טוב (ב'פ) | ד י"פ. הואיל | א והואיל. וודאו | ד ודאו. את$_2$ | ד א את [לילי]. שיהא | ד שהיא. ספיקו | ד ספקו. 23 יום טוב | ד י"ט ל [לילי] יום טוב. אמ' | ד א א'. אבא | ל אבאי. חייה | ד א ל חייא. אומ' | ד א ל או'. 24 לי | א ל להן. לעזר$_1$ | ד אלעזר א אליעזר ל אלעזר [תשובה]. אמ' ר' | ד א א"ר. שמעון | א שמע'. לעזר$_2$ | ד א ל אלעזר. בית שמי | ד ב"ש א ל בית שמאי. 25 ובית הלל | ד לב"ה א ל לבית הילל (ל הלל). משובך לשובך | א ח'. על החזירה | ד על החזירם א להחזירו. 26 שבית שמי | ד שב"ש א שבית שמאי. הלל | א הילל. יהודה | ד יהוד'. א ח'. או' | א אומ'. עזריה | ד עזריא. מטלטלין | בגליון ב: אין (כלומר, אין מטלטלין). 27 במי . . . אמורים | ד ל בד"א א במה . . . אמור'. עליה | ד א ל עלייה. 28 אסור | כ"ה ד א ל. ב מותר. לטלטל אפי' | א לטלטלו אפילו. בעלייה | ל בעליה. דוסה | ד א ל דוסא. אומ' | ד ל או'. מטין | ל מטה. אחרים | ד אחרי'. 29 אפרו | ל או'. א ח'. משם | א ל משום. דוסה | ד ל דוסא א דוסא [אמרו]. מדדין | ד מרדין. שמעון | א שמע'. או'$_1$ | ד אומר א אומ'. בית שמי | ד ב"ש א ל בית שמאי. או'$_2$ | ד אומרים א אומ'. 30 שיקשר | ד שיקש' א ל שיקשור. בית הלל | ד ב"ה א ובית הילל. או' | ד אומרי' א ל אומ'. לא יטול אדם | ד א ל ח'. והמקשר | א ל המקשר.

21. דוחה את לילי וכו'. כלומר, שאינה נוהגת בלילות כבימים. 22. את יום טוב. צ"ל: את לילי יום טוב, כמי ד, כי"ע, מקבילה שבחולין (בכל הנוסחאות) והירושלמי. 24. אמ' ר' שמעון וכו'. חולק על משנתנו, פ"א מ"ג. 28. אפי' בעלייה. כלומר, אף בעלייה עצמה אסור לטלטלו, משום שכובדו קובעו, ומכל שכן שאין מוליכין אותו. עיין בבה"א. מטין אותו וכו'. ור' דוסא מקל ומתיר להטות אותו מחלון לחלון. ועיין בבה"א. 29. אף מדדין וכו'. כלומר, אם החלון רחוק, ואין ראש הסולם מגיע שם בהטייה מדרין רגלי של סולם מעט מעט (רש"י), והייט שמטלטלו ע"י שיטוי. 30. גוזל וכו'. כלומר, גזל של הפקר שעדיין לא קנה אותו, ולא סגי לב"ש בנענוע, ולב"ה באמירה. ועיין בבה"א.

והמנענע בבורות שיחין ומערות מותר, ובאילן אסור. המקושרים והמנענעים בכל מקום אסורין, משם גזל. 10. זימן בתוך הקן ומצא לפניה אסורין, על פתחה, מותרין. אמ' ר' שמעון בן לעזר מודים בית שמיי ובית הלל שאם זימן בתוך הקן ומצא לפני הקן שהן אסורין. במי דברים אמורים ביוני שובך, ויוני עליה, וצפרין שקיננו בטפיחים ובבירה, אבל אווזין ותרנגלין ויונים חדסיות אין צריכין זימון, מפני שהן ברשות אדם, וחיה שקיננה בפרדיס צריכה זימון, מפני שאינה ברשות אדם. אמ' ר' שמעון בן לעזר מודים בית שמיי ובית הלל שמסלקין את התריסין ביום טוב, על מה נחלקו, על החזירה, שבית שמיי אוסרין, ובית הלל מתירין. 11. מודים שאם קצב על העלי שאסור לטלטלו. מודים שאין מולחין עורות ביום טוב, אבל מולחין עליו בשר לצלי. אמ' רבן שמעון בן גמליאל מודים בית שמיי

31 המקושרים וכו'. צגלי הכ"ל. ועיין להלן חולין פ"י ס"ג. 32 זימן בתוך וכו'. משנ' פ"ל מ"7. 33 ר' שמעון בן לעזר וכו'. צגלי כ"ה ל'. 37—38 ר' שמעון בן לעזר וכו'. צגלי י"ל ל'. 39—40 מודים שמש וכו'. צגלי י"ל ל'. שבת קכ"ג ל. 40 מודים שמיי וכו'. יכום' פ"ל ה"ס, ס' ע"ג. ועיין צגלי י"ל ל'. 41 מודים בית שמיי וכו'. עיין יכום' שבת פ"ז ה"7, ע"ז ע"ב.

31 שיחין ומערות | ד א בשיחין ובמערות ל ובשיחין ובמערות. מותר | א [הרי זה] מותר. ובאילן | ל ובאילנות. אסור | א [הרי זה] אסור. המקושרים | א ל המקושרין. 32 והמנענעים | ד והמנענעי' א והמנועניין ל והמנענעין. מקום | ד מקו'. אסורין משם | ל אסורי' משום. משם גזל | א ח'. לפניה | א לפני הקן. 33 אסורין | א ח'. על | א ועל. אמ' ר' | ד א"ר. לעזר | ד ל אלעזר א אלע'. מודים | א לא נחלקו. בית שמיי | ד ב"ש א ל בית שמאי. ובית | ד ובי ל לבית. 34 הלל | א הילל. שאם זימן | א על שזימן. שהן | א ח'. אסורין | א שאסורין. ל ח'. במי וכו' | ד בד'א א במה דבר' אמור' ל במה דברים אמורי'. 35 ויוני | א ל וביוני. עליה | ד א ל עלייה. וצפרין | ד וצפרים א ובציפרין ל ובצפרים. שקיננו | ל שקננו. בטפיחים | א בטפיחין. ובבירה | ל או בבירה. 36 ותרנגלין | ד ותרנולין א ל ותרנולין. ויונים | א ויוני. חדסיות | ד הדרסיות א הרדסיות ל דורסיות. אין | ל אינן. צריכין | א צריכות. זימון | ל זמון. שהן ברשות אדם | א שברשות אדם הן. וחיה | א החיה ל חיה. 37 שקיננה | ד שקנג' א שקיננה ל שקננה. בפרדיס | ד בפרדי' א ל בפרדס. זימון | ל זמון. אמ' | ד אמר. 38 לעזר | ד ל אלעזר א אלע'. בית . . . הלל | ד ב"ש וב"ה א ל בית שמאי לבית הילל (ל הלל). ביום טוב | ד ב"ט. א ח'. 39 על החזירה | ד על החזירם א להחזירן. שמיי | ד א ל שמאי. ובית הלל | ד וב"ה א ובית הילל. מודים | א ל ומודים. 40 קצב | א ל קיצב ב קצב [שאם קצב]. על | ל את. מודים | א ומודים ל מודין. ביום טוב | ד ב"ט. 41 מולחין | א מולח. לצלי | ל צלי. אמ' | ד אמר. א ח'. רבן . . . גמליאל | ד ל רשב"נ. גמליאל | א גמל' אומ'. שמיי | ד א ל שמאי.

31. מותר. כמפורש לעיל, ועיקר החידוש הוא בסיפא: ובאילן אסור, מגירה שמא יעלה ויתלוש. 33. אסורין. שמא אחרים הם, שלא הזמינן מערב יום טוב. 35. בטפיחים. בקנים כמין כדים שהיו עושים בראשי הגגות. 36. חדסיות. צ"ל: דורסיות (עיין בשנ"ס), הרדסיות, יוני בית, ונקראו כן על שם הורדוס המלך שנדל אותן בארמונו. 37. אמ' ר' שמעון וכו'. וחולק על משנ' פ"א מ"ה. 40. שאם קצב וכו'. כלומר, אחרי שכבר עשה עליו מלאכתו. 41. עליו. כלומר, על העור, אע"פ שהוא מתעבד מאליו. מודים בית שמיי. הברייתא נסמכה למשנתנו פ"א מ"ה: בית שמאי אומרים אין מוציאין לא את הקטן וכו'.

ובית הלל שמוליכים כלים מלאים לצורך וריקנין למלותן, על מה נחלקו על ריקנין שלא לצורך, שבית שמיי אוסרין ובית הלל מתירין. יוצא אדם במפתח שבאצבעו לרשות הרבים, ואינו חושש. דלת שיש לה ציר פותחין ונועלין בה בשבת, ואין צריך לומר ביום טוב. נשבר צירה, אין פותחין ונועלין בה ביום טוב, ואין צריך לומ' בשבת. 12. אמ' ר' יהודה מודים בית שמיי ובית הלל שמוליכין את המתנות שהורמו מערב יום טוב עם המתנות שהורמו ביום טוב, על מה נחלקו, על המתנות שהורמו מערב יום טוב, בפני עצמן, שבית שמיי אוסרין, ובית הלל מתירין. אמרו בית שמיי גזירה שוה, חלה ומתנות מתנה לכהן ותרומה מתנה לכהן, כשם שאין מוליכין את התרומה, כך אין לא יוליכו את המתנות. אמרו להם בית הלל לא אם אמרתם בתרומה שאינו זכיי בהרמת' תאמרו במתנות שהוא זכיי בהרמתן. ר' יוסה או' מודין בית שמיי ובית הלל שמוליכין את המתנות ביום טוב, על מה נחלקו, על התרומה, שבית שמיי אוסרין, ובית הלל מתירין. 13. אמרו בית הלל גזירה שוה, חלה ומתנות מתנה לכהן ותרומה מתנה לכהן, כשם שמוליכין את המתנות, כך יוליכו את התרומה. אמרו להם בית שמיי לא

44 ללת שים לה וכו'. לעיל עירובין פ"ח, סו' 39—40. 45 כשבר וכו'. לעיל שם, סו' 37. 46 לומ' כ' יהושע וכו'. יכום' פ"ת ה"ז, ס' לע"ל; 33גלי י"ג ג'. ועיין בשכ' פ"ת מ"ז. 49 לומרו בית שמיי וכו'. משכ' הכ"ל. 53 כ' יוסה וכו'. 33גלי י"ג ג' הכ"ל (כל הצרייתא עד קסי"ג).

42 ובית הלל | ד וב"ה א ל לבית הלל. שמוליכים | ד א שמוליכין. סלאים | א סליאים. לסלותן | ד א לסלאותן ל לסלאתן. 43 ריקנין | ד ריקני'. שלא | א שאינן. שמיי | ד א ל שמאי. הלל | א הילל. 44 לרשות | א לרש'. ציר | ל צר. 45 ביום טוב | ד ב"ט. נשבר צירה | ל נשתברו ציריה. 46 ונועלין | ד ל (ואין) נועלין. ביום טוב | ד ב"ט. לומ' | ד א ל לופר. אמ' ר' | ד א א"ר. 47 שמיי | ד א ל שמאי. ובית | ד ובי' א ל לבית. הלל | א הילל. שמוליכין | ד שמוליכי'. המתנות (ב"פ) | ד המתנו'. שהורמו | ד שהורמו'. מערב יום טוב | ד ב"ט. 48 ביום טוב | ד מע"ט. המתנות | ד ל המתנו'. מערב יום טוב | ד מע"ט. בפני | ד מפני א [להוליכן ביום טוב] בפני (ונמחק ,ביום טוב' ע"י נקודות). 49 שמיי | ד א ל שמאי. ובית הלל | ד וב"ה א ובית הילל. 49–52 אמרו . . . בהרמתן | א ח'. בית | ד בי'. שמיי | ד ל שמאי. גזירה | ד גזר' ל גזרה. שוה | ד שווה. 50 ומתנות | ד ומתנו'. 51 אין | ד ל ח'. להם | ל להן. בית הלל | ד ב"ה. 52 אמרתם בתרומה | ד אמרת' בתרום'. זכיי (ב"פ) | ד ל זכאי. בהרמת' | ל בהרמתה. תאמרו | ד תאמר. 53 ר' יוסה או' | ד ר' יוסי או' א ל א' (ל אמ') ר' יוסי. מודין | ד מודי' א מודים. בית שמיי | ד ב"ש א ל בית שמאי. ובית הלל | ד וב"ה א ל לבית הילל (ל הלל). את המתנות | ל מתנות. ביום טוב | ד ב"ט. א ח'. 54 שבית שמיי | ד שב"ש א ל שבית שמאי. אוסרין | ד אומ' מוליכי'. הלל | א הילל. מתירין | ד מתירי'. 55 הלל | א הילל. נזירה | ד ל נזרה. שוה | ד שווה. מתנה1 | ד מתנות. 56 להם | ד ל להן. בית שמיי | ד ב"ש א ל בית שמאי. לא | ל ח'.

44. שבאצבעו. אבל במפתחות התלויים באוזר על גופו אסור, משום שהוא דרך חול. עיין בבה"א. 47. את המתנות. זרוע ולחיים וקיבה. 52. שהוא זכיי בהרמתן. שהרי אין כאן טבל, והן עצמן מותרות לזרים, ומקומן ניכר, והרמתן היא הפרדה בעלמא.

אם אמרתם במתנות שהוא זכי בהרמתן תאמרו בתרומה שאינו זכי בהרמתה. אחרים אומ' מודים בית שמי ובית הלל שאין מוליכין את התרומה ביום טוב, על מה נחלקו, על המתנות, שבית שמי אוסרי', ובית הלל מתירין. 14. הלש עיסה ביום טוב, בין טמאה בין טהורה, מותר לטלטלה ומותר להפריש ממנה חלה. לשה מערב יום טוב, ושכח ולא הפריש, אסור לטלטלה ואסור להפריש ממנה חלה. 15. אמ' ר' מאיר מודים בית שמי ובית הלל שהתבלין נדוכין במדוך של עץ ומלח עמהן, על מה נחלקו, על המלח בפני עצמו, שבית שמי אומרי' בפך ובעץ הפרוד לצלי, ובית הלל או' לכל דבר. והפלפלין הרי הן כתבלין. 16. בית שמי אומ' מוליכין תבלין ומדוך אצל מדוכה, ולא מדוכה אצלן, ובית הלל או' מוליכין זה אצל זה וזה אצל זה, ואין חוששין. 17. בית שמי או' מוליכין סכין וטבח אצל בהמה, ולא בהמה אצלן, ובית הלל או' מוליכין זה אצל זה וזה אצל זה, ואין חוששין. 18. אין עושין סיטני ואין כותשין במכתשת ביום טוב, ואין כותשין את המלח במדוך של עץ, אבל מרסק הוא ביד של סכין

60 הלש עיסה וכו'. עיין יכוס' פ"ח ה"ח, ס' ע"ד, מסמיס פ"ג ה"ג, ל' ע"ח. ועיין 333 ל"ז ח'. 61 לשה מערב וכו'. עיין יכוס' הכ"ל, ו333 ח' 3'. 62 לחי' כ' מליכ וכו'. עיין 333 י"ד ל', ומסכ' פ"ח מ"ז. 65 והפלפלין וכו'. עיין 333 שבת קמ"ח ל'. 65—66 בית שמיי וכו'. 333 י"ח ל' (הנ"ז ושי"ז). 69 לין עושין וכו'. 333 י"ד ל'. 70 ולין כותשין וכו'. לעיל שבת פי"ד הנ"ו, שו' 53.

57 זכי (ב"מ) | ד א ל זכאי. בתרומה | ד בתרום'. 58 בהרמתה | ד בהרמת'. אומ' | ד אומרים א אסרו ל או'. בית שמי | ד ב"ש א ל בית שמאי. ובית הלל | ד וב"ה א ל לבית הילל (ל הלל). 59 התרומה | ד ל התרומה (לכהן). ביום טוב | ד בי"ט. א ח'. 59—60 על . . . מתירין | ל ח'. שמי | ד א שמאי. אומרי' | ד א אוסרין. 60 הלל | א הילל. הלש עיסה | א עיסה שלשה. ביום טוב | ד בי"ט. בין2 | ד ל ובין. 61 לטלטלה | א לטלטלה (ביום טוב). 62 הפריש | א הפריש (ממנה חלה). ואסור | ד ואסו'. אמ' ר' | ד אמר רבי. 63 שמי | ד א ל שמאי. ובית הלל | א לבית הילל. ל ח'. נדוכין | ד א ל נידוכין. ומלח | ל והמלח. עמהן | א עמהם. 64 המלח | ל מלח. עצמו | א ל עצמה. שמי | ד א ל שמאי. אומרי' | ד ל או' א אומ'. הפרוד | ד פרור א ל הפרור. 65 הלל | א הילל. או' | ד אומר א אומ'. והפלפלין | ד והפילפלין א הפילפלין. 65—66 בית שמי | ד ב"ש א ל בית שמאי. בא באה הי"ז לפני הט"ז. 66 אומ' | ד אומרי' ל או'. אצלן | ד ל אצלו. 66—67 ובית . . . חוששין | ל ח'. ובית הלל | ד וב"ה א ובית הילל. 67 או' | ד אומרין. חה . . . חוששין | א ח'. בית שמי | ד ב"ש א ל בית שמאי. או' | ד אומר' א אומ'. 68 אצלן | ד אצלו א אצל סכין וטבח. 68—69 ובית . . . חוששין | א ח'. ובית הלל או' | ד וב"ה אומרים. 69 ואין חוששין | ד ואין חוששי'. ל ח'. סיטני | א ל טיסני. 69—70 ביום טוב | ד בי"ט. א ח'. 70 ואין | ל אין. מרסק | כ"ה ד א ל ב מסרק. של סכין | א הסכין.

69. על המתנות וכו'. ולדעתם אוסרים ב"ש אפילו לטפלן למתנות מבהמה שנשחטה היום, שלא כר' יהודה לעיל. 62. אמ' ר' מאיר וכו'. וחולק על משנ' פ"א מ"ז. 64. ובעץ הפרוד. צ"ל הפרור (עיין שנו"ס), כלומר בעץ שבוחשין בו את הפרור (הקדרה). 65. כתבלין. ולשיטת משנתנו (פ"א מ"ז הנ"ל) נידוכין כדרכן. 69. סיטני. מיסתיזים של סיסני (עיין שנו"ס), והייט שכותשין את החטה עד שנחלקת לארבעה חלקים.

ובעץ הפרוד, ואינו חושש. 19. אין מרסקין דבילה וגרוגרות וחרובין לפני הזקנים ביום טוב, אבל מרסק הוא ביד של סכין ובעץ הפרור ואינו חושש. 20. המולל מלילות מערב שבת, מנפח על יד, על יד, ואוכל, אבל לא בקנון ולא בתמחוי. המולל מלילות מערב יום טוב, מנפח בקנון ובתמחוי, אבל לא בטבלה ולא בנפה ולא בכברה, כדרך שעושה בחול, המולל מלילות בשבת, מנפח על יד, על יד, ואוכל, אבל לא בקנון ולא בתמחוי. 21. הבורר קטנית ביום טוב, ר' יהודה או' בית שמיי אומ' אם היו צרורות מרובין על האוכלין, בורר את האוכלין ומניח את הצרורות, בית הלל אומ' בורר אי זה מהן שירצה. 22. אמ' ר' לעזר בי ר' צדוק של בית רבן גמליאל היו ממלין דלי עדשים ומציף מימן ושולה, והצרורות יורדין למטה והאוכלין למעלה. 23. ר' יוסה או' מוליכין מנעל שחור ולא מנעל לבן, מפני שצריך אומן. ר' שמעון או' משלחין חטין מפני שהן מאכל עסיסות, פול, מפני שהן מאכל לודיות, שעורין, מפני שהן ראויות לבהמה.

71 לין מרסקין וכו'. לעיל סס הט"ז, סו' 54. 73 המולל וכו'. לעיל סס; נגלי י"ג ג'. 77 הבורר וכו'. עיין במסכ' פ"ח מ"ח ונגלי י"ד ג', סדח קמ"ג ג'. 79 למ' ר' לעזל וכו'. נגלי י"ד ג'. ועיין במסכ' הכ"ל. 81 ר' יוסה או' וכו'. עיין במסכ' פס"ח ונגלי מ"ו ח'. 82 ר' שמעון או' וכו'. ירוש' פ"ח ה"ח, פ"ח הע"ח; נגלי י"ד ג'. ועיין במסכ' פ"ח מ"ט.

71 הפרוד | ד הפרו' א ל הפרור. דבילה וגרוגרות | ד דבלה וגרוגרו'. וחרובין | ל והחרובין. 72 הזקנים | ד הזקני' א ל זקנים ביום טוב | ד בשב' א ל בשבת. הוא | כ"ה ד א ל. ב היא. של סכין | ד של סכי' א הסכין. הפרור | ד הפרו' ל חפרור. 73 שבת | ל יום (נמחק, ובין השורות: שבת). על יד1 | ד ע"י. 74 יום טוב | ד י"ט. בקנון | ד בקנו'. 75 בטבלה | ד א בטבלא. 75–76 המולל . . . בתמחוי | א ל ח'. מלילות | ד מלילו'. 76 בשבת | ד בשב'. על יד | כ"ה ד. ב ח'. 77 ר' יהודה או' | כ"ה א ל. ד רבי יהודה אומר. ב ח'. שמיי | ד א ל שמאי. אומ' | ד אומר ל או'. 78 בית הלל | א ובית הילל. אומ' | ד אומר ל או'. 79 זה מהן | א זו מהם. אמ' | ד אמר א א'. לעזר בי ר' | ד א ל אלעזר בר'. 80 מסלין | ד מסלאי' א מסלאין. עדשים | כ"ה ד א ל. ב ח' (ובמקומו מער). מימן | ד א ל מים. והצרורות | ל וצרורות. יורדין למטה | א יורדות למטן. והאוכלין | ל ואוכלין. 81 ר' | ד רבי. יוסה | ד א ל יוסי. או' | א אומ'. ולא | א ואין (מוליכין). שצריך | ל שהוא צריך. 82 ר' | ד רבי. או' | ד אומר א אומ' ל או' (מפני) (נמחק המוסגר). חטין | א חיטין. שהן מאכל | א שנאכל ל שנאכלות. עסיסות | א ל עסיסיות. פול | א ופול. שהן | ל שהוא. א ח'. 83 מאכל | א שמאכל. לודיות | ד לודי' א לחיות. שעורין | א ושעורים. ראויות | א מאכל.

73. מנפח וכו'. כלומר, מנפח ומנפה, מנענע בידו מעט מעט. ועיין בבה"א. בקנון. בסל של פת. 75. המולל וכו'. עיין בבה"א. 79. שירצה. אם טח יותר לברור את המסולת, כמן שהיא נסה והאוכל הוא דק. ועיין בבה"א. 80. ומציף וכו'. כלומר, היו מחמירין, ולא בררו ביו"ט כלל. ועיין בבה"א. 81–82. שצריך אומן. אין אומן אלא אמן, אמום, מפני שהמנעל הלבן עדיין צריך להיות על האומם (דמוס שנותנין עליו את המנעל למני שטמרים מלאכתו ומשחירים אותו). עיין בבה"א. 82. עסיסות וכו'. כלומר, הנשים מעיר עסיסית מכינות מאכל מיוחד מחטים חיות, וכן הנשים מעיר לוד היו עושות כן מפול חי.

פרק ב׳

1. יום טוב שחל להיות ערב שבת, אין מערבין לא בחצירות ולא בתחומין דברי ר׳, וחכמים אומ׳ מערבין בחצרות, אבל לא בתחומין. מערבין בפת לשבת, ובתבשיל ליום טוב. תבשיל שאמרו, אפי׳ צלי, אפי׳ שלוק, אפי׳ קוליס שנתן עליו חמין, מערב יום טוב. 2. העושה תבשיל מערב יום טוב, אופה ומבשל עליו בשבת ומטמין עליו את החמין, ורשיי לאוכלו מבעוד יום, ורשיי ליתנו במתנה, ותחלתו וסופו אין לו שיעור. 3. רשאין בני חצר לעשות תבשיל לאפות ולבשל עליו בשבת, ורשיין לעשותו שתוף למבוי. הרי ששכח ולא עירב, ואחרים שעירבו מותרין לעשות לו. הוא עצמו ששכח ולא עירב,

1 יוס טוב וכו׳. יכוס׳ פ״ב ה״ל, ס״ל ע״ב; בבלי ט״ז ב׳. 3 בפת וכו׳. עירובין פ״ז מ״ו. ובתבשיל וכו׳. עיין בבלי ט״ז ל׳, ט״ו ב׳. ועיין יכוס׳ רפ״ב, ס״ל ע״ל. תבשיל שלמו וכו׳. בבלי ט״ז ב׳. 4—5 העושה תבשיל וכו׳. עיין בבלי י״ז ב׳. ועיין יכוס׳ רפ״ב הכ״ל. 6 ותחלתו וכו׳. יכוס׳ פ״ב ה״ל, ס״ל ע״ב; בבלי הכ״ל. ועיין במשנ׳ פ״ב מ״ל. 8 הרי שמכח וכו׳. יכוס׳ פ״ב ה״ל, ס״ל ע״ב. ועיין בבלי י״ז ל׳. 9 הוא עלמו וכו׳. בבלי כ״ב ל׳. ועיין יכוס׳ הכ״ל.

1 בחצירות | ד בחצרו׳ ל בחצרות. 2 וחכמים | א וחכ׳. אומ׳ | ד אומרי׳ ל או׳. 3 ליום טוב | ד ל״ט. אפי׳ | א ל אפילו. 4 אפי׳$_1$ | א אפילו. אפי׳$_2$ | ד א אפילו. קוליס | א קולייס [האיספנן]. יום טוב | ד י״ט. העושה | ל עושה. 5 יום טוב | ד י״ט. אופה | ל ואופה. בשבת | ד א ל לשבת. עליו$_2$ | ל לו. 6 ורשיי$_1$ | ד א ורשאי ל רשאי. לאוכלו | ל לאכלו. ורשיי$_2$ | ד א ל ורשאי. ליתנו | ל לתנו. ותחלתו | א ותחילתו ל תחלתו. 7 חצר | א סבוי. לאפות | ד לאפו׳ א לאופות. 8 בשבת | ד לשב׳. א ל ח׳. ורשיין | ד ורשאין א ל רשאין. לעשותו | ד לעשו׳ לו. שתוף | א שיתוף ל שותף. לסבוי | א סבוי. עירב | ד ערב. 9 ואחרים | ד ואחרי׳ א ל אחרים. שעירבו | ד שערבו א שעיריבו. מותרין לעשות | ד מותרי׳ לעשו׳. הוא | ד הו׳.

1. לא בחצירות וכו׳. משום שעירוב חצירות הוא משום קנין, וכל אחד קונה ברשות חבירו, או משום שנראה כמתקן ביום טוב. ועיין בבה״א. 2. מערבין וכו׳. הם סוברים שעירוב חצירות משום דירה, ואין כאן קנין כלל (ועיין בבה״א), אבל בתחומין אסור, שיש כאן קנין רשות. 3. בפת וכו׳. כלומר, עירובי חצירות הן בפת גרידא, ועירובי תבשילין הן בתבשיל גרידא, עיין בבה״א. 3–4. אפי׳ צלי אפי׳ שלוק. כלומר לאו דווקא מבושל במים, אלא אפילו צלי, ואפילו מרותח ע״י הבל שהוא פחות מבישול, עיין בבה״א. 4. קוליס וכו׳. הוא דג (κολίας) שמשיר את קשקשיו כשעולה מן הים. וממילא נראה לאכילה כשמדיחין אותו בחמים, עיין בבה״א. 4–5. העושה תבשיל וכו׳. וסומך על התבשיל אף לאפייה, כר׳ יהושע בירוש׳ רפ״ב. ועיין בבה״א. 5. בשבת. כלומר, לשבת, ועיין בשנו״ס. 6. מבעוד יום. כלומר, לפני שנכנסה שבת, אם כבר הכין את הכל לשבת. במתנה. ואף חבירו מערב באותו עירוב. 7. רשאין בני חצר וכו׳. כלומר, רשאין לעשות כן מבלי לשאול רשות האחרים. 8. בשבת. לשבת, כלעיל, שו׳ 5. לעשותו. כלומר, לעשות אותו עירוב תבשילין אף שיתוף למבוי, והוא משמש לשתי מצות. 9. ואחרים וכו׳. כלומר, אחרים (עיין בשנו״ס) שעירבו מותרין לעשות לו משלהם, או משלו כשמוכה להם את המאכל. ועושים לו כל צורכו. הוא עצמו וכו׳. כלומר, הוא עצמו, אם שכח ולא עירב, מותר וכו׳, שהתירו לו לעשות בעצמו בצמצום כדי חייו, עיין בבה״א.

מותר למלות לו חבית של מים ולהדליק לו את הנר. 4. אמ' ר' שמעון בן לעזר מודים בית שמיי ובית הלל שהן שני תבשילין, על מה נחלקו, על הדג והביצה שעליו, שבית שמיי או' תבשיל אחד, ובית הלל או' שני תבשילין. מודים שאם בישל שני מינין בקדירה, או שפירפר ביצה על גבי הדג, או שחתך קפלוט תחת הדג, שהן שני תבשילין. 5. אין אופין מיום טוב למוצאי יום טוב, אבל ממלא לו קדירה בשר, אפי' לא אכל אלא דבר מועט, וממלא לו מיחם מים, אפי' לא שתה הימנו אלא כוס אחד, אבל האופה אין אופה אלא כדי צרכו. ר' שמעון בן לעזר אומ' ממלא אשה את התנור פת, מפני שהפת יפה כל זמן שהתנור מלא. 6. אין עושין לא לאכילת גוים ולא לאכילת כלבים ביום טוב. מעשה בשמעון התימני שלא יצא בלילי יום טוב לבית המדרש, לשחרי' מצאו ר' יהודה בן בבא, אמ' לו מפני מה לא באתה אמש לבית המדרש? אמ' לו מצוה אחת אירע לי ועשיתיה, בלשת של גוים נכנסה לעיר, והיו מתיראין שמא יצחיבו את בני העיר, עשינו להם עגל,

10—11 למ' כ' שמעון וכו'. ירוש' פ"ב ה"ח, ס"ח ע"ב; בבלי י"ז ב'. 14 לין לופין וכו'. ירוש' פ"ב ה"ח, ס"ח רע"ב, חלה סס"ח, כ"ח ע"ח; בבלי י"ז ח'. 18 לין עושין וכו'. מכילתא בא פ"ט, עמ' 32; מכילתא דרשב"י, עמ' 21. ועיין ירוש' פ"ג ה"ח, ס"ב סע"ב, פ"ח ה"ח, ס"ח ע"ח, בבלי כ' ב', כ"ח ב', כ"ח ב', פסחים מ"ז ח', מגילה ז' ב'. ועיין במסכת חלה פ"ח מ"ח. 19 מעשה וכו'. מכילתא דרשב"י, עמ' 21, הכ"ל; בבלי כ"ח ח'.

10 למלות | ד למלאו' א ל למלאות. של | א ח'. אמ' | א א'. 11 שמעון | כ"ה ד ל. א שמע'. ב ח'. בן לעזר | א בן אלע' ל בן אלעזר. ד ח'. בית שמיי | ד ב"ש א ל בית שמאי. ובית | א ל לבית. הלל | א היל. 12 הדן | א דג. והביצה | ד והבצה א ל וביצה. שעליו | כ"ה ד א ל. ב ח'. שבית שמיי | ד שב"ש א ל שבית שמאי. או'1 | ד אומר א אום'. תבשיל אחד | א ל שני תבשילין. הלל | א היל. או'2 | ד אומר א אום'. 12—13 שני תבשילין | א ל תבשיל אחד. 13 מודים | א ומודים. בישל | ד בשל. בקדירה | ד בקדרה. שפירפר | ד ל שפרפר. 14 הדן (ב"פ) | א דנה. או שחתך | א ושחיתך ל או שחיתך. תחת | ד תח'. אופין | א עושין. מיום טוב | ד מי"ט. 15 למוצאי יום טוב | ד למוצאי י"ט א לשבת. לו | א ל ח'. קדירה | ד קדרה. ל ח'. אפי' | א ואפילו. לא | א אין ל אינו. אכל | ד אכל [ממנו] א ל אוכל [הימנו (ל ממנו)]. 16 וממלא | א ממלא. אפי' | א ואפילו. לא | א אין ל אינו. שתה הימנו | א ל שותה ממנו. אחד | ד אח'. אין | ל אינו. 17 צרכו | א צורכו. לעזר | ד אלעז' א ל אלעזר. אומ' | ד אומר ל או'. אשה | א אדם. ל ח'. את התנור | א תנור. 18 מפני | א ל ח'. יפה | ד יפ'. 19 ביום טוב | ד ב"ט. מעשה | ד מעש'. יצא | א ל בא. יום טוב | ד "ט. 20 לשחרי' | ד א ל לשחרית. יהודה | ד יהוד'. אמ' | ד אמר. באתה | ל באת. 21 אמש | ד ח'. אמ' | ד אמר. אחת | א ל ח'. אירע לי | א באה לידי ל אירעה על ידי. בלשת | ד בלשות ל בולשת. 22 והיו מתיראין | א ל והייתי מתירא (ל מתירא). יצחיבו | ד יצהיבו א יפסידו ל יצחובו. בני | ל ח'. עשינו | א ושחטנו ל ועשינו. עגל | א ל עגל [אחד].

11. שהן וכו'. כלומר, שעירובי תבשילין הן וכו', וחולק על משנתנו פ"ב מ"א. 12. שעליו. שטח עליו ביצה חיה וצלה אותו. 13. שפירפר ביצה וכו'. כלומר, שבישל מתחילה את הביצה, ואח"כ פרפרה על הדג. 17. כדי צרכו. שהרי כל ככר וככר טעון אפייה ורדייה לעצמו. 22. יצחיבו. כלומר שלא יריבו ולא יצערו, עיין בבה"א.

והאכלנום והשקינום וסכנום, כדי שלא יצחיבו את בני העיר. אמ' לו תמהני עליך אם לא יצא שכרך בהפסדך, שהרי אמרו אין עושין לא לאכילת גוים ולא לאכילת כלבים ביום טוב. 7. אמ' רבן שמעון בן גמליאל אומ' היו בית שמי שאין כהן טובל לתרומתו בו ביום, אבל מטביל הוא מגב לגב ומחבורה לחבורה ביום טוב. כיצד מגב לגב, הרוצה לעשות גתו על גב בדו, ובדו על גבי עיסתו, הרי זה טובל בו ביום. 8. כיצד מחבורה לחבורה, רצה שלא לעשות בדו על גב עיסתו של חבירו, הרי זה מטביל את כליו. 9. אין מטבילין את כלי על גב מימיו ביום טוב, ואין משיקין את המים בכלי אבן לטהרן בשבת, דברי ר', וחכמים אומ' מטבילין את כלי על גב מימיו ביום טוב, ומשיקין את המים בכלי אבן לטהרן, אבל לא להטבילן. כלים שנטמאו באב הטומאה, אין מטבילין אותן ביום טוב, ואין צריך לומ' בשבת, אבל ממלא הוא כוס, דלי, או קיתון, לשתות, וחושב עליהן ומטבילן. וטובל כדרכו מטומאה חמורה, ואין צריך לומר מטומאה קלה. 10. אין משתטפין

25 לומ' היו וכו'. עיין נמסכ' ס"ב מ"ב. 26 מעגיל וכו'. מסכ' ס"ב מ"ג. 27 כילד וכו'. יכוס' ס"ב ה"ג, ס"ל ע"ב; ובגלי י"ט ל'. 30 לין מעגילין וכו'. לעיל סגמ סמ"ז ס"ל—י"ב, עמ' 77, סו' 25—30, וס"כ. 35 לין משתטפין וכו'. עיין יכוס' ס"ב ה"ג, ס"ל ע"ב, סגמ ס"ג ה"ג, ו' ע"ל, ובגלי סגמ מ' ל'.

22 והאכלנום | ד והאכלנו'. והשקינום . . . העיר | א ל ח'. וסכנום | ד ושכנו'. יצחיבו | ד יצהיבו העיר | ד העי'. תמהני | ד תמיהני א ל תמיה (ל תמה) אני. 24 עליך | ד עלי'. אם לא | ל שמא. בהפסדך | א בהפסידך. שהרי | א ל לא. גוים | ל כלבים. 25 כלבים | ל גויים. ביום טוב | ד בי"ט. אמ' | ד אמר. א ח'. רבן . . . גמליאל | ל רשב"ג. אומ' | ד מודים א או' [אומרין] ל מודין. 26 בית שמי | ד ב"ש א ל בית שמאי. כהן | כ"ה ד ל. א הכהן. ב בהן. לתרומתו | א בתרומתו. בו ביום | א ל ביום טוב. מטביל | א מטבל ל מטבילין. הוא | ל ח'. 27 ומחבורה . . . הרוצה | ל ח'. ביום טוב | ד בי"ט. א ח'. הרוצה | א רצה. נתו | א ל ניתו. גב | א גבי. 28 נבי | ד ל גב. 28—29 הרי . . . עיסתו | ל ח'. 29 לעשות | ד לעשו'. בדו | א עיסתו. גב עיסתו | א גבי ניתו. חבירו | ד ל חברו. מטביל | א מטבל. 30 כלי . . . מימיו | ד א המים ל הכלי אגב מימיו. ביום טוב | ד בי"ט ל [לטהרן] ביום טוב. ואין | ל אין. 31 ר' | ד רבי. וחכמים | ד וחכמי' א וחכמ'. אומ' | ד אומרין ל או'. כלי על גב | ל הכלי אגב. ד א ח'. מימיו | ד מים א המים. 32 ביום טוב | ד בי"ט ל [לטהרו] ביום טוב. ומשיקין את המים | ד ומשיקי' את המי'. לטהרן | ל לטהרו [בשבת]. להטבילן | א להטבילו. כלים | ד כלי'. 33 הטומאה | ד ל הטומא'. ביום טוב | ד בי"ט. צריך | ד צרי'. לומ' | ד לו' א לומר. בשבת | ד בשב'. 34 וחושב | א חושב ל חישב. וטובל | א ל טובל. 35 לומר | ד ל לומ'. משתטפין | כ"ה א ל. ד משתתפין ב מרחצין (תמחקה הסלה בנקודות).

26. בו ביום. כלומר ביום טוב, אלא צריך לטבול ביום שלפניו, בחול, כדי שלא יראה כמתקן גברא, שהרי בלא הטבילה לא היה אוכל בתרומתו. ועיין בבה"א. מגב לגב. משם אחד לשני (עיין בה"א), שאינו אלא לתוספת טהרה. 27. לעשות גתו וכו'. כלומר, שטבל מתחילה לעשות את בדו, ועכשיו רוצה לטבול שוב לעשות את גתו, והרי הוא טהור, ואין כאן אלא סלסול בטהרה. 30. אין מטבילין וכו'. כל הברייתא נתבארה לעיל שבת, פט"ז הי"א ואילך, עמ' 77 ואילך.

בחמין שהוחמו ביום טוב, ואין צריך לומר בשבת, אבל מרחיץ הוא פניו ידיו ורגליו בחמין שהוחמו מערב שבת, בשבת, ואין צריך לומר בחמין שהוחמו מערב יום טוב, ביום טוב. רבן שמעון בן גמלי׳ או׳ טרקלין שהשיקה מערב יום טוב, מטייל בה ביום טוב, לא השיקה מערב יום טוב, לא יטייל בה ביום טוב. 11. אבל מרגילין ביום טוב, ואין מרגילין בחול בבכור ובפסולי המוקדשין. ועושין כל צרכי מילה. דברים שאין עושין לה בשבת, עושין לה ביום טוב, שוחקין לה כמן, וטורפין לה יין ושמן. רבן שמעון בן גמליאל או׳ ובלבד שלא יקרע לה סמרטוטין בתחלה. 12. של בית רבן גמליאל לא היו זוקפין את המנורה בלילי יום טוב. ומעשה ברבן גמליאל וזקנים שהיו מסובין ברומי, ונפלה מנורה בלילי יום טוב, ועמד ר׳ עקיבא וזקפה, אמ׳ לו רבן גמליאל, עקיבא, מה לך אתה מכניס ראשך בין המחלקות, אמ׳ לו למדתנו אחרי רבים להטות, אע״פ שאתה אוסר והן מתירין, הלכ׳ כדברי

38 רבן שמעון וכו׳. עיין לעיל שבת פט״ז ה״ח, עמ׳ 79 שו׳ 40, ופ״כ. 40 לאבל מרגילין וכו׳. ירוש׳ פ״ג ה״ז, ס״ג ע״ג; בבלי בכורות ל״ג ח׳, תמורה כ״ל ח׳. 41 ועושין וכו׳. בבלי שבת קל״ד ח׳. ועיין במסכ׳ סס פי״ט מ״ג. 42 שוחקין וכו׳. בבלי סכ״ל. ועיין ירוש׳ פ״ה ה״ג, ס״ג, ע״ג, מגילה פ״ח ה״ח, ע״ח ע״ח. 43 של בית וכו׳. מסכ׳ פ״ג מ״ו, עדיות פ״ג מ״י. 47 לאחרי וכו׳. שמות כ״ג, ג׳.

36 בחמין | ד בחמי׳. ביום טוב | ד בי״ט. ואין . . . בשבת | א ל ח׳. מרחיץ | א רוחץ. 37 ורגליו | ד ח׳. בשבת | ל לשבת. לומר | ל לומ׳. 38 יום טוב | ד י״ט. ביום טוב | ד בי״ט ל ליום טוב. א ח׳. שמעון | א שמע׳. נמלי׳ | ד ל נמליאל א נמל׳. או׳ | ד אומר. שהשיקה | ד שהסיקה א שהסיקוהו ל שהסיקוה. 39 יום טוב (ב׳פ) | ד י״ט. מטייל | א ל מטיילין. בה (ב׳פ) | א בו. ביום טוב | ד בי״ט. 39–40 לא . . . טוב$_2$ | ל ח׳. השיקה | ד הסיקה א הסיקוהו. לא יטייל | א אין מטיילין. 39–40 ביום טוב | ד בי״ט. 40 אבל | א אין. ביום טוב | ד בי״ט. בבכור | כ״ה ד א ל. ב כיום טוב. 41 ועושין | ל עושין. צרכי | א ל צורכי. מילה | א מילה (ביום טוב). 41–42 עושין$_2$ . . . טוב | ל ח׳. 42 ביום טוב | ד בי״ט. שוחקין | ד שחקין א שוחק. כמן | ד א ל כמון ב במן. וטורפין | ד וטורפי׳ א וטורף. נמליאל | א נמל׳. או׳ | ד אומר א אומ׳. 43 ובלבד | ד ובלב׳. בתחלה | א לכתחילה ל כתחלה. 44 זוקפין את המנורה | ד זוקפי׳ את המנור׳. בלילי | א ל ח׳. יום טוב | ד י״ט א ל ביום טוב. ומעשה | א ל מעשה. חקנים | ל והזקנים. 45 ברומי | א ח׳. יום טוב | ד י״ט. ועמד | א עמד. אמ׳ | ד אמר. 46 אתה | ד שאת׳ א ל שאתה. המחלקות | ד ל המחלוקת א המחלוקות. למדתנו | ד ר׳ | ר׳ | ל למדתנו א לימדתני [רבינו]. 47 רבים | ד רבי׳. אע״פ | א אף על פי׳. והן | ל והם. הלכ׳ | א ל הלכה.

39. מסייל בה וכו׳. כלומר, לפי דרכו, ולא להזיע. 40. אבל מרגילין וכו׳. צ׳ל: אין (כני כ״ע, ערוך ועוד) מרגילין, כלומר אין מוציאין את בשר הרגלים דרך מקום השחיטה (כדי שישאר העור כולו שלם), משום הטורח המרובה שבהפשט בזה. (ערוך). ואין מרגילין בבכור וכו׳, כדי שלא ייראה כאילו משמרו מפני עורו שרוצה למוכרו ביוקר. ועיין בבה״א. 41. שאין עושין וכו׳. כמבואר במשנת שבת פי״ט מ״ב. 42. כמן. כמון, מן קצח (cuminum). 43. שלא יקרע וכו׳. אלא כורך את הסמרטוטין כמו שהן. 43–44. לא היו זוקפין וכו׳. והעמידוה בשני התלמודים במנורה העשויה חוליות חוליות (ומפרקין אותה ביום, וחוזרין ומרכיבין וזוקפין אותה בלילה), ואם ירכיבוה ויזקפוה בלילי יו״ט נראה כבתה. ועיין בבה״א. 45. ונפלה. כלומר, ונתפרקה.

המרובין. ר' יהודה אומ' משם רבן גמליאל מטלטלין את המנורה ביום טוב, אבל אין זוקפין אותה. 13. של בית רבן גמליאל היו מכבדין בין המטות ביום טוב. אמר ר' לעזר בי ר' צדוק פעמים הרבה אכלנו בבית רבן גמליאל ולא ראיתים שהן מכבדין את המטות, אלא סדינין היו פורסין מערב יום טוב, כשאורחין נכנסין מסלקין אותן. אמרו לו אם כן אף בשבת מותר לעשות כן. 14. של בית רבן גמליאל היו מכניסין את המוגמר במגופה. אמ' ר' לעזר בי ר' צדוק פעמים הרבה אכלנו בבית רבן גמליאל ולא ראיתים שהם מכניסין את המוגמר במגופה, אלא ערדסקאות מעשנין מערב יום טוב, כשאורחין נכנסין היו פותחין אותן. אמרו לו אם כן אף בשבת מותר לעשות כן. 15. אי זהו גדי מקולס, כולו צלי, ראשו כרעיו וקרבו, בישל ממנו כל שהו, שלק

49 שבת בית וכו'. משנה פ"ב מ"ז, עדיות פ"ג מי"ח. 50 אמ' ר' לעזר וכו'. ירוש' פ"ב ה"ז, ס"ג ע"ג; ובבלי כ"ב ב'. 53 שבת בית וכו'. משנה שבת הכ"ל. אמ' ר' לעזר וכו'. ירוש' ובבלי הכ"ל. 57 גדי מקולס וכו'. ירוש' פ"ב ה"ז, ס"ג ע"ג, פסחים פ"ז ה"ח, ל"ד ע"ח; ובבלי פסחים ע"ד ע'. ועיין במשנה פסחים רפ"ז, מכילתא בא פ"ז, עמ' 21, מכילתא דשמ"ו, עמ' 14.

48 המרובין | א המרובים ל מרובים. יהודה | ד יהוד'. אומ' | ד אמר ל או'. משם | א משום. גמליאל | א גמל'. מטלטלין | ד מטלטל'. את המנורה | א מנורה. ביום טוב | ד ב'ט א ל ממקום למקום. 49 רבן גמליאל | ד ר'ג א רבן גמל'. מכבדין | כ"ה ד א ל. ב זוקפין. בין | ל את. המטות | א המיטות. ביום טוב | ד ל ח'. 50 אמר | א א' ל אמ'. ר' | ד רבי'. לעזר | ד א ל אלעזר. בי ר' | ד בן ר' א ל בר'. אכלנו | א ל אכלתי. 51 ראיתים | ד ראית' א ראיתיו. שהן | ל שהיו. א ח'. את | ד ל בין. המטות | ד המטו' א המיטות [ביום טוב]. פורסין | א פרוסין. יום טוב | ד י"ט. 52 כשאורחין | א וכשאורחים ל וכשאורחין. נכנסין | א יוצאין. אותן | ד אותו. ל ח'. אמרו לו | ד אמר לו [ר']. 53 בית | ל ח'. המוגמר | ד המגמר. במגופה | א במגיפה. אמ' | ד אמר א א'. לעזר | ד א ל אלעזר. 53–54 בי ר' | ד בן רבי א ל בר'. 54 אכלנו | א ל אכלתי. ראיתים | א ראיתיו. שהם | ד א ל שהיו. מכניסין | א מניחין. 55 במגופה | ד במגופ' א במגיפה. ערדסקאות | ד ערדסקאו' א פרטסקאות ל אפרטקסאות. מעשנין | ד [היו] מעשני' ל [היו] מעשנין. יום טוב | ד י"ט. כשאורחין | א ל וכשאורחין. 56 פותחין | ל מסלקין. אותן | ד אותו. כן$_2$ | א כן [של בית רבן גמליאל] (נתמחק המוסגר בנקודות). 56–57 אי זהו | ד א איזה הוא. 57 כולו | ד כלו. צלי | ל ח'. כרעיו | ד א ל וכרעיו. וקרבו | א בקרבו. בישל | ד בשל. ממנו | א הימנו. שהו | ד א ל שהוא. שלק | ל ושלק.

48. מטלטלין וכו'. כלומר, אעפ"י שהוא מחמיר שלא לזקפה ביו"ט. ועיין בבה"א. 49. היו מכבדין וכו'. אבל חכמים (עיין במסה"ת) אוסרין, משום שאין מכבדין ומטאטאין ביו"ט, כלעיל שבת פ"ט הי"ג. 53 את המוגמר וכו'. בשמים על גבי נחלים (גומרין), אבל חכמים (עיין במסה"ת) אוסרין, משום שמוגמר אינו דבר השוה לכל נפש. 55. ערדסקאות וכו'. ארגזים, מגירות, עיין בבה"א. 56–57. אי זהו גדי מקולס וכו'. נסמך למשנתנו (פ"ב מ"ז): ועושין (כלומר, כאן מקל רבן גמליאל) גדי מקולס בלילי פסחים. וחכמים אוסרין. ומבארת הברייתא במה אסרו חכמים.

ממנו כל שהו, אין זה גדי מקולס. עושין גדי מקולס ביום טוב הראשון של חג וביום טוב האחרון של פסח, עגל מקולס, ביום טוב הראשון של פסח, אבל לא גדי מקולס. אמ' ר' יוסה, תודוס איש רומי הנהיג את בני רומי ליקח טלאים בלילי פסחים ועושין אותן מקולסין, אמרו לו אף הוא קרוב להאכיל קדשים בחוץ, מפני שקורין אותן פסחין. 16. של בית רבן גמליאל היו שוחקין הפלפלין ברחים שלהן. אמ' ר' לעזר בי ר' צדוק פעם אחת היה אבא מיסב לפני רבן גמליאל והביאו לפניו אנגרון ואכסגרון ועליהן פלפלין שחוקות, ומשך אבא את ידו מהן. אמ' לו אל תחוש להן, מערב יום טוב הן שחוקות. 17. אי זהו קירוד, אילו קטנים שעושי' חבורה, קירסוף, אילו

58 עושין וכו'. יכול' הכ"ל. 60 אמ' ר' יוסה וכו'. יכול' הכ"ל, מו"ק פ"ג ה"ח, פ"ח ע"ד; ובלי כ"ג ח', בכות י"ט ח', בסחים כ"ג ח', ג'. 62 של בית וכו'. יכול' פ"ח ה"י, ס' ע"ד, פ"ג ה"י, ס"ח ע"ד, שבת פ"ז ה"ב, י' ע"ב. ועיין במסכ' פ"ג מ"ח ובעדיות סוף"ב. 63 אמ' ר' לעזר וכו'. יכול' פ"ג ה"י, ס"ח ע"ד. 66 אי זהו קירוד וכו'. יכול' פ"ג ה"ט, ס"ח ע"ד; ובלי כ"ג ח'.

58 ממנו | א היטנו. שהו | א ל שהוא. גדי | א ח'. עושין גדי מקולס | ל ח'. ביום טוב | ד בי"ט א בלילי יום טוב. 58–59 הראשון . . . טוב | א ח'. של חג | ל של פסח. ד ח'. 59 וביום טוב | ד ובי"ט. פסח | ד החג ל חג. ביום טוב | ד בי"ט א [בלילי] יום טוב. 60 אמ' ר' | ד אמר רבי. יוסה | ד א ל יוסי. ליקח | א ל [להיות] לוקחין. 61 טלאים | ד טלאי'. בלילי פסחים | ד בלילי פסחי'. א ח'. מקולסין | ד מקולסי' א מקולסין [בלילי פסחים]. 62 שקורין | א שקוראין. פסחין | ד א ל פסחים. 63 הפלפלין | ד ל [את] הפלפלין א הפילפלין. ברחים | ד ברחיים א בריחים. אמ' | ד אמר. לעזר בי ר' | ד א ל אלעזר בר'. אחת | ד אח'. 63–64 היה אבא | א נכנס אבא. 64 מיסב | ד מוסב א להסב. לפני | א ל בבית. והביאו | ל הביאו. אנגרון | א אינגרון. ואכסגרון | ד ואפסגרו' א ואכסינרון. פלפלין | א פילפלין. 65 שחוקות | ל שחוקים. ידו | א ידיו. מהן | א ל ח'. אמ' | ד אמר. לו | א לו [רבן גמל']. מערב | ל שמערב. יום טוב | ד י"ט. הן | א היו. 66 שחוקות | ל שחוקין. אי זהו | א איזה הוא. אילו | ד ל אלו. שעושי' | ד א ל שעושין. קירסוף | ד ל קרצוף א [איזה הוא] קירצוף. אילו | ד אלו [הן] ל אלו. א ח'.

58. ביום טוב וכו'. כלומר, אפילו בלילי יום טוב של חג, ובלילי י"ט האחרון של פסח. ועיין בשנ"ס ובבה"א. 59. ביום טוב וכו'. כלומר, אפילו בלילי י"ט הראשון של פסח, שהרי ענל אינו בא קרבן פסח, ומותר לעשותו אפילו לחכמים. ועיין בבה"א. 62. מפני שקורין וכו'. כלומר, בני רומי היו קורין אותן פסחים, מה שאין כן בני הארץ, ולפיכך התיר רבן גמליאל במשנתנו. 63. ברחים של הן. וכנראה שהרחים שלהן לא כרחים הרגילים של שלשה כלים, שנשנו במשנתנו פ"ב מ"ט, ואף הם לא התירו טחינה כדרכה, עיין בבה"א. 64. אנגרון ואכסגרון. מוריים של יין (ὀξύγαρον) ומוריים של חומץ (οἰνόγαρον). 66. אי זהו קירוד וכו'. הברייתא נסמכה למשנתנו פ"ב מ"ח, ומבארת הברייתא שקירוד היא סריקת הזובובים הקטנים מנוף הבהמה שעושין חבורה בשעה שעוקרין אותם מן הנוף. עיין בבה"א.

גדולים שאין עושין חבורה. 18. ר' שמעון או' גורר אדם מטה כסא וספסל וקתדרה אצלו בשבת, ואין צריך לומר ביום טוב. 19. דלת הגוררת, מחצלת הגוררת, וקנקלא הגורר, פתחין ונועלין בהן בשבת, ואין צריך 70 לומר בי"ט.

פרק ג'

1. ביברין של חיה ושל עופות ושל דגים אין צדין מהן ביום טוב, ואין נותנין לפניהן מזונות, אבל צדין מהן מערב יום טוב, ונותנין לפניהן מזונות, רבן שמעו' בן גמליאל או' לא כל הביברים שוין. זה הכלל, מחוסר צידה אסור, שאין מחוסר צידה מותר. שוחטין מן הנגרים, אבל לא מן המשוטות,

67 כ' שמעון וכו'. עיין יכוס' ספ"ג, ס"ל ע"ד, כלאים פ"ל ה"ע, כ"ז ע"ג, שבת פ"ג ה"ג, ו' ע"ל, שם ספ"ג, ו' ע"ג, שם פ"ה ה"ל, ז' ע"ל, ובבלי כ"ג ב', שבת כ"ב ל', כ"ע ב', מ"ו ל', פסחים ק"ל ל', מכות מ"ל ב'. ועיין במסכ' ספ"ב. 68 דלת וכו'. לעיל עירובין פ"ה ה"ג, עמ' 135, שו' 38, ום"כ.

1 ביברין וכו'. ובבלי כ"ד ל', שבת ק"ו ל'. ועיין במסכ' רפ"ג. 3 רבן שמעון וכו'. מסכ' רפ"ג.

4 שוחטין וכו'. יכוס' פ"ג ה"ל, ס"ג ע"ל, שבת פ"ג ה"ה, י"ד ע"ל; ובבלי כ"ד ב'.

67 גדולים שאין | ד גדולי' שאי'. חבורה | ל חבור'. ר' | ד רבי. או' | ד א או'. אדם | ד אד'. מטה | א מיטה. כסא | א וכסא. ל ח'. 68 וקתדרה | ד א ל וקתדרא. לומר | ל לום'. ביום טוב | ד בי"ט. 68–70 דלת . . . בי"ט | השלמתי ע"פ ד. ב ח'. 69 מחצלת | ל ומחצלת. הגוררת | כ"ה א ל. ד הנורר. וקנקלא | א וקינקן ל וקנקלן. פתחין | א ל פותחין. 70 לומר | ל לום'. בי"ט | א ל ביום טוב.

1 ושל דגים | א ח'. צדין | א מסתפקין. ביום טוב | ד בי"ט. 2 לפניהן$_1$ | ד לפניה' | א להם ל לפניהם. מזונות | ד מזונו'. צדין | ד צדי'. מהן | א חיה ועוף. מערב יום טוב | ד מערב י"ט. א ח'. לפניהן$_2$ | ד ל לפניהם א להם. 3 רבן . . . גמליאל | ד רשב"ג. שמעו' | א ל שמעון. או' | ד אמר א אום'. הביברים | ד א ל הביברין. מחוסר | א המחוסר ל [כל] המחוסר. 4 אסור | ל ח'. שאין | א ושאין ל ושאינו. הנגרים | ד א ל הנגרין. אבל לא | א ולא. המשוטות | ד א המצודות ל המצדות.

67. גורר וכו'. ואעפ"י שעושה חריץ שהרי אינו מתכוין לכך. והברייתא נסמכה למשנתנו ספ"ב. 68. דלת הגוררת וכו'. כלומר, שיש לה ציר, אעפ"י שהיא נגררת ע"ג הקרקע, עיין לעיל עירובין פ"ח, עמ' 135. 69. וקנקלא. דלת השער שעשויה כסריג.

1. ביברין וכו'. פירש הערוך פרדס שמאספין שם חיות (βιβάριον, vivarium) וחפירה שמאספין שם דגים, ומדברים בביברין גדול (ואצל דגים שהם קטנים, סתם ביברין הוא גדול), והגדלים שם מחוסרים צידה. ועיין בבה"א. 1–2. ואין נותנין וכו'. משום שהם מוקצה, עיין בבה"א. 2. אבל צדין וכו'. צדין לאו דווקא, אלא אם עשה שם מעשה והגביל את תנועתם, חשובים כניצודים, ודינם כמוכנים. 4. שוחטין מן הנגרים וכו'. כלומר, שוחטין את החיות שנתפסו מערב יום טוב בחפירות עמוקות, מפני שמהן אי אפשר להמלט, ויש כאן הכנה גמורה, עיין להלן. מן המשוטות וכו'. צ"ל: מן המצודות (כבשאר הנוסחאות, עיין בשנ"ס. וכ"ה בירושלמי). ובברייתא זו חולקת על משנתנו (פ"נ מ"ב), וסוברת שאעפ"י שידוע שניצודו מערב יו"ט אסורות, מפני שאין כאן הכנה גמורה, ואין דעתו עליהם, משום שהחיות יכולות להנצל מן המצודות והמכמרות. כפירוש הערוך. עיין בבה"א.

ולא מן המכמרות, ר' שמעון בן לעזר אומ' כל שפרסוהו מערב יום טוב ובא מערב יום טוב ומצאו מקולקל, מותר, הדבר ידוע שניצדו מערב יום טוב, מצאו כמות שהו, אסור, הדבר ידוע שניצדו ביום טוב. 2. אותו ואת בנו שנפלו לבור, ר' ליעזר או' מעלה את הראשון על מנת לשוחטו ושחטו, והשיני עושה לו פרנסה במקומו, בשביל שלא ימות, ר' יהושע או' מעלה את הראשון על מנת לשוחטו ואינו שוחטו, ומערים ומעלה את השני. רצה שלא לשחוט אחד מהן, הרשות בידו. 3. בכור שנפל לבור, אע"פ שמומו ניכר מערב יום טוב, ולא התירו מומחה, אין שוחטין אותו ביום טוב, לפי שאינו מן המוכן. 4. עושין פרנסה לנחיל של דבורים בשביל שלא יברח, אבל אין צדין אותו בתחלה. 5. כיצד אין נמנין על הבהמה ביום טוב, לא יאמר לו הריני עמך

5 ר' שמעון וכו'. גבי תכ"ל. ועיין יכוס' פ"ג ה"ג, ק"ג ע"ג, סנה פ"ח ה"ז, ד' ע"ח. 7 לותו ולת בנו וכו'. יכוס' פ"ג ה"ה, ק"ג ע"ח, פסחים פ"ג ה"ג, ל' ע"ל; גבי ל"ז ח' (ועיי"ש כ"ו ח'), סנה קי"ז ג', קכ"ד ח'. 11 בכור שנפל וכו'. יכוס' פ"ג ה"ז, ק"ג ע"ח. ועיין במסנה פ"ג מ"ד, וגבי כ"ו ג', כ"ז ח'. 13 עושין פרנסה וכו'. עיין במסי' סנה פכ"ד מ"ג, יכוס' שם ספי"ג, י"ד ע"ג, גבי שם קכ"ה ג'. 14 לא יאמר וכו'. יכוס' פ"ג הי"ז, ק"ג ע"ל; גבי כ"ז ג'.

5 המכמרות | א המכמורות. ר' | ד רבי. לעזר | ד א ל אלעזר. אומ' | ד אומר ל או'. כל שפרסוהו | א מעלה את פרסו ל שפרסו. מערב יום טוב | ד מע"ט. 6 מערב יום טוב | א ביום טוב. ד ח'. מקולקל | א ל שמקולקל [הרי זה]. הדבר | א דבר ל שהדבר. ידוע | א הידוע. שניצדו | ד שנצדו א שניצוד ל שניצודו. מערב יום טוב | ד מע"ט. 7 מצאו . . . טוב | ל ח'. מצאו | א [בא] ומצאו. שהו | ד א שהוא. אסור | א [הרי זה] אסור. שניצדו | א שניצד. ביום טוב | ד בי"ט. 8 שנפלו | ד א ל שנפל. ליעזר | ד א ל אליעזר. או' | א אומ'. לשוחטו | ד לשחטו א ל לשחוט. ושחטו | א ושוחטו. 8–10 ושחטו . . . לשוחטו | ל ח'. והשיני | ד והשני. 9 או' | א אומ'. 10 על מנת | ד ע"מ. לשוחטו | ד לשחטו א לשחוט. שוחטו | א ל שוחט. ומערים | ד ומערי'. השני | ד א ל השני (א השיני) [על מנת (ד ע"מ) לשחוט]. רצה | א ורצה ד [רצ' לשחו'] רצה ל [רצה לשחוט] רצה. 11 אחד מהן | א [את] אחד מהם. הרשות | ד הרשו'. אע"פ | ד ל [ר' שמעון אומר (ל או')] אע"פ א [ר' שמעון אומ'] אפילו. 12 יום טוב | ד י"ט. ולא | א לא. מומחה | ד מומח' א מופחא. שוחטין | ד שוחטי'. ביום טוב | ד בי"ט. 13 דבורים | ד דבורי'. יברח | ד יברחו. אין | ד אי'. צדין | ד צדי' ל צריך. אותו | א אתו. 14 בתחלה | א מתחילה ל כתחלה. נמנין | ד נימני' א נימנין. הבהמה | ד ל הבהמה [בתחלה] א הבהמה [ביום כתחילה] «נמחק ,ביום' בנקודות». ביום טוב | ד בי"ט. לו | א ח'. הריני | ל הרי אני.

6. מערב יום טוב. מלים אילו חסרות בדפוסים, ובכי"ע: ביום טוב. ור"ש בן אלעזר סובר כמשנתנו (הנ"ל). ועיין בבה"א שפירשנו גם את הגירסא שלפנינו. 7. אותו ואת בנו וכו'. הברייתא נסמכה למשנתנו (פ"ב מ"ד, להלן שו' 11): בכור שנפל לבור וכו' (שם אם אין בו מום, הרי אסור לשחטו, והוא מוקצה), ומבארת הברייתא את דינה של סתם בהמה שנפלה לבור, אם מותר להעלותה ביו"ט שלא על מנת לשוחטה, שהרי מותר לשוחטה, ואינה מוקצה, ויש כאן צער בעלי חיים. ועיין בבה"א. 11. שנפל לבור וכו'. וע"י הנפילה נפל בו מום. ועיין בבה"א. 13. בשביל שלא יברח. ומשום פסידא התירו, אבל אחרת אסור, עיין בבה"א. 13–14. אותו בתחלה. כלומר, אפילו אינו צד אותן ממש, אלא מפחד מונעות, כדי שישכנו שם (ואין כאן פסידא ממש, אלא מניעת הריוח) אסור, משום טירחא, עיין בבה"א. 14. כיצד אין וכו'. מפרש את משנתנו פ"ג מ"ו.

15 בסלע, הריני עמך בשתים, אלא אומ' לו הריני עמך למחצה, לשליש, ולרביע. וחכמים או' אין משגיחין בכף מאזנים כל עיקר, אבל שוקל בידו ומניח, ואם היה טבח אומן, אל ישקול בידו, מפני שידו כמשקל, אבל חותך בכלי ונותן לזה ולזה. 6. הולך אדם אצל טבח הרגיל אצלו, ואו' לו תן לי יד אחת, או ירך אחת. 7. אצל נחתום הרגיל אצלו, ואו' לו תן לי ככר 20 אחד, או גלוסקה אחת, אצל פטם הרגיל אצלו, ואו' לו תן לי גוזל אחד, או תרנגולת אחת, אצל חנוני הרגיל אצלו, ואמ' לו תן לי חמשים אגוזים, עשרה ביצים, עשרה רמונים, ובלבד שלא יאמר לו סכום מניין, ר' שמעון בן לעזר או' ובלבד שלא יאמר לו סכום ממכר. 8. לא יתן אדן לפני בניו ולפני בהמתו, לא במדה ולא במשקל ולא במניין, אבל קודח בסאה, או בתרקב, 25 ונותן לפני בהמתו, קודח במיניקית ונותן לפני בניו, ובלבד שלא יתכוין לכך.

16 ומכמיס וכו'. מסכ' פ"ג מ"ו. 17 עצם וכו'. ירוש' פ"ג ה"ז, ס"ג סע"ח. ועיין צלי כ"ח ח'. 18 הולך לדס וכו'. צלי כ"ע ג' (עד שו' 23). 21 לשל חכוכי וכו'. עיין במסכ' ספ"ג. 23 לח יתן וכו'. עיין צלי כ"ע ג'.

15 הריני$_1$ | ל הרי אני. בשתים | א ל בשתים [הריני עמך בשלש]. אלא | א אבל. אומ' | ד אומר א יאמר. עמך$_2$ | ל ח'. לשליש | א ולשליש. 16 וחכמים | א וחכמ'. או' | ד אומרין א ל אומ'. עיקר | ד עקר. בידו | ד ח'. 17 ואם | א ל אם. אומן | ד אומ'. אל | א ל לא. בידו | א בידו [ומניח]. שידו | ל שידיו במשקל. חותך | א קופץ. 18 ואו' | ד א ואומר ל ואומ'. 19 אחת$_1$ | ל אחד. ד ח'. או | א ח'. ירך | א רגל. ל ח'. אחת$_2$ | א אחת [תן לי]. אצל | א [הולך אדם] אצל [ושם הבבא של ,נחתום' באה אחרי הבבא של ,פטם']. ואו' | ד ואומר ל ואומ'. ככר | ד כבר. 20 אחד$_1$ | א ל אחת. גלוסקה | ד א ל גלוסקא. פטם | א הפטם. ואו' | ד ואומר א ואומ'. או | א תן לי. 21 תרנגולת | א תרנגול. אצל | א [הולך אדם] אצל. חנוני | ד חנווני. ואמ' | ד ואומר א ואו' ל ואומ'. אגוזים | ד א אגוזין. עשרה | א עשרים. 22 ביצים | ד ביצי'. עשרה | ד עשרי' א עשרים ל ועשרה. רמונים | ד רימונין א ריפונים. שלא יאמר | ל שיאמר [ובין השורות: לא]. מניין | ד מקח א: מינין: [מקח] [ונמחק המוסגר] ל ממכר. ר' | ד רבי. לעזר | ד ל אלעזר א אלע'. 23 או' | ד אומר. ממכר | ד ל מנין. אדן | ד א ל אדם. 24 במדה | ד במד' א במידה. ולא במניין | ד ולא במנין. א ל ח'. 25 בהמתו | ל בניו. במיניקית | ד במניקות א במיניקת ל במניקת. בניו | ל בהמתו. יתכוין | ל יתכון. לכך | ד ל לכן. א ח'.

16. אין משגיחין וכו'. כלומר, אין משתמשין בהם כלל, ואפילו להניח שם בשר לשמרו מן העכברים. שוקל בידו וכו'. כלומר, מותר לו לשער את המשקל בידו ולהניח לפני האורחים. 17. אבל חותך וכו'. כלומר, אעפ"י שהוא יודע לאמן את ידיו לחתוך בדיוק, כאילו שוקל בליטרא, מותר שאינו נראה כעושה מעשה חול. 20. גלוסקה. עיגול עבה של פת חטים מנופות. 22. סכום מניין. שלא יאמר לו: עכשיו יש לך בידי סך של מאה אגוזים בצרוף מה שלקחתי ממך מכבר. ועיין בבה"א. 23. סכום ממכר. שלא יאמר לו: עכשיו יש לך בידי סך עשרה זוז בצרוף מה שאני חייב לך מכבר, אבל מותר להזכיר את הדמים של עכשיו, שהרי בדבר שיש לו דמים קצובים עסיקינן, ואינו קוצב עכשיו כלום, אלא נותן סימן בעלמא, לכמה הוא צריך. ועיין בבה"א. 24. קודח בסאה וכו'. משקע את הסאה לתוך הכרי ושואב בה. 25. במיניקית. כף שיש לה יד ארוכה ששואבין בה משקין. שלא יתכוין וכו'. כלומר, שלא יתכוין לקדוח במדה כדי שיעלה לו במדה בדיוק, אלא או חסר או יתר.

אמרו עליו על ר' לעזר בר' צדוק ועל אבא שאול בן בטנית שהיו חנונין בירושלם כל ימי חייהן, והיו ממלין מדותיהן מערב יום טוב ונותנין ללקוחות ביום טוב, ר' חנינה בן אנטיגנס אומ' אף בחולו של מועד עושין כן, מפני בטול בית המדרש, וחכמים אומ' אף בחול עושין כן, מפני מצוי המדות. אף הוא כינס שלש מאות כדי שמן וחבירו שלש מאות גרבי יין ממיצוי המדות, והעלום לגזברין. אמרו להם אין אתם זקוקין לכך, אמרו להם אין רצוננו בהן, אמרו להן הואיל והחמרתם על עצמכם, של צבור הן, ייעשו מהן צרכי צבור. 9. אין נוטלין עצים מן הסכה, אפי' ביום טוב האחרון של חג. אם אמ' לכשארצה אטול, הרי זה מותר. 10. אין מביאין עצים לא בחבל ולא בקופה ולא במחצלת, אלא מביא הוא במטפחת ובחיקו. אמ' ר' שמעון בן לעזר לא נחלקו בית שמי על המכונסין שבקרפיף, שיביאו, ועל המפוזרין

26 ממנו עליו וכו'. ירוש' קפ"ג, ק"ג ע"ג. ועיין במסכ' פ"ג מ"ח. 28 מפני צנוע וכו'. בבלי כ"ט ע'. ועיין בירוש' ובמסנה הכ"ל. 30—29 קף הוא כינס וכו'. ירוש' ובבלי הכ"ל. 33 אין נוטלין וכו'. עיין במסכ' פ"ד מ"ג, ובבלי ל' ב', שבת מ"ה ע'. 34—33 אם אמי לכשארצה וכו'. עיין בבלי הכ"ל, ירוש' פ"ג ה"ח, ק"ג ע"ג. ועיין לעיל סוכה פ"ח, סו' 19. 35 אמ' ר' שמעון וכו'. בבלי ל"ח ע'. ועיין במסכ' פ"ד מ"ג.

26 לעזר | ד אלעז' א ל אלעזר. בטנית | ד בטני'. חנונין | ד חנוני' א חנוונין ל חנונים. 27 ימי חייהן | א ל ימיהם. ממלין מדותיהן | א מפלאין מידותיהם. מערב יום טוב | ד מעי"ט. 28 ביום טוב | ד בי"ט. חנינה | ד ל חנניה א חנניא. אנטיגנס | א עקביא ל עקביה. אומ' | ל או'. אף | א ל ח'. כן | א ח'. בטול | ד א ל ביטול. 29 וחכמים | א וחכ'. אומ' | ד אומרי' ל או'. מצוי | א ל מיצוי. המדות | א המידות. 30 כינס | א כנס. וחבירו | ד ל וחברו. גרבי יין | ד כדי יין. ל ח'. ממיצוי | א מן מיצויי ל מפני מיצוי. המדות | א המידות. והעלום | ל והעלו אותן. 31 לגזברין | א לגיזברים ל לגזברים. אמרו | ד אמ'. להם (ב"פ) | ל להן. אין | א ל אי. זקוקין | ל נזקקין. רצוננו | ד רצונן א רצונינו. בהן | א בהם. 32 להן | ד א להם. והחמרתם | ד והחמרת'. עצמכם | ד עצמכ' א עצמיכם. של | ד א ל משל. צבור1 | א ל ציבור. ייעשו | ד א יעשו ל יעשה. מהן | ד ל בהן א בהם. צרכי | א ל צורכי. צבור2 | ל ציבור ד הרבים א רבים. 33 הסכה | ד א ל הסוכה. אפי' | ד אפילו א ואפילו. ביום טוב | ד בי"ט. אמ' | ד א אמר. 34 לכשארצה אטול | א כל זמן שירצה יטול. 35 אלא | ד א ל אבל. מביא | ל ח'. הוא | ד ח'. שמעון | א שמע'. 36 לעזר | ד א ל אלעזר. בית | ד בי'. שמי | ד א ל שמאי [ובית (ד ובי') הלל (א הילל)]. המכונסין שבקרפיף | ל המכונסים שבקרפף. המפוזרין | ל הספוזרים.

27. והיו ממלין וכו'. מפני שאין מודדין ביו"ט. 29. מפני מצוי וכו'. שהיו מרכינין ומטים את מדותיהם על כלי הלקוחות מאחמול, כדי שיתמצה כל המשקה לתוך כלי הלקוחות. אף הוא וכו'. כלומר, אבא שאול בן בטנית, והברייתא נסמכה למשנתנו, שלא הוזכר שם אלא אבא שאול. 33. אין נוטלין וכו'. שהרי הוקצו למצותן, ומתוך שאין נוטלין גם בין השמשות של שמיני (משום ספק), הוקצו לכל היום. 34. לא בחבל וכו'. ואפילו מכונסין בחצירו, מפני שהוא כמעשה חול, וכמשנ' רמ"ד. 36. לא נחלקו וכו'. הברייתא נסמכה למשנתנו פ"ד מ"ב. שבקרפיף. מקום מוקף מחיצות מאחורי הבית או החצר.

שבשדה, שלא יביאו, על מה נחלקו, על מפוזרין שבקרפיף ועל מכונסין שבשדה, שבית שמיי או' לא יביאו, ובית הלל אומ' יביאו. אמ' ר' נתן לא נחלקו בית שמיי ובית הלל על מפוזרין שבקרפיף ועל מכונסין שבשדה, שיביאו, על מה נחלקו על המפוזרין שבשדה, שבית שמיי אומ' לא יביאו, ובית הלל או' יביאו. 11. המטה והכסא והספסל וקתדרא ועריסה שנתפרקה, וכן קורה שנשברה, וכן סואר של קורות שנשבר, אין מסיקין בהן ביום טוב, לפי שאינן מן המוכן. איגוזין ושקדים שאכלן מערב יום טוב, מסיקין בקליפיהן ביום טוב, אכלן ביום טוב, אין מסיקין בקליפיהן ביום טוב. איגוזין ושקדין עצמן אין מסיקין מהן ביום טוב, לפי שאינן מן המוכן. 12. מודים חכמים לר' מאיר בחותמות שבקרקעות שמפקפקין ומתירין ומפקיעין, אבל לא חותכין, ובשבת מפקפקין ומתירין, אבל לא מפקיעין ולא חותכין, ושבכלים, בשבת מותר, ואין צריך לומ' ביום טוב. 13. קורע

38—39 לא נחלקו וכו'. יכוס' פ"ד ה"ח, ס"ג ע"ב. 42 וכן קורס וכו'. עיין ג"ז לי"ח 3', ומסכ' פ"ד מ"ב. 43 איגוזין וכו'. עיין ג"ז שבת כ"ע ח' ויכוס' כאן פ"ד ה"ג, ס"ג ע"ב. 46 מודים וכו'. יכוס' פ"ד סה"ג, ס"ג ע"ב, פ"ה ה"ג, ס"ג ע"ב, שבת פע"ו ה"ג, ע"ו ע"ח, קפ"כ, י"ז רע"ד, מגילה פ"ח ה"ח, ע"ח ע"ח; ג"ז לי"ח קע"ב. 48 קורע וכו'. לעיל שבת פע"ז, עמ' 78, טו' 30.

37 שבשדה | א [שבקרפיף] ושבשדות. מפוזרין שבקרפיף | ד ל המפוזרין שבקרפיף (ל שבקרפף) א המכונסין שבשדות. 37—38 מכונסין שבשדה | ד מכונסין בשדה ל המכונסין שבשדה א המפוזרין שבקרפיף. 38 שבית שמיי | ד שב"ש א ל שבית שמאי. או' | ד אומרים א אומ'. ובית הלל | ד וב"ה א ובית הילל. אומ' | ד אומרים ל או'. אמ' ר' | ד א"ר. 38—41 אמ' . . . יביאו | א ח'. 39 בית שמיי | ד ב"ש ל בית שמאי. ובית הלל | ד וב"ה. 39—40 על . . . נחלקו | ל ח'. שבשדה | ד בשדה. 40 שבשדה | ל שבשד'. שמיי | ד ל שמאי. אומ' | ד אומר' ל או'. 41 ובית | ד ובי'. או' | ד אומר'. המטה | א המיטה. וקתדרא | א והקתדרא ל וקתדרה. 42 סואר | ל סור. קורות | א קולר [p] (ונמחק p' בנקודה). מסיקין | א מסתפקין ל מספקין. בהן | ד א מהן. 43 ביום טוב | ד ב"ט. אינהן | ד אנוזין א האגוזים ל האגוזין. ושקדים | ד ושקדין א ל והשקדים. 44 בקליפיהן | ל בקלפיהן. אכלן | א ושאכלן. 44—45 אכלן . . . טוב | ד ל ח'. 45 אינהן | ד אגוזי' א האגוזין ל והאגוזים. ושקדין | א ל והשקדים. אין | א ל ח'. מהן | ד מהם א ל בהם. ביום טוב | א ח'. לפי . . . המוכן | א ל ח'. 46 מודים חכמים | א מודה. לר' מאיר | ד לר"מ א ר' מאיר. בחותמות שבקרקעות | ל בחותמו שבקרקע. שמפקפקין ומתירין | ד שמפקפק ומתירי'. 47 ומפקיעין . . . ומתירין | ל ח'. 48 ושבכלים | ל שבכלין. מותר | ד מתי'. ל ח'. לומ' | ד א לומר.

37. שלא יביאו. ואעפ"י שהעצים תלושים הן, לא היתה דעתו עליהם, ואסור משום מוקצה. 41. יביאו. דניבוב ביו"ט מותר, דצורך אכילה חשיב כבקוע עצים, ומעולם לא הוקצו. 42. סואר וכו'. צבר של קורות הסדורות לבניין. 45. ושקדין עצמן וכו'. כלומר, בלי הגרעינין, שאינן עומדין להסקה. ועיין בשנ"ס ובבה"א. 46. מודים וכו'. כלומר, אעפ"י שבמשנתנו (פ"ד מ"ט) אין החכמים מתירים לסתור את הלבנים מ"מ מודים הם בדותים שבקרקע שפיהם חתום וצרור בחבלים שמנענעים ומרפים את הקשר. 47. ומפקיעין. כלומר את החותמות עצמן, עיין בבה"א.

אדן את העור שעל פי חבית של יין ושל מורייס, ובלבד שלא יתכוין לעשות זינוק. אין פותחין לפסין סתומין, ורבן שמעון בן גמליאל מתיר. אין מכבין את הבקעת, בשביל לחוס עליה, ואם בשביל שלא יעשן הבית, או בשביל שלא תקדיח את התבשיל, מותר. 14. לא יתן אדן אבן על גבי בקעת כדי לשוברה, אבל מכניסה בחור ושוברה. אין עושין פחמין ביום טוב, אפי' לאותו היום. 18. אבל ממתיקין את החרדל בגחלת. אין נופחין במפוח, אבל נופחין בשפופרת, אין עושין את השפוד ואין מחדדין אותו. 16. אין פוצעין את הקנה לצלות בו מליח, אבל פוצעין את האגוז במטפחת, ואינו חושש משם מקרע. התנור והכירים חדשים הרי הן ככל הכלים, ומטלטלין אותן, אבל אין סכין אותן שמן, ואין סוחטין אותן במטלית, ואין מפיגין אותן בצונן, כדי לחסמן, אם בשביל לאפות בהן, מותר. 17. אין יוצאין בכסא,

50 לפסין סתומין וכו'. לעיל סס, סו' 31, וס"כ. 51 לפסין מכבין וכו'. יכוס' ס"ד ס"ג, ס"ג ע"ג; 33לי כ"ג ל'. 53 לפסין עושין וכו'. מסכ' ס"ד מ"ד. 53—54 לפני לאותו היום. 33לי ל"ג ל'. 54 לאבל ממתיקין וכו'. יכוס' ס"ד ס"ג, ס"ג ע"ג; 33לי שצת קל"ד ל'. לפסין כותמין וכו'. 33לי ל"ד ל' (עד סו' 57). 55 שפשוד וכו'. 33לי הכ"ל, ועיין יכוס' ס"ה ס"ג, ס"ג ע"ג, מגילס ס"א ס"ס, ע"א ע"א. 57 שתכוד וכו'. יכוס' מו"ק ס"א ס"ט, ס"א רע"א; 33לי כאן ל"ד ל'. 59 לפסין יולפין וכו'. יכוס' ס"א ס"ו, ס' ע"ג; 33לי כ"ס ג'.

49 אדן | ד א ל אדם. את העור | א ח'. שעל | א על. חבית | ל החבית. מורייס | ד מוריי' ל מוריס. יתכוין | ל יתכון. לעשות | ד לעשו'. 50 לפסין | א אלפסין. סתומין | א ל סתומות. ורבן . . . נמליאל | א רבן שמע' בן נמל'. 51 בשביל1 | ד ח'. לחוס | א לחין. עליה ואם בשביל | א ח'. ואם | ד אם. יעשן | א לעשן [את] ל תעשן [את]. או בשביל | א ואם בשביל. ל ח'. 52 שלא | ל ושלא. מותר | א [הרי זה] מותר. אדן | ד א ל אדם. כדי | ל בשביל. 53 לשוברה | ד לשובר' א ל לשברה. בחור ושוברה | א בחול לשברה. פחמין | ד פחמים. ביום טוב | א ח'. אפי' | ד א אפילו. 54 אבל | א אין. ממתיקין | ד ממתיקי' א ל ממתקין. נופחין | ד מנפחי'. בל באה לפני בבא זו הסיפא שלהלן: אין עושין וכו'. 55 אבל נופחין | ד אבל נופחי'. א ח'. אין | א ואין. מחדדין | ד מחדדי'. 56 פוצעין (ב"פ) | א ל ממצעין. לצלות | ד לצלו'. מליח | ל ח'. את האגוז | א אגוזין ל אינוזין. 57 משם | ד א ל משום. מקרע | ד א קריעה ל קורע. התנור | ל תנור. והכירים | א והכיריים ל וכירים. חדשים | ד חדשי' ג . . שין. הכלים ומטלטלין | ד הכלי' ומטלטלי'. 58 סכין | ד סכי'. שמן | ל בשמן. שמן . . . אותן1 | א ח'. במטלית | ד ג במטלת. אותן1 | ד ח'. 59 לחסמן | א לחוסמן. אם | א ל ג ואם. לאפות | ד לאפו'. מותר | ד מות' א [הרי זה] מותר.

49—50. לעשות וינוק. לכוין את החור בצורת מרוב, שיהא היין מונק מתוכו. 50. לפסין סתומין. שמתחילתן עשויין לכך, שעושין שריטה עמוקה במקום שראוי לחלקן. 53. בחור וכו'. כלומר, שוברה בשיעור, אבל בלא שיעור אסור, שלא התירו בקוע אלא בקורות ועצים גדולים, אבל בקעת נחה להדלק בלי בקוע, וכשבוקעה טוחן הוא, עיין בבה"א. 54. אבל ממתיקין וכו'. כלומר, אעפ"י שאין עושין פחמים ביו"ט (כלעיל בסמוך), אבל ממתיקין בגחלת, אע"פ שמכבה וכאילו עושה פחם, עיין בבה"א.

60 אחד האנשים ואחד הנשים, ולא סומה במקלו, ולא רועה בתרמילו. ר' לעזר בי ר' שמעון או' אף אין מנהיגין את הבהמה במקל ביום טוב. 18. ר' ליעזר או' נוטל אדם קיסם לחצות בו שניו, וחכמים או' לא יטול אלא מן האבוס שלפני בהמה, ובלבד שלא יקטמנו לחצות בו שיניו. אם קיטמו בשבת, חייב חטאת, ביום טוב, לוקה ארבעים. ר' ליעזר אומ' מגביב את החצר ומדליק, 65 ובלבד שלא יעשה צבורין, ור' שמעון מתיר. שכל שבחצר מוכן. 19. מולגין את הראש ואת הכרעים, ואין טופלין אותן לא בחרסית ולא באדמה, אבל מספספין אותן באור. ואין מספרין את הראש ואת הכרעים, ואין מספרין את הירק בתספורת, אבל מספר הוא את הקרנס ואת העכביות. 20. מסיקין

60 כ' ליעזר וכו'. מסכ' פ"ד מ"ה; ג'כלי ל"ג ה' (עיין ג'מכו"ס כתן). 61 כ' ליעזר וכו'. מסכ' פ"ד מ"ו; ג'כלי ל"ג ג', ס'פת פ"ח ג'. 62 וחכמים או' וכו'. ג'כלי הכ"ל. 63 שלא יקטמנו וכו'. עיין לעיל ס'פת פ"ה, עמ' 21, או' 24 ולהלך. 64 כ' ליעזר וכו'. עיין ג'מכ' פ"ד מ"ו הכ"ל וג'כלי ל"ג ג'. 65 לצורין וכו'. ג'כלי הכ"ל. ועיין יומ' פ"ד ה"ה, ס"ג רע"ז. מולגין וכו'. ג'כלי ל"ד ח'. ועיין לעיל פסחים פ"ה, עמ' 170, או' 42 ולהלך (לענין לחכ). 68 מסיקין וכו'. ג'כלי הכ"ל.

60 האנשים | א ל אנשים ג אנשין. הנשים | ד הנשי' א ל נשים ג נשין. סומה | ד א ל סומא. רועה | ד רוע' א הרועה. ר' | ד רבי. 60–61 לעזר בי ר' | ד אליעזר ברבי ג אלעזר בר'. א ל ח'. 61 שמעון | ד ישמעאל ג שמע'. או' | ד אומר א אומ'. אף אין | א ל ג ח'. ר' | ד רבי. ליעזר | ד א ל אליעזר. 62 או' | ד אומר א ל אומ'. קיסם | ל ח'. שניו | א ל שיניו ג [את] שיניו. וחכמים | א ג וחכמ'. או' | ד אומרים א ל ג אומרין. לא יטול אלא | א ל ג אבל נוטל הוא. האבוס | ל האיבוס. 63 ובלבד | א בלבד. לחצות | ד לחצו'. שיניו | ד ל שניו. אם | ל ג ואם. קיטמו | ד א ל ג קטמו. 64 לוקה | ל לוק'. ר' | ד רבי. ליעזר | ד א ל ג אליעזר. אומ' | ד ל או' ג א'. מגביב | א ל ג מנבב. את | ד א ל ג מן. 65 יעשה | א [יתכוין] לעשות. צבורין | א ל ג ציבורין. ור' | ד ורבי א ר'. מתיר | ד מתי'. שכל | א כל ל שכל [מה]. 66 הראש | ד הרא'. הכרעים | ד הכרעי'. ואין טופלין | א וטובלין. לא . . . ולא | א ל ח' (ג מטושטש). בחרסית | ד בחרסי'. ולא | ג ח'. באדמה | א ל ג ובאדמה. 67 מספספין | ד א ל מפספסין ג מספסס . . ואין$_1$ | א ל אין. את . . . מספרין | כ"ה ל ג. ב ח'. הכרעים | ד הכרעו' א הכרעיים. ואין$_2$ | א אין 68 בתספורת | א במספרת ל במספרים. מספר הוא | א ל ג מספרין. הקרנס | ד הקרנ' א הקונרס ל הקינרס. העכביות | ד העכבי'.

62. נוטל אדם וכו'. ועצים שבחצר מוכנים הם לכל דבר, ולא דווקא להסקה. מן האבוס וכו'. דדבר העומד לאכילה, מוכן הוא לכל צורך. (רש"י). 63. שלא יקטמנו וכו'. אפילו קיסם מן האיבוס, עיין בבה"א. אם קיטמו וכו'. עיין בבה"א. 65. שכל שבחצר וכו'. הוא טעם כללי להלכה שלפנינו, שאפילו קיסמין דקין מוכנים הן להדלקה, עיין בבה"א. מולגין וכו'. נתבאר לעיל, עמ' 170, שו' 42 ואילך. 68. בתספורת. כלומר, בתספורת שלו, שרגילין בה לגזוז במחובר. הקרנס וכו'. צ"ל: הקנרס (עיין בשנו"ס), κύναρος, artichoke. העכביות. דרדר, כרכום הגדל בין החוחים, והמינים הללו מלאים קוצים, ואי אפשר לתקנן בלי מספרים, ודרכם היה להסיר את הקוצים במספרים כשהם תלושים, ואין כאן חשד, ואי אפשר לאכלם בלאו הכי.

ואופין בפורני, ומחמין חמין באנטיכי, ואין מסיקין את הפורנה לאפות בה
70 כתחלה. 21. שלשה דברים נאמרו בפתילה, שלשה להחמיר ושלשה
להקל, אין עושין אותה כתחלה, ואין מהבהבין אותה באור, ואין חותכין אותה
לשנים. אילו שלשה להקל, שורין אותה בשמן, ומעכבין אותה ביד, וחותכה
באור לשני נירות.

פרק ד׳

1. האוכל תאנים מערב יום טוב והותיר, והעלן לראש הגג לעשותן
גרוגרות, לא יאכל מהן ביום טוב, לפי שאינן מן המוכן. האוכל ענבים מערב
יום טוב והותיר, והעלן לראש הגג לעשותן צימוקין, לא יאכל מהן ביום טוב,
לפי שאינן מן המוכן. 2. סוכי תאינה ובהן תאנים, מכבדות ובהן תמרים,
5 הכניסן לעצים, אין אוכל מהן ביום טוב, למאכל בהמה, אוכל מהן ביום

70 סלסה דגרים וכו׳. ירוש׳ פ״ד ה״ב, ס״ג ע״ג; bגלי ל״ג ג׳. 71 ואין חותכין וכו׳. עיין במסכ׳ פ״ד מ״ד.

1 האוכל וכו׳. bגלי כ״ו ג׳, סדמ מ״ח ח׳. 4 סוכי וכו׳. ירוש׳ פ״ד ה״ב, ס״ג ע״ג.

69 ומחמין | ד מחמין. ואין מסיקין | ל אין מסיקי׳. את | א ואופין. הפורנה | ד ל הפורני א בפורני. לאפות | ד לאפו׳ א לאופות. בה | ד בו. 70 כתחלה | ד בתחלה א כתחילה. שלשה דברים | ד נ׳ דברי׳. מכאן ואילך עד סוף הפרק מטושטש בנ. שלשה2 | ד ג׳. א ל ח׳. ושלשה | ד נ׳. 71 אין | א ל [אילו (ל אלו) שלשה להחמיר] אין. אותה1 | כ״ה א ל. ד אות׳ ב אותן. כתחלה | ד מתחלה א כתחילה. 72 אילו | ד ל אלו א ואילו. שורין | ל סכין. אותה | ד אותו. בשמן | ל שמן. ומעכבין | ד א ל ומסעכין. ביד | כ״ה ד א ל. ב באור. 73 לשני נירות | ל לשתי נרות.

1 תאנים | ד תאני׳ א תאינים. הגג | א ל גנו. 3 הגג | א ל גנו. צימוקין | ד צמוקין. מהן | א מהם. 4 שאינן | א שאינו. תאינה | ד א תאינים ג תאנה. תאנים | א תאינים ל תאינה ג תאינין. מכבדות | ד ל ג מכבדות [תמרה]. ובהן2 | א ובהם. תמרים | ד תמרה ג תמרין. 5 הכניסן | ל ג שכינסן. אוכל2 | כ״ה ד א ל ג. ב [אין] אוכל.

69. בפורני. ואעפ״י שפורנה הוא תנור גדול ואופים בו לחם הרבה, אין לחשוש אם יש לו אוכלים מרובים. באנטיכי. ביורה גדולה של נחושת (ונקראת כן ע״ש מקומם העיקרי, אנטוכיא), ואין חוששין לו משום צירוף. (ס׳ המכתם). ועיין בבה״א. 70. כתחלה. כלומר, פורני חדשה, שמא תפחת, ונמצא טורח שלא לצורך. (רש״י). 72. ומעכבין. בשאר נוסחאות: וממעכין וכו׳, כלומר כדי להקשותה. ועיין בבה״א. 73. באור וכו׳. בירושלמי: מביא שתי נרות ונותנה (כלומר, את שני קצוות הפתילה) בשניהן, וחולקן באור (כלומר, מדליק באמצע) לשני נרות. ועיין בבה״א.

2. לא יאכל וכו׳. אעפ״י שעדיין לא נתקלקלו, משום שדחאן בידים, עיין בבה״א. 4. סוכי תאינה וכו׳. כלומר, ענפי תאנה וכו׳, וכפות תמרים וכו׳.

טוב. 3. מתחילין באוצר תחילה, ומשילין פירות דרך ארובה, ביום טוב, אין משלשלין אותן דרך חלונות, אבל מורידין אותן דרך סולמות. 4. ארבע רשויות וארבע מצות הן. האורג שני חוטין, בין בבגדי קדש בין בבגדי הדיוט, והכותב שתי אותות, בין בכתבי קדש בין בכתבי הדיוט, בשבת חייב חטאת, ביום טוב לוקה ארבעים, האורג חוט אחד, בין בבגדי קודש בין בבגדי הדיוט, והכותב אות אחת, בין בכתבי קדש בין בכתבי הדיוט, בשבת חייב חטאת ביום טוב לוקה את הארבעים, דברי ר' ליעזר, וחכמים אומ' בין בשבת בין ביום טוב אין חייב אלא משום שבות. אילו הן משם שבות, לא עולין באילן ולא רוכבין על גבי בהמה ולא שטין על פני המים ולא מספקין ולא מטפחין ולא מרקדין. ואילו הן משום רשות, לא דנין ולא מקדשין [ולא מגרשין ולא ממאנין] ולא חולצין ולא מייבמין. ואילו הן משום מצוה, לא מקדישין ולא מעריכין ולא מחרימין ולא מגביהין תרומה ומעשרות. כל אילו ביום טוב,

6 מתחילין וכו'. עיין במסכ' רפ"ד, 333גלי ל' ח', שבת קכ"ז ח'. ומשילין וכו'. מסכ' רפ"ה. 7 חין משלשלין וכו'. עיין 333גלי ל"ו ח', יסוס' רפ"ס, ס"ג ע"ד. 8 האורג וכו'. תו"כ לאחרי פ"ז ה"ו ולילך, פ"ג ע"ח; מכילתא דרשב"י, עמ' 19. 10 האורג חוט וכו'. מקוואות הכ"ל. ועיין במסכת שבת רפי"ג. 11 והכותב וכו'. מקוואות הכ"ל. ועיין במסכת שבת פי"ג מ"ה ו333גלי שם ק"ד 3'. 13 אילו הן וכו'. מסכ' פ"ס מ"ג. ועיין מסכ' כ"ס פ"ד מ"ח, ועיין במדרשי הלכה הכ"ל.

6 תחילה | ד ל ג תחלה. ומשילין | ל ג ומשחילין. 7 משלשלין | ד משלשלי'. סולמות | א חלונות. 8 רשויות | ד רשוי' ל רשיות. וארבע | ד וארב' ל ארבע. מצות | א ג מצוות. האורג | א ארג ל ג והאורג «והסדר בא ל ג הפוך, כתיבה לפני ארינה». בין[1] . . . הדיוט | ג בשבת חייב חטאת ביום טוב לוקה ארבעים «וכ'ז נמחק, ובין השורות חלוי: בין בבגדי קו' בין בבגדי הדיוט חייב». בבגדי (ב'פ) | ל בכתבי. קדש | א הקודש. 9 והכותב | א כתב ל ג הכותב. אותות | ד ל ג אותיות. קדש | א הקודש ג קודש. בין[2] | ל ובין. בכתבי[2] | א בכיתבי. 9–10 בשבת . . . ארבעים | ג נמחק בהעברת קולמוס «ועיין בשנ"ס לעיל שו' 8». 10–12 האורג . . . הארבעים | א ח'. האורג | ד ל ג והאורג «הסדר בל ג הפוך, כתיבה לפני ארינה». אחד | ד אחר ל אחת. קודש | ד ל קדש. 11 והכותב | ל ג הכותב. קדש | ד הקדש. בין[2] | ל ובין. חייב חטאת | ד חיי' חטא'. 12 את הארבעים | ד ל ג ארבעים. ר' | ד רבי. ליעזר | ד א ל אליעזר. וחכמים | א וחכמ' ג . . כמ'. אומ' | ד אומרים ל או'. בשבת | ד בשב'. 13 אין | א ל אינו. חייב | ד חיי'. משום | ד משו' ג משם. שבות[1] | ד שבו'. אילו . . . שבות[2] | ד א ל ג ח' «ובן הושלם בגליון». אילו | גליון ג: ואלו. 13–15 לא . . . רשות | א ל ג ח' «ובן הושלם בגליון». 14 המים | ד מים. 15 ואילו | ד ואלו. לא | א אין. דנין | ג דנים. ולא (ע'פ) | א ואין ג לא (?). 15–16 [לא . . . ממאנין] | השלמתי ע'פ ל. וכע'ז א ג. ד ב ח'. 16 ממאנין | ג מפאנים. ולא[1] | א ג לא. מייבמין | ד ל ג מיבמין. ואילו . . . מצוה | א ל ג ח'. ואילו | ד ואלו. לא | א ל ולא. 17 אילו | ד ל ג אלו. טוב | א ל ג טוב [אמרו].

6. מתחילין באוצר וכו'. כלומר, באוצר של בהמה, ערימת תבן, עיין בבה"א. ומשילין וכו'. כלומר, משחילין את הפירות דרך ארובה, אם יש לו צורך בכך. ועיין בבה"א. 7. אין משלשלין וכו'. משום שצריך להגביהם עד החלון, ויש כאן טירחא יתירה. 7–8. ארבע רשויות וכו'. התנא מחלק איסורי שבת ויו"ט לארבעה סוגים. מלאכה גמורה, חצי שיעור, שבות של מעשה הדומה למלאכה (או שמא יבוא לעשות מלאכה), עובדין דחול. וכנגדן גם במצוה. 10. האורג וכו'. כלומר, חוט אחד על נבי האריג, וכן אות אחת סמוך לכתב. 14. ולא מספקין וכו'. כלומר, כף על ירך, ולא מטפחין יד זו לזו.

וקל וחומר בשבת, ואין בין יום טוב לשבת אלא אוכל נפש בלבד. כולם שעשאום ישראל בין אנוסין בין שוגגין בין מזידין בין מוטעין מה שעשה עשוי, בשבת, ואין צריך לומר ביום טוב. 5. הבהמה והכלים, כרגלי הבעלים, והמוסר בהמתו לבנו, או לרועה, הרי אילו כרגליו. כלים המיוחדין לאחד מן האחין שבבית, הרי אילו כרגליו, ושאינן מיוחדין, למקום שכולן הולכין, מהלך בצפון כרגלו משל זה בדרום, [בדרום], כרגלו משל זה בצפון, אם מצעו את התחום אל יזוז ממקומו. 6. חמור, כרגלי חמר, פרה, כרגלי איכר, בהמה, כרגלי הרועה. ר' דוסה אומר הלוקח בהמה, כרועה, אע"פ שלא הודיע עליה לרועה, הרי היא כרגלי הרועה. הלוקח בהמה מחבירו מערב יום טוב, כרגלי הלוקח, ביום טוב, כרגלי המוכר, הלוקח בשר מבית טבח מערב יום טוב, כרגלי הלוקח, ביום טוב, כרגלי המוכר. השואל חלוק מחבירו מערב יום טוב, כרגלי השואל, ביום טוב, כרגלי המשאיל. שנים ששאלו חלוק אחד, אחד לילך בו שחרית לבית המדרש, ואחד לילך בו

18—19 כולם שעשאום וכו'. לעיל שבת פ"ג, עמ' 61, שו' 56. 20 הבהמה וכו'. משנ' פ"ח מ"ג. 23 מהלך וכו'. עיין לעיל עירובין פ"ג, עמ' 99, שו' 14, ובלי כאן ל"ז ג'. 25 ר' לוקח וכו'. עיין ובלי ל"ז ג'. ועיין יכום' פ"ח ה"ג, ס"ג ע"ב. 28 השואל וכו'. משנ' פ"ח מ"ד. 29 שנים וכו'. ובלי ל"ז ג'.

18 וקל | א ל קל. ואין | א ל נ אין. יום טוב | ד י"ט. כולם | א ל וכולן. 19 שעשאום | ד שעשאוה א ל שעשאן. ישראל | א ח'. בין$_2$ (נ"פ) | א ובין. מה שעשה עשוי | כ"ה ד א ל נ. ב הרי זה אסור. 20 בשבת . . . טוב | כ"ה ד ל. ג . . . . לומר ביום טוב. א ב ח'. לומר | ל לום'. 21 והמוסר | ד א ל ג המוסר. בהמתו | ל [את] בהמתו. אילו | ד ל ג אלו. כרגליו | ד כרגלי. 21—22 כלים . . . כרגליו | ל ח'. המיוחדין | ד המיוחדים. 22 האחין | א האחים. ד ח'. אילו | ד ג אלו. 23 בצפון (ב"פ) | א לצפון. כרגלו משל זה (ב"פ) | א ל כעירובו (ג טמושטש). בדרום$_1$ | א לדרום. [בדרום] | כ"ה ל. א נ ובדרום. ד ב ח'. כרגלו משל זה$_2$ | כ"ה גם נ בין השורות (ובפנים שם נירסא אחרת שנמחקה). אם | א ג ואם. 24 מצעו | א מיצע ל ג מיצה. אל | א ל לא. 25 איכר | א קדר ג אִכָּר. הרועה | א רועה. דוסה | ד א ל ג דוסא. אומר | א אום' ל ג או'. 25—26 הלוקח . . . הרועה | א ח'. כרועה | ד ל ג מן הרועה. אע"פ | ד ג אף על פי. 26—27 הלוקח . . . המוכר | ל ג ח'. 26 מחבירו | ד מחברו. 27 ביום | ד ביו'. המוכר | א מוכר. 27—28 מבית טבח | ד א ל ג מן הטבח. 28 טוב$_1$ | א טוב [מן הטבח] (נמחק המוסגר בנקודות). 29 מחבירו | ד ל מחברו. השואל | ד השוא. שנים | ל שנים [ששאלו חלוק מחברו מערב יום טוב כרגלי השואל ביום טוב כרגלי המשאיל] שנים. 30 אחד | ד א ל נ ח' (בג הושלם בין השורות). לילך (ב"פ) | א שילך. בו$_1$ | ל ח'. שחרית | ג בשחרית. לילך$_2$ | ל ללך.

21. והמוסר וכו'. בבא זו מפרשת את הרישא, ואף המוסר (עיין בשנ"ס) וכו' רגליה כרגליו של הבעלים. ועיין בבה"א. 24. מצעו וכו'. כלומר, אם אחד מהם עירב אלפים אמה לצפון הכלי, והשני אלפים לדרום, אל יזוז הכלי ממקומו. 25. הלוקח בהמה כרועה וכו'. צ"ל כבשאר כל הנוסחאות: בהמה מן הרועה וכו'. כלומר, הנוטל בהמה מן הרועה ביו"ט (והוא קנה אותה מבעליה בערב יום טוב), שנמלך עכשיו לשחטה, אעפ"י שלא הודיע מערב יום טוב לרועה שקנה את הבהמה והוא מוסר לו לרעות, מ"מ דעת המוכר והקונה על הרועה. ועיין בבה"א. 26. הלוקח בהמה וכו'. כלומר, לשחיטה, ועדיין לא נתן את דמיה, ואף לא התנה מתי יטול את הבהמה.

בסעודה, מערב יום טוב כרגלי השואל, ביום טוב כרגלי המשאיל. האשה ששאלה מחברתה תבלין, מים, ומלח, מערב יום טוב כרגלי השואל, ביום טוב כרגלי המשאלת. נתנתן לעיסתה, הרי היא כרגלי שתיהן, ר' יהודה פוטר במים, מפני שנבלעין בעיסה. 7. הגחלת כרגלי הבעלים, והשלהבת ככל מקום. חמשה דברים נאמרו בגחלת, גחלת של הקדש מועלין בה, שלהבת לא נהנין ולא מועלין, גחלת של ע"ז אסורה, שלהבת מותרת, המוציא גחלת לרשות הרבים חייב, שלהבת פטור, המודר הנאה מחבירו אסור בגחלתו, ומותר בשלהבתו, מברכין על השלהבת, ואין מברכין על הגחלת. 8. בור של שני שבטים יש לו אלפים אמה לכל רוח. בור של שני תחומין אין ממלין ממנו בשבת אלא אם כן עשו לו מחיצה גבוהה עשרה טפחים.

33 נתנתן לעיסתה וכו'. ומכ' פ"ה מ"ל. 34 שנבלעין וכו'. ירוש' פ"ה ה"ג, ס"ג ע"ג. ועיין בגלי ל"ט ח', עירובין ל"ז ג'. הגחלת וכו'. ומכ' פ"ה מ"ה. 35 חמשה וכו'. ירוש' פ"ה ה"ל, ס"ג ע"ג, נדרות פ"ה ה"ו, י"ג ע"ג; בגלי כהן ל"ט ח'. גחלת וכו'. מקוואות הכ"ל; ומכ' פ"ה מ"ה. 38 מברכין וכו'. ירוש' הכ"ל. ועיין בגלי נדרות כ"ג ג'. 39 של שני שבטים וכו'. בגלי עירובין מ"ה ג'. שני תחומין וכו'. עיין ירוש' פ"ה ה"ה, ס"ג ע"ג, בגלי עירובין מ"ז קע"ג.

31 בסעודה | ד לסעודת א [ערבית] לסעודה ל ג לסעודה. יום . . . השואל | ד ח'. ביום טוב | ד ב"ט. האשה | ד האש'. 32 מחברתה | ל מחברת'. מים | ל ומים. ומלח | א ומלח [לעיסתה]. 32–33 כרגלי . . . טוב | ל ח'. השואל | ד א ג השואלת. 33 נתנתן | ד נתנתה א נתנן-לעיסתה | ל לעסתה. היא | ד ל ג אלו א אילו. שתיהן | כ"ה ד א ל ג. ב השוא'. ר' | ד רבי-יהודה | ד יהוד' ג יודה. 34 פוטר במים | ד פוט' במי'. מפני | ל שמפני ("ונמחקה השי"ן בנקודה"). שנבלעין | ל שהן נבלעין. בעיסה | ל בעסה. 35 ככל | ד א ל ג בכל. חמשה . . . בגחלת | ל ג ח'. נחלת | א ל ג הגחלת. 36 שלהבת | א ל ג והשלהבת. מועלין | ד מועלין [בה] ל מועלין [בה חמשה דברים נאמרו בגחלת נחלת של הקדש מועלין בה והשלהבת לא נהנין ולא מועלין]. ע"ז | ד א ל ג עבודה (ד עבדה א עבו') זרה. אסורה | ל אסור'. שלהבת$_2$ | א ג ושלהבת ל והשלהבת. המוציא | בא באה הבבא "המודר וכו' לפני "המוציא וכו' ". 37 לרשות | ד לרשו' א לרש'. הרבים | א הרב'. שלהבת | א ג ושלהבת. פטור | ל ג מותר (בג בין השורות: פטור). מחבירו | ד ל מחברו. 38 מברכין | ד מברכי' ל ומברכין. ואין מברכין | ד ואי' מברכי'. 39 של | א ל ג שבין. שבטים | ד שבטי'. יש . . . רוח | ד א ל ג משלשל וממלא ממנו (ד המנו א היסנו) בשבת. בור$_2$ | א ל ג ח'. של | ד שבין א ל ג ושבין. 40 ממלין | ד א ממלאין ל ממלא. ממנו | א היסנה ל ממנה. לו | א לה. גבוהה | ד ל גבוה. טפחים | ג טפחין.

31. **בסעודה.** של חצות היום, עיין לעיל שבת, עמ' 56, שו' 72. 32. **מים** וכו'. כלומר, אם לא נתנתן בעיסה, אף ר' יהודה (להלן, שו' 33) מודה בה שהם כרגלי המשאילה (אם שאלה ביום טוב). 35. **ככל מקום.** כלומר הולכת לכל מקום, שאין בה ממש ואינה בגדר קניין שביתה. 38. **מברכין** וכו'. במוצאי שבת. 39. **של שני שבטים** וכו'. והמים הם של הפקר, וחפצי הפקר קונים שביתה במקומם, כר' יוחנן בן נורי, עיין בבה"א. **של שני תחומין** וכו'. ומים הסמוכים לעיר בתחום שבת דעתם של בני העיר עליהם, והם כרגלי בני העיר, ובנידון שלנו חלק מן המים כלה תחומן בצפון (או במזרח), וחלק מהן כלה תחומן בדרום (או במערב), ואם יתערבו אי אפשר יהיה להזין ממקומן, ועיין בבה"א.

הנהרות והמעיינות המושכין, הרי הן כרגלי כל אדם. 9. מי שהיו פירותיו בעיר אחרת, ועירבו בני אנשי אותה העיר לבא אצלו, לא יביאו לו מפירותיו אלא אם כן היו רגליו מעורבות לשם, ואם יש שם אפטרופוס מביאין על פי אפטרופוס. 10. מי שזימן אצלו אורחין, לא יוליכו בידן מנות אלא אם כן זיכה להם אחר במנותיהם מערב יום טוב. מה הן מוליכין מבית המשתה, חתיכה וגלוסקא וביצה מתובלת, רבן שמעון בן גמליאל אומ' מקום שנהג לחלק אגוזין וקליות וטרולוס יוליכו. בנו ובתו הקטנים מוליכין עמו לבית האבל ולבית המשתה ולבית השמחה, במקום שנהגו. לא יתן אדם ממנתו לבנו ובתו של בעל הבית, משם איבה. אין חפין ואין מתגררין ביום טוב, ואין שפין כלי

41 הכתכות וכו'. ג3גלי ל"ט ח', ג3ת קכ"ח ג', עיכוזין מ"ו ח', מ"ח ח'. מי ג3היו וכו'. מג3' פ"ה מ"ו. 48 לח יתן וכו'. עיין ג3גלי מוגלין ל"ד ג'. 49 ואין מתגררין וכו'. עיין לעיל ג3ת פנ"ז, עמ' 79, ג3ו' 42. ואין ג3פין וכו'. יכוס' פ"ד ה"ג, ס"ג ע"ג; ג3גלי ג3ת כ' ח'.

41 והמעיינות | ד ומעיינות. כל אדם | א ל ג המטלא. פירותיו | ד פרותיו. 42 ועירבו | א עירבו. אנשי | א ל ג ח'. לבא | ד א ג לבוא. יביאו | ל ג יוליכו (בג נמחק יוליכו', ובין השורות: יביאו). לו | ל ח'. 43 מעורבות | א מיוחדין ל ג מותרות (ונמחק בג, ובין השורות: מיוחדות). לשם | ג ח' (והושלם ביני שיטי). ואם | א ל ג אם. שם | ל ג ח'. אפטרופוס | ד אפוטרופוס א אפיטרופין ג אַפְטַרְפוס. על פי | א ל ג [לו] בפני (בג נמחק בפני', ובין השורות: על פי). 44 אפטרופוס | ד אפוטרופוס א אפיטרופין ג אַפְטַרְפוס. אצלו | ל לו. אורחין | ד אורחי' א ג אורחים. בידן | ד בידיהן א ל ג בידם. מנות | ד מנו'. 44–45 אלא . . . טוב | א ל ג ח' (בג הושלם בגליון). 45 זיכה . . . אחר | ד זיכ' לה' אח'. במנותיהם | ד (וכן גליון ג) במנותיהן. מה | א (אלא) מה. הן | ג הם. מוליכין | ד מוצאין א מוציאין. מבית | ל ג לבית. המשתה | ד המשח'. 46 חתיכה | ד החיכ' ל חתכה. וגלוסקא | כ"ה א. ל ג וגלוסקה ד ב וגלוסקמא. וביצה | ד ומצ'. מתובלת | א המתובלת. שמעון בן גמליאל | ל שמעו' ב"ג ג שמע' בן גמל'. אומ' | ד אומר א ל ג או'. שנהג | ד א ל ג שנהגו. 47 לחלק | ל לחלוק. אגוזין וקליות | א קליות ואגוזין ל אגוזים וקליות. וטרולוס | כ"ה ל ג. ד א (בא פער) ב ח'. בנו ובתו | א ובנו ובתו ל ובני ביתו. הקטנים | ל ג קטנים. מוליכין | ד מוליכן א ל הולכין ג מוֹלְכִין (בין הלמי"ד והכ"ף תלויה יו"ד). האבל | ג נמחק, ובין השורות: השמחה. 48 ולבית | א או לבית. ולבית השמחה | ד ולבית השמח'. א ל ג ח'. במקום | ד במקו' ל למקום. לא . . . ובתו | א ח' (במקומו פער). אדם | ל ח'. ובתו | ל ולבתו ג לבתו (סוף שורה) ולבתו. 49 של בעל הבית | א שעל חבית. משם | ד מפני א ל ג מפני. איבה | א האיבה. מתגררין | א ל מתגרדין. טוב | א טוב (,טוב' חסר בפנים, והושלם בגליון) [אבל מחדדין את הכלים בתיר] ל ג טוב [אבל חפין את הכלים (ג הכלין) בנחר]. ואין שפין | א שפין ל ג ושפין.

41. המושכין וכו'. כלומר שהם נדים, ואינם קונים שביתה כלל, עיין בבה"א. 42. לא יביאו לו וכו'. שהרי הפירות הם כרגליו, והם מחוץ לתחומו. 43. מביאין וכו'. הואיל ואפטרופוס יכול למכור את הפירות הרי הם כרגליו, והוא הרי עירב עם בני העיר. 44 לא יוליכו וכו'. שהרי המתנות הן כרגלי הבעלים, והוא לא עירב. 45. מה הן מוליכין וכו'. כלומר, אף בחול, בלי רשות בעל הבית, ואין כאן משום גזל. 46. חתיכה וכו'. כלומר של בשר, ועימעל עבה מחטים מנפות. שנהג. המקום שנהג, ועיין בבה"א. 47. וטרולוס. עיין בבה"א. מוליכין. כלומר, מוליכן, עיין בבה"א. 49. משם איבה. משום שבעל הבית יתבייש למחות בידו ויקפיד עליו בלבו. אין חפין וכו'. כלומר, אין חופפין את השער (בנתר) ואין מתגררין ומתגרדין.

50 כסף בקרקטין, ואין מדיחין את הכלים בנתר, אבל מדיחין אותן במלח ובמורסן בשבת, ואין צריך לומר ביום טוב. 11. אילו הן מדבריות, אילו היוצאות בפסח ונכנסות ברביעה, בייתות, אילו שלנו בתוך התחום, ר' אומ' אילו ואילו היוצאות חוץ לתחום, אע"פ שלא נכנסו בתוך התחום אלא משחשיכה, מותר לשחוט מהן ביום טוב, אילו הן מדבריות, הרועות באפר 55 לעולם.

סליק פירקא

וסליקא מסכתא

51 אילו הן מדבריות וכו'. ירוש' פוק מכילתין, ס"ג סע"ב; גבלי מ' ל', שבת מ"ח ב'. ועיין במסכ' סופ"ח.

50 בקרקטין | ד בקרתתין א בקירטון ג בקרטקון (וחלק מן הט"ת תוקן לקו"ף, ובגליון: בקרקטון). ואין מדיחין | א אין חפין. הכלים | ג הכלין. בנתר | ד א ל ג בנתר (ד בנת') (ביום טוב). 51–50 במלח ובמורסן | א במורסן ובמלח. 51 צריך | ד צרי' ג צורך. לומר | ל לום'. אילו1 | ד ל ג אלו. מדבריות | ל המדבריות. אילו2 | ד א ל ג ח' (ובג הושלמה בגליון). 52 ונכנסות | א ל ג והנכנסות. בייתות | ד ביתות א והבייתות ג בְּיָיתות. אילו | ד ל ג אלו א כל. שלנו | א ל ג שלנות. ר' | ג רבי. אומ' | ד אומר ל ג או'. 53 אילו ואילו | ד ל ג אלו ואלו. היוצאות | ד היוצאו' א ל ג שיצאו (בג נמחק .שיצאו'. ובין השורות: יוצאות). חוץ | ל ג לחוץ (בג נמחק .לחוץ', ובין השורות: חוץ). לתחום | ל התחום. אע"פ | ד א ג אף על פי. נכנסו | א נתכנסו. בתוך | ד א ל ג לתוך. התחום | ד התחו'. 54 ביום | ד ביו'. אילו | ד ל ג אלו. מדבריות | ד מדבריו' ל המדבריות. הרועות | א הלנות. 55 לעולם | ל לעולם חסלת מסכת ביצה פרקים ד' ג ... תא ליום טוב תוספתא ... קי ד' הלכאתא ..... פרקי.

50. בקרקטין. יש כאן מיטתיסיס מ־קרטיקון' (כעין גי' טוף קנ"נ), וכ"ה בירושלמי, והכוונה לגיר שבא מן האי כרתי, עיין בבה"א. 51. אילו הן מדבריות וכו'. במשנתנו סוף מכילתין: אין משקין ושוחטין את המדבריות וכו'. 52. ברביעה. כלומר, ברביעה ראשונה, במרחשן.

מסכת ראש השנה

[פרק א']

1. ניסן ראש השנה למלכים ולרגלים לחדשים ולתרומת שקלים, ויש או', אף לשכר בתים. כיצד למלכים, מת באדר, ועמד אחר תחתיו באדר, מונין שנה לזה ולזה, מת בניסן, ועמד אחר תחתיו בניסן, מונין שנה לזה ולזה, מת באדר, ועמד אחר תחתיו בניסן, הראשונה נמנית לראשון, והשנייה נמנית לשיני. 2. כיצד לרגלים, אחד הנודר ואחד המעריך ואחד המקדיש אינו עובר משם בל תאחר עד שיעברו עליו רגלי שנה כולה, ר' שמעון אומ' שלשה רגלים כסדרן וחג המצות ראשון, וכן היה ר' שמעון או' פעמים שהן שלשה, פעמים שהן ארבעה, פעמים שהן חמשה, כיצד, נדר לפני הפסח עד שיעברו עליו הפסח ועצרת והחג, נדר לפני עצרת עד שיעברו עליו עצרת והחג והפסח ועצרת והחג, נדר לפני החג עד שיעברו עליו החג והפסח ועצרת והחג. 3. כיצד לחדשים, אע"פ שנ' בחדש השיני אין מתחילין למנות אלא מניסן, שנ' החדש הזה לכם ראש חדשים.

1 כיצד וכו'. מסכ' ס"ל מ"ח; מכילתא נז ס"ל, עמ' 7; מכילתא דרשב"י, עמ' 9. לחדשים וכו'. מכילתא ומכילתא דרשב"י הכ"ל; יומ' ס"ל ס"ל, כ"ו רע"ד; שבלי ז' ל'. 2 כילד וכו'. יומ' ס"ל ס"ל, כ"ו ע"ב; שבלי ג' ג' (כל השבייתא). 5 לחד סנולד וכו'. שבלי ד' ל'. ועיין תו"כ למוד פנ"ו ס"ג ולילך, ק"ב ע"ג, ספרי למס פי' ק"ג, עמ' 130, יומ' ס"ל ס"ל, כ"ו ע"ב. 6 ר' שמעון וכו'. להלן ערכין פ"ב ה"ח; תו"כ יומ' ובשבלי הכ"ל; שבלי בילס י"ט ג'. ועיין ספרי למס פי' קמ"ג, עמ' 196. 11 ובחדש וכו'. בלשונים ח', י"ד. 12 שחדש וכו'. שמות י"ג, ג'.

1 לחדשים | א ל ולחדשים. 2 או' | ד אומרים א אומ'. לשכר בתים | ד לשכיר' בתי'. למלכים | ד למלכי'. 4 הראשונה | ד הראשו' ל ראשונה א [מונין] ראשונה. נמנית (ב"פ) | א ח'. והשנייה | א ל ושנייה. 5 לשיני | ד לשני ל לשנית (ומחקה התי"ו בנקודה). 6 עובר | א עובר [עליו]. משם | ד א ל משום. ר' | ד רבי. אומ' | ל או'. 7 רגלים | ל ח'. כסדרן | א כסידרן. המצות | ל המצו'. ר' | ד רבי. שמעון | ד שמעו' א שמע'. או' | ד אומר א אומ'. פעמים | ד פעמי'. שהן | א ח'. 8 פעמים (ב"פ) | ל ופעמים. שהן (ב"פ) | א ח'. חמשה | א ח'. כיצד | ל [שהן שלשה] כיצד. שיעברו | א שיעבור. 9 שיעברו | א שיעבור. והחג[1] | ל וחג. עצרת[2] | ד עצר'. והחג[2] | א ל וחג. 10 והפסח[1] | א ל ופסח. ועצרת[1] | ד ועצר'. והחג | א ל וחג. שיעברו | א שיעבור. ועצרת[2] | א והעצרת. 11 והחג | ל וחג. אע"פ | ד א אף על פי. שנ' בחדש | ד ל שנאמר בחודש (ל בחדש) א שבחודש. ובחדש | ד א ובחודש. השיני | ד ל השני. אין | כ"ה ד א ל. ב און. 12 שנ' . . . חדשים | ל ח'. החדש | א החודש. הזה | כ"ה ד א. ב ח'.

1. ראש השנה למלכים וכו'. כל הבבא מפורשת להלן בתוספתא עצמה. 11. שנ' בחדש הראשון וכו'. אין כאן הבאה ישרה מן הכתוב, אלא ניסוח של בראשית ח', י"ג: בראשון באחד לחדש, ושם הכוונה לתשרי, ובחדש השני פירושו במרחשון, והוא המניין הקדמון של אבות העולם, מ"מ אחרי יציאת מצרים אין מתחילין למנות אלא מניסן. עיין בבה"א.

4. כיצד לתרומת שקלים, כל קרבנות צבור קריבין באחד בניסן, אם בא חדש בזמנו קריבין מן החדשה, ואם לאו קריבין מן הישנה. 5. כיצד לשכר בתים, המשכיר בית לחבירו לשנה שכר הימנו שנים עשר חדש מיום ליום, אם אמ' לשנה זו, אפי' לא שכר ממנו אלא באחד באדר, אין לו אלא עד אחד בניסן. 6. באחד באלול ראש השנה למעשר בהמה, ר' לעזר ור' שמעון אומ' באחד בתשרי, אמ' ר' שמעון בן עזיי הואיל ואילו אומ' באחד באלול ואילו אומ' באחד בתשרי, יהוא האלוליים מתעשרין לעצמן, כיצד, נולדו חמשה באב וחמשה באלול, חמשה באלול וחמשה בתשרי, חמשה באב וחמשה בתשרי אין מצטרפין, חמשה בתשרי וחמשה באב, הרי אילו מצטרפין. 7. תשרי ראש השנה לשנים ולשמטין וליובלות לנטיעה ולירקות ולמעשרות ולנדרים. כיצד לשנים לשמטין וליובלות, אין מתחילין למנות לשנים לשמטין וליובלות אלא מתשרי. 8. כיצד לנטיעה, אחד הנוטע ואחד המבריך ואחד המרכיב שלשים יום לפני ראש השנה עלתה לו שנה, ומותר לקיימן בשביעית,

13 כל קרבנות וכו'. לעיל שקלים פ"ג, עמ' 208, שו' 34; ובבלי ז' ח'. 13—14 בח חדש וכו'. ומקורות הכ"ל; ומשכ' שקלים פ"ד מ"ה. 15 המשכיר וכו'. ובבלי ז' ב'. 17 בחמל וכו'. ומשכ' פ"ח מ"ח, ובכורות פ"ט מ"ה. ועיין שקלים פ"ג מ"ח. 18 לימי ר' שמעון וכו'. להלן בכורות פ"ז ה"ט; יכוס' פ"ח ה"ח, כ"ו ע"ד, שקלים פ"ג ה"ח, מ"ז ע"ג; ובבלי בכורות כ"ח ח'. ועיין במשכ' בכורות פ"ט שמ"ה ואילך. 22 תשבי וכו'. ומשכ' פ"ח מ"ח; מכילתא בח פ"ח, עמ' 7. 22—23 ולמעשרות ולנדרים. ובבלי י"ג ח'. 24 בחד הנוטע וכו'. לעיל שביעית פ"ג ה"ב, עמ' 169; יכוס' כאן פ"ח ה"ג, כ"ז ע"ח, שביעית פ"ג ה"ו, ל"ג ע"ד, עללה פ"ח ה"ג, ק"ח ע"ח; ובבלי כאן ט' קע"ב; ומק' שמות קפ"ז.

13 צבור | א הציבור ל ציבור. קריבין באחד | א (אינן) קריבין (אלא) באחד. אם | ל ח' (והושלם בין השורות). 14 החדשה | ד החדש'. 15 לחבירו | ד ל לחברו. שכר הימנו | ל שכר ממנו א סונה. שנים | ל לשנים. עשר | ד עשרה. חדש | ד א חודש. אם | א ואם. 16 אמ' | ד אמר. אפי' | ד א אפילו. ממנו | א הימנו. באחד | א אחד. 17 ר' | ד רבי. לעזר | ד א ל אלעזר. ור' | ד ורבי. שמעון | א שמע'. 18 אמ' | ד אמר. ר' | ד רבי. א ח'. עזיי | ד א ל עזאי. ואילו | ד ל ואלו. אומ' | ד אומרי' ל או'. באחד$_2$ | ד באח'. באלול | א באילול. 19 ואילו | ד ל ואלו. אומ' | א אומרין ל או'. יהוא | ד יהא ל יהיו. א ח'. האלוליים | א ל האילוליים. נולדו | א ל נולדו [לו]. 20 חמשה | ד ה'. חמשה באלול | ל ח'. בתשרי | ב [בתרי] בתשרי (ונמחק המוסגר בנקודות). 20—21 חמשה באב וחמשה בתשרי | ד א ח'. 21 אין | ל אינן. אילו | ד ל אלו. 22 ראש השנה | ד ר"ה. ולשמטין | ד א ולשמיטין ל ולשמטים. וליובלות | ב וליובלות [אין מתחילין למנות] (ונמחק המוסגר בנקודות). 23 לשמטין$_1$ | ד א ולשמיטין ל ולשמטים. מתחילין למנות | א מונין. 23—24 לשנים לשמטין וליובלות | א ח'. לשמטין$_2$ | ד ולשמיטין ל ולשמטים. 24 אחד | ל ח'. ואחד (ב"פ) | ל ח'. המבריך | ל והמבריך. 25 המרכיב | ל והמרכיב. ומותר | ל מותר.

14. ח ד ש וכו'. כלומר, הירח החדש, אם בא ר"ח ניסן בזמנו ותקדש יום שלשים של אדר. 22. ל שנים וכו'. כל הבבא מפורשת להלן בתוספתא עצמה. 24. ה מ ב ר י ך. כלומר, כופף את הזמורה בקרקע ומכסה בעפר, ומפסיקה אח"כ מאביה.

פחות מיכן, לא עלתה לו שנה, ואסור לקיימן בשביעית. ופירות נטיעה זו
אסורין עד חמשה עשר בשבט, אם ערלה, ערלה, ואם רבעי, רבעי.
9. כיצד לירקות, ליקט ירק בערב ראש השנה עד שלא בא השמש, וחזר
וליקט משבא השמש, אין תורמין ומעשרין מזה על זה, מפני שזה חדש וזה ישן.
היתה שנייה ונכנסה שלישית, הראשון מתעשר מעשר שני, והשני מתעשר מעשר
עני. ליקט אתרוג בערב חמשה עשר בשבט עד שלא בא השמש, וחזר וליקט
משבא השמש, אין תורמין ואין מעשרין מזה על זה, מפני שזה חדש וזה ישן.
היתה שלישית ונכנסה רביעית, הראשון מתעשר מעשר עני, והשני מתעשר
מעשר שני. 10. כיצד לנדרי', המודר הנאה מחבירו לשנה, נדר הימנו שנים
עשר חדש מיום ליום, אם אמ' לשנה זו, אפי' לא נדר הימנו אלא מאחד באלול,
אין לו אלא עד אחד בתשרי. 11. בראש השנה כל באי עולם עוברין לפניו
נומרון, שנ' היוצר יחד לבם וגו'. ואו' תקעו בחדש שופר וגו',
ואו' כי חק לישראל הוא וגו', אם קדשוהו בית דין הדין נכנס לפניו,

28 ליקט ירק וכו'. לעיל תרומות פ"ג ה"ו, עמ' 112, שו' 15 ולהלן; ירוש' כאן פ"ח ה"ג, כ"ו ע"ח; ששלי י"ג ח'. 34 המודר הנאתו וכו'. ששלי י"ג ג'. ועיין במסכ' כלכיס רפ"ח, ירוש' שם ה"ז, מ"ח ע"ח, ה"ח, מ' ע"ד. 36 בראתם השנה וכו'. מסכ' פ"ח מ"ג.
37 היולד וכו'. תהלים ל"ג, ג"ו. תקעו וכו'. שם פ"ח, ד'–ה'. ועיין ירוש' פ"ח ה"ג, כ"ו ע"ג, ששלי ח' קע"ח ולהלן.

26 מיכן | ד מכאן. 26–27 ופירות . . . רבעי' | ל ח'. 27 ערלה$_1$ | א לערלה. ואם | ד א אם. רבעי$_1$ | א לרבעי. 28 לירקות | ד לירקו'. בערב | א ערב. בא | א תבא. 29 וליקט | ל ולקט [אחר]. משבא | א משתבוא. ומעשרין | ל [ואין] מעשרין. 30 היתה שנייה | ד הית' שניי'. ונכנסה | א נכנסת. שלישית | א ל לשלישית. מעשר שני | א מתעשר שיני. והשני | א והשיני. 31 בערב | א ערב. וליקט | ד וליקט [אחר] ל ולקט. 32 ואין מעשרין | ד ואין מעשרי' | א ומעשרין. 33 ונכנסה רביעית | א נכנסת לרביעית. עני | א שיני. והשני | א והשיני. 34 שני | א שיני. לנדרי' | ד א ל לנדרים. מחבירו | ד מחברו. לשנה נדר | א שנה מונה. היימנו | ל ממנו ב היימנו [אם אמ']. א ח'. 35 חדש | א חודש. אם | א ואם. אמ' | ד אמר. לשנה | ל שנה. אפי' | ד א אפילו. היימנו | ל ממנו. מאחד | ד א ל באחד. באלול | א באילול. 36 אחד בתשרי | א תשרי. עולם | א העולם. לפניו | ל לפני. 37 נומרון | ד א ל כבני מרון. שנ' | ד שנאמר. וגו'$_1$ | א וג' ל המבין אל כל מעשיהם. ואו' | ד ואומר. וגו'$_2$ | א ל בכסא ליום חגינו (ל חגינו) פ בכסה ליום חגנו. ד ח'. 38 ואו' | ד א ואום'. ל ח'. חק | ד חוק. לישראל | א לישר'. וגו' | א משפט לאלהי יעקב ל ומשפט לאלהי יעקב. אם | ד א ח'. קדשוהו | א קידשוהו.

26. נטיעה זו וכו'. כלומר, שנטעה שלשים יום לפני ר"ה, אעפ"י שעלתה לה שנה, מ"מ אם חנטו פירותיה לאחר ר"ה של שלישית לנטיעתה, לפני ט"ו בשבט, הפירות אסורים משום ערלה.
28. ליקט ירק וכו'. שמתעשר לפי שנת לקיטתו. 35. מאחד באלול וכו'. שמא צ"ל: מאחר' (מאחרון) באלול. ועיין בבה"א. 37. נומרון. צ"ל: (כב)נומרון, כלומר כבנדוד (νούμερον), עיין בבה"א. ואו' תקעו וכו'. מכאן מתחיל עניין אחר, עיין בבה"א.

ואם לאו, אין הדין נכנס לפניו. 12. וכן אתה מוצא בעומר של מן, אם בא בזמנו מיד הוא כלה, ואם לאו, מתעכב הוא לשלשה ימים. אמ' ר' עקיבא אמרה תורה הבא עומר שעורין בפסח, שהו פרק שעורין, כדי שתתברך לכם תבואה, הבא חטים בכורים בעצרת, שהוא פרק אילן, כדי שיתברכו עליך פירות אילן, הבא ניסוך המים בחג, כדי שיתברכו עליך מי גשמים. אמרו לפניו מלכיות זכרונות ושופרות, מלכיות, כדי שתמליכוהו עליהם, זכרונות, כדי שיבא זכרונכם לטובה לפניו, שופרות, כדי שתעלה תפלתכם בתרועה לפניו. 13. הכל נידונין בראש השנה וגזר דינו נחתם ביום הכפורים דברי ר' מאיר, ר' יהודה אומ' הכל נידונין בראש השנה וגזר דינו של כל אחד ואחד נחתם בזמנו, בפסח על התבואה, בעצרת על פירות האילן, בחג על המים, וגזר דינו של אדם נחתם ביום הכפורים, ר' יוסה אומ' אדם נידון בכל יום, שנאמ' ותפקדנו לבקרים. 14. על ששה חדשים השלוחין יוצאין. ר' התקין שיהו יוצאין אף על אדר השני, מפני הפורים. 15. בראשונה היו

40 לאמ' כ' עקיבא וכו'. לעיל סוכה פ"ג, עמ' 271, סו' 71 ולהלן, וס"כ. 43—44 לאמרו לפניו וכו'. בבלי ר"ה ח'. 46 הכל נידונין וכו'. בבלי תכ"ל. ועיין יהום' פ"ח הל"ב, כ"ז ע"ל. 49 כ' יוסה וכו'. יהום' ובבלי תכ"ל. ועיין יהום' קהלכין פ"ג ה"ג, כ' ע"ל. 50 ותפקדנו וכו'. ליוב ז', י"ח. על ששה וכו'. מסכ' פ"ל מ"ג. 50—51 כ' התקין וכו'. בבלי י"ט ב'. 51 בראשונה וכו'. מסכ' פ"ג מ"ל.

39 ואם לאו | א לא קידשוהו בית דין. אתה | א ל את. בעומר | ב בעומר [סן] (תמחק .מן' בנקודות). בא | ד ל בא [חדש]. 40 לשלשה | ד לנ' ל שלשה. אמ' ר' | ד א"ר. 41 אמרה תורה | ד אמ' תור'. א ח'. עומר | ד א ח'. שעורין1 | א ל שעורים. שהו | ד א ל שהוא. פרק שעורין | כ"ה ד. א ל פרק שעורים ב עמר. כדי | א ל ח'. לכם | ד א עליך ל ליך. 42 חטים | א חיטים. בכורים. בכורים | ד ל ובכורים א ביכורים. בעצרת | ד בעצר'. פרק | ד פר'. אילן | א חיטים. כדי | א ל ח'. שיתברכו | א שתתברך. 43 אילן | א ל האילן. הבא | א ל ח'. המים | ד הפי'. בחג | א ל בחג [שהוא פרק נשמים]. כדי | א ל ח'. מי | א ל ח'. אמרו | ל ח'. 44 מלכיות . . . ושופרות | א ח'. זכרונות1 | ל חכרונות. מלכיות2 | ד מלכיו'. כדי | א ל ח'. שתמליכוהו | ד שתמליכוני א ל שתמליכהו. עליהם | ד עליכם א על כל מעשיו ל על מעשה ידיו. 45 כדי שיבא | א ל שיעלה. זכרונכם | ד א זכרוניכם ל זכרונך. לטובה לפניו | ד לטובה [אמרו] לפניו א לפניו לטובה. שופרות | א ושופרות. כדי | א ל ח'. שתעלה | ל שתבוא. תפלתכם | א תפילתך ל תפלתך. 46 נידונין | ל נדונים. דינו נחתם | א ל דינם מתחתם. הכפורים | ד א הכיפורים. 47 ר' (ב"פ) | ד רבי. אומ' | ד אומר א ל או' [משום ר' עקיבא]. נידונין | ל נדונין. דינו | א דינם. ל ח'. של | ל על. אחד ואחד | ל אדם ואדם. 48 נחתם | א מתחתם. בחג | א ובחג. 49 דינו . . . הכפורים | א דינם של כל אחד ואחד מתחתם ביום הכיפ'. יוסה | ד א ל יוסי. אומ' | ד אומר א ל או'. נידון | ד נדון. 50 שנאמ' | א ל שנ'. לבקרים | א ל לבקרים [לרנעים תבחננו]. השלוחין | א שלוחין. ר' | ד א רבי. 51 השני | א השיני ל שני. הפורים | ל [תקנת] פורים.

39—40. בא בזמנו וכו'. כלומר, אם החדש בא בזמנו (שנתקדש יום שלשים) מיד כלה מה שהכינו, שהרי מספק היו מכינים בכ"ט אלול לשלשה ימים, שמא יתקדש יום ל'א, וביום ל' לא יכלו ללקוט שמא יבואו עדים סמוך לחשיכה ויתקדש היום למפרע. ועיין בבה"א. 40 לשלשה ימים. ממה שהכינו בכ"ט אלול, עיין מ"ש לעיל בסמוך. 50. על ששה וכו'. מיסקא זו נתבארה במשנ' פ"א מ"ג.

מקבלין עדות החדש מכל אדם, פעם אחת שכרו ביתסין שני עדים לבוא להטעות את חכמים, לפי שאין ביתסין מודין שתהא עצרת אלא אחר שבת, בא אחד ואמ' עדותו והלך לו, בא השני ואמ' עולה הייתי במעלה אדומים, וראיתיו רבוץ בין שני סלעים, ראשו דומה לעגל, אזניו דומות לגדי, קרניו דומות לצבי, וזנבו מונחת לו בין יריכותיו, ראיתיו, נבעתתי ונפלתי לאחורי, והרי מאתים זוז צרורין לי בסדיני. אמרו לו, מאתים זוז נתונין לך במתנה, והשוכרך ימתח על העמוד. מה ראית ליזקק לכך? אמ' להם, שמעתי שהביתסין מבקשין להטעות את חכמים, אמרתי מוטב אלך אני ואודיע את חכמים.

(פ"ב בכי"ע)

16. אם אינן מכירין אותו, משלחין עדיו עמו, אפי' בשבת. מעשה בר' נהוראי שבא עם העד בשבת לאושה והעיד בו. 17. בראשונה היו מסיעין מסעות בראשי ההרים הגבוהים, בהר המשחה, בסרטבא, בגרופינא, בתבור,

52 סעס לחת וכו'. יכוס' פ"ג ס"ל, כ"ז ע"ד; צגלי כ"ג ג'. 61 לס לימן וכו'. מסכ' לפ"ג. מעסס וכו'. עיין יכוס' פ"ג ס"ל, כ"ז ע"ד, צגלי כ"ג לע"ג. 62 צגלסוסה וכו'. מסכ' פ"ג מ"ג. 63 צסכ סמסחס וכו'. מסכ' פ"ג מ"ד.

52 החדש | א החודש. ביתסין | ד בייתסין ל ביתוסין. 53 להטעות את חכמים | א ולהטעות את החכמים. ביתסין | ד בייתסין ל ביתוסין. מודין | ד ל מודים. אלא | א ח'. אחר שבת | ד באחד בשבת ל אחר השבת «ותוקן: אחת בשבת». 54 ואמ' עדותו | ד ואמר עידותו. בא$_2$ | ד א ל ובא. השני | א השיני. ל ח' «והושלם בין השורות». ואמ' | ד א ואמר. 55 וראיתיו | א ל ראיתיו. רבוץ | א רובץ. דומה | ל דום'. אזניו | ל ואזניו. 55–56 קרניו . . . יריכותיו | א ח'. קרניו דומות לצבי | ל ח'. 56 מונחת | ד מתחת ל מונח. לו | ד ח'. יריכותיו | ד ל ירכותיו. נבעתתי | ד נבעתי א ונבעתתי. לאחורי | א לאחוריי. 57 צרורין לי | א צרורות לי'. ל ח'. בסדיני | ד בפונדיני א בפונדתי ל באפונדתי. מאתים זח$_2$ | א ל המעות. נתתין | א נתונות ל נתונים. 58 והשוכרך . . . העמוד | א ל ושוכריך יבואו (ל יבאו) וילקו. ליזקק | ל להזקק. אמ' | ד אמר א א'. להם | ל להן. שמעתי | ד א ל [מפני (א לפי')] ששמעתי. 59 שהביתסין | ד שבייתוסין א שביתסין ל שביתוסין. מבקשין | א מבקשין [לבוא] ל מבקשים [לבוא]. חכמים | א ל החכמים. אמרתי | ל ואמרתי. אלך | א שאלך. אני | ל ח'. 60 חכמים | א החכמים. 61 אותו | א אתו. אפי' | ד אפילו א ואפילו. בר' | ד ברבי. 62 לאושה | ד א ל לאושא. והעיד בו | א להעיד עליו. מסיעין | ל משיאין. 63 מסעות | ד ל משואות א מסעיות. ההרים | ד ההרי' א הרים. הגבוהים | ד הגבוהי'. בסרטבא | ד בסרטבה א בסרטכא. בגרופינא | ד ובצרופינה א בגריפינא ל באנריפינס.

53. שתהא עצרת אלא וכו'. כלומר, אלא שתהא עצרת אחר וכו'. 54. במעלה אדומים. בתחום יריחו, עיין יהושע ט"ו, ז'; י"ח, י"ז. 61. משלחין עדיו וכו'. כלומר, להעיד על מי שראה את החודש שהוא כשר, ואינו ביתוסי. 62–63. מסיעין מסעות. כלומר, משיאין משאות (עיין ירמיהו רמ"ז), לאות שנתקדש החודש, כלהלן שו' 65. ועיין בבה"א.

בחוורן, בבית בילתי, ר' שמעו' בן לעזר אומ' אף בהרים, ותבור, גרור
וחברותיה. מימתי מסיעין את החדש, לאור עיבורו. כיצד, חל להיות ערב
שבת ושבת מסיעין עליו למוצאי שבת, ואם בא בזמנו, מסיעין עליו, ואם לאו,
אין מסיעין עליו. על כל ראשי חדשים היו מסיעין מסעות. אמ' אחד לפני
חמה ראיתיו, לא אמר כלום, לאחריה, דבריו קיימין. לצפונה, לא אמ'
כלום, לדרומה, דבריו קיימי'. אחד אומ' ראיתיו גבוה שתי מדרעות, ואחד
אומ' שלשה, עדותן קיימת, אחד או' שלשה, ואחד או' חמשה, אין מצטרפין
זה עם זה, אבל מצטרף הוא עם אחרים. אחד או' ראיתיו מוטה, ואחד אומ'
ראיתיו זקוף, אין מצטרפין זה עם זה, אבל מצטרף הוא עם אחרים. ראיתיו

64 כ' שמעו' וכו'. 33בלי כ"ג ב'. 65 מימתי מסיעין וכו'. להלן מגילה פ"ג הסט"ו, סו' 43 ולילך; יכוס' פ"ג ה"ל, כ"ח ע"ל; 33בלי כ"ג ב', פסחים ג' ב'. 67 לאו' אחד וכו'. מסכ' פ"ג מ"ו. 68 לצפונה וכו'. עיין יכוס' פ"ג ה"ה, כ"ח ע"ל, 33בלי כ"ד ל'. 69 ראיתיו גבוה וכו'. עיין יכוס' ו33בלי הכ"ל, שבועות מ"ח ל'.

64 בחוורן | ד ל בחורן. בבית | א ובית. בילתי | ד דלחי' א בלתי ל בלתים. שמעו' בן לעזר | ד א ל שמעון בן אלעזר. אומ' | ד ל או'. בהרים | ד בהרי מכסר א חרים ל בהרי מכבר. ותבור | א וכייר. ל ח'. גרור | א גדר ל נדור (ותוקן ונדור). ד ח'. 65 מימתי | ד ל מאימתי א אימתי. מסיעין | ל משיאין. את | ד ל על. כיצד | א [הא] כיצד. 66 ושבת | ל בשבת. מסיעין (ב"פ) | ל משיאין. ואם$_1$ | א ל אם. בא | א בא [חודש] ל נראה. 67 מסיעין (ב"פ) | ל משיאין. עליו | א ח'. על | ל ח'. מסעות | ד משעות ל משואות. אמ' | ד אמר. לפני | ד לפני'. 68 חמה | ל החמה. ד ח'. אמר | א ל אמ'. 68–69 לאחריה . . . כלום | א ח'. 69 קיימי' | ד א ל קיימין. אומ' | ד אומר א ל או'. ראיתיו | א ח'. מדרעות | ד ל מרדעות א מרדאיות (ראיתיו). 70 אומ' | ד אומר. עדותן . . . שלשה | ל ח'. עדותן | ד עידותן. או'$_1$ | ד אומר. או'$_2$ | ד אומר א אומ'. 71 או' | ד אומר א אומ'. מוטה | א ל זקוף. אומ' | ד אומר ל או'. 72 זקוף | א ל מוטה. ראיתיו$_2$ | א ל ראה.

64. בהרים ותבור. צ'ל: בהרי מיכבור (מכבר, מכמר, מכוור), עיין בשנ"ס ובבה"א. ועיין לעיל שביעית פ"ו, עמ' 197, שו 29. 65. מסיעין את החדש. כלומר, משיאין על התודש, עיין בשנ"ס. 65–66. ערב שבת ושבת וכו'. כלומר, אם חל ר"ח בערב שבת, או שחל בשבת (עיין שנ"ס), הרי בין כך ובין כך אי אפשר להשיא משאות אלא במוצאי שבת, ובכגון דא לא ידעו מתי חל ר"ח, לפיכך דווקא אם בא בזמנו משיאין עליו. וכשישיאו משאות במוצאי שבת ידעו שנתקדש יום שלשים, שהרי בחדש מלא אין משיאין כלל. ועיין בבה"א. 67. על כל ראשי חדשים וכו'. כלומר, על כל החסרים (כמפורש לעיל), ולאו דווקא על ששת החדשים שבהם שלוחים יוצאים. 67–68. לפני חמה וכו'. כלומר פנימתה של לבנה מופנית כלפי החמה. 68. לצפונה וכו'. והייט בימות החמה, עיין בבה"א. 69. ראיתיו גבוה וכו'. כלומר, באופק, במקום שהרקיע נשק את הארץ. 71. אבל מצטרף וכו'. כלומר, עם עד אחר בעדות החודש שיעיד כמותו, ואין דבריו של אחד במקום שנים. מוטה וכו'. כלומר, שהיה שכוב ומוטה בצדו הפנים כלפי מורח, והשני אומר שהיה זקוף, כלומר שהיה מוטה בצדו הפנים כלפי דרום, או צפון. ועיין בבה"א.

חציו בענן, לא אמ' כלום, חציו בעשיש, לא אמ' כלום, חציו במים, דבריו קיימין. ר' לעזר בי ר' צדוק אומ' אם לא נראה בזמנו אין מקדשין אותו, שכבר קדשוהו שמים. וכן היה ר' לעזר בי ר' צדוק אומ' אין השלוחין יוצאין בסוריה עד שישמעו מפי בית דין למחר. 18. למה לא סיפר שמותן של צדיקים, שלא יהא כל אחד ואחד אומ' הריני בא להקיש את ר' פלוני לאלדד ומידד, הריני מקיש את ר' פלוני לנדב ואביהוא, וכן הוא אומ' ה' אשר עשה את משה ואת אהרן, ואומ' וישלח ה' את ירובעל ואת בדן ואת יפתח ואת שמואל, ירובעל זה גדעון, בדן זה שמשון, יפתח כמשמעו, ואומ' משה ואהרן בכהניו וגו', שקל הכת' שלשה קלי עולם בין שלשה גדולי עולם, ללמדך שבית דינו של ירובעל גדול לפני המקום כבית דינו של משה, ובית דינו של יפתח גדול לפני המקום כבית דינו של שמואל, להודיעך שכל מי שנתמנה פרנס על הצבור, אפי' קל שבקלים, שקול

73 חליו בענן וכו'. בבלי כ"ד ח'. ועיין ירוש' פ"ג ה"ה, כ"ח ע"ח. 74 ר' לעזר וכו'. מסכ' פ"ג מ"ז; להלן פ"ג, ט"ו; 33; בבלי סנהדרין י' ב'. 75 לין השלוחין וכו'. בבלי כ"ח ב'. ועיין ירוש' פ"ג ה"ח, כ"ח ע"ח. 76 למה לא וכו'. בבלי כ"ח ח' (כל הבריית). ועיין במסכ' פ"ג מ"ט. 78 ה' מסר וכו'. פ"ח י"ג, ו'. ועיין ירוש' פ"ג הל"ט, כ"ח ע"ג. 79 וישלח וכו'. שם י"ג, י"ח. 81 משה ואהרן וכו'. תהלים ל"ט, ו'.

73 בענן | א [במים לא א' כלום חציו] בענן. אום'1 | ד אמר. חציו2 . . . כלום | ל ח'. בעשיש | א בעששית. אמ'2 | ד אמר א א'. 73–74 חציו3 . . . קיימין | ל חציו במים לא אמ' כלום. א ח' (ועיין ני' א ריש שו' 73). 74 קיימין | ד קיימים. ר' | ד רבי. לעזר בי ר' | ד א ל אלעזר בר' (ד בר). אום' | ד אומר ל או'. 75 קדשוהו | א קידשוהו. ר' | ד רבי. לעזר | ד ל אלעזר א אלע'. בי ר' | ד בר א ל בר'. אום' | ד אומר א ל או'. 76 בסוריה | ד א לסוריא ל לסוריה. בית דין | ל ב"ד. למחר | א מקודש. סיפר | ד א ל נתפרשו. 77 צדיקים | ד א ל זקנים. אום' | ד אומר ל או'. להקיש את ר' | א ח'. ר' | ד רבי. פלוני | ל פלני. 77–78 לאלדד . . . פלוני | ל ח'. 78 ומידד | ד ומרד. מקיש | ד א [בא] להקיש. את | א ח'. ר' | ד רבי. ואביהוא | ד ואביהו. וכן הוא אום' | ד וכן הוא אומר א ואום' ל שנ'. 79 אהרן | א אהרן [וגו'] ל אהרן [ואשר העלה וגו']. ואום' | ד ואומר ל ואו'. 80 ואת . . . שמואל | א ח'. 81 כמשמעו | א כשמועו. ואום' | ד ואומר א וכן הוא אום' ל ואו'. וגו' | ד וגום' א ל ושמואל בקוראי שמו. שקל | א נתן. הכת' | ד ל הכתו' א הכתוב. 82 שלשה | ל שני. גדול | ד ח'. 83 כביח2 | ד כבי'. 84 שמואל | ל משה ב [משה] שמואל (ונמחק המוסגר בנקודות). להודיעך | א ללמדך ל להודיע. שנתמנה | א שמתמנה ל שנתמנ'. הצבור | ד א ל הציבור. אפי' | ד א אפילו. שקול | א שקול [הוא].

73. בעשיש. בעששית. 73–74. דבריו קיימין. צ"ל: לא אמ' כלום, כני' כי"ע, כי"ל, הבבלי והירושלמי. 75–76. יוצאין בסוריה וכו'. כלומר, על ר"ח ניסן ותשרי, עד שישמעו מפי בית דין מקודש. ואעפ"י שנראה בעליל, או שעדים כבר לפנינו, וידוע שלמחר יקדשו את החודש, אין יוצאין לסוריה מבערב. ועיין בבה"א. 76. למה לא סיפר וכו'. הברייתא נסמכה למשנתנו סס"ב שאין לדון אחר בית דינו של רבן גמליאל.

85 כאביר שבאבירים, וכן הוא אומר ובאת אל הכהנים הלוים ואל השופט וגו'. אין לך אלא שופט שבדורך, ואומ' אל תאמר מה היה וגומ'.

פרק ב' (פ"ג בכי"ע)

1. קדשו את החדש בזמנו ונמצאו עדיו זוממין, הרי זה מקודש, קדשוהו בלילה, אינו מקודש, קדשוהו אנוסין שוגגין מזידין ומוטעין, הרי זה מקודש, קדשוהו לפני זמנו, או לאחר עיבורו, פחות משלשים יום, או יתר על שלשים יום, יכול יהא מקודש, ת"ל חודש, אין פחות משלשים. 2. לא נראית לבנה לשני ימים, יכול יקדשוהו לאחר שני ימים, ת"ל יום, אין לו אלא יום

85 וגו' וכו'. ספרי ראיי, ט'. ועיין ספרי סופטים פי' קכ"ג, עמ' 206, פי' כל"ח, עמ' 317.
86 לא תאמר וכו'. קהלת ז', י'.

1 קדשו וכו'. תו"כ לחמור פ"י ה"ב, ק' ע"ל. ועיין יומ' פ"ב ה"ח, כ"ח ע"ב, פ"ג ה"ל, כ"ח סע"ב, סנהדרין פ"י ה"ב, ל"ט ע"ב. 1—2 קדשוהו בלילה וכו'. ספרי קהלדרין י"ל ב'. ועיין במסכ' רה"ש, מכילתא דרשב"י, עמ' 42, ספרי כ"ה ב'. 2 קדשוהו לאונסין וכו'. תו"כ לחמור פ"י ה"ג, ק' ע"ל; ספרי כ"ה ל'. 3 קדשוהו לפני וכו'. תו"כ לחמור פ"י ה"ל, ק' ע"ל; יומ' פ"ג ה"ל, כ"ח ע"ב, סנהדרין פ"י ה"ב, ל"ט ע"ב, ספרי פ"ו ה"ג, מ' ע"ל, סנהדרין פ"ל ה"ב, י"ח סע"ל. 4 חודש. במדבר כ"ח, ג'. ויקרא כ"ג, ג'. ועיין מכילתא בא פ"ב, עמ' 8.

85 שבאבירים | ל אבירים. וכן הוא אומר | א ל שנ'. הכהנים הלוים ואל | א ח'. 86 וגו' | א ל אשר יהיה בימים ההם. ד ח'. שופט | ל השופט. שבדורך | א שבימיך. ואומ' | ד ואומר ל ואו'. 87 וגומ' | א ל שהימים הראשנים (ל הראשוני') היו טובים מאלה כי לא מחכמה שאל' (ל שאלת) על זה.
1 קדשו את החדש | א קדשוהו. עדיו | ד א עדים. קדשוהו | א קידשוהו ל קדשו את החדש.
2 קדשוהו | ד א קידשוהו. שוגנין | ל [או] שוגגין. מזידין | א ומזידין. ל ח'. ומוטעין | ל או מוטעין. 3 קדשוהו | א קידשוהו. או לאחר | א ולאחר ב או לאחר [וזמנו] (נמחק המוסגר בנקודות).
3–4 פחות . . . יום | ל ח'. משלשים | א שלשים. או יתר | ד יותר. על | א ח'. 4 יום | ד ח'. ת"ל | א חל' לו'. חודש | ד ל חדש. אין | א אין [חורש]. משלשים | ד א ל משלשים (ד משלשי') [יום]. נראית | ד נראי' ל נראת. 5 ת"ל | ד תלמוד לומר א תלמ' לומ'. יום | ל ח' (ובמקומו סגול הפוך וריוח). לו | א ל לי.

2. מזידין. כלומר, שיודעין את האמת אלא שמעברין לצורך שלא יחול יה"כ בערב שבת, או ביום א', וכדומה. 3. על שלשים. צ"ל על שלשים [וא'], ובבא זו מבארת את שלפניה: לפני זמנו הוא יום כ"ט, ולאחר עיבורו הוא יום ל'ב, ואף שאמרו לעיל קדשוהו אנוסין וכו' מקודש, הייט דווקא שקדשוהו ביום ל' (במקום ל'א) או ביום ל'א (במקום יום ל'). 4. חודש וכו'. כלומר, עלת חדש בחדשו (במדבר כ'ח, י'ד), והייט עולת החודש אתם חייבים בעת חדושו דווקא. 5. יום וכו'. כלומר, ובחמשה עשר יום לחדש (ויקרא כ'ג, ו'), ודרשו יום אחד לחדש (לירח החדש). ועיין בבה'א.

אחד בלבד. 3. בתעניות תוקעין שלש על שלש, ובמסעות, שלש על שלש. שלש על שלש, על כל דגל ודגל דברי ר' יהודה, וחכמים או' שלש, על כל מטה ומטה. במה הן תוקעין, בחצרות שעשה משה. ר' יהודה אומ' בראש השנה תוקעין בשל זכרים, וביובל בשל יעלים, נתנו חכמים את המצוי למצוי ואת שאין מצוי לשאין מצוי. 4. שופר שארוך וקצרו, כשר. גרדו, בין מבפנים בין מבחוץ, כשר, צפהו מבפנים, פסול, מבחוץ, כשר, צפהו מקום הנחת פיו, או שהוסיף עליו כל שהוא, אפי' במינו, פסול. ניקב וסתמו, אפי' במינו, אם מעכב את התקיעה פסול, ואם לאו, כשר. נתן שתי שופרות זה בתוך זה ותקע, אם קול הפנימי שמע יצא, אם קול חיצון שמע לא יצא. כמה הוא שעור שופר, כדי שיאחז בידו אחת ויתקע.

6 בתעניות וכו'. עיין מסכ' תענית פ"ג מ"ח, להלן בתוספתא סס פ"ל, סו' 60 ולילך. ובמסעות וכו'. בגייתא למלאכת המשכן קפי"ג; ירוש' סוכה פ"ה ה"ו, כ"ה ע"ג. ועיין קפלי זועא בסעלותך, עמ' 261. 8 ר' יהודה וכו'. מסכ' פ"ג מ"ה. 9 כחכו חכמים וכו'. ירוש' פ"ג קס"ה, כ"ע רע"ל. ועיין בגלי כתובות מ"ז ג' (לעיין לחמר). 10 שופר וכו'. בגלי כ"ז ג'. גרדו וכו'. בגלי סס (להלן מן הבגייתא שלפניכו). ועיין ירוש' פ"ג קס"ו, כ"ע ע"ל. 11 לפסו וכו'. ירוש' פ"ג ה"ג, כ"ה ע"ד; בגלי כ"ז ג'. 12 שהוסיף וכו'. בגלי כ"ז ג' (להלן מן הבגייתא שלפניכו). ניקב וכו'. עיין במסכ' פ"ג מ"ו, ירוש' סס ה"ו, כ"ע ע"ל, בגלי כ"ז ג'. 13 נתן וכו'. ירוש' פ"ג ה"ג, כ"ע ע"ל; בגלי כ"ז ג'. 15 שעור שופר וכו'. בגלי כ"ז ג', כלס כ"ו ל'. ועיין ירוש' שוכה פ"ג קס"ל, כ"ג ע"ג.

6 בלבד | א ל ח'. בתעניות | א ובתעניות. תוקעין | א ל תוקעין [שבע]. שלש$_1$ | ל [של] שלש. על שלש$_1$ | ד של שלש [שלש] א ושלוש ל שלש. ובמסעות | כ"ה ד א. ב ח'. 6–7 ובמסעות . . . שלש$_3$ | ל ח'. על שלש$_2$ | ד של שלש א לשלש. 7 שלש$_1$ | ד ח'. על | ד א ח'. דגל ודגל | ד רגל ורגל. יהודה | ד א יהוד'. וחכמים | א וחכם'. או' | ד א אום'. 8 במה | א ובמה. בחצרות | ד בחצוצרו' א ל בחצוצרות. אום' | ד אומר ל או'. 8–9 בראש השנה | ד בר"ה. 9 יעלים | א אלים. 10 שאין | א ל שאינו. לשאין | א ל לשאינו. שארוך | א שארך. ד ח'. וקצרו | א וקיצרו. גרדו | ד גוררו. בין | א ח'. 11 מבפנים | ל בפנים. בין | א ח'. מבחוץ$_1$ | א ומבחוץ ל בחוץ. צפהו$_1$ | ד צפהו [והב] א חיפהו. מבחוץ$_2$ | א ובחוץ ל ומבחוץ. צפהו$_2$ | א חיפהו. 12 הנחת | ד ח'. פיו | כ"ה ד א. ל פה. ב ח'. כל שהוא | א ח'. אפי' (ב"פ) | ד א אפילו. פסול | א כשר. ניקב | ד נקב. 13 שתי | ד א ל שני. 14 בתוך | ל בצד. הפנימי | א פנימי. אם$_2$ | ל ואם. חיצון | ל החיצון. 14–16 כמה הוא | א ח'. שיעור | ד א ל שיעור. שופר | א ל השופר. שיאחז | ד שיאחח א שיטלנו. בידו | ל בו.

6. ובמסעות וכו'. כלומר, ובמסעות העדה במדבר. 8. הן תוקעין וכו'. כלומר, במסעות ובהקהל העדה, אבל לא לדורות, עיין בבה"א. 13. אם מעכב וכו'. כלומר, שלא סתמו יפה. ועיין בבה"א.

(פ"ד בכי"ע)

5. הכל חייבין בתקיעת שופר, כהנים לוים וישראלים גרים ועבדים משוחררין חללים נתינים ממזרין (חרש שוטה וקטן) סריס אדם וסריס חמה פצוע דכא וכרות שפכה כולן חייבין ומוציאין את הרבים ידי חובתן. טומטום ואנדרוגינוס חייבין, ואין מוציאי' את הרבים ידי חובתן. אנדרוגינוס מוציא את מינו, ואין מוציא את שאינו מינו, טומטום אינו מוציא לא את מינו ולא את שאינו מינו, מי שחציו עבד וחציו בן חורין אינו מוציא לא את מינו ולא את שאינו מינו, נשים ועבדים וקטנים פטורין, ואין מוציאין את הרבים ידי חובתן. 6. התוקע ומתעסק, והתוקע ומתלמד, והמלמד את בנו והמלמד את תלמידו, אם כיון לבו יצא, ואם לאו לא יצא. 7. רועה שהרבין צאנו אחורי בית הכנסת, וכן חולה שהיה מוטל אחורי בית הכנסת, ומי שהיה ביתו סמוך לבית הכנסת, ושמע קול שופר, או קול מגלה, אם כיון לבו יצא, ואם לאו, לא יצא, אע"פ שזה שמע וזה שמע, זה כיון לבו, וזה לא כיון לבו, זה שכיון לבו יצא, וזה שלא כיון לבו לא יצא, שאין הכל הולך

16 הכל חייבין וכו'. ג"ז כ"ע ח', ערכין ג' 3'. כהניס וכו'. כל הנבייתא ג"ז כ"ע ח', הכ"ל. וכס"ז לעיל נדכות פ"ס עמ' 27, סו' 28, וס"כ. 22 וקטניס וכו'. מסכ' סס"ג. 25 לחורי בית הכנסת וכו'. מסכ' פ"ג מ"ז; ג"ז כ"ח 3', כ"ע ח'.

16 הכל חייבין וכו' | בא באו כאן (ספ"נ בכי"ע) ה"ז והז"ז שלהלן. בתקיעת | ד בתקיע'. לוים | ל לויים. וישראלים | א וישר' ל וישראל. 17 משוחררין | א ל משוחררים. חללים | ד חללין. א ח'. נתינים | ד א נתינין. ממזרין | ד ממזרים א ל וממזרים. (חרש שוטה וקטן) | א ל ח'. וסריס | א ל סריס. 18 ומוציאין | ד ומוצאין. 19 ואנדרונינוס | א ואנדרגינס. חייבין . . . אנדרונינוס | ל ח'. מוציא' | ד מוצאין א מוציאין. אנדרונינוס | א אנדרגינס. 20 ואין מוציא | ל ח'. את$_2$ | ל ואת. ד ח'. שאינו | ד לשאינו. 21–22 מי . . . מינו | א ח'. 22 וקטנים | ד וקטני'. פטורין | ל ח'. ואין | ל אין. 23 ומתעסק | ל והמתעסק. והתוקע | א התוקע. ומתלמד | ל והמתלמד. והמלמד (ב"פ) | א המלמד. 24 לבו | ל [את] לבו. צאנו | ד [את] צאנו (וכן נוסף את' בל בין השורות). 25 אחורי (ב"פ) | א אחר. ומי | ל או. 25–26 ומי . . . הכנסת | א אם כיון לבו יצא ואם לאו לא יצא. 26 ושמע | א שמע. שופר | ל השופר. מגלה | ד א מגילה ל המגלה. 27 ואם | א אם. אע"פ | א אף על פי. לבו | ל [את] לבו. 28 לבו (ג"פ) | ל [את] לבו. זה | א את ל [אלא] שזה. וזה | א את. שאין | א אין.

19. ואין מוציאי' וכו'. שאין חייבין אלא מספק, ולפיכך אין מוציאין, שמא הם פטורין, כמשנ' ספ"נ. 20. טומטום אינו וכו'. משום שכל אחד הוא ספק איש ספק אשה, ושמא התוקעת היא אשה, והשומע הוא איש. 24. אם כיון לבו וכו'. כלומר, אעפ"י שעיקר כוונתו בתחילה היתה להתעסק בעלמא, אבל כששמע את קול השופר כיון את לבו למצוה (עיין להלן, שו' 29), אין דיעו כשומע מן המתעסק, שהרי הוא התוקע והוא המתכוין, ומיד כשכיון יצא מידי מתעסק. ובתוקע ומתלמד וכו' הפירוש פשוט, שעיקר מטרתו היתה להתלמד, או ללמד, מ"מ הואיל והתכוין גם למצות שופר יצא. ועיין בבה"א.

אלא אחר כונת הלב שנ' תכין לבם תקשיב אזניך, ואו' תנה
בני לבך לי ועיניך דרכי תצורנה. 8. ועוד זאת היתה
בירושלם יתירה על יבנה, שכל עיר שרואה ושומעת וקרובה ויכולה
לבא, שלשה דברים אילו בתוכה תוקעין בה, וביבנה לא היו תוקעין אלא
בבית דין בלבד. 9. ר' לעזר בר' צדוק אומ' אם לא נראה בזמנו
אין מקדשין אותו, שכבר קדשוהו שמים, ר' שמעון בן לעזר אומ'
אם לא נראה בזמנו אין מקדשין אותו, שכבר חדש שלפניו קידשו. שמעון
בן הסגן או' אם באו עדים מן המנחה ולמעלה תוקעין היו, אבל אין
מוסיפין קרבין אלא עד שיקדשו החדש. אמ' ר' יהושע בן קרחא
דברים אילו התקין רבן יוחנן בן זכיי משחרב בית המקדש, לכשיבנה
הבית במהרה (בימינו) יחזרו דברים אילו ליושנן. 10. ר' יהודה או',

29 תכין וכו'. תהלים י', י"ז. תכ׳ וכו'. משלי כ"ג, כ"ו. 30 ועוד זאת וכו'. מסכ' פ"ד מ"ג.
32 שלשה דברים וכו'. ילקוט פ"ד רמ"ג, כ"ט ע"ג. 33 ר' לעזר וכו'. לעיל פ"ל, סו' 74, ומ"כ.

29 אלא | ל ח'. כונת | ד א כוונת. שנ' | ד שנאמר. אזניך | ד פ אזנך. ואו' | ד ואומר א ואומ'.
30 ועיניך | א ועינ'. תצורנה | ד תצרנה [נוסח] א ל תצרנה פ (כתיב) תרצנה. ועוד | א עוד.
31 בירושלם | ד א ירושלם ל ביר' (סוף שורה) [בירושלם]. שכל | א כל. שרואה | א שהיא רואה.
32 לבא | ד א לבוא. שלשה | ל ושלשה. אילו | ד ל אלו. 33 בבית דין | ל בב"ד. ר' | ד רבי.
לעזר | ד א ל אלעזר. בר' | ד בר. אומ' | ד אומר ל או'. 34 קדשוהו | ד א קידשוהו. 34–35 קדשוהו
... אותו | ל ח'. לעזר | ד א אלעזר. אומ' | ד אומר. 35 בזמנו | א בזמן. חדש | ד א ל חודש.
שלפניו | א לפניו. 36 או' | ד אומר א אומ'. ולמעלה | ל ולמעלן. 37 קרבין | א קריבין. אלא |
ד א ל ח'. החדש | א [את] החודש ל [את] החדש. אמ' | ד אמר א א'. ר' | ד רבי. יהושע |
א יהודה. בן קרחא | ד ל בן קרחה. א ח'. 38 אילו | ד ל אלו. התקין | ד התקינו א הנהיג [בעולם].
זכיי | ד א ל זכאי. בית המקדש | ל הבית. 39 הבית | ד הבי'. במהרה | א ל ח'. (בימינו) |
ד א ל ח'. יחזרו | א חזרו. דברים | ד דברי' ל הדברים. אילו | ד אלו. ל ח'. ליושנן |
ל לישנן. ר' | ד רבי. או' | ד אומר. ל ח'.

31. יתירה וכו'. כלומר [מעלה] יתירה. ושיטת הירושלמי היא שמדבר תורה היו תוקעים בכל ירושלים, אפילו שלא במקום ב"ד, מה שאין כן ביבנה, ועוד היתה בירושלים מעלה יתירה וכו'. עיין בבה"א.
32. שלשה דברים וכו'. כלומר, כולם יחד. 33. אם לא נראה וכו'. כלומר, לאו דווקא בכל החדשים (כלעיל פ"א, סו' 74), אלא אפילו בתשרי הדין כן. ועיין בבה"א. 35. אם לא נראה וכו'. שמא צ"ל: אפילו נראה (כהנהת בעל תוס'ב, ע"פ הירושלמי והבבלי) וכו'. שכבר חדש שלפניו וכו'. כלומר, שהירח החדש שבפניו כבר קידשו, והמולד מקדש, ואין ב"ד מקדשין, אלא מקיימין (כמפורש בירושלמי), והיינו שאין מבטלין אותו, ואם לא אמרו כלום הוא מקודש מאליו, עיין בבה"א. 36. אם באו עדים וכו'. כלומר, אפילו לאחר תקנה (משנ' פ"ד מ"ד) שהתקינו שלא יהו מקבלים את העדים לאחר המנחה, מ"מ תוקעין היו (והכל הוא מדברי ר"ש בן אלעזר שלעיל), שהיום מקודש מאליו, שהרי ידוע שיש עדים ויש כאן חדש, עיין מ"ש לעיל בסמוך. 37. מוסיפין קרבין וכו'. כלומר, אבל אין מוספין, מוספי ר"ה, קריבין אלא עד שיקדשו את החודש, הואיל וב"ד לא קיימו אותו מאתמול, יש בידם רשות להקריב את קרבנות ר"ח למחרתו, ואין אומרים בכגון דא עבר זמנו בטל קרבנו, ולעניין מועדות מונין מן הראשון, והמניין לחוד, והקרבנות לחוד, עיין בבה"א. והכל הוא לפי שיטת ר"ש בן אלעזר שלעיל. 38. דברים אילו וכו'. כלומר, שיקבלו את עדי החדש כל היום.

40 ר' ליעזר או' שבתון, אומ' קדושת היום, זכרון, אילו זכרונות, תרועה, אילו שופרות, מקרא קדש, קדשהו. אמ' לו ר' עקיבא מפני מה לא נאמ' שבתון, שבות, שכן הוא פוגע בשביתה ראשון, אלא זכרון, אילו זכרונות, תרועה אילו שופרות, מקרא קדש, אילו קדושת היום. 11. מקום שנהגו לומ' כדברי ר' עקיבא אומ' כדברי ר' עקיבא, 45 כדברי ר' יוחנן בן נורי, אומ' כדברי ר' יוחנן בן נורי. ר' שמעון בן גמליאל אומ' קדושת היום [עם הזכרונות]. אמ' רבן שמעון בן גמליאל מה מצינו בכל מקום אומרה רביעית, אף כאן אומרה רביעית, ר' אומ' מה מצינו בכל מקום אומרה אמצעית, אף כאן אומרה אמצעית. וכשקדשו את השנה באושה, ביום הראשון עבר ר' יוחנן בן ברוקה ואמ' כדברי ר'

40 ר' ליעזר וכו'. תו"כ למוד ליום שכתי' י"ל, ק"ל ע"ב; 33גלי ל"ג ח'. שבתון וכו'. ויקל כ"ב, כ"ד. 44 מקוס שנהגו וכו'. עיין יכוס' ס"ד רס"ו, כ"ט ע"ג, ספסיס ס"ד סס"ל, ל' ע"ד, שס ס"י ס"ו, ל"ז ע"ד. 45 כ' שמעון וכו'. תו"כ למוד סי"ל ס"ס, ק"ל ע"ד, הכ"ל; יכוס' ס"ד ס"ו, כ"ט ע"ב; 33גלי ל"ג ל'. 48 וכשקדשו וכו'. תו"כ יכוס' 33גלי הכ"ל; יכוס' ס"ב ס"ל, כ"ח ע"ג, שביעית ס"י ס"ג, ל"ט קע"ג, כלכיס ס"ו ס"ג, ו' ע"ל, שנסדרין ס"ל ס"ג, י"ח קע"ד.

40 ר' | ד רבי ל ור'. ליעזר | ד אליעזר ל אלעזר. א ח'. או' | ד א ח'. שבתון | ל שבתון [שבתון]. אומ' | ד א ל זו. אילו | ד ל אלו. זכרונות | ד הזכרונות א [זכרו' נ'] זכרונות (ספק הוא אם יש כאן סימני קיצור, או מחיקת הסלים ,וכרו' נ'). 41 תרועה | כ"ה ד א ל. ב תקיעה. אילו | ד ל אלו. שופרות | ל השופרות. קדש | ד א קודש. קדשהו | ד א קדשיהו. ל ח'. אמ' | ד אמר. ר' | ד רבי. 42 לא | א אינו. נאמ' | ד ל נאמר א או'. שכן | א שכבר. פוגע | ל פותח. בשביתה | א בשביתו ל בשבית'. 43 אילו$_1$ | ד ל אלו. זכרונות | ל הזכרונות. אילו$_2$ | א ל זו. ד ח'. שופרות | ל השופרות. קדש | ד א קודש. אילו$_3$ | א ל זו. ד ח'. 44 לום' | ד א לומר. אומ' | ד אומר ל או'. כדברי ר' עקיבא$_2$ | ל ח'. עקיבא$_2$ | א עקי'. 45–49 כדברי$_1$ . . . הראשון | א ח'. 45 יוחנן$_1$ | ל יוחנן [או']. בן$_1$ . . . נורי$_2$ | ל ח'. בן נורי$_2$ | ב בן בן נורי. ד ח'. ר'$_3$ | ל רבן. 45–46 ר'$_3$ . . . נמליאל | ד רשב'נ. 46 אומ' | ד אומר ל או'. [עם הזכרונות] | כ"ה ד ל. ב ח'. אמ' | ד אמר. רבן . . . נמליאל | ל רשב'נ. 47 מצינו | ל מצאנו. אומרה רביעית (ב'פ) | ד אומר' ברביעית. 47–48 אף . . . אמצעית$_2$ | ל ח'. אומ' | ד אומר. 48 אמצעית$_1$ | ד [עם] אמצעית. אמצעית$_2$ | ד ח'. 49 באושה | ד ל באושא. עבר | א ירד. ר'$_1$ | ד רבי ל ר' [ישמעאל בנו של ר']. ברוקה | א נורי. ואמ' | ד ואמר.

41. קדשהו וכו'. כלומר, באיסור עשיית מלאכה. 42. שבות וכו'. כלומר, שבות ממלאכה, שהרי הוא העיקר, ובו פותח הכתוב. 44. כדברי ר' עקיבא וכו'. כלומר, שכולל מלכיות עם קדושת היום ותוקע, כמשנ' פ"ד מ"ה (בנוסחאות שלנו). 45. כדברי ר' יוחנן וכו'. כלומר, שכולל מלכיות עם קדושת השם (בברכה שלישית, בברכת אתה קדוש), ואינו תוקע, ואומר קדושת היום ותוקע, זכרונות ותוקע וכו', כמשנ' הנ"ל. 46. (עם הזכרונות). כלומר, אומר מלכיות ותוקע, כולל קדושת היום עם הזכרונות ותוקע וכו'. ולשיטתו אומר קדושת היום בברכה חמישית. אבל עיין בבה"א. 47. רביעית וכו'. צ"ל: אמצעית וכו' אמצעית, כמו שהוא בכל המקבילות, שהרי לשיטתו אומרה חמישית, שהיא אמצעית בתשע ברכות של ר"ה. ובכל יום שיש בו מוסף אומרה רביעית שהיא אמצעית בשבע ברכות. אבל עיין בבה"א. 48. אמצעית וכו'. צ"ל: רביעית וכו' רביעית, כמו שהוא בכל המקבילות, והוא סובר כר' עקיבא שאומר קדושת היום עם המלכיות שהיא ברכה רביעית. כשם שאומרה רביעית בכל יום שיש בו מוסף. אבל עיין בבה"א.

יוחנן בן נורי, אמ' רבן שמעון בן גמליאל לא היינו נוהגין כן ביבנה, ביום השני עבר ר' חנינא בנו של ר' יוסה הגלילי ואמ' כדברי ר' עקיבא, ואמ' רבן שמעון בן גמליאל כך היינו נוהגין ביבנה. 12. אין פוחתין מעשר מלכיות ומעשרה זכרונות ומעשרה שופרות, אם אמ' שבע מכולם יצא דברי ר' עקיבא, ר' יוחנן בן נורי אומ' אין פחות משבע, אם אמ' שלש מכולם, יצא. אין מזכירין זכרון ומלכות ושופר של פורענות. מתחיל בתורה ומשלים בנביא, ר' יוסה אומ' אם היתה פורענות של גוים מזכירין אותה בפני עצמה, המתחיל, מתחיל בשל תורה, ומסיים בשל תורה, ואומ' של נביאים ושל כתובים באמצע. אין אומרין מלכיות עם הזכרונות, ולא זכרונות עם השופרות, אם אמ', לא אמ' כלום, וצריך לאומרן שניה. 13. פקדונות כזכרונות, שנ' וה' פקד את שרה וגו', פקד פקדתי אתכם, ר' יוסה אומ' אומרן עם הזכרונות, רבי יהודה אומר לא היה אומרן עמהן. זכרון שיש עמו תרועה, כגון זכרון תרועה מקרא קודש, ר' יוסי אומר אומרן עם הזכרונו' ועם השופרות,

52—53 לין פוחתין וכו'. מסכ' פ"ד מ"ו. 53 לס אמ' וכו'. נגלי ל"ג ל'. 55 לס אמ' וכו'. מסכ' פ"ד מ"ו הכ"ל. ועיין ירוש' פ"ד ה"ו, כ"ע ע"ב. לין מזכירין וכו'. מסכ' הכ"ל. 56 לס היתה וכו'. נגלי ל"ג ג'. 60 פקדונות וכו'. נגלי הכ"ל. וס' פקד וכו'. נמלמית כ"ל, ל'. 61 פקד פקדתי וכו'. שמות ג', ע"ז. 62 זכרון שיש וכו'. נגלי ל"ג ג' (כל הנכ"מ). 62—63 זכרון תרועה וכו'. ויקרא כ"ג, כ"ד.

50 נורי | א ברוקה. אמ' | ד אמר א א'. רבן . . . נמליאל | ל רשב"נ. היינו | א היו. 51 ביום השני עבר | א יום השיני ירד. חנינא | ד א חנניה ל חנינה. של | ל ח' (והושלם בין השורות). יוסה | ד א ל יוסי. ואמ' | ד ואמר. כדברי ר' | א כר'. 52 עקיבא | ל יוסי הגלילי. ואמ' | ד ואמר א א' ל אמ'. שמעון בן נמליאל | ל שב"נ. כך | ל כן. היינו | א היו. 53 זכרונות | ד זכרונו' ל זכרונות [ומעשרה זכרונות]. אמ' | ד אמר א א'. שבע | ל שלש. 53—55 שבע . . . אמ' | ד א ח'. 54 מכולם | ל מכולן. אומ' | ל או'. פחות | ל פחתין. 55 אם | ל ואם. מכולם | א ל מכולן. ומלכות | א מלכות. 56 מתחיל . . . בנביא | א ל ח'. יוסה | ד א ל יוסי. אומ' | ד אומר א ל או'. היתה | ל היה. 57 מזכירין | א אומרין. המתחיל | א ח'. בשל תורה | א ל בתורה. 58 בשל תורה | א ל בתורה. ואומ' | א אומ' ל ואו'. אומרין | ד אומרים א אומ'. מלכיות | ד מלכיו'. 59 ולא זכרונות | א חכרונות. אם | ד א ל ואם. אם$_2$ | ד אמר א א'. 60 לאומרן | ד לאומרה ל לאמרן. שניה | ד א ל שנייה. שנ' | א וכן הוא או'. 61 ונו' | ד ונומ' [ואומ'] א ואומ' ונו' . . . אתכם | ל ח'. פקד | ד פקוד. אתכם | ד אתכם [ונו'] א אתכם [ואת העשוי לכם במצרים]. יוסה | ד א ל יוסי. אומ' | ד אומר. הזכרונות | ד הזכרתו'. רבי | א ל ר'. 61—63 רבי . . . השופרות | כ"ה ד. ב ח'. 62 אומר | א ל או'. אומרן | א אומ'. עמהן | א עמהם. ל ח'. עמו | א עמה (ובין השורות תלויה ו"ו). זכרון$_2$ | ל זכרו'. 63 קודש | ל קדש. אומר | א אומ' ל או'. אומרן | א אומרה. הזכרונו' | א ל הזכרונות. ועם | א [ואומרה] עם.

52. כך היינו נוהגין וכו'. ופירשו בבבלי שהכוונה שהיו תוקעין למלכיות, אבל לא לנמרי כר"ע, שהרי רשב"נ בעצמו חולק עליו, וסובר (לעיל שו' 46) שכולל קדושת היום עם הזכרונות, ולדברי ר"ע אומר קדושת היום עם המלכיות. ועיין בבה"א. 57. בפני עצמה. כלומר, ואינה עולה למניין. 59. עם הזכרונות וכו'. כלומר, שכלל מלכיות עם הזכרונות בברכה אחת וכו'.

ר' יהודה אומ' לא היה אומרן אלא עם הזכרונות בלבד. תרועה שאין עמה זכרון, כגון יום תרועה יהיה לכם, ר' יוסה אומ' אומרה עם השופרות, ר' יהודה אומ' לא היה אומרן עמהן. מלכות שיש עמה שופר, כגון בחצוצרות וקול שופר וגו', אומרה עם המלכיות ועם השופרות, ר' יהודה אומ' לא היה אומרה אלא עם השופרות בלבד. מלכות שאין עמהן שופר, כגון זמרו לאלהים זמרו וגו', כי מלך על כל הארץ אלים זמרו משכיל מלך אלים על גוים, ר' יוסה אומ' אומרן עם המלכיות, ר' יהודה אומ' לא היה אומרן עמהן. שמע ישראל וגו' וידעת היום והשבות וגו', ר' יוסה אומ' אומרן עם המלכיות, ר' יהודה אומ' לא היה אומרן. שאו שערים ראשיכם וגו'

65 יום תרועה וכו'. במדבר כ"ט, א'. 67 במלוכות וכו'. תהלים ל"ח, ו'. 69 זמרו וכו'. תהלים מ"ז, ז' ולהלן. ועיין יומ' פ"ד ה"ז, כ"ט ע"ג, בגלי ל"ג ג' מל"ל. 71 שמע וכו'. דברים ו', ד'. 72 וידעת וכו'. שם ד', ל"ט. 73 שאו שערים וכו'. תהלים כ"ד, ז' ולהלן.

64 יהודה | א יהוד'. אומ' | ד ל או'. אומרן | א אומ'. בלבד | א ח'. 65 זכרון | א ל שופר. יום תרועה | ד יו' תרוע'. לכם | ב לכם [ר' יהודה אומ']. יוסה | ד א ל יוסי. אומ' | ד ל או'. אומרה | ד אומ' א אומרו ל אומרן. 66 השופרות | א הזכרונות. אומ' | ד אומר ל או'. היה | א ח'. אומרן | א אומ'. עמהן | ל עמהם. שופר | ל ח'. 67 וגו' | א ל הריעו לפני המלך ה'. אומרה | ד א ל [ר' (ד רבי) יוסי אומר (א אומ' ל או')] אומרה (ל אומרן). ועם | ל עם. 68 אומ' | ד אומר ל או'. לא היה | א ח' (והושלם בגליון). אומרה | ל אומרן. אלא | א ח'. השופרות | א המלכיות. 68–71 מלכות . . . עמהן | ל ח'. 68–69 מלכות . . . כגון | א ח'. מלכות וכו' | בד א באה כאן הבבא של שמע וכו' (המחלוקת של ר' יהודה ור' יוסי). 69 עמהן | ד עמה. לאלהים | ד לאלקים פ אלהים. וגו' | ד ונומ' א זמרו למלכינו זמרו. על | פ ח'. 70 הארץ | א הא'. אלים (ב"פ) | ד אלקים א אלהים. על | ד על [כל]. גוים | א גוים [וג']. יוסה | ד א יוסי. 71 אומ' (ב"פ) | ד אומר. ר' | ד רבי. עמהן | א עמהם. ד ח'. 72 וגו'$_1$ | ד א ל ה' אלהינו (ד אלקינו) ה' אחד. והשבות | ד והשבות [אל לבבך כי ה' הוא האלקים] א והשבת [אל לבבך כי ה' הוא האלהים] ל והשבות [אל לבבך]. וגו'$_2$ | ד וגומר. א ל ח'. ר' | ד רבי. יוסה | ד א ל יוסי. אומ' | ל או'. 73 המלכיות | ד מלכיות. ר' | ד רבי. אומ' | ד אומר ל או'. אומרן | ד א ל אומרן [עמהן]. וגו' | ד ונומ' א [והנשאו פתחי עולם] וגו'.

64. לא היה אומרן וכו'. פירש"י שלר' יהודה, תרועה לאו לשון שופרות הוא עד דמוכיר שופר בהדיא". 66. לא היה וכו'. כשיטתו לעיל, שו' 64, שתרועה לאו לשון שופר. 67. וקול שופר וכו'. כלומר, הריעו לפני המלך וכו'. 68. עם השופרות בלבד וכו'. בכי"ע: עם המלכיות בלבד. והפירוש הוא משום שנוכר בחצוצרות וקול שופר", ומשמע שהעיקר הן החצוצרות והשופר טפל, ש"מ שאינו שייך לשופר של ר"ה. ועיין בבה"א. 68–69. מלכות שאין עמהן וכו'. שמא צ"ל: אלהות שאין וכו'. עיין בבה"א. 72. אומרן וכו'. שאלהות עולה במקום מלכות, וכמחלוקתם לעיל.

מי זה מלך הכבוד וגו' שאו שערים ראשיכם מי הוא זה
מלך ה' צבאות וגו', ר' יוסה אומ' אומרן כל אחד ואחד בפני עצמו,
ר' יהודה אומ' אומרן כולן כאחד. 14. [זכרונות האמורות לעניין הקשת.
ר' יוסי אומ' אומרן כולן כאחת], ר' יהודה או' ראשנים בפני עצמן ושניים
בפני עצמן. שופרות האמורין בעניין גדעון ובעניין יהושע, ר' יוסי אומ'
אומרן כל אחד ואחד בפני עצמו, ר' יהודה או' האמורי' בשעת מעשה
לעצמן, בשעת פקידה לעצמן. 15. סדר תקיעות, שלש של שלש שלש,
שש תקיעות ושלש תרועות. שמע שש תקיעות ושלש תרועות מתשעה בני
אדם כאחד, יצא. שמע שש תקיעות ושלש תרועות, אפי' בסירוגין, אפי'
כל היום כולו, יצא. שמע תקיעות וברכות, בין שהקדים תקיעות
ובין שהקדים ברכות לתקיעות, יצא. תקע והריע וחזר והריע ותקע, אין

80 קדל תקיעות וכו'. מסכ' ס"ד מ"ע. 81 שמע שם וכו'. עיין שבלי ל"ד ג'. 82 אפי'
בסירוגין וכו'. יכול' בברכות פ"ג ה"ח, ד' ע"ג, מגילה פ"ג ה"ג, ע"ג ע"ח; שבלי הכ"ל, קוכה
כ"ד ח', עכרין י' ח'.

74 מי . . . וגו' | ל ח'. וגו' | ד וגוס'. ראשיכם | א ראשיכס [ושאו פתחי עולם וגו']. 74–75 ס'₂ . . .
צבאות | ל ושאו. 75 מלך | ד א פ מלך [הכבוד]. וגו' | ד וגוס'. ר' | ד רבי. יוסה | ד א ל יוסי.
אומ' | ד אומר א ל או'. אומרן | ד ח'. עצמן | ל עצמן. 76 ר' יהודה | ד רבי יהוד'. אומ' | ד אומר
א ל או'. אומרן | ל ח'. 76–77 זכרונות . . . כאחת | כ"ה א. ל ב ח'. לעניין הקשת | ד בעניין בקשה.
77 ר' (ב"פ) | ד רבי. אומ' | ד אומר. כאחת | ד כאחד. יהודה | ד יהוד'. או' | ד אומר א אומ'.
ראשנים | ד א ראשונים ל הראשונים. בפני עצמן | א ל לעצמן. ושניים | ל והשניים. 78 בפני עצמן |
א ל לעצמן. בעניין | א לעינין ל לענין. נדעון | א ח'. ובעניין | א ח'. יהושע | ל ויהושע. ר' |
ד רבי. יוסי | כ"ה ד א ל. ב יהושע. אומ' | ד אומר. 79 כל . . . עצמו | א ל כולן כאחת (ל כאחד).
ר' | ד רבי. או' | ד אומר א אומ'. האמורי' | ד א ל האמורין. 80 פקידה | ד פקודה ל פקיד'.
שלש₂ | ד ח'. 81 שש₁ . . . תרועות₁ | ד ל שיעור תקיעה כשלש תרועות שיעור תרועה כשלש יבבות.
תרועות₁ | א התרעות. שמע . . . תרועות | א ח'. 81–82 שמע . . . יצא | ד ל ח'. 82 שמע | א ח'.
תרועות | א התרעות. אפי'₁ | ד א אפילו. בסירוגין | ל מסורגין. אפי'₂ | ד אפילו א ואפילו. 83 שמע
וכו' | כד א ל באה כאן הסיפא (שו' 85: שמע תקיעה מזה וכו'). 83–84 שמע . . . יצא | א ח'.
שהקדים | ד שהקדי'. תקיעות לברכות | ד תקיעו' לברכו' ל ברכות לתקיעות. 84 ברכות לתקיעות |
ל תקיעות לברכות. וחזר | ד [ותקע] וחזר. והריע | א ח'.

75. בפני עצמו. כלומר, ר' יוסה מתה אותן כשתים. 76. לעניין הקשת וכו'. כלומר, בראשית
ט', ט"ו–ט"ז. 78. בעניין גדעון וכו'. כלומר, שופטים ז', ויהושע ו'. 79. כל אחד ואחד
וכו'. כלומר, כל השופרות שנאמרו בגדעון אומרן בפני עצמן, וכל השופרות שנאמרו ביהושע אומרן
בפני עצמן. 79–80. בשעת מעשה לעצמן וכו'. כלומר, אף השופרות בעניין גדעון נמנים שנים,
והיינו האמורים בשעת מעשה (שופטים ז', י"ט ואילך) לעצמן, והאמורים בשעת ציווי (שם ז', י"ח)
לעצמן, וכן ביהושע, בשעת מעשה (יהושע ו', י"ג ואילך) לעצמן ובשעת ציווי (שם ו', ד' ואילך) לעצמן.
82. כאחד. ולא האזין כלל למה שאינו צריך, ועיין בבה"א. אפי' בסירוגין וכו'. כלומר,
בשהיות גדולות בין הקולות. 83. וברכות. כלומר, מלכיות זכרונות ושופרות שבתפילה.

85 בידו אלא אחת. תקע והריע ותקע בנשימה אחת, לא יצא. שמע תקיעה
מזה, ותרועה מזה, תקיעה מזה, ותרועה מזה, אפי' [בסירוגין, אפילו כל
היום] כולו, יצא. 16. מתלמדין לתקוע בשבת, ואין מעכבין את הנשים ואת
הקטנים מלתקוע בשבת, ואין צריך לומ' ביום טוב. 17. יום טוב של
ראש השנה שחל להיות בשבת, בית שמיי אומ' מתפלל עשר, ובית הלל או'
90 מתפלל תשע. יום טוב שחל להיות בשבת, בית שמיי אומ' מתפלל שמונה,
ואו' של שבת בפני עצמה ושל יום טוב בפני עצמה, ומתחיל בשל שבת,
ובית הלל או' מתפלל שבע, ומתחיל בשל שבת ומסיים בשל שבת, ואומ'
קדושת היום באמצע. אמרו בית הלל לבית שמיי והלא במעמד כולכם,
זקני בית שמיי, ירד חוני הקטן ואמ' שבע, ואמרו לו כל העם נחת רוח הוא

85 בנשימה אחת וכו'. עיין יכומ' פ"ד ה"י, כ"ט ע"ג. 86 לאפי' בסירוגין וכו'. לעיל
סו' 82, ופ"כ. 87 מתלמדין וכו'. יכומ' פ"ד ה"ט, כ"ט ע"ג; בבלי ל"ג ח'. ועיין במסכ'
פ"ד מ"ח. 88 יום טוב וכו'. לעיל בכורות פ"ג, עמ' 15, סו' 58; יכומ' מגועות פ"ח ה"ס,
ל"ג ע"ל; בבלי עירובין מ' סע"ל. 90 יום טוב וכו'. לעיל בכורות הכ"ל; בבלי בילה י"ז ח'.
ועיין עירובין מ' ג'.

85 בנשימה | ד בנשים' א בין שהוא. לא | א ח'. 85–87 שמע . . . יצא | ד א ל ח' (וישנו לעיל
סו' 83). שמע | ל ח'. תקיעה | א [שש] תקיעה. 86 ותרועה | ד [ותקיעה מזה] ותרוע'.
מזה$_2$ | ל מזה [ויצא]. תקיעה . . . מזה$_4$ | א ל ח'. אפי' | ד א אפילו. 86–87 בסירוגין . . .
היום | כ"ה ד (לעיל סו' 83). ב ח'. בסירוגין | ל מסורגין. אפילו | א ואפילו ל אפי'. 87 ואין |
א אין. את הנשים ואת | א [לא] את הנשים [ולא] את. 88 הקטנים | א ל התינוקות. מלתקוע |
א לתקוע. לומ' | ד א לומר. 89 השנה | ל השנ'. שמיי | ד א ל שמאי. אומ' | ד אומרים
ל או'. ובית | ל בית. הלל | א הילל. או' | ד אומרים א אומ'. 90 שמיי | ד א ל שמאי.
אומ' | ד אומר ל או'. 91 ואו' | ד ואומר א אומ' ל או'. עצמה$_2$ | ל עצמו. בשל שבת |
א בשבת. 92 ובית | ל בית. הלל | א הילל. או' | ד אומר. ומתחיל | ד א מתחיל.
92–93 ומתחיל . . . באמצע | ל ח'. ואומ' | ד ואומר. 93 הלל | א הילל. לבית | ד לבי'.
שמיי | ד א ל שמאי. 94 שמיי | ד ל שמאי א שמי. חוני | ל חני. ואמ' | ד ואמר א ולא אמר
אלא. ואמרו | א אמרו. הוא | ד היה א הי ל תהא.

85. אלא אחת. כלומר, התקיעה האחרונה, אבל הראשונות בטלו, משום שהתרועה היתירה הפסיקה בין התרועה לתקיעה השנייה. ועכשיו עולה לו התקיעה האחרונה לתקיעה ראשונה. בנשימה אחת. כלומר, שתקע באחת מתוך שלפניה, ואין לראשונה סוף, לאמצעית לא תחילה ולא סוף, ולאחרונה אין תחילה. שמע וכו'. כלומר, שמע בנשימה אחת וכו'. עיין להלן. 86. תקיעה מזה ותרועה מזה. נראה שצ"ל: ותרועה מזה יצא, כני' כי"ל והבבלי. ופירושו יצא, אפילו שמע בנשימה אחת, כלומר, שאפילו התחיל להאזין לתרועה לפני שהפסיק הראשון אחרי התקיעה וכו', יצא, ואין דינו כתוקע בנשימה אחת שלעיל, משום שהשומע משני בני אדם דינו כהפסיק בין הקולות. והסיענו להלן הוא באשנרה מלעיל, סו' 82. ועיין בבה"א. 87. מתלמדין לתקוע וכו'. כלומר, לקטנים שהגיעו לחינוך, אבל לא נשים ולא קטנים שלא הגיעו לחינוך, אבל אם תקעו בעצמן אין מעכבין אותן. ועיין בבה"א. 89. מתפלל עשר וכו'. כלומר, בשחרית, ולפני שהעבירו את התקיעות לתפילת מוסף (עיין בבה"א), ולב"ש אומר ברכת שבת לעצמה. 91. ומתחיל בשל שבת וכו'. כלומר, שאומר מקודם ברכת שבת, עיין בבה"א. 94. ואמ' שבע וכו'. כלומר, בי"ט שחל להיות בשבת.

95 לך. אמרו להם בית שמיי מפני שהיתה שעה ראויה ליקצר. אמרו להם בית הלל אילו היתה שעה ראויה לקצר, היה לו לקצר בכולם. 18. רבן גמליאל אומ' שליח ציבור מוציא את הרבים ידי חובתן, וחכמים אומ' כל אחד ואחד מוציא את עצמו, אמ' להם אם כן למה מורידין אותו לפני התיבה, אמרו לו כדי להוציא את מי שאינו יודע, אמ' להם אם כן למה מתפללין 100 כל אחד ואחד לעצמו, אמרו לו מפני ששליח צבור מתקן את עצמו, אמ' להם אם כן למה מורידין אותו לפני התיבה, אמרו לו להוציא את מי שאינו יודע, אמ' להם כשם שהוא מוציא את מי שאינו יודע כך הוא מוציא את מי שהוא יודע.

סליק פירקא

וסליקא מסכת ראש השנה

96—97 רבן גמליאל וכו'. מסכ' סוף מכילתין. 98 לימ' להס וכו'. ובבלי ל"ד ב'.

95 בית שמיי | ד א בית שמאי. ל ח'. שעה | כ"ה ד ל. א השעה (וכן הושלמה ה' בל בין השורות). ב ח'. ליקצר | ד א ל לקצר. 96 בית הלל | א בית הילל. ל ח'. אילו | ד אלו. שעה | א ל השעה. בכולם | א את כולן. 97 נמליאל | א נמל'. אומ' | ד אומר ל או'. ציבור | ד צבור. וחכמים | א וחכמ'. אומ' | ד אומרים. 98 אמ' להם | ד אמר להם א אמרו לו (תמחקה הוי"ו של .אמרו', ובגליון: להן). 98—99 אמ' . . . יודע | ל ח'. מורידין | ד מורידי'. 99 כדי | א ח'. מי | א ח'. יודע | א יודע [אמ' להם כשם שמוציא את שאינו יודע כך מוציא את מי שיודע] (כלומר, תשובתו שבסוף פירקין). אמ' להם | ד אמר להם א ל אמרו לו. 100 לעצמו | א ח'. אמרו | ד אמר ל אמ'. לו | ל להן. ששליח | ל שליח. צבור | א ל ציבור. מתקין | א מתקן ל שמתקין. את עצמו | א לעצמו. 100—102 אמ' . . . יודע | א ח'. 101 להם | ל להן. מורידין | ד מורידי' ל מעבירין. 102 אמ' | ד אמר. להם | ל להן. שהוא מוציא | ל שמוצי' (ועיין ני' א בשנוי שו' 99). הוא | ל ח'. 103 שהוא יודע | כ"ה ל. ד א שיודע ב שאינו יודע. א סליק פירקא וסליק מסכתא ל ג חסלת מסכת ראש השנה.

96. ל ק צ ר ב כ ו ל ם. ומוטב לקצר בכל הברכות ולחתום בנוסח כל ברכה וברכה מאשר להשמיט ברכה אחת כולה. ועיין בבה"א. 98—99. א מ' ל ה ם . . . ש א י נ ו י ו ד ע. כ"ז חסר בכי"ל. ולפנינו נוסחא כפולה. 99. א מ' ל ה ם וכו'. בכי"ל ובבבלי: אמרו לו וכו'. 100. א מ ר ו ל ו וכו'. בכי"ל ובבבלי, אמ' להן וכו'. מתקן את עצמו. כלומר, מסדר תפילתו בנתים. 100—101. אמ' להם וכו'. כלומר, אחרי שהשיב על קושייתם, חזר הוא והקשה להם.

תעניות

[פרק א׳]

1. שואלין את הגשמים עד שיצא ניסן, שנ׳ ויורד לכם גשם יורה ומלקוש בראשון דברי ר׳ מאי׳, וחכמים או׳ יורה במרחשון, ומלקוש בניסן. אמ׳ להם ר׳ מאיר הואיל ואילן עושה פירות לשנים עשר, ותבואה לששה חדשים, מה מצינו באילן שנ׳ בו לחדשיו יבכר, אף תבואה לחמשה עשר יום, הא למדת שיורה ומלקוש בניסן. 2. מימתי שואלין את הגשמים, משתגיע זמנה של רביעה. אם היתה שנה חסירה, נותנין לה חסרונה, אם לאו, הולכין אחר סדרן דברי ר׳, רבן שמעון בן גמליאל אומ׳ לעולם הולכין אחר סדרן, אם היתה שנה מעוברת, נותנין לה עיבורה.

1 שואלין וכו׳. עיין במסכ׳ פ״ח מ״ג. ויורד וכו׳. יומל 3׳, כ״ג. 2 יורה במרחשון וכו׳. ספרי עקב פי׳ מ״ג, עמ׳ 89. ועיין בבלי ו׳ ח׳. 4 לחדשיו וכו׳. יחזקאל מ״ז, י״ג. 5 לחמשה עשר וכו׳. עיין יומ׳ פ״ח סה״ג, ק״ד ע״ח, סנהלים פ״ו ה״ב, כ׳ ע״ח, בבלי ה׳ ח׳. מימתי וכו׳. מסכ׳ פ״ח מ״ג. 6 אם היתה וכו׳. יומ׳ פ״ח סה״ג, ק״ד ע״ג.

1 הגשמים | ד הגשמי׳. שנ׳ | ד שנאמ׳. יורה | ל מור׳ פ מורה. 2 בראשון | ד בראשון [ונו׳]. מאי׳ | ד א ל מאיר. וחכמים | א וחכמ׳. או׳ | ד אומרים א אומ׳. יורה | ל מורה. במרחשון | א בכסליו. 3 בניסן | ד [בראשון] בניסן. אמ׳ | ד אמר. להם | ל להן. פירות | ד פרות. עשר | א עשר [חודש] ל עשר [חדש]. 4 חדשים | ד חדשי׳. מצינו | ל מצאנו. שנ׳ | א שנאמר ל שנא׳. בו | ל כי. לחדשיו | ד לחדושיו. 5 הא למדת | א [לכך נאמר] הא למדתה. מימתי | ד מאמתי ל מאימתי א עד מתי. 6 את הגשמים | א ח׳. משתגיע | ד משהגיע א עד שתגיע. שנה | ל השנה. חסירה | ד ל חסרה. 7 חסרונה | א חיסרונה. אם | א ל ואם. סדרן | א סידרן ל סדרה. ר׳ | א רבי. רבן . . . נמליאל | ד רשב״נ. 8 הולכין | ד הולכי׳. סדרן | א סידרן ל סדרה. שנה | ל השנה. מעוברת | ד מעובר׳. נותנין | ד נותני׳. עיבורה | ד עיבור׳.

1. עד שיצא וכו׳. ואפילו לא ירדו גשמים לפני כן. 2. יורה במרחשון וכו׳. כלומר, כוונת הפסוק היא שהגשמים יהיו בזמנם, יורה בזמנו ומלקוש בזמנו, בתוך חודש ניסן. 4. לששה חדשים וכו׳. ובימי יואל היה נס ועשתה התבואה לחמשה עשר יום, וממילא מוכח שהיורה ירד בניסן, ואם היורה בניסן, הרי המלקוש סימן ברכה בכל החודש, אעפ״י שבאותו זמן ביכרה התבואה לט״ו יום. 6. שנה חסירה וכו׳. כלומר, שלפי תקופת החמה עדיין לא הגיעה זמנה של רביעה, נותנין לה חסרונה, ואין שואלין אלא משיגיע הזמן לפי תקופת החמה. 7. אם לאו וכו׳. כלומר, שלא היתה חסירה, ואפילו היתה יתירה (על תקופת החמה) מתחיל לשאול כבשנים כסדרן, ואינו מקדים, משום שעדיין יש פנאי לנשמי ברכה. 8. עיבורה. פירשו בירושלמי שמדברים כאן בשעבר כבר חודש העיבור, והשאלה היא מתי מפסיקים מלשאול (כלעיל ש׳ 1 ומשנ׳), הרי נותנים לה עיבורה, והולכים אחרי תקופת החמה. עיין בבה״א.

3. אי זו היא רביעה ראשונה, ר' מאיר או' ביכורה לשלשה, בנונית לשבעה, אפלה לשבעה עשר, רבי יהודה אומ' הבכירה לשבעה, בינונית לשבעה עשר, אפילה לעשרים ושלשה, ר' יוסה אומ' ביכירה לשבעה עשר, בינונית לעשרים ושלשה, אפילה לראש חדש כסליו. וכן היה ר' יוסה או' אין היחידים מתענין אלא מראש החודש. 4. אי זו היא רביעה שנייה, משתגיע זמנה של רביעה דברי ר' מאיר, וחכמים אומ' משתרד רביעה שנייה, ר' יוסה אומ' כל התלוי ברביעה, משתגיע זמנה של רביעה, וכל שאין תלוי ברביעה, משתרד רביעה שניה. רבן שמעון בן גמליאל אומ' גשמים שירדו שבעה ימים זה אחר זה ולא פסקו, יש בהן כדי רביעה שניה. כמה גשמים יורדין ויהא בהן כדי רביעה, מלא כלי של שלשה טפחים דברי ר' מאיר, ר' יהודה או'

9 אי זו היא וכו'. ירוש' פ"ק הי"ג, ס"ד ע"ח; bבבלי ו' ע"ח, כלכיס ס"ג ע"ב. ועיין במסכ' פ"ק מ"ג. 14 זמנה וכו'. עיין במסכ' כלכיס פ"ח מ"ה וביהוש' שם פ"ח ה"ו, מ"ק ע"ח (סביעית פ"ט ה"ז, ל"ט ע"ח). 16 רבן שמעון וכו'. לעיל שביעית פ"ז, עמ' 199; ירוש' שם פ"ט ה"ז, ל"ט ע"ח, כלכיס פ"ח ה"ו, מ"ח ע"ח; bבבלי כתן ו' ע"ב, כלכיס ס"ג ע"ב. 17 כמה גשמים וכו'. ירוש' פ"ק ה"ג, ס"ד ע"ח, בכורות פ"ט ה"ג, י"ד ע"ח; bבבלי כ"ה ב'; bב"ק פ"ג, י"ג, עמ' 122.

9 אי זו היא | א איזהו. רביעה ראשונה | א ל זמנה של רביעה. או' | ד אומר ל אומ'. ביכורה | ד א בכירה ל הבכירה. לשלשה | א ל בשלשה. 9–10 בנונית . . . לשבעה2 | כ"ה ד. ב ח'. בנונית | א בינונית ל והבינונית. לשבעה | א בשבעה ל בשבעה [עשר] (ונמחק המוסגר). 10 אפלה | א אפילה ל והאפילה. לשבעה (ב"פ) | א ל בשבעה. רבי | א ל ר'. אומ' | א ל או'. הבכירה | א בכירה. בינונית | ל והבינונית. 10–11 לשבעה עשר | ד ליז. 11 אפילה . . . עשר | א ח'. אפילה | ד אפלה ל והאפילה. לעשרים ושלשה | ד לכ"נ ל בעשרים ושלשה. יוסה | ד ל יוסי. אומ' | ד אומר ל או'. ביכירה | ד ל הבכירה. לשבעה עשר | ד ליז ל בשבעה עשר. בינונית | ל והבינונית. 12 לעשרים | א ל בעשרים. אפילה | ד אפלה ל והאפילה. לראש | א בשלשים ל בראש. חדש | א ח'. כסליו | א ל ח'. ר' | ד רבי. יוסה | ד א ל יוסי. או' | ד אומר א אומ'. 13 היחידים | ד היחידין. מתענין | א ל מתחילין להתענות. מראש | ל בראש. החודש | ד החדש א חודש ל חדש [כסליו]. אי זו היא | א איזהו. רביעה | ל רביע'. שנייה | ד שניה. משתגיע | ד משהגיע ל משגיע. 14 ר' (ב"פ) | ד רבי. וחכמים | א וחכמ'. משתרד | א כדי שתרד. שנייה | ד ח'. יוסה | ד א ל יוסי. 15 אומ' | ד אומר. התלוי | א שתלוי. משתגיע | א משתרד ל משגיע. זמנה של רביעה | א רביעה שנייה. וכל | א ל כל. שאין | ל שאינו. ברביעה2 | א ברביע. 16 משתרד רביעה שניה | א משתגיע זמנה של רביע. שניה | ד ל שנייה. רבן | ד רבי. נמליאל | א גמל'. אומ' | ד ל אומר. נשמים | ד נשמי'. שבעה | א ל שבעת. 17 יש | א ויש. שניה | ד א שנייה. נשמים יורדין | א ירדו נשמים ל נשמים ירדו. 18 רביעה | א רביעה [שנייה]. מלא | ל כמלוא. כלי | א הכלי. ר' (ב"פ) | ד רבי. או' | ד אומר א אומ'.

12–13. אין היחידים וכו'. כלומר, היחידים (המבוארים להלן שו' 29 ואילך) אין מתענין אלא מראש חודש כסלו, שהיא הרביעה האפלה לדעתו. 15. משתגיע וכו'. בכי"ע וביר"ש הגירסא להפך: כל התלוי ברביעה משתרד רביעה שניה, וכל שאין תלוי ברביעה משתגיע וכו'. וגירסא זו יותר מחוורת, והדברים התלויים בגשמים ממש (עיין בבלי ו' ב') זמנם משתרד, אבל דברים שאינם תלויים בגשמים (כגון שנדר הנאה מחברו עד רביעה שנייה) זמנם משתגיע. ועיין בבה"א.

ראשונה טפח, שניה טפחיים, ורביעה שלש' טפחים. אמ' ר' שמעון בן לעזר אין לך כל טפח וטפח שיורד מלמעלה שאין הארץ פולטת כנגדו טפחים, וכן הוא אומ' תהום אל תהום קורא וגו'. למה נקרא רביעה, שרובעת את הארץ. 5. כל אילו שאמרו אוכלין ושותין מבעוד יום, ואסורין במלאכה, ברחיצה, ובסיכה, בנעילת הסנדל, ובתשמיש המטה, היום אסור במלאכה, והלילה מותר. מניין שהיום הולך אחר הלילה, שנ' לך כנוס את כל היהודים וגו'. 6. כל אילו שאמרו אוכלין ושותין משחשיכה, מותרין במלאכה, ברחיצה, ובסיכה, בנעילת הסנדל, ובתשמי' המטה, אוכלין ושותין עד שיאור המזרח דברי ר', רבי לעזר בי ר' שמעון או' עד קרית הגבר. ישן ועמד, אסור מיד. כל אילו שאמרו אסורין בנעילת הסנדל, יוצא מן הכרך נועל, הגיע לכרך, חולץ. וכן אתה אומ' במנודה ובאבל. 7. אי זהו יחיד,

21 תסוס וכו'. תסליס מ"ג, ח'. למה נקרא וכו'. ירום' הכ"ל, ירום' סניעים ס"ע ה"ז, ל"ע ע"ל, כלכיס ס"מ ה"ו, מ"ל ע"ל. ועיין ככלי ו' ג'. 22 שמאו וכו'. מסכ' ס"ל מ"ו. 23 תיוס וכו'. ירום' ס"ל ה"ו, ס"ד ע"ג; ככלי י"ב ל' (ועי"ש י"ג ג'), מו"ק ע"ו ג'. 24 לך כנוס וכו'. מסתכ ד', ע"ז. 25 שמאו וכו'. מסכ' ס"ל מ"ד ומ"ה. 26 אוכלין וכו'. ירום' ס"ל סס"ד, ס"ד ע"ב; ככלי י"ב ל', פסחים ג' ג'. 28 כל אילו שמאו וכו'. ירום' ס"ל ה"ו, ס"ד ע"ב, יומ' ס"ח ה"ל, מ"ד ע"ד; ככלי י"ג ל'. ועיין ירום' נכות ס"ב ה"ז, ה' ע"ב, מו"ק ס"ג ה"ה, ס"ב ע"ד.

19 שניה | ד ל שנייה א ושנייה. טפחיים | ד טפחים. ורביעה | ל רביעה. שלש' | ד א ל שלשה. אמ' | ד אמר. א ל ח'. ר' | ד רבי. לעזר | ד אלעזר א ל אלעזר [אום']. 20 כל | א ל ח'. וטפח | א ח'. שיורד | א היורד. מלמעלה | ל ח'. פולטת | ד פלטת. טפחים | ד טפחי' א טפחיים. 21 וכן הוא אום' | כ"ה ל. ד וכן הו' אום' א שנ' ב וכן הוא. קורא | ד קור'. וגו' | ל לקול צנוריך. א ח'. למה נקרא | א ל ולמה נקרא [שמה]. שרובעת | ל שהיא רובעת. 22 אילו | ל אלו. ד ח'. ואסורין | א ל אסורין. במלאכה | ד במלאכ'. 23 ברחיצה ובסיכה | ד ברחיצ' ובסיכה א ובסיכה וברחיצה. בנעילת | א ל ובנעילת. המטה | א המיטה. 24 מותר | ד מות'. מניין | א ל מנין. הלילה | ד לילה. שנ' | ד שנא'. 25 וגו' | ל [הנמצאים] וגו'. א ח'. אילו | ד ל אלו. 26 במלאכה | ד במלאכ'. ברחיצה | א ל וברחיצה. בנעילת | ד א ל ובנעילת. ובתשמי' | ד בתשמיש א ל ובתשמיש. המטה | א המיטה. אוכלין | ל ואוכלין. 27 שיאור | ד שייאור א האיר. המזרח | א שבמזרח. ר' | ד רבי. רבי | א ר'. ל ח'. לעזר בי ר' שמעון | ד אלעזר בר שמעון ל אלעזר ר' שמעון א שמע' בן אלעזר. או' | ד אומר' א אום'. קרית | ד קרות (בא הקריאה בספק). 28 אילו | ד ל אלו. אסורין | א אסור. יוצא | ל יצא. 29 במנודה | ד במנוד'. אי זהו | א איזה הוא ל אי זה הוא.

19. טפח וכו'. ותנו שיעורים לכל רביעה ורביעה, ואם ירדו בכל רביעה פחות מכשיעורה אין כאן רביעה ומתחילים להתענות. 25. היהודים וט'. הכוונה לסוף הפסוק: וצומו עלי וכו' שלשת ימים לילה ויום. 27. קרית הגבר. פירש רש"י שהכוונה לקריאה הראשונה של התרנגול (שהיא אחרי חצות).

30 ר' שמעון בן לעזר או' לא כל הרוצה לעשות עצמו יחיד, תלמיד חכם, עושה, אלא אם כן מנוהו בית דין על הצבור. ר' שמעון בן גמליאל או' דבר שהו של צער, הרוצה לעשות עצמו יחיד עושה, ותלמיד חכם עושה, ותבא עליו ברכה, דבר שהו של שבח, לא כל הרוצה עצמו יחיד עושה, ותלמיד חכם עושה, אלא אם כן מנוהו בית דין על הצבור. ר' שמעון בן לעזר אומ' משם 35 ר' מאיר, וכן היה ר' דוסא או' בדבריו. חצי תשרי מרחשון וחצי כסליו זרע, חצי כסליו טבת וחצי שבט חורף, חצי שבט אדר וחצי ניסן קור, חצי ניסן אייר וחצי סיון קציר, חצי סיון תמוז וחצי אב קיץ, חצי אב אלול וחצי תשרי חום. ר' יהודה היה מונה ממרחשון, ר' שמעון היה מונה מתשרי. 8. סדר תעניות כיצד, מוציאין את התיבה לרחובה של עיר ונותנין עליה אפר מקלה, 40 ולא היו מתעלפין עליה, אחד יושב ומשמרה כל היום. זקן שבהם או' לפניהם דברי כיבושין, בניי, יתבייש אדם מחבירו, ואל יתבייש אדם ממעשיו, מוטב יתבייש אדם מחבירו, ואל יהא הוא ובניו מציבין ברעב, וכן הוא או'

30 לא כל הרולה וכו'. ג"כ י' ג'. ועיין ירוש' פ"ל ה"ל, ס"ל ע"ג. 31 בן גמליאל וכו'. ג"כ הכ"ל; ירוש' בכורות פ"ג ה"ט, ה' קע"ב. ועיין במכ' סקהים פ"ל מ"ה, ג"כ שם כ"ה ה', בכורות י"ז ג'. 34 בן לעזר וכו'. ג"כ בלי ג"מ ק"ו ג'; ג"ל פל"ל, י"ל, עמ' 322. 35—38 סדר התעניות וכו'. מכ' לפ"ג. 40 ולא היו וכו'. ירוש' פ"ג ה"ל, ס"ה ע"ל. זקן וכו'. מכ' לפ"ג.

30 ר' | ד רבי. שמעון | א שמע'. לעזר | ד ל אלעזר א אלע'. או' | ד אומר א אום'. לא | ד ח'. עצמו יחיד | ד יחיד עצמו [עושה] א עצמו יחיד [עושה] ל יחיד [עושה]. 31 עושה | ד [אינו] עושה. 31—32 אלא . . . עושה$_2$ | א ח'. מנוהו | ד מינהו. הצבור | ד צבור. ר' | ד ל רבן. או' | ד אומר ל אום'. דבר | ל [כל] דבר. 32 שהו | ד ל שהוא. הרוצה | ל [כל] הרוצה. ותלמיד | ל תלמיד. ותבא | ד והביא א תבא ל ותבוא. 33 עליו | ל לו. דבר | א בדבר ל [וכל] דבר. שהו | ד ל שהוא. א ח'. שבח | א ח' (ובסקומו סער). הרוצה | ד הרוצ' [לעשו'] א ל הרוצה [לעשות]. ותלמיד | א ל תלמיד. 34 מנוהו | ד מנהו א מינוהו. הצבור | א הציבור. לעזר | ד ל אלעזר א אלע'. אום' | ד ל אומר א או'. 35 ר' (כ"פ) | ד רבי. משם | א משום. או' | ד ל אומר א אום'. בדבריו | ד א ל כדבריו. מרחשון | א מרחשוון. 36 אדר | ד ואדר. 37 אייר | ל ואייר. חצי$_1$ | ל וחצי. קיץ | ד א קייץ. אלול | ל [חצי] אלול (נמחק הפוסנר). 38 ר'$_1$ | ד רבי. היה$_1$ | ל ח'. מרחשון | א מרחשוון. היה$_2$ | ד ל ח'. 39 תעניות | ד ל תעניו'. התיבה | ד התבה. מקלה | ל ח'. 40 מתעלפין | ל מתחלפין. אחד | א ואחד ל [אלא] אחד. זקן | ל הזקן. שבהם | ד ל שבהן. או' | ד אומר ל אום'. 41 לפניהם | ד לפניהן. כיבושין | ל כבושין. בניי | ל בנו. יתבייש | א [אל] יבוש ל יבוש. מחבירו | ד מחברו. יתבייש | א יבייש ל יבוש. אדם | ד אד'. 42 יתבייש | א שיבייש ל יבוש. אדם | ד אד'. מחבירו | ד מחברו [ומפעשין] א ל מחבירו [ומפעשין]. יהא | א ל יהו. ובניו | ד ובני'. מציבין | ד ל מצובין א מצירין. וכן הוא או' | ד כן הוא אומר א שכ'.

40. מתעלפין. מתחלפין, עיין בשנ"ס. 41. דברי כיבושין וכו'. דברי עידוד, עיין בבה"א. 42. מציבין. צבין, נפוחים.

למה צמנו ולא ראית תדע, מהו משיבן, הן ביום צומכם וגו' הן לריב ומצה תצומו וגו' הכזה יהיה צום אבחרהו יום ענות אדם וגו', אלא אי זהו צום שאני רוצה בו, פתח חרצובות רשע. אם היה שרץ בידו של אחד, אפי' טובל בשילוח ובכל מימי בראשית, אינו טוהיר לעולם, השליך שרץ מידו, עלתה לו טבילה בארבעים סאה, וכן הוא אומ' ומודה ועוזב ירוחם ואו' נשא לבבינו אל כפים וגו'. 9. או' לפניהן עשרים וארבע ברכות, שמונה עשרה שבכל יום, ושש היה מוסיף. 10. שביעית, סמכוס או' משפיל הרמים, היא ברכת המינין. היכן אומ', בין גואל לרופא חולים. עונין אמן על כל ברכה וברכה, תוקעין ומריעין ותוקעין, כך היו נוהגין בגבולין. 11. במקדש מה הן או', ברוך ה' אלהי ישראל מן העולם ועד העולם, ואין עונין אמן במקדש. מנין שאין עונין אמן במקדש, שנ'

43 למה צמנו וכו'. יסעי' נ"ח, ג'. 44 הן לריב וכו'. שם כ"ח, ד' ולילך. 46 שם היה וכו'. יומ' פקחים פ"ו, ה"ל, ל"ג ע"ל. ועיין יומ' כאן פ"ג ה"ל, ק"ה ע"ל, נזלי ע"ז ל'. ועיין בק' קיבל קפל"ד. 48 ומודה וכו'. מגלי כ"ח, י"ג. כאן ל. מיכה ג', מ"ל. 49 או' לפניהן וכו'. מסכ' פ"ג סמ"ג. 50 סמכוס וכו'. יומ' פ"ג ה"י, ק"ה ע"ל; נזלי י"ז ל'. 51 היכן אומ' וכו'. נזלי ט"ז ג'. 53 במקדש וכו'. מסכ' נכות פ"ט מ"ה. ברוך ה' וכו'. תהלים ק"ו, מ"ח (ועי"ש מ"ל, י"ל), דה"ל ט"ז, ל"ו. 54 ומין עונין וכו'. לעיל נכות פ"ו הכ"ג, עמ' 39, או' 101 ולילך; יומ' פ"ג ה"ל, ק"ה ע"ל, נכות פ"ט ה"ח, י"ל ע"ג; נזלי ט"ז ג', נכות ק"ג ל', סוטה מ' ג'.

43 צמנו | ל צמת (ותוקן: צמנו). ראית | ד ראיתה. 43–44 תדע . . . וגו'$_2$ | א ח'. תדע | ד ל [ענינו נפשינו (ל נפשנו) ולא] תדע פ ענינו נפשנו ולא תדע. מהו | ד ל מה (ל ומה) הוא. 44 וגו'$_1$ | ד וגומר ל תמצאו חפץ וכל עצביכם תנגשו. וגו'$_2$ | ד וגומר ל [ולהכות באגרוף רשע] וגו'. יהיה | ד ח'. אבחרהו | ד אבחריהו. 45 יום . . . אדם | א ח'. וגו' | ד [נפשו] וגו' ל נפשו א וג'. זהו | ד זה ל זה הוא. רוצה בו | ל ח' (ובסקוסו פער). פתח | ל [הלא זה צום אבחרהו] פתח. 46 חרצובות | א חרצ'. רשע | ד ל רשע [וגו'] א רשע [והתר אנ' סוטה וגו']. היה | ד א יהא ל יהיה. שרץ | א השרץ. אחד | ד א ל אדם. אפי' | ד א אפילו. בשילוח | א בסי שילוח. 47 אינו | ל לא. טוהיר | ד א טהור ל טהר. שרץ | א ל השרץ. מידו | כ"ה ד א ל. ב בידו. 48 וכן הוא אומ' | ד וכן הוא אומר ל וכן הוא או' א שנ'. ואו' | ד ואומר א ואומ'. 49 לבבינו | ד ל לבבנו. וגו' | ל אל אל בשמים. או' | ד אומר א ואומ' ל ואו'. לפניהן | א ל לפניהם. וארבע | א ל וארבעה. ברכות | ד ח'. שמונה | ד ל שמנה. 50 שבכל | ד בכל. מוסיף | א מוסיף [והיכן אומרן בין גואל לרופא] ל מוסיף [ואיכן או' בין גואל ישראל לרופא חולים] (עיין להלן שו' 51). סמכוס | ד [משם] סומכוס א [משום] סומכוס ל [משם] סמכוס. או' | ד א ל אמרו. 51 היא ברכת המינין | ד א ל ח'. היכן . . . חולים | א ל ח' (עיין לעיל בשנו"ס שו' 50). אומ' | ד אומרן. גואל | ד גואל [ישראל]. עונין | א ועונין ל ועוני'. 52 וברכה | ד וברכ'. תוקעין . . . ותוקעין | א ל ח'. כך | א וכך. 53 במקדש | ד במקד' א ובמקדש. או' | ד אומרי' א ל אומ'. ברוך | ד ברוך [אתה]. ישראל | א ישר'. 54 מנין | א ל ומנין. במקדש$_2$ | ל בבית המקדש. שנ' | ל ת"ל.

43. ראית תדע וכו'. הפסוק מקוצר, עיין בשנו"ס. 48–49. נשא לבבינו וכו'. כלומר, שם ונותן את לבו (עותן דעתו) לכפו, לגזל שבידו להחזירו. 51. היכן אומ' וכו'. כלומר, היכן אומרן לשש הנוספות.

55 קומו וברכו את ה' אלהיכם וגו'. מנין על כל ברכה וברכה ועל כל תהלה ותהלה, שנ' ומרומם על כל ברכה ותהלה, על כל ברכה ברכה, ועל כל תהלה תהלה. 12. על הראשונה הוא אומ' ברוך ה' אלהי ישראל מן העולם ועד העולם ברוך גואל ישראל, והן עונין אחריו ברוך שם כבוד מלכותו וגו'.
60 13. וחזן הכנסת או' להם תקעו הכהנים תקעו, וחוזר ואו' להם מי שענה את אברהם בהר המוריה הוא יענה אתכם וישמע קול צעקתכם ביום הזה. תוקעין ומריעין ותוקעין. על השנייה הוא או' ברוך ה' אלהי ישראל מן העולם ועד העולם, ברוך זוכר הנשכחות, והן עונין אחריו ברוך שם כבוד מלכותו. וחזן הכנסת או' להן הריעו בני אהרן הריעו, וחוזר ואו' להן מי
65 שענה משה ואבותינו על ים סוף הוא יענה אתכם וישמע קול צעקתכם ביום הזה. תוקעין ומריעין, אחת תקיעה ואחת הרעה, אחת תקיעה ואחת הרעה,

55 קומו וכו'. כמ' ט', ה'. 56 ומרומם וכו'. כמ' שם. 57 על הראשונה וכו'. עיין 33בי ט"ז ח'. 58 ברוך ה' וכו'. עיין לעיל שו' 53. 59 ברוך שם וכו'. עיין 33בי פסחים כ"ו ח' (לח למהר משה, לבל למהר יעקב), ב"כ פל"ו, עמ' 1202, שם פל"ח, ג', עמ' 1252 (ום"כ). ועיין במסכ' יומא פ"ג מ"ח, פ"ד מ"ח ומ"ב, ספרי האזינו פי' ש"ו, עמ' 342. ועיין תהלים ע"ג, י"ט. 60 וחזן וכו'. 33בי ט"ז ג'. מי שענה וכו'. עיין במסכ' פ"ג מ"ל.

55 וברכו | ל פ ברכו. 55–56 אלהיכם . . . שנ' | א מן העולם ועד העולם ויברכו שם כבודך. ונו' | ל מן העולם ועד העולם ואו' ויברכו שם כבודך ומרומם על כל ברכה ותהלה. 56 ועל . . . ומרומם | ל ח'ל. שנ' | ד שנאמר. ותהלה[2] | א ותהילה. 57 ברכה[2] | ד ברכ' א ל וברכה. ועל | ל על. תהלה[1] | א תהילה. תהלה[2] | א ותהילה ל ותהלה. על הראשונה | ד על הראשונ'. א ח'. אומ' | ד אומר ל או'. 58 ישראל | א ישר'. ברוך[2] | א ל ח'. 59 ישראל | א ישר'. והן | א והם. ונו' | א ל לעולם ועד. 60 או' | ד אומר. להם[1] | ד לה' א להן. להם[1] . . . הכהנים | ל ח'. הכהנים | ד הכהני'. ואו' | ד ואומר א ועונה. להם[2] | א ל ח'. 61 אברהם | א אברהם [אבינו]. המוריה | א המורייה. קול | א ל בקול. ביום | א היום. 62 ותוקעין | ד ח'. על | א ועל. השנייה | ד ל השניה א שנייה. או' | ד אומר א אומ'. 63 ברוך | א ל ח'. 64 מלכותו | א ל מלכותו [לעולם ועד]. או' | ד אומר. להן | ד א להם. ואו' | ד ואומ'. להן | ד להם. א ח'. 65 שענה | ד שענ' [את] א ל שענה [את]. משה ואבותינו | א ל אבותיכם. הוא | ד הו'. וישמע | ד ותשמע. 65–66 קול . . . הזה | ל וכו'. קול | א בקול. ביום | א היום. 66 תוקעין | ל ותוקעין. ומריעין | ד א ל ומריעין [ותוקעין]. תקיעה[1] | א ל תקעו. הרעה[1] | א ל הריעו. אחת[2] . . . הרעה[2] | ד א ח'. תקיעה[2] | ל תקעו. הרעה[2] | ל הריעו.

55. קומו וברכו וכו'. הכוונה לסוף הפסוק: ויברכו את שם כבודך, והייתי ברוך שם כבוד מלכותו וכו'. ועיין בבה"א. 57. הוא אומ' וכו'. כלומר, במקדש. 60. וחוזר ואו' וכו'. כלומר, אחרי שענו ברוך שם כבוד מלכותו וכו', חוזר ואמר שוב מי שענה וכו', כדי להפסיק בין ברוך שם וכו' לבין התקיעות, שלא יראה שתוקעין על ברוך שם וכו', שהיא ברכה לעצמה, עיין בבה"א. 66. תוקעין ומריעין, אחת וכו'. לפני הרש"ס היתה כאן הגירסא: מריעין תוקעין ומריעין. ולפ"ז הפירוש הוא: אחת תקיעה (כלומר, שתוקעין ומריעין ותוקעין) ואחת הרעה (כלומר, שמריעין ותוקעין ומריעין), וכן הסדר בשלישית ורביעית, ובחמישית וששית.

עד שיגמור את כולם, וכך הנהיג ר' חלפתא בצפורי ור' חנניא בן תרדיון בסיכני. וכשבא דבר אצל חכמים אמרו לא היו נוהגין כן אלא בשערי מזרח בלבד.

פרק ב'

1. ארבע משמרות עלו מן הגולה, ידעיה חרים פשחור ואמר, עמדו נביאים שבירושלם ועשאום עשרים וארבע משמרות, ובללום והטילום לתוך קלפי, בא ידעיה ונטל חמש והוא, הרי כן שש, בא חרים ונטל חמש והוא, הרי שש. בא פשחור ונטל חמש והוא, הרי שש, בא אמר ונטל חמש והוא, הרי שש. וכך התנו עמהן הנביאים שאפלו יהוריב עולה מן הגולה לא יהא אחד מכם נדחה מפניו, אלא יעשה טפילה לו. עמדו ראשי משמרות וקבעו את עצמן בבתי אבות. 2. כל משמר שיש בו ארבעה, חמשה, ששה, שבעה, שמונה, תשעה. משמר שיש בו ארבעה, שלשה מקריבין שני, שני ימים, ואחד מקריב אחד. משמר שיש בו חמשה, שלשה מקריבין שני, שני ימים, ושנים מקריבין יום אחד. משמר שיש בו ששה, חמשה מקריבין חמש' ימים, ואחד

67 וכך הנהיג וכו'. ג"כ הכ"ל. ועיין במסכ' פ"ג מ"ח וג"כ כ"ה כ"ז ס'.
1 מלבד וכו'. יכוס' פ"ד ה"ג, ס"ח ע"ל; ג"כ כ"ז קע"ל ומילך. ועיין ערכין י"ג ב'. 2 כל משמר וכו'. יכוס' הכ"ל.

67 שינמור | ד א שנומר ל שנוטרין. כולם | א כולן. וכך | ד כן א ל כך. ר' | ד רבי. בצפורי | ד בציפרי א בציפורי ל בציפורין. ור' | ד ורבי. חנניא | ל חנניה. 68 בסיכני | ד בסכני ל בסכנין. אמרו | כ"ה ד א ל. ב ח'. כן | ל כך. בשערי מזרח | א בשער המזרח. 69 בלבד | א ח'.

1 ארבע | ד א ארבעה. משמרות | ד משמרו'. חרים | ד חרום א וחרים. פשחור | א ופשחור. ואמר | ד ואים' א ואימר (וכן בל תלויה יו"ד בין השורות). עמדו | ל ועמדו. 2 נביאים | ל הנביאים. עשרים | ד עשרי'. עשרים . . . משמרות | א ארבע משמרות ועשרים. לתוך | ד לתו'. 3 קלפי | ד הקלפי. בא (ב'פ) | ל ובא. ונטל | ד וגוטל. כן | ד כאן. א ל ח'. חרים | ד חרום. 4 בא (ב'פ) | ל ובא. חמש$_1$ | ד ה'. אמר | ד א ל איימר. חמש$_2$ | ד ה'. 5 התנו עמהן | א היתנו עמהם. הנביאים | ד הנביאי' א נביאים. שאפלו | ד שאפי' א ל שאפילו. 6 מכם | ד מהן. יעשה טפילה | ד יעש' טפלה. לו | ל ח'. עמדו | ל ועמדו. וקבעו את | ל ועשו. 7 בבתי | ל בתי. כל | א ל ח'. 8 שמונה | ד א ל שמנה. תשעה | ד תשע' ארבעה שלשה | ד ארבע' שלש'. שני$_1$ | א שנים. 9 אחד | ד א ל [יום] אחד. חמשה שלשה | א שלשה חמשה. מקריבין | א [שנים] מקריבין. שני שני | ד שני א שנים. ושנים | א ושלשה. 10 ששה | א [חמשה] ששה (נמחק המוסגר). חמש' | ד א ל חמשה.

2. ובללום וכו'. לפי פשוטו משמע שלא הטילו שם אלא עשרים גורלות (כמפורש בכמה נוסחאות בבבלי), וארבע המשמרות לא היו וקוקים לגורל. ועיין בבה"א. 7. שיש בו וכו'. המלה „שיש" היא באשגרה מלמטה שהיא חוזרת שם כמה פעמים, וכאן הכוונה יש בו, והייט שאין משמר שיש בו פחות מארבעה בתי אבות. ועיין בשנ"ס ובבה"א.

מקריב שני ימים. משמר שיש בו שבעה, כל אחד ואחד מקריב יומו, משמר שיש בו שמונה, ששה מקריבין ששה ימים, ושנים מקריבין יום אחד. משמר שיש בו תשעה, חמשה מקריבין חמשה ימים, וארבעה מקריבין שני ימים. יש מהן שקבעו עצמן לעולם, הבא בשבת, בא בשבת לעולם, לאחר שבת, לאחר שבת לעולם. יש מהן שמגדילין פעם אחת בחודש, יש מהן שמגדילין פעם אחת בשנה, יש מהן שמגדילין פעם אחת בשבוע, ויש מהן שמגדילין בכל משמר ומשמר. כל שמכיר את משמרתו ואת בית אב שלו, והוא מבתי אבות קבועין, אין אסור אלא אותו היום בלבד. כל שמכיר את משמרתו ואין מכיר את בית אב שלו, והוא מבתי אבות קבועין, אסור כל אותה שבת. כל שאין מכיר לא את משמרתו ולא את בית אב שלו, והוא מבתי אבות קבועין, אסור כל אותו חודש, ר' אומ' אומ' אני שיהא זה אסור לעולם, אלא שתקנתו קלקלתו. מפני מה אנשי משמר מותרין לשתות יין בלילות אבל לא

17 כל שמכיר וכו'. ירוש' פ"ג ה"ג, ס"ס קע"ד; ג3לי י"ז ח'. 21 כ' לומ' וכו'. ירוש' וג3לי הכ"ל; ג3לי קכהדין כ"ג ג'. 22 לכמי מסמר וכו'. מסכ' פ"ג ע"ז.

12 שמונה | ל שבעה. ששה$_2$ | א שמונה. מקריבין | ד מקריבי'. 12–13 יום . . . מקריבין$_1$ | ל ח'. 13 וארבעה מקריבין | ד וארבע' מקריבי'. 14 יש מהן שקבעו | א ושקבעו. עצמן | א [את] עצמן ל לעצמן. בא בשבת | ל ח'. לאחר | ד לאח' א ל אחר. 15 לאחר שבת | כ"ה ד. א ל אחר שבת. ב ח'. יש . . . בחודש | ל ח'. שמגדילין (ב"פ) | ד שמגדילי' א שמדלנין. אחת | ד אח'. בחודש | ד בחדש א בשבוע (עיין בשנו"ס להלן שו' 16). יש$_2$ | א ל ויש. 16 פעם אחת | א ח'. בשנה | ד בשבת א על כל חודש וחודש. יש . . . בשבוע | א ח' (עיין בשנו"ס לעיל שו' 15). יש | ל ויש. שמגדילין$_2$ | א שמדלנין. 17 בכל | א ל על כל. שמכיר | א המכיר ל [מי] שמכיר. משמרתו | א ל משמרו. ואת בית | ל ובית. 18 אין | א ל אינו. 18–21 היום . . . אותו | א ח'. משמרתו | ל משמרו. 19 ואין | ל ואינו. מבתי אבות | ד בבתי אבו'. אותה | ל אות'. 20 שאין | ל שאינו. את (ב"פ) | ל ח'. משמרתו | ל אנשי משמר שלו. אבות | ל דינין (נמחק ובין השורות: אבות). 21 אסור | ד אסו'. אותו | ד ח'. חודש | ד חדש ל החדש. אומ'$_2$ | ד אומר ל או'. אלא | כ"ה ד א ל. ב ח'. 22 מה | א ח'.

14. שקבעו עצמן וכו'. כלומר, כל בית אב במשמר שלו קבע את יומו לעולם, בכל פעם שהמשמר משרת בבית המקדש. 15. שמגדילין וכו'. הכוונה כאן לכהנים שלא הכירו את המשמר שלהם, והיו נוספים למשמרות אחרים. ויש שהגדילו את המשמרות פעם בחודש וכו'. ועיין בבה"א. 18. אין אסור וכו'. כלומר, אין אסור לשתות יין אלא אותו היום הקבוע לעבודתו בבית המקדש, שמא יעלה לירושלים ויהא שתוי ולא יוכל לשמש, אבל הוא מותר בשאר כל הימים. ומדברים בכהנים שמחוץ לירושלים בזמן הבית, עיין להלן, שו' 21, בבה"א. 20. כל שאין מכיר וכו'. ברייתא זו נסמכה לסיפא של פ"ב מ"ו, לאיסור תספורת של אנשי משמר. עיין בבה"א. 21. כל אותו חודש. המלה ,אותו' היא באשנרה מלעיל (ובדפוסים חסרה), וכאן הכוונה שאסור לספר כל חודש וחודש, משום ספק שמא הוא יום טוב שלו, אבל יותר מחודש לא אסרו לו, שהרי אף בזמן משמרתו אם קרה וגדל פרע מגלח שלא יפסל מעבודה. והתוספתא מדברת בזמן הבית, ובכהנים שחוץ לירושלים. אבל בשתיית יין לא נאסרו כלל אם אין מכירין את משמרתם, לשיטת התוספתא והירושלמי, עיין בבה"א. אסור לעולם וכו'. כלומר, להסתפר לעולם, משום ספק שמא הוא יו"ט שלו (ואם יקראו אותו לירושלים, יסתפר כדי להתכשר לעבודה), אלא שתיקנתו קלקלתו, והייט קלקלתו שאינו מכיר את משמרתו תיקנה אותו והתירתו להסתפר, משום שהיא מירה שאינו יכול לעמוד בה. (ע"פ הירושלמי). ועיין בבה"א.

בימים, שאם תכבד העבודה על אנשי בית אב יסמכו עליהן. 3. אנשי בית אב, לא ביום ולא בלילה, מפני שהן תדירין בעבודה. אנשי משמר ואנשי מעמד אסורין לספר ולכבס, בין משחרב הבית ובין עד שלא חרב הבית, ר׳ יוסה או׳ משחרב הבית מותרין, מפני שאבל הוא להם. 4. יום שיני וחמשי הוחדו לתענית צבור, ובהן בתי דינין יושבין בעיירות, ובהן נכנסין לבתי כנסיות וקורין, ובהן מפסיקין למקרא מגלה. מה בין תענית צבור לתענית יחיד, תענית צבור אוכלין ושותין מבעוד יום מה שאין כן בתענית יחיד, תענית צבור אסורין במלאכה ברחיצה ובסיכה ובנעילת הסנדל ובתשמיש המטה, מה שאין כן יחיד, תענית צבור נכנסין לבתי כנסיות וקורין, מה שאין כן בתענית יחיד, תענית צבור מוציאין את התיבה לרחובה של עיר, מה שאין כן בתענית יחיד, תענית צבור מתפללין עשרים וארבע ברכות, מה

23 שמס תכבד וכו׳. ירוש׳ פ״ג רסי״ג, ק״ס ע״ד; ג׳ילי י״ז ח׳. 25 בין משחרב וכו׳. עיין להלן פ״ג, סו׳ 28. 26 יוס׳ סיכי וכו׳. משכ׳ פ״ג מ״ט. 27 בתי דיכין וכו׳. משכ׳ כתובות רפ״ח. ועיין ירוש׳ מגילה פ״ד ה״ח, ע״ס ע״ח, ג׳ילי כתובות ג׳ ח׳, ג׳ק פ׳ ח׳. 28 וקורין. מכילתא ויסע פ״ח, עמ׳ 154; מכילתא דרשב״י, עמ׳ 103; ירוש׳ הכ״ל; ג׳ילי ג׳ק פ״ג ח׳. 29 חוכלין וכו׳. עיין במשכ׳ פ״ח מ״ו. 31 ככנסין וכו׳. עיין ג׳ילי ט״ו ג׳. 32 מוליחין וכו׳. לעיל פ״ח, סו׳ 39 (וס״כ). ועיין ג׳ילי י״ד ח׳, ט״ו ג׳. 33 עסריס ומלבע וכו׳. משכ׳ פ״ג מ״ב. ועיין ג׳ילי י״ג ג׳.

23 העבודה | ד העבדה. אנשי | ל ח׳. יסמכו | א ל ויסמכו. עליהן | א עליהם. 24 ביום | ד ביו׳. שהן תדירין | כ״ה ד ל. א שתדירין ב שהן תרידין. 25 לספר ולכבס | ל מלספר ומלכבס. הבית (ב׳פ) | א בית המקדש. ובין | א ל בין. 26 יוסה | ד א ל יוסי. או׳ | ד א אום׳. הבית | ל ח׳. מותרין | ד מותרי׳ ל [הרי אלו] מותרין. להם | א להן. שיני | ד ל שני. 27 וחמשי | א [ויום] חמישי ל [ויום] חמשי. הוחדו | א יחיד יושב. לתענית | א בתענית. צבור | א ל ציבור. ובהן | א בהן. דינין | ד דיני׳. יושבין | א יושבים. נכנסין | א יושבין. 28 לבתי | א בבתי. מפסיקין | ל מספיקין. למקרא | ד למקר׳ א לקרית ל מקריאת. מגלה | א מגילה. תענית | ד תעני׳. צבור | א יחיד ל ציבור. 29 יחיד | א ציבור. צבור | א ל ציבור. שאין | ד שאי׳. בתענית | ד תענית. 30 תענית | ד תעני׳. צבור | א ל ציבור. במלאכה | ד במלאכ׳. ברחיצה | א וברחיצה. ובסיכה | ד ובסיכ׳. 31 המטה | ד המט׳ א המיטה. יחיד | ד א ל [בתענית] יחיד. 31–33 תענית . . . יחיד | ל ח׳. צבור | א ציבור. כנסיות | ד כנסיו׳. וקורין | ד ח׳. 32 בתענית | ד בתעני׳ א לתענית. 32–33 תענית . . . יחיד | א ח׳ (ועיין בשנו״ס לעיל 31–33). תענית | ד תעני׳. מוציאין | ד מוציאי׳. התיבה לרחובה | ד התב׳ לרחוב׳. 33 שאין | ד שאי׳. צבור | א ל ציבור. עשרים | ד עשרי׳. וארבע | ד וד׳ א וארבעה. ברכות | ד ברכו׳.

25. עד שלא חרב וכו׳. והייט כשהם חוץ לירושלים ומכירים את המשמר שלהם, עיין לעיל. 26 שאבל וכו׳. ואם נמנע מלהסתפר בשבוע שחל בו זמן משמרו, נוהג כבמועד ולא כאבל. עיין בבה״א. 28. מפסיקין למקרא מגלה. אין למקרא אלא במקרא, כלומר, מפסיקין לבני הכפרים מסדר הפרשיות, במקרא מגילה שלהם. ועיין בבה״א. תענית צבור. הכוונה כאן לתעניות האמצעיות והאחרונות של נשמים, שנשנו במש׳ פ״א מ״ו. עיין בבה״א. 29. לתענית יחיד. הכוונה לתעניות היחידים שנשנו במשנ׳ פ״א מ״ד ומ״ו, עיין בבה״א. 29–30. בתענית יחיד. כלומר, אפילו בתעניות הסופיות שנשנו במשנ׳ סס״א.

שאין כן בתענית יחיד, תענית צבור כהנים נושאין כפיהן ארבעה פעמים ביום, מה שאין כן בתענית יחיד, תענית צבור אין מפסיקין לימים טובים הכתובים במגלה, מה שאין כן בתענית יחיד. 5. מעשה וגזרו תענית בחנוכה בלוד, אמרו לו לר' ליעזר וסיפר, לר' יהושע, ורחץ. אמ' להם ר' יהושע צאו והתענו על מה שהתעניתם. כל זמן שהיה רבן גמליאל קיים היתה הלכה נוהגת בדבריו, לאחר מיתתו של רבן גמליאל בקש ר' יהושע לבטל את דבריו, עמד ר' יוחנן בן נורי על רגליו ואמר, חזי אנא, בתר רישא גופא אזיל, כל זמן שהיה רבן גמליאל קיים היתה הלכה נוהגת כדבריו, עכשיו שמת בקשתם לבטל את דבריו. אמ' ר' יהושע אנו שומעין לך, נקבעה הלכה כדברי רבן גמליאל, ולא עירער אדם על דבריו. 6. בשבתות ובימים טובים מותר להתענות לפניהם ולאחריהם. מפני מה אילו אסורין ואילו מותרין, אילו מדברי תורה, ואין דברי תורה צריכין חזוק, ואילו דברי

34 כופחין כפיהן וכו'. מסכ' כת"ד, להלן פ"ג, סו' 1. 35 אין מפסיקין וכו'. מסכ' פ"ב מ"י; ככלי עירובין מ"ח ח'. 36 מה שאין וכו'. ככלי י' ח'. ועיין יכוס' כדכיס פ"ח ה"ח, מ' ע"ד, ככלי כאן י"ב ח' וגגמרא שבשוף מגילת תעכית. מעשה וכו'. יכוס' פ"ב הי"ג, פ"ו ע"ח, מגילה פ"ח ה"ו, ע' ע"ד, כדכיס פ"ח הכ"ל; ככלי כ"ה י"ח ב'. 39 לאחר מיתתו וכו'. ככלי עירובין מ"ח ח'. 43 בשבתות וכו'. יכוס' פ"ב הי"ג, פ"ו ע"ח, מגילה פ"ח ה"ו, ע' ע"ב; ככלי י"ז ב', כ"ה י"ע ח'. 45 מדברי תוכה וכו'. המקוכות הכ"ל; להלן יבמות פ"ד; יכוס' שם פ"ע ה"ה, י' ע"ב, כתובות שבי"ח, ל"ד ע"ב; ככלי יבמות פ"ה ב'. ועיין ככלי כאן כ"ה ח'.

34 צבור | א ציב' ל ציבור. כהנים | ל הכהנים. כפיהן | א ל [את] כפיהם. 35 צבור | אין | א ל ציבור לא היו. מפסיקין | ד מפסיקי'. 36 הכתובים | ד הכתובי' א הכתובין. במגלה | א במגילת [תענית]. בתענית | א בתענ'. 37 אמרו | א ח'. לו | א על ל [עליו] על. לר' | ד לרבי א ל ר'. ליעזר | ד א ל אליעזר. וסיפר | ל שסיפר. לר' | א על ר' ל ועל ר'. ורחץ | ל שרחץ. אמ' | ד אמר א א'. להם | א להן. 39 נוהגת | ל הולכת. בדבריו | ד כדבריו א כדברי ל כדברי ר'ג. מיתתו | א פטירתו. של רבן גמליאל | ל ח'. בקש | א ביקש. ר' | ד רבי. 40 ר' | ד רבי. על רגליו | ל ח'. ואמר | א ל ואמ'. אנא | ד אנה. בתר | א ל דבתר. רישא | ל ראשא. 41 אזיל | ד איזיל. רבן גמליאל | ל ר'ג. הלכה | ד הלכ'. נוהגת | ל [כמותו] נוהגת. עכשיו | ל עכשו. 42 בקשתם | ד [אתם] מבקשין | ל [אתם] מבקשים. א ח'. לבטל | א [אתם] מבטלין. אמ' | ד אמר א א' [לו]. ל ח'. אנו | א ל [אין] אנו. נקבעה | א נקבע. הלכה | ד הלכ'. 43 כדברי | א ל ח'. רבן גמליאל | ד ר'ג א ל כרבן גמליאל (א גמל'). עירער | א ערר ל ערער. דבריו | א דבר. בשבתות | ל בשבת. ובימים | ד וביסי'. 44 מותר להתענות | ד מותר להתענו' ל מתענין. לפניהם | ולאחריהם | ד לפניהן ולאחריהן. אילו | ד ל אלו. אסורין | א אסורות. ואילו | ד ל ואלו. 45 מותרין | ד מותרי' א מותרות. אילו | ד ל אלו. מדברי | א דברי. חזוק | א חיזוק. ואילו | ד אלו ל ואלו. דברי$_2$ | א ל מדברי.

35. אין מפסיקין וכו'. שהרי באמצעיות ובאחרונות עסיקינן (עיין מ"ש לעיל שו' 28), וכבר התחילו להתענות, אבל היחידים מפסיקים אפילו בסוף, עיין בבה"א. 36. מעשה וגזרו וכו'. כלומר, בתעניות שניות שחלו בחנוכה, ור' אליעזר ור' יהושע סוברים שאפילו התחילו מפסיקים, עיין בבה"א. 39. נוהגת בדבריו. כלומר, כדעתו במשנ' סנ"ב, שאם התחילו אין מפסיקין, עיין בבה"א.

סופרים, ודברי סופרים צריכין חזוק. אבא יוסי בן דוסאי אומ' משם ר' יוסה הגלילי נשבע שיתענה בערב שבת הרי זו שבועת שקר. 7. תשעה באב שחל להיות בערב שבת, אוכל אדם כביצה ושותה אפי' כביצה, כדי שלא יכנס זה כשהוא מעונה, דברי ר' יהודה, ר' יוסה אומ' הרי זה מתענה ומשלים. אמ' לו ר' יוסה אי אתה מודה בתשעה באב שחל להיות אחר שבת שאוכלין ושותין מבעוד יום, מה לי נכנס לה מעונה מה לי יצא ממנה מעונה, אמ' לו לא אם אמרת בזה, שאוכלין ושותין כל היום, תאמר בזה שאין אוכלין ושו' אלא משחשיכה. 8. כשם שמתריעין על הגשמים בשאר שני שבוע, כך מתריעין עליהן בשביעית, מפני פרנסת אחרין. ומתריעין על האילן בפרס הפסח, ועל הבורות ועל השיחין ועל המערות בפרס החג, אם אין להן מה שישתו, מתריעין עליהן מיד, אי זו היא יד שלהן, יום שיני ויום חמישי. ועל כולן אין מתריעין עליהן אלא באותה הפרכיא בלבד. 9. דבר שיש בו הפסק, אפי' שלשה מתים ביום אחד זה אחר זה, אין זה דבר. שאין בו

46 מצא יוסי וכו'. גמרא שבסוף מגילת תעניות הכ"ל. 47 תשעה באב וכו'. ירוש' סוף"ג, ס"ו רע"ב; בבלי עיכודין מ"א ח' (כל הצבייתא). 53 כשם וכו'. ירוש' רפ"ג, ס"ו ע"ג. ועיין בבלי י"ט ב'. 54 ומתריעין וכו'. ירוש' פ"ג ה"ג, ס"ו ע"ב; בבלי הכ"ל. 56—57 ועל כולן וכו'. בבלי הכ"ל. ועיין להלן, סו' 73. 57 דבר וכו'. עיין במסכ' פ"ג מ"ד, ירוש' ה"ה, ס"ו ע"ד, בבלי כ"א קע"א ולילך.

46 סופרים (ב"פ) | ד ספרים. חזוק | א חיזוק. דוסאי | ל דסי. אומ' | ד אמ' | ל או'. משם | א ל משום. יוסה | ד א יוסי | ל אליעזר. 47 הגלילי | ל ח'. נשבע | א [הרי] שנשבע | ל הנשבע. שיתענה בערב | א שמתענה ערב. זו | ד זה. שקר | א שוא. תשעה | ד ותשעה. 48 בערב | ד א ערב. כביצה ושותה | א [אפילו] כביצה ושותה. | ל ח'. אפי' | ד א ח'. כביצה | ד כביצ'. 49 זה | ד ל לה | א לשבת. כשהוא | ל ח'. יוסה | ד א ל יוסי. אומ' | ל או'. הרי זה | א ל ח'. 50 אמ' | ד אמר. ר' | ד רבי. יוסה | ד א ל יוסי. אי | ל אין. אחר שבת | א באחד בשבת. 50—51 שאוכלין ושותין | א ל שאוכל ושותה. 51 מה לי נכנס | א שלא יכנס. מעונה | ד מעונ' | א [כשהוא] מעונה. מה לי יצא | א ושלא יצא. ממנה | ד הימנה. מעונה | א [כשהוא] מעונה. אמ' | ד אמר א א'. 52 אם | ד ח'. שאוכלין ושותין | א ל שאוכל ושותה. תאמר | ד תאמ'. 52—53 שאין . . . משחשיכה | ד שאין אוכלי' ושותין אלא משחשכה א ל שאוכל ושותה משחשיכה. 54 פרנסת | ל מה פרנס. אחרין | ד א ל אחרים. ומתריעין | ל מתריעין. בפרס | ד א בפרוס. 55 ועל | א ל על. הבורות . . המערות | א בורות שיחין ומערות. בפרס | ד א בפרוס. אם | א ואם. להן | ד להם ל לה. מה | ל ח' (והושלם בין השורות). 56 זו היא | ל זה. יד | ד ל מיד. שיני | ד ל שני א השיני. חמישי | ד חמשי א החמישי. ועל | א על. 57 הפרכיא | ל אפרכיא. בו | א לה. 58 אפי' | ד אפילו א ואפילו. זה אחר זה | א ל ח'. אין | כ"ה ד א ל. ב הרי. שאין | א ל ושאין. בו | א לו.

58. אפי' שלשה וכו'. כלומר, וביום השלישי מתו עוד שלשה, אעפ"י שיש כאן ששה מתים בשלשה ימים, אין זה דבר, שהרי יש בו הפסק.

הפסק, אפי׳ שלשה מתים בשלשה ימים זה אחר זה, הרי זה דבר שאין בו
60 הפסק. אסכרה, אם מתין בה, מתריעין עליה, אם לאו, אין מתריעין עליה.
10. מתריעין על הגובאי כל שהו, מפני שהיא מכה מהלכת, ר׳ שמעון או׳
אף על החגב. חרב העוברת ממקום למקום, אפי׳ חרב של שלום, מתריעין
עליה, ואין צריך לומ׳ חרב של פורענות, ואין לך חרב של שלום יותר משל
פרעה נכה, ושטפה את הצדיק ההוא, זה יאשיהו, שנ׳ וישלח אליו
65 מלאכים מה לי ולך ואלים אמר לבהלני, מפי הקודש
אני עולה, חדל לך מאלהים אשר עמדי, זה לשון ע״ז, ולא
הסב יאשיהו פניו ממנו כי להלחם בו התחפס וגו׳
ויורו היורים למלך יאשיהו ויאמר לעבדיו העבירוני כי
החלתי מאד ויעבירוהו עבדיו מן המרכבה וירכיבוהו
70 על רכב המשנה אשר לו ויוליכוהו ירושלם וימת ויקבר
בקבר אבותיו וכל יהודה וירושלם מתאבלים על יאשיהו
וגו׳ ויקונן ירמיהו על יאשיהו. היכן פירושו של דבר, רוח

60 אסכרה וכו׳. ירוש׳ תכ״ל; ג׳גלי י״ע ג׳. 61 מתריעין וכו׳. ג׳גלי תכ״ל. ועיין במסכ׳ ס״ג מ״ח. 62 חרב וכו׳. מסכ׳ תכ״ל. אל שלום וכו׳. ירוש׳ פ״ג סה״ו, ס״ו ע״ז; ג׳גלי כ״ג קע״ח; מדרש תיכה פ״ל, י״ח, עמ׳ 19. 64 וישלח וכו׳. דה״ג ל״ח, כ״ח—כ״ז. 72 היכן פירושו וכו׳. קדר עולם רנה סכ״ז, עמ׳ 108; ג׳גלי תכ״ל. רוח וכו׳. תיכה ד׳, כ׳.

59 אפי׳ | ד א אפילו. זה אחר זה | א ל ח׳. הרי זה דבר | א ח׳. 59–60 שאין בו הפסק | א מתריעין עליה ב שאין בו [שאין בו] הפסק. ד ל ח׳. 60 אסכרה | א אסכרא. מתין | ד א ל מתים. אם$_2$ | א ואם. אם$_2$ . . . עליה | ל ח׳. 61 מתריעין | א ומתריעין. הגובי | ד א ל הגובאי. שהו | א ל שהוא. שהיא מכה | א שמכה. ר׳ | ד רבי. שמעון | א ל שמעון [בן אלעזר]. או׳ | ד אומר. 62 אפי׳ | ד אפילו א ואפילו. מתריעין | ד מתריעי׳. 63 לומ׳ | ד א לומר. פורענות | ד פורענו׳. ואין$_2$ | א אין ל שאין. יותר | ד ל יתר. א ח׳. משל | א אלא [חרב] של. 64 הצדיק ההוא | א אותו צדיק. זה | א חה הוא ל את. שנ׳ | ד ח׳. 65 מלאכים | ד מלאכי א ל מלאכים (א מלא׳) [לאמר]. ולך | ד ולך [ונום׳] א ולך [מלך יהודה לא עליך אני היום כי אם אל בית מלחמתי]. ואלים | ד ואלהי׳ א ל ואלהים. הקודש | יהודה לא עליך אתה היום כי אל בית מלחמתי. מאלהים . . . עמדי | ד ח׳. עמדי | א ל פ עמי ד ל הקדש. 66 מאלהים | כ״ה א ל. ב מאלים. ע״ז | א ל עבו׳ זרה. 67 להלחם | ד להלח׳. בו | [ואל ישחיתוך (א יש׳ פ ישחיתך)]. א ל ח׳. התחפס | ד התחפ׳ ל פ התחפש. א ח׳. וגו׳ | ל ולא שמע אל דבר נכה מפי אלהים ויבא להלחם בבקעת מגדו. 68 ויורו | א [וכת׳] ויורו. היורים | ד היורי׳ א ל המורים פ הירים. 68–69 ויאמר . . . מאד | ל וגו׳. ויאמר | ד ויאס׳ א פ ויאמר [המלך]. לעבדיו | ד לעבדו. 69 ויעבירוהו | א ויעב׳. עבדיו | א ח׳. המרכבה | ד המחנה א המרכ׳. 69–70 וירכיבוהו . . . המשנה | א ח׳. וירכיבוהו | ד וירכיבו. 70–71 אשר . . . יאשיהו | ל ח׳. 70–72 ויוליכוהו . . . יאשיהו | א וגו׳. 71 בקבר | פ בקברות. אבותיו | ד פ אבתיו. וכל . . . וירושלם | ד היה. 72 יאשיהו | ל יאשיהו [ויאמרו כל השרים והשרות וגו׳].

60. אסכרה, אם מתין וכו׳. כלומר מחלת הגרון המצויה אצל ילדים, והיא מחלה ממארת ומדבקת, אפילו מתו בה ביום אחד מתריעין עליה. 61 הגובי׳. הארבה. 64. ושטפה. העבירה מן העולם, עיין בבה״א.

אפינו משיח ה' וגו'. 11. ועל כולם אין מתריעין עליהן אלא באותה הפרכיא בלבד, היה בסוריא אין מתריעין עליה בארץ ישראל, בארץ ישראל אין מתריעין עליה בסוריא. 12 עיר שהקיפוה גוים, או נהר, וכן ספינה המטרפת בים, וכן יחיד הנרדף מפני גוים ומפני לסטין ומפני רוח רעה, אין רשאין לסגף עצמן בתענית, שלא לשבר את כחן. וכן היה רבי יוסי אומ' אין היחיד רשאי לסגף את עצמו בתענית, שמא יפול על הצבור, ויהיו צריכין לפרנסו.

(פ"נ בכי"ע ובכי"ל)

13. מעשה בחסיד אחד שאמרו לו התפלל וירדו גשמים. התפלל וירדו גשמים, אמ' לו כשם שהתפללת וירדו, כך התפלל וילכו להם, אמ' להם צאו וראו אם עומד אדם בקרן אפל ומשקשק את רגלו בנחל קדרון אנו מתפללין שלא ירדו גשמים, אבל בטוחין שאין המקום מביא מבול לעולם,

73 ועל כולם וכו'. עיין לעיל, סו' 56—57. 75 לין מתריעין וכו'. עיין 33גלי כ"ח ג'. עיר שהקיפוה וכו'. עיין 33גלי כ"ג ג'. 80 מעשה וכו'. עיין 33מסכ' פ"ג מ"ח. 82 לאו ולאו וכו'. עיין יכום' פ"ג סי"ח, ס"ז לע"ח, 33גלי כ"ג ג'.

73 משיח | ל משי'. וגו' | א נלכד בשחיתותם. ועל | ל על. כולם | א ל כולן. עליהן | א עליהם. באותה | א באותו. 74 הפרכיא | א סקום ל אפרכיה. היה | א ל היו. בסוריא | ל בסוריה. עליה | א ל עליהן. 74–75 בארץ₁ . . . עליה | ל ח'. בארץ₁ . . . בסוריא | ד ח'. ישראל | א ישר'. 75 ישראל | א ישר'. אין | א ח'. עליה | א עליהן. בסוריא | ל בסוריה. שהקיפוה | ב שהקופוה «ותוקן: שהקיפוה». גוים | א נייס. 76 המטרפת | ד המטורפת א המיטרפת. יחיד | א היחיד. הנרדף | א ל שהיה נרדף. גוים | ד נוי'. ומפני₁ | ל ח'. לסטין | ד ליסטים א ליסטין ב לסטיך «ותוקן לסטין». ל ח'. 77 אין | ד [כולם] אין. 77–78 עצמן . . . לסגף | כ"ה ד. ב ח'. 77 לשבר | א ל לשבור. כחן | א כוחן. וכן היה | א ל ח'. 78 רבי | א ל ר'. אומ' | א ל או'. את | א ל ח'. 79 הצבור | א הציבור. 80 בחסיד אחד שאמרו לו | ד ואמרו לו לחסיד אחד ל בחסיד «ומחק בנקודות» שאמרו לו לחסיד אחד. וירדו | א ל שירדו. גשמים | ד גשמי' ב גשמים [אמ' לו כשם]. התפלל | ל והתפלל. 81 גשמים | ד גשמי'. אמ' | א ל אמרו. שהתפללת | א שהתפללתה. וירדו | ד וירדו [גשמים] א ל [עליהן] שירדו. התפלל | א התפלל [עליהן]. וילכו | א וירדו. להם (ב"פ) | ל להן. אמ' | ד אמר. 82 עומד | א עמד. אדם | ל ח'. בקרן | א על קרן. אפל | ל העופל. ומשקשק | ד ומקשקש א משקשק. רגלו | א ל רגליו. 82–83 אנו מתפללין | ל ואני מתפלל. 83 ירדו | ל יהיו. בטוחין | ד א בטוחין [אנו] ל בטוחים [אנו]. המקום | ד המקו'.

82. ב קרן אפל. בכי"ל: בקרן העופל «וכ"ה בירושלמי», ועיין דה"ב כ"ז, נ' ועוד.

שנ' ולא יהיה עוד מבול וגו' ואומ' כי מי נח זאת לי
אשר נשבעתי וגו'. ר' מאיר או' מבול של מים אין, אבל מבול של
אש ושל גפרית, כדרך שהביא על הסדומים, יש, שנ' וה' המטיר על
סדום וגו'. ר' יהודה אומר מבול של כל בשר אין, אבל מבול של יחידים
יש, כיצד, נפל לים ומת, טבעה ספינתו בים ומת, הרי הוא מבולו. ר' יוסה
או' מבול של כל דבר אין, אבל מבול של דבר לאומות העולם לימות
המשיח יש, שנ' ואקח את מקלי את נועם ואגדע אותו
להפר את בריתי אשר כרתי את כל העמים, מהו או'
ותופר ביום ההוא. 14. העוברות והמניקות מתענות בתשעה באב
וביום הכפורים ובשלש תעניות השניות של צבור, ושאר תעניות לא היו
מתענות, ולא שינהגו את עצמן בתפנוקין, אלא שאוכלות ושותות כדי קיום
הולד. 15. הרי שהיה מתענה על החולה ונתרפא, על הצרה ועברה, הרי

84 ולא יהיה וכו' בראשית ט', י"ח. כי מי וכו' ישעי' נ"ד, ט'. 85—86 מבול של מים וכו' עיין מכילתא דרשב"י, עמ' 188, מכילתא לרשב"י, עמ' 127, בבלי זבחים קי"ג ע"ב'. 86 וה' המטיר וכו' בראשית י"ט, כ"ד. 87 של כל בשר וכו' עיין בבלי סוטה י"ח ע"ב'. 90 ואקח וכו' זכרי' י"ח, י"ח. 92 העוברות וכו' יומ' פ"ח ה"ה, ק"ד ע"ג; בבלי י"ד ע"ב'. 94 ולא שינהגו וכו' יומ' הכ"ל. 95 הרי שהיה וכו' בבלי י', ב'.

84 שנ' | ד שנאמ' ל שנא'. מבול | א [המים] למבול. 84—85 וגו' . . . וגו' | א ח'. וגו' | ל לשחת הארץ. ואומ' | ד ח'. כי מי | ד ממי. 84—85 כי . . . וגו' | ל ולא יהיה עוד המים למבול לשחת כל בשר. 85 ר' | ד רבי. או' | ד אומר א אומ'. מים | א ל כל בשר. אין | א אינו [מביא]. של$_2$ | א בשר ל של יחידים. 86—87 אש . . . וגו' | א ל מביא (ל יש) כיצד (ל האכיצד) נפל לים ומת טבע (ל טבעה) ספינתו בים ומת זה הוא מבולו (ל מבולם). ועיין להלן שו' 88. 86 כדרך | ד [יש] כדרך. יש | ד ח'. שנ' | ד שנא'. 87 ר' | ד רבי. אומר | א ל אומ'. כל בשר | א ל מים. אין | א אינו [מביא]. 87—88 יחידים . . . מבולו | א אש וגפרית מביא כדרך שהביא על סדום שנ' וה' המטיר על סדום וגו' ל אש וגפרית כדרך שהביא על הסדומיים יש שנ' וה' המטיר על סדום ועל עמורה גפרית ואש. 88 ומת$_1$ | ד ח'. ר' | ד רבי. יוסה | ד א ל יוסי. 89 או' | ד אומר א אומ'. כל דבר | ד א ל מים. אין | א אינו [מביא]. לאומות | א ל באומות. 90 יש | א מביא. שנ' | ד שנאמר. ואקח | א ויקח. מקלי | א מקלו. נועם | ל פ נעם. 90—91 ואגדע . . . העמים | ד ונו'. 90 ואגדע | כ"ה ל פ. א וינדע ב ואגרע. אותו | א פ אתו. 91 בריתי | א בריתו. כרתי | א כרת. כל | א ח'. מהו | ל מה הוא. או' | ד אומר. 92 העוברות | א עברות ל עוברות. והמניקות | ד והמיניקות א ומניקות ל ומיניקות. מתענות | ד מתענין ל מענות. בתשעה | א תשעה. 93 וביום . . . ובשלש | א ויום הכים' ושלש. תעניות | ד תעניו'. השניות | א שניות. ד ל ח' (ובל הושלם בין השורות: שניות). צבור | א ציבור. 94 שינהגו | ד ל שיעננו. את | א ל ח'. בתפנוקין | א ל בתפנוקים. שאוכלות | א ל אוכלות. קיום | א קייום. 95 הולד | ד א הוולד. החולה | א ל חולה. ונתרפא | ד ונרפא. הצרה | א ל צרה. ועברה | ד ועבר'.

89. של כל דבר וכו'. כלומר, לא של מים ולא של אש. ועיין בשנו"ס.

זה משלים תעניתו. 16. הרי שהיה מתענה, ושכח ואכל, ושתה, הרי זה משלים את תעניתו. ההולך ממקום שמתענין למקום שאין מתענין, הרי זה משלים תעניתו. 17. הנכנס לעיר ומצאן שמתענין, הרי זה משלים עמהן. אי זהו הלל הגדול, הודו לאלי האלים הודו לאדוני האדונים וגו'.

פרק ג' (פ"ד בכי"ע)

1. בשלשה פרקים כהנים נושאין כפיהן ארבעה פעמים ביום, בשחר, בחצות, במנחה, ובנעילה דברי ר' מאיר, וחכמים אומ' במנחה ובנעילה לא היה שם נשיאות, שנ' לעמד לשרת בשם ה' הוא ובניו, מקיש בניו לו, מה הוא מעומד, ונשיאות כפים בבקר, אף בניו מעומד ונשיאות כפים בבקר. 2. שמנה משמרות תיקן משה לכהונה, ושמנה ללוייה. משעמד דוד ושמואל הרואה, עשאום עשרים וארבע משמרות כהונה ועשרים וארבע

96 ומכח וכו'. עיין יומ' כדכיס פ"ח ה"ל, מ' ע"ד. 97 ההולך וכו'. ג3לי י' 3'.
99 לי זהו וכו'. עיין יומ' קפ"ג, ק"ז ע"ל, פקמיס פ"ה ה"ז, ל"3 ע"ג, ג3לי פקמיס קי"ח ל'.
1 ג3לקח וכו'. מכ' רפ"ל. 2 לבני כ' מליל וכו'. יומ' רפ"ל, ק"ז ע"ב; ג3לי כ"ו 3'.
3 ל ע מ ד וכו'. לבכיס י"ח, ה'. 4 מעומד וכו'. מכילתא למילואים פתיכי פכ"ע, מ"ה ע"ב; קפרי נקח פי' ל"ע, עמ' 42; פס פוספיס פי' כ"ח, עמ' 243; יומ' פ"ל ה"ל, ק"ז ע"ג; ג3לי קומח ל"ח ל'. 5 פמכח וכו'. יומ' פ"ל ה"ב, ק"ז קע"ל; ג3לי כ"ז ל'.

96 משלים | ד משלי'. תעניתו | א [את] תעניתו. מתענה | ד מתענ'. הרי זה | ד ח'. 97 משלים | ד משלי'. את | א ל ח'. 97–98 ההולך . . . תעניתו | א ח'. ממקום . . . מתענין | ד ממקו' שמתענ' לממקו' שאין מתענ'. 98 משלים תעניתו | ד משלם תעניתו ל מתענה ומשלים. הנכנס לעיר ומצאן | ד הנכנ' לעי' ומצאו. שמתענין | ד שמתענ' א ל שהן מתענין. משלים | ד משלם. 99 אי זהו | ד ל איזה הוא א איזו. הגדול | א הגדולה. לאלי האלים | ד א ל לאלהי האלהים. הודו[2] | א ל [כי לעולם חסדו] הודו. לאדוני | ד פ לאדני. האדונים | ד ל פ האדנים. וגו' | ד וגומרין ל כי לעולם חסדו. א ח'.

1 כהנים | א ל הכהנים. ד ח'. כפיהן | א [את] כפיהם ל כפיהם. 2 במנחה[1] | כ"ה ד א ל ב המנחה. ובנעילה[1] | א בנעילה. מאיר | ד מא'. וחכמים | ד וחכמי' א וחכמ'. אומ' | ד אומרי' ל או'. במנחה[2] | ד במנח'. 3 היה | ד הי'. נשיאות | ד נשיאו' א ל נשיאות [כפים]. שנ' לעמד | ד שנאמ' לעמוד. מקיש | ל הקיש. 4 בניו לו מה הוא | ל אהרן לבניו מה אהרן. בבקר | א בבוקר. 5 שמנה | א ל שמונה. משמרות | ד משמרו'. תיקן | א ל התקין. ושמנה ללוייה | ד א ל ושמונה ללויה. משעמד | ל וכשעמד. 6 וארבע[1] | ד וד' ל וארבעה. משמרות | ד משמרו'. ועשרים | ד ועשרי' א עשרים. וארבע[2] | ל וארבעה.

97. משלים וכו'. כלומר, אם נדר להתענות ביום מסויים, שאמר הריני מתענה ביום זה. ועיין בבה"א.
99. אי זהו הלל וכו'. כלומר שאמרו במשנ' סס"נ.
1. בשלשה פרקים וכו'. היינו בתעניות, במעמדות וביום הכיפורים, כמבואר במשנ' רפ"ד.

משמרות לויה, שנ' המה יסד דוד ושמואל הרואה באמונתם, אילו משמרות כהונה ולויה. עמדו נביאים שבירושלם וקבעו שם עשרים וארבעה עמודים, כנגד עשרים וארבע משמרות כהונה ולויה, שנ' צו את בני ישראל ואמרת אליהם את קרבני לחמי, אי איפשר לומ' כל ישראל, אלא מלמד ששלוחו של אדם כמותו. 3. הגיע זמן המשמר, כהניו ולויו עולין לירושלם, וישראל שבאותו משמר, שאין יכולין לעלות לירושלם, מתכנסין לעריהן וקורין מעשה בראשית, ובטלין מן המלאכה כל אותה שבת. ר' שמעון בן לעזר או' כהנים ולוים וכלי שיר והעם מעכבין את העבודה. 4. באחד בניסן אין בו מנחה ונעילה, משם שיש בו קרבן מוסף וקרבן עצים. פרשה גדולה קורין אותה בשנים, וקטנה ביחיד, בשחרית ובמוסף דברי ר' מאיר, וחכמים אומ' כל שיש בו קרבן מוסף קורין בו מוסף, וכל שאין בו מוסף אין קורין בו מוסף. בשחרית

7 המה יסד וכו'. לה"ל ע', כ"ג. 7—8 במוכתס חילו וכו'. יכום' הכ"ל ס"ח ע"ח, קוף קוכח כ"ס ע"ד; בגלי הכ"ל. 8 עמדו וכו'. עיין במסכ' ס"ד מ"ג, יכום' הכ"ל, ס"ז ע"ד, פסחים רס"ד, ל' ע"ג, בגלי כ"ז ח'. 9 לו ח"ת וכו'. במדבר כ"ח, ג'. ועיין במקומות הכ"ל, ספרי פנחס פ' קמ"ג, עמ' 188, בגלי קומח ח' ח'. 11 בשלוחו וכו'. עיין במסכ' נכוכות פ"ה מ"ה, מכילתא בח פ"ג, עמ' 11, פס פ"ה, עמ' 17, ספרי מטות פ' קכ"ג, עמ' 203, קוף פ' קכ"ה, עמ' 206, יכום' קילוסין רס"ג, ס"ג ע"ח, בגלי מגיגח י' ג', ובמקומות הפ"ס בכוכות ל"ל ג'. הגיע זמן וכו'. מסכ' פ"ד מ"ג. 14 כ' שמעון וכו'. יכום' פ"ד ה"ג, ס"ז ע"ד, עיכוכין פ"י ה"ג, כ"ן קע"ג, פסחים פ"ד ה"ח, ל' ע"ג; בגלי כחן כ"ז ח'. 15 בחמ וכו'. עיין בגלי כ"ח ג'. 16 בכפה וכו'. מסכ' פ"ד מ"ג. 17 בגלי כ' מחיר וכו'. עיין יכום' פ"ד ה"ה, ס"ח ע"ג. 18 בשחרית וכו'. מסכ' הכ"ל.

7 משמרות | ד משמרו'. שנ' | ד שנא'. ל ח'. 7–8 המה . . . ולויה | ל ח'. 8 אילו | ד אלו. ולויה | ד ולוייה. נביאים | ל הנביאים. שם | א ח'. עשרים | ד עשרי'. 9 וארבעה | ד ארבע'. עמודים | ד מעמדו'. א ח' «והסופר התחיל לכתוב ,כנג'. מחקו, ואח"כ הניח ריוח ונקודות». וארבע | ד א וארבעה. משמרות | ד משמרו'. כהונה | א ח'. ולויה | ד ולוייה. א ח'. שנ' | ד שנאמ'. צו את | ל ח'. 10 ישראל | א ישר'. ואמרת . . . את | ל ח'. לחמי | א לחמי [לאשי]. אי | ל ח'. איפשר | ד אפשר. 11 לומ' | ד א ל לומר. ישראל | א ישר'. 12 המשמר | א ל משמר. כהניו | א כהנים. ולויו | ד ולויין א ולוים. עולין | ד עולי'. שאין | א ל שאינן. 13 לירושלם | ד בירושלם. לעריהן | ד ל לעריהם א בעריהם. מעשה | ד מעש' א ל במעשה. ובטלין | ד ל ובטילין. 14 שבת | א השבת. ר' | ד רבי. לעזר | ד א ל אלעזר. או' | ד אומר א אומ'. כהנים ולוים | א ל הכהנים והלוים. וכלי | א כלי. 15 העבודה | ד העבדה. באחד | ד באח'. מנחה ונעילה | א לא מנחה ולא נעילה ל לא במנחה ולא בנעילה. משם | ד משום א ל משני. 16 אותה | ד אות'. וקטנה | ד וקטנ'. 17 ביחיד | ד ביחי'. ל ח'. ר' | ד רבי. וחכמים | א וחכמ'. אומ' | ד אומרי' ל או'. קרבן | ד א ל ח'. 18 וכל | א כל.

9. עמודים. כלומר, מעמדות, הללו שעומדים בירושלים על הקרבנות. 15. אין בו וכו'. כלומר, אין בו מעמד. 16. קורין וכו'. חזר לקריאת מעשה בראשית שלעיל, שו' 13.

ובמוסף נכנסין לבתי כנסיות וקורין, ובמנחה קורין על פה, רבי יהודה אומר אין היחי' קורא על פה, אלא נכנסין לבתי כנסיו' וקורין כקורין את שמע. 5. מה ראו זמן עצי כהנים והעם לימנות, שכשעלו בני הגולה לא מצאו עצים בלשכה, עמדו אילו והתנדבו עצים משל עצמן, ומסרום לצבור, וכך התנו עמהן נביאים שאפי' לשכה מלאה עצים, ואפי' עצים משל צבור, יהוא אילו מתנדבין עצים בזמן הזה, וכל שעה שירצו, שנ' והגורלות הפלנו על קרבן העצים הכהנים והלוים והעם להביא אל בית ה' אלינו לבית אבותינו לעתים מזומנים וגו', ואו' כי עזרא הכין לבבו וגו'. 6. אותן ימים אסורין בהספד ובתענית, בין משחרב הבית ובין עד שלא חרב הבית, ר' יוסה אומ' משחרב הבית מותרין, מפני שאבל הוא להם. אמ' ר' לעזר בי ר' צדוק אני הייתי מבני סנואה בן בנימן וחל תשעה באב להיות בשבת ודחינוהו לאחר שבת

19 לבי יהוסף וכו'. ג33לי כ"ח ח'. 21 מה כלו וכו'. יכוס' פ"ד ה"ו, ס"ח ע"ג, סקליס רפ"ד, מ"ז ע"ד, מגילה פ"ל ה"ו, ע' רע"ג; ג33לי כ"ח ח'; גמרא של מגילת תעניות, עמ' 76 ואילך. 24 והגורלות וכו'. כתמי' י', ל"ס. 27 כי עזרא וכו'. עזרא ז', י'. לותן ימים וכו'. יכוס' הכ"ל (לעיל סו' 21); ג33לי כ"ח י"ט ג'; גמרא של מגילת תעניות עמ' 77, הכ"ל. 29 לתם כ' לעזר וכו'. יכוס' הכ"ל; ג33לי כלון י"ג ח'; עירובין מ"ח ח'; גמרא של מגילת תעניות הכ"ל.

19–20 ובמנחה . . . וקורין | כ"ה ד. ב ח'. 19 קורין | א ל קורא. 19–20 רבי . . . פה | ל ח'. רבי | א ר'. אומר | א אומ'. 20 היחי' | א היחיד. אלא | א ר' יהודה או'. כנסיו' | א ל כנסיות. כקורין | ד א ל [כדרך] שקורין. 21 כהנים | ד כהני' א הכהנים. לימנות | א [לקרות] למנות ל לתנות. שכשעלו | א כשעלו. בני | א ל מן. לא | א ולא. 22 עצים1 | ד עצי'. א ח'. אילו | ד ל אלו. והתנדבו | א ונדבו ל ונתנדבו. עצים2 | ד עצי'. ומסרום | ד ומסרן. לצבור | א ל לציבור. 23 וכך | ד ל וכן. התנו | ד התנדבו א היתנו. עמהן | א ל עמהם. נביאים | ד ל הנביאים. שאפי' | א שאפילו ל שאפלו. לשכה | ל הלשכה. מלאה | ד מלא' א מליאה. ואפי' | ד א ואפילו ל ואפלו. עצים2 | ד עצי'. צבור | א ל ציבור. 24 יהוא | ד ל ועמדו א יהו. אילו | ד ל אלו. מתנדבין | ד והתנדבו ל ונתנדבו. עצים | ד עצי'. בזמן . . . שירצו | ד ל משל עצמן לא יהא קרבן מתקרב אלא משלה' תחילה (ל משלהן תחלה). וכל | א כל. שירצו | א שירצה. 25 העצים | ד העצי' א עצים. הכהנים והלוים והעם | א כהנים ולוים והעם. ד ל ח'. והלוים | פ הלוים. 25–26 להביא . . . וגו' | ד ח'. 26 אל בית | ל פ לבית. ה' | א ל פ ח'. אלינו | א אלהי ל פ אלהינו. לבית אבותינו | א ל ח'. וגו' | א שנה בשנה ל שנה בשנה לבער על מזבח ה' אלהינו ככתו' בתורה. 27 ואו' | ד ואמ'. א ח'. עזרא | ד עזר'. וגו' | א לדרוש בתורת ה' לעשות ללמד בישר' חוק ומשפט ל לדרוש את תורת ה' ולעשות וללמד בישראל חק ומשפט. ימים | ד ימי' א ל היסים. בהספד | ל בספד. 28 ובתענית | ד ובתעני'. ובין | א ל בין. יוסה | ד א ל יוסי. אומ' | ל או'. 29 להם | א להן. אמ' ר' | ד א א"ר. לעזר | ד א ל אלעזר. בי ר' | ד ברבי א ל בר'. אני הייתי | ל אנו היינו. 30 סנואה | א ל סנאה. בנימן | ד ל בנימין. שבת | א השבת.

21. לימנות וכו'. כלומר, במשנתנו פ"ד מ"ה, והרי כל מי שהביא קרבן עצים, יום טוב הוא לו. 27. אותן ימים וכו'. שנמנו במשנתנו הנ"ל. 30. סנואה בן בנימן וכו'. שקרבן עצים שלהם הוא בעשרה באב, כמשנתנו הנ"ל. ועיין בבה"א.

והיינו מתענין ולא משלימין. 7. מהו בני גונבי עלי ובני קוצעי קציעות, שבשעה שהושיבו מלכי יון פרדדיאות על הדרכי' שלא לעלות לירושלם, כדרך שהושיב ירבעם בן נבט, כל מי שהוא כשר וירא חטא באותו הדור מה היה עושה, הוא מביא את הבכורים, ועושין כמין סלים ומחפן בקציעות, ונוטל את הסל ואת הבכורים ומחפן כמין קציעות, ומניחן בסלים, ונוטל את הסל ואת העלי על כתיפו ועולה, כשהגיע לאותו משמר, אמרו לו לאן אתה הולך, אמ' להם לעשות שתי קציעות הללו, שני כפין של דבילה, במכתש הלז שבפניו, בעלי זה שעל כתפי, כיון שעבר מאותו משמר, מעטרן ומעלן לירושלם. 8. מהו או' בני סלמאי הנטופתי, שבשעה שהושיבו מלכי יון פרסדיאות על הדרכים שלא לעלות לירושלם, כדרך שהושיב ירבעם בן נבט, כל מי שהוא ירא חטא וכשר באותו הדור היה נוטל שני גזירי עצים ועושה אותן כמין סולם, ומניחן על כתיפו ועולה, כשהגיע לאותו משמר,

31 מהו בני גונבי וכו'. ירוש' פ"ד ה"ז, ס"ח ע"ג; בבלי כ"ח ב'; גמרא של מג"ת הכ"ל, עמ' 76. 33 שהושיב ירבעם וכו'. מקורות הכ"ל; קדר עולם רבה סכ"ג; ירוש' קפ"ד; בבלי כתן ל' ג', מו"ק כ"ח ג', גיטין ס"ח ב', ג"ג קכ"ח ג'; חיכ"ר פתיחתא ל"ג. כל מי וכו'. מקורות הכ"ל בסו' 31.

31 מהו | ל מה הוא [או']. 32 שהושיבו | ל שהוליכו. פרדדיאות | ד פרדסאות א פרדסיאות ל פרסדאות (ויש שם תיקון). הדרכי' | ד א ל הדרכים. 33 בן נבט | א ל בן נבט [פרדסאות (ל פרסדאות) על הדרכים שלא לעלות לרגל (ל לירושלם)]. ד ח'. כל | ל וכל. שהוא | ד שהו' א ל שהיה. 34 מה היה עושה | ד ח'. הוא | ד א ל היה. מביא | ד נוטל. הבכורים | א הביכורים ל בכוריו. 34–35 ועושין . . . הבכורים | ד ח'. ועושין כמין | ל ונותנן לתוך. סלים | א סלין ל הסל. ומחפן בקציעות | ל ומחפה אותן קציעות. 35 ונוטל . . . בסלים | א ל ח'. ומחפן כמין | ד ומחפין כמן. בסלים | ד בכלים. 36 כתיפו | ד ל כתפו. ועולה | ד ועלה. ל ח'. כשהגיע | ד כשהגי' א כיון שעולה ל וכיון שהגיע. משמר | ל המשמר. אמרו | א א' ל היו אומרין. לאן | א ל להיכן. 37 אמ' | ד אמר א א' ל אום'. להם | א ל להן. שתי | ל שני. א ח'. שני | א שתי. דבילה | ד דבלה. 38 שבפניו | ד שבפני א שלפני. ל ח'. זה | ל הזה. שעל כתפי | א ל שבידי. כיון שעבר | ל וכיון [שהיה] מעביר. מאותו | א אותו ל את אותו. משמר מעטרן | ל המשמר היה מעטרן. ומעלן | א ומעלה אותן. 39 מהו | ד ל מה הוא. או' | ד אמר א ל אום'. סלמאי | ל סולטי. הנטופתי | א הנתוצתי ל הנחצי. שבשעה | א בשעה. 40 פרסדיאות | ד פרדסאות א פרדסיאות ל פרסדאות. 40–41 כדרך . . . נבט | א ל ח'. 41 סי | א ח'. שהוא | ד שהו' א ל שהיה. ירא חטא וכשר | א ל כשר וירא חטא. באותו | א שבאותו. הדור | א ל הדור [מה היה עושה]. נוטל | ד א ל מביא. שני | ד ב'. מירי | א ניחרי ל נורי. עצים | ד עצי'. 42 ועושה | ד ועוש'. כמין | ד כמן. ומניחן | ל ומניחו. כתיפו | ד כתפו. ועולה | ל ח'. כשהגיע | א ל כיון שהגיע.

31. מהו בני גונבי וכו'. שנזכרו במשנתנו פ"ד מ"ה הנ"ל. 32. פרדדיאות. צ"ל: פרסדיאות, *πραισίδια*, משמרות גבולים. 34. ועושין כמין סלים. מלים הללו הן באשנרה מלהלן שו' 42, עיין בשנ"ס ובבה"א. 37. שני כפין. שני נושן. 39. מהו או' בני סלמאי וכו'. הכוונה לדה"א ב', נ"ד: ובני שלמא בית לחם ונטופתי. עיין בבה"א.

אמרו לו לאן אתה הולך, ליטול שני גוזלות משובך הלז שבפני, בסולם זה שעל כתפי, כיון שעבר מאותו משמר, מפרקן ומעלן לירושלם. לפי שמסרו עצמן על התורה ועל המצות, לפיכך נמצא להם שם טוב וזכר טוב בעולם, ועליהם הוא אומ' זכר צדיק לברכה, ועל ירבעם בן נבט וחביריו הוא או' ושם רשעים ירקב. 9. ר' יוסה אומ' מגלגלין זכות ליום זכיי, וחובה ליום חייב. כשחרב בית המקדש בראשונה מוצאי שבת ומוצאי שביעית היה, ומשמרתו של יהויריב היתה, ותשעה באב היה. וכן בשניה. והלוים עומדין על דוכנן ואומ' וישב עליהם את אונם וגו', למחר כשיבנה הבית מהן אומ', ברוך ה' אלהי ישראל מן העולם ועד העולם, עושה נפלאות לבדו וברוך שם כבודו וגו'. 10. בתשעה בחודש הובקעה העיר בשנייה, ובראשונה בשבעה בו. אם נאמר בשבעה בחדש, למה נאמ' בתשעה בחדש, ואם נאמ'

46 זכר וכו'. מגלי י', י"ז. 47 כ' יוסה וכו'. קדר עולס רבה פ"ל; ילקו' פ"ד ה"ח, ק"ח ע"ד; זבלי כ"ע ח'. עכין י"ח ג'. 50 וישב וכו'. תהלים ל"ד, כ"ג. 51 ברוך ה' וכו'. פס ק"ו, מ"ח (ועיי"ש מ"ח, י"ד), דה"ח ט"ז, ל"ו. 52 עושה וכו'. תהלים ע"ג, י"ט. 53 בתשעה וכו'. קדר עולס רבה פ"ל תכ"ל; זבלי כ"ח ג'. ועיין ילקו' פ"ד ה"ח, ק"ח ע"ב. 54 פס נאמר וכו'. קדר עולס תכ"ל; זבלי כ"ע ח'. בתשעה וכו'. מ"ג כ"ח, ח'. בתשעה וכו'. מ"ג כ"ח, ג', ירמי' כ"ג, ו'.

48 אמרו | א אמ' ל אומרי'. לאן | א ל להיכן. הולך | ד הולך [אמר להם] א ל הולך [אמ' (א א') להן]. גוזלות | ד גוזלו' א ל גוזלות [הללו]. משובך הלז | ל מן השובך הזה. שבפני | א ל שלפני. בסולם | ד מסולם. זה | א ל הזה. 44 שעל כתפי | ד שעל כתפו א שבידי. כיון | ל וכיון. מאותו | א ל אותו. משמר | ל המשמר. מפרקן | ד מפרקו. ומעלן | א ומעלה. 45 עצמן | א [להן] עצמן. התורה ועל | א ח'. המצות | ד המצו' ל המצוות. לפיכך | א לכך. להם | ל להן. 46 ועליהם | ל ועליהן. הוא אומ' | א נאמ'. וחביריו | ד וחבריו. 47 או' | ד אומר א אומ'. ר' | ד רבי. יוסה | ד א ל יוסי. אומ' | א ל או'. 48 זכיי | ד א ל זכאי. חייב | ד חובה. כשחרב | א שכשחרב. בית המקדש | ד א ל הבית. שבת | ד א שבת [היה] ל שבת [היתה]. 49 היה | א ל היתה. היתה | ד הית'. א ל ח'. ותשעה | ד ותשע' א תשעה. בשניה | ד א ל בשנייה. 50 והלוים | א היו הלוים ל והיו הלוים. עומדין | ד עומדי'. דוכנן ואומ' | ל דוכנם ואומרין [שירה]. עליהם | ד עליה'. וגו' | א וג' ל וברעתם יצמיתם יצמיתם ה' אלהינו. 51 כשיבנה הבית | ד כשיבנ' הבי'. מהן | ד א מהו ל מה הן. אומ' | כ"ה ד א ל. ב ח'. אלהי | א ל [אלהים] אלהי. ישראל | ד א ישר'. 51–52 מן . . . העולם | א ל ח'. 52 נפלאות | ל נפלאו'. לבדו | ד לפניו. 52–53 וברוך . . . וגו' | א ח'. 53 וגו' | ל לעולם וימלא כבודו את כל הארץ אמן ואמן. בתשעה | ד בט'. בחודש | ד ל בחדש א לחודש. הובקעה | ד ל הבקעה א הובקע. בשנייה | ד בשניה א בראשנה. ל בראשונה. ובראשונה | ד וברא[שו]נ' א ל ובשנייה. בשבעה | א ל בשבעה [עשר]. בו | א ח'. 54 נאמר | ד נאמ'. בשבעה . . . נאמ'$_2$ | ל ח'. בשבעה | ד בשבע'. בחדש$_1$ | ד בחודש א לחודש פ לחדש. נאמ'$_1$ | ד נאמר. בתשעה | ד בט' א בעשור. בחדש$_2$ | א פ לחדש. נאמ'$_2$ | ד א נאמר.

53. בשנייה, ובראשונה בשבעה בו. צ'ל: בראשונה ובשנייה בשבעה (עשר) בו. עיין בשט"ס. וכ"ה במקבילות. ועיין בבה"א. 54. נאמ' בתשעה וכו'. צ'ל: בעשור לחודש, ואם נאמ' בעשור וכו', כגי' כי"ע. והכוונה לסתירה בין מ"ב כ"ה, ח'–ט', ובין ירמי' נ"ב, י"ב–י"ג. ועיין בבה"א.

55 בתשעה בחודש, למה נאמ' בשבע' בחדש, אלא בשבעה בחדש כיבשו גוים את ההיכל ונטלו את העמודים ואת הים ואת המכונות, והיו מקרקרין בו שביעי, שמיני ותשיעי עד שפנה יום, וכן הוא או' אוי לנו כי פנה היום כי ינטו צללי ערב, לעיתותי ערב הציתו בו את האור, ונשרף עם שקיעת החמה בעשור לחודש. 11. כל שהוא מסעודת 60 תשעה באב, אסור לוכל בשר, ואסור לשתות יין, ואסור לוכל שני תבשילין, ואסור לרחוץ, ולסוך. וכל שאינו מסעודת תשעה באב, מותר לוכל בשר, ולשתות יין, ומותר לוכל שני תבשילין, ומותר לרחוץ, ולסוך. ר' ישמע' בי ר' יוסה אומ' משם אביו כל שעה שמותר לוכל, מותר לרחוץ פניו ידיו ורגליו. 12. ואין שאילת שלום לחבירים בתשעה באב, ולהדיוטות, בשפה 65 רפה. מתקנין מט' באב למוצאי ט' באב. עבר תשעה באב, מותרין בכולן. 13. תשעה באב שחל להיות בשבת, אוכל אדם כל צרכו, ושותה כל צרכו, ומעלה על שלחנו אפי' כסעודת שלמה בשעתו, ואין מונע מעצמו כלום.

55 תשעה בחדש וכו'. סדר עולם רצה הכ"ל; ירוש' פ"ד ה"ט, ס"ט סע"ג ולילך, מגילה פ"א ה"ו, ע' ע"ג; ג'בלי הכ"ל. 57 לוי לכו וכו'. ילמי' ו', ד'. 59 כל סחוף וכו'. ג'בלי ל' ו' (כל הנבייתא). ועיין במכ' פ"ד מ"ז, ירוש' פ"ד ה"י, ס"ט ע"ב. 64 ולין שחילת וכו'. ירוש' קפ"ח, ס"ד ע"ד. 65 עבר וכו'. עיין ירוש' פ"ד ה"ט, ס"ט ע"ג, ג'בלי כ"ט ג'. 66 תשעה בחב וכו'. ירוש' פ"ד ה"י, ס"ט ע"ג; ג'בלי כ"ט ג', עיכודין מ' סע"ג ולילך.

55 בתשעה | א בעשור. בחודש | ד ל בחדש א לחודש פ לחדש. נאמ' בשבע' | ד א ל נאמר בשבעה. בחדש$_1$ | ד בחודש א לחודש פ לחדש. בשבעה | ד בז'. בחדש$_2$ | א בחודש פ לחדש. 56 כיבשו | ל כבשו. גוים | ל נויים. א ח'. ונטלו . . . המכונות | א ל ח'. 57 בו | ד א ח'. שמיני | ל ושמיני. ותשיעי | א תשיעי. יום | א ל היום. או' | ד אומר א אום'. 58 לעיתותי | ד לעיתות. 59 ונשרף | א [והיה] נשרף. לחודש | ד ל לחדש. שהוא מסעודת | ד שהו מסעוד'. 60 תשעה | כ"ה א ל. ד תשע'. ב ח'. לוכל (ב'פ) | ד א לאכל ל לאכול. ואסור לשתות | א ל ולשתות. ואסור$_2$ | ד ואסו'. א ח'. תבשילין | ד תבשילי. 61 ואסור | ד ואסו'. א ח'. לוכל | א לאכל ל לאכול. 62 וסוחר (ב'פ) | א ח'. לוכל | א ולאכל ל לאכול. ר' | ד רבי. ישמע' | ד ל ישמעאל. 63 בי ר' יוסה | ד א ל בר' יוסי. אומ' | ד אומר א או'. ל ח'. משם | א ל משום. לוכל | א ל לאכול. 64 ואין | א ל אין. שאילת | ל שאלת. לחבירים | ד לחברים. בתשעה באב | ד בתשע' באב. ל ח'. ולהדיוטות | ד ולהדיוט'. 65 מתקנין וכו' | בבא זו באה בסוף הי"נ בא ל. מט' | ד א ל מתשעה. למוצאי ט' באב | ד לתשעה באב א למוצאי שבת. ל ח'. מותרין | א ל מותר. בכולן | ד בכולם. 66 אדם | ד אד'. צרכו (ב'פ) | א צורכו. ושותה | ד ושות'. 67 ומעלה | א ל ועולה. שלחנו | א שולחנו. אפי' | ד אפילו. א ח'. בשעתו | א בשעתה. ואין | א ל ואינו.

59. מסעודת וכו'. כלומר, סעודה המפסקת. 63. שמותר לוכל וכו'. ותולק על הרישא, ומותר לרחוץ פניו ידיו ורגליו, כל זמן שלא קיבל עליו את התענית, וכן מותר לעשות כן בתוך סעודה המפסקת. ועיין בבה"א. 64–65. ולהדיוטות בשפה רפה. כלומר, ולהדיוטות משיבין בשפה רפה (ירושלמי). ויש שפירשו: ולהדיוטות שואלין בשפה רפה, עיין בבה"א. 65. מתקנין וכו'. כלומר, מכינים צרכי סעודה וכו', עיין בבה"א בהערה. בכולן. בכל הדברים שאנו במשנ' פ"ד מ"ו.

14. אותן ימים עתידין להיות ימים טובים לישראל, שנ' כה אמר ה' צום וגו'. וכל המתאבלים עליה בעולם הזה שמחין עמה לעולם הבא, 70 שנ' שמחו את ירושלם וגילו בה כל אוהביה וגו'.

סליק פירקא

וסליקא מסכתא

68 כה אמר וכו'. זכרי' ח', י"ט. 69 וכל המתאבלים וכו'. להלן סוף סוטה; נגלי ל', 3'; ג"ג ק', 3'.

68 ימים | א הימים. לישראל | א לישר'. אמר | ד אמ'. ה' | ל פ ה' [צבאות]. 69 וגו' | ד ל [הרביעי] וגו' א הרביעי צום החמישי וצום השביעי וצום העשירי יהיו לבית יהודה לששון ולשמחה ולמו' טובים. וכל | ל כל. המתאבלים | א המתאבלין. עליה | א ל ח'. בעולם | א לעולם. שמחין | א ל שמחים. לעולם הבא | ל לעתיד לבא. 70 שנ' | ד שנאמ'. כל אוהביה | ל ח'. וגו' | א שישו אתה משוש כל המתאבלים עליה. א סליק פירקא ומסכתא ל חסלת מסכת תענית פרקים ג'.

68. אותן ימים וכו'. כלומר, כל הצומות.

מסכת מגלה

[פרק א׳]

1. כרכים המוקפין חומה מימות יהושע בן נון קורין בחמשה עשר, ר׳ יהושע בן קרח׳ אומ׳ מימות אחשורוש. אמ׳ ר׳ יוסה בן יהודה היכן מצינו לשושן הבירה שמוקפת חומ׳ מימות יהושע בן נון, אלא משפחה ומשפחה מדינה ומדינה עיר ועיר. הסמוכין לכרך ונראין עמו הרי הן כיוצא בו. 2. היוצאין בשיירה, ומפרשין בספינה, קורין בארבעה עש׳. חל להיות בערב שבת, כרכין המוקפין חומה מקדימין ליום הכניסה, ועיירות גדולות בו ביום, ר׳ יוסה אומ׳, אומ׳ אני שלא יקדמו בני כרכין לבני עיירות, אבל קורין עמהן בו ביום. חל להיות בשבת, כפרים מקדימין ליום הכניסה, ועיירות גדולות קורין בערב שבת, ומוקפין חומה לאחר שבת, ר׳ אור׳, אומ׳ אני הואיל ונדחו עיירות גדולות ממקומן, ידחו ליום הכניסה. 3. אמ׳ ר׳ יוסה אימתי, במקום שנכנסין בשני וחמישי, אבל מקום

1 כרכים וכו׳. מסכ׳ רפ״ח. 2 ר׳ יהושע וכו׳. ירוש׳ פ״ח ה״ח, ע׳ ע״ח; ובבלי ג׳, ג׳. ר׳ יוסה וכו׳. ירוש׳ הכ״ל. 3 משפחה וכו׳. לקמן ע׳, כ״ח. 4 הסמוכין וכו׳. ירוש׳ פ״ח ה״ח, ע׳ ע״ח. ועיין בבבלי ג׳, ג׳, ג׳, ג׳. 5 היולאין וכו׳. ירוש׳ פ״ג ה״ג, ע״ג ע״ג. 6 ובערב שבת וכו׳. בבלי ד׳, ג׳. ועיין ירוש׳ פ״ח ה״ג וה״ל, ע׳ ע״ב. ועיין במסכ׳ פ״ח ה״ג. 11 לימתי במקום וכו׳. בבלי ג׳, ח׳, ג׳, ג׳. ועיין ירוש׳ פ״ח הה״ז, ע׳ ע״ל. ועיין במסכ׳ פ״ח ה״ג.

1 כרכים | ד א ל כרכין. חומה מימות | ד חומ׳ מיסו׳. בחמשה | ד בחמש׳. 2 ר׳ (ב׳פ) | ד רבי. יהושע | ד יהודה. קרח׳ | ד א קרחה ל קרחא. אומ׳ | ד אומר. אמ׳ | ד אמר. יוסה | ד א ל יוסי. בן | ד ברבי א ל בר׳. 3 לשושן | א בשושן. חומ׳ | ד א ל חומה. מימות . . . נון | א ח׳. 4 ומדינה | ד ח׳. עיר | פ ועיר. ונראין | א והנראין ל והן נראין. 5 היוצאין | ל יוצאין. בשיירה | א בשיירא. ומפרשין | א והמפרשין. קורין | א קורין [עמהן] ל קוראין. בארבעה | ד בארבע. 6 עש׳ | ד א ל עשר. בערב | א ערב. המוקפין | ל מוקפין. 7 בו | ד א ל [קורין] בו. ר׳ | ד רבי א [אמ׳] ר׳. יוסה | ד א ל יוסי. אומ׳1 | ד אומר. א ח׳. אומ׳2 | ד אומר. 8 אבל | א אלא. בו ביום | א בארבעה עשר. 9–10 ר׳ או׳ | ד רבי אומר א אמ׳ ר׳ ל ר׳ אומ׳. 10 אומ׳ | ד אומר ל או׳. ונדחו | ד ונידחו. הכניסה | ד הכנסה ל כניסה. 11 אמ׳ ר׳ | ד אמר רבי. יוסי | ד א ל יהודה. אימתי | ד איסת. במקום | ד א ל מקום. בשני | ד ל בשני. וחמישי | ד א ובחמישי ל ובחמשי. מקום | ד מקו׳.

3. אלא משפחה וכו׳. כלומר, כל הכפרים, העיירות והכרכים הולכים אחרי זמן קריאתם, ואם הם באותו זמן כפרים דינם ככפרים וכו׳, ואם יש להם חומה קורין בט״ו. ועיין בבה״א. 5. קורין בארבעה וכו׳. כלומר, אעפ״י שהם בני כפר או בני כרך, אין קורין כבני מקומם, אלא כרוב העולם. ועיין בבה״א. 6. חל להיות וכו׳. כל הן דתנינן חל להיות בארבעה עשר אנן קיימין (ירושלמי). ליום הכניסה. וקורין יחד עם הכפרים ביום החמישי.

שאין נכנסין לא בשיני ולא בחמשי, הואיל ומסתכנין בה, אל יסתכנו בה אלא בזמנה. 4. מקרא מגלה, ותרומת שקלים, מקדימין ולא מאחרין, ספק מילה, וזמן עצי הכהנים, תשעה באב, חגיגה, והקהל, מאחרין ולא מקדימין. אע"פ שאמרו מקדימין ולא מאחרין קורין את המגלה, וגובין ומחלקין בו ביום, שאין עיניהם של עניים נשואות אלא ליום מקרא מגלה, שנ' והימים האלה נזכרים וגו', ועוד לקיים את השמחה בזמנה. 5. מגבית פורים לפורים, ומגבית העיר לאותה העיר. אין מדקדקין במגבית פורים, אבל לוקחין את העגלים ושוחטין ואוכלין אותן, והמותר אל יפול לכיס של צדקה. ר' ליעזר או' מגבית פורים אל יעשה ממנו עני רצועה לסנדלו. ר' מאיר או' הלוה מעות מחבירו ליקח בהן פירות, אל יקח בהן כלים, כלים, אל יקח בהן פירות, מפני שגונב דעת מלוה. ר' שמעון בן לעזר או' משם ר' מאיר הלוה מעות מחבירו ליקח בהן חלוק, אל יקח בהן טלת, טלת,

13 מקרא וכו'. מסכ' פ"ק מ"ג. 15 לע"ס וכו'. ג33לי ד' סע"ב. ועיין יכוס' ס"ל ס"ל, ע' ע"ל. 16 והימים וכו'. למקר ט', כ"ח. 17—18 מגבית פורים וכו'. ג33לי ג"מ ע"ח ג'. ועיי"ש ק"ו ג', ויכוס' פ"ל ס"ו, ע' סע"ב. 20 ר' ליעזר וכו'. יכוס' וג33לי ג"מ ע"ח ג' הכ"ל. 21 הלוה וכו'. עיין ג33לי הכ"ל.

12 לא | א ח'. בשיני | ד ל בשני. ולא | א ח'. בחמשי | א ובחמישי ל בחמישי. ומסתכנין | ד ל ומסתכלין א ומתכנסין. אל | ד אין א לא. יסתכנו | ד מסתכלן א יתכנסו ל יסתכלו. בה | א ח'. 13 מקרא מגלה | א קריית מגילה. ותרומת | ד ותרומות. 14 מילה | א מעילה. חמן | א ל זמן. הכהנים | ד כהנים. תשעה | ל ותשעה. 15 אע"פ | ד א אף על פי. מקדימין | ד מקדימי'. מאחרין קורין | ד מאחרי' קורי'. המגלה | ד א המגילה. וגובין | א נובין. 16 שאין | א ל [לפי] שאין. נשואות | ד נשואו'. ליום | ד ליו'. מקרא | ל המקרא. מגלה | ד מגילה. א ל ח'. שנ' | ד שנא'. 17 נזכרים | ד א ל נזכרים [ונעשים]. וגו' | ד ונומר ל [בכל דור ודור משפחה ומשפחה] וגו'. ועוד | א ל ח'. לקיים | א ומקיימין. בזמנה | ד בזמנ'. 18 ומגבית | א ל מגבית. פורים$_2$ | ד פורי'. 19 ושוחטין | א שוחטין. אותן | א ח'. 20 ר' | ד רבי. ליעזר | ד אליעזר א ל אלעזר. או' | ד אומר ל אום'. ממנו | ד המינו א מהן. 21 מאיר | ד מאי'. או' | ד אומר א ל אום'. הלוה | ד הלווה. מחבירו | א לחבירו ל מחברו. אל יקח בהן | א ולקח בהם. 22 כלים | ד כלי'. אל יקח | א ולקח. פירות | א פירות [אסור]. מלוה | ד א ל המלוה. שמעון | א שמע'. לעזר | ד ל אלעזר א אלע'. או' | ד א ל אום'. 23 משם | א ל משום. הלוה | ד הלווה. מחבירו | ד מחברו א לחבירו. אל | א לא. בהן$_2$ | א בהם. טלת (ב"פ) | א ל טלית.

12. שאין נכנסין וכו'. כלומר, במקום שהיהודים דרים בין העכו"ם, ואינם רוצים לרבות בימי קריאת המגילה (כדי שלא לעורר את קנאתם) אין בני הכפרים קורין אלא ביו"ד. ועיין בבה"א. 13. ותרומת שקלים וכו'. כלומר, אם חל ר"ח ניסן בשבת. 13—14. ספק מילה וכו'. כלומר, אם נולד בערב שבת או בערב יו"ט בין השמשות, וכן הזמנים שנמנו במשנ' תענית (פ"ד מ"ה) שחלו להיות בשבת וכו', כולם נדחין לאחר השבת. 15. ולא מאחרין וכו'. כלומר, אעפ"י שאמרו שבני הכפרים מקדימין ליום הכניסה, הני מילי לעניין קריאת המגילה, אבל גובין ומחלקין לעניים בו ביום, כלומר, ביום פורים עצמו, שאין עיניהם של עניים אלא ליום הקבוע של מקרא מגילה ברוב המקומות, ועוד אם יחלקו מתנות לאביונים לפני הפורים יאכלו אותם מיד, ולא יקיימו את השמחה בזמנה. ועיין בבה"א. 18. אין מדקדקין וכו'. כלומר, אין אומרים דיים לעניים בפחות, והמותר יפול לכיס של צדקה, אבל לוקחין וכו'.

אל יקח בהן חלוק, מפני שגונב דעת מלוה. 6. קראו את המגלה באדר הראשון, ונתעברה שנה, צריכין לקרותה באדר השני, שכל מצות שנוהגות באדר השני אין נוהגות באדר הראשון, ר' לעזר בי ר' יוסה או' משם ר' זכריה בן הקצב אין צריכין לקרותה באדר השני, שכל מצות שנוהגות באדר השיני נוהגות באדר הראשון, רבן שמעון בן גמליאל או' משם ר' יוסה צריכין לקרותה באדר השיני, שכל מצות שנוהגות באדר השיני, אין נוהגות באדר הראשון, חוץ מספד ותענית שנוהגין בזה ובזה. שטרות שבזה ושבזה, כותבין אדר, ואדר שיני נכתב תניין, ר' יהודה אומ' אדר שיני נכתב תיו. 7. אין בין יום טוב לשבת אלא אוכל נפש בלבד, ר' יהודה אומ' אף מכשירי אוכל נפש. ר' נחוניה בן הקנה אומ' יום הכפורים הרי הוא כשבת לתשלומין. 8. אין בין שלש תעניות שניות לשבע אחרונות, אלא תרועה ונעילת חנויות בלבד. אין בין המודר הנאה מחבירו סתם למודר הימנו מאכל, אלא דריסת

24 קרקעות וכו'. מסכ' ס"ת מ"ד. וכל הסנייתא 333li ו' 3'. 25 שכל מלות וכו'. 333li הכ"ל, כ"ח י"ט 3'. 28 רבן שמעון וכו'. ירוס' ס"ת ה"ז, ע"ת ע"ת, שקלים ס"ת ה"ת, מ"ו ע"ת; 333li הכ"ל; גמרא במגילה תענית, עמ' 95. 30 שטרות וכו'. ירוס' וגמרא שם מגל"ת הכ"ל; ירוס' כלכים ס"ת סה"ז, מ"ת ע"ת; 333li שם ס"ג ת'. 31—32 תין בין וכו'. מסכ' ס"ת מ"ת, בילם ס"ת מ"ב. ועיין להלן. 32 ר' יהודה וכו'. ירוס' ס"ת ה"ת, ע"ת ע"ת, שבת ס"ז ה"ב, י' ע"ב, ס"כ ה"ת, י"ז ע"ג, בילם ס"ת ה"י ס' ע"ד (ועיי"ש ס"ג ה"ת, ס"ב ע"ב), ס"ת ה"ב, ס"ג ע"ב; 333li ז' 3'; שבת קל"ז 3', בילם כ"ת ת', כ"ת 3'. 33 ר' נחוניה וכו'. להלן כתובות ס"ג ה"ב, ב"ק ס"ז ה"ת; ירוס' ס"ת ה"ת, ע"ת ע"ת, תרומות ס"ז ה"ת, מ"ד ע"ד, כתובות ס"ג ה"ת 333li ז' 3', פסחים כ"ע ת', ל"ב ת', כתובות ל' ת', שבועות ל"ג ת'. 34 שלש תעניות וכו'. 333li תעניות י"ג קע"ב. 35 המודר וכו'. מסכ' ס"ת מ"ת, כלכים לס"ד.

24 אל | א לא. סלוה | ד סלווה א ל המלוה. המגלה | ד א הסגילה. 25 ונתעברה | ד ונתעבר'. שנה | א ל השנה. צריכין לקרותה | א קורין אותה. השני | א השיני. 25–26 שכל . . . הראשון | א ח'. מצות | ד מצוות ל מצוה. שנוהגות | ל שנוהגת. 26 השני | ל שני. אין | ד ח'. 26–28 אין . . . השיני | ל ח'. ר'$_1$ | ד רבי. לעזר | ד אליעזר א אלעזר. בי ר' | ד ברבי א בר'. יוסה | ד א יוסי. או' | ד אומר א אומ'. משם | ד א משום. ר' | ד רבי. 27 זכריה | ד זכרי'. צריכין לקרותה | א קורין אותה. השני | א השיני. 27–29 שכל . . . השיני$_1$ | ד ח'. 28 נוהגות | ל נוהגת. הראשון | ל ראשון. רבן . . . גמליאל | ל רשב"ג. משם | ל משום. יוסה | ל יוסי. 28–29 צריכין . . . השיני$_1$ | ל ח'. 29 שכל | ל כל. מצוה | ד א מצוות. שנוהגות | ד הנוהגו' א הנוהגות. השיני$_2$ | ד ל שני. אין | ל ח'. נוהגות | ד נוהגו' ל נוהגת. 30 הראשון | ד ל ראשון. מספד | ד א מהספד ל מן הספד. ותענית | ל והתענית. שבזה | א ל של זה. ושבזה | ד ושבז' א ל ושל זה. 31 שיני | ד ל שני. תניין | א תינין. ר' . . . תיו | ד ח'. אומ' | ל או'. שיני$_2$ | ל שני. תיו | ל תנין. 32 ר' | ד רבי. אומ' | ד אומר ל או'. אף | א ל ח'. 33 ר' | ד רבי. א ח'. נחוניה | ד נחניה א נחוניא. אומ' | ד או'. הכפורים | א הכיפורים. 34 שניות | א ח'. חנויות | ד חניות. 35 בלבד | א ח'. המודר | ד מודר. הנאה מחבירו סתם | א סתם הנאה מחבירו ל הנאה סתם מחברו. מחבירו | ד מחברו. הימנו | א ל ממנו.

31. **ואדר שיני וכו'. כלומר, אדר סתם אפילו בשנה מעוברת, הוא אדר ראשון, ואדר שני צריך לפרש. ועיין בבה"א.**

הרגל, וכלים שאין עושין בהן אוכל נפש. 9. אין בין נזיר סתם לנזיר שלשים, אלא שהנזיר סתם מגלח יום שלשים ואחד, ואם גלח יום שלשים יצא, נזיר שלשים יגלח ליום שלשים ואחד, ואם גלח ביום שלשים לא יצא, וזה וזה מצותן לגלח ליום שלשים ואחד. 10. אין בין דם המת לדם תפיסה, אלא שדם המת נזיר מגלח עליו, וחייבין על טומאת מקדש וקדשיו, דם תפיסה אין נזיר מגלח עליו, ואין חייבין על טומאת מקדש וקדשיו. 11. אין בין כזית מן המת למת, אלא כזית מן המת פתחו בטפח, והמת פתחו בארבעה טפחים. 12. אין בין כזית מן המת לעצם כשעורה, אלא טומאת אהל בלבד. 13. אין בין אבר מן המת לאבר מן החי, אלא שאבר מן המת הבשר הפורש ממנו טמא, ואבר מן החי הבשר הפורש ממנו טהור. 14. אין בין זב הרואה שתי ראיות לרואה שלש, אלא קרבן. אין בין זב לזבה, אלא שהזב טעון ביאת מים חיים, וזבה אינה טעונה ביאת מים חיים. 15. אין בין זבה לנדה, אלא קרבן. אין בין זבה ליולדת, אלא הבאת קרבן. אין בין

36 כזית סתם וכו'. מסכ' כזית רפ"ב; ספרי נסא פי' כ"ה, עמ' 30. ועיין בתוספ' כזית פ"ג מ"ג ועדיות פ"ז מ"ה, ולהלן בתוספ' כזית פ"ג ה"י. 39 דס המת וכו'. להלן מהלות פ"ד ה"ג. 42 כזית וכו'. מסכ' מהלות פ"ג מ"ן; תוספ' כלים ב"ק פ"ל ה"ד. 43 לעצם וכו'. עיין בתוספ' כזית פ"ז מ"ג ומ"ד, עדיות פרק"ו, מהלות פ"ג מ"ל ומ"ג, תוספ' פס רפ"ד ועוד בכ"מ. 44 חין בין חבר וכו'. בבלי חולין קכ"ט ב'. ועיין בתוספ' עדיות פ"ו מ"ג, בתוספ' פס פ"ג ה"י ומהלות פ"ג ה"ז. 46 זב הרואה וכו'. מסכ' פ"ל מ"ז. ועיין זבים פ"ל מ"ל. 47 שהזב טעון וכו'. להלן זבים רפ"ב.

36 וכלים שאין | ד וכלי' שאי'. 37 שלשים$_1$ | ד ל'. שהנזיר | א ל שנזיר. יום$_1$ | ד א ליום. שלשים$_2$ | ד שלשי'. ואם גלח | א אם גילח. יום$_2$ | ד א ביום. שלשים$_3$ | ד ל'. 38 יצא | כ"ה ל. ד ב [לא] יצא. נזיר . . . יצא | א ח'. נזיר שלשים | ד נזי' שלשי'. יגלח | ד ל סגלח. ליום | ל יום. ביום | ל יום. שלשים$_3$ | ד שלשי'. לא | כ"ה ל. ד ב ח'. 39 וזה$_1$ | ל זה. מצותן | א מצותו. ליום | ד ליו' א יום. תפיסה | ד תפוסה א ל תבוסה. 40 על טומאת | א ל [עליו] על ביאת. מקדש | ל בין השורות ,ה' (קרי: המקדש). וקדשיו | א ל ח'. 41 תפיסה | א ל תבוסה. נזיר | ד נזי'. על טומאת | א ל [עליו] על ביאת. מקדש | ל המקדש. וקדשיו | א ל ח'. 41–42 אין בין כזית וכו' | בא באה כאן הי"נ ואח"כ הי"א ואילך. 42 כזית . . . למת | א המת לכזית מן המת. כזית$_2$ | ד א ל שכזית. פתחו$_1$ | ד פיתחו. והמת | ל המת. 44 אהל | א חול. 45 הבשר (ב"פ) | א ל בשר. 46 ראיות | ד ראיו'. 47 זבה | א ל חבה. אינה | ד אין. 48 זבה לנדה | א זב לנידה. זבה$_2$ | ד [קרבן] זבה א נידה ל נדה.

39. לדם תפיסה וכו'. כלומר, לדם תפוסה, לדם תבוסה, עיין בבה"א. 42. פתחו בטפח וכו'. כלומר להציל הטומאה על שאר הדלתות הנעולות, עיין בבה"א. 48. הבאת קרבן וכו'. כלומר, שאם יולדת עשירה הביאה קרבן וזבה (קן) לא יצאה ידי חובתה, כמשנ' נגעים פי"ד מי"ב.

נדה לשומרת יום כנגד יום, אלא ספירת שבעה בלבד. 16. אין בין בית
50 המוסגר לבית המוחלט, אלא שבית המוסגר מטמא מתוכו, והמוחלט, מתוכו
ומאחריו, זה וזה מטמין בביאה. אבנים שיש בהן נגע, מטמות מאחוריהן.
אין בין נדרים לנדבות, אלא שהמקדיש נדרים לבדק הבית, ואבדו, חייב
באחריותן, נדבות, אין משלם אלא טובת הנאתן בלבד. 17. אין בין במת
יחיד לבמת צבור, אלא כל שנידר ונידב קרב בבמת יחיד, כל שאין נידר
55 ונידב קרב בבמת צבור. אין בין שילו לירושלם, אלא שבשילו בנין אבנים
מלמטה, ויריעות מלמעלה, וירושלם, בנין אבנים מלמטה, ותקרה
מלמעלה. 18. אין בין כהן משוח בשמן המשחה המשמש לכהן משיח
שעבר, אלא פר יום הכפורים ועשירית האיפה. אין בין מרובה בבגדים

49—50 בית המוסגר וכו'. כנגעים פ"ג מ"ד; תוספ' סס פ"ז ה"ד; תו"כ מלואים ספ"ד, ע"ד ע"ח. ועיין בבלי יבמות ק"ג ב'. 51 מאכיס וכו'. להלן תוספ' הכ"ל. 52 כלכיס לכלבות וכו'. עיין במסכ' פ"ח מ"ו וקיס פ"ח מ"ח. ועיין במסכ' ערכין פ"ח מ"ז, יומס' נלכות פ"ג ה"ח, ו' ע"ב, כזיר פ"ז ה"ח, כ"ו ע"ח, בבלי תמורה ל"ג ח', ל"ג ב', ג"כ פל"ו (בכי"ו), עמ' 1238. 53—54 במת יחיד וכו'. עיין במסכ' פ"ח מ"י, תוספ' זבחים פי"ג ה"ג, בבלי סס קי"ז ח'. 55 לין בין שילו וכו'. זבחים פי"ד מ"ו. ועיין במסכ' מדות פ"ד מ"ו, סס פ"ג מ"ח. 57 כהן וכו'. עיין במסכ' פ"ח מ"ט, סוטות פ"ג מ"ד. ועיין להלן סוטות פ"ג ה"ח, ולעיל יומא פ"ח, סו' 18.

49 נדה | א נידה. לשומרת | ב לשומרת [יבם] «ונמחק המוסגר בנקודות». שבעה | א שבע. בלבד | א ח'. אין | ב אין [בית] «ונמחק המוסגר בנקודות». בית | ד ל ח'. 50 המוסגר$_1$ | א ל מוסגר. המוחלט | א ל מוחלט. שבית | ד שהבית. המוסגר$_2$ | ד מוסג' א מוסגר. מתוכו$_1$ | ב מתוכו [ומאחריו] «ונמחק המוסגר בנקודות». והמוחלט | א ל ומוחלט. 51 ומאחריו | ד ל ומאחוריו. זה | א וזה. מטמין | ד מטמא א ל מטמאין. מטמות | ד מטמו' א מטמאות «וכן תוקן בל'». מאחוריהן | ל מאחריהן. 52 לנדבות | ל ונדבות. שהמקדיש | ל שהמקדש. 53 נדבות | א ונדבות. אין | ל אינו. משלם | א משלמין ל חייב. הנאתן | ד הנאתו. 54 צבור | א ל ציבור. שנידר | ד שנדר א הנידר ל שהוא נידר. ונידב | ד ונדב. 54—55 קרב . . . ונידב | א ח'. בבמת | ד בבם'. כל שאין | ל וכל שאינו. נידר | ד נדר. 55 ונידב | ד ונדב. בבמת | ד בבם'. צבור | א ל ציבור. אין | ד אי'. אין . . . אלא | א ל ח'. שילו | ד שילה. שבשילו | ד שבשילה א ל שילה. בנין | א בית. אבנים | א ל [של] אבנים. 56—57 וירושלם . . . מלמעלה | ד ח'. 56 וירושלם | ל ירושלם. בנין | א בית. אבנים | א ל [של] אבנים. 57 כהן | ל ח'. משוח | ד ל משיח א [שומע] משיח «ונמחק המוסגר». בשמן המשחה | א ל ח'. המשמש | א ל משמש. 58 פר | כ"ה ד א ל. ב ח' «והושלם בגליון». הכפורים | ד הכפורי' א הכיפורי'. האיפה | ד האפה. אין בין מרובה | בא באה כאן הרישא של הי"ט, ואח"כ הבבא שלנו. בין | ל ח' «והושלם בין השורות». בבגדים | א בגדים.

51. אבנים וכו'. כלומר, אם נגע באבנים המנוגעות עצמן מאחוריהן מטמאות אפילו בבית המוסגר. ועיין בבה"א. 53. טובת הנאתן וכו'. כלומר, אומדין כמה אדם רוצה ליתן, כדי שיביא קרבן שלא נתחייב בו, ודמים אילו נותן לבדק הבית. 54. לבמת צבור. כגון הבמה בגלגל, בנוב ובגבעון. 58. שעבר וכו'. כלומר, בין שעבר לגמרי מחמת זקנה או מחמת מום, ובין שעבר מפני ששמש זמנית במקום הכהן הגדול שלא היה יכול לשמש באותו יום, הרי פר יום הכפורים וכו' הם מהכהן המשמש הקבוע.

משמש למרובה בגדים שעבר, אלא פר יום הכפורים ועשירית האיפה.
19. אין בין כהן משוח משמש למרובה בבגדים משמש, אלא פר הבא על
המצות. אין בין כהן משוח שעבר למרובה בבגדים שעבר, אלא פר הבא
על המצות. 20. אין בין כהן מרובה בבגדים משמש לכהן משוח שעבר,
אלא פר יום הכפורים ועשירית האיפה. 21. אין בין כהן משוח משמש
לכהן מרובה בבגדים שעבר, אלא פר יום הכפורים ועשירית האיפה ופר
הבא על המצות.

פרק ב'

1. הקורא את המגלה למפרע לא יצא. וכן בהלל, וכן בתפלה, וכן
בקרית שמע. 2. הקורא את המגלה, טעה והשמיט בה פסוק, לא יחזור
ויקרא אותו הפסוק בפני עצמו, אלא מתחיל מאותו הפסוק וגומר עד סוף.
וכן בהלל, וכן בתפלה, וכן בקרית שמע. 3. נכנס לבית הכנסת ומצאן

60 משוח משמש וכו'. משכ' הכ"ל; להלן הוריות פ"ג ה"ז; תו"כ חוצה פרק' 3' ה"ו, ע"ז פע"ז; יומ' פ"ח ה"ג, ע"ג ע"ח, הוריות פ"ג ה"ח, מ"ז ע"ג; זבלי ט' 3', הוריות י"ג ח'.
61 משוח מעבר וכו'. עיין להלן הוריות פ"ג ה"ח.

1 הקורא וכו'. משכ' רפ"ג. וכן בהלל וכו'. לעיל בכורות פ"ג ה"ג; זבלי י"ז ח'. ועיין יומ' רפ"ג, ע"ג ע"ח, בכורות פ"ג ה"ז, 7' ע"ח. 1—2 וכן בקרית שמע. מקורות הכ"ל; משכ' בכורות פ"ג מ"ג. 2 טעה וכו'. זבלי י"ח 3'. ועיין לעיל בכורות פ"ג ה"ז. 4 נכנס וכו'. זבלי הכ"ל. ועיין בתוספ' בכורות הכ"ל.

59 בגדים | ד ל בבגדים. 59–60 אלא . . . משמש$_2$ | ד ח'. 59–61 אלא . . . שעבר$_2$ | ל ח'. הכיפורים | א הכים'. 60 משוח | א משיח. בבגדים | א בגדים. על | ד א על [כל]. 61 הפצות | א המצוות. משוח | א משיח. בבגדים | א בגדים. 62 על | ד א ל על [כל]. המצות | א המצוות. אין בין וכו' | בא באה כאן הלכ"א ואח"כ הבבא שלנו. כהן | א ל ח'. בבגדים | ד בבגדי' א ל בגדים. משוח | ד א ל משיח. 63 יום . . . האיפה | א הבא על כל המצות. ועשירית | ד ועשירי'. משוח | א ל משיח. משמש | א המשמש. 64 לכהן מרובה בבגדים | א ל למרובה בגדים. 64–65 יום . . . המצות | ל הבא על כל המצות ופר יום הכפורים ועשירית האיפה. הכפורים | א הכיפורים. 64–65 ופר . . . המצות | א ח'. 65 על | ד על [כל].

1 המגלה | א המגילה. למפרע | ד למפר'. בתפלה | א בתפילה. 2 בקרית שמע | ד בקרי' שמע א בשמע. הקורא | ד הקור' ל קרא. המגלה | א המגילה. טעה | ד ל וטעה. והשמיט | ד והשמי'. פסוק | ד א ל פסוק [אחד] ב פסוק [יחזור] (תפתח המוסגר בנקודות). יחזור | א יתחיל. 3 אותו | א ל [את] אותו. הפסוק$_1$ | א פסוק. הפסוק$_2$ | א ל פסוק. 4 בתפלה | א בתפילה. בקרית שמע | א בשמע. נכנס | א הנכנס. ומצאן | ד ומוצאן ל מצאן.

60. אלא פר הבא וכו'. שהמשוח נרידא מביא פר הבא על שגגה בהוראתו, ולא כהן גדול המרובה בבגדים, אלא שהלכה זו אינה מוסכמת ע"י כל התנאים, עיין בבה"א. 61. אלא פר וכו'. ובהלכה זו כולם מודים, עיין בבה"א.
1. למפרע. מסופה לראשה.

שקראו חציה, וגמר עליהן, לא יחזור ויקרא מראשה ועד אותו מקום, אלא מתחיל מראשה וגומר עד סוף. וכן בהלל, וכן בתפלה, וכן בקרית שמע. 4. קראה בלילה, לא יצא ידי חובתו, אמ' ר' יוסי מעשה בר' יוחנן בן נורי שקראה בצפורי בלילה, אמ' לו אין שעת סכנה ראיה. 5. קראה על פה לא יצא ידי חובתו, אמ' ר' שמעון בן לעזר מעשה בר' מאיר שהלך לאסיא לעבר את השנה ולא מצא שם מגלה כתובה עברית, כתבה מפיו, וחזר וקראה מתוכה. קראה בין עומד, בין יושב, בין מוטה, בין שהעמיד לה תורגמן, בין שבירך לפניה, ובין שבירך לאחריה, לאחריה, ולא בירך לפניה, לא בירך לא לפניה ולא לאחריה, יצא. אמ' ר' שמעון בן לעזר מעשה בר' מאיר שקראה בבית הכנסת בטבעון מיושב, והיו בני הכנסת יושבין, כיון שגמרה, נתנה לאחר ובירך עליה. 6. קראה בלעז, הלעוזות יוצאין ידי חובתן, קראה אשורית, שומעין ושאין שומעין יוצאין ידי חובתן. לעולם אין יוצאין ידי חובתן עד שתהא כתוב' אשורית, בלשון עברי, על הספר, בדיו. 7. הכל חייבין בקריאת מגלה, כהנים, לוים וישראל, גרים, ועבדים משוחררין, חללים, נתינים, וממזרים, סריס אדם, סריס חמה, פצוע דכא, וכרות שפכה, כולן חייבין, ומוציאין את הרבים ידי חובתן. טומטום, ואנדרוגינוס חייבין, ואין מוציאין את הרבים ידי חובתן. אנדרגינוס

7 בלילה וכו'. עיין במסכ' ס"ג מ"ל. 8 על פה וכו'. מסכ' רס"ג. 9 מעשה וכו'. ירוש' ס"ל ה"ח, ע"ל ע"ל; ובלי י"ח ג'; ג"ל קסלי"ו, עמ' 343. 11 בין עומד וכו'. מסכ' רס"ל. 14 מעשה וכו'. ירוש' רס"ל, ע"ל קע"ב. 15 קרחה בלעז וכו'. מסכ' רס"ג. ועיין בבלי י"ח ח'. 17 עד שתשא וכו'. מסכ' ס"ג מ"ג. 18 הכל חייבין וכו'. עיין לעיל בהכות ס"ה ה"ל ולהלן, ר"ה ס"ג ה"ה, להלן מכות ס"י ה"ג וה"ז.

6 עליהן | ד א ל עסהן. יחזור | א יתחיל. 6 מראשה | ד מראש'. בתפלה | א בתפילה. בקרית שמע | א בשמע. 7 אמ' ר' | ד אמר רבי. בר' | ד ברבי. 8 בצפורי | א בציפורי ל בציפורין. אמ' | א ל אמרו. סכנה | א ל הסכנה. 9 ידי . . . לעזר | א ח'. ר' | ד רבי. לעזר | ד אלעז' ל אלעזר. מעשה | א ומעשה. מאיר | ד מאי'. לאסיא | ד לאסיה. 10 את השנה | א שנה. מגלה | א מגילה. כתבה | כ"ה ד א ל. ב קראה. וחזר | א ח'. 11 בין מוטה | א ח'. בין שהעמיד | ד בין שתעמיד א ל העמיד. 12 בין שבירך | א ל בירך. ובין שבירך | ד ובין שברך א ל ולא בירך. 13 לא$_2$ | ד ח'. אמ' . . . לעזר | ל ח'. אמ' | א א'. בן לעזר | א בן אלע'. ד ח'. 14 בטבעון | א של טיבעין ל שבטבעין. בני | ל [כל] בני. הכנסת | ד הכנס'. 15 כיון | ל וכיון. שנסרה | ד שנסרה. ובירך עליה | ד וברך עלי'. הלעוזות | ד הלעזו'. 16 ושאין שומעין | א ואינן שומעין. ל ח'. 17 לעולם | א ל ולעולם. כתוב' | ד א ל כתובה. בלשון עברי | א לשון עברית. ל ח'. 18 הספר | א ל העור. בדיו | ד ל ובדיו. בקריאת מגלה | א בקריית מגילה. לוים | א ל ולויים. גרים | ד ח'. 19 משוחררין | ד משחררים א ל משוחררים. נתינים | ד ל נתינין א ונתינים. וממזרים | ד וממזרין ל ממזרין. סריס$_2$ | ד א וסריס. 20 שפכה | ד שופכה. חייבין | א חייבין [בקריאת מגילה]. 21 טומטום . . . חובתן | ד ח'. טומטום ואנדרוגינוס | א טומט' ואנדרגינס. אנדרגינוס | ד ל אנדרוגינוס.

21. אנדרגינוס וכו'. עיין לעיל ר"ה פ"ב, ש' 19 ואילך ומש"ש.

מוציא את מינו ואינו מוציא את שאינו מינו, טומטום אינו מוציא לא את מינו ולא את שאינו מינו, נשים ועבדים וקטנים פטורין, ואין מוציאין את הרבים ידי חובתן. 8. אמ' ר' יהודה קטן הייתי וקריתיה לפני ר' טרפון בלוד, וקבלני, אמ' ר' קטן הייתי וקריתיה לפני ר' יהודה באושה, והיו שם זקנים ולא אמר אחד מהן דבר, אמרו לו אין מביאין ראיה מן המתיר. מיכן ואילך, הונהגו קטנים שיהו קורין אותה לרבים. 9. מצות מגלה מתחלתה ועד סופה דברי ר' מאיר, ר' יהודה או' מאיש יהודי, ר' יוסה או' מאחר הדברים האלה, ר' שמעון בן לעזר או' מבלילה ההוא. אבל הכל מודים שמצותה לגמור עד סוף. 10. כל יום הנף אסור בחדש. כל יום השביעי חייב בסוכה, וכל יום השביעי כשר ללולב, כל יום השמיני כשר למילה, וכל הלילה כשר לקצירת העומר, ולהקטר חלבים ואיברים. זה

23 וקטנים. מסכ' פ"ג מ"ל. 24 ר' יסולה וכו'. ירוש' פ"ג ה"ל, ע"ג ע"ב; בבלי כ' ע'. ועיין במסכ' סכ"ל. 26 מיכן ואילך וכו'. ירוש' סכ"ל. 27 מצות מגלה וכו'. מסכ' פ"ג מ"ג. 28 מאיש וכו'. מסקנ ג', ה'. מאחר וכו'. שם ג', ע'. 29 ר' שמעון וכו'. ירוש' פ"ג ה"ג, ע"ג ע"ג; בבלי י"ט ע'. מבלילה ההוא. מסקנ ו', ע'. 30 יוס שכף וכו'. מסכ' סוכה פ"ג מי"ג, כ"ה פ"ל מ"ג, מכחות פ"י מ"ה; תו"כ שמיני פ"ז, ק"ג ע"ל. 30—31 כל יוס וכו'. עיין במסכ' סוכה פ"ל מ"ח, ובתס"י שם (מ"ח ע'). 31 ללולב. מסכ' פ"ג מ"ח. 31—32 כשר למילה. תו"כ תזריע פ"ל ה"ג, כ"ח ע"ג; בבלי שבחיס ל' ע', יומל כ"ח ב'. 32 וכל הלילה וכו'. מסכ' שפ"ג. ועיין מסכ' נכוות פ"ל מ"ל.

22 את$_1$ | ד ח'. ואינו מוציא | ד ולא. 23 מינו | ד ל סינו [סי שחציו עבד וחציו בן חורין אין (ל אינו) מוציא לא את מינו ולא את שאינו מינו]. נשים ועבדים | ד נשי' עבדים. 24 אמ' | ד אמר. ר' (ב'פ) | ד רבי. קטן | ל קטון. וקריתיה | ל וקראתיה. 24–25 ר'$_2$ . . . וקריתיה | א ח'. 25 וקבלני | ד וקלסני ל וקיבלני. אמ' | ד אמר. ר' (ב'פ) | ד רבי. קטן | ל קטון. הייתי | ל הייתי [וקבלני] והסופר העביר קו על המוסגר). וקריתיה | ל וקראתי. יהודה | א יהו'. באושה | ד א ל באושא. זקנים | ל הזקנים. 26 אמר | ל אמ'. מהן | א מהם. לו | ל לי. מביאין | ל ח'. מיכן | ד מכאן. ואילך | ד ואלך. 27 הונהגו | א הנהינו. ל ח'. קטנים שיהו | ד שיהו קטן א ל שיהו קטנים. מגלה | ד א מגילה. מתחלתה | ד מתחלת א מראשה. 28 ר' (ג'פ) | ד רבי. ר' יהודה | השלמתי ע"פ ד א ל. ב ח'. או'$_1$ | ד א אומר. יוסה | ד א ל יוסי. או'$_2$ | ד אומר א אומ'. מאחר | ד מאח'. 29 ר' | ד רבי. בן לעזר | ד בן אליעזר. א ל ח'. או' | ד אומר א אומ'. 30 שמצותה | ד שמצותי א שמצוותה. עד סוף | א ח'. יום | ל היום [ועל ההי"א נתונה נקודה לסימן מחיקה]. 31 השביעי | ל שביעי. בסוכה | ד בסוכ'. וכל . . . ללולב | א ל ח'. יום$_3$ | ד יו'. השמיני | ל שמיני. 32 וכל | א ל כל. לקצירת העומר | ד לקצי' העומ'. ולהקטר | ד ולהקטיר א ל להקטר. ואיברים | א המותרין ל המתירים.

26. מן המתיר. שהרי ר' יהודה מכשיר בקטן במשנ' פ"ב מ"ד. 27. לרבים. כלומר, ברבים, במקום שאף הגדולים קוראים, ואין חוששים שמא ישמע מן הקטן נרידא, עיין בבה"א. 30. יום הנף וכו'. יום הנפת העומר בששה עשר בניסן. 32. וכל הלילה כשר וכו'. אעפ"י שמצוה לכתחילה להתחיל בקצירה בראשית הלילה.

הכלל כל שמצותו ביום, כשר כל היום, ודבר שמצותו בלילה, כשר כל הלילה. 11. אבל אין חייבין עליהן משם נותר, ואין מחשבה פוסלת בהן, עד שיעלה עמוד השחר.

(פ"ג בכי"ע)

12. ר' מנחם בי ר' יוסה או' בית הכנסת לא יקחו את הרחבה. אמ' ר' יהודה במי דברים אמורי' בזמן שלא התנו עמהן פרנסי אותה העיר, אבל אם התנו עמהן פרנסי אותה העיר, משנין אותה לכל דבר שירצו. 13. העושה תיבה ומטפחות לספר, עד שלא נשתמש בהן גבוה רשיי להשתמש בהן הדיוט, ומשנשתמש בהן גבוה אין רשיי להשתמש בהן הדיוט, אבל משאיל אדם מטפחתו לספר, וחוזר ולוקחה ממנו. מטפחות ספרים משנין אותן מספרים לספרים, אבל לא לדברים אחרים.

34 אין חייבין וכו'. להלן זצמיס ס"ו הט"ז; תו"כ לו פי"ג ס"ס, ל"ס ע"ג. ועיין ג3לי זצמיס כ"ו 3'. ועיי' לעיל פסחיס קס"ס (לענין פסח). 36 כ' מנחס וכו'. יכוס' רפ"ג, ע"ג ע"ד; ג3לי כ"ו ח'. ועיין במסכ' רפ"ג. 37 שלח התנו וכו'. עיין ג3לי כ"ז ח'. 39 העושס תיבה וכו'. יכוס' פ"ג ס"ח, ע"ג ע"ד; ג3לי סנסדרין מ"ח 3'. 41 חזר ומטחיל וכו'. עיין ג3לי תכ"ל. 42 ומטפחות וכו'. עיין ג3לי כ"ז ח'.

33 כל | ד א ל דבר. שמצותו (ב"פ) | א שמצוותו. ודבר | א דבר. 34 חייבין | ד חייבי'. עליהן | א עליהם. משם | ד א ל משום. מחשבה | כ"ה א. ד מחשב' ל המחשבה ב כחשכה. פוסלת | ד פוסלה. בהן | ד א ל בהן [משום פינגול (ד פנול)]. 36 ר' | ד רבי. מנחם בי ר' | ד ל מנחם בר'. א ח'. יוסה | ד א ל יוסי. או' | ד אופר א אומ'. בית | ד א ל בני. 37 אמ' ר' יהודה | ד אמר רבי יהוד'. במי וכו' | ד ל בד'א א במה וכו'. שלא התנו | א שהיתנו. עמהן | ל עמהם. אותה | ל ח'. 38 אבל . . . העיר | ל ח'. אבל אם התנו | א לא היתנו. אותה$_1$ | ד ח'. משנין אותה | ד רשאין לשנותה א רשאין לשנותו ל רשאין לשנותן. 39 ומטפחות | ל ומטפחת. 40 נבוה | ד נבו'. רשי"$_1$ | ד א רשאי. ל ח'. להשתמש (ב"פ) | ד לישתמש. להשתמש בהן הדיוט | א הדיוט להשתמש בהן. ומשנשתמש | א ל משנשתמש. בהן$_2$ | א בהם. רשי"$_2$ | ד א רשאי ל [הדיוט] רשאי. 41 הדיוט | ל ח'. אבל | ד [וכלים שנשתמש נבוה אל ישתמש בהן הדיוט] אבל א [כלים שנשתמש בהן נבוה אל ישתמש בהן הדיוט] אבל ל אבל [משתמש]. סמנו | א הימנו. 42 מטפחות | ל מטפחו'.

34. **אבל אין וכו'.** הלשון הוא באשנרה (עין בבה"א), וכאן צ"ל: ואין וכו'. 36. **בית הכנסת וכו'.** כלומר אם מכרו בית הכנסת, לא יקחו בדמיהן וכו'. 37. **במי דברים אמורי' וכו'.** דברי ר' יהודה דבוקים למשנתנו פ"ג מ"א: וכן במותריהן, כלומר, אם נבו מעות לצורך קדושה תמורה, אסור להשתמש במותר הכסף לקדושה קלה, ועליה אמר ר' יהודה במה דברים אמורים בזמן שלא התנו בשעת הגבייה שהם יכולים להשתמש במותר לדברים אחרים וכו', עיין בבה"א.

14. העושה מנורה ונר לבית הכנסת, עד שלא נשתקע שם הבעלים מהן [אין] רשיי לשנותן לדבר אחר, משנשתקע שם הבעלים מהן (אין) רשיי לשנותן לדבר אחר. 15. יחיד שפסק צדקה בעירו, נותנה לעניי עירו, בעיר אחרת, נותנה לעניי עיר אחרת, הפרנסין שפסקו צדקה בעירן, נותנה לעניי עירן, בעיר אחרת, נותנין אותה לעניי עיר אחרת. הפוסק צדקה, עד שלא זכו בה הפרנסין רשיי לשנותה לדבר אחר, משזכו בה הפרנסין אין רשיי לשנותה לדבר אחר, אלא מדעתן. 16. גוי שהקדיש קורה לבית הכנסת, וכתוב עליו לשם, בודקין אותו, אם אמ' לשם הקדש נדרתי, גונזין אותו, ואם א' לשום בית הכנסת נדרתי גוררין מקום השם, וגונזין אותו, ומשתמשין במותר. כלי גבוה, עד שלא נשתמש בהן גבוה רשיי לישתמש בהן הדיוט, משנשתמש בהן גבוה אין רשיי לישתמש בהן הדיוט, וכלים שנעשו מתחלתן להדיוט, אין עושין אותן לגבוה. אבנים וקורות שחצבן מתחלה לבית הכנסת, אין בונין אותן בהר הבית. אבני היכל ועזרות שנפגמו, ושנגממו, אין להן פדיון, וטעונין גניזה. 17. אמ' ר' יהודה מעשה בר' לעזר בי ר' צדוק שלקח בית הכנסת של אכסנדריים שהיתה בירושלם, והיה עושה בה כל חפצו, לא

43 סעופס וכו'. יכוס' פ"ג ה"ג, ע"ד ע"ח; ככלי עככין ו' ג'. 45 יחיד וכו'. יכוס' סכ"ל; ככלי כ"ז ח'. ועיין לכלן ג"ק פ"י ה"ג. 47 הפוסק וכו'. יכוס' פ"ח ה"ו, ע' סע"ג, פ"ג סס"ל, ע"ד ע"ח; ככלי עככין ו' ח'. 49 גוי שהקדיש וכו'. ככלי עככין הכ"ל. 52 כלי גבוה וכו'. יכוס' יומ' פ"ג ה"ו, מ' ע"ג. ועיין לכלן מכחות פפ"ט. 53 שנעשו מתחלתן וכו'. עיין לכלן מכחות ויכוס' הכ"ל, קפרי כפל ריש פי' מ"ט, עמ' 52, מכילתא יתרו רפ"ל, עמ' 242, מכילתא דרשב"י קוף יתרו, עמ' 157. 56 אמ' ר' יהודה וכו'. יכוס' פ"ג ה"ל, ע"ח ע"ד. ועיין ככלי כ"ו ח'.

43 הבעלים | א ל בעלים. [אין] | כ"ה א. ל אינו. ד ב ח'. 44 רשיי (ב"פ) | ד א ל רשאי. הבעלים | ד הבעלי' א ל בעלים. מהן | ל מהם. (אין) | א ל ח'. 45 לדבר אחר | א לדברים אחרים. בעירו | א לעירו. נותנה | ד נותנם. לעניי | ל לעמי. בעיר | א לעיר. 45–46 בעיר . . . אחרת$_2$ | ל ח'. 46 עיר אחרת | א עירו. הפרנסין | ד הפרנסים א פרנסין. נותנה | ד א ל נותנין אותה. 47 עירן | ל אותה העיר. בעיר . . . אחרת$_2$ | ל ח'. אותה | ד אותן. עיר אחרת | א אותה העיר. צדקה | ד צדק'. 48 הפרנסין$_1$ | א ל פרנסין. רשיי . . . הפרנסין | א ח'. רשיי$_1$ | ד רשאי ל רשא"ן. לשנותה | ד ל לשנותן. בה | ד בו. הפרנסין אין | ל פרנסין אינו. רשיי$_2$ | ד א ל רשאי. 49 לשנותה | ד לשנות' א לשנותן. מדעתן | ל מדעתם. קורה | ד קור'. הכנסת | ד הכנס'. 50 וכתוב | ד וכתו' ל וכתב. עליו | א עליה. אמ' לשם | א א' לשום. 50–51 נותנין . . . נדרתי | כ"ה א. ב ח'. נותנין | ל ח' (הסופר התחיל לכתוב נד' ומחקו). ואם | ד ל אם. 51 א' | ד ל אמ'. לשום | ד ל לשם. בית הכנסת נדרתי | ד ב"ה נדרתו. גוררין | ד גוררי' א גורדין ל גודרין. מקום | א ל [את] מקום. אותו | א אתו. 52 בפותר | א [בהן] בפותר. נבוה (ב"פ) | ד נבו'. רשיי | ד א ל רשאי. לישתמש | ל להשתמש. לישתמש בהן הדיוט | א הדיוט לישתמש בהן. 53 נבוה | ד נבו'. רשיי | ד רשאי א ל [הדיוט] רשאי. לישתמש | א ל להשתמש. הדיוט | א ל ח'. וכלים | א ל כלים. מתחלתן | א מתחילתן. 54 אין . . . הכנסת | ל ח'. שחצבן | ד שחצבו א שנפסלו. מתחלה | א מתחילה. לבית הכנסת | ד א להדיוט. 55 אותן | ל אותו. הבית | ד הבי'. ועזרות | א ח'. שנפגמו | ד שני פגמו. ושנגממו | ד א ל ח'. 56 אמ' | ד אמר א א'. ר' | ד רבי. לעזר | ד ל אלעזר א אלע'. בי ר' | ד א ל בר'. 57 אכסנדריים | ד אכסנדרים א אלכסנדריים. שהיתה | א שהיו. והיה | ד והי'. לא | א [הוי] לא.

אסרו אלא שלא יהא שם הראשון קרוי עליו. 18. בתי כנסיות, אין נוהגין בהן קלות ראש, לא יכנס בהן בחמה מפני החמה, ובצנה מפני הצנה, ובגשמים מפני הגשמים, ואין אוכלין בהן, ואין שותין בהן, ואין ישנין בהן, ואין מטיילין בהן, ואין ניאותין בהן, אבל קורין ושונין ודורשין בהן, הספד של רבים יוספד בהן. אמ' ר' יהודה במי דברים אמורים בישובן, אבל בחורבנן מניחין אותן, ומגדלין בהן עשבים, מפני אנומת נפש.

פרק ג' (פ"ד בכי"ע)

1. ראש חדש אדר שחל להיות בשבת, קורין פרשת שקלים, ומפטירין פרשת שקלים שביהוידע הכהן. אי זו היא שבת ראשונה, כל שראש חדש אדר חל להיות בתוכה, אפי' בערב שבת. 2. בשניה, זכור, ומפטירין כה אמר ה' פקדתי את אשר עשה עמלק לישראל. אי זו היא שבת שנייה, כל שפורים חל להיות בתוכה, ואפילו בערב שבת. 3. בשלישית, פרה אדומה, ומפטירין וזרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם. אי זו היא שבת שלישית, כל שסמוכה לפורים מאחוריו.

58 בתי כנסיות וכו'. ירוש' פ"ג ה"ד, ע"ד ע"ח; בבלי כ"ח קע"ח ולהלן (כל הבבייתא). 61 הספד וכו'. בבלי הכ"ל. ועיין במסכ' פ"ג מ"ג.

1 להם מדם וכו'. מסכ' פ"ג מ"ד; בבלי כ"ע ב' (כל הבבייתא). ומפטירין וכו'. בבלי הכ"ל, סס ל' ח'. 2 שביהוידע וכו'. מ"ב י"ב. סבת ראשונה וכו'. ירוש' פ"ג ה"ח, ע"ד ע"ב; בבלי ל' ח'. 3 בשניה זכור. פיס' ממסכ' הכ"ל; בבלי ל' קע"ח (כל הבבייתא). 4 כה אמר וכו'. ש"א ע"ו, ד'. 5 בשלישית פרה אדומה. ירוש' ופסיק' וזרקתי וכו'. פיס' ממסכ' פ"ג מ"ד; בבלי ל' קע"ח הכ"ל (כל הבבייתא). 6 בבלי הכ"ל. סבת סמוכה וכו'. ירוש' פ"ג ה"ח, כ"ח.

58 נוהגין | ד נוהגי'. 59 בהן | ד ל להן. בחמה | ד [לא] בחמה. החמה | ד החם'. ובצנה | ד ובצינ' א ובצינה ל [ולא] בצנה. הצנה | ד א הצינה. 60 ובגשמים | ל [ולא] בגשמים. ואין1 | א ל אין. ישנין | א ל ישינין. 61 מטיילין | ל מטילין. בהן1 | א בהם. ניאותין | ל נאותין. ושונין | א ושונין [בהן] (תמחק המוסגר בנקודות). הספד | ד ל והספד א [ומספידין בהן] הספד. 62 יוספד בהן | ד מספד בהן ל נספד בהן. א ח'. יהודה | ד יהוד'. במי וכו' | ד בר"א א במה דבר' וכו' ל במה וכו'. 63 בחורבנן . . . בהן | ל בחרבנן מניחן מגדלין. בהן | א [אותן מפני ענ'] בהם (תמחק המוסגר בנקודות). עשבים | ד העשבים. אנומת | ד א ל ענמת.

1 להיות | ד להיו'. פרשת | א בפרשת. שקלים | ד שקלי'. 2 פרשת שקלים | ד פרשת שקלי' ל בפרשת שקלים. א ח'. שביהוידע | ד שביהודע א ביהוידע. היא | ל ח'. שראש | א [שחל] ראש. 3 חל | א ח'. להיות בתוכה | ד להיו' בתוכ'. אפי' | א ואפילו ל ואפלו. בשניה | ד א ל בשנייה. 4 אמר | ד אמ'. ה' | ל ה' [צבאות]. לישראל | א לישר'. 5 היא | ל ח'. כל | ל ח'. שפורים | א ל שהפורים. ואפילו | ד ל ואפי'. 6 אדומה | ד אדום' טהורים | ל טהורין. 7 וטהרתם | א ח'. מאחוריו | א ל מאחריו.

2. שביהוידע וכו'. כלומר, מלכים ב' בפי"ב. עיין בבה"א. שבת ראשונה וכו'. כלומר, שקורין בה פרש' שקלים.

4. רביעית, החדש הזה לכם ראש חדשי', ומפטירין כה אמר ה' בראשון באחד לחודש. אי זו היא שבת רביעית, כל שראש חדש ניסן חל להיות בתוכה, ואפי' בערב שבת. היתה פרשת שקלים סמוכה לאדר, בין מלפניה בין מלאחריה, קורין אותה וחוזרין וכופלין אותה. וכן בשנייה, וכן בשלישית, וכן ברביעית, וכן בחנוכה, וכן בפורים. 5. שואלין הלכות הפסח בפסח, והלכות עצרת בעצרת, והלכות החג בחג. בבית הועד, שואלין בהלכות הפסח קודם לפסח שלשים יום, רבן שמעון בן גמליאל אומ' שתי שבתות. יום טוב הראשון של פסח, קורין בפרשת הנף שבתורת כהנים, ושאר כל ימות הפסח מדלגין מענייני הפסח הכתובין בתורה. בעצרת, שבעה שבועות ויש אומ', בחדש השלישי. 6. בראש שנה, דבר אל בני ישראל בחדש השביעי באחד לחדש יהיה לכם שבתון, ויש או', וה' פקד את שרה.

8 רביעית וכו'. פיס' ממסכתא תכ"ל; ג3לי הכ"ל. סחדש וכו'. שמות י"ג, ג'. 8—9 כה אמר וכו'. יחזקאל מ"ה, י"ח. 9 אי זו היא וכו'. ג3לי ל' לע"ג. 10 היתה פרשת וכו'. ג3לי כ"ע ג', ל' ל'. 13 סומלין וכו'. ירוש' פסחים פ"ל ה"ל, כ"ז ע"ג; ג3לי סס ו' ל', כאן כ"ע ג', ל"ג ל', סנהדרין י"ג ג', ע"ז ה' ג', נכורות כ"ח ל'. ועיין תו"כ אמור פ"ז ה"ג, ק"ג ע"ג, ספרי נהעלותך פי' ק"ו, עמ' 62, ילמ פי' קכ"ז, עמ' 186. 15 נפרשת הנף וכו'. ויקרא כ"ג, ד' (עי"ש כ"ג, ט'). ועיין נמסכ' פ"ג מ"ה וג3לי ל"ל ל'. 16 ומאל וכו'. ג3לי הכ"ל. 17 פנעת פנועות. ל3ריס ע"ז, ט'. ועיין נמסכ' הכ"ל. נחדש הפלישי. שמות י"ט, ל'. ועיין ירוש' פ"ג הס"ז, ע"ד ע"ג, ג3לי ל"ל ל'. 18 ל3ך אל וכו'. ויקרא כ"ג, כ"ל. ועיין נמסכ' פ"ג מ"ה הכ"ל. 19 וה' פקד וכו'. נרמסית כ"ל, ל'. ועיין ירוש' ג3לי הכ"ל.

8 רביעית | א ל ברביעית. ראש חדשי' | ד ראש חדשים. א ל ח'. 9 לחודש | ד לחדש. אי | ל ח'. רביעית | ל שלישית. 10 שראש | ל ראש. חדש | א חודש. ואפי' | ד א ואפילו. היתה | א [ואם] היתה ל [אם] הית'. 11 סמוכה | ד סמוכ'. בין2 | א ובין. מלאחריה | ד מלאחריו. קורין אותה | א ח'. וחוזרין | א חוזרין. 12 וכן בחנוכה | ד ח'. 13 שואלין . . . הפסח | א ושואלין הילכות פסח. שואלין | ד שואלי'. והלכות1 | א והילכות. והלכות2 | ד ל הלכות א הילכות. בחג | כ"ה ד א ל. ב ח'. 14 הועד | א ל הוועד. שואלין | ד שאלין א ושואלין. בהלכות | א לעינין ל הלכות. לפסח | א לרגל. 14—16 רבן . . . שבתות | א ח'. 15 אומ' | ד אומר. שתי | ל [אין פחות] משתי. שבתות | ד שבתו'. יום . . . פסח | א ל בפסח. הנף | א מועדות. 16 מעניינות | א בעניין ל מענינות. הפסח | א פסח. הכתובין | א האמורין ל הכתובים. 17 שבועות | ד שבועו'. ויש | א ל אחרים. אומ' | ד אומרי' ל או'. בחדש | א בחודש. 18 בראש שנה | ד א בראש השנה. ל ח'. 18—19 דבר . . . שבתון | א קורין וה' פקד את שרה כאשר אמר (עיין להלן שו' 19). דבר | ל [קורין] דבר. ישראל | ד ל ישראל [לאמר]. 19 יהיה . . . שבתון | ד וגומר. א ל ח'. או' | ד אומרים א אומ'. וה' . . . שרה | א בחודש השביעי באחד לחודש (עיין לעיל שו' 18).

10. פרשת שקלים וכו'. כלומר, פרשת כי תשא. 11. וחוזרין וכופלין וכו'. כלומר, לשבת הבאה, שהרי לפי מנהג א"י לא קראו כלל בפרשה של סדר היום, עיין בבה"א. 12. וכן בשנייה וכו'. והכל לפי מנהג א"י שנמרו את התורה בשלש שנים, ולפיהו יכלה פרשת כי תצא לחול בפרשת זכור וכו', עיין בבה"א.

7. ביום הכפורים, קורין אחרי מות, ומפטירין בעשור שבחומש הפקודים. 8. ביום טוב הראשון של חג, קורין דבר אל בני ישראל לאמר בחמשה עשר יום לחדש הזה חג הסוכות וגו', בשני, ביום השני, בשלישי, וביום השלישי, ברביעי, וביום הרביעי, בחמשי, וביום החמשי, בששי, וביום הששי, בשביעי, וביום השביעי, בשמיני, וביום השמיני. 9. בראש חדש של חנכה קורין ובראשי חדשיכם, בתשעה באב, אחרים אומ', ואם לא תשמעו לי. 10. ממקום שפוסקין שבת בשחרית, שם מתחילין במנחה, במנחה, משם מתחילין בשיני, בשיני, משם מתחילין בחמשי, בחמשי, משם מתחילין לשבת הבאה. ר' יהודה אומר מקו' שפוסקין בשבת בשחרית, משם מתחילין לשבת הבאה. 11. ביום טוב חמשה, ביום

20 אחרי מות. ויקרא ט"ז, ל'. ועיין במסכ' הכ"ל. בעשור וכו'. במדבר כ"ט, ז'. ועיין במסכ' יומא פ"ז מ"ל, קוטים פ"ז מ"ז. 21 דבר אל וכו'. ויקרא כ"ג, ל"ד. ועיין במסכ' פ"ג מ"ה, ובגלי ל"ל ל'. 23 ביום השני וכו'. במדבר כ"ט, י"ז ואילך. 26 ובחמשי וכו'. במדבר כ"ח, י"ל. ועיין במסכ' פ"ג מ"ו, בגלי כ"ט קע"ב, יומם, פ"ג ה"ו, ע"ד ע"ב, נדכות פ"ד ה"ל, ז' ע"ג, תענית פ"ד ה"ל, ס"ז ע"ב. אחרים וכו'. בגלי ל"ל ג'. ועיין במסכ' סס"ג, יומ', נדכות פ"ד ה"ל, ז' ע"ג, תענית פ"ג הנ"ו, ס"ו קע"ל, סס פ"ד ה"ל, ס"ז ע"ב. 27 ושם לח וכו'. ויקרא כ"ג, י"ד. ממקום שפוסקין וכו'. בגלי ל"ל ג'. ועיין במסכ' סס"ב, יומ', פ"ב ה"ח, ע"ד רע"ב. 30 ביום טוב וכו'. בגלי כ"ב ל'. ועיין במסכ' פ"ד מ"ג ויומ', פ"ד הס"ג, ע"ס ע"ל.

20 ביום | א יום. הכפורים | ד הכפורי' א הכיפורים. קורין | ל ח'. מות | [שני]. ומפטירין | א ומפט' ל ומפטירי'. הפקודים | א הפיקודים [וקורא על פה]. 21 דבר . . . לאמר | א ח'. 22 בחמשה | ל בחמש'. לחדש | א לחורש. ל ח'. הזה | ד פ [השביעי] הזה א השביעי. ל ח'. חג הסוכות | ל ח'. וגו' | ד וגום'. א ל ח'. 23 בשיני | ד ל בשני. ביום | ל פ וביום. השני | א השיני. וביום (ב'פ) | א ביום. 24 בחמשי | א בחמישי. וביום (ב'פ) | א ביום. החמשי | ד א החמישי. 25 וביום$_1$ | א ביום. וביום$_2$ | א פ ביום. השמיני | א השמיני [עצרת תהיה לכם]. 25–26 בראש חדש | ד בר"ש. 26 חדש | א חודש. של חנכה | ד של חנוכה. א ל ח'. 26–27 בתשעה . . . לי | ד ח'. באב | א באב [קורין כי תוליד בנים]. 27 אום' | ל או'. ואם | א אם. לי | א ח'. ממקום | ד ל מקום. שפוסקין | ל שפסקו. שבת | ד ל בשבת. בשחרית | א ל שחרית. שם | ד א משם. 28 משם$_1$ | ל שם. בשיני (ב'פ) | ד ל בשני. משם$_2$ | א ל שם. מתחילין$_3$ | ד מתחלין. בחמשי | ד א בחמישי. 29 בחמשי | ד א בחמישי. משם | א ל שם. מתחילין | ד מתחלין. לשבת | ד א בשבת. 29–30 ר' . . . הבאה | כ"ה ד. ל ב ח'. אומר מקו' | א או' ממקום. בשבת | א שבת. 30 בשחרית משם | א שחרית שם. לשבת | א שבת. ביום טוב | ד ב"ט.

30. משם מתחילין וכו'. ולא נתבאר כאן מה קורין בשבת במנחה וכן בשני ובחמישי, אם כמנהגו, או שקוראין במנחה ממקום שהפסיקו בשחרית, וביום שני ממה שהפסיקו בשבת במנחה וכו', אלא שבשבת הבאה מחזרים ומתחילים מתחילת הפרשה. ועיין בבה"א.

הכפורים ששה, בשבת שבעה, ואם רצו להוסיף אל יוסיפו, דברי ר' ישמעאל, ר' עקיבא אומ' ביום טוב חמשה, וביום הכפורים שבעה, ובשבת ששה, ואם רצו להוסיף, מוסיפין. והכל עולין למנין שבעה, אפי' אשה, אפי' קטן, אין מביאין את האשה לקרות לרבים. 12. בית הכנסת שאין להם מי שיקרא אלא אחד, עומד וקורא ויושב, ועומד וקורא ויושב, עומד וקורא ויושב, אפי' שבעה פעמים. 13. בית הכנסת של לעוזות, אם יש להן מי שיקרא עברית, פותחין עברית וחותמין עברית, אם אין להן מי שיקרא אלא אחד, אין קורא אלא אחד. 14. אין עושין מעמד ומושב פחות מעשרה, ואין מעמד ומושב פחות משבעה פעמים, ואין אומ' ברכת אבלים פחות מעשרה, ואין אבלים מן המנין, אין אומ' ברכת חתנים פחות מעשרה, וחתנים

33 וסכל עולין וכו'. ג3לי כ"ג ס'. 33—34 לפי' קטן וכו'. עיין ג3מכ' ס"ד מ"ו. 34 סמין להס וכו'. עיין יכוס' פ"ד ס"ג, ע"ס ע"ס. 37 לין להן וכו'. יכוס' סכ"ל. 38 לין עוסין וכו'. מסכ' פ"ד מ"ג. 39 ולין מעמד וכו'. לעיל פסחים פ"ג, קו' 50; יכוס' כלן פ"ד ס"ד, ע"ס קע"ל; ג3לי ג"ג ק' ג'. ולין לוס' וכו'. מסכ' פ"ד מ"ג. 40 ולין לאבלים וכו'. יכוס' פ"ד ס"ד, ע"ס ע"ג. ועיין ג3לי כ"ג ג', כתובות ח' ס', קנסדלין י"ט ס'. נדכת מתכיס וכו'. מסכ' סכ"ל. ומתכיס וכו'. ג3לי כ"ג ג', כתובות ח' ס', ח' ג'.

31 הכפורים | ד הכפורי' א הכיפ' ב הכפורים [שבעה] (ונמחק הטוסנר בנקודות). בשבת | א ובשבת. ואם | ד א אס. רצו | א רצה. 31—33 אל . . . להוסיף | ל ח'. יוסיפו | א יוסיף. ר' | ד רבי. 32 ישמעאל | א עקיבא. ר' | ד רבי. עקיבא | ד עקיב' א ישמע'. אומ' | ד אומר. וביום | ד א ביום. הכפורים | א הכיפור'. שבעה | ד א ששה. 33 ששה | ד א שבעה. ואם רצו | א אם רצה. והכל | ד א ל הכל. למנין | ד למניין א לסנין. אפי'1 | ד א אפילו. אשה | א קטן. אפי'2 | א ואפילו. 34 קטן | א אשה. מביאין | ד מביאי'. את האשה | א אשה. לרבים | ד ברבים. בית | א ל בני. הכנסת | כ"ה ד א ל. ב ח'. להם | א ל להן. 34—35 מי שיקרא | א משיקרא. 35 עומד1 | ב עומד [ויושב]. וקורא (ב"פ) | א קורא. ויושב1 | ב [ועד] ויושב. 35—36 ועומד . . . ויושב | ל ח'. ועומד | ד א עומד. 35—36 עומד2 . . . ויושב | א ח'. עומד2 | ד ועומד. 36 אפי' | ד א אפילו. פעמים | ד ל פעמי'. הכנסת | ד הכנס'. להן | ד להם. 37 עברית1 | א ח'. עברית2 | ד עברי' א עברית [פותחין עברית]. וחותמין עברית | ד וחותמן. ל ח'. להן | ד א להם. אלא | א ח'. 38 אין . . . אחד | ל ח'. קורא | ד קור' א קורין. פחות | ד פחו'. 38—39 מעשרה . . . פחות1 | ד ח' (ועיין להלן שו' 40). 39 ואין (ב"פ) | ל אין. משבעה | ד משבע' ל משבע. אומ' | ד אומרים ל אומרין. 40 ואין | ד [ואין מעמד פחות מעשרה] ואין (עיין לעיל שו' 38—39). המנין | ד המניין א המיניין. אין | א ואין. אומ' | ד ל אומרין. פחות | א בפחות.

33. למנין שבעה וכו'. כלומר, אם כבר קרא איש בר מצוה בתורה, וכבר נשלמה תקנת משה, הרי גם אשה וקטן עולין להשלים את המניין. 34. אין מביאין את האשה וכו'. כלומר, אם אין שם אף אחד שיודע לקרות בתורה אין מביאים את האשה לקרות ולהוציא את הרבים, שהרי אינה חייבת בתקנת משה, ואינה יכולה להוציא את הרבים. וברייתא זו דבוקה לברייתא שלהלן. ועיין בבה"א. 35. ויושב וכו'. ובזמנם לא ברכו אלא ברכה אחת בתחילת הפרשה וברכה שנייה בסוף הפרשה, ולפיכך צריך לשבת בנתים, כדי לחלק את הפרשה לשבעה חלקים. ועיין בבה"א. 37. פותחין עברית וכו'. כדי שיברכו בתחילה ובסוף על עברית, אבל באמצע קורין לועזית, כדי שיבין הציבור. 38. אין קורא אלא אחד. כלומר, ולא נהגו שם לחלק את הפרשה לקרואים בכל יום שקוראין בתורה, עיין בבה"א. מעמד ומושב וכו'. בחורתם מקבורת המת היו עומדים ויושבים שבע פעמים.

מן המנין. אומ' ברכת חתנים בין בסעודת אירוסין בין בסעודת נישואין, בין בחול בין בשבת, ר' יהודה אומ' אם באו פנים חדשות אומ' ברכת חתנים, ואם לאו, אין אומ' ברכת חתנים. 15. אימתי מסיאין על החדש לאור עיבורו. כיצד, חל להיות ערב שבת ושבת, מסיעין עליו למוצאי שבת. אמ' ר' לעזר בי ר' צדוק כך היו חבורות שבירושלם נוהגין. אילו לבית המשתה, ואילו לבית האבל, אילו לסעודת אירוסין, ואילו לסעודת נשואין, אילו לשבוע הבן, ואילו לליקוט עצמות. שבוע הבן וליקוט עצמות, שבוע הבן קודם לליקוט עצמות. בית המשתה ובית האבל, בית המשת' קודם לבית האבל. ר' ישמעאל היה מקדים בית האבל לכולם, שנ' טוב ללכת אל בית אבל וגו'. 16. ר' מאיר אמ' משם ר' עקיבא מה ת"ל והחי יתן אל לבו, עביד דיעבדון לך, לוי דילוון לך, ספיד דיספדונך, קבור דיקברונך. 17. אין קורין בתורה פחות משלשה פסוקים בכרך

41 לומ' נכנס וכו'. עיין 33גלי כתובות ז' ג'. 43 לימתי מסיאין וכו'. לעיל ר"ס פ"ל, סו' 65, ובמס"ת סס. 45 כך היו וכו'. מס' סמחות פי"ג ס"ס, עמ' 195. 49 עוד ללכת וכו'. קהלת ז', ג'. ועיין סמחות סס, עמ' 196. 50 ר' מאיר וכו'. להלן כתובות פ"ז ס"ן; יכום' סס פ"ז ס"ס, ל"ל ע"ב; 33גלי סס ע"ב ל', מו"ק כ"ח ג', נדריס פ"ג ג'. ומסי וכו'. קהלת הכ"ל. 52 לין קורין וכו'. מסכ' ס"ד מ"ד.

41 המנין | ד המניין א המיניין. אומ' | ד אומרין. ל ח'. בסעודת (ב"פ) | א מן. אירוסין | ד ארוסין א האירוסין. נישואין | א הנישואין [בין מן האירוסין]. בין | ד בי'. 42 ר' | ד רבי. אומ'$_1$ | ד אומר. אומ'$_2$ | ד אומר ל אומרין. ברכת | ד ברכ'. 43 אומ' | ד ל אומרין. ברכת חתנים | ד ברכ' חתני'. איתי | ל מאימתי. מסיאין | ד מסיעין א מסיבין ל מסובין. החדש | ד א החודש. 44 כיצד | א [הא] כיצד. מסיעין | א מסובין. שבת$_2$ | ל שבת [אם נראה בזמנו מסובין עליו כל ראשי חדשים היו משיאין משואות]. אס' | ד אמר. 45 ר' | ד רבי. לעזר | ד ל אלעזר א אלע'. בי ר' | ד א ל בר'. נוהגין | א ל נוהגות. אילו | ד ל אלו. 45–46 אילו . . . האבל | א ח' «ועיין להלן סו' 47 בשנו"ס». 45–46 לבית . . . נשואין | ל לסעודת אירוסין ואלו לסעודת נישואין אלו לבית המשתה ואלו לבית האבל. 46 ואילו (ב"פ) | ד ל ואלו. לבית | ד לבי'. אילו (ב"פ) | ד ל אלו. אירוסין | ד ארוסין. לסעודת$_2$ | ד לסעודו'. נשואין | ד א ל נישואין. 47 לשבוע הבן | ד לשבוע' בן. ואילו | ד ל ואלו. לליקוט | א ללקט ל ללקוט. עצמות | א עצמות [אילו לבית המשתה ואילו לבית האבל] «ועיין לעיל סו' 45–46». שבוע$_1$ . . . עצמות | ל ח'. 48 המשתה | ד המשת'. המשת' | ד א ל המשתה. 49 ר' | ד רבי. בית | ד בי'. לכולם | א לכולן. שנ' | ד שנאמר. 50 אבל | ל האבל. וגו' | ד וגומר ל מלכת אל בית המשתה באשר הוא סוף כל האדם והחי יתן על לבו. ר'$_1$ | ד רבי. אמ' | ד א אומ' ל או'. משם | א ל משום. ח'ל | ד ל תלמוד לומר א תלמ' לומ'. 51 עביד | ד עבד א [אלא] עבד ל עבוד. דילוון לך | ד דיילוון לך א דילונך ל דילתך. ספיד | ד א ל ספוד. 52 פחות | א יותר. משלשה | ד משלש'. פסוקים | ד א פסוקין.

43. אימתי מסיאין וכו'. נתבאר לעיל ר"ה פ"א, סו' 65 ואילך. ועיין בשנו"ס ובבה"א.

אחד, אם היתה פרשה של ארבעה, של חמשה, הרי זה קורא את כולה. היתה פרשה של חמשה וקרא שלשה, והניח את השנים, העומד אחריו לקרות קורא אותן שנים, ועוד שלשה בפרשה אחרת. אם היתה פרשה של ארבעה, ושל חמשה, הרי זה קורא את כולה. 18. אין מפטירין בנביא יתר משלשה פסוקים בכרך אחד, אם היתה פרשה של ארבעה, ושל חמשה, הרי זה קורא את כולה. המקצר הרי זה משבח. ואם היתה פרשה קטנה, כגון כה אמר ה' חנם נמכרתם, קורא אותה בפני עצמה. אין משיירין בסוף הספר אלא כדי שיקראו שבעה. שייר כדי שיקראו ששה, קורא אותה ששה ועוד שבעה בחומש אחר. אין משיירין בסוף התורה אלא כדי שיקראו שבעה, שייר כדי שיקראו שבעה וקוראו אותן ששה, חוזר לתחלת העניין וקורא אותן שבעה. 19. מדלגין בנביא, ואין מדלגין בתורה, ואין מדלגין מנביא לנביא, ובנביא

53 שם חמשה וכו'. ירוש' פ"ד ה"ה, ע"ה ע"ג; ב"ב כ"ג ב', תענית כ"ז ג'. 56 אין מפטירין וכו'. עיין במסכ' פ"ד מ"ד. 58 כה אמר וכו'. יסעי' כ"ג, ג'. ועיין ב"ב כ"ד ב'. ועיין במסכ' סכ"ל ובירוש' פ"ד ה"ה, ע"ה ע"ג. 63 מדלגין וכו'. מסכ' פ"ד מ"ד. ואין מדלגין מכאן וכו'. ירוש' פ"ד ה"ה, ע"ה ע"ג, יומא פ"ז ה"ב, מ"ד ע"ג, קונט פ"ז ה"ו, כ"ג ע"ב; ב"ב כ"ד ב', יומא ס"ע ס"ג, קונט מ"ב ב'.

53–54 ארבעה . . . של | ל ח'. 53 של$_2$ | א ושל. כולה | ד כולם. 54 היתה | א [אם] היתה. וקרא | א ל קורא. והניח | ל ומניח. את השנים | א שנים. ל ח'. העומד | א והעמיד ל והעומד. לקרות | ל ח'. 55 בפרשה | א ל מפרשה. פרשה | א ח'. 56 חמשה | ד ה'. קורא | ד קור'. 56–58 אין . . . כולה | כ"ה ל. ב ח'. יתר | ד פחות א יותר. 57 פסוקים | ד פסוקי' א פסוקין. אם | א ח'. חמשה | ד חמש' [פסוקין]. 58 כולה | א כולן. המקצר . . . משבח | א ח'. המקצר | ד המקצ'. משבח | ד משובח ל משתבח. ואם | ד א ל אם. 59 נמכרתם | ל נמכרתם [ולא בכסף תגאלו]. קורא | א ל קורין. 60 שבעה$_1$ | ד שבע'. ששה$_1$ | א שבעה. ל ח'. קורא אותה | ד קורא אותן א וקראו. ל ח'. ועוד | א ועד. 61 בחומש | א מחומש. 62 שבעה$_1$ | ד ל ששה. וקוראו אותן | ד וקראו אות' א וקראו ל קורין אותם ב וקורא ואותן. ששה | א ח'. חחר | ל וחוזר. לתחלת | א לתחילת. ד ח'. העניין | א העינין ל הענין. אותן$_2$ | א ל ח'. 63 בתורה | ד בתור' ל בתורה [מדלגין בנביא].

55. אם היתה וכו'. כלומר, הפרשה האחרת. 56. אין מפטירין וכו'. משום שהיו מתרגמין את קריאת הנביא, ואם יקרא יותר משלשה פסוקים בבת אחת עלול המתרגם לטעות כשמתרגם את כולם בבת אחת, אבל בתורה היו מתרגמים כל פסוק ופסוק בפני עצמו, עיין בבה"א. 58. המקצר וכו'. כלומר, הקורא פסוק, פסוק, כדי שיתרגמו פסוק פסוק. 59. אין משיירין וכו'. כלומר אין משיירין בשבת שקורין בה את הסדר הסמוך לסוף הספר עהכל לפי מנהג א"י שהיו נוהגים את התורה בשלש, או בשלש שנים ומחצה) פחות מכ"א פסוקים לשבת הבאה, לשבת שמסיימים בה את הספר. 60. שיקראו ששה קורא וכו'. צ"ל: שיקראו שבעה וקראו אותה ששה [ויקראו] עוד וכו'. כעין גי' כי"ע ובעל ס' העתים, עיין בבה"א. 62. וקוראו אותן וכו'. צ"ל, וקראו אותה וכו', כגי' ד ועוד, עיין בבה"א.

של שנים עשר מדלגין, ובלבד שלא ידלג מסוף הספר לראשו. 20. נותנין
65 תורה על גבי תורה, וחומשין על גבי חומשין, תורה וחומשין על גבי נביאים, אבל לא נביאים על גבי תורה וחומשין. מכרכין תורה במטפחות תורה, וחומשין במטפחות חומשין, תורה וחומשין במטפחות נביאים, אבל לא נביאין במטפחות תורה וחומשין. אחד קורא בתורה, ואחד מתרגם. לא יהא אחד קורא ושנים מתרגמין, ולא שנים קורין ואחד מתרגם, ולא שנים קורין ושנים
70 מתרגמין. אחד קורא בנביא ואחד מתרגם, אחד קורא ושנים מתרגמין, אבל לא שנים קורין ואחד מתרגם, ולא שנים קורין ושנים מתרגמין. אחד קורא במגלה ואחד מתרגם, אחד קורא ושנים מתרגמין, שנים קורין ואחד מתרגם, שנים קורין ושנים מתרגמין. 21. קטן מתרגם על ידי גדול, אבל אין כבודו שיתרגם גדול על ידי קטן, שנ' ואהרן אחיך יהיה
75 נביאיך. חזן הכנסת לא יקרא עד שיאמרו לו אחרים, וכן ראש בית הכנסת לא יקרא עד שיאמרו לו אחרים, שאין אדם מבזבזהו בידיו לעצמו.

64 ונגלגד וכו'. ג"ג הכ"ל. 64—65 כותבין תורה וכו'. ירוש' פ"ג ה"ח, ע"ג סע"ד; ג"ג כ"ז ח'. 66 מכרכין וכו'. ירוש' ונ"ג הכ"ל. 68 קורא בתורה וכו'. ירוש' פ"ד ה"ח, ע"ד ע"ד (כל הסדרייתא). ועיין ג"ג כ"ח ג', כ"ה כ"ז ח'. 74 ואהרן וכו'. סוטה ז', ח' 75 חזן הכנסת וכו'. עיין ג"ל קפע"ט, עמ' 950.

64 מדלגין | א סדלגין [סדלגין מנביא לנביא] ל סדלג. ידלג | ד א ל ידלג. לראשו | א לתחילתו. 64—66 נותנין . . . וחומשין | כד ל באה כאן הבבא שלאחריה: מכרכין . . . וחומשין (שו' 66—68). ועיין גי' ב להלן שו' 68. נותנין | ד ונותנין. 65 על נבי[1] | ד ע"ג. וחומשין[2] | א וחומש. 66 וחומשין | א וחומשים. מכרכין | ד מכרכ' א כורכין ל מברכין. תורה[1] | ד תור' ל בתורה. במטפחות | ד במטפחו'. 67 וחומשין[1] | א וחומש. במטפחות | ד במטפחו'. וחומשין[2] | א וחומשים. במטפחות נביאים | ד במטפח' נביאי'. נביאין | ד נביאי' א ל נביאים. 68 במטפחות | ד במטפח' ל במטפחו'. תורה | ד תור'. וחומשין | ד וחומשי' א וחומשים ב וחומשין [נותנין . . . וחומשין] (סלה במלה כל הרישא שלנו שו' 64—66). ועיין בשנו"ס שו' 64—66. לא | א ולא. 69 קורא | ד קור'. ושנים (ב"פ) | ד ושני'. 70 מתרגמין[1] | ד מתרגמי'. 70—71 אחד[1] . . . מתרגמין | כ"ה ד ל. ב ח'. אחד[2] | א [ולא יהא] אחד. 71 אבל . . . מתרגם | א ח'. ולא | ל לא. אחד | ד א'. 72 במגלה | ד ל מגלה א במגילה. ואחד (ב"פ) | ד ואי. אחד | ד א'. 72—73 שנים . . . מתרגם | א ח'. 73 שנים | ל ושנים. קטן | ל קטון. 74 אין | ד אי' א אינו. כבודו | ד א ל כבוד. שיתרגם | ד שיתרג'. על ידי | ד ע"י. קטן | ל קטון. ואהרן | ד ואהר' א אהרן. 75 נביאיך | א ל פ נביאך. חזן | א ראש ל ראש בית. לא | א אל. אחרים | ד אחרי'. 75—76 וכן . . . אחרים | א ח'. ראש בית | ל חזן. 75—76 בית הכנסת | ד ב"ה. 76 יקרא | ד יקר'. מבזבזהו | א ל מבזבו. בידיו | א ב . . . . לעצמו | א ל לו.

64. לראשו. כלומר, לצד ראשו, למערב. 76. מבזבזהו וכו'. צ"ל: מבזבו וכו', כגי' כי"ע, כי"ל וראשונים, כלומר, שאין אדם מבזבו כבוד לעצמו, והרי ראש הכנסת ממונה על קריאת הממונים לתורה, והוא אומר לחזן ומזמן את הקורא.

חזן הכנסת העומד לקרות, אחד עומד ומחזין לו עד שעה שיקרא. כיצד היו זקנים יושבין, פניהם כלפי העם ואחריהן כלפי קודש. כשמניחין את התיבה פניה כלפי העם ואחריה כלפי קודש. כשהכהנים נושאין כפיהן, פניהם כלפי העם ואחריהם כלפי קדש, חזן הכנסת פניו כלפי קודש, וכל העם פניהם כלפי קדש, שנ' ותקהל העדה אל פתח אהל מועד. 22. אין פותחין פתחי בתי כנסיות [א]לא למזרח, שכן מצינו בהיכל שהיה פתוח למזרח, שנ' והחונים לפני המשכן קדמה לפני אוהל מועד מזרחה. 23. אין בונין אותן אלא בגבוה שבעיר, שנ' בראש הומיות תקרא. 24. אי זו היא קימה שאמרה תורה מפני שיבה תקום, עומד מפניו, שואל ומשיב בתוך ארבע אמות. אי זהו הדרון שאמרה תורה והדרת פני זקן, לא עומד במקומו, ולא מדבר במקומו, ולא סותר את דברו, נוהג בו מורא ויראה, משא ומתן,

79 התיבה פניה וכו'. ירוש' נכוריס פ"ג ה"ג, ק"ח ע"ג. 80 פניהם כלפי העם וכו'. ירוש' תכ"ל. ועיין ספרי נשא פי' ל"ע, עמ' 43, נגלי קונט ל"ח ח', מ' ח'. 81 ותקהל וכו'. ויקרא ח', ד'. 83 והחונים וכו'. במדבר ג, ל"ח. 84 בראש וכו'. עיין נגלי סנח י"ח ח'. 85 בראש וכו'. משלי ח', כ"ח. 86 מפני שיבה וכו'. ויקרא י"ט, ל"ב. בתוך ארבע וכו'. ירוש' נכוריס פ"ג ה"ג, ק"ח ע"ג; נגלי קידושין ל"ג ח'. 87 והדרת וכו'. ויקרא שם. לא עומד וכו'. תו"כ קדושים פ"ז ה"ד, ל"ח ע"ל. ועיין (לעניין כיצד תג ושם) תו"כ לעיל שם פתיחה ה"י, פ"ז ע"ל, ירוש' סוטה ה"ל, נ"ו סע"ג, קידושין פ"ל ה"ז, ק"ל ע"ג, נגלי שם ל"ח ב'. 88 משא ומתן וכו'. ספרי דברים פי' נ"ו, קוף עמ' 24 ותילך.

77 הכנסת | ד הכנס'. א ל ח'. אחד | ד א' א ואחד. ומחזין | ד ל ומחזן א מחזק. שיקרא | כ"ה ד א ל ב שיקראו. 78 זקנים | ד זקני' ל הזקנים. פניהם | ד פניה'. ואחריהן | ד ואחריהם א ואחוריהם ל ואחוריהן. קודש | ד קדש ל הקדש. כשמניחין | א וכשמניחין. 79 התיבה פניה | ד התבה פני'. ואחריה | ד ואחרי' א ואחוריה. קודש | ד ל קדש. כשהכהנים | ד כשהכהני' א וכשכהנים. נושאין | ד נושאי' ל נושאים. כפיהן | ד כפיה' א [את] כפיהן ל [את] כפיהם. 80 פניהם | ד פניה'. ואחריהן | ד ואחריהן א ואחוריהם. קדש | א קודש. חזן | א וחזן ל החזנין. הכנסת | ד הכנס'. ל ח'. פניו | ל פניהם. קורש | ד ל קדש. 81 פניהם | ד פניה'. ל ח'. קדש | א קודש. שנ' | ד שנאמר. העדה | ד העד'. אהל | ל אוהל. 82 פותחין | כ"ה ד א ל. ב פותתין. כנסיות | א כנסת. [א]לא | כ"ה ד א ל. ב לא. 83 בהיכל | א במשכן. שהיה פתוח | ד שהי' פתוח א שפתחו. שנ' | ד שנאמר. והחונים | א ל פ והחנים ב והחתים [עליו] (ונמחק הפוסגר בנקודות). 84 אוהל | ד א ל פ אהל. בתין | א פותחין. אותן | א ל אותה. בגבוה | ד בנובהה א בנובה. שבעיר | ד א ל של עיר. 85 שנ' | ד שנאמר. הומיות | פ המיות. תקרא | א תקרא [בפ' ש' בעיר] ל תקרא [בפתחי שערים בעיר אסריה תאמר]. היא | ל ח'. תורה | ל התורה. 86 תקום | ד שקום. עומד | ל עמוד. שואל ומשיב | ל ושואל משיב. ד ח'. 87 זהו | ד זה הוא א ל זו היא. הדרון | ד ל הדור א היידור. תורה | ל תור'. 88 דברו | ד א ל דבריו. נוהג | ל ונוהג.

77. ומחזין לו וכו'. דרכם היה שהחזן היה קורא מתחילה כל פסוק, ואח"כ היה הקורא חוזר אחריו, ואם החזן עומד לקרות אחר מחזן לו עד שעה שיקרא בעצמו, עיין בבה"א. 78. כלפי קודש וכו'. כלפי ההיכל. 78–79. כשמניחין את התיבה וכו'. כלומר, כשמניחין אותה בחוץ בתעניות, עיין בבה"א. 81. שנ' ותקהל וכו'. ומשה מדבר עמהם משם, ומסתכל כנגדן, ומצא פניו כלפי העם ואחוריו כלפי קודש. (הר"ן).

בכניסה וביציאה, והן קודמין לכל אדם, שנ' ואתן אתם ראשים על
90 העם. 25. היוצא למלחמת הרשות, חופר ויושב, חופר ומכסה, שנ'
וחפרת בה ושבת וגו'. 26. המיסך את רגליו, פניו כלפי העם,
המיטיל את המים, אחוריו כלפי קדש. אמ' ר' יוסי במה דברים אמורים מן
הצופין ולפנים, אבל מן הצופין ולחוץ אין צריך. 27. הפורס על הלחם,
והמברך על הפירות, ועל המצות, הרי זה לא יענה אחר עצמו אמן, אם
95 ענה, הרי זה דרך בורות. אין עונין אמן לא יתומה, ולא קטופה. בן עזזי
אומ' העונה אמן יתומה יהיו בניו יתומי', קטופה, יתקטפו חייו, ארוכה,
יאריך ימים ושנים. פוחח פורס על שמע ומתרגם, רבן שמעון בן גמליאל
אומ' יהא זהיר בעצמו שלא יתגלה. 28. סומא פורס על שמע ומתרגם, ר'
יהודה או' כל שלא ראה מאורות מימיו לא יפרוס על שמע. אמרו לו הרבה

89 לחם רחמים וכו'. תמות י"ח, כ"ד. 90 חופר ומכסה וכו'. עיין ז"ג תמיד כ"ז ב'. 91 וחפרת וכו'. דברים כ"ג, י"ד. תמיך וכו'. עיין ספרי כי תצא פי' רכ"ז, עמ' 281, ירוש' נכות פ"ט ה"ח, י"ד ע"ב, ז"ג תמי פ"ח ב'. 93 הפורס וכו'. עיין ירוש' נכות פ"ח ה"ד, ט' ע"ב, ז"ג תמי פ"ח ב'. 95 אין עונין וכו'. ירוש' פ"ק ה"ג, ע"ב ע"ג, נכות פ"ח, י"ב ע"ב, קוטה פ"ב ה"ב, כ"ד ע"ג; ז"ג נכות מ"ז ג'. 97 פוחח וכו'. מסכ' ס"ד מ"ו. 98 קומח וכו'. מסכ' הכ"ל. 99 אמרו לו וכו'. ז"ג כ"ד ב'.

89 בכניסה וביציאה | א כניסה ויציאה ל וכניסה ויציאה. שנ' | ד שנאמר. ואתן | א פ ויתן. אתם | ד אותן ל אותם. 89–90 על העם | ד ל עליכם. 90 העם | א העם [ונ']. חופר$_1$ | א חחר (ותוקן: חופר). חופר$_2$ | ל וחחר (וכן תוקן בא: חחר). שנ' | ד שנא'. 91 וגו' | ד ונופר א ל וכסית את צאתך. המיסך | ד ל המסיך. המיסך את רגליו | א ח'. העם | א קודש. 92 המיטיל | ד ל המטיל א והמיטיל. המים | כ"ה א ל. ד המי' ב העם. אחוריו | כ"ה ד. א ל אחריו ב פניו. קדש | א קודש. אמ' | ד א א'. במה . . . אמורים | ד בר"א. 93 הצופין (ב"ם) | א הצופים ל הצופות. אין | א ל אינו. על | ל את. הלחם | ד א ל שמע. 94 הפירות | ל המצות. המצות | א המצוות ל הפירות. הרי זה | א ל ח'. אם | א ל ואם. 95 דרך | ל ח'. בורות | א הברות ל בור. עזזי | ד א ל עזאי. 96 אומ' | ל או'. יתומי' | ד א יתומין ל יתומים. יתקטפו | א יקטפו. חייו | ד א ימיו. 97 יאריך | א יאריכו [לו]. על | ל את. גמליאל | א נמל'. 98 אומ' | ד אומר א ל או'. בעצמו | א על עצמו. על | ל את. ר' | ד רבי. 99 או' | ד אומר א ל אום. על | ל את.

89. ואתן וכו'. צ"ל ויתן וכו', כני' כי"ע וילקוט ת"ת, ועיין בבה"א. 90. חופר ומכסה. צ"ל: וחוור כני' כי"ל (וכי"ע), כלומר, מכסה לפני שעומד, עיין בבה"א. 91. המיסך את רגליו וכו'. כלומר, איש מן המחנה שצריך לצאת לשם כך מחוץ למחנה, פניו כלפי המחנה, אעפ"י שאחוריו הן כנגד המקדש שבירושלים, מפני כבוד העם, כשם שהוקנים ישבו כנגד העם, ואחוריהם כנגד הקודש, כלעיל שו' 78. 92. המיטיל את המים וכו'. שמותר לו להטיל בתוך המחנה, ובין כך ובין כך יצטרך להטיל מים כשפניו כנגד חלק מן העם, הרי עליו להזהר שלא יטיל מים ופניו כלפי קודש, ודינו כמטיל מים בשדה. 93. הלחם. צ"ל: שמע, כני' כל שאר הנוסחאות והראשונים, והכוונה לברכות ק"ש שלפניה. ועיין בבה"א. 95. יתומה וכו'. כלומר, שלא שמע את הברכה, ואמן קטופה היא שקוטף ומחסר את הנו"ן. ועיין בבה"א. 97. פוחח וכו'. לבוש קרעים. ובשרו נראה.

דרשו במרכבה ולא ראו אותה מעולם. 29. כהן שיש בו מום בפניו, בידיו, וברגליו, הרי זה לא ישא את כפיו, שהעם מסתכלין בו, ואם היה חבר עיר, הרי זה מותר. 30. הרי שהיה עוטף במעפורת, ובפילריס, אין כבוד שיקרא, ויתרגם, ויעבר לפני התיבה, וישא את כפיו. התולה מזוזתו בתוך פתחו, סכנה ואין בה מצוה. נתנה במקל ותלאה אחר הדלת, סכנה ואין בה מצוה. של בית מולבז היו עושין כן בפונדקאות. 31. יש נקראין ומיתרגמין, נקראין ולא מיתרגמין, לא נקראין ולא מיתרגמין. מעשה בראשית נקרא ומיתרגם, מעשה לוט ושתי בנותיו נקרא ומיתרגם, מעשה יהודה ותמר נקרא ומיתרגם, מעשה עגל הראשון נקרא ומיתרגם, הקללות שבתורה נקראין ומיתרגמין. לא יהא אחד מתחיל ואחד גומר, אלא המתחיל הוא גומר את כולן. אזהרות ועונשין שבתורה נקראין ומיתרגמין. 32. מעשה אמנון ותמר נקרא ומיתרגם. מעשה אבשלום בפילגשי אביו נקרא ומיתרגם.

100 כהן וכו'. מסכ' פ"ד מ"ז; לכלן קוטה פ"ז ה"ח. נפכיו. לכלן קוטה הכ"ל; יכום' פ"ד הי"ח, ע"ה סע"ב; נגלי כ"ד ג'. ועיין ספרי סופטיס פי' כ"ח, עמ' 243. 101 ואם היה וכו'. עיין יכום' ונגלי הכ"ל, יכום' תענית רפ"ד, ס"ז ע"ב. 103 התולה מזחתו וכו'. עיין יכום' פ"ד הי"ב, ע"ה ע"ב, נגלי מכחות ל"ג ג'. 105 יש נקלאין וכו'. נגלי כ"ה סע"ב. 107 מעשה יהודה וכו'. עיין במסכ' פ"ד מ"י. 108 הקללות וכו'. נגלי כ"ה ג'. 109 לא יהא וכו'. עיין במסכ' סט"ג. 110 לזהכות וכו'. נגלי כ"ה ג' הכ"ל. מעשה אמנון וכו'. עיין במסכ' סט"ד ונגלי הכ"ל. 111 מעשה לבשלום וכו'. נגלי הכ"ל.

100 ולא | א ולא [דרשו אותה] (ונמחק הסופנר בנקודות). מעולם | א ל סיפיהם. בו | א ח'. מום | א ל פופין. בפניו | א ח'. 101 הרי זה | א ל ח'. שהעם | ד א ל [מפני] שהעם. ואם | א ל אם. 102 הרי זה | ל ח'. עוטף | א עטוף. ובפילריס | ד ובפילדים א [בכידוס] ובפלדוס ל [בבירים] ובפלרס. 103 ויעבר | א ויעבור. התיבה | ד התבה. 103–104 בתוך פתחו | א ל בפתחו (בל בין השורות: תוך). 105 מצוה | ד מצו'. בית | ד בי'. מולבז | ד מונבז [המלך] א ל מונבז. עושין | ד עושי'. כן | א ח'. בפונדקאות | ד בפנדקאו' ל בפונדקיות. נקראין | ד נקראי'. ומיתרגמין | ד ומתרגמי' א ומתרגמין ל [ולא] מתרגמין. 106 נקראין | ד ניקראי'. ולא$_1$ | ל ח'. מיתרגמין$_1$ | א מתרגמין ל ומתרגמין. לא . . . מיתרגמין$_2$ | כ"ה ד. ב ח'. מיתרגמין$_2$ | א ל מתרגמין. 107 ומיתרגם$_1$ | א ומתרגם ל ומתרגמין. ושתי | ל ומעשה. א ח'. בנותיו | א ובנותיו. נקרא (ב"פ) | ל נקראין. ומיתרגם$_2$ | ד א ומתרגם ל ומתרגמין. 108 ומיתרגם (ב"פ) | ד א ומתרגם ל ומתרגמין. הראשון | ד ראשו'. נקרא | ל נקראין. הקללות וכו' | באה באה כאן הסיפא (שו' 110) אזהרות וכו', ואח"כ הבבא שלנו. הקללות | א [ברכות] וקללות ל הקללות [והברכות]. שבתורה | ד שבתור'. א ח'. 109 ומיתרגמין | ד א ל ומתרגמין. המתחיל הוא גומר | א הוא מתחיל וגומר. הוא | ל ח'. 110 שבתורה | א ח'. ומיתרגמין | ד א ל ומתרגמין. מעשה אמנון | באה באה הלינ לפני הל"ב. 111 ומיתרגם$_1$ | ד ומתרג' ל ומתרגם. מעשה אבשלום | ד מעש' אבשלו'. בפילגשי | א ל בנשי. ומיתרגם$_2$ | ד א ל ומתרגם.

101. **חבר עיר וכו'. שכולם מכירים אותו ורגילים בו. ועיין בבה"א.** 102. **במעפורת וכו'. כלומר בבגדים שאין מכסים את רובו, הוא נרוע ממוחח. ועיין על טיב הבגדים בבה"א.** 103–104. **בתוך פתחו וכו'. כלומר, שתלאה בחבל מן המשקוף העליון בתוך חלל הפתח. ועשה כן בשעת השמד, כדי להטעות את הגוים, הרי סכן את נפשו בחנם, וידי מצוה לא יצא. עיין בבה"א.**

33. מעשה פלגש בגבעה נקרא ומיתרגם. 34. הודע את ירושלם נקרא ומיתרגם. ומעשה באחד שהיה קורא לפני ר' ליעזר הודע את ירושלם, אמ' לו צא והודע תועבותיה של אמך. המרכבה קורין אותה לרבים. 35. מעשה ראובן נקרא ולא מיתרגם. ומעשה בר' חנינה בן גמליאל שהיה קורא בכבול וילך ראובן וישכב את בלהה וגו' ויהיו בני יעקב שנים עשר, ואמ' למתרגם, אל תתרגם אלא אחרון. 36. מעשה עגל השני נקרא ולא מיתרגם. אילו הן מעשה עגל השני, מויאמר משה אל אהרן מה עשה לך העם הזה עד וירא משה את העם כי פרוע הוא, ועוד כת' אחר ויגף ה' את העם. 37. מיכן אמ' ר' שמעון בן לעזר אין אדם רשיי להשיב על הקלקלה, שמתשובה שהשיבו אהרן למשה פרשו המינין. 38. מעשה דוד ובת שבע לא נקרא ולא מיתרגם. והסופר מלמד כדרכו. 39. כל המקראות הכתובות לגניי קורין אותן לשבח, כגון אשה תארש ואיש

112 הודע וכו'. יחזקאל ט"ז, ג'. ועיין במסכ' הכ"ל. 113 ומעשה וכו'. ירוש' פ"ד הי"ג, ע"ה ע"ג; בבלי כ"ה ג' הכ"ל. 114 המרכבה וכו'. מסכת סופ"ד הכ"ל. 115 ומעשה וכו'. בבלי הכ"ל. 116 וילך וכו'. בראשית ל"ה, כ"ב. 118 נקלקל וכו'. מסכ' סופ"ד הכ"ל. לילו הן מעשה וכו'. בבלי כ"ה ג'. ועיין ירוש' פ"ד הי"ל, ע"ה ע"ב. 119 וילמד מעשה וכו'. שמות ל"ג, כ"ל. 120 וילח מעשה וכו'. סס ל"ג, כ"ה. ויגף וכו'. סס ל"ג, ל"ה. ועיין ירוש' פ"ד הי"ל, ע"ה ע"ב. 121 למ' כ' שמעון וכו'. בבלי כ"ה ג'. 122 מעשה וכו'. עיין במסכ' סופ"ד. 123—124 כל המקראות וכו'. בבלי הכ"ל. 124 מעשה תארש וכו'. בבכיס כ"ח, ל'.

112 פלגש | ד א ל פילגש. ומיתרגם | ד א ל ומתרגם. הודע את | א תוכחת. 113 ומיתרגם | ד א ל ומתרגם. ומעשה | ל מעשה. שהיה קורא | א ל שעמד וקרא. ליעזר | ד א ל אליעזר. 113—114 הודע את ירושלם | א ח'. 114 ירושלם | ד ירושלם [ומתרגם] ל ירושלם [את תועבותיה]. אמ' | ד אמר. והודע | ל והודיע. המרכבה | א והמרכבה ל המרבה. 115 מיתרגם | ד א ל מתרגם. ומעשה | א ל מעשה. בר' | ד ברבי. חנינה | ד א חנניא ל חנניה. 116 שהיה קורא | א שעמד וקרא. בכבול | ד בעכו. 116—117 את . . . עשר | ל ח'. 117 וגו' | א וג'. ואמ' | ד א ואמר ל אמ'. למתרגם | א למתורגמן. 118 השני | א השיני. נקרא | ד נקר'. מיתרגם | ד א ל מתרגם. אילו | ד ל אלו א ואילו. 119 השני | א השיני. מויאמר | ד ל מן ויאמר א ויאמר. עד | א כי הבאת עליו חטא' גדולה. 120 הוא | א הוא [כי פרעה אה' לשמ' בקט']. כת' | ד כתוב. אחר | ל ח'. ויגף | ד וינוף. 120—121 וינף ה' את העם | א את הענל אשר עשה אהרן. 121 העם | ל העם [על אשר עשו את הענל אשר עשה אהרן]. מיכן | ד מכאן. אמ' | א היה. ר' | ד רבי. לעזר | ד אלעז' ל אלעזר א אלעזר [אומ']. אדם | א ל היחיד. רשיי | ד א ל רשאי. להשיב | ד למשיב. 122 הקלקלה | ל הקללה. שמתשובה | ד שמתשוב' א שבתשובה. שהשיבו | כ"ה ד א. ל שהשיב. ב ח'. אהרן למשה | א משה לאהרן. פרשו | א [משם] פרשו. המינין | א מינין. מעשה | ד מעש' א ל [ברכת כהנים] ומעשה. 123 ובת | א ל בבת. נקרא | א ל נקראין. מיתרגם | ד מתרג' א ל מתרגמין. 124 המקראות | ל המקראו'. הכתובות | א הכתובין ל הכתובים. לגניי | ד א ל לגנאי. קורין | א מכנין ל מכנים. אותן | ל אותם. תארש | ל תארס.

120. ויגף וכו'. הנכון הוא בכי"ע. עיין בשנו"ס ובבה"א. 121. מיכן וכו'. כלומר, מתשובת אהרן למשה וכו', ומוטב היה שישתוק לגמרי.

125 אחר ישגלנה, כל מקום שכתוב ישגלנה קורין אותה ישכבנה. 40. כגון בשחין מצרים ובעפולים, כל מקום שכתו' בעפולים קורין אותן בטחורים, וכגון ורבע הקב דביונים בחמשה כסף, לאכל את צאתם ולשתות את מימי רגליהם, וישימם למוצאות עד היום. ר' יהושע בן קרחה אומ' וישימם למוצאות קורין אותו 130 ככתובו, מפני שהוא גנאה של ע"ז. 41. כתב הנכתב ליחיד, מכנין אותו לרבים, לרבים מכנין אותו ליחיד. ר' יהודה אומ' המתרגם פסוק כצורתו הרי זה בדי, והמוסיף הרי זה מגדף. תרגמן העומד לפני חכם אינו רשיי (לפדות), לא לפחות, ולא להוסיף, ולא לשנות, אלא אם היה אביו או רבו.

סליק פירקא

וסליקא מסכתא

126 בשחין וכו'. ס"א כ"ח, כ"ז. 127 ורבע וכו'. מ"ג ו', כ"ח. לאכל וכו'. ס"א י"ח, כ"ז. 128 וישימם וכו'. ס"א י', כ"ז. 131 ר' יהודה וכו'. בבלי קידושין מ"ט ע'. 132 תרגמן וכו'. יכוס' פ"ד ה"י, ע"ה ע"ג. ועיין בבלי קידושין ל"ח ב'.

125 כל | א בכל. קורין | ל קוראין. אותה | ד אותו. א ל ח'. כגון | א ח'. 126 ובעפולים | ד א ל פ ובעפלים. שכתו' | ד א שכתוב ל שנ'. בעפולים | ד בעפולי' א ל בעפלים. אותן | ד ל אותו א אתו. 127 וכגון | א ח'. ורבע | ד ל ורובע. א ח'. דביונים | א הדיונים. בחמשה | א בחמ'. ל ח'. כסף | ל ח'. לאכל | ד א ל לאכול. 128 צאתם | ד צואת' א צאתן ל צואתם. ולשתות | ד ולשתו'. רגליהם | ל רגליהן. וישימם | א וישימו ל וישימהו פ וישמהו. למוצאות | ב למוצאות [עם] (ונמחק המוסגר). 129 עד היום | א ל ח'. ר' . . . למוצאות | א ח'. ר' | ד רבי'. אומ' | ד ל או'. וישמם | ל וישימהו. 130 ככתובו | ד א ל ככתבו. גנאה | ד א ל גנאי. של ע"ז | ד של עבדה זרה א ל לעבודה זרה. הנכתב | א הכתב ל הכתוב. מכנין | ל [אין] מכנים. אותו | א אתו. 131 מכנין | ד א ל [אין] מכנין (ל מכנים). אותו | א אתו. יהודה | ל יהוד'. אומ' | ד או'. המתרגם | ד המתרג'. פסוק | ל ח'. כצורתו | ל בצורתו. 132 בדי | ד א ל בדאי. תרגמן | ד תרגם' א ל תורגמן. רשיי | ד א ל רשאי. 133 (לפדות) | ד א ל ח'. אם | ד א ל אם [כן]. היה | ד יהיה. רבו | ל רבו חסלת מסכת מגלה פרקים נ'.

129–130. קורין אותו ככתובו. כלומר למתראות. 130. מכנין וכו'. בכי"ל: אין מכנים לרבים, לרבים אין מכנים וכו', וכ"ה בראשונים. והכוונה שהמתרגם בתורה לא יכנה וישנה מיחיד לרבים ומרבים ליחיד. ועיין בבה"א. 131. פסוק כצורתו. פירש"י שהוא מחסר את הוספות התרגום שלנו כפירוש לפסוקים, וכן המוסיף עליו מלבו, עיין בבה"א. 133. אביו או רבו וכו'. כלומר, שהמתורגמן היה אביו של חכם, או רבו. עיין בבה"א.

מסכת מועד

[פרק א׳]

1. מעין היוצא כתחלה משקין ממנו שדה בית הבעל דברי ר׳ מאיר, וחכמים או׳ אין משקין ממנו אלא שדה בית השלחין שחרבה, ר׳ לעזר בן עזריה או׳ אין משקין הימנו. ואין ממלין ומשקין בקילון, ואפי׳ מן הבריכה שנתמלאה בקילון, אבל בריכה שניטיפה לשדה בית השלחין משקין הימנה.
5 ר׳ שמעון בן מנסיא אומ׳ שתי בריכות זו על גבי זו, לא יזלף מן העליונה לתחתונה, אבל משקה הוא מן העליונה לתחתונה. ר׳ שמעון בן לעזר אומ׳ ערוגה שמקצתה נמוך ומקצתה גבוה, לא יזלף מן הנמוך שבה על הגבוה שבה וישקה, אבל מזלף הוא מן הגבוה שבה על הנמוך שבה ומשקה.
2. מרבצין שדה בית השלחין במועד. אילו הן עגיות, אילו בדידין שבעיקרי

1 מעין וכו׳. יכו״מ פ״ח ה״ח, פ׳ ע״ח; ככלי ג׳ ח׳. ועיין במסכ׳ כפ״ח. 2 כ׳ לעזל וכו׳. עיין ככלי הכ״ל. 3 וחין ממלין וכו׳. עיין במסכ׳ כפ״ח. 4 כריכה וכו׳. יכו״מ פ״ח ה״ג, פ׳ ע״ג; ככלי ד׳ ח׳. 5 כ׳ שמעון וכו׳. עיין ככלי ד׳ ח׳. 6 מכלין וכו׳. עיין יכו״מ פ״ח ה״ג, פ׳ ע״ג, שביעית פ״ג, ל״ל ע״ג, ככלי ו׳ ג׳, י״ח ג׳. לילו הן וכו׳. לעיל שביעית פ״ח ה״ז; יכו״מ פ״ח פ״ח, פ׳ ע״ג; ככלי ד׳ ג׳.

1 מעין | ד א מעיין. כתחלה | ד בתחלה א כתחילה. ממנו | א הימנו. בית | א ח׳. ר׳ | ד רבי. 2 וחכמים | א וחכמ׳. או׳ | ד אומרים א אומרין. ממנו | א הימנו. לעזר | ד א ל אלעזר. 3 או׳ | ד ל אומ׳. הימנו | ד ממנו. ל ח׳. ממלין | ד ממלאין א ממלין [הימנו] ל ממלין [ממנו]. ומשקין | א ל ח׳. ואפי׳ | א אפילו ל אפי׳. הבריכה | ד הברכה. 4 שנתמלאה | ד א ל שנתמלאת. בריכה | ד ברכה. שניטיפה | א ל שניטופה. לשדה | ד משדה א ושדה. הימנה | א הימנו ל ממנו. 5 ר׳ | ד רבי. אומ׳ | ד אומר א או׳. בריכות | ל ערוגות. גבי | ל גב. 5–6 העליונה לתחתונה | א ל התחתונה לעליונה (ל על העליונה) [וישקה]. 6 לתחתונה$_1$ | ד לתחתונה [ומשקה]. משקה הוא | ל יזלף. לתחתונה$_2$ | א ל לתחתונה [וישקה (ל וישק׳)]. שמעון בן לעזר | א ל אלעזר בר׳ שמעון. לעזר | ד אלעזר. 7 אומ׳ | ד אומר ל או׳. 7–8 על הגבוה | א ל לגבוה. 8 וישקה | א וישקנה. אבל . . . ומשקה | א ל ח׳. ומשקה | ד ומשק׳. 9 מרבצין | א מרצפין. אילו (ב׳פ) | ד ל אלו. עגיות | א עוגות ל עוגות. בדידין | כ״ה א. ד [הן] בדידין ל הבדידין ב ברידין. שבעיקרי | ד שבעיקר ל שבעקרי.

1. בית הבעל. שחיה ממי נשמים. 2. בית השלחין וכו׳. שדה ששותה ממי שלוחין, שמשלחין לה את המים ע״י תעלות שמתמלאות ממי המעיין. ועיין בבה״א. שחרבה. שחרב מעיינה. 3. הימנו. כלומר, אין משקין ממעיין שחרב, אפילו שדה בית השלחין. ועיין בבה״א. בקילון. במכשיר מיוחד לדליית המים ולהשקאה (σιφων), באנטליא, ובו אין משקין כלל אפילו מן המעיין שקיים מכבר, משום טירחא, ולא התירו אלא להמשיך ולהשקות ברגלו, עיין בבה״א. ואפי׳ מן הבריכה וכו׳. כלומר, ולא זו בלבד שאסור למלות ולהשקות בקילון עצמו, אלא אסור להשקות כלל אפילו וכו׳. 4. שניטיפה וכו׳. אע״פ שנראה כמשקה ממי נשמים, ולא מן המעיין. 5. לא יזלף וכו׳. כלומר, לא יזלף בכלי, אפי׳ מן העליונה לתחתונה. ועיין בשנ״ס ובבה״א. 9. מרבצין וכו׳. כלומר, אפילו בכלי, משום שהרבצה היא השקאה קלה, ואין בה טורח. אילו הן עגיות. כלומר, שאסרו לעשות במועד, במשנתנו פ״א מ״א. בדידין וכו׳. בדיד הוא כלי ברזל שהיו עושין בו את החפירה מסביב לאילן, והחפירה עצמה נקראת על שמו.

10 אילנות. מותרין ומשמטין בקנים. דבר האבד עושין אותן במועד, דבר שאין אבד אין עושי' אותו במועד. מוכר אדם עינתו של מים לגוי, ומחליף עמו משבת למוצאי שבת, ואינו חושש. 3. אין חופרין בורות שיחין ומערות במועד, אבל מחנכין ומתקנין אותן. אמ' ר' נראין דברי ר' יהודה במועד, ודברי חכמים בשביעית. 4. כיצד היה ר' יהוד' אומ' בשדה לבן שלא 15 כדרכו, תוהב בשפוד ומכה בקרדום, ומרדיד אדמה תחתיו. אמ' ר' שמעון בן לעזר וכי באי זה שדה לבן היה ר' יהודה אומ', בשדה הסמוכה לשדה בית השלחין, ולא בשדה הסמוכה לשדה בית האילן. 5. מחריבין חורי נמלים במועד. כיצד מחריבין, רבן שמעון בן גמליאל אומ' נוטל אדם עפר מחורו של זה ונותן לתוך חורו של זה, והן מחנקין זה את זה. 20 6. מרבצין מים על גבי פשתן, מפני העקרב, ונחיל של דבורים שברח

10 מותרין וכו'. לעיל שביעית הכ"ל; ירוש' שם פ"ג ה"ג, ל"ג ע"ד. דבר האבד וכו'. להלן, שו' 31, ומש"ם. 12 אין חופרין וכו'. עיין בבלי ה' ל' ובמשכ' פ"ח מ"ו. 14 כיצד וכו'. ירוש' פ"ל ה"ד, פ' ע"ב; בבלי ז' ל'. 15 אמ' ר' שמעון וכו'. בבלי ז' ל'. ועיין ירוש' הכ"ל. 17 מחריבין וכו'. ירוש' הכ"ל; בבלי ו' ב'.

10–11 מותרין . . . במועד | א ל ח'. 10 ומשמטין | ד ומשמשין. אותן | ד אותו. 11 שאין אבד | ד שאינו אבוד. עושי' | ד עושין. מוכר | א משכיר. עינתו | ד ל עונתו א ענתו. 12 עמו | ל ממנו. 13 במועד1 | א ל ח'. מחנכין | ד מחניכין. א ח'. ומתקנין | א מתקנין. אותן | ד אותו. ר' (ב'פ) | ד רבי. יהודה | א יהוד'. 14 חכמים | א חכמ'. ר' | ד רבי. יהוד' | ד א ל יהודה. אומ' | ד אומר. 15 תוהב | ד תוחם ל תוחם. ומרדיד | א ומרַדֵּד ל ומקדיר. תחתיו | א תחתיה. אמ' | ד אמר א א'. ר' | ד רבי. שמעון | א שמע'. 16 לעזר | ד א ל אלעזר. זה | ד א ל זו. לבן | א ח'. היה | ל שהיה. ר' | ד רבי. יהודה | א מאיר ל יהוד'. אומ' | ד אומר. הסמוכה | ד ל סמוכה. 17 השלחין | א השלוחין. ולא | ל לא. הסמוכה | ל סמוכה. 18 נמלים | ל הנמלים. כיצד | א ח'. מחריבין | ד מחרבין [חורי נמלי'] ל מחריבין [חורי הנמלים במועד]. א ח'. שמעון בן נמליאל | א שמ' בן נמל'. אומ' | ד אומר א ל או'. 19 אדם | א ל ח'. לתוך חורו | ד לחורו ל בחורו. 20 מרבצין | ד א מרביצין. גבי פשתן | ל הפשתן. ונחיל | ל נחיל. של | א ל ח'.

10. מותרין ומשמטין וכו'. כלומר, מוותרין ומכרסמין, את יתרון ראשי הנפנים, כשהן מטפסות על הקנים ועולים מעל לראשיהן, וכן משמטין את הגפן מעל הקנים שלא תעלה יותר מדאי, ותפסד, ומשום דבר האבד התירו, כמפורש להלן. ועיין בבה"א. 11. מוכר וכו'. כלומר, אעפ"י שאסרו למכור במועד (כמשנ' סם"נ), כאן התירו למכור את העין (המעיין) משום דבר האבד. ועיין בבה"א. 13. דברי ר' יהודה וכו'. במשנ' פ"א מ"ד: צדין את האישות וכו' משדה האילן ומשדה הלבן כדרכו (כני' המשנה שבירוש' ועוד, עיין בבה"א) במועד ובשביעית. ר' יהודה (כני' כמה נוסחאות, עיין בבה"א) אומר משדה האילן כדרכו ומשדה הלבן שלא כדרכו. ואוסר רבי, כדעת ר' יהודה, במועד משום טורח. 14. ר' יהוד' וכו'. הנ"ל, עיין מ"ש לעיל. 15. תוהב. תוחב, עיין בשנו"ס. 16. היה ר' יהודה וכו'. צ"ל: היה ר' מאיר (כני' כי"ע), והוא חכמים של משנתנו הנ"ל (וכן יש שגרסו שם בפירוש: דברי ר' מאיר). ופירושו: וכי ר' מאיר היה מתיר לצוד כדרכו בשדה הלבן הסמוכה לבית השלחין, כלומר, אתמה. 17. ולא בשדה וכו'. צ"ל: לא (כני' כי"ל) בשדה הסמוכה לשדה בית האילן! והרי יש כאן הפסד מרובה, ולמה לא יצוד כדרכו? והוא חולק על רבי לעיל, שו' 14, שמכריע כר' יהודה ואוסר לצוד כדרכו משדה הלבן במועד. ועיין בבה"א.

מחזירין אותו למקומו. 7. מי שהיה כותלו גוהה לרשות הרבים, סותרו ובונה אותו, מפני סכנת נפשות. חומת העיר שנפרצה, גודרין אותה. גדרוה ונפרצה אין גודרין אותה, אם היתה סמוכה לספר, סותרה ובונה כדרכו. 8. רואין את הנגעים להקל, אבל לא להחמיר דברי ר' מאיר, ר' יוסה אומ' אין נזקק לו להקל ואין נזקק לו להחמיר. אמ' ר' נראין דברי ר' מאיר במוסגר ודברי ר' יוסה במוחלט. 9. אי זהו חנוך הקברות, מרחיב בה ומאריך בה. זו היא נברכה וזו היא בקיע. מודה ר' יוסה בסיד שיכול לגמרו שסדין אותו במועד. 10. אין מקדשין נשים במועד, ר' יהודה מתיר, שמא יקדמנו אחר. ממאנין ומגרשין וחולצין ומיבמין במועד, מלקט עצים ועשבים בין מתוך שלו בין מתוך של חבירו, ובלבד שלא יעשם אומן.

21 מי שהיה וכו'. יוסי' פ"ל קס"ד, פ' ע"ג, פ"ג לה"ד, פ"ל ע"ג; ג'כלי ז' ל', י"ג ל'. 24 כותלו וכו'. ג'כלי ז' ל'. ועיין במסכ' פ"ל מ"ה. 25 אומ' כ' וכו'. ג'כלי הכ"ל, קס ז' ג'. 26 מלחיב וכו'. יוסי' פ"ל לה"ן; ג'כלי ח' ג'. 27 חו היא בקיע. יוסי' פ"ל ה"ן, פ' ע"ד; ג'כלי ח' ג'. מודה וכו'. ג'כלי ט' ג', ע"ז ו' ג'. ועיין יוסי' פ"ל ה"ז, פ' ע"ד, ע"ז פ"ל ה"ל, ל"ט ע"ג. 28 אין מקדשין וכו'. עיין ג'כלי י"ח ג'. ועיין במסכ' פ"ל מ"ז, פ"ג מ"ב. 29 ממאנין וכו'. עיין במסכ' פ"ג מ"ב, פ"ל מ"ז, ג'כלי י"ח ג'.

21 מחזירין | כ"ה ד א ל. ב ח'. כותלו גוהה | א כותלי גואה. 22 סכנת | ד סכנה. גדרוה | א ל גדרה. 23 ונפרצה | ד ונפרצ'. אם | א ח'. סותרה | א סותרו. 24 ר' (ב"פ) | ד רבי. יוסה | ד א ל יוסי. 25 אומ' | ד אומר ל או'. אין | ד ל אם א אינו. נזקק (ב"פ) | ד ל נזקקין. להקל | א להחמיר. ואין | א אבל. ד ל ח'. להחמיר | א להקל. 25–26 אמ' . . . במוחלט | ל ח'. אמ' | ד אמר א א'. ר' | ד רבי. 26 ר' (ב"פ) | ד רבי. מאיר | א יוסי. יוסה | ד יוסי א מאיר. אי זהו | ד ל איזה הו' (ל הוא). חנוך | ד א ל חינוך. הקברות | ד הקברו'. מרחיב | א ל מאריך. 27 ומאריך | א ל מרחיב. זו | ד ל [אי] זו. נברכה | ד א ל נברכת. וזו | ד זו א חה ל זה. היא | ד הי' א הוא. ל ח'. מודה | א ומודה. יוסה | ד יוסי א ל יהודה. 28 לגמרו | א ל לגומרו. אין . . . במועד | ל ח'. נשים | ד נשי'. ר' | א ור'. 29 אחר | ד אחר [ברחמי']. ממאנין וכו' | בל באה כאן הסיפא (מלקט וכו') ואח"כ בבא זו. ממאנין ומגרשין | א מגרשין וממאנין. ומיבמין | א ח'. מלקט | ד א ל מלקט [אדם]. עצים | ד עצי'. 30 מתוך . . . חבירו | א משלו ובין משל חבירו. חבירו | ד ל חברו. יעשם | ד א ל יעשה. אומן | ל אמן. א ח'.

21. גוהה. כלומר, נוחה ונוחן, נוטה, קיר נטוי. 23. אין גודרין. משום ששמעו ולא תיקנו כהוגן. 26. במוסגר וכו'. כלומר, בהסגר שני, שאין כאן חומרא לגבי המצורע, שאם יטהרנו הרי הוא ככל אדם, ואם נולדו בו סמני טומאה ישתוק, אבל במוחלט אסור לראות שאין כאן קולא כלל, שאם הוא טמא הרי הוא כמו שהיה, ואם הוא טהור יצטרך לספור ז' ימים, ונמצא נאסר באשתו ברגל. ועיין בבה"א. אי זה חנוך וכו'. כלומר, שהתירו במשנ' פ"א מ"ו. 27. נברכה. כלומר, נברכת שהתירו במשנ' הנ"ל. בקיע. נקע, כעין עריבה חצובה בכותל הסלע (לקבורה ומנית). וצורתה החצונית כעין אבוס, או שוקת. ועיין בבה"א. ר' יוסה וכו'. צ"ל: ר' יהודה (כני' כי"ע וכי"ל), שאוסר (במשנ' פ"א מ"ו) לאשה לסוד במועד, אף הוא מודה בסיד שיכול לגמרו, שהיא יודעת שהסיוד יגמר ויתקלף בתוך המועד, שהיא מותרת, משום שהיא שמחה לאחר זמן בתוך המועד. 30. אומן. כלומר, שורה ישרה, משום שנראה כטורח לנקות את הקרקע.

11. וטוחנין במועד. דבר האבד עושין אותו במועד, דבר שאין אבד אין עושין אותו במועד, במה דברים אמורים בתלוש, אבל במחובר אף דבר האבד אין עושין אותו במועד. אין לו מה יאכל, קוצר, מעמר ודש, ובלבד שלא ידוש בפרות.

(פ"ב בכי"ע)

12. לוקחין מן הגוים שדות, בתים, וכרמים, בהמה, עבדים ושפחות, מפני שהוא כמציל מידם, וכותב ומעלה בערכאים, ואם היה כהן, מיטמא להן ולא עוד אלא לדון עליהן, בחוצה לארץ. וכשם שמיטמא בחוצה לארץ, כך מיטמא בבית הקברו׳. ומיטמא לתלמוד תורה, ומיטמא לישא אשה, ר׳ יהודה אומ׳ אם יש שם מי שילמוד הרי זה לא יטמא, ואם לאו, הרי זה יטמא, ר׳ יוסה אומ׳ אע״פ שיש שם ממי שילמד, הרי זה מיטמא, שאין מכל אדם זוכה ללמוד, אלא ממי שזוכה לו.

31 וטוחנין וכו׳. צגלי י״ג 3׳. ועיין יכוס׳ ס״ל קס״ח, ס׳ קע״ד. דגל תלגד וכו׳. לעיל סו׳ 10; צגלי הכ״ל. 32 בהלום וכו׳. צגלי הכ״ל. 33 לין לו וכו׳. יכוס׳ פ״ג ה״ד, פ״ל ע״ג; צגלי הכ״ל. 35 לוקחין וכו׳. לחלן ע״ז פ״ל ה״ח; צגלי י״ל ח׳, עיכוזין מ״ז ל׳, ע״ז י״ג ל׳; ג״ל סמ״ז, י׳, עמ׳ 476. ועיין יכוס׳ פ״ג ה״ד, פ״ל ע״ג. 36 חיה כהן וכו׳. לחלן ע״ז הכ״ל; יכוס׳ נדכות פ״ג ה״ל, ו׳ ע״ל, כזיר פ״ז ה״ל, כ״ו ע״ל; צגלי עיכוזין וע״ז הכ״ל; מס׳ סמחות פ״ד הי״ד, עמ׳ 121 (עד סוף הפרק בכל המקומות הכ״ל).

31 וטוחנין | א [אין] טוחנין ל טוחנין. אותו | ד אותה. דבר שאין | א ושאינו ל דבר שאינו. 32 עושין | ל עושי׳. במועד | ל ח׳. 32–33 במה . . . במועד | כ״ה ד. ל ב ח׳. אף | א אפילו. 33 אין | א [אם] אין. מעמר | א ל ומעמר. ובלבד | כ״ה ד א ל. ב בלבד «ובתוך השורה נוספה ו״ו». 34 בפרות | א [בפירת] «בין השורות תלויה ו״ו» בְּפֵרות. 35 שדות בתים | א ל בתים שדות (ל ושדות). עבדים | ל ועבדים. 36 בערכאים | ד בערכאין א בערכיים ל בארכים. ואם היה | א ל ח׳. מיטמא | ד ל מטמא. 37 להן | ד א להם. ולא עוד אלא לדון | א לערער ולדון ל לעוד ולדון. עליהן | ל עליה. וכשם | א ל כשם. שמיטמא | ד ל שמטמא. 38 מיטמא | ד מטמא. הקברו׳ | ד א ל הקברות. ומיטמא$_1$ | א ל מיטמא. לתלמוד | ל ללמוד. ומיטמא$_2$ | ד ומטמא. ל ח׳. לישא | ל ולישא. 39 ר׳ | ד רבי. יהודה | א יהוד׳. אומ׳ | ד אומר ל או׳. שם | א ל «וכן תלוי .לו׳ בל בין השורות». מי שילמוד | א מי שילמד ל משילמד. יטמא | ל יטמ׳. 40 ר׳ | ד רבי. יוסה | ד א ל יוסי. אע״פ | א אף על פי. שם | א ל [לו] שם. שילמד | ל שילמוד. מיטמא | ד מטמא א ל יטמא. שאין | א [שאם] שאין «נמחק המוסגר בנקודות». 41 זוכה | ל ח׳. ללמוד | א [אדם] ללמוד ל אדם למד. שזוכה | א ל שוכה.

31. וטוחנין וכו׳. כלומר, לצורך המועד. 35. לוקחין וכו׳. במשנ׳ פ״ב מ״ד: אין לוקחין בתים עבדים וכו׳. ומפרשת הברייתא שהוא דווקא מישראל, אבל לוקחין וכו׳. 37. ולא עוד אלא לדון וכו׳. צ״ל: להעיד עליהן ולדון וכו׳. עיין בשנ״ס ובבה״א. 38. בבית הקברו׳. ומירשו בגמרא בבית הפרס שטומאתו מדרבנן.

פרק ב׳

1. כל אילו שאמרו מגלחין במועד, מותר לספר בתוך שלשים יום של אבל. אע"פ שהתירו לו לספר, לא יספר ברשות הרבים, אבל מספר הוא בצנעה בתוך ביתו. 2. כל אילו שאמרו מכבסין במועד מותר לכבס בתוך שלשים יום של אבל. אע"פ שהתירו לו לכבס לא יוליך כליו לכובס, אבל מכבס הוא בצנעה בתוך ביתו. וכשם שאסור לספר, כך אסור ליטול צפרנים דברי ר׳ יהודה, ור׳ יוסה מתיר. וכן היה ר׳ יהודה או׳ הבאין מחוץ הים, וממדינת הים, אסורין לספר ולכבס, וחכמים מתירין. אמ׳ ר׳ נראין דברי ר׳ יהודה בזמן שלא נטל רשות, ודברי חכמים בזמן שנטל רשות. 3. אין כותבין שטרות עריסות וקבלות במועד, ר׳ יהודה מתיר, שמא יקדמנו אחר. 4. כותב אדם חשבונותיו במועד, ומחשב אדם יציאותיו במועד. 5. ומקבלין קיבולת במועד למוצאי מועד, ובלבד שלא ימנה ולא ישקול ולא ימדוד, כדרך שעושה בחול. 6. הקובר את מתו שני ימים קודם הרגל,

1 כל אילו וכו׳. ירוס׳ פ״ג ה״ל, פ״ג ע״ל; tzlי י״ד ל׳, י״ז ג׳. 5 וכשם שאסור וכו׳. tzlי י״ז ג׳. ועיין ירוס׳ פ״ג ה״ל, פ״ג ע״ל. 6 הנחמין וכו׳. ירוס׳ כפ״ג, פ״ל ע״ב; tzlי י״ד ל׳. 8 כלחין וכו׳. tzlי סכ״ל. 9 לין כותבין וכו׳. ירוס׳ פ״ג כה״ד, פ״ג ע״ל. 11 ומקבלין וכו׳. ירוס׳ הכ״ל; tzlי י״ג ל׳. 12 הקובר וכו׳. tzlי י״ט קע״ג ואילך. ועיין ירוס׳ פ״ג ה״ס, פ״ג ע״ב. ועיין במסכ׳ פ״ג מ״ס.

1 אילו | ד ל אלו. מגלחין | א מספרין. מותר | ל מותרין. של | כ״ה ד א ל. ב ח׳.
2 אע״פ | ד א אף על פי. לו | ל ח׳. ברשות | ד ברשו׳ א ברש׳. אבל | א ל אלא. 2–3 מספר . . . ביתו | א בצנעא ל בצנעה. 3 כל | ל וכל. אילו | ד ל אלו. מותר | א ל מותרין. 4 יום | א ח׳. אע״פ | ד א אף על פי. לו | א ח׳. כליו לכובס | א כלים לכבוס. 5 אבל מכבס | א אלא מכבים. הוא | ד הו׳. א ל ח׳. בצנעה | א ל בצינעה. וכשם | כ״ה א. ד ל כשם ב ומשם. לספר | ד א ל לספר [ולכבס]. 6 צפרנים | א ציפרניים ל צפורנים. ר׳ (ב״פ) | ד רבי. ור׳ | ד ורבי ל ר׳. יוסה | ד א ל יוסי. יהודה$_2$ | ל יהוד׳. או׳ | ד אומר א ל אום׳. הבאין | ל הבאים. 7 לספר ולכבס | ד לכבס ולספר. וחכמים | א וחכ׳. אמ׳ | ד אמר א א׳. 8 ר׳ | ד רבי. רשות$_1$ | ד רשו׳. ודברי | ד ולדברי. רשות$_2$ | ד ח׳. 9 שטרות | ד א שטרי ל שטר. עריסות | ד אריסיות א ארסיות ל אורסיות. וקבלות | ד וקבלנות. ר׳ | ד רבי. יהודה | א יהוד׳. 10 חשבונותיו | א ל חשבנותיו. במועד | ל במועד [למוצאי מועד]. ומחשב אדם | ל ח׳. יציאותיו | ד יציאותו ל יצאותיו. 11 ומקבלין | א ל מקבלין. קיבולת | ל קבלות. למוצאי | א במוצאי. ובלבד שלא | ל אבל לא. ימנה | ד ימנ׳ ל [ימוד ולא] ימנה. 11–12 ולא ימדוד | ל ח׳. 12 קודם | ד קוד׳. הרגל | א ל לרגל.

1. שאמרו וכו׳. כלומר, במשנתנו רפ״ג, והיינו שאירע לו מין ממיני האונסים שמנו שם, שלא יכול היה לגלח לפני המועד. 1–2. של אבל. כלומר, בכל העניינים שאסור לו לספר במועד בתוך שלשים, אם לא הסתפר בערב הרגל (להלן שו׳ 18–19) לא אסרו אלא כשפשע ולא נלח בערב הרגל, אבל אם אירע לו מין ממיני האונסין הנ״ל בערב הרגל, מספר ברגל. ועיין בבה״א. 4. בתוך שלשים וכו׳. ופירושו כלעיל בסמוך. ועיין בבה״א. 8. שלא נטל וכו׳. כלומר, שלא נטל רשות מן החכמים לצאת למדינת הים. 10. כותב אדם וכו׳. ונחלקו הראשונים בטעם ההיתר, אם הוא משום דבר האבד, או משום שהוא צורך המועד, עיין בבה״א.

מפסיק את הרגל, ומונה חמשה אחר הרגל, ורבים מתעסקין בו, ומלאכתו נעשית על ידי אחרים. עבדיו ושפחותיו עושין בצנעה אצל אחרים. 7. שלשה מתוך הרגל, מונה שבעה אחר הרגל, ארבעה ראשונים מתעסקין בו רבים, שלשה אחרים אין רבים מתעסקי' בו, לפי שאין הרגל עולה לו שיתעסקו בו הרבים, ומלאכתו נעשית על ידי אחרים. עבדיו ושפחתיו עושין בצנעה אצל אחרים. 8. שמנה ימים קודם לרגל, מספר בערב הרגל, אם לא סיפר בערב הרגל, אסור לספר עד שיעברו עליו שלשים יום. שאע"פ שאין הרגל עולה לו לספירת שבעה, עולה לו לספירת שלשים. 9. מי שקיים כפיית המטה שלשה ימים קודם לרגל, לא יכפה אחר הרגל, ר' ליעזר בן יעקב אומ' אפי' יום אחד, ר' לעזר בי ר' שמעון או' בית שמיי או' שלשה ימים, ובית הלל אומ' אפי' שעה אחת. ובערב שבת זוקף את מטתו ובמוצאי שבת כופה, אפי' לא נשתייר לו אלא יום אחד בלבד. אבל אין רשיי

18 שמנה וכו'. גגלי י"ע רע"ג, כזיל ע"ו ס'; מס' שמחות פ"ז ה"ד, עמ' 138. ועיין יכוס' הכ"ל. 19 שאע"פ שאין וכו'. עיין גגלי כ' ס'. 20 מי שקיים וכו'. גגלי כ' ס'; מס' שמחות פ"ז ה"ג, עמ' 137. 23 ובערב שבת וכו'. גגלי כ"ז ס'. ועיין יכוס' פ"ג ה"ה, פ"ג ע"ס. 24 אבל אין וכו'. עיין יכוס' פ"ג הה"ה, פ"ג ע"ס, גגלי כתובות ד' ס', מס' שמחות פ"ז ה"ז, עמ' 139.

13 מפסיק את הרגל | א ל ח'. הרגל1 | ד [כל] הרגל. ומונה | א ל מונה. ורבים | א ל והרבים. בו | א ח'. 14 אחרים1 | ד אחרי'. עבדיו | א ל ועבדיו. בצנעה | א בצינעא ל בצינעה. 15 שלשה | ד ג' [ימי] א ל [הקובר את מתו] שלשה [ימים]. מתוך הרגל | כ"ה א ל. ד ב קודם לרגל. ראשונים | ד ראשונים א ל הראשונים. 15–16 מתעסקין בו רבים | ד א ל הרבים (ד רבים) מתעסקין בו. 16 אחרים | ד אחרינ' א האחרונים ל אחרונים. רבים | א ל הרבים. מתעסקי' | ד א ל מתעסקין. בו | ל ח'. 17 הרבים | ל רבים. נעשית על ידי אחרים | ל נעשת באחרים. עבדיו | א ל ועבדיו. ושפחתיו | ד א ל ושפחותיו. 18 בצנעה | א בצינעא ל בצינעה. שמנה | ד שבעה א [הקובר את מתו] שמונה. בערב | א ל ערב. אם | א ל ח'. 19 סיפר | ד ספר. בערב | א ל ערב. שאע"פ | ד א שאף (א אף) על פי. 20 לו (ב"פ) | ד ח'. 21 כפיית | ד כפית. המטה | א המיטה. אחר | א לאחר. ר' | ד רבי. ליעזר | ד א ל אליעזר. 21–22 בן יעקב | א ח'. 22 אומ' | ד אומר ל או'. אפי' | ד א אפילו. ר' | ד רבי. לעזר | ד ל אלעזר א אלע'. בי ר' | ד ברבי א ל בר'. שמעון | ד א שמע'. או' | ד אומר. בית שמיי | ד ב"ש א ל בית שמאי. או' | ד אומרים א אום'. 23 ובית | ל בית. הלל | א הילל. אומ' | ד אומרים ל או'. אפי' | ד א אפילו. ובערב | א ל בערב. את | ל ח'. מטתו | א מיטתו. ובמוצאי | א ל במוצאי. 24 כופה | כ"ה ד א ל. ב כופהו. אפי' | ד א אפילו. לו | ל ח'. אחד | ד אח'. בלבד | א בלב'. אבל אין רשיי | ד א ל אין אבל רשאי.

13. ורבים מתעסקין וכו'. כלומר, באים לנחם אותו באותם חמשה ימים, שהרי כבר התעסקו עמו שני ימים לפני הרגל. ועיין בבה"א. 15. מתוך הרגל וכו'. כלומר, הקובר את מתו ברגל, ונשארו לו עוד שלשה ימים בתוך הרגל, עיין בבה"א. 16. לפי שאין הרגל וכו'. נראה שצ"ל: לפי שא' (שאמרו) הרגל וכו'. ועיין בבה"א. 19. שאע"פ וכו'. כלומר, אעפ"י (עיין בשנו"ס), והוא עניין בפני עצמו, ואינו דבוק להלכה שלפניה, עיין בבה"א.

להתאבל בתוך המועד, אבל נוהג בצנעה בתוך ביתו. 10. שותין מי זבלין ומי דקלין וכוס עיקרין במועד, שבראשונה היו אומרין אין שותין מי זבלין ומי דקלים וכוס עקרי' במועד, עד שבא ר' עקיבא ולימד ששותין מי זבלין ומי דקלין וכוס עיקרין במועד. 11. מקיזין דם לבהמה, לחיה, ולעופות, ואין מונעין רפואה מן הבהמה במועד. בהמה שתובעת את הזכר, אין מרביעין אותה, אבל מורידין אותה לבקורת, ר' יהודה או' חמורה שתובעת את הזכר, מרביעין אותה בשביל שלא תצטנן, ושאר כל הבהמות מורידין אותן לבקרות. ואין מרביעין במועד, ואין מרביעין בבכור ובפסולי המוקדשין. דנין דיני נפשות ודיני ממונות ודיני קנסות ושורפין את הפרה ועורפין את העגלה ורוצעין עבד עברי ופודין את הערכין ואת החרמין ואת ההקדשות ואת מעשר שני ומפרקין מנעל מן האמום, ובלבד שלא יחזיר. 12. מכביש של כובסין שהתירו קודם למועד, אין מחזירו לו, ואין צריך לומר שאין נוטלו הימנו, של בעלי בתים, נוטלו הימנו, ואין צריך לומ' שמחזירו לו.

26 שותין וכו'. עיין לעיל שבת פ"ג, עמ' 54, שו' 39. 28 מקיזין וכו'. ירוש' פסחים פ"ד ה"ח, ל"ח ע"ג; ג'גלי כתן י' ג'. 29 בהמה וכו'. ירוש' הכ"ל; ג'גלי כתן י"ג ח'. 32 ואין מרביעין וכו'. ג'גלי הכ"ל. 33 דנין וכו'. ירוש' פ"ח ה"ג, ס' ע"ג, סנהדרין פ"ח ה"ח, מ"ו ע"ח (כל הברייתא). ועיין ג'גלי י"ד ג'. 35 מכבדים וכו'. עיין במשכ' שבת קפ"כ.

25 להתאבל | א שיתאבל. בתוך המועד | א ל במועד. בצנעה ד בצנע' א בצינעא. 26 זבלין | א זבלים. ומי דקלין | כ"ה ד ל. א ומי דקלים. ב ח'. עיקרין | ד עקרין. במועד | א ח'. 26–27 שבראשונה . . . במועד | כ"ה ד. ב ח'. שבראשונה | א בראשונה. אומרין | ל אוס'. 27 זבלין | א זבלים. דקלים | ל דקלין. עקרי' | א ל עיקרין. ולימד | ד ולמד. 28 זבלין | א זבלים. דקלים וכוס | כ"ה ד א. ל דקלין וכוס. ב ח'. עיקרין | ד עקרין. במועד | א ח'. לבהמה | ד לבהמ'. לחיה | ד לחי' א ל ולחיה. 29 ואין | ל אין. מן הבהמה | ל מבהמה. בהמה | ד בהמ'. שתובעת | ד שתובע' א שחבעה. את הזכר | א ל זכר. 30 לבקורת | ד ל לבקרות א לביקורת. ר' יהודה או' | ד ח'. או' | א אוס'. 31 את הזכר | א ל זכר. תצטנן | א ל תצין. הבהמות | א הבהמה. 32 אותן | ד אות' א אותה. לבקרות | ד לבקרו' א לביקורת. ואין | א ל אין. בבכור | ד א ל [בחול] בבכור. 33 דנין | א ל ודנין. נפשות | ד א ל ממונות. ממונות | ד א ל נפשות. קנסות | ד קנסו'. ושורפין וכו' | ב ל הסדר הוא: ופודין וכו' ורוצעין וכו' ושורפין וכו' ועורפין וכו' ומפרקין. הפרה | ל הפר'. 34 ופודין . . . ההקדשות | א ח'. הערכין ואת החרמין | ד הערכים ואת החרמים. 35 ואת מעשר שני | א ל ח'. שני | ד השני. ומפרקין | א ופורקין. האמום | ד האמו' א האימום. מכביש | א ל מכבש. 36 כובסין | ד כובשים א ל כובס. קודם למועד | א מערב יום טוב. 36–37 אין . . . הימנו[1] | א נוטלין הימנו ואין מחזירין לו ל נוטלו ממנו ואין מחזירו לו. 37 הימנו[1] | ד הממנו. של | א ושל. נוטלו הימנו[2] | א ל מחזירין (ל מחזירו) לו. צריך לומ' | ד צ"ל א צריך לומר. שמחזירו | א נוטלן ל שנוטלו. לו | א הימנו ל ממנו. ד ח'.

25–26. מי זבלין וכו'. טיבן לא נתברר לי. ועיין בבה"א. 26. וכוס עיקרין. כוס שנותנים לתוכו עיקרי (שרשי) ירקות ובשמים. 30. לבקורת. למקום הבקר. 31 שלא תצטנן. כלומר, ולא תקבל את הזכר, עיין בבה"א. 32. ואין מרביעין וכו'. כלומר, אפילו בזכרים. בבכור וכו'. משום שיש כאן מעין עבודה בקדשים, ועיין בבה"א. 36. אין מחזירו לו וכו'. הברייתא נשתבשה, וצ"ל כני' כי"ע וכי"ל: נוטלין הימנו ואין מחזירין לו. של בעלי בתים מחזירין לו, ואין צריך לומ' נוטלן הימנו.

13. חניות פתוחות לסטיו, פותח ונועל כדרכו. לרשות הרבים, פותח אחת ונועל אחת. ערב יום טוב האחרון של חג, יוציא ומעטר את השוק בשביל כבוד יום טוב האחרון של חג. 14. יושבין על ספסל של גוים בשבת, שבראשונה היו אומ' אין יושבין על ספסל של גוים בשבת, עד שבא ר' עקיבא ולימד שיושבין על ספסל של גוים בשבת. 15. ומעשה ברבן גמליאל שהיה יושב על ספסל של גוים בשבת בעכו, אמרו לו לא היו נוהגין כן להיות יושבין על ספסל של גוים בשבת, ולא רצה לומר מותרין אתם, אלא עמד והלך לו. מעשה ביהודה והלל בניו של רבן גמליאל שנכנסו לרחוץ בכבול, אמרו להם לא היו נוהגין להיות רוחצין שני אחין כאחד, לא רצו לומר להם מותרין אתם, אלא נכנסו ורחצו זה אחר זה. 16. שוב מעשה ביהודה והלל בניו של רבן גמליאל שהיו יוצאין בקורדקיסין של זהב בשבת בבירי, אמ' להם לא היו נוהגין כן להיות יוצאין בקורדקיסין של זהב בשבת, לא רצו לומר להם מותרין אתם, אלא שלחום ביד עבדיהם. 17. חכם שמת, הכל קרוביו. הכל קורעין, והכל חולצין, והכל סופדין, והכל מברין

38 חניות וכו'. ג3גלי י"ג ג'. 40 יושבין וכו'. עיין יכום' פסחים פ"ד ה"ח, ל' ע"ד, ג3גלי סס כ"ח ח'. 42 ומעשה וכו'. יכום' ונגלי הכ"ל. 47 שוב מעשה וכו'. יכום' וגגלי הכ"ל. ועיין לעיל סגת סס"ד, עמ' 19, סו' 39. 50 חכם וכו'. ג3גלי כ"ח ח', סגת ק"ה ג'. ועיין יכום' ס"ג ה"ז, ס"ג לע"ג.

38 חניות פתוחות | א חנות פתוחה. לרשות | א [היתה פתוחה] לרש' ל [פתוחות] לרשות. אחת | א ל אחד. 39 אחת | א ל אחד. ערב | א ובערב. של חג | א ח'. יוציא | ד ל יוצא א מוציא. השוק | א ל [כל] השוק. 39–40 בשביל . . . חג | א ח'. 40 כבוד | ד ח'. של חג | ל ח'. גוים | ל נויים. 41 שבראשונה | א בראשונה. אומ' | ד ל אוסרין. גוים | ל נויים. 41–42 עד . . . בשבת | ד א ח'. 42 גוים | ל נויים. ומעשה | א ל מעשה. 43 שהיה יושב | ל שישב. א ח'. גוים | ל נויים. לא היו | א ל אין ב לא [היינו] היו (ונמחק המוסגר בנקודות). כן | ד ח'. 44 גוים | ל נויים. ולא | א ל לא. לומר | ד א לומר [להם] ל לומר [להן]. 45 מעשה | ד מעש'. והלל | א והילל. 46 להם לא היו נוהגין | א ל להן אין נוהגין [כאן (ל כן)]. להיות | ד להיו'. כאחד | ל כאחת. לא | א ולא. 47 לומר | ד לום'. להם | ל להן. מותרין | ד מותרי' א מותרים. נכנסו | ל ח'. ורחצו | ל רחצו. זה$_1$ | ד זה [שוב]. שוב | ד ח'. מעשה | ד מעש'. 48 והלל | א והילל. בקורדקיסין | ד בקורדקיסי' א בקורדקייסין ל בקורדקין. של זהב | א ל ח'. בשבת | ד בשב'. 49 בבירי . . . בשבת | ל ח'. אמ' | ד א אמרו. להם | ד לו. לא היו | א אין. בקורדקיסין | א בקורדקייסין. של זהב | א ח'. בשבת | ד א בשב'. 50 לא | א ולא. לומר | ד לום'. להם | ל להן. שלחום | ל שילחום. 51 הכל קורעין | א הכל קורעין [עליו]. ל ח'. והכל$_1$ | ד א ל הכל. והכל סופדין | א הכל סופדין. ל ח'. והכל$_2$ | א ל הכל.

38. לסטיו וכו'. כלומר, לבין העמודים. 40. על ספסל וכו'. ספסלים שמוכרין עליהן סחורה, משום דמחזי כמקח וממכר. 48. בקורדקיסין וכו'. נעלים העשויים מקליפת צמחים, ובעיקר מקליפת האלון. 50. שלחום ביד וכו'. עיין בבה"א. 51. והכל חולצין. פירש"י: יוצאין לפניו חלוצי כתף, חלוקו קרוע עד שכתיפו חלוצה ערומה.

עליו, אפלו ברחובה של עיר. אין מוליכין חלילין לבית האבל אלא לבית המשתה ולבית השמחה במקום שנהגו. אי זהו מספד, זה שעל הלב, שנ' על שדים סופדים. טיפוח, בידים, קילוס, זה פישוט זרועות.

חסלת מסכת מועד

52 לין מוליכין וכו'. ירוס' סוף מכילתין, פ"ג ע"ד. 53 לי זכו מקפד וכו'. עיין נגלי כ"ז ג'.
54 על שדים וכו'. יסעי' ל"ג, י"ג.

52 אפלו | ד א אפילו ל אפי'. ברחובה | א ברחבה. אלא | א ל אבל [מוליכין]. 53 ולבית השמחה | ל ח'. במקום | א ל למקום. אי זהו | א ל איזה הוא. מספד | ד א ל הספד. זה | א ל ח'. שעל הלב | א על לב. 54 שדים | א שדיים. בידים | ד בידי'. זרועות | א זרועות סליק פירקא וסליק מסכתא ל זרועות חסלת משקין.

53. אי זהו מספד וכו'. כלומר, שדנו בו במשנ' פ"ג מ"ח.

חגיגה

[פרק א׳]

1. הטמא פטור מן הראיה, שנ׳ ובאת שמה והבאתם שמה, בראוי ליכנס לעזרה, יצא טמא, שאין ראוי ליכנס לעזרה. יוחנן בן רחביי אמ׳ משם ר׳ יהודה אף הסומא, שנאמ׳ יראה, פרט לסומא. השיב ר׳ על דברי יוחנן בן רחביי, הכריעו חכמים לסייע דברי ר׳ יהודה. וחנה לא עלתה. 2. קטן יוצא בעירוב אמו, וחייב בסוכה, ומערבין עליו מזון שתי סעודות בעירובי תחומין. יודע לנענע, חייב בלולב, יודע

1 הטמא וכו׳. יכוס׳ פ״ח ה״ח, ע״ו ע״ח; 33גלי ד׳, ג׳ (ועיין יבמות ע״ג ב׳). ועיין מכילתא מספטים פ״כ, עמ׳ 333. וזבחת וכו׳. דגכיס י״ג, ו׳. 2 יוחנן וכו׳. יכוס׳ פ״ח ה״ח, ע״ו ע״ח, שבת פי״ט ה״ג, י״ז ע״ב, יבמות פ״ח ה״ח, ט׳ ע״ח; 33גלי ג׳ ח׳, ד׳, ג׳; סנהדרין ד׳, ג׳; ערכין ג׳, ג׳. 3. הסומא. עיין מקוואות הכ״ל, ומסכ׳ כפ״ח, מכילתא הכ״ל, מכילתא דרשב״י, עמ׳ 218, 33גלי ד׳, ח׳. יבחת וכו׳. שמות ל״ד, כ״ג, ועוד. 3—4 הסיב כ׳ וכו׳. עיין 33גלי ו׳, ח׳. 5 ובחת וכו׳. פ״ח ח׳, כ״ג. קטן וכו׳. יכוס׳ קוכה פ״ב ה״ט, כ״ב ע״ב. ועיין לעיל עיכוזין פ״ו ה״ג, עמ׳ 121, סו׳ 39 ולילך, 33גלי שם פ״ב ג׳. ועיין במסכ׳ קוכה פ״ב מ״ח. 6 יודע לנענע וכו׳. ספרי זוטא שלח, עמ׳ 288; יכוס׳ קוכה קפ״ג, כ״ל ע״ח; 33גלי שם מ״ב ח׳, ערכין ג׳, ג׳ (עיין לעיל תרומות פ״ח ה״י, עמ׳ 109, ומקה״ת שם).

1 הראיה | ד א הראייה. שנ׳ | ד שנא׳. 2 בראוי | א ל הראוי. ליכנס (ב׳פ) | ל להכנס. שאין | א ל שאינו. לעזרה2 | ל ח׳. רחביי | ד דהבאיי א ל דהבאי. 3 אמ׳ | ד אמר א אומ׳ ל או׳. משם | א ל משום. ר׳ | ד רבי. שנאמ׳ | ד שנא׳ א שנ׳. 3–4 השיב . . . רחביי | א ח׳. השיב | ד השי׳. 4 דברי | ד דברי׳. יוחנן בן רחביי | ד יוחנן בן דהבאיי ל ב״ש. הכריעו . . . יהודה | ל ח׳. הכריעו | א והכריעו. דברי2 | א לדברי. ר׳2 | ד רבי. 5 וחנה | כ״ה ד א ל פ. ב והנה. עלתה | ד עלתה [כי אמר׳ לאישה עד ינמל וגו׳] א ל עלתה [כי אמרה לאישה עד ינמל הנער (ל סופיח: וגו׳)]. יוצא . . . בסוכה | ד א ל שאינו צריך לאמו חייב (ד חיי׳) בסוכה. 5–6 ומערבין . . . תחומין | א ח׳. ומערבין | ד ל [קטן שצריך (ד שצרי׳) לאמו יוצא בעירוב אמו ושאינו צריך לאמו] מערבין. 6 בעירובי | ד בערובי ל בעירובין. יודע2 | ד יוד׳.

3. שנאמ׳ יראה. לפי שיטת התוספתא מדברים בסומא בשתי עיניו, ופטור מן הראיה מפני שאינו יכול לראות, ואינו יכול לעלות ברגל. ועיין בבה״א. 3–4. השיב ר׳ וכו׳. משום שרבי סובר בכמה מקומות יש אם למקרא, והרי אנו קוראים יֵרָאֶה, ואף סומא ניראה. ועיין בבה״א. 4. הכריעו וכו׳. וחכמים הללו הכריעו שיש אם למסרת, וכדעת ר׳ יהודה. 5. וחנה לא עלתה. התוספתא משלימה את דברי ב״ה במשנ׳ פ״א מ״א: איזהו קטן וכו׳ כל שאינו יכול לאחוז בידו של אביו ולעלות. ומביאים ב״ה ראייה מן הכתוב שלא העלו את שמואל לירושלם, אעפ״י שהיה יכול לרכוב על כתיפו של אביו, ולדברי ב״ש שם הרי קטן כזה חייב בראייה. ועיין בבה״א. יוצא בעירוב אמו וכו׳. כלומר, קטן שאינו צריך לאמו יוצא בעירוב שעירבה עליו אמו, אעפ״י שאביו עירב עליו למקום אחר, וחייב בסוכה. ועיין בשנ״ס ובבה״א.

להתעטף, חייב בציצית, יודע לדבר, אביו מלמדו שמע ותורה ולשון קודש, ואם לאו, ראוי לו שלא בא לעולם. יודע לשמר תפליו, אביו לוקח תפלין אליו. כיצד בודקין אותו, מטבילין אותו ונותנין לו חולין לשם תרומה, יודע לשמר גופו, אוכלין על גופו טהרות, ידיו, אוכלין על ידיו טהרות, יודע לפרוש חוקו, חולקין לו על הגורן, יש בו דעת לישאל, ספיקו ברשות היחיד טמא, ברשות הרבים טהור, יודע לשחוט, שחיטתו כשירה, יכול לוכל כזית דגן, פורשין מצואתו וממימי רגליו ארבע אמות, כזית צלי, שוחטין עליו את הפסח, ר' יהודה אומ' לעולם אין שוחטין עליו את הפסח אלא אם יודע

7 לדבר וכו'. מקוואות הכ"ל; ספרי עקב פי' מ"ו, עמ' 104. 8 לשמר וכו'. ספרי זוטא, 333 קוכא ועדכין הכ"ל; מכילתא בא פי"ז, עמ' 163. 9 כילד וכו'. להלן עסכות פ"ג ה"י. 9—10 יודע לשמר וכו'. עסכות הכ"ל; יכוס' קוכא ספ"ג הכ"ל; 333 ספ מ"ב ח' הכ"ל. 10—11 יודע לפרוס וכו'. ס"ז הכ"ל, עמ' 289; 333 קוכא הכ"ל. 11 יש בו דעת וכו'. להלן עסכות פ"ג ה"ט הכ"ל; 333 הכ"ל. ועיין במסכ' עסכות פ"ג מ"ו, יכוס' כלן פ"ח ה"ח, ע"ו ע"ל, קוטא פ"ח ה"ב, ע"ז ע"ג, 333 פסחים י"ט ב', קוטא כ"ח ב', כלה ד' ב'. 12 יודע לשחוט וכו'. להלן חולין פ"ח סה"ג; 333 קוכא מ"ב ב' הכ"ל. ועיין במסכ' חולין רפ"ל, 333 ספ ג' ב', י"ב ב'. יכול לוכל וכו'. ס"ז, עמ' 288 הכ"ל; לעיל בכורות פ"ב רהט"ז, עמ' 9; יכוס' ספ פ"ב ה"ה, ו' ע"ל; 333 קוכא מ"ב ב' הכ"ל. 13 כזית כלי וכו'. 333 הכ"ל. ועיין מכילתא בא פ"ד, עמ' 12, מכילתא דרשב"י, עמ' 10. 14 ר' יהודה וכו'. מכילתא דרשב"י ו333 הכ"ל.

7 להתעטף | א לעטף. לדבר | בא באה כאן הבבא ,יודע לשמר' (שו' 8) ואח"כ הבבא שלנו. קודש | ד קדש א הקודש. 8 ואם | א אם. שלא | א [כאילו] לא. לשמר | ד ל לשמור. תפליו | א תפילין ל [את] תפיליו. לוקח | ד א ל לוקח [לו]. תפלין | א ל תפילין. 9 אליו | ד א ח'. 9—12 כיצד . . . כשירה | בא הסדר הוא: יודע לשחוט . . . לפרוס . . . דעת . . . לשמ' את גופו . . . את ידיו . . . כיצד. 10 לשמר | ד ל לשמור א לשם'. גופו$_1$ | א ל [את] גופו. גופו$_2$ | א [נב] גו' ל [נבי] גופו. טהרות$_1$ | ד טהרו' א טהר'. ידיו . . . טהרות | ד ל ח'. ידיו | א [לשמור את] ידיו. על$_2$ | א על [נב]. 11 לפרוש חוקו | א ל לפרוס [את] חיקו. על הגורן | א בגורן. לישאל | א ל לשאול. 12 הרבים | ד הרבי'. טהור | א טהור [יודע לשמור את גופו אוכלין על גב גופו טהרות לשמור את ידיו אוכלין על גב ידיו טהרות] ל טהור [כיצד בודקין אותו מטבילין אותו ונותנין לו חולין לשם תרומה יודע לשמור את גופו אוכלין על גב גופו טהרות ידיו אוכלין על גב ידיו טהרות]. כשירה | ד כשרה. לוכל | א ל לאכול. 13 פורשין | א מרחיקין. וממימי | ל ומימי. ארבע אמות | ד ארב' אמו'. 14 ר' | ד רבי. יהודה | ל יהוד'. אומ' | ד אומר. עליו את הפסח | ד את הפסח עליו. אם | ד א"כ א ל אם [כן].

9. כיצד בודקין אותו וכו'. נשמטה כאן הבבא שלהלן וצ"ל כמו שהיא בכי"ע ובמקבילה: ויודע לשמר גופו וכו', ידיו, אוכלין על גב ידיו טהרות] כיצד בודקין אותו וכו'. כלומר, מספק אין נותנין לו תרומה, שמא יטמאנה, ולפיכך בודקין אותו מתחילה ונותנין לו חולין לשם תרומה, ומסתכלים כיצד מתנהג. 10. על גופו וכו'. כלומר, אוכלין שנגעו בגופו, עיין בבה"א. 11. לפרוש חוקו. בכי"ע ובכי"ל: לפרוס את חיקו, כלומר לפרוס את כנף בגדו, כדי לקבל את התרומה, עיין בבה"א. לישאל. פירש"י: שאם שואלין אותו נגעת בטומאה זו יודע להשיב, הן, או לאו, או איני יודע.

15 הפרש אכילה. אי זו היא הפרש אכילה, כל שנותנין לו ביצה ונוטלה, אבן וזורקה. 3. תינוקת שהביאה שתי שערות, חייבת בכל מצות האמורות בתורה, או חולצת, או מתיבמת. וכן תינוק שהביא שתי שערות, חייב בכל מצות האמורות בתורה, ראוי להיות בן סורר ומורה, נתמלא זקנו, ראוי לעשות שליח צבור לעבור לפני התיבה, ולישא את כפיו. אבל אין חולק 20 בקדשי מקדש עד שיביא שתי שערות, ר' אומ' אומ' אני עד שיהא בן עשרים שנה, שנ' ויעמידו את הלוים מבן עשרים שנה ומעלה לנצח על מלאכת בית ה'. 4. בית שמיי או' מרובה מדת הראיה ממדת חגיגה, ראיה כולה לגבוה, מה שאין כן בחגיגה, בית הלל או' מרובה מדת חגיגה ממדת ראיה, חגיגה נוהגת לפני דבור ולאחר דבור, מה שאין כן 25 בראיה. שלש מצות נוהגות ברגל, אילו הן, ראיה, חגיגה, ושמחה. יש בראיה מה שאין בשתיהן, ראיה כלה לגבוה מה שאין כן בשתיהן, חגיגה נוהגת

16 תיבוקת וכו'. מסכ' כלה פ"ו מי"ח. 18 כתמלא וכו'. ג33לי חולין כ"ד ג'. ועיין יכוס' סוכה קפ"ב, כ"ד ע"ח הכ"ל. 19 לין חולק וכו'. להלן זבחים פ"ח ה"ו. ועיין תו"כ לו פ"י ה"ט, ל"ד ע"ב, יכוס' קונט פ"ג קס"ח, י"ח רע"ד, ג33לי קידושין כ"ג ח', מכחות ע"ג ח'. 20 כי לומ' וכו'. להלן זבחים הכ"ל; יכוס' סוכה קפ"ג וג33לי חולין כ"ד ג' הכ"ל. 21 ויעמידו וכו'. עזלח ג', ח'. 22 בית שמיי וכו'. ג33לי ו' ח' (כל הסבייחא). ועיין ג'יכוס' פ"ח ה"ב, ע"ו ע"ח, ובמסכ' פ"ח ו"ב. 25 שלש מצות וכו'. קסבי לחס פ' קל"ח, עמ' 193; ג33לי הכ"ל. ועיין יכוס' פ"ח ה"ב, ע"ו ע"ב.

15 הפרש | ד הפר'. אי | ד [אפ' לו] אי א ואי. היא | ד הי'. ביצה | ב ביצה [ואוכלה] (נמחק המוסגר בנקודות). 17 מתיבמת | א מחייבמת. שערות | ד שערו'. 18 מצות | א מצוות. ראוי . . . ומורה | א ח'. ראוי להיות | ל וראוי לעשות. ומורה | ל ומורה [עד שיקיף זקן התחתון ולא העליון אלא שדברו חכמים בהוה בלשון נקיה]. ראוי | ל ראוי [הוא]. 19 לעשות | ד א ליעשות. צבור | א ל ציבור. לעבור | ל ולעבור. התיבה | ד התבה. 19–20 אבל . . . שיביא | א ובמקדש משהביא. אין | ל אינו. 20 ר' | ד רבי. אום'1 | ד אומר ל או'. אום'2 | א אומר. עשרים | ד עשרי'. 21 שנה1 | א ח'. את | א ח'. 22 לנצח . . . ה' | א ח'. על . . . ה' | ל ונו'. שמיי | ד א ל שמאי. או' | ד אומרים א אום'. מדת | ל מידת. א ח'. הראיה | ד א הראייה ל ראיה. 23 ממדת | א ל מסידת. ראיה | א הראייה ל שהראיה. בית הלל | א ובית הילל. או' | ד אומרין א אום'. 24 מדת | א ל מידת. ממדת | א ממידת. ראיה | ד ראייה א הראייה. חגיגה2 | ל שחגיגה. דבור1 | א הדיבור ל הדיבר. דבור2 | א דיבור ל הדיבר. 25 בראיה | ד א בראייה. מצות | א ל מצוות. אילו | ד ל אלו. א ח'. הן | א ח'. ראיה | ד א ראייה ל ראיה [ושמחה]. חגיגה | ל וחגיגה. ושמחה | ד ושמח'. בראיה | ד בראי' א בראייה. 26 מה1 | א ל ח'. בשתיהן1 | ד בשתיהן [ובחגיגה מה שאין בשתיהן ובשמח' מה שאין בשתיהן] א בשתיהן [ובחגיגה שאין בשתיהן ובשמחה שאין בשתיהן] ל בשתיהן [בחגיגה שאין בשתיהן בשמחה מה שאין בשתיהן]. ראיה | ד ראייה א וראיה. כלה | ד א ל כולה. חגיגה | א וחגיגה.

19. אבל אין חולק וכו'. צ'ל: ואין חולק וכו', ועיין בבה"א. 20. עד שיהא וכו'. וחולק על הרישא, אימתי ראוי להיות שליח ציבור. 22. מרובה מדת הראיה וכו'. ולמיכך סוברים במשנ' פ"א מ"ב שהראייה (כלומר, עולת ראייה) שתי כסף ושלמי חגיגה מעה כסף, בנימד לדברי ב"ה שסוברים להפך. 24. לפני דבור וכו'. פירשו בירושלמי שלשון חגיגה נהג לפני מתן תורה, שנאמר שלח את עמי ויחוגו לי (שמות ה', א'). 25. ושמחה. כלומר, שלמי שמחה, עיין בבה"א.

לפני דיבור ולאחר דבור מה שאין כן בשתיהן, שמחה נוהגת באנשים ובנשים, ונוהגת כל שבעה, מה שאין כן בשתיהן. אי זו היא ראיה, אילו עולות הבאות לראיה, אי זו היא חגיגה, אילו שלמים הבאין לחגיגה. אם יש לו להביא מתוך ביתו, הרי זה מביא, ואם לאו, משתתף הוא עם אחרים, ובלבד שלא יפחות מכשיעור. זה וזה קרוין חגיגה. אמ' ר' שמעון בן לעזר לא נחלקו בית שמיי ובית הלל על עולות הבאות לעולם שלא יביא אלא מן החולין, ועל שלמים הבאין בשאר ימות השנה שאם רוצה לסמוך מן המעשר, סומך. על מה נחלקו, על חגיגת יום טוב עצמ', שבי' שמאי אומרין יביא הכל מן החולין, ובית הלל אומרין יבא חובתו מן החולין, ואם רצה לסמוך מן המעשר, סומך, ושאר כל ימות השנה יביא חובתו מן החולין. 5. ישראל יוצאין ידי חובתן בנדרים ונדבות ובמעשר בהמה, כהנים, בחטאת ואשם

31 אמ' ר' שמעון וכו'. עיין לגלי גילס י"ט ח'. 36—37 יסכחל יולמין וכו'. מסכ' פ"ח מ"ל; קפרי רלח פי' קמ"ח, עמ' 195; לגלי מ' ח'. ועיין מכילתא לדגריס נסס"י לכגוד ר"י לוי, עמ' 192.

27 דיבור | ד דבור א הדיבור ל הדיבר. דבור | א הדיבור ל הדיבר. באנשים ובנשים | ד באנשי' ובנשי'. 28 שבעה | ד שבע'. בשתיהן | א בשתיהם. אי | א ואי. ראיה | א ראייה. אילו | ד ל אלו. 29 לראיה | ד א לראייה. אי זו היא | ל ח'. אילו | ד ל אלו. שלמים | ד שלמי'. הבאין לחגיגה | א הבאים בחגיגה. 30 הרי זה מביא | א יביא. הוא | ד הו'. א ח'. 31 מכשיעור | ד מכשעור. זה חה | א חו חו ל חה חה. קרוין | ד ל קרויין א קרויות. אמ' ר' | ד אמר רבי. לעזר | ד א ל אלעזר. 32 שמיי | ד א ל שמאי. הלל | א הילל. 33 הבאין | א הבאים. רוצה | א ל רצה. 34—36 על מה . . . סומך | כ"ה ד. ב ח'. 34 על | א ועל. עצמ' | א עצמו ל עצמה. שבי' | א ל שבית. אומרין | א ל אומ'. יביא | א מביא. הכל | ל ח'. 35 הלל | א הילל. אומרין | א אומ' ל או'. יבא | א ל מביא. ואם | א שאם. 36 כל | א ח'. יביא | א ל מביא. 37 ונדבות | א ל ובנדבות. כהנים | א ל והכהנים. ואשם | א ל ובאשם.

27. לפני דיבור וכו'. כב"ה לעיל שו' 24. ובנשים. שאף הן חייבות בקרבן שמחה, מריבוי הכתוב, עיין בבה"א. 28. כל שבעה וכו'. כלומר, ואפילו אם היה פטור ביום ראשון, או ביום שני וכו', חייב להביא באיזה יום שהוא משאר שבעת ימי החג שנתחייב בו בשמחה, מה שאין כן בראייה ובחגיגה, אם היה פטור מהן בראשון כבר נפטר. ועיין בבה"א. 31. זה וזה וכו'. כלומר, אף עולת ראייה נקראת בלשון חכמים "חגיגה", ודווקא כשבאה על יד עולת ראייה פירושה שלמי חגיגה, עיין בבה"א. 32. בית שמיי וכו'. כלומר, במשנתנו פ"א מ"נ. 33. שאם רוצה לסמוך וכו'. כלומר, אם התנדב שלמים, יכול להוסיף על השיעור שקבעו חכמים בקרבן (משנ' מנחות פי"נ מ"ח) ולסמוך ולספול לו מעות מעשר שני, ולקנות בהמה יותר משובחת, עיין בבה"א. 34. שבי' שמאי אומרין וכו'. ולשיטתם חגיגה תופסת את כל המעות בקדושת חגיגה, ואין מביאין חובה מן המעשר, וב"ה סוברין שאף חגיגה אינה תופסת את המעות יותר מכשיעור, ויכול להוסיף ממעות מעשר שני. 36. יביא חובתו וכו'. כלומר, חובתו, דומת קרבן חגיגה, שאינה באה נדבה, כגון חטאת ואשם, ובהם אינו יכול להוסיף על השיעור מדמי מעשר שני, שאין קונים ממעות מע"ש אלא שלמים גרידא. 37. ידי חובתן וכו'. כלומר, חובת אכילת שמחה, וכגון שהביאם במפורש לצאת ידי חובת נדרו, עיין בבה"א.

בבכור בחזה ובשוק, אבל לא בעופות ולא במנחות, נזיר יוצא באילו. בין שלו בין של אחרים, ובלבד שיאכל מן הזבח כל שבעה. 6. אין מביאין תודה בחג המצות, מפני חמץ שבה, ולא בעצרת, מפני שהוא יום טוב, אבל מביאין תודה בחג הסוכות, ויוצא בה ידי חובתו, ר' שמעון אומ' אין מביאין תודה בחג הסוכות, שכל שבא בחג המצות בא בחג השבועות ובחג הסוכות, תודה שאינה באה בחג המצות, אינה באה לא בחג השבועות ולא בחג הסוכות, ר' לעזר בי ר' שמעון אומ' תודה באה בחג הסוכות, ויוצא בה ידי חובתו משם שמחה, ואין יוצא בה ידי חובה משם חגיגה. 7. עבר הרגל ולא חג, אינו חייב באחריותו, ועל זה נאמ' מעות לא יוכל לתקון וגו' ואומ' לוה רשע ולא ישלם צדיק חונן ונותן. ר' שמעון בן מנסיא אומ' גב אדם יכול שיחזיר גיבו, גזל יכול שיחזיר גזילו, בא על אשת איש ופסלה מתחת ידי בעלה, נטרד והלך לו מן העולם, ועל זה נאמ'

38—39 בין שלו וכו'. ירוש' פ"ק ה"ג, ע"ו ע"ג. 39 לין מביאין וכו'. כל הבריית׳ 33גי גילה י"ט ג'; פסחים י"ג ג' (הגצ׳ הלחמנוסח של סריסח). 45 עבר הרגל וכו'. מכ' פ"ק מ"ו. 46 מעות וכו'. קהלת ח', ט"ו. 47 לוה וכו'. תהלים ל"ז, כ"ח. ר' שמעון וכו'. 33גי ט' ג'. ועיין במכ' הכ"ל.

38 בבכור בחזה ובשוק | א ל ובבכור ובחזה ושוק. אבל . . . במנחות | א ח'. נזיר | ל ונזיר. באילו | ד באלו א בעולות. 39 שלו | ד ל בשלו א משלו. בין | ד א ובין. של | ד ל בשל א משל. אחרים | ד אחרי' א חבירו ל חברו. אין מביאין | ד אי' מביאי'. 40 תודה | ד תור'. חמץ | ד החמץ. טוב | כ"ה א ל. ד ב טבוח. 41 מביאין | ד מביא א מביא [אדם] ל מביא [הוא]. תודה | ד ל ח'. ר' | ד רבי. אומ' | ד אומר א ל או'. 42 הסוכות$_1$ | ל [המצות] הסוכות (ונמחק הסופגר). הסוכות$_2$ | ד הסוכו'. 43 תודה | ד תור'. באה$_2$ | ד בא. 44 הסוכות$_1$ | ד הסוכו'. ר' | ד רבי. לעזר | ד אליעזר א אלע' ל אלעזר. בי ר' | ד א ל בר'. שמעון | א שמע'. אומ' | ד אומר. תודה באה | א ל מביאין תודה. הסוכות$_2$ | א המצות. 45 משם (ב"פ) | א משום. ואין | א ל ואינו. חובה | א ל חובתו. חגיגה | ד חגינ'. 46 חייב | ד חיי'. ועל | ד א ל על. נאמ' | ד א ל נאמר. מעות | ד א מעוות. וגו' | ל וחסרון לא יוכל להמנות. 47 ואומ' . . . ונותן | ד ל ח'. לוה | א לווה. צדיק . . . ונותן | א וג'. צדיק | פ וצדיק. ר' | ד רבי. שמעון | א שמע'. 48 אומ' | ד אומר ל או'. יכול שיחזיר | א איפשר לו להחזיר ל יכול [הוא] להחזיר. גזל | א גול [אדם]. יכול$_2$ | א ל יכול [הוא]. שיחזיר | ד שיחזי' א ל להחזיר. בא | ל [אבל] הבא. 49 ופסלה | ד פסולה א פסלה. מתחת | ל תחת. ידי | א ל ח'. נטרד | ד יטרד. לו | ד ל ח'. מן העולם | א ח'. ועל | א ל על. נאמ' | ד א ל נאמר.

38. באילו. באיל שלו. 38—39. בין שלו וכו'. כלומר, יוצא ידי שמחה, בין אם הקרבן שלו, וכו'. 39—40. אין מביאין תודה וכו'. כלומר, כדי לצאת בה ידי חובת קרבן שלמי שמחה, כמפורש בסמוך. עיין בבה"א. 40. ולא בעצרת וכו'. ואעפ"י ששלמי שמחה קריבין ביו"ט, אין הדברים אמורים אלא במביא קרבן שאינו מוכח מתוכו שיוצא בו גם ידי חובה, אבל תודה שמביא לחם עמה, ואינה נאכלת אלא ליום אחד, אסור להקריבה ביום טוב, עיין בבה"א. 41. בחג הסוכות וכו'. כלומר בחול המועד, ויוצא בה ידי חובת שלמי שמחה. 42. שכל שבא וכו'. ואינו מביא בסוכות משום נזירת הכתוב, עיין בבה"א. 44. תודה באה וכו'. חולק על אביו וסובר כת"ק אלא שמפרש יותר ומוסיף שאף בסוכות אינו יוצא בה ידי חובת קרבן שלמי חגיגה, משום שאינם באים אלא מן החולין. 47. לוה רשע וכו'. שלא שילם בשאר הימים של החג, וצדיק חונן ונותן, וביום הראשון מקריב הרבה, כברכת ה' אשר נתן לך.

50 מעות לא יוכל לתקון. 8. ר' שמעון בן יוחי אומ' אין אומ' בקרו גמל זה שמא יש בו מום, בקרו חזיר זה שמא יש בו מום, אין מבקרין אלא תמימים, ואי זה זה, זה תלמיד חכם שפרש מן התורה, ועל זה נאמ' מעות לא יוכל לתקון, ואומ' לוה רשע ולא ישלם, ר' יהודה אומ' עליו הוא אומ' כצפור נודדת מקינה, ואו' מה מצאו
55 אבותיכם בי עול וגו'. 9. התיר נדרים פורחין באויר, ואין להם על מי שיסמוכו, אבל חכם מתיר לפי חכמתו. הלכות שבת, חגיגות, ומעילות, כהררין תלוין בסערה, מקרא מועט והלכות מרובות, אין להן על מי שיסמוכו. מיכן היה ר' יהושע או' צבתא בצבתא מתעבדא, צבתא קדמיתא מה הות, הא לוי בריה הוות. הדינין העבודות והטהרות והטמאות והעריות,
60 מוסף עליהן הערכין והחרמין וההקדשות, מקרא מרובה, מדרש והלכות מרובות, יש להן על מי שיסמוכו. אבא יוסה בן חנן אומ' אילו שמונה מוקצעי תורה גופי הלכות.

50 מעות וכו'. קהלת ז', י"ג. ר' שמעון וכו'. ב"מ ל"ג. 54 כצפור וכו'. משלי כ"ז, ח'. מה מצאו וכו'. ירמי' ב', ה'. 55 התיר וכו'. מסכ' פ"ח מ"ח. 56 הלכות שבת וכו'. מסכ' הכ"ל; לעיל עיכובין פ"ח, עמ' 138, שו' 68 (כל הסבייתא עד סוף הספרק) ומסקי"ת שם.

50 מעות | ד א מעוות. לתקון | א לתקון [וג' ואו' לוה רשע ולא ישלם וגו'] ל לתקון [וחסרון לא יוכל להמנות ואומ' לוה רשע ולא ישלם וצדיק חונן ונותן]. יוחי | ד ל יוחאי א יוחי. אומ'1 | ד אומר ל או'. אומ'2 | ד א אומרין ל אומרי'. 51 זה2 | ד ח'. 52 תמימים | ד [כל] תמימים ל תמימין. שפרש מן | ל שפירש מן. א ח'. ועל | א ל על. נאמ' | ד א ל נאמר. מעות | ד א מעוות. 53 לתקון | ל לתקון [וחסרון לא יוכל להמנות]. ואומ' | ד ואומר. לוה | ד א לווה. יהודה | ד א ל יהודה [ד יהוד'] [בן לקיש]. 54 אומ'1 | ד אומר ל או'. עליו | א הרי. אומ'2 | ד אומר. ל ח' [והושלם בין השורות: או']. כצפור | א כציפור. מקינה | א מן קינה [וג'] ל מקנה [כן איש נודד ממקומו] פ מן קנה. ואו' | ד א ואומ' ל ואו' [כה אמר ה']. 55 וגו' | ד א ל כי רחקו מעלי וגו'. התיר | ד א היתר ל התר. פורחין | א פורחים. להם | ל להן. 56 מי | ד א ל מה. שיסמוכו | א שיסמכו. הלכות | א הילכות. 57 כהררין וכו' | בא ל הסדר הפוך: מקרא וכו' כהררים וכו'. תלוין | ד תלויין א ל התלויים. בסערה | ל בשערה. מועט | ל ממועט. אין | א ואין ל ויש. להן | ד א להם. מי | ד א ל מה. 58 שיסמוכו | ד א שיסמכו. מיכן | ד מכן. ר' | ד רבי. או' | ד אומר א ל אומ'. מתעבדא | א איתעבידא ל מתעבידי. קדמיתא | א קמייתא. 59 מה | ד מאי. הות | א ל הוות. הא לוי | א אלא ל הוי. בריה | ד ברייה א ביריא ל בריא. הוות | ד ל הות. הדינין | א ל [אבל] הדינין. העבודות | א ל והעבודות. והטהרות | ד א הטהרות. והעריות | ד והעריו'. 60 עליהן | א עליהם. והחרמין | ד א והחרמים. וההקדשות | א והקרקעות ומעשר שיני. מקרא וכו' | בא ל הסדר הפוך: יש להן וכו' מקרא וכו'. 61 מרובות | א מועטות. מי | ד א ל מה. שיסמוכו | ד א שיסמכו. אבא | א אבה. יוסה | ד א ל יוסי. חנן | א חנין. אומ' | ד או'. אילו | ד ל אלו. 62 מוקצעי | ד מיקצעי א ל מקצועי.

53. לוה רשע וכו'. כלומר, שפירש מן התורה לגמרי, ולא כת"ח ד,יוף ופרע' אף בתלמוד תורה, עיין בבה"א. 58. צבתא בצבתא וכו'. וכמו שעשו צבת בצבת, כן למדו שביתה משביתה. 59. הא לוי וכו'. כלומר, הא לאיי, הלא היא, הלא זה דברי, עיין לעיל, עמ' 104, שו' 7. 61. שמונה וכו'. ומנה טהרות וטומאות אחת.

פרק ב'

1. אין דורשין בעריות בשלשה, אבל דורשין בשנים, ולא במעשה בראשית בשנים, אבל דורשין ביחיד, ולא במרכבה ביחיד, אלא אם כן היה חכם מבין מדעתו. מעשה ברבן יוחנן בן זכיי שהיה רכוב על החמור, והיה ר' לעזר בן ערך מחמיר אחריו, אמ' לו, ר', שנה לי פרק אחד במעשה מרכבה, אמ' לו לא כך אמרתי לך מתחילה שאין שונין במרכבה ביחיד, אלא אם כן היה חכם מבין מדעתו, אמ' לו מעתה ארצה לפניך, אמ' לו אמור. פתח ר' לעזר בן ערך ודרש במעשה מרכבה, ירד רבן יוחנן בן זכיי מן החמור, ונתעטף בטליתו, וישבו שניהם על גבי האבן תחת הזית, והרצה לפניו, עמד ונשקו על ראשו, ואמ' ברוך ה' אלהי ישראל אשר נתן בן לאברהם אבינו שיודע להבין ולדרוש בכבוד אביו שבשמים, יש נאה דורש ואין נאה מקיים, נאה מקיים ואין נאה דורש, לעזר בן ערך נאה דורש ונאה מקיים, אשריך, אברהם אבינו, שאלעזר בן ערך יצא מחלציך, שיודע להבין ולדרוש לכבוד אביו שבשמים. 2. ר' יוסה בן יהודה או', ר' יהושע הרצה לפני רבן יוחנן בן זכיי, ר' עקיבא הרצה לפני ר' יהושע, חניה בן

1 לין דורסין וכו'. מסכ' רפ"ב. 3 מעשה וכו'. מכילתא דרשב"י ריש מספטים, עמ' 158; יומ' פ"ג ה"ל, ע"ז ע"ל; ג3לי י"ד ג'. 13 ר' יוסה וכו'. ג3לי הכ"ל. ועיין יומ' הכ"ל, ע"ז ע"ב.

1 בשלשה | א לשלשה. בשנים | א לשנים. 2 בשנים | א לשנים. ביחיד (ב"פ) | א ליחיד. כן | ל ח'. 3–4 ברבן . . . אחריו | א בר' אלעזר בן ערך שהיה מחמר אחר רבן יוחנן בן זכאי. 3 זכיי | ד ל זכאי. רכוב | ל רוכב. 4 ר' (ב"פ) | ד רבי. לעזר | ד ל אלעזר. מחמיר | ד ל מחמר. שנה | א דרוש. לי | ד ח'. במעשה | ל מעשה. 5 לך | ל ח'. מתחילה | ד ל מתחלה. א ח'. שאין | א ל אין. שונין | א דורשין. במרכבה | ד במרכבה. ביחיד | א ליחיד. 6 מעתה | ד מעת' א תן לי רשות [ואל] (נמחק המוסגר בנקודות). ארצה | א וארצה. אמ'2 | ד אמר. 6–7 אמ'2 . . . מרכבה | א ח'. 7 פתח . . . מרכבה | ל ח'. ר' לעזר | ד רבי אלעזר. ירד | א ל [פיד] ירד. 8 זכיי | ד א ל זכאי. מן | ל מעל. החמור | ד החמו'. ונתעטף בטליתו | א ונתעטפו. שניהם | ד שניה'. האבן | ד א אבן. הזית | כ"ה א ל. ד הויית ב האבן. 9 והרצה | א והירצה. עמד | א ועמד ל [פיד] עמד. על ראשו | ד ח'. ואמ' | ד ל ואמר. ישראל | א ישר'. אשר נתן | א ל שנתן. 10 לאברהם | ד לאברה'. להבין ולדרוש | א ל לדרוש ולהבין. אביו | א אבינו. שבשמים | ד שבשמי'. 11 נאה2 | ל [יש] נאה. ואין2 | ד ואי'. לעזר | ד ל אלעזר א ואלעזר. 13 להבין ולדרוש | א ל לדרוש ולהבין. לכבוד | ד א ל בכבוד. אביו | א אבינו. ר' (ב"פ) | ד רבי. יוסה בן | ד א ל יוסי בר'. או' | ד אומר א אומ'. 14 הרצה (ב"פ) | א הירצה. זכיי | ד א ל זכאי. ר' (ב"פ) | ד רבי. הרצה2 | ל ח'. חניה | ד א חנניא ל חנינא.

4. מ ח מ י ר. מחמר.

כינאי הרצה לפני ר' עקיבא. 3. ארבעה נכנסו לפרדס, בן עזיי ובן זומא אחר ור' עקיבא. אחד הציץ ומת, אחד הציץ ונפגע, אחד הציץ וקיצץ בנטיעות, ואחד עלה בשלום וירד בשלום. בן עזיי הציץ ומת, עליו הכת' או' יקר בעיני ה' המותה לחסידיו, בן זומא הציץ ונפגע, עליו הכת' או' דבש מצאת אכול דייך וגו', אלישע הציץ וקיצץ בנטיעות, עליו הכתו' אומ' אל תתן את פיך לחטיא את בשריך וגו'. 4. ר' עקיבה עלה בשלום וירד בשלום, עליו הכתו' או' משכני אחריך נרוצה וגו'. 5. משל למה הדבר דומה, לפרדס של מלך ועלייה בנויה על גביו, מה עליו על אדם, להציץ, ובלבד שלא יזין את עיניו ממנו. ועוד משלו משל למה הדבר דומה, לאיסתרטא העוברת בין שני דרכים, אחד של אור ואחד של שלג, הטה לכן נכוה באור, הטה לכן נכוה בשלג, מה עליו על אדם, להלך באמצע, ובלבד שלא יהא נוטה לא לכן ולא לכן. 6. מעשה בר' יהושע שהיה מהלך באסתרטא, והיה בן זומא בא כנגדו, הגיע אצלו ולא נתן לו שלום, אמ' לו מאין לאין, בן זומא,

15 מלבעס וכו'. ירוש' ובבלי מכ"ל. 18 יקר וכו'. תהלים קמ"ז, ט"ו. 19 דבש וכו'. משלי כ"ה, ט"ז. 20 אל תתן וכו'. קהלת ה', ה'. 22 משכני וכו'. שה"ש א', ד'. 22—23 לפרדס של מלך וכו'. ירוש' פ"ב ה"ל (קרוב לסופה), ע"ז קמ"ב. 24 לאיסתרטא וכו'. ירוש' פ"ב ה"ל, ע"ז ע"ל. 27 מעשה וכו'. ירוש' מכ"ל, ע"ז קמ"ל; בבלי ט"ו ע"ב; ב"ר פ"ב, ד', עמ' 17.

15 כינאי | ד א ל חכינאי. הרצה | א הירצה. ל ח'. ר' | ד רבי. 15—16 בן . . . עקיבא | ל ח'. עזיי | ד א עזאי. 16—17 אחד$_1$ . . . בשלום$_2$ | א ח'. 16 וקיצץ | ל וקצץ. 17 ואחד | ל אחד. עזיי | ד א עזאי ל זומא. הכת' | ד א הכתוב ל הכתו'. 18 או' | ד א ל אום'. זומא | ל עזאי. 19 הכת' | ד הכתוב ל הכתו'. או' | ד א ל אום'. מצאת | ד מצו'. וגו' | ל פן תשבענו והקאתו. א ח'. אלישע | א אחר. וקיצץ | ל וקצץ. 20 בנטיעות | א [את] הנטיעות. הכתו' | ד הכתוב א הכת'. אום' | ד אומר. 21 בשריך | ד א פ בשרך. וגו' | א ל ח'. ר' | ד רבי. עקיבה | ד א ל עקיבא. עלה | א נכנס. וירד | א ויצא. הכתו' | א הכתוב. או' | ד א אום'. 22 משל וכו' | בא באה כאן ה"ו, ואח"כ ה"ה. משל | ד א ל [משלו (א פושלו)] משל. הדבר | ד הדב'. 23 ועלייה | ל ועליה. בנויה | ד בנוייה. להציץ | א [אלא] להציץ. 24 יזין | ד יחז ל יזון. את | א ל ח'. ועוד משלו | א דבר אחר פושלו. לאיסתרטא | ד לאיסתרא א לאיסטרטא ל לאיסרטא. 25 דרכים | ד דרכי'. אחד | ל אחת. ואחד | ל ואחת. של$_2$ | א שלג (נמחקה הנים"ל). הטה$_1$ | א היטה. לכן | ד א ל לכאן. נכוה | כ"ה ל. ד ניכוה א וניכווה ב נבוה. הטה$_2$ | ד היט' א היטה. 26 לכן | ד א ל לכאן. נכוה | כ"ה ר. א וניכווה ב נבוה. ל ח'. בשלג | ד משלג. מה עליו | א מעלין ל עליו (ובין השורות: מה). על | כ"ה ד א ל. ב של. אדם | ד אד'. ובלבד שלא | א ל ולא. נוטה | ל מטה. 27 לא | א ח'. לכן$_1$ | ד א ל לכאן. ולא | א ח'. לכן$_2$ | ד ל לכאן א ולכאן. באסתרטא | א באיסטרטא ל בדרך. והיה בן | א ובן. 28 בא כנגדו | כ"ה ד א ל. ב ח'. הגיע | ד הגי'. ולא . . . זומא | ל ח'. נתן לו שלום | א שאל בשלומו. אמ' | ד א אמר. לאין | א ולאין.

23. על גביו. כלומר, על גבי הפרדס, כדי לשמור עליו.

אמ׳ לו צופה הייתי במעשה בראשית, ואין בין מים העליונים למים התחתונים אפילו טפח, שנ׳ ורוח אלים מרחפת על פני המים ואומ׳, כנשר יעיר קנו וגו׳, מה נשר זה טס על קנו נוגע ואינו נוגע, כך אין בין מים העליונים למים התחתונים אפי׳ טפח. אמ׳ להם ר׳ יהושע לתלמידיו, כבר בן זומא מבחוץ. לא היו ימים מועטים עד שנסתלק בן זומא. 7. כל המסתכל בארבעה דברים ראתוי לו כאילו לא בא לעולם, מה למעלה, מה למטה, מה לפנים, מה לאחור. יכול קודם למעשה בראשית, ת״ל למן היום אשר ברא אלים אדם על הארץ, יכול עד שלא נבראו סדרי תקופות, ת״ל ולמקצה השמים ועד קצה השמים, מה ת״ל למן היום אשר ברא אלים אדם על הארץ, מן היום אשר ברא אלים אדם על הארץ אתה דורש, ואי אתה דורש מה למעלה, ומה למטה, מה היה, ומה עתיד להיות. 8. מימיהן לא נחלקו אלא על הסמיכה. חמשה זוגות הן, שלשה מזוגות הראשונים שאמרו שלא

30 ורוח וכו׳. בראשית א׳, ב׳. 31 כנשר וכו׳. דברים ל״ב, י״א. 34 המסתכל וכו׳. מסכ׳ ס״ג מ״א. 35 יכול קודם וכו׳. יכול׳ ס״ג ה״א, ע״ז ע״ג; שבלי י״א ב׳. ועיין במדרש תנחומ׳ הול׳ הרד״ל הופמן, קוף עמ׳ 110, 133ב ס״א, י׳, עמ׳ 8. 35—36 למן היום וכו׳. דברים ד׳, ל״ב. 37 ולמקצה וכו׳. דברים שם. 40 מימיהן וכו׳. יכול׳ ס״ג הה״ג, ע״ז ע״ד. 41 שלשה וכו׳. שבלי ע״ז ב׳. ועיין במסכ׳ ס״ג מ״ג.

29 צופה | א מסתכל. במעשה | ד במעש׳. 30 אפילו | כ״ה ד א. ל אפי׳ ב אלא. אלים | ד אלהי׳ א ל אלהים. המים | א הם׳. ואומ׳ | ד ואומר. 31 קנו[1] | א קינו. וגו׳ | ד וגומר א ל על נוחליו ירחף. זה | ל ח׳. קנו[2] | ד א [נבי] קינו. 32 אפי׳ | ד א אפילו. אמ׳ | ד אמר א [באותה שעה] א׳. להם | א ל להן. ר׳ | ד רבי. 33 לא | ל ולא. 34 ראתוי | ד רתוי א ל ראוי. כאילו | ד כאלו ל שלא. 35 מה[1] | א ומה. לפנים | א ל היה. מה[3] | ד א ל ומה. לאחור | א ל עתיד להיות. יכול | א יכול [ישאל אדם]. למעשה בראשית | א ל שיברא העולם. ת״ל | ד תלמו׳ לומ׳ א תלמ׳ לומ׳. 35—36 למן . . . הארץ | א ל כי שאל נא לימים ראשונים. 36 אלים | ד אלהים. יכול | א יכול [ישאל]. 36—37 עד . . . תקופות | א ל קודם למעשה בראשית. 37 ת״ל | ד תלמוד לומר א תלמ׳ לומ׳. ולמקצה | א למקצה. ועד | ד עד. השמים | א השמ׳. 37—38 מה . . . הארץ | ל ח׳. 38 ת״ל | ד תלמוד לומר א תלמ׳ לומ׳. היום | ד היו׳. אלים | ד א אלהים. מן | א למן. 39 אלים | ד א ל אלהים. על הארץ | ל ח׳. דורש (ב׳פ) | א שואל. 40 ומה[1] | ד מה. מימיהן | א ל מימיהם. 41 אלא | א ח׳. חמשה | ל חמש. הראשונים | ד הראשון.

34. ראתוי. ראוי. מה למעלה וכו׳. מה למעלה מן השמים, ומה למטה מן התהום. 35. מה לפנים וכו׳. מפורש להלן, שו׳ 40. יכול קודם וכו׳. כדכתיב באותו פסוק (דברים ד׳, ל״ב): כי שאל נא לימים ראשונים. 37. סדרי תקופות וכו׳. כלומר, מעשה בראשית במשמעותו המצומצמת, לפני שנבראו השמים, השמש והלבנה, שמיכן אנו למדים סדרי תקופות. 38. אדם על וכו׳. והרי אמרנו שאינך שואל אלא לפני שנבראו סדרי תקופות, ומיכן שאתה שואל אחרי שנבראו, אע״פ שעדיין לא נברא האדם. 39. אתה דורש וכו׳. כלומר, אתה דורש וקולך הולך, כמפורש בירושלמי, אבל מיום שנבראו השמים והמזלות ולפני שנברא האדם אין אתה דורש אלא שואל וחוקר גרידא. 40. מה היה וכו׳. התוספתא מפרשת, מה לפנים ומה לאחור׳ שבמשנתנו פ״ב מ״א (לעיל, שו׳ 35). 41. חמשה זוגות וכו׳. כלומר נמנו במשנתנו פ״ב מ״ב, ובמשנתנו צריך לשנות את הלל לפני שמאי. ועיין בבה״א.

לסמוך, ושנים מזוגות האחרנים שאמרו לסמוך, היו נשיאים, ושנים להן, אבות בית דין דברי ר' מאיר, ר' יהודה או' שמעון בן שטח נשיא, יהודה בן טבאי אב בית דין. 9. אמ' ר' יוסי כתחלה לא היתה מחלוקת בישראל, אלא בית דין של שבעים ואחד היה בלשכת הגזית, ושאר בתי דינין של עשרים עשרים ושלשה היו בעיירות שבארץ ישראל. שני בתי דינין של שלשה, שלשה היו בירושלם, אחד בהר הבית, ואחד בחיל. נצרך אחד מהן, הולך אצל בית דין שבעירו, אין בית דין בעירו, הולך אצל בית דין הסמוך לעירו, אם שמעו, אמרו להן, ואם לאו, הוא ומופלא שבהן באין לבית דין שבהר הבית, אם שמעו, אמרו להן, ואם לאו, הוא ומופלא שבהן באין לבית דין שבחייל, אם שמעו, אמרו להן, ואם לאו, אלו ואלו באין לבית דין שבלשכת הגזית. אע"פ שהו של שבעים ואחד אין פחות מעשרים ושלשה, נצרך אחד מהן לצאת, רואה אם יש שם עשרים ושלשה יוצא, ואם לאו, אין יוצא עד שיהו שם עשרים ושלשה. היו יושבין מתמיד של שחר עד תמיד של בין הערבים, ובשבתות ובימים טובים באין לבית המדרש שבהר הבית, נשאלה הלכה, אם שמעו, אמרו להם, ואם לאו, עומדין במנין, אם רבו המטמאין, [טימ]או, רבו המטהרין, טיהרו. משם הלכה יוצא ורווחת

43 שמעון וכו'. ירוש' פ"ג ה"ג, ע"ז ע"ל, קהלדין פ"ו הט"ו, כ"ב ע"ב; bגלי הכ"ל. 44 לא' ר' יוסי וכו'. להלן קהלדין רפ"ז; ירושלמי סס פ"ל ה"ל, י"ט ע"ב; bגלי סס פ"ח ג' (ובכולם כל הסדרייתא). 52 לעי"פ שהו וכו'. להלן תוספ' וירושלמי הכ"ל; bגלי קהלדין ל"ז ח' (וחסרה bגה זו bגלי פ"ח ג' הכ"ל).

42 לסמוך$_1$ | א ל לסמוך [היו נשיאים ושנים אבות בית דין]. ושנים$_1$ | א שנים ל שנים [היו]. האחרנים | א ל האחרונים. ושנים$_2$ | א ושניים. להן | ד מהם. א ל ח'. 43 ר'$_1$ | ד רבי. ר' יהודה | ד רבי יהוד' א וחכמ'. או' | א ל אומ'. נשיא | א [היה] נשיא. יהודה | א ויהודה. 44 אמ' | ד אמר א א'. ר' | ד רבי. יוסי | כ"ה ד א ל. ב יהודה. כתחלה | ד בתחלה א כתחילה. היתה | א ל היו. מחלוקת | ד מחלוק' א ל מחלוקות. בישראל | ד בישר'. 45 בית | א בבית. 45–46 שבעים . . . עשרים$_1$ | א ח'. היה | ל היו. בלשכת הגזית | ד בלשכ' הגזי'. 46 עשרים | ד ל ח'. ושלשה | א ושלשה [שלשה]. בעיירות | ד בעיירו'. שבארץ | ד ארץ א של ארץ. ישראל | א ישר'. שני | א ל ושני. 48 מהן | א ל מהן [הלכה]. אצל . . . אצל | א ח'. בעירו | ד ח'. בית$_3$ | א לבית. 49 להן | ד להם א ל לו. ואם | ד א אם. ומופלא | א ומופלו. שבהן | א שבהם ל שלהן. 49–50 באין . . . שבהן | ל ח'. 50 לבית | ד לבי'. להן | ד להם. ואם | ד א אם. הוא ומופלא שבהן | א הן ומופלו שבהם. 51 באין$_1$ | ל הולך. לבית | ד לבי' ל אצל בית. שבחייל | ד שבחיל. להן | ד ל להם. אלו ואלו | א אילו ואילו. 52 דין | א ל דין [הגדול]. הגזית | ד ל הגזית [וביח דין שבלשכת הגזית] (בל תוקן ,שללשכת'). אע"פ | ד א אף על פי. שהו | ד שהיא א ל שהוא. של | א ח'. 53 מהן | א מהם. 54 אין | א ל אינו. היו | א ל [ושם] היו. עד | א ל ועד. 55 הערבים | ד הערבי' א הערביים. ובשבתות | ד ובשבתו' א ל בשבתות. ובימים טובים | ד ובימי' טובי'. באין | ד נכנסין א ל [לא היו] נכנסין [אלא]. לבית | ד לבי'. שבהר | א [בה] שבהר (נמחק המוסגר בנקודות). 56 הבית | ד הבי'. הלכה | א שאילה. שמעו | ל שאלו. אמרו | ד ח'. להם | א ל להן. במנין | ד במניין א למנין ל על [המטמא] המנין (נמחק המוסגר בנקודות). אם | א ל ח'. 57 טימאו | כ"ה ד. א ל טמאו ב או. רבו$_2$ | ד [אם] רבו. טיהרו | א ל טהרו. משם | ל ומשם. יוצא | א יוצאה. ורווחת | ד רווח'.

בישראל. משרבו תלמידי שמיי והלל שלא שימשו כל צרכן, הרבו מחלוקות בישראל, ונעשו שתי תורות. ומשם היו יושבין ובודקין, כל מי שהוא חכם, ועניו, ושפוי, וירא חטא, ופרק טוב, ורוח הבריות נוחה הימנו, עושין אותו דיין בעירו, משנעשה דיין בעירו, מעלין ומושיבין אותו בהר הבית, ומשם מעלין ומושיבין אותו בחייל, ומשם מעלין ומושיבין אותו ללשכת הגזית. ושם יושבין ובודקין יחסי כהונה, יחסי לויה. כהן שנמצא בו פסול, לובש שחורין ומתעטף שחורין, יוצא והולך לו, ושלא נמצא בו פסול, לובש לבנים ומתעטף לבנים, נכנס ומשמש עם אחיו הכהנים, ויום טוב היו עושין, שלא נמצא פסול בזרעו של אהרן. ומביא עשירית האיפה משלו, ועובדה בידו, אע"פ שאין המשמר שלו. אחד כהן גדול ואחד כהן הדיוט שעבדו עד שלא הביאו עשירית האיפה שלהן, עבדתן כשירה. 10. אי זו היא סמיכה שנחלקו עליה, בית שמיי או' אין סומכין ביום טוב, ושלמים החוגג בהן סומך עליהן מערב יום טוב, בית הלל או' מביאין שלמים ועולות וסומכין עליהן. אמרו בית הלל ומה אם בשעה שאי אתה מותר לעשות להדיוט, את מותר לעשות לגבוה, שעה שאתה מותר לעשות להדיוט, אי אתה מותר לעשות

58 מסרבו וכו'. תוספ', יכומלמי, צבלי (פ"ח ג') הכ"ל; להלן סוטה סט"ז. 61 דיין בעירו וכו'. לעיל סוף סקלים, עמ' 219, סו' 80; תוספ' סנהדרין, יכומלמי וצבלי הכ"ל. 63 ומס יושבין וכו'. תוספ' סנהדרין הכ"ל; מסכ' סוף מדות. 66 עשיריה וכו'. לעיל סקלים, עמ' 218, סו' 70, ונמסה"ת סס. 69 בית שמיי וכו'. עיין יכוס' פ"ג רס"ג, ע"ח ע"ח, בילס פ"ג רס"ז, ס"ח ע"ב, צבלי בילס י"ע ג', כ' ח'. ועיין נמסכ' פ"ג מ"ג, בילס פ"ג מ"ז. 71 לממו בית הלל וכו'. יכוס' הכ"ל; צבלי בילס כ' ג'.

58 שמיי | ד א ל שמאי. והלל | א והילל. שימשו | ד ל ששו. צרכן | ד א צורכן. הרבו | א הירבו ל רבו. מחלוקות | ד מחלוקת א מחלקות ל המחלוקות. 59 ונעשו שתי תורות | א ל ח'. ומשם | א משם. היו יושבין | א ל שולחין. שהו חכם | ד ל שהוא חכם א שחכם. 60 ועניו | ד ועניו. ופרק | ד ופרקו. הבריות | ד הבריו'. הימנו | ד המנו. 61 משנעשה דיין בעירו | ד משנעש' דיין בעי'. א ח'. הבית | ד הבי'. ומשם | א משם. 62 ומושיבין (ב"פ) | ד ומושיבי'. בחייל | ד ל בחיל. ללשכת | ד א ל בלשכת. 63 יושבין | ל [היו] יושבין. יחסי | א [את] יוחסי. יחסי$_2$ | ד ל ויחסי א [ואת] יוחסי. לויה | א לוייה. 64 שחורין (ב"פ) | א ל שחורים. יוצא | א מתעטף ל ויוצא. לו | ל ח'. ושלא | א מי שלא. נמצא | ד נמצ'. 65 ומתעטף לבנים | א ח'. נכנס | א ל ונכנס. 65–66 ויום . . . אהרן | א ח'. ויום | ל יום. 66 ומביא | א מביא. האיפה | ד האפה. 67 אע"פ | ד א אף על פי. שאין | ד שאי'. 68 שלהן | א ח'. עבדתן | ד א ל עבודתן. כשירה | ד ל כשרה. 69 שמיי | ד א ל שמאי. או' | ד אומרים א אום'. ושלמים | א שלמים. החוגג | א שנג ל שחוגג. 70 מערב . . . עליהן | ל ח'. הלל | א הילל. או' | ד אומרין א אום'. 71 בית הלל | ד ב"ה [לב"ש] א ל בית הילל (ל הלל) [לבית שמאי]. ומה | ל מה. שאי אתה | ל שאין את. מותר$_1$ | א מותר [להדיוט] (תמחק המוסגר בנקודה). את | ד א אתה. 72 שעה | א ל בשעה. שאתה | ל שאת. אי אתה | ד אין דין שיהא א ל אינו דין שאתה (ל שתהא).

60. ושפוי. נעים, נוח ורך. 69. שנחלקו וכו'. כלומר, לעיל שו' 40–41. 71. שאי אתה מותר וכו'. כלומר, בשבת, שאסור לעשות מלאכה אפילו לאכילה, אתה מותר להקריב לגבוה תמידין ומוספין.

לגבוה. אמרו להם בית שמיי נדרים ונדבות יוכיחו, שאתה מותר לעשות להדיוט, ואין אתה מותר לעשות לגבוה. אמרו להם בית הלל לא אם אמרתם בנדרים ונדבות, שאין זמנן קבוע, תאמרו בחגיגה שזמנה קבוע. אמרו להן בית שמיי אף חגיגה פעמים שאין זמנה קבוע, שמי שלא חג ביום טוב הראשון של חג חוגג את כל הרגל ויום טוב האחרון של חג. אבא שאול היה אומרה בלשון אחרת משם בית הלל, ומה אם בשעה שכירתך סתומה כירת רבך פתוחה, שעה שכירתך פתוחה לא תהא כירת רבך פתוחה. דבר אחר, שלא יהא שלחנך מלא ושלחן רבך ריקן. 11. מעשה בהלל הזקן שסמך על העולה בעזרה וחברו עליו תלמידי שמיי. אמ' להם בואו וראו שהיא נקבה, וצריך אני לעשותה זבחי שלמים, הפליגן בדברים והלכו להן, מיד גברה ידן של בית שמיי ובקשו לקבוע הלכה כמותן, והיה שם בבא בן בוטא, שהוא מתלמידי בית שמיי ויודע שהלכה כדברי בית הלל בכל מקום, הלך והביא את כל צאן קידר והעמידן בעזרה, ואמ' כל מי שצריך

76 שמי סלע חג וכו'. מסכ' ס"ל מ"ו; תו"כ למוד פי"ז ס"ג, ק"ג ע"ד (ועיי"ש ספט"ו, ק"ג ע"ג); יהוס', וצבי תכ"ל; צבי י"ז ס', כ"ס ד' ג', יומל ג' ס', מגילס ס' ס'. ועיין ספרי נלס פי' קמ"ג, עמ' 195, מכילתל צל ספ"ז, עמ' 25 ומילך. 77 תצל סמול וכו'. יהוס' וצבי תכ"ל (צמו' 71); מכילתל לסצ"י צל, עמ' 21; צבי פסמים מ"ז ס' (צכי"ל). 80 מעשס וכו'. כל סצרייתל ביהוס' ס"ג ס"ג, ע"ח ע"ל, ביצס ס"ג ס"ד, ק"ל ע"ג, וצבי ביצס כ' ס'. ועיין צבי פסמים ק"ו ג', כלכיס ט' ג'.

73 להם | ל להן. שמיי | ד א ל שמאי. שאתה מותר | ד ל שמותרין. 74 ואין | א ואי. אתה מותר | ד ל מותרין. להם | א ל להן. בית הלל | ד ב"ה א בית הילל. 75 אמרתם | א אמרת. ונדבות | ד ובנדבות. זמנן | א זמן. קבוע (ב"ש) | א קבועה. תאמרו | א תאמר. שזמנה | כ"ה ד א ל. ב שזמנן. 76 להן | ד להם. בית שמיי | ד ב"ש א ל בית שמאי. קבוע | א קבועה. שמי | א שאם ל מי. שלא | א לא. ביום | א יום. 77 חוגג | א חוגג (והולך). של חג2 | ד א ל ח'. 78 היה | ל ח'. אומרה | ד אומר. משם | ד א משום. הלל | א הילל. אם | א ח'. בשעה | ד בשעת א במקום. 79 שעה | ד בעת א מקום ל בשעה. לא תהא כירת | א אינו דין שכירת ל אינו דין שתהא כירת. 80 שלא יהא | ל [אינו בדין] שיהא. שלחנך | ד א ל שולחנך. ושלחן | ד א ושולחן. ריקן | ד רקן א ל ריקם. בהלל | א בהילל. 81 וחברו | א ל חברו. שמיי | ד א ל [בית] שמאי. אמ' | ד אמר. להם | ל להן. בואו | ד באו. 82 נקבה | א נקיבה. וצריך אני | ד וצריך אנו א צריכני. זבחי | א ח'. בדברים | א בדבר. והלכו | א [ויצאו] והלכו. להן | ד ל להם. 83 ידן | ל ידם. שמיי | ד א ל שמאי. כמותן | א ל כדבריהם. והיה | א היה. 84 שהוא | א ל ח'. שמיי | ד א ל שמאי. ויודע | א [והיה] יודע ל [שהיה] יודע. כדברי בית | ל כבית. הלל | א הילל. 84–85 בכל מקום | א ל ח'. 85 הלך | ד והלך. את | א ל ח'. קידר | ד א ל קדר. והעמידן | ד והעמידו. ואמ' | א ואמ' [להם].

73. שאתה מותר וכו'. כלומר, אף שעה שאתה מותר לעשות להדיוט, אין מקריבין נדרים ונדבות כדי לצאת בהם ידי חובת הנדר, ואף אתם מודים בה. 76. אף חגיגה וכו'. כלומר, עולת ראייה, עיין בבה"א. 77. ויום טוב האחרון וכו'. כלומר, לשיטתכם (אבל לב"ש אין עולת ראייה קריבה ביו"ט האחרון). 82 זבחי שלמים. כלומר, שלמי חגיגה, ובזה אף ב"ש מודים שקריבין ביו"ט.

להביא עולות ושלמים יבוא ויטול ויסמוך, באו ונטלו את הבהמה, והעלו עולות, וסמכו עליהן. בו ביום נקבעה הלכה כדברי בית הלל, ולא ערער אדם בדבר. 12. שוב מעשה בתלמיד אחד מתלמידי בית הלל שסמך על העולה, מצאו תלמיד אחד מתלמידי שמיי, אמ' לו מה זה סמיכה, אמ' לו
90 מה זה שתיקה, שתקו בנזיפה. 13. עצרת שחל להיות בשיני, או בחמשי, או בששי, או באחד מכל ימי השבת, בית שמיי או' יום טבוח ביום של אחריה, בית הלל אומ' אין לה יום טבוח. ומעשה שמת אלכסא בלוד, ובאו אנשי העיר להספידו, אמ' להם ר' טרפון צאו, אין מספידין ביום טוב.

פרק ג'

1. אי זו היא חזקה, כל שעקר רגליו מן המים. עודהו רגליו במים, טבל לקל שבהן והוחזק לחמור שבהן, מה שעשה עשוי. 2. הטובל על מנת לעלות מטומאה לטהרה, הרי זה טהור בכולן. הטובל, אם נתכוון טהור

88 שוב מעשה וכו'. ירוש' וגבלי הכ"ל. 90 עלתה וכו'. עיין במסכ' פ"ב מ"ד. 92 ומעשה וכו'. גבלי י"מ ט'.

1 עודהו וכו'. ירוש' פ"ג ה"ו, ע"ח ע"ג; גבלי י"ט ט'. 2 הטובל וכו'. עיין ירוש' הכ"ל.
3 אם נתכוון וכו'. עיין ירוש' הכ"ל, שבת פ"ג ה"ח, ד' ע"ג, מגילה פ"ג ה"ד, ע"ג קע"ג, גבלי חולין ל"ח ב'.

86 להביא | ל ח'. עולות ושלמים | ד עולות ושלמי'. א ח'. יבוא | ד ל יבא א יביא. ונטלו | א ולקחו.
87 עולות | ל עולות [ושלמי']. הלל | א היללי. 87–88 ערער אדם | ד עירער אדם א היה אדם עורר.
88 בדבר | א ל על דבר. שוב | א ח'. מעשה | ל מעש'. בית הלל | ד ב"ה א בית הילל. 89 העולה | ד א ל העולה [בעזרה]. שמיי | ד א ל [בית] שמאי. אמ'1 | ד אמר. זה | א זו. ל ח'. סמיכה | ל סמכיא. 90 זה | א זו. שתיקה | ל שתקיה. שתקו | א ל שיתקו. בנזיפה | א בנערה. שחל | א [פעמים] שחלה ל שחלה. להיות | א ח'. בשיני | ד ל בשני. או בחמשי | א ובחמישי. 91 או בששי | א ל ח'. ימי | ד א ל ימות. שמיי | ד א ל שמאי. או' | ד אומרי' א אום'. טבוח | א טביחה ל טוב. ביום | כ"ה ד. א יום ל ליום ב כיום. 92 הלל | א הילל. אום' | ד אומר' ל או'. אין | א ל ח'. לה | ד א ל ח'. יום | ל ליום. טבוח | א טביחה ל הטביחה. ומעשה | א ל מעשה.
93 העיר | ד א עיירות ל עירו. אמ' | ד אמר א א'. להם | ל להן. מספידין | ל מתענין.
1 היא | ד ח'. שעקר | א שעוקר. מן המים | ד במים. עודהו | ד עודיהו א [או ר שהיו] (ונמחקה הרי"ש בנקודה). 2 והוחזק | א וחזק ל החזק (ובין השורות: ויו, כלומר, קרי: הוחזק). לחמור | א לחומר. שעשה | ד שעש'. על מנת | א ל ח'. 3 בכולן | ד ל בכולם א לכולן. נתכוון | ל נתכון.

91. או בששי. חסר בכי"ע ובכי"ל, וכן נכון, ועיין בבה"א. 92. אין לה יום וכו'. כלומר, ומקריבין את עולות הראייה ביום טוב, ודווקא כשחל עצרת בשבת יש כאן יום טבוח. 93. להספידו וכו'. כלומר, ביום טבוח. ועיין בבה"א.

1. אי זו היא חזקה וכו'. במשנתנו (פ"ב מ"ו): הטובל לחולין והוחזק לחולין אסור למעשר, טבל למעשר והוחזק למעשר אסור לתרומה וכו'. ומפרשת התוספתא שהחזקה מתבררת מיד שעקר רגליו מן המים, ושוב אינו יכול להחזיק את עצמו לקדושה יותר חמורה. 3. אם נתכוון וכו' שיטת בני א"י היא שטבילה צריכה כוונה לשם טהרה, ואפילו לאכילת חולין.

ואם לאו, טמא, אבל המטביל את ידיו, בין כך ובין כך ידיו טהורות. 3. רבן גמליאל היה אוכל על טהרת חולין כל ימיו, והיתה מטפחתו מדרס לקודש, אנקלוס הגר היה אוכל על טהרת הקודש כל ימיו, והיתה מטפחתו מדרס לחטאת. 4. חומר בקודש מבתרומה, שמטבילין כלים בתוך כלים, כוסות בתוך כוסות, תמחויין בתוך תמחויין, בתרומה, אבל לא בקדש. בקדש נותן לתוך הסל, או לתוך גרגותני, ומטביל, אבא שאול או׳ כך היו עושין בתרומה, אבל לא בקודש. 5. אחורים, ותוך, ובית הצביעה, בתרומה, אבל לא בקדש. אמ׳ ר׳ יוסה זה לשון כפול, כל שיש לו אחורים ותוך, יש לו בית הצביעה, כל שאין לו אחורים ותוך, אין לו בית הצביעה. 6. הנושא את המדרס נושא את התרומה, אבל לא את הקדש. כיצד, היו סנדליו טמאין, ונושא חבית של תרומה על כתיפו, ואין עושין כן בקודש.

4 המטביל וכו׳. להלן ידיים פ״ג ה״ג; ובלי י״ח ב׳. 7 כלים בתוך וכו׳. עיין במסכ׳ כלים פ״ה מ״ט, תוספתא שם ג״ב פ״ג הי״ב. 9 בקדש נותן וכו׳. ובלי כ״ב ה׳. ועיין יומא פ״ג ה״ל, ע״ח ע״ל. 10 לחוריס וכו׳. מסכ׳ פ״ב מ״ל. ועיין במסכ׳ ובתוספ׳ כלים הכ״ל. 11 אמ׳ ר׳ יוסה וכו׳. להלן תוספתא כלים ג״ב פ״ג הי״ב הכ״ל. ועיין יומא הכ״ל. 13 הנושא וכו׳. מסכ׳ פ״ג מ״ל.

4 ואם | ד אם. המטביל | א מטביל. את | א ח׳. ובין | ד ובי׳. 5 חולין | ל [הקדש] חולין (ונמחק המוסגר בנקודות). מטפחתו | ד מטפחתיו. 6 לקודש | ד ל לקדש. אנקלוס | א אונקלוס ל עקילס. הגר | ל ח׳. הקודש | ד ל הקדש. 7 בקודש | ל בקדש. 8 כוסות$_1$ | א וכוסות. תמחויין$_1$ | א ותמחויין. בתרוסה | ד בתרום׳. 9 בקדש$_1$ | ד בקודש א לקודש. בקדש$_2$ | א ובקודש ל שבקדש. נותן | ל נותנן. נרגותני | ד נורגותני. אבא | א אבה. או׳ | ד אומר א [היה] אום׳. 10 בקודש | ד ל בקדש. 10–11 אחורים . . . בקדש | ל ח׳. אחורים | ד אחורי׳ א אחוריים. הצביעה | א צביעה. 11 בקדש | א בקודש. אמ׳ | ד אמר א א׳. ר׳ | ד רבי. יוסה | ד א ל יוסי. אחורים | ד א ל אחוריים. 12 יש | ב [אין] יש (ונמחק המוסגר בנקודות). הצביעה$_1$ | א צביעה ל צביטה. כל | א ל וכל. אחורים | א אחוריים ל אחריים. הצביעה$_2$ | ל צביטה. 13 נושא | א [הוא] נושא. את הקדש | א בקודש. היו | א [מי] שהיו. 14 טמאין | א טמאים. כתיפו | ד כתפיו ל כתיפיו. ואין | ד אין א ל שאין. עושין | ד עושי׳. בקודש | ד בטקדש ל בקדש.

4. המטביל וכו׳. כלומר, בטהרת ידים אין צריך כוונה אם הטבילן במ׳ סאה, במים הכשרים לטבילת הגוף. 5–6. מדרס לקודש וכו׳. כלומר, אוכלי קודש נהגו במטפחתו כאילו היתה טמאה מדרס. 8–9. לא בקדש. משום חציצה, עיין בבה״א. 9. גרגותני וכו׳. סל של נצרים, או רשת, והואיל והמים באים גם מלמטה ומן הצדדים הם חודרים מתחת לכלים הנטבלים, ואין כאן חציצה, עיין בבה״א. 10. אחורים ותוך וכו׳. כלומר, אם נטמא כלי במשקים שאינם מטמאים כלי מן התורה, חלקו החכמים בכלי בין תוכו, אחוריו ובית צביעתו (הייתו בית שקוע שאוחזים בו את הכלי), ודווקא אם נטמא הכלי מחוכו נטמאו כולם, אבל אם נטמא מאחוריו תוכו ובית צביעתו טהורים, וכן אם נטמא בבית צביעתו, תוכו ואחוריו טהורים. 11. זה לשון כפול וכו׳. כלומר, אין למנות אחורים ותוך לשתי מעלות בקודש, אלא שתיהן מעלה אחת, והואיל ואמרו (משנ׳ כלים פכ״ה מ״ט) כלי הקודש אין להם אחוריים ותוך, כבר אין צורך להוסיף ,ואין להם בית הצביעה׳. 14. סנדליו וכו׳. כלומר, טמאין מדרס, וממילא הנושא וכל בגדיו מטמאין שנים, מ״מ מותר לו לישא באותו ומן תרומה בחבית. ועיין בבה״א.

15 בגדי אוכלי תרומה מדרס לקודש. ולא כמידת הקדש מדת התרומה, שבקדש מתיר ומטביל ומגיב ואחר כך קושר, ובתרומה קושר ואחר כך מטביל. אחד קדשי מקדש ואחד קדשי הגבול בכך. 7. כלים הנגמרין בטהרה, אפי' בעזרה, צריכין טבילה לקודש, אבל לא לתרומה. כיצד, סלת שנתערבה בביסא ונגע טבול יום במקצתה, פסל את כולה, בתרומה 20 לא פסל אלא מקום מגעה. הקרקע אינו מצרף לא את הקודש ולא את התרומה, הכלי מצרף מה שבתוכו לקודש, אבל לא לתרומה. 8. הרביעי בקודש פסול, והשלישי בתרומה. 9. ובתרומה אם נטמאת אחת מידיו חברתה טהורה, ובקודש מטביל את שתיהן. אין מטביל את הטהורה בפני עצמה, ואת הטמאה בפני עצמה, אלא מטביל שתיהן כאחת. 10. הטובל 25 את אחת מהן, ועשה טהורות, כל הטהרות שנעשו בטהרה עד שלא יטביל

15 בגדי וכו'. מסכ' שכ"ל, פ"ג מ"ז. 17 לחמד וכו'. לחמן כלים ג"ג פ"ג ה"ג שכ"ל; 33לי כ"ג ג'. ועיין יכומ' פ"ג ה"ג, ע"ט ע"ל. כלים וכו'. מסכ' פ"ג מ"ג. 19 קלת וכו'. עיין במסכ' עדיות רפ"ח, יכומ' פ"ג ה"ג, ע"ט ע"ל, 33לי כ"ג ג' ותילך. 21 תכלי וכו'. מסכ' פ"ג מ"ג. 21—22 תרביעי בקודש וכו'. מסכ' שכ"ל (33לי פסחים י"ט ל'). ועיין במסכ' עהכות פ"ג מ"ד ומ"ח, קומח פ"ח מ"ג, יכומ' פס פ"ח ה"ג, כ' ע"ל, ולחמן, סו' 35—36, 7"ח לחמ' כ' יוסף. 22 ותחזומת וכו'. מסכת פ"ג מ"ג שכ"ל.

15 בגדי . . . לקודש | ל ח'. לקודש | ד לקדש. ולא | א ל לא. כמידת | ד ל כמדת. הקדש | א הקו' מדת התרומה | א מידת תרומה. 16 שבקדש | ד ל [מרובה מדות (ל מדת) הקדש מפדות (ל מפדת) התרומה] שבקדש א שבקודש. מתיר | ד ל ח'. ומטביל | ד ל מטביל. ומגיב | כ"ה ד א. ל ומגנב ב ומגי'ב. ובתרומה | ד ובתרום'. 17 קדשי (ב"פ) | א קודש'. בכך | ל לכך. כלים | ד כלי'. הנגמרין | ל הנגמרים. 18 אפי' | ד א אפילו ל אפלו. לקודש | ד ל לקדש. כיצד וכו' | בא באה כאן הסיפא (שו' 21): הכלי מצרף וכו', ואח"כ הבבא שלנו. 19 סלת | ד א סולת. שנתערבה | א שנתונה ל שנחגה. בביסא | א ל בכסא. ד ח'. ונגע | ל נגע. בתרומה | א ובתרומה. 20 פסל | ל פסל [את כולה בתרומה לא פסל]. מגעה | א ל מגעו. הקרקע | א ובקרקע. הקודש | ד ל הקדש. 21 הכלי . . . לתרומה | א ל ח' (ועיין בשנו"ס לעיל שו' 18). מה | א [את] מה. לתרומה | ד לתרום'. הרביעי | א והרביעי. 22 בקודש פסול | ד בקד' פסול ל בקדש פסול א פסול בקודש. והשלישי | א ושלישי. ובתרומה | ל ח'. נטמאת | א ניטמאת ל נטמא. 23 חברתה | א וחבירתה. ובקודש | ד ל ובקדש. שתיהן | ד שתיהן [כאחת] ל שתיהם. אין | א ל אינו. את הטהורה | א לא טמיאה ל לא את הטמאה. 24 ואת הטמאה | א ולא טהורה ל ולא את הטהורה. אלא | א אלא [הרי הוא] ל אבל. שתיהן | ד א שתיהם. כאחת | ל באחת. הטובל | א המטביל. 25 מהן | א מהם. ועשה טהורות | ד ל ועשה טהורות. א ח'. כל | א כל [אותן]. שנעשו | א ל שעשה. בטהרה | ד בטהר' א ל בטהורה. יטביל | א הטביל.

16. מתיר ומטביל וכו'. מירשו בירושלמי שאוכלי קודש (שהם אף ישראלים ולוים) אינם זריזים ואינם מהדקים יפה את הקשר ותוצץ בטבילה, ולפיכך מתיר מתחילה את הקשר, מטביל ומנגב (כדי שיתקשר קשר של קיימא אחרי הטבילה) וכו'. ועיין בבה"א. 17. קדשי הגבול וכו'. כאן הכוונה לחולין שנעשו על טהרת הקודש, קדשים שנאכלים אפילו מחוץ לירושלים, ואף בהן נוהגת המעלות הנ"ל שמנו חכמים בקודש, עיין בבה"א. 18. כיצד וכו'. כלומר, כיצד אמרו במשנ' (פ"נ מ"ב), הכלי מצרף מה שבתוכו לקודש וכו'. 19. בביסא וכו'. בבוך, עיין בבה"א. 21. הכלי וכו'. כלומר, אבל הכלי מצרף אפילו אין לו תוך, שלא כקרקע.

שנייה, טמאות. שהיד מטמא את חברתה לטמא בקודש דברי ר', ר' יוסה בר' יהודה או' לפסול בקודש. 11. אוכלין אוכלין נגובין בידים סואבות בתרומה, אבל לא בקודש. 12. אמ' ר' חנינא בן אנטיגנוס וכי יש נגובין בקודש, אלא תוחב את החררה בכוש, או בקיסם, ואוכל עמה זית, או בצל, בתרומה, אבל לא בקודש. 13. חומר בקודש מבתרומה ומבחטאת, שהכל נאמנין על החטאת, ואין הכל נאמנין לא על הקדש ולא על התרומה. 14. חומר בחטאת, שהטהור לקדש ולתרומה טמא לחטאת. 15. יש מנין לקודש ולתרומה, ואין מנין לחטאת. אונן אסור במעשר, ומותר

26 שהיד וכו'. מסכת סכ"ל. ועיין ירוש' פ"ג מ"ג וביכורמי סנליין לסלן. לטומת בקודש וכו'. ירוש' פ"ג סה"ב, ע"ט ע"ב; ב3לי כ"ד ל', ועיי"ש כ"ד ג'. 27 לוכלין וכו'. מסכ' פ"ב מ"ב. 28 לומ' ר' חניכח וכו'. ירוש' פ"ב רה"ב, ע"ט ע"ב; ב3לי כ"ד ג'. 30—31 שהכל נלומכין וכו'. לסלות פ"ה מ"ה, סרה רפ"ה, ספרי זוטא חקת, עמ' 305, ועוד. 32 שהטיהור וכו'. מסכ' פ"ב מ"ו, מ"ז, פ"ג מ"ל. ועיין סרה פ"י מ"ו, שם פ"ל מ"ב ועוד. 32—33 יש מכין וכו'. סרה פ"ב מ"ו; תוספתא שם פ"ב הע"ו. ועיין טהרות פ"ב מ"ה. 33 לוכן וכו'. ב3לי יבמות ע"ד ל'. ועיין ירוש' מע"ש פ"ב ה"ב, כ"ד ע"ל. ועיין במסכ' פ"ב סמ"ב, במסכ' מע"ש פ"ה מי"ב ובכוליס פ"ב מ"ב, תוספ' שם פ"ל ה"ו.

26 שנייה | ד שניה א את הטמאה ל את השנייה. טמאות | ד טמאו' א [כולן הן] טמיאות. שהיד | ל היד. טמא | א ל מטמאה. חברתה | ד חברת' א חבירתה [לֵ וּשׁ] (ונמחק המוסגר בנקודות). בקודש | ד ל בקדש. ר'1 | א רבי. יוסה | ד א ל יוסי. 27 או' | ד אומר א ל אום'. בקודש | ד ל בקדש. אוכלין1 | ל אוכלים. אוכלין2 | ד אוכלים ל אכלים. נגובין | א נגובים. סואבות | א ל מסואבות. 28 בתרומה | א לתרומה. בקודש | ד ל בקדש א [לתרו] לקודש (ונמחק המוסגר בנקודות). אמ' ר' | ד אמר רבי. חנינא | ד חנני' א ל חנניה. אנטיגנוס | א ל אנטיגנס. נגובין | א נגובים [נגיבה] (ונמחק המוסגר בנקודות). 29 בקודש | ד ל בקדש א לקודש. החררה | א חררה. 30 בתרומה | ל ח'. בקודש1 | ד בקדש ל בתרומה. בקודש2 | ד ל בקדש. מבתרומה ומבחטאת | ל ובתרומה מבחטאת. 31 הקדש | א הקודש. 32 לקדש | א לקודש. 33 מנין1 | ד א מינין. לקודש | ד לקדש ל בקדש. ולחרומה | ד ולתרום' ל ובתרומה. מנין2 | ד מינין. לחטאת | ל בחטאת.

26. **שהיד מטמא וכו'.** צ"ל: היד וכו', כני' כי"ל. והכוונה שאם נגעה בידו האחרת מטמאה את חבירתה שתטמא את הקודש, מה שאין כן אם לא נגעה אין השניה מטמאה אלא פוסלת, וכלעיל. עיין בבה"א. 27. **אוכלין נגובין וכו'.** כלומר, אוכלין שלא הוכשרו ואינם מקבלים טומאה, אוכלים אותם בידים מסואבות, ובלבד שלא יגע בידיו בפיו (שיש בו רוק), אלא יורקן לתוך פיו, אבל בקודש אסור, שמא ישכח ויגע בפיו. עיין בבה"א. 28. **וכי יש נגובין וכו'.** כלומר, והרי חיבת הקודש מכשירה את כל האוכלים לקבל טומאה, ואין כאן מעלה לגבי תרומה, שהרי אוכלי הקודש כבר הוכשרו. 29. **תוחב את וכו'.** כלומר, אם היו ידיו מסואבות מכניס את התרומה לתוך פיו בכלי שאינו מקבל טומאה, ואוכל עמה חולין נגובין (שאין עליהם עכשיו מים) בידים מסואבות, אבל אינו אוכל חולין נגובים בידים מסואבות בשעה שיש לו במה אוכלי קודש (שהוכנסו לשם בטהרה), משום שמא ישכח ויגע, עיין בבה"א. 30. **מבתרומה ומבחטאת.** הנכון בכי"ל: ובתרומה מבחטאת. 33. **מנין לקודש וכו'.** בקודש החמישי טהור, ובתרומה הרביעי טהור, אבל אין מונין לחטאת, ואם נגע אוב טמא באוב שני, ושני בשלישי וכו', עד מאה כולם פסולים להזות בהם.

בתרומה ובפרה. 16. טבול יום אסור בתרומה, ומותר במעשר ובפרה. 17. מחוסר כפרה אסו' בפרה, ומותר במעשר ובתרומה. 18. אמ' ר' יוסה מנין לרביעי בקודש שהוא פסול, ודין הוא, ומה מחוסר כפורים שאין פסול בתרומה, פסול בקודש, רביעי שפסול בתרומה, אינו דין שפוסל. למדנו לשלישי מן הכת', ולרביעי מקל וחומר. 19. אמ' ר' נחמיה מפני מה הכל נאמנין על החטאת, ואין הכל נאמנין על הקודש ולא על התרומה, שלא יהא כל אחד או' הריני בונה מזבח לעצמי, הריני שורף פרה לעצמי, שנ' ואתה ובניך אתך תשמרו את כהנתכם לכל דבר המזבח, או לכל דבר המזבח, יכול אף לתרומה ולתרומת מעשר וחלה, ת"ל ולמבית לפרכת, מה מבית לפרכת מיוחד שאין לדעתן של ישראל, יצאת תרומה ותרומת מעשר וחלה שהו לדעתן של ישראל. 20. ר'

34 ונפרה. להלן פרה פ"ד ה"ג; ובבלי יבמות ע"ד ח' הכ"ל. טובל יום וכו'. ובבלי הכ"ל. ועיין תו"כ לחמור פ"ד ה"ח, ל"ו ע"ד, ובבלי נזכות ג' ח'. ועיין כלים פ"ח מ"ח, נגעים פ"ד מ"ג, פרה פ"ח מ"ד. ועיין פרה פ"ג מ"ז. 35 ומחוסר וכו'. עיין להלן פרה פ"ד ה"ב ובבלי יבמות ע"ד ח' הכ"ל, זבחים י"ז ב'. 35—36 למ' ר' יוסה וכו'. תו"כ לו דפ"ט ה"ג, ל"ז ע"ג; ירוש' פ"ג ה"ג, ע"ט ע"ג, קונט פ"ח ה"ג, כ' ע"ג; ובבלי כתן כ"ד ח', פסחים י"ח ב', קונט כ"ט ב'. 38 למ' ר' נחמיה וכו'. עיין ובבלי כ"ג ח'. 41 ולמבית וכו'. במדבר י"ח, ז'. ועיין ספרי זוטא קרח, עמ' 293.

34 בתרומה | א [בפרה] בתרומה (ונמחק המוסגר בנקודות). במעשר ובפרה | א בפרה ובמעשר. 35 כפרה | א כיפורים ל כפורים. אסו' | ד א ל אסור. במעשר ובתרומה | א ל בתרומה ובמעשר. אמ' ר' | ד אמר רבי. 36 יוסה | ד א ל יוסי. מנין | ד מניין. בקודש | ל בקדש. ומה | א ומה [אם] ל מה [אם]. כפורים | א כיפורים. שאין | א [שהוא] שאינו (ונמחק המוסגר בנקודות) ל שאינו. 37 פסול$_1$ | א ל פוסל. בתרומה | ד בתרום'. פסול$_2$ | ד א ל פוסל. רביעי | א שלישי. שפסול | ד א ל [שהוא] פוסל (ד פסול). שפוסל | ד ל שיפסול [בקדש] א שיהא פוסל [בקודש]. 38 לשלישי | א בשלישי. הכת' | ד א ל הכתוב. אמ' ר' נחמיה | ד אמר רבי נחמיה א וכן היה ר' יוסי אום' ל ר' נחמיה או'. 39 החטאת | ד החטא'. על$_2$ | ד א [לא] על. הקודש | ד הקדש ל התרומה. התרומה | ל הקדש. 40 אחד | ד א ל נ אחד [ואחד]. או' | ד אומר א ל נ אום'. מזבח | ל [את] המזבח. פרה | א ל [את] הפרה נ . . . הפרה. 41 שנ' | נ שנא'. ואתה | א נ אתה. 41—42 תשמרו . . . המזבח$_2$ | נ ונו'. כהנתכם | ד א ל כהנתכם. 42 המזבח$_1$ | א המזבח (ונום'). או . . . המזבח | ד א ל נ ח'. לתרומה | א תרומה נ ת . . . . ד ח'. ולתרומת | ד לתרומת א ל ותרומת. 43 ת"ל | ד תלמוד לומר א תלמ' נ תלמוד לום'. ולמבית | א נ מבית. לפרכת (ב'פ) | א לפרוכת. מבית | ד מבי' ל בין. לפרכת$_2$ | ל הפרכת. שאין | ל שהוא. לדעתן | א דעתן. 44 ישראל | א ישר'. יצאת | א ל יצאו נ יצא. תרומה | ד תרום'. תרומה . . . וחלה | ל אלו. ותרומת | נ תרומת. שהו לדעתן | ד שיש לדעתן א שדעתן ל שאינן לדעתם נ שלדעתן ב שהו לדעתן. ר' | ד רבי.

36—37. שאין פסול וכו'. צ"ל: שאין פוסל בתרומה פוסל וכו'. עיין בשנו"ס. 37. רביעי שפסול וכו'. צ"ל: שלישי (כגירסת כי"ע) שפסול וכו'. 39. על החטאת ואין הכל וכו'. הגי' הנכונה היא בילקוט ת"ת: על החטאת ועל הקדש ואין הכל נאמנין על התרומה וכו'. 42. או לכל דבר וכו'. כלומר, יכול נרבה מן הלשון ,לכל דבר' אף קדשי הגבול. 43. שאין לדעתן וכו'. כלומר, דבר שאין הציבור יכול להכיר בו, ואף כאן ,לכל דבר המובח' הוא דבר שמסור לכהנים גרידא (יין ושמן לנסכים).

יהודה או' והיתה לעדת בני ישראל למשמרת למי נדה, שהכל נאמנין על שמירתה. 21. ספק רשות עם הארץ, מדרסו, וחצצו, והסיטו, טהורין לחולין, וטמאין לתרומה. 22. שש מעלות בחטאת. ממלאין ומקדשין מי חטאת בכל מקום. מביאין מי חטאת ואפר חטאת ממקום למקום. עם הארץ שאמר טהור אני לחטאת מקבלין אותו. כלים הללו טהורין לחטאת מקבלין אותן הימנו. טבל להזות ולא הזה, הרי זה אוכל בתרומות לערב. 23. ראו בידיו מי חטאת ואפר חטאת, אוכלין על גביו טהרות, ועל גב בגדיו ועל גב סנדליו. 24. עם הארץ שהביא כלים לחטאתו, חבר לוקח ממנו לחטאתו ולתרומתו. 25. הביא לתרומתו, אין חבר לוקח ממנו לא לחטאתו ולא לתרומתו. 26. הביא לחטאתו ולתרומתו, של חטאת חבר לוקח הימנו לחטאתו ולתרומתו, לתרומתו, אין חבר לוקח הימנו לא לחטאתו ולא לתרומתו. 27. חבר שאמ' לעם הארץ הבא כלים לחטאתי, חבר לוקח הימנו לחטאתו ולתרומתו, לתרומתו, אין

45 וסיטה וכו'. במדבר י"ט, ט'. 46 וחללו וכו'. עיין יכוס' ספ"ג, ע"ח ע"ג. 47 שש מעלות וכו'. להלן פרה פ"ד ה"ג—ה"ז.

45 או' | ד אומר א אום'. והיתה | ד א ל ג [הרי הוא אומר (ל ג אום')] והיתה (ל והית'). למי נדה | א ל למי נידה (ל נדה) [חטאת היא] ג וגו'. 46 שהכל | ל הכל. נאמנין | א נאמנין [הן]. רשות | ד רשו'. מדרסו | ל ומדרסו. וחצצו | א וחציצו ל ג והציצו. ד ח'. 47 טהורין | ל טהורים. שש מעלות בחטאת | ד ח'. 48 ממלאין | א מעלין ל ג ממלין. מי חטאת$_1$ | ל לחטאת. בכל | א מכל. מקום | ד ח'. מי חטאת$_2$ | ג מחטאת. 49 ממקום למקום | א ל ג מכל מקום. שאמר | ל שאמ'. טהור | ג טהרוני. אני | ד ג ח'. 50 טהורין | ג טהורים. אותן | א ל ג ח'. הימנו | ד המנו ל ממנו. להזות | ד להזו'. ולא הזה | ג ולחוזה. א ח'. הרי זה | א ג ח'. 51 בתרומות | א בתרומה ג בתרומת. בידיו | א ל בידו. 52 גביו | א ג גבו. טהרות | ל טהרו'. ועל$_1$ | א ל ג על. ועל$_2$ | ל ג על. שהביא | ד שהבי'. 52–53 כלים לחטאתו | כ"ה ד א ל ג. ב ח'. 53 ממנו | א ג הימנו. הביא | ל ח'. לתרומתו | ל ולתרומתו. 54 ממנו | ד המנו א ג הימנו. לא | א ג ח'. ולא לתרומתו | א ג ולתרומתו. הביא | ב הביא [לתרומתו] (ונסחא המוסגר בנקודות). 55 הימנו | ל ממנו. לתרומתו | א ל ג של תרומה. 56 הימנו | ל ממנו. לא | א ל ג ח'. לחטאתו | ג לחטאת. ולא לתרומתו | א ל ולתרומתו ג ולתרומה. 56–57 חבר . . . ולתרומתו | ל ח'. שאמ' | ד שאמר א שאם' [לו]. 57 הבא | ד הביא. לחטאתי | א ג לחטאת. הימנו | ד המנו. לתרומתו | ד ל לתרומתי א [הביא] לתרומתו ג [הביא] לי תרומתי.

46. שהכל נאמנין וכו'. כלומר, נאמנין מדאורייתא על מי חטאת, ולא משום שלא יהא כל אחד שורף פרה לעצמו (לעיל שו' 40). וחצצו. כלומר, קדירת עם הארץ שחוצצת בפני טומאה. 47. שש מעלות וכו'. ונמנו כולן בהכ"ב ובהכ"נ כאן. ועיין בבה"א. 48. בכל מקום. כלומר, בכל מקום בא"י, ולא היו להם מקומות מיוחדים כיון ושמן לנסכים. עיין בבה"א. 49. ממקום למקום. בשאר נוסחאות: מכל מקום, והיא היא, והכוונה שמביאין מי חטאת, אפילו מגליל ליהודה, בניגוד לקודש, עיין בבה"א. 50. טבל להזות וכו'. כלומר, שע"ה טבל להזות על אחר, ולא היזה, מ"מ הוא בחזקת טהור, ואנו מאמינים לו שלא הסיח דעתו, ומחמת נאמנות על החטאת אוכל בתרומה לערב, והיא המעלה החמישית, ועיין בבה"א. 51. ראו בידיו וכו'. והראייה מספיקה שלא לחשוש לטומאת סנדליו, שמבלי ראייה וו הם טמאים מדרס. והיא המעלה הששית. 54–55. לחטאתו ולתרומתו וכו'. כלומר, אעפ"י שהביאם יחד. 57. לתרומתו וכו'. כלומר, אם ע"ה אמר לו שלא הביא לו אלא לתרומתו. ובכי"ע וכן במקבילה ממורש: הביא לתרומתו וכו'.

חבר לוקח הימנו לא לחטאתו ולא לתרומתו. הביא לחטאתי ולתרומתי, של חטאת חבר לוקח הימנו, בין לו ובין לאחר, ובלבד שלא יערים, ואם הערים הרי אילו טמאין. 28. עם הארץ שאמר כלים אילו הבאתים לחטאתי, ונמלכתי עליהן לתרומתי, הואיל ונתייחדו ברשות עם הארץ הרי אילו טמאין. 29. מן המודיעין ולפנים נאמנין על כלי חרס דקים לקודש, מן המודיעים ולחוץ אין נאמנין. 30. ביהודה נאמנין על טהרת יין ושמן כל השנה, אבל לא על התרומה, בשעת הגיתות והבדים אף על התרומה. קודם לגיתות והבדים שבעים יום נאמנין על הקודש, ועל המדומע, ועל הקנקן, אבל לא על התרומה, בשעת הגיתות והבדים, אף על התרומה.

62 מן המודיעין וכו'. עיין במסכ' ס"ג מ"ס. דקים. ירוש' ס"ג ה"ס, ע"ע ע"ג; במלי כ"ו מ'. 63 ביהודה וכו'. מסכ' ס"ג מ"ד.

58 הימנו | ד המנו ל ממנו. לא | א ג ח'. ולא לתרומתו | א ג ולתרומתו. 58–60 הביא . . . טמאין | ל ח'. הביא | ד ג הבא. לחטאתי | א לחטאתו ג לי חטאת. ולתרומתי | ד א ג ולתרומתו. 59 חטאת | ד חטא'. הימנו | ד המנו. בין לו ובין | ג לחטאת. א ח' (במקומם פער נדול). 60 הרי אילו | ד הרי אלו. א ג ח' (בשניהם פער במקום הסלים האלה). טמאין | א טמאין (ושל תרומה אין חבר לוקח הימנו לחטאתו ולתרומתו] ג טמאין (ושל תרומה אין חבר לוקח הימנו (פער) תרומתי]. שאמר | א ל ג שאמ'. אילו | ד אלו א ל ג הללו. 61 עליהן | א ל עליהם. ונתייחדו | ד ל ונתיחדו. הארץ | ד א ל הארץ (שעה אחת). 62 אילו | ד ל אלו. טמאין | א ל טמאים. מן המודיעין וכו' | בא הסדר הוא: הנבאים (הל'ד, שו' 77–79) וכו', ביהודה (ה'ל, שו' 63 ואילך) וכו', נאמנין (הל'א, שו' 67 ואילך) וכו', עברו (הל'ב, שו' 68 ואילך) וכו', מן המודיעין (הלכה שלנו כאן) וכו', בירושלם (סהל'ד, שו' 79–80) וכו', הלוקח (הל'ה, שו' 81 ואילך) וכו', מעשה (הל'ו, שו' 71 ואילך) וכו'. וכן היה הסדר בנ שכן בסוף הקטע נמצא הסיום של מן המודיעין וכו', בירושלם וכו', הלוקח וכו', מעשה וכו'. בל הסדר הוא: הנבאים וכו' ביהודה וכו' נאמנין וכו' עברו וכו' מעשה וכו' המודיעים וכו' בירושלם וכו' הלוקח וכו'. המודיעין | ד המודעים א ל המודיעים. נאמנין | ל נאמני'. דקים | ד רקים א ל הדקין. לקודש | ל לקדש. א ח'. 63 המודיעים | ד ל המודעים. אין | א ל אינן. נאמנין | ג נאמ'. ביהודה | ד מיהודה. 64 השנה | ד א ל (יסות) השנה. בשעת | א ובשעת. הניתות | ד ל הנתות. התרומה | ל הטהרה [הטהרה] (סוף שורה ותחילת שורה). 65 קודם | א וקודם. לגיתות | ד לנתות. והבדים | א ולבדים. ל ח'. שבעים | ד שבעי'. הקודש | ד הקד' ל הקדש. ועל[2] | א ועל [הקי'] (תמחק המוסגר, והאות האחרונה אינה ברורה. וכנראה שהסופר רצה לכתוב: הקינקן). 66 בשעת | א ובשעת. הניתות והבדים | ד הנתות והבדים ל הרגל (עיין להלן שו' 80 ובשנו"ס שם). אף | א [נאמנין] אף. התרומה | ד התרום'.

58. לחטאתי ולתרומתי וכו'. צ"ל: לחטאתו ולתרומתו (כני' כי"ע והמקבילה), והדברים דבוקים לפתיחת ההלכה, כלומר, אם החבר אמר לו הבא לחטאתי, וע"ה הביא לו לשניהם, ואנו רואים שהוא בהול למכור הרבה כלים, מכל מקום נאמן על החטאת. 59. שלא יערים וכו'. כלומר, שהחבר לא יערים ויבקש ממנו שיביא לו כלים לחטאת בה בשעה שאינו זקוק אלא לכלים לתרומה. 61. ונתייחדו וכו'. כלומר במחשבה של תרומה. 62. ולפנים. כלומר, לצד ירושלים. 65. על הקודש וכו'. באותו זמן (שבעים יום קודם לגיתות) התחילו להכין את הכלים בטהרה, כדי להפריש לתוכם תרומה ויין ושמן לנסכים, ולפיכך נאמנין על הקודש, אע"פ שעדיין לא הקדישן, אלא שייחדן לקודש, וכן נאמן על המדומע, משום שהדימוע היה מצוי באותה עונה, ומן התורה בטלה התרומה ברוב, לפיכך האמינוהו באותה עונה, משום הפסד מרובה, וכן האמינוהו על הקנקן של קודש ושל מדומע, אבל אינו נאמן על התרומה עצמה. ועיין בבה"א.

31. נאמנין על היין בשעת היין, ועל השמן בשעת השמן, אבל לא על היין בשעת השמן, ולא על השמן בשעת היין. 32. עברו הגיתות והבדים, חזרו לאיסורן. הביאו לו חבית יין של תרומה לא יקבלה הימנו אלא אם כן אמ' לו יש לי בתוכה רביעית קודש. הביאה לו לגת הבאה, אע"פ שמכירה שהיא היא לא יקבלה ממנו. 33. מעשה בר' טרפון שהיה מהלך בדרך, מצאו זקן אחד, אמ' לו מפני מה בריות מרננות אחריך, והלא כל דבריך אמת וישר הן, אלא שאתה מקבל תרומה בשאר ימות השנה מכל אדם, אמ' ר' טרפון, אקפח את בני, אם לא הלכה בידי מרבן יוחנן בן זכיי שאמ' לי מותר אתה לקבל תרומה בשאר ימות השנה מכל אדם, עכשיו בריות מרננות אחרי, גוזר אני עלי שאיני מקבל תרומה בשאר ימות השנה מכל אדם, אלא אם כן יאמר לי יש לי בתוכה רביעית קודש. 34. הגבאין שנכנסו לבית, וכתבו עליו מבחוץ כל שבבית טהור, נאמנין על טהרת החטאת, ואין נאמנין על טהרת תרומה. ובירושלם נאמנין על טהרת כל הכלים לקודש, אבל לא לתרומה, ובשעת הרגל אף על התרומה.

67 כלמכין וכו'. ג"כלי כ"ס ס'. 68 עברו וכו'. מכ' פ"ג מ"ל. 77 סגנלין וכו'. עיין במכ' פ"ג מ"ז, טהרות פ"ז מ"ו, תוספתא סס פ"ח ה"ח, יכום' פ"ג ה"ו, ע"ז ע"ד, ג"כלי כ"ו ס'. 79 טהרת כל וכו'. עיין במכ' הכ"ל, וג"כלי כ"ו ס'.

68 עברו | ד ענת. הגיתות | ד ל הגתות. 69 לאיסורן | ד לאסורן ל לאסורו. יין | א ל [של] יין. ד ח'. יקבלה | א ל יקבל. הימנו | ל ממנו. כן | א ח'. אמ' | ד אמר א נאמר. ל ח'. 70 לו | ל ח'. לי | א ל ח'. קודש | ד ל קדש. הביאה | א ומביאה. אע"פ | ד א אף על פי. 71 לא | וכ"ה א ונמחקה שם מלה זו בנקודות. יקבלה | א יקבל. ממנו | כ"ה ד ל. א הימנו ב ממנה. 72 מצאו | ל מצא. אחד | ד אח'. אמ' | ד אמר. בריות | ד בריו' א ל הבריות. מרננות | ל מרננין. דבריך | א ל ג דרכיך. 73 וישר | ל וישן. הן | ג הוא. שאתה | ל שאת ג [שמני] שאתה. אמ' | ד אמר. 74 ר' | ד רבי. אקפח | ג אקפייח (?). בני | א ג בניי. לא | א ל ג אין. מרבן | א מרבן [נסליאל] (ונמחק המוסגר בנקודות). זכיי | ד א ל ג זכאי. שאמ' | ד שאמר א מאימתי. ג ח'. 75 לי | א ג ח'. אתה | א אדם ל את. תרומה | ד תרום'. אדם | ד אר'. עכשיו | א ועכשיו ל עכשו. בריות | א הבריות. ד ח'. 76 אחרי | א ג אחריי. נחר | א ג מקבל. שאיני מקבל | א ג שלא אקבל. 77 כן | ג ח'. יאמר לי | א ג נאמר (ג נאמ') לי ל אומ' לי. ד ח'. יש לי | ד יש לו א ל יש ג אם. קודש | ד ל קדש. הנבאין | א ל הנבאים. 78 שנכנסו | א שניכנסו. לבית | א ל [לתוך] הבית. וכתבו | א וכתוב. עליו | ל עליהן. נאמנין | א נאמנים. 79 החטאת | ד החטא' א ל חטאת. נאמנין | א נאמנים. ובירושלם נאמנין | ד וביר[ו]של' נאמנין א בירושלם נאמנין ל נאמנין בירושלם (ובין השורות ב'. א') ג בירושלם נאמ'. כל | א ג ח'. 80 הכלים | ד הכלי'. לקודש | ד ל לקדש. אבל לא לתרומה | א ח'. ובשעת . . . התרומה | ל ח' (ועיין בשנו"ס לעיל שו' 66).

71. לא יקבלה וכו'. יש נוסחים: יקבלה, עיין בבה"א. 78. לבית וכו'. כלומר, לבית בגבולין, ולא דברו אלא בהווה, ושם אין קדשי מקדש מצויים, אבל תרומה ומי חטאת מצויים בכל מקום. ודרכם היה לכתוב על הכלים ,תרומה', ,חטאת' וכו'. והגבאים עזבו את הבית (ואין בידינו לשאול אותם), אלא שכתבו מבחוץ שלא נעזו בשום דבר, נאמנין על החטאת וכו', שלא נעזו בכלי שכתוב עליו חטאת וכו', עיין בבה"א. 79–80. כל הכלים וכו'. ואפילו על כלים הנסים הריקנין.

35. הלוקח כלים מאומני עם הארץ, והמוסר כלים לאומני עם הארץ, נאמנים על טהרת החטאת, ואין נאמנין על טהרת תרומה. שלחן שנטמא מטבילין אותו בזמנו, ואפילו בשבת. מעשה והטבילו את המנורה ביום טוב, והיו צדוקין אומ' בואו וראו פרושין שמטבילין מאור הלבנה.

חסלת מסכתא וסליק סדרא

מסכתא תרי עשר פרקי שתין ותרין

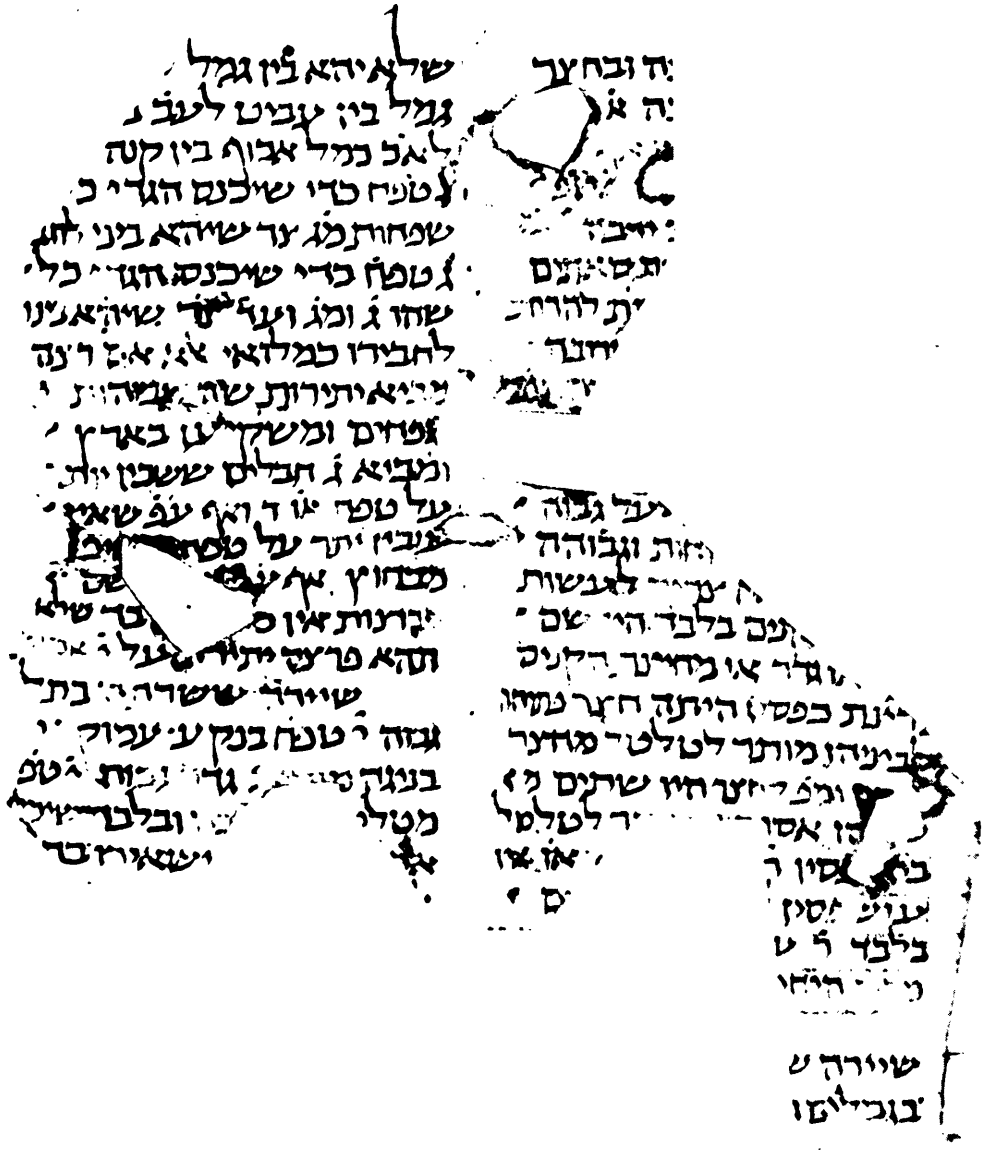
81 הלוקח וכו'. עיין תוספ' עוקצין פ"ח ה"ט. 82 שלחן שנטמא וכו'. ירוש' פ"ג ה"ח, ע"ט ע"ד.

81 מאומני | ל מאמני. והמוסר | ד והמוכר א ג המוסר. לאומני | א לאומן ל לאמני. 82 נאמנים | ד א ל נאמנין ג נאמ'. החטאת | א ג תרומה ל הקדש. ואין נאמנין | ל אבל לא ג ואין נאמ'. תרומה | א ג חטאת. שלחן | א כלי שלהם. שנטמא | א ל שניטמא. 83 ואפילו | א אפילו ל ואפלו ג אפי'. בשבת | ד בשב'. מעשה | ד מעש' א ג ומעשה. והטבילו | א ג שהטבילו ל שהיו מטבילין. 83–84 ביום טוב | א ל ג ח'. 84 והיו | ג היו. צדוקין | א ג הצדוקים. אומ' | ד א אומרין ל אומרים. בואו | ד באו. פרושין | א פרושים ג פירושין. הלבנה | א הלבנה סליק פירקא וסליקא מסכת מועד קטן וסיימתי סדר מועד י"ב מסכתות וס"ג פרקים ל הלבנה חסלת מסכת חגיגה ג סליק פירקא וסדר מועד.

81. **והמוסר כלים וכו'.** כלומר, אף שהכלים אינם שלהם נאמנין לומר שלא נטמאו. 83. **בזמנו וכו'.** כלומר, בשעה שמסלקין ממנו את לחם הפנים, ואף שהוא שבת, ואסור להטביל בשבת, לא גזרו על שבות במקדש. ופירשו בירושלמי שניטמא בטומאת משקין, שהיא דרבנן, עיי"ש. 84. **והיו צדוקין אומ' וכו'.** פירש בח"ד שהם לא היו מודים בטומאת משקין, ולפיכך אמרו בואו וראו שמטבילין דבר טהור.

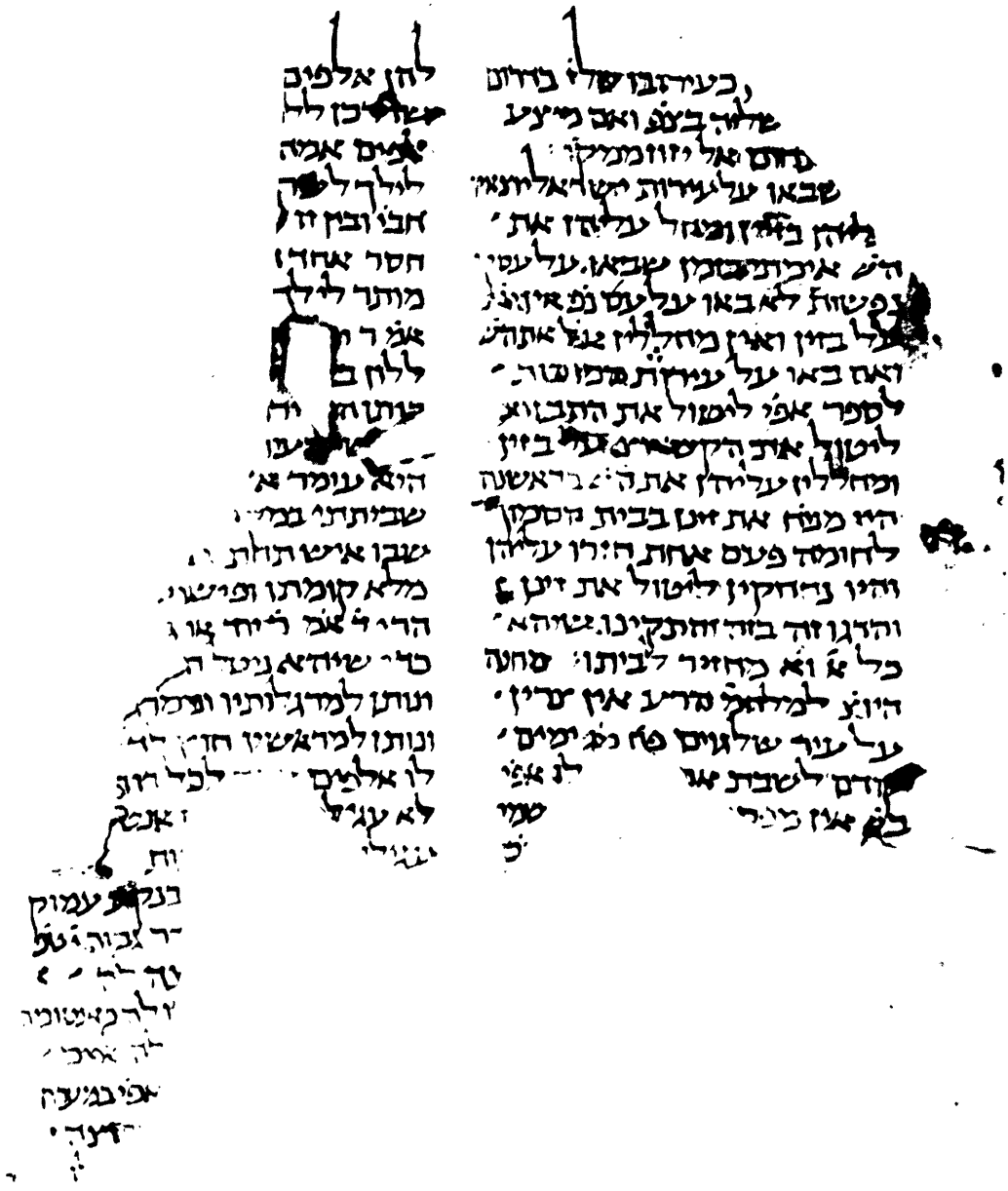
כתב יד לונדון

שקלים פ״ג עמ׳ 215 שו׳ 35 ואילך

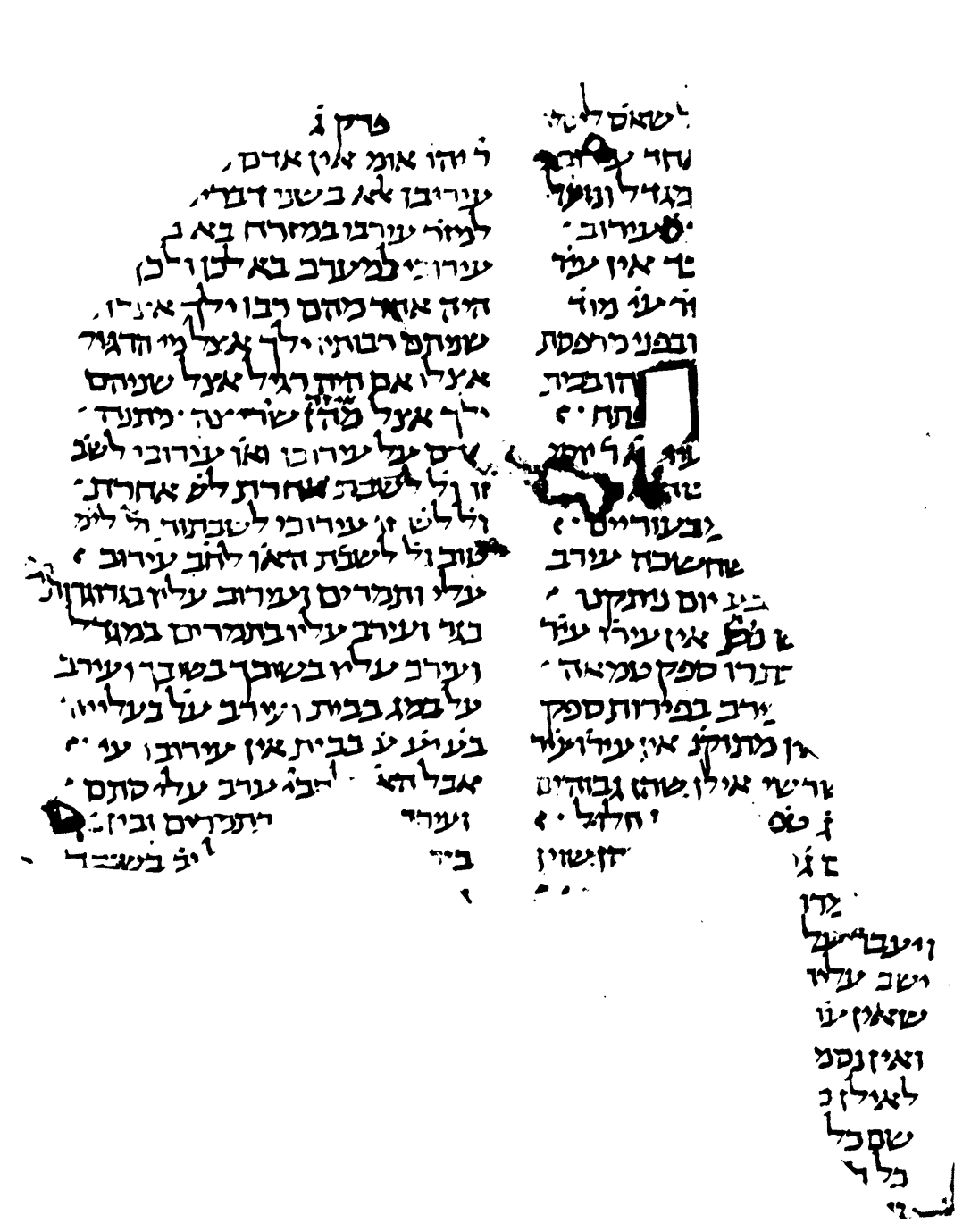

קטע מן הגניזה

עירובין פ״א עמ׳ 90 שו׳ 40 ואילך

המשך הקטע שלעיל

קטע מן הגניזה (המשך הקטע שלעיל)

עירובין פ״ב עמ׳ 96 שו׳ 47 ואילך

המשך הקטע שלעיל